

Стратешки план развоја Општине Херцег Нови

за период
до 2027. године

**Стратешки
план
развоја
Општине
Херцег
Нови
за период
до 2027. године**

ХЕРЦЕГ НОВИ
2020.

САДРЖАЈ:

1. УВОДНА РИЈЕЧ ПРЕДСЈЕДНИКА ОПШТИНЕ / 9
2. ПРИКАЗ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА / 11
 - 2.1. Стратешко планирање у претходном периоду / 14
3. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА / 16
 - 3.1. Општи подаци / 16
 - 3.2. Становништво / 24
 - 3.3. Тржиште рада и радне снаге / 26
 - 3.4. Социјално старање / 28
 - 3.5. Привреда / 30
 - 3.5.1. Туризам и угоститељство / 33
 - 3.5.2. Пољопривреда / 42
 - 3.5.3. Индустрија / 43
 - 3.5.4. Рибарство и марикултура / 47
 - 3.5.5. ММСП и предузетништво / 51
 - 3.5.6. Грађевинарство / 54
 - 3.5.7. Трговина / 56
 - 3.6. Smart City Херцег Нови / 57
 - 3.7. НВО сектор / 61
 - 3.8. Култура / 63
 - 3.9. Образовање / 68
 - 3.10. Спорт и физичка култура / 70
 - 3.11. Здравствена заштита и рехабилитација / 74
 - 3.12. Саобраћај / 78
 - 3.13. Комуналне дјелатности и инфраструктура / 80
 - 3.14. Електроенергетски систем / 88
 - 3.15. Телекомуникације и ИЦГ / 90
 - 3.16. Животна средина / 91
 - 3.17. Инвестициони амбијент и потенцијал / 93
 - 3.18. Међународна сарадња / 97
 - 3.19. Просторно планирање и изградња / 98
 - 3.20. Заштита и спашавање / 101
 - 3.21. Локална самоуправа / 103
 - 3.21.1. Административна организација и стање кадрова / 103
 - 3.21.2. Финансије и буџет / 106
 - 3.21.3. Имовина и власнички удјели / 107
 - 3.22. Интегрисана СВОТ анализа / 108
 - 3.23. Утицај пандемије Ковид-19 на локални развој / 110
 - 3.24. Закључно разматрање / 112

- 4. РАЗВОЈНИ ЦИЉЕВИ ОПШТИНЕ / 115
 - 4.1. Мисија и визија / 115
 - 4.2. Општи стратешки циљ, специфични стратешки циљеви и приоритети / 116
 - 4.2.1. Општи стратешки циљ / 118
 - 4.2.2. Специфични стратешки циљеви и приоритети / 119
 - 4.2.3. Области и пројекти значајни за развој општине а који нису у надлежности локалне самоуправе / 142
 - 4.3. Планирани пројекти Стратешког плана / 145

- 5. ГОДИШЊИ АКЦИОНИ ПЛАН / 208

- 6. ПРАЋЕЊЕ И КОНТРОЛА СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕШКОГ ПЛАНА / 214

- 7. ПРИЛОЗИ / 215
 - 7.1. Секторске анализе / 215
 - 7.2. Преглед важећих секторских стратегија у Црној Гори / 445
 - 7.3. Важећи стратешки документи и одлуке Општине Херцег Нови / 451
 - 7.4. Анализа анкете / 451

1. УВОДНА РИЈЕЧ ПРЕДСЈЕДНИКА ОПШТИНЕ

Поштовани,

Пред Вама је документ којим истрајамо у циљу дугорочног развоја Херцег Нове. Вјерујући у бројне могућности нашег града које морамо искористити, да проблеми и изазови морају бити преишени и системски ријешени, ми да развој мора бити планиран и хармоничан, Општина Херцег Нови је израдила Стратешки план развоја Општине Херцег Нови за период до 2027. године.

Основни циљ локалне самоуправе је унапређење социо-економског развоја и квалитета живота становника. Стратегија нам даје смернице како, интегрално посматрајући територију општине и региона којем припадамо, осмишљено расположити свим расположивим ресурсима, на начин који ће задовољити садашње потребе али и оставити могућности за одрживи развој и у будућности. Хумано оријентисан развој заједнице као друштва знања, окренути младима, и одрживи локални економски раст и развој, засновани на принципима социоекономије – представљају наше трајно одређење.

Дугорочна амбиција руководства Општине је ефикасно и ефективно остваривање сврхе постојања, развој заснован на ефикасности, отворености, знању и иновативности, који ће осигурати унапређење инфраструктуре, одржив економски раст и развој, процват квалитетног сектора привреде и друштвених дјелатности, јачање административних капацитета и заштити животне средине.

Одређујући специфичне стратешке циљеве и приоритете, Општина је у овај документ унела мјере и конкретне пројекте чија реализација ће допринијети остварењу зацртане визије. Стратегија развоја представља оствариву и одрживу слику будућности какву желимо за Херцег Нови. Међутим, пандемија вирусом Ковид 19, са којим се човјечанство суочава од краја 2019. године, може довести у питање исход овог локалног стратешког плана. Од ове глобалне кризе, како по здравље људи тако и економију, ни наш Херцег Нови није изуостао. Све негативне последице и размјере ове пандемије ће бити саопштене тек у наредном периоду. Оно што сада већ знамо је да ће се то највише односити на економски раст и развој, али ћемо се трудити да до 2027. године анулирамо све негативне последице и остваримо планирано. У случају доношења стратешких планова за ублажавање реперкусија насталих услед пандемије и Стратешки план развоја Општине Херцег Нови за период до 2027. године биће накнадно усвојен са плановима вишег реда.

Успјешна заједница способна да искористи шансе за развој – то је мисија Херцег Нове, која обавезује све чиноце привредног, јавног и политичког живота. Вјерујући да је њено остварење могуће само заједничким учешћем свих актера развоја града, позивам Вас да дајте свој допринос њеном успјешном спровођењу.

Предсједник Општине
Стеван Катић

Скраћенице

АЗЗПЖС	Агенција за заштиту природе и животне средине	МИПА	Агенција за промоцију страних инвестиција Црне Горе
БДП	Бруто домаћи производ	МК	Министарство културе
ЦЕБ	Развојна банка Савјета Европе	ММСП	Микро, мала и средња предузећа
ЦГ	Црна Гора	МН	Министарство науке
ЕБРД	Европска банка за обнову и развој	МОНСТАТ	Управа за статистику Црне Горе
ЕЕС	Електроенергетски систем	МОРТ	Министарство одрживог развоја и туризма
ЕИБ	Европска инвестициона банка	МПРР	Министарство пољопривреде и руралног развоја
ЕПЦГ	Електропривреда Црне Горе	МРСС	Министарство рада и социјалног старања
ЕУ	Европска унија	МСП	Министарство саобраћаја и поморства
€	Евро	МЗД	Министарство здравља
ЕУРОСТАТ	Статистички уред Европске уније	НТО	Национална туристичка организација
ГИЗ	Њемачка организација за техничку сарадњу	НВО	Невладина организација
ИБРД	Међународна банка за обнову и развој	ОХН	Општина Херцег Нови
ИДА	Међународно удружење за развој	ПДВ	Порез на додату вриједност
ИФЦ	Међународна финансијска корпорација	ПУПХН	Просторно-урбанистички план Општине Херцег Нови
ИГК	Индекс глобалне конкурентности	СДИ	Стране директне инвестиције
ИКТ	Информационо-комуникационе технологије	СПД	Стратешки плански документ
ИПА	Инструмент претприступне помоћи	СПР	Стратешки план развоја
ИПАРД	Инструмент претприступне помоћи за рурални развој	СРР	Стратегија регионалног развоја
ИПЕР	Институт за предузетништво и економски развој	СВОТ	Снаге, слабости, шансе и пријетње
ИРФ	Инвестиционо развојни фонд	ТО	Туристичка организација
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе	УНДП	Програм Уједињених нација за развој
ЈПП	Јавно – приватно партнерство	УСАИД	Америчка агенција за међународни развој
ЛТО	Локална туристичка организација	ЗЗЗЦГ	Завод за запошљавање Црне Горе
МЕК	Министарство економије	УНЕСКО	Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу
МФ	Министарство финансија	СФРЈ	Социјалистичка Федеративна Република Југославија
МИДАС	Институционални развој и јачање пољопривреде Црне Горе		
МИДТ	Министарство за информационо друштво и телекомуникације		

2. ПРИКАЗ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА

Стратешки план развоја општине Херцег Нови за период до 2027. године представља крвни Стратешки развојни документ којим се утврђује постојеће стање развоја јединице локалне самоуправе, дефинише општи циљ развоја, специфични стратешки циљеви са приоритетима за њихово остваривање по областима, пројекти и програми у одређеном временском периоду, оријентациона средства за спровођење Стратешког плана развоја, начин њиховог обезбјеђивања и друга питања од значаја за развој. Поред овога, Стратешки план до 2027. године дефинише и одговорности кључних актера као и индикаторе за праћење успешности његовог спровођења. Стратешки план развоја мора јасно да прикаже развојне могућности и пружи смјернице за њихово што квалитетније коришћење. Стратешко опредељење усмјерено је на достизање одрживог економског раста и високог стандарда квалитета живота свих становника и привредних субјеката, са фокусом на културне и економске специфичности Херцег Новог и Боке. Реално сагледавање цјеловитости друштвених, природних, културних и просторних вриједности и ресурса, уткано је у стратешке циљеве и приоритете на којима је Стратегија базирана. На основу анализе тренутног стања, уважавајући постојећа стратешка документа, регионалну и релевантне националне политике и планове Црне Горе и Европске уније, Општина Херцег Нови је приступила дефинисању визије, мисије, општег стратешког циља, специфичних стратешких циљева и приоритета, уз пратећи акциони план који садржи мјере и активности у свим кључним областима битним за развој општине.

Стратешки план развоја Општине Херцег Нови је урађен према утврђеној методологији¹ за израду стратешких планова развоја јединица локалне самоуправе, уз подршку органа државне управе надлежног за послове регионалног развоја. У процесу израде Стратегије поштована су сва правила која су дефинисана позитивним законским прописима Црне Горе, као и праксе које постоје у Европској унији, док је са аспекта процеса израде коришћен партиципативни приступ који је подразумевао учешће свих заинтересованих страна. Узимајући у обзир наведено, формиране су Радна и Консултативна група и именован Координатор.

Именовани Координатор за израду Стратешког плана је мр Боро Лучић, који је координисао пословима припреме и финализације Стратешког плана развоја, радом Радне и Консултативне групе, као и процесом извјештавања.

Одлуком предсједника Општине формирана је Радна група у саставу:

- Мр Боро Лучић, „Агенција за изградњу и развој Херцег Новог“ д.о.о., координатор;
- Доц. др Никша Гргуревих, Факултет за менаџмент, Универзитет Адриатик, Херцег Нови, члан;
- Др Илија Мориц, Факултет за туризам и хотелијерство, УЦГ, Котор, члан;
- Др Милица Мандић, Институт за биологију мора, Котор, члан;
- Ранка Шуберић, Секретаријат за локалну самоуправу, члан;
- Марина Секулић, Секретаријат за просторно планирање и изградњу, члан;
- Александар Ковачевић, Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност, члан;
- Павле Обрадовић, ЛТО Херцег Нови, члан;

¹ „Службени лист Црне Горе“, бр. 068/16 од 31.10. 2016.

- Сузана Мемаровић, Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво, члан;
- Дарко Класић, Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт, члан;
- Наташа Таталовић, Секретаријат за културу и образовање, члан;
- Ирена Вучковић, Секретаријат за финансије и локалне приходе, члан;
- Мр Оливера Доклестић, „Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови, члан.

Задатак Радне групе био је да:

- прикупља податке и информације у вези са постојећим стањем развоја општине и остале потребне податке и доставља их Консултативној групи за израду Предлога Стратешког плана;
- прикупља податке за израду нацрта СВОТ анализе и доставља исте Консултативној групи;
- припрема иницијалне верзије поглавља Стратешког плана развоја;
- прикупља и анализира коментаре од стране Консултативне групе и уноси измјене;
- обавља стручно-административне послове и друге послове за Консултативну групу.

Консултативна група формирана је од представника локалне самоуправе, јавних и приватних институција и организација, представника НВО сектора, као и експерата из појединих области, чиме су мобилисани сви релевантни фактори и интересне групе, који могу допринијети идентификовању проблема, потенцијала, развојних шанси, развојних циљева, развојних приоритета и мјера за њихово остваривање.

Одлуком председника општине, а на предлог координатора, формирана је Консултативна група у саставу:

- Стеван Катић, председник Општине Херцег Нови, члан;
- Милош Коњевић, потпредседник Општине Херцег Нови, члан;
- Мр Данијела Ђуровић, потпредседница Општине Херцег Нови, члан;
- Мр Боро Лучић, „Агенција за изградњу и развој Херцег Новог“ д.о.о., координатор;
- Дамир Давидовић, Државни секретар, МОРТ, Подгорица, члан;
- Проф. др Анђелко Лојпур, Економски факултет, УЦГ, Подгорица, члан;
- Проф. др Ана Лалевевић Филиповић, Економски факултет, УЦГ, Подгорица, члан;
- Проф. др Вељко Радуловић, Архитектонски факултет, УЦГ, Подгорица, члан;
- Проф. др Дарко Лацмановић, Факултет за туризам, Универзитет Медитеран, Бар, члан;
- Др Александар Јоксимовић, Институт за биологију мора, Котор, члан;
- Драгољуб Марковић, ЈП Морско добро, Будва, члан;
- Ана Замбелић Пиштало, Секретаријат за културу и образовање, члан;
- Весна Самарџић, Секретаријат за локалну самоуправу, члан;
- Саша Ђорђевић, ЛТО Херцег Нови, члан;
- Златко Ђировић, Служба заштите и спасавања, Херцег Нови, члан;
- Др Тамара Вујовић, Кабинет председника општине, члан;
- Ненад Витомировић, Кабинет председника општине, члан;
- Иван Лучић, „Блу Лајн“ д.о.о. Херцег Нови, члан;
- Јован Вукаловић, „Lighthouse of Montenegro“ д.о.о. Херцег Нови, члан;
- Чедо Поповић, „Царине“ д.о.о., хотели „Парк“, „Делфин“ и „Кумбор“, члан;
- Стеван Милић, „Азмонт“ Кумбор, члан;
- Владимир Чворовић, „Монтросе“ Херцег Нови, члан;
- Др Владимир Станишић, „Топла Инвест“ д.о.о. Херцег Нови, члан;
- Јелица Дрецун, Центар безбједности Херцег Нови, члан;
- Радивоје Божовић, ЈЗУ Дом здравља, Херцег Нови, члан;
- Наташа Дендић, НВУ „Урбан Нова“, Херцег Нови, члан;
- Дејан Тушуп, ПК „Субра“, члан.

Задатак чланова Консултативне групе био је да:

- након прикупљања података у вези са постојећим стањем развоја општине анализира и оцијени добијене податке;
- након израде нацрта СВОТ анализе оцијени квалитет извршене анализе и да приједлог за њену коначну верзију;
- утврди општи циљ развоја и стратешке циљеве са приоритетима, мјерама и смјерницама за остваривање Приједлога Стратешког плана;
- одреди оријентациона средства за спровођење Приједлога Стратешког плана, начин њиховог обезбјеђивања и друга питања од значаја за развој;
- одобри Приједлог Стратешког плана развоја општине, након дискусија и састанака;
- прати имплементацију Стратешког плана развоја општине након усвајања истог на сједници Скупштине Општине Херцег Нови.

Суштина Стратешког плана није само идентификација кључних проблема, већ и изналажење могућности за њихово превазилажење успостављањем равнотеже између развојних потенцијала општине и могућности њихове валоризације у свим сферама. Овај, методолошки урађен, крвни документ развоја открива нам и до сада непрепознате развојне потенцијале и пружа нам увид у нове могућности и правце развоја.

У току израде Стратешког плана постојала је континуирана сарадња локалне самоуправе са јавним сектором, НВО, заинтересованим актерима, организацијама и локалним становништвом. У складу са добром праксом, спроведена је онлајн анкета на званичној веб страници Општине Херцег Нови од 30. октобра 2019. године до 30. јануара 2020. године која је укључивала питања о кључним проблемима, развојним опцијама и могућностима.

У анкети је учествовало 195 испитаника. 82,6% испитаника су житељи Херцег Новог, 7,7% туристи и 9,7% остали.

У анализи постојећег стања приказане су најбитније информације са закључцима анализе за сваку област појединачно, док су екстензивне секторске анализе, на којима се заснива интегрисана СВОТ анализа и стратешко планирање, доступне у прилогу Стратешког плана.

У наставку су приказани Специфични стратешки циљеви са дефинисаним приоритетима унутар сваког специфичног циља.

• **СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1:**

ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

- ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
- ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

• **СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2:**

ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

- ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
- ПРИОРИТЕТ 2.2: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО
- ПРИОРИТЕТ 2.3: РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И ММСП
- ПРИОРИТЕТ 2.4: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ИНВЕСТИЦИОНОГ АМБИЈЕНТА
- ПРИОРИТЕТ 2.5: КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ

• **СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3:**

РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ

- ПРИОРИТЕТ 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

- ПРИОРИТЕТ 3.2: УРБАНИ РАЗВОЈ ГРАДА – SMART CITY
- ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
- ПРИОРИТЕТ 3.4: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ПРИМАРНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ
- ПРИОРИТЕТ 3.5: РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА У СКЛАДУ СА СТРАТЕШКИМ ЦИЉЕВИМА
- ПРИОРИТЕТ 3.6: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ СПОРТА И СПОРТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

• **СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4:**

ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- ПРИОРИТЕТ 4.1: РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА, ОПТИМИЗАЦИЈА И ПОБОЉШАЊЕ ЕФИКАСНОСТИ
- ПРИОРИТЕТ 4.2: РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И СЕРВИСА

• **СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5:**

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

- ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
- ПРИОРИТЕТ 5.2: СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА
- ПРИОРИТЕТ 5.3: БОЉА ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ
- ПРИОРИТЕТ 5.4: ЗАШТИТА ПАРКА ПРИРОДЕ „ОРЈЕН“

2.1. Стратешко планирање у претходном периоду

У претходном периоду Општина Херцег Нови није имала стратешки план развоја. Последњи важећи план под називом „Програм социо-економског развоја Херцег Новог“ донијет је у децембру 2009. године. *Ad hoc* приступ развоју након овог периода резултирао је одсуством већих промјена у развојном смислу уз благ раст привреде, задржавањем постојеће економске структуре и увођењем нових привредних активности које нису значајније промијениле привредну слику општине и повећале њену економску моћ. Општина се у претходном периоду мијењала у позитивном смјеру са ограниченим напретком, а економски индикатори нису се значајно промијенили.

Током претходног периода покренуто је неколико великих подухвата у развоју примарно туристичких дјелатности, но захтјеви за новом инфраструктуром превазишли су укупне капацитете општине. Многи већи пројекти се пролонгирају, а постојећи углавном не дају очекиване резултате иако их локална самоуправа и држава подржавају, у намјери да се преокрену негативни трендови. Трговина наставља свој, већински увозни, тренд раста и изграђено је неколико већих центара на територији општине. Саобраћај у високој сезони представља огроман проблем, нарочито у дјелу Јадранске магистрале и граничних прелаза. Велика је неусклађеност динамике улагања у саобраћајну инфраструктуру и инвестиционих пројеката у туризму, при чему касни изградња заобилазнице. У таквом развоју догађаја инвеститори постају веома опрезни за даље инвестирање.

Туризам је у претходном периоду био водећи сектор у привреди, али са ниском профитабилношћу и израженом сезоналношћу. Због ниске профитабилности кључног сектора, лоша је и међусекторска повезаност, нпр. пољопривреде и туризма што успорава озбиљнији развој ММСП и предузетништва. Више су иницијативе окренуте пројектима који троше простор и ресурсе.

Ad hoc рјешавање проблема, односно интерне структуре проблема, у претходном периоду често је резултирало појавом нових проблема које није било могуће антиципирати уколико се њиховом рјешавању не приступа у контексту и интегрално. Из тог разлога се и приступило изради Стратешког плана развоја општине за период до 2027. године.

Иако нису постојали стратешки планови развоја до 2020. године, рађени су развојни пројекти проистекли из постојећих опредељења локалне самоуправе за развој општине Херцег Нови, од којих се могу издвојити три најважнија:

1. Општина туризма и културе;
2. Еколошки освјешћена општина са одрживом економијом;
3. Општина ефикасне мобилности.

Колико је остварено у претходном периоду биће приказано у наредним табелама:

Табела бр. 1: Херцег Нови – Општина туризма и културе

Балансиран урбани територијални развој за потребе развоја туризма	Неостварено
Развој базиран на ревитализацији и надоградњи постојећих туристичких објеката и градњи нових хотела више категорије и елитних ризорта	Дјелимично остварено
Валоризација и промоција туризма	Дјелимично остварено
Осмишљен развој предузетништва, ММСП и пољопривреде као логистике туризма	Неостварено
Културно наслеђе, очување и валоризација у туризму	Дјелимично остварено
Инфраструктурна подршка туризму и култури	Дјелимично остварено

Извор: ОХН

Табела бр. 2: Херцег Нови – Еколошки освјешћена општина са одрживом економијом

Равнотежа економије и екологије	Дјелимично остварено
Третирање отпадних вода и чврстог отпада	Дјелимично остварено
Јачање управљања природним ресурсима, водотоковима и животном средином у цјелини	Дјелимично остварено
Енергетска ефикасност и климатска одговорност у просторним рјешењима	Неостварено
Унапријеђење водоводне и канализационе мреже	Дјелимично остварено
Ефикасно коришћење енергије и промоција обновљивих извора енергије	Неостварено

Извор: ОХН

Табела бр. 3: Херцег Нови – Општина ефикасне мобилности

Рјешавање проблема у саобраћају	Дјелимично остварено
Повезивање руралног дијела општине с градом	Дјелимично остварено
Обезбеђивање обилазница и ефикасније укључивање у националну саобраћајну мрежу	Неостварено
Повезивање Луштице са осталим дијеловима Општине	Неостварено
Рјешавање саобраћајне загушености у центру града усљед недостатка паркинг простора	Неостварено
Алтернативни видови транспорта	Неостварено

Извор: ОХН

3. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

У овом поглављу су дати општи подаци и закључак анализе постојећег стања у општини са интегрисаном СВОВ анализом.

3.1. Општи подаци

Површина Црне Горе износи око 13.800 квадратних километара док се територија државе дијели на 24 општине. На сјеверу и сјевероистоку се граничи са Србијом, на југоистоку с Албанијом, на западу с Босном и Херцеговином, а на крајњем југозападу код Херцег Новог с Хрватском. Црна Гора се распростире од високих врхова на граници са Србијом и Албанијом, а шири се великом равницом која се простире неколико километара. Црна Гора је подијељена на три регије, то су: **Приморски регион, Централни регион, Сјеверни регион.** Равница грубо нестаје на југу, гдје се Ловћен и Орјен нагло урушавају у Бокоторски залив. Црна Гора великим дијелом отворено излази на Јадранско море. Према попису из 2011. године, највећи градови у Црној Гори су Подгорица - главни град (185.937 грађана), Никшић (72.443 грађана), Бијело Поље (46.051 грађана) и Бар (42.048 грађана), док Херцег Нови има око 30.864 становника. УНЕСКО заштићена подручја у Црној Гори су Дурмитор, Кањон Тара, Стари град Котор, Которски залив и од 2016. године стећци.

Црна Гора се простире између 41°51' и 43°33' сјеверне географске ширине. Њена најјужнија тачка налази се на ушћу Бојане у Јадранско море, а најсјевернија на обронцима планине Ковач, близу Чајнича. Растојање између њих износи 193 km ваздушне линије. Нешто су мања растојања између најзападније, 18°26' E, подгорина Орјена близу села Врбањ, и најисточније тачке 20°21' E, Сјенова планина источно од Рожаја. Растојање између њих износи 166 km. Површина Црне Горе износи 13.812 km². Географски центар налази се у подручју изворишта ријеке Мораче од којег ни један дио Црне Горе, осим најјужнијег дијела Улцињског приморја, није удаљен више од 90 km.

Клима у Црној Гори типична за Јадранску обалу је медитеранска, са дугим, топлим и сувим љетима и релативно благом и кишовитом зимом. За Централни и Сјеверни део Црне Горе карактеристична је планинска клима. Утицај Средоземног мора је примјетан, што се огледа кроз режим падавина и више умјерене температуре у најхладнијим мјесецима. На крајњем сјеверу Црне Горе клима је континентална са ниским годишњим количинама падавина равномјерно распоређених по мјесецима. У планинским подручјима на сјеверу љета су релативно хладна и влажна, а зиме су дуге и оштре. Карактеристично за зиму су чести мразеви и ниске температуре.²

Црна Гора лежи у југозападном дијелу Балканског полуострва и излази на Јадранско море па је она балканска и јадранско-медитеранска земља. Спуштајући се до 41°51' N, Црна Гора се приближава Средоземном мору више од свих јужнословенских држава. Тако је од Бара до Отрантских врата растојање 180 km ваздушне линије. Жељезничка пруга Београд-Бар меридијанским правцем повезује јадрански и панонски басен, односно јужну и средњу Европу.

Копнене границе Црне Горе дуге су 614 km. Најдужа је граница према Босни и Херцеговини – 225 km, односно 36,6% укупне копнене границе, а најкраћа према Хрватској на западу – 14 km или 2,3% укупне копнене границе (неки извори наводе и 25 km). На југоистоку Црна Гора се граничи са Албанијом (172 km или 28%), а на сјеверу и сјевероистоку са Србијом (124 km или 20,2%). На југозападу Црна Гора дужином од 293,5 km излази на Јадранско море, што одговара скоро половини дужине њених копнених граница. Уједно, приобални дио мора, уз међународне воде, чини границу са Италијом, која је у неким дијеловима Црне Горе, у периодима млетачке доминације, остварила и врло

² www.meteo.co.me

велик културолошки утицај. Скоро 80% територије Црне Горе чине шуме, пашњаци и ливаде. Овдје расту 2.883 биљне врсте и подврсте или на свега 0,14% континента, колико заузима територија Црне Горе заступљена је готово четвртина биљног свијета Европе. Пет националних паркова и бројни законом заштићени објекти природе покривају трећину Црне Горе и штите изузетно богат и разноврстан биљни и животињски свијет, са неким врстама и примјерцима који се могу наћи само овдје. Црна Гора је земља природних раритета. У њој је једна од двије европске прашуме, најјужнији фјорд на свијету, највеће језеро на Балкану, ријека са најдубљим кањоном у Европи и другим у свијету.³

Црна Гора посједује чак четири национална парка. Биоградско језеро, Скадарско језеро, Дурмитор и Ловћен, који представљају пријатну симбиозу водених пространава и дивљега крша. У плану је и формирање НП „Проклетије”.

МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ И ТРЕНДОВИ 2019. ГОДИНЕ

Међународно окружење

Годишња инфлација у децембру 2019. у Еурозони је износила 1,3%, при чему је најнижа годишња стопа забиљежена у Португалу (0,4%) и Италији (0,5%), а највиша у Словачкој (3,2%) и Холандији (2,8%). Просјечна годишња инфлација за 19 чланица Еурозоне у 2019. је износила 1,2%. Незапосленост у Еурозони је додатно смањена у децембру на 7,4%, што чини годишњи просјек од 7,6%.

Реални сектор и инфлација

Црну Гору је у колективном смјештају у 2019. посјетило 20,1% више туриста са остварених 11,2% више ноћења г-н-г. У структури ноћења страних туриста у 2019. највеће учешће имали су туристи из Русије (15,2%), Србије (12,6%), Француске (8,0%) и Њемачке (7,8%). Вриједност извршених грађевинских радова је у 2019. већа 10,7% на годишњем нивоу, док је број часова рада на градилиштима порастао за 4,2% г-н-г. Индустијска производња биљежи пад у 2019. од 6,3% г-н-г, највише услед пада производње у прерађивачкој индустрији од 10,0% као и ниже производње електричне енергије од 7,1%.

Реални сектор

Реални сектор	XII 2018	I 2019	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII 2019 г-н-г	2019 /2018 г-н-г	
Индустрија															
Индустријска производња	19,1	-8,9	-12,8	-20,1	-27,6	-4,8	5,6	5,0	-2,8	-1,8	-6,3	-9,0	10,0	10,0	-6,3
Прерађивачка индустрија	34,8	-2,6	5,6	-4,1	-3,9	-11,4	-2,6	3,3	-4,9	-17,6	-10,1	-36,1	-15,6	-15,6	-10,0
Вађење руде и камена	-18,1	-11,5	10,9	30,8	19,7	30,7	7,5	14,3	15,4	31,1	28,9	16,5	55,6	55,6	20,8
Снабдијевање електричном енергијом, гасом и паром	11,0	-13,1	-27,9	-38,3	-64,8	-0,6	19,4	5,2	-4,1	24,2	-10,6	39,5	37,3	37,3	-7,1
Туризам															
Доласци туриста	31.849	26.986	38.741	56.219	94.911	125.492	160.395	190.322	220.915	165.205	116.962	55.654	41.387	29,9	20,1
Ноћења туриста	61.832	59.991	75.806	98.662	218.028	411.359	659.629	937.096	1.048.037	680.033	312.975	103.459	75.712	22,4	11,2
Промет у малопродаји															
Сталне цијене	4,6	4,9	6,1	5,6	5,4	4,4	5,2	5,8	6,5	4,6	5,7	4,9	3,5	3,5	5,2
Текуће цијене	5,1	5,1	6,5	6,8	6,8	5,8	6,2	6,6	6,4	4,6	6,4	5,6	4,8	4,8	6,0

Извор: МОНСТАТ

³ <http://www.privrednakomora.me/o-crnoj-gori>

Просјечна годишња инфлација у 2019. је износила 0,4%, при чему је највећи раст потрошачких цијена на годишњем нивоу забиљежен код категорије „храна и безалкохолна пића“ (3,1%), док је са друге стране највећи пад цијена забиљежен код категорије „одјећа и обућа“ (5,2%). Цијене произвођача индустријских производа у 2019. биле су веће 2,4% г-н-г, увозне цијене су порасле 1,4% г-н-г, док су извозне забиљежиле пад од 2,0% у односу на 2018.

Инфлација

Инфлација – стопе раста	XII 2018	I 2019	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XII 2019 г-н-г	2019/2018 г-н-г
Индекс потрошачких цијена	1,6	0,3	0,4	0,8	0,9	0,7	-0,1	-0,4	-0,2	-0,2	0,5	0,5	1,0	1,0	0,4
Хармонизовани индекс потрошачких цијена	1,5	0,3	0,3	0,7	0,9	0,6	-0,1	-0,4	-0,2	0,3	1,2	0,9	1,2	1,2	0,5
Индекс произвођачких цијена	2,4	1,8	1,5	1,2	3,3	1,9	2,9	2,9	2,9	2,8	2,6	2,3	2,3	2,3	2,4

Извор: МОНСТАТ

Запосленост и зараде

Просјечан број запослених у 2019. износио је 203.545 и виши је 7,1% г-н-г. Просјечан број незапослених износио је 36.693 или 15,9% мање г-н-г. Регистрована стопа незапослености ЗЗЗЦГ је на крају године износила 16,2%, што је за 1,6% ниже у односу на крај 2018. Просјечна бруто зарада у 2019. износила је 773 € и већа је 0,9% г-н-г, док је нето зарада расла по стопи од 0,8% и просјечно је износила 515 €.

Фискални сектор

Приходи буџета у 2019. износили су 1.885,1 милион € што је у односу на план више за 2,8%, и више 8,0% у односу на 2018. То је резултат позитивних макроекономских кретања, наплате пореских потраживања сходно Закону о репрограму пореског потраживања, спровођења редефинисане акцизне политике, као и појачаног инспекцијског надзора. Издаци буџета у 2019. износили су 2.028,8 милиона € и већи су у односу на планиране и 2018. за 2,6% и 5,9% респективно. Расходи су већи због активирања државне гаранције која се односи на систем за пречишћавање отпадних вода у Будви, као и већег издвајања за област одбране. У 2019. остварен је буџетски дефицит од 143,9 милиона € или 2,98% БДП-а.

Финансијски сектор

Банкарски сектор је стабилан и адекватно капитализован, што се рефлектује и кроз остварени позитивни финансијски резултат од 51,4 милиона € у децембру 2019, што је преко два пута више у односу на претходну године. Укупни кредити банака су износили 3.061,7 милиона € и повећани су за 4,5% г-н-г, чему је допринио раст кредита привреде од 4,1% и кредита становништва од 8,6%. Неквалитетни кредити су у децембру износили 144,6 милиона € и остварили су пад од 26,6% г-н-г или 52,3 милиона €, док је њихово учешће у укупним кредитима смањено за 2,1 % у поређењу са децембром 2018. Новоодобрени кредити су у 2019. износили 1.234,6 милиона € и повећани су за 4,9% г-н-г. Укупни депозити, који су износили 3.475,7 милиона €, су повећани за 0,5% г-н-г. Када се из података за децембар претходне године искључе двије банке у стечају, онда раст депозита на годишњем нивоу износи 8,0%. Од укупно 73.544 правна лица, у блокади је било 18.256 или 24,8%, што је за 1,8% више на годишњем нивоу. Укупан дуг по основу блокаде рачуна је износио 641,8 милиона € и смањен је за 2,8% у односу на исти мјесец претходне године.

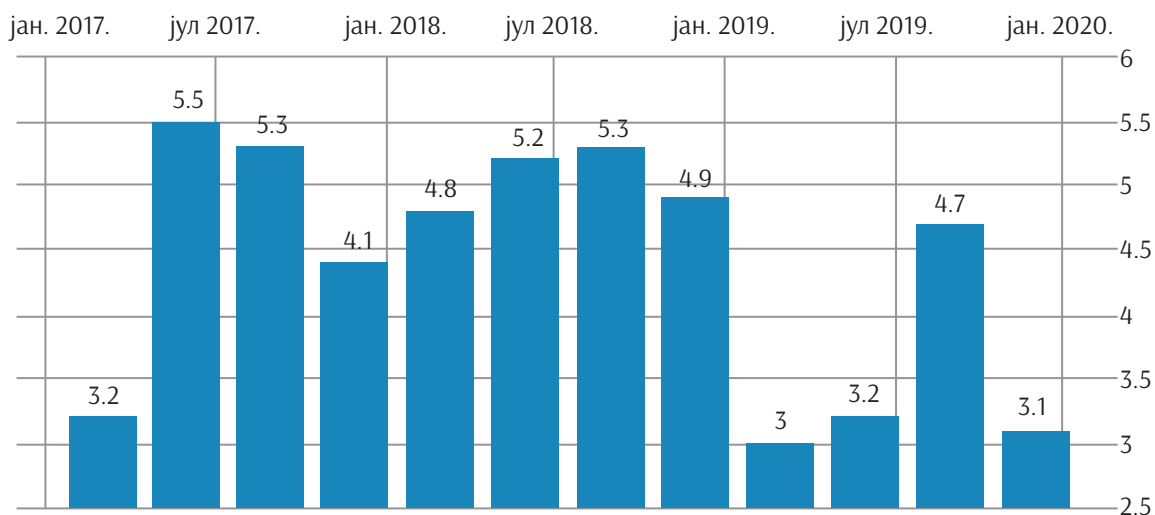
Спољнотрговинска размјена

Укупна робна размјена Црне Горе у 2019. износила је 3,1 милијарду € са растом од 2,1% г-н-г. Извоз од 415,5 милиона € биљежи успоренији раст од 3,8% у односу на годину раније (7,7%), као посљедица нижих стопа раста извоза електричне енергије и фармацеутских производа, као и пада извоза алуминијума за 14,6%. Увоз роба у износу од 2,6 милијарде € је растао по стопи од 1,8% г-н-г. Увоз машина и транспортних средстава са падом од 9,5% значајно је утицао на кретање укупног увоза. У структури увоза највеће учешће имају машине и транспортни уређаји (577,7 милиона €), храна и живе животиње (474,3 милиона €), производи од метала и неметалних минерала (250,9 милиона €), нафта и нафтни деривати (211,6 милиона €). Црној Гори је у 2019. недостајало 37,4% укупних потреба за енергијом, највише због потребе увоза нафте и природног гаса, који чине 40,4% укупних потреба за енергијом у Црној Гори. Такође, дефицит електричне енергије покривен је увозом који је повећан за 25,0 милиона € или 66,8% више г-н-г. Нето прилив страних директних инвестиција у периоду јануар – децембар 2019. износио је 344,7 милиона €, што је раст 6,9% г-н-г. Укупан прилив СДИ износио је 770,0 милиона € и нижи је за 10,3% г-н-г, усљед смањења прилива по основу власничких улагања за 20,7%. У структури укупно оствареног прилива, власничка улагања (инвестиције у компаније и банке и инвестиције у некретнине) су учествовала са 53,5%. Инвестиције у компаније и банке су учествовале са 31,5% (пад од 28,1% г-н-г), инвестиције у некретнине 22,1% (пад од 6,9% г-н-г). Прилив по основу интеркомпанијског дуга је учествовао са 41,8% у укупном приливу (повећање од 7,2% г-н-г) и категорија – остало 4,7%. Укупан одлив износио је 425,2 милиона €, што је 20,6% мање г-н-г.

Бруто домаћи производ (БДП)

Реални раст бруто домаћег производа у 2018. години износио је 5,1% а 2019. години 4,7% према подацима МОНСТАТ-а.

Кретање бруто домаћег производа 2017–2020. у %

Извор: tradingeconomics.com

Рецесиона криза изазвана пандемијом корона вирусом, која је већ добила име *The Great Lockdown* (Велико закључавање), ће оставити посљедице на свјетску економију. Државе ЈИЕ посебно оне које су оријентисане на туризам ће имати пад економских активности које су проузроковане пандемијом. Црна Гора је у 2019. години имала реалну стопу раста БДП-а од 3,6%. Због пандемије корона вируса тешко је са сигурношћу прогнозировать колико ће бити пад црногорске економије. Према пројекцијама Свјетске банке тај пад је пројектован на -5,6%, мада друге међународне институције пројектују пад од преко 8% због велике зависности економије од туризма. Свјетска банка пројектује опоравак и раст црногорске економије у 2021. години од 4,8% иако то може бити подложно промјени због неизвјесности око пандемије.

На основу индекса развијености приказаног у процентима, који се рачуна на основу више статистичких података за период 2016–2018. година, према Правилнику о утврђивању листе степена развијености јединица локалне самоуправе, а који је објавило Министарство економије у Службеном листу од 31. децембра 2019. године, одређује се колико та општина може да добије новца из Егализационог фонда и од преусмјеравања прихода од наплате пореза. Ови приходи многим општинама, нарочито мање развијеним, чине значајан дио њихових буџета. Израчунавање индекса развијености ради се једном у трогодишњем периоду и примјењује се за период 2020–2022. година. На основу дате листе, у Црној Гори је свега шест развијених општина са индексом изнад средњег индекса 100, па самим тим ове општине немају право на додјелу средстава из Егализационог фонда, док је преосталих 17 развијено мање од просјека.

У табели бр. 4 дат је приказ степен развијености јединица локалне самоуправе⁴:

Табела бр. 4: Индекс развијености општина у Црној Гори

СТЕПЕН РАЗВИЈЕ- НОСТИ	ОПШТИНА	ИНДЕКС РАЗВИЈЕНОСТИ	СТЕПЕН РАЗВИЈЕ- НОСТИ	ОПШТИНА	ИНДЕКС РАЗВИЈЕНОСТИ
1.	Будва	156,71	13.	Пљевља	78,47
2.	Тиват	133,59	14.	Колашин	74,03
3.	Подгорица	122,11	15.	Мојковац	73,41
4.	Котор	118,73	16.	Шавник	66,45
5.	Херцег Нови	115,17	17.	Бијело Поље	64,68
6.	Бар	100,36	18.	Беране	58,32
7.	Даниловград	94,82	19.	Рожаје	52,60
8.	Никшић	93,40	20.	Плав	47,14
9.	Цетиње	91,09	21.	Гусиње	43,82
10.	Жабљак	89,89	22.	Андријевица	41,56
11.	Улцињ	83,31	23.	Петњица	27,98
12.	Плужине	82,27			

Извор: МЕК

⁴ Није дат податак за општину Тузи.

ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ХЕРЦЕГ НОВОМ

Херцег Нови је град смјештен на обали Јадрана, и налази на самом улазу у Бококоторски залив, и на подножју планине Орјен. Географски положај и природне вриједности смјестили су овај град у ред најпривлачнијих туристичких мјеста овог дијела Јадрана. Како се Херцег Нови налази на тремеђи Црне Горе, Хрватске и Босне и Херцеговине, његов положај је од посебног значаја у односу на широку контрактивну зону која гравитира према јужном Јадрану. Подручје Општине Херцег Нови које као дио Боке Которске (југозападни дио Црне Горе), припада југоисточном дијелу јадранског приморја налази се између 18°25' и 18°42' источне географске дужине и 42°32' северне географске ширине. Сјевероисточни дио подручја оивичен је планинским масивом Орјен (1895 m), док се према западу граничи са Коначлима. Јужни дио подручја припада Топљанском и Херцегновском заливу и дијелу Тиватског залива, укључујући полуострво Луштица (564 m). Преко Бококоторских врата (ширине 1,6 морских миља), излази се на отворено море поред рта „Оштра“. Подручје Општине Херцег Нови, одвојено је на источној страни од масива Врмац (768 m) тјеснацом Вериге, чији најужи дио има ширину 300 m. Најшири дио Бококоторског залива је код Тивта, гдје износи 6,5 km. Прилазност подручја Боке, изузетно је повољна са мора, што је по традицији резултирало развојем поморског саобраћаја. Магистралним путевима повезан је преко Дубровника, Требиња, Никшића и Подгорице са свим путевима у земљи и иностранству. Херцег Нови је удаљен 28 километара од аеродрома у Дубровнику, а 20 километара од Тиватског аеродрома. Поморске везе остварује преко пристаништа у Котору и Бару.

То је град у коме се одржавају разне манифестације, музичке, филмске, сценске, и баштини преко сто година међународног хотелијерства. Ово је простор на коме су се од давнина додиривале, сукобљавале и прожимале цивилизације и културе, преплитали различити стилови и утицаји, стварајући јединствену симбиозу, чији склад и спонтаност изазивају дивљење сваког посјетиоца овога града. Шетајући новским скалинама, улицама и трговима, заправо шетате кроз историју. Херцег Нови, као својеврсна раскрсница истока и запада, изњедрио је у јединствену духовну оазу која има богато културно наслеђе.

Херцег Нови је препознатљив по мимозама. То је „град Сунца“, захваљујући великом броју сунчаних дана током цијеле године.

Средиште Херцег Новог је Стари град. Кресе га зграде које датирају из епохе Сахат-куле (1667) и Канли-Куле (1483). Тврђаве Шпањола (1538) и Форте Маре (1687) су само део културне баштине овог реномираног града. Пун зеленила, Херцег Нови скрива многобројне врсте тропског цвијећа. Крајем јануара градом се шири суптилан мирис жуте и зелене мимозе. У част тих цвијетова се у Херцег Новом сваке године одржава фестивал „Празник мимозе“⁵. Херцег Нови је препознат је као SPA и здравствени центар; у близини Игала постоји обиље љековитог морског блата (игаљско блато) и минералних извора воде под називом игаљске слатине.

⁵ <http://www.montenegro-visit.com/me/destinacije/gradovi-i-regije/>

У табели бр. 5 су приказани демографски подаци за Општину Херцег Нови.

Табела бр. 5: Демографски подаци

Становништво – укупно			30.864
Становништво до 15 година			5.509
Радно способно становништво (16–64)			21.208
Становништво преко 64 године			4.557
Природни прираст			-32
Становништво са основним образовањем			4.192
Становништво са завршеном средњом школом			15.425
Становништво са факултетским образовањем			5.085
Становништво без основног образовања			217
Број ђака у основним школама			3.028
Број ђака у средњој школи			996
Број студената			806
Број запослених			10.471
Број становника који примају социјалну помоћ			1.852
Број пензионера			6.322
% становништва у урбаним дјеловима			63,3%

Стратегија регије Крш, 2015. година

Према листи развијености јединица локалне самоуправе, Херцег Нови спада у шест развијених општина Црне Горе и налази се на 5. мјесту са индексом 15,17% изнад просјека развијености.

У табели бр. 6 је приказана развијеност инфраструктуре и институција.

Табела бр. 6: Развијеност инфраструктуре и институција

Водоводна мрежа (km)	314	Број вртића	5
Покривеност руралног подручја водоводном мрежом (%)	94	Број основних школа	4
Канализациона мрежа (% објеката)	70	Број средњих школа	1
Покривеност руралног подручја канализационом мрежом (% или објеката)	0%	Број факултета	3
Покривеност сакупљања чврстог отпада (% домаћинства)	90%	Број биоскопа	1
Регионални путеви (km)	27	Број биоскопских пројекција на седмичном нивоу	3
Локални путеви (km)	66	Број позоришта	3
Локални неасфалтирани путеви (km)	91	Број позоришних извођења	11
Доступност електричне енергије (% домаћинства са приступом)	90%	Број библиотека	1+1
Број локалних линија јавног превоза	10	Број базена	1+1 отворени
% Локалних заједница покривених јавним превозом	90%	Број спортских терена	26
Број међународних линија јавног превоза	30	Покривеност ТВ сигналом (% домаћинства)	100%
		Покривеност сигналом мобилне телефоније	100%
		% Домаћинства са интернет везом	100%

Извор: Стратегија регије Крш

Табела бр. 7: Становништво, домаћинства и станова по насељима

	Станов- ништво	Домаћи- нства	Станови		Станов- ништво	Домаћи- нства	Станови
Херцег Нови	30.992	11.133	24.451	Луштица	300	109	1.157
Градска	19.617	7.213	13.501	Мељине	1.128	388	743
остала	11.375	3.920	10.950	Мојдеж	267	89	24
Баошићи	1.372	492	1.801	Мокрине	85	32	58
Бијела	3.725	1.275	2.045	Поди	1.367	437	670
Бијелске Крушевице	33	9	9	Пријевор	103	40	88
Ђеновићи	1.169	424	1.350	Проводина	823	289	1.023
Ђурићи	303	105	204	Ратишевина	130	55	151
Херцег Нови	11.108	4.169	7.807	Сасовићи	42	142	352
Игало	3.354	1.261	2.767	Сушћепан	543	176	470
Јошице	411	129	305	Суторина	669	218	481
Камено	127	42	98	Требјесин	200	72	164
Крушевице	235	82	256	Убли	20	9	49
Кумбор	936	333	851	Зеленика	1.430	508	882
Кути	72	242	430	Жлијеби	10	6	16

Извор: Монстат 2011. година

У табели бр. 8 је приказана површина и намјена земљишта у општини Херцег Нови.

Табела бр. 8: Површина и намјена земљишта

Површина копна (ha)	23.549	Пољопривредно земљиште (ha)	8.800
Површина мора (ha)	2.660	Шуме (ha)	13.806
Грађевинско подручје %	9,4		

Извор: ПУПХН

Структура економије у општини Херцег Нови је приказана у табели бр. 9.

Табела бр. 9: Структура економије

	Број запослених	%	Број компанија	%
Пољопривреда, шумарство и рибарство	43	0,4%	14	0,8%
Вађење руде и камена	2	0,0%	2	0,1%
Прерађивачка индустрија	964	9,0%	122	6,8%
Снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	84	0,8%	0	0,0%
Снабдијевање водом, управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности	317	3,0%	2	0,1%
Грађевинарство	533	5,0%	210	11,6%
Трговина на велико и трговина на мало; оправка моторних возила, мотоцикла	2.499	23,4%	597	33,0%
Саобраћај, складиштење	927	8,7%	88	4,9%
Услуге смјештаја и исхране	1.028	9,6%	301	16,7%
Информисање и комуникације	167	1,6%	33	1,8%
Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	152	1,4%	13	0,7%
Пословање некретнинама	88	0,8%	125	6,9%

	Број запослених	%	Број компанија	%
Стручне, научне и техничке дјелатности	416	3,9%	154	8,5%
Административне и помоћне услужне дјелатности	216	2,0%	55	3,0%
Јавна администрација и одбрана; обавезна социјална заштита	847	7,9%	3	0,2%
Образовање	523	4,9%	6	0,3%
Здравствена и социјална заштита	1.326	12,4%	10	0,6%
Умјетност, забава и рекреација	263	2,5%	19	1,1%
Остале услужне дјелатности	305	2,9%	53	2,9%
УКУПНО	10.700	100	1.807	100

Хотели	11	Пољопривредни произвођачи	328
Мотели+апартмани	18+185	Музне краве	613
Ноћења	1.635.874	Овце	909
Страни туристи	177.982	Свиње	74
		Ситна живина	11.231

Извор: Стратегија регије Крш

3.2. Становништво

Број и структура становништва према различитим демографским и друштвено-привредним карактеристикама чини основно обиљежје развоја.

Према резултатима пописа становништва из 2011. године, на подручју општине Херцег Нови живи 30.864 становника, од чега је 15.847 или 51,43% жена и 14.990 или 48,57% мушкараца.

Становништво општине је распоређено у 21 мјесну заједницу, односно 28 насеља. У урбаном – градском језгру живи 19.536 или 63,3%, док остале, приградске и руралне дјелове, насељава 11.328 или 36,7% становништава.

С обзиром на предратну атрактивност Херцег Новог, очекивало се да ће избјеглице, у великом броју, постати стални становници. Херцег Нови, не само да су напустиле избјеглице, већ га све више напушта и домаће становништво, поготово млади и образовани. Млади се најчешће одлучују да одлазе у друге средине да студирају и раде због слабије понуде факултета на територији општине. Деиндустријализацијом која се догодила нестали су велики друштвени системи који су упошљавали велики број људи а нису се још развила мала и средња предузећа која раде током цијеле године. Све наведено је условило да дође до исељавања становништва посебно младих људи. У томе треба тражити разлоге неочекиваног пада броја становника на задњем попису.

У Херцег Новом је укупно 24.287 стамбених јединица, од којих се само за становање користи 10.744 станова, 115 станова за становање и обављање дјелатности, 4.266 станова је привремено ненастањено, а 8.408 станова је само за сезонско коришћење. Према старости, у Општини Херцег Нови живи 6.983 становника старости до 20 година (23%), 19.324 становника 20 до 65 година (62%) и 4.557 становника старијих од 65 година (15%).

Табела: Структура становништва по полу и старости

Општина		Пол	Старосне групе			
			свега	0-19	20-64	65 и више
	Насеље					
	Ван насеља	мушко	1.810	516	1.082	212
ХЕРЦЕГ НОВИ	Бијела г.	женско	1.881	457	1.167	257
		мушко	5.339	1.306	3.272	759
	Херцег Нови г.	женско	5.720	1.109	3.647	961
		мушко	1.583	350	1.018	214
	Игало г.	женско	1.772	325	1.154	293
		мушко	701	168	438	95
	Зеленика г.	женско	730	146	459	125
		мушко	9.433	2.340	5.810	1.283
	Градска насеља	женско	10.103	2.037	6.427	1.639
		мушко	5.166	1.234	3.271	661
	Сеоска насеља на обали	женско	5.387	1.220	3.316	851
		мушко	391	79	277	35
	Сеоска насеља у залеђу	женско	384	73	223	88
		мушко	5.557	1.313	3.548	696
	Сеоска насеља укупно	женско	5.771	1.293	3.539	939
	мушко	14.990	3.653	9.358	1.979	
	ОПШТИНА ХЕРЦЕГ НОВИ	женско	15.874	3.330	9.966	2.578

Извор: Монстат

Занимљиво је да је од поменутих 19.324 радно способних становника запослено нешто преко 10.000 што је тек нешто више од половине. Осим 1.200 (пријављених) незапослених и нешто преко 800 студената, 4.136 домаћица и осталих неактивних. Узрок оваквог стања је велики број пензионера млађих од 65 година и лица са приходима од имовине.

За општину Херцег Нови може се закључити да су старосне групе углавном равномјерне, али и то да је Херцег Нови све мање „млада“ општина. Млади људи (до 30 година) су на прошлом попису чинили преко 60% укупног становништва, док су на задњем попису чинили 49%. И у односу на друге општине у Црној Гори, Херцег Нови спада у неколико старијих општина, са просјечном старашћу преко 40 година.

Према полу, у Херцег Новом преовладавају жене за 884 особе иако код новорођених преовлађавају дјечаци. Разлог ове разлике је у томе што у Херцег Новом жене дуже живе. С обзиром на учешће жена у запосленом становништву од 48%, може се рећи да је родна равноправност у Херцег Новом на високом нивоу. Биолошки потенцијал за рађање – број жена у фертилном периоду (15–49 година), у односу на укупни број жена, за Општину Херцег Нови износи око 45% што је незнатно ниже од државног просјека од 48%.

Просјечна старост становника Херцег Новог је 40 година – мушкараца 38,5 а жена 41,4. Према подацима Фонда ПИО из исплатне базе за август 2019. године број пензионера у општини Херцег Нови је био 6.855. Од овог броја, 4.627 пензионера користи старосну, док је 896 корисника инвалидске и 1.332 породичне пензије. У сљедећој табели приказан је број пензионисаних лица по годинама.

Тренд који је приказан у овој табели показује да је велики проценат радно неактивног становништва, због ранијег пензионисања лица која су млађа од 65 година и великог броја лица која живе од имовинских прихода.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Висок проценат радно способног становништва различитих образовних профила;• Велики број наших грађана који успјешно дјелује у другим срединама;• Богато културно-историјско наслеђе;• Пораст броја студената;• Развијена мрежа вртића и основних школа;• Побољшана инфраструктура (ИЦТ) у основним и средњим школама те на факултетима;• Релативно развијен систем високог образовања;• Пораст броја атрактивних радних мјеста отварањем нових хотелских ланаца, уз могућност даљег школовања и усавршавања;• Традиција бављења рекреативним и професионалним спортом.	<ul style="list-style-type: none">• Опadaње броја становника, негативан природни прираштај;• Неповољан просторни распоред становништва, тренд напуштања руралних подручја и концентрација становништва у урбаном дијелу општине;• Неповољна старосна структура становништва на руралном подручју;• Мали број стамбених простора у руралним подручјима;• Ниска стопа запослености;• Лоша приватизација локалних предузећа, услед чега је дошло до повећања броја незапослених, 10 година уназад.
ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none">• Повећање понуде радне снаге различитих професионалних профила;• Преквалификација кадрова и прилагођавање тражњи – обука незапослених лица;• Развој занатских дјелатности;• Развој и ширење добрих пракси друштвених иновација у образовању и запошљавању и кроз нове моделе, методологије и технологије учења, нове смјерове прилагођене савременом тржишту рада;• Развој здравственог туризма;• Развој спортског туризма.	<ul style="list-style-type: none">• Одлазак младе и образоване радне снаге у земље ЕУ;• Пад животног стандарда;• Пораст болести зависности;• Висок и растући удио незапослених особа с високом и вишом стручном спремом;• Раст трошкова живота, а посебно становања;• Неусклађеност образовних програма с потребама тржишта рада;• Константан прилив особа које траже социјалну заштиту, углавном са сјевера Црне Горе;• Опadaње броја микро, малих средњих предузећа и предузетника.

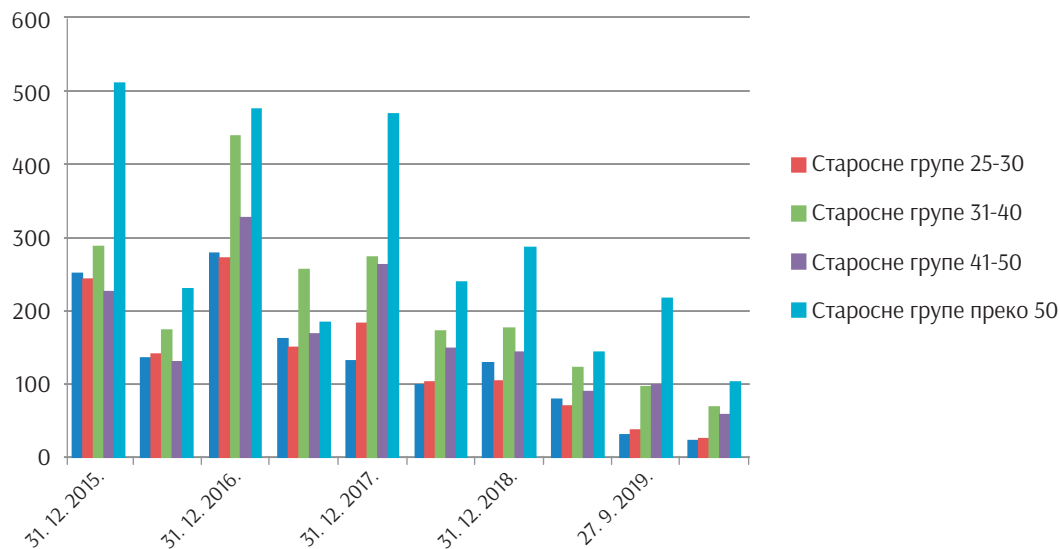
3.3. Тржиште рада и радне снаге

Посматрано за период од 2015. године, број лица на Заводу за запошљавање се смањује, тачније од 2016. године. Посматрано као однос броја регистрованих назапослених и активног становништва у периоду 2015–2019. године, стопа незапослености у општини Херцег Нови биљежи благи пад. Најнижа стопа незапослености била је у овој години и износила је 3,79%, док је на дан 31.12.2018. године износила 6,61%. Херцег Нови има малу стопу незапослености на нивоу Црне Горе.

У старосној структури незапослених, навише је лица старијих од 50 година, тачније 287 или 34%. Овако висок проценат може се повезати са бројним фирмама које су отишле у стечај, при чему су људи остајали без посла и имају проблеме при даљем запошљавању.

Незапослени по годинама старости, на евиденцији бироа рада Херцег Нови

Извор: Креација аутора на основу података ЗЗЗЦГ Биро рада Херцег Нови

У односу на оглашена радна мјеста по занимањима, групама занимања, евидентна је неусаглашеност понуде и тражње на тржишту рада. Евидентан је недостатак кадрова сљедећих занимања: дипломирани инжењер архитектуре VII/1 ССС, дипломирани инжењер грађевинарства (VII/1 ССС), занимања угоститељства и туризма, васпитач предшколске дјеце, дефектолог, доктор медицине, медицински техничар, специјалиста физикалне медицине и рехабилитације, фармацеут, занатлије, комуналци.

Са друге стране, евидентан је суфицит радне снаге када су у питању сљедећа занимања: менаџер у поморству, дипломирани економиста, дипломирани музичар.

У циљу смањења незапослености активности ЗЗЗ ЦГ подружна јединица Херцег Нови су усмјерене да се незапослена лица што прије интегришу у радне процесе и да се послодавцима олакша посао у проналажењу одговарајућих кадрова који могу да одговоре на њихове захтјеве. Реализацијом одређених образовних активности олакшава се процес транзиције из школског статуса у радни чиме се директно утиче на процес смањивања незапослености и већу запосленост нарочито оних лица која наилазе на тешкоће у проналажењу посла као што су: млади, старије незапослене особе са неадекватним знањима и квалификацијама, особе са инвалидитетом и друге рањиве групе.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Повећано учешће младих у образовним програмима на свим нивоима; • Повећана употреба и познавање компјутера, интернета и осталих комуникацијских технологија; • Велики број незапослених, међу којима и младих који су спремни да раде; • Разне обуке доступне преко завода за запошљавање; • Велики број радних мјеста у љетној туристичкој сезони; • Отварање нових хотела међу којима и познати свјетски брендови. 	<ul style="list-style-type: none"> • Највећи проценат лица старијих од 50 година на евиденцији ЗЗЗЦГ; • Неусаглашеност понуде и тражње на тржишту рада; • Одсуство било какве агенције специјализоване за развој људских ресурса; • Премало кадровских стипендија (туризам); • Суфицит радне снаге у појединим занимањима, а посебно евидентан недостатак сезонске радне снаге; • Интензивнији одлазак младих у иностранство, посебно високообразованих; <p>Недостатак станова за образоване кадрове.</p>
ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Едукација кроз доступне фондове; • Увођење европских стандарда и норми у пословање; • Доступност фондова и субвенције на samozapošljavanje; • Отварање нових хотела директно утиче на продужетак сезоне на 6–7 мјесеци. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољне мјере подстицаја од стране државе да одређеном политиком, стипендирањем или социјалним становима покуша задржати образоване младе људе у Црној Гори; • Задуженост државе и ниска примања; • Неадекватан однос према запосленима у приватном сектору; • Нереалан приказ бруто зарада у приватном сектору.

3.4. Социјално старање

Програм социјалне и дјечије заштите се, на подручју херцеговске општине, спроводи кроз заједничке активности Центра за социјални рад и органа локалне управе.

Активности Центра за социјални рад остварују се у складу са Законом о социјалној и дјечијој заштити, Одлуком о оснивању Центара за социјални рад и Статутом Центра, а усмјерене су првенствено на обезбјеђивање спровођења одговарајућих облика социјалне и дјечије заштите и непосредно пружање услуга социјалне и дјечије заштите, те преузимање активности у циљу спречавања и сузбијања социјалних проблема.

ЈУ Центар за социјални рад за општину Херцег Нови своју стручну помоћ и услуге пружа свим грађанима који имају пребивалиште на територији општине Херцег Нови, а који се налазе у стању социјалне потребе.

У складу са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији ЈУ Центар за социјални рад за општину Херцег Нови, Центар обавља дјелатност у оквиру три службе и то:

- Служба за дјецу и младе, одрасла и стара лица
- Служба за материјална давања и правне послове
- Служба за финансијско-административне и техничке послове

Објекат Центра за социјални рад се налази на Топлој. Запослено је укупно 20 запосленика.

Према подацима ЈУ Центар за социјални рад за општину Херцег Нови у периоду од 01.01.2018. до 31. 12. 2018. у Херцег Новом је:

- 50 породица (93 члана) корисника МОП;
- 1.361 корисника личне инвалиднине;
- 387 корисника Додатка за његу и помоћ .

Општина Херцег Нови је 2011. године основала ЈУ Дневни Центар за дјецу са сметњама и тешкоћама у развоју Херцег Нови, која функционише на локацији Топла ИИ, ул. Николе Љубибратића 82 у изнајмљеном простору. У Установи тренутно борави 11 корисника – сви испод 27 годи-

на старости, а који болују од: церебралне парализе, аутизма, комбинованих сметњи, рубинстајн тауби, умјерене менталне ретардације и епилепсије.

У Дневном центру корисницима се пружа свеобухватан сервис заштите дјецe и омладине са смењама и тескоћама у развоју, у којем се пружају следеће услуге: боравак, превоз дјецe, исхрана, социјализација, рехабилитација – физикални третман, елементарно образовање дјецe, друштвена и професионална активација дјецe, едукација родитеља за самопомоћ дјецe.

Квалитетно пружање услуга захтјева и стручне раднике и сараднике, тако да су запослени у колективу чине: директор, секретар, педагог, психолог, физиотерапеут, групни терапеут-асистент, медицинска сестра/техничар, његователица, домаћица, возач, а једанпут седмично са корисницима ради и дефектолог-олигофренолог.

Рад ЈУ Дневни центар финансира се из Буџета Општине Херцег Нови, Министарства рада и социјалног старања као и из донација. У току је изградња објекта за Дневни центар у Суторини, а у плану је и трансформација установе у 27+.

ЈУ Дјечји дом „Младост“ у Бијелој је јавна установа социјалног типа која се бави збрињавањем дјецe без родитељског старања и дјецe чији је развој ометен породичним приликама. Будући је једина установа овог типа на подручју Црне Горе, обухвата дјецу са читаве територије државе.

У Дому је тренутно борави око 160 дјецe узроста од мјесец дана до пунољетства.

Дом је све до 1979. године био смјештен у објекту који носи назив „Вила Јадранска стража“ у Бијелој. Овај објекат представља задужбину инжењера Тапавице, који је почетком прошлог вијека живио и радио на овим просторима. У земљотресу који је 1979. године погодио црногорско приморје, озбиљни је оштећена стара зграда Дома „Вила Јадранска стража“, па је већ 1980. године изграђен и усељен нови објекат који је и данас у функцији. Овај објекат има површину 4.072 m², а његови смјештајни капацитети износе 200 мјеста. У Дјечјем Дому Бијела раде укупно 83 запосленика.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Високо образовано становништво; • Орјентација на породични живот; • Стална брига за дјецу, старе и немоћне; • Постојање законодавног и институционалног оквира; • Развијена мрежа вртића, основних и средњих, посебно стручних школа; • Пораст броја пружаоца услуга социјалне заштите, као и социјалних сервиса на локалном нивоу (Дневни центар, геронто програм, Дом старих). 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповољан Закон о пензијско-инвалидском осигурању; • Пораст броја младих пензионера, због транзиције и приватизације; • Скупи социјални сервиси; • Недостатак стручног кадра и ниска примања запослених у установама социјалне и дјечије заштите; • Сезонски карактер запошљавања; • Непостојање сервиса помоћи у кући особама са инвалидитетом.
ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Распољивост средстава из ЕУ фондова; • Повећање доступности образовања на свим нивоима независно од економског статуса појединца; • Подстицање инклузивног образовања кроз укључивање дјецe и ученика са сметњама у развоју у редовни систем образовања; • Обуке за персоналне асистенте, помоћ у кући, кроз ЕУ фондове; • Јачање капацитета локалне самоуправе за дјелотворно и ефикасно спровођење реформи у области социјалне заштите; • Јачање административног капацитета за коришћење средстава Европског социјалног фонда; • Становање уз подршку посредством донатора. 	<ul style="list-style-type: none"> • Раст трошкова живота и пад животног стандарда; • Пораст броја бескућника; • Пораст болести зависности; • Ниски износи социјалних давања; • Недовољна подршка повећању природног прираштаја; • Недостатак средстава за финансирање ВТО брачним паровима који су то право искористили из државних средстава; • Недостатак боље увезаности система социјалне заштите са другим системима; • Постојећи ресурси и актери у социјалној заштити нису адекватни како би пружали ефективну и ефикасну социјалну заштиту.

3.5. Привреда

У Херцег Новом је деиндустријализација промјенила привредну слику гашењем великих пословних система који су били у друштвеном власништву због чега се отворила могућност за стварање великог броја малих и средњих предузећа која су у функцији лаке индустрије која је компатибилна са туризмом и услужним сектором.

Број пословних субјеката у Херцег Новом и Црној Гори у 2018. години.

Број пословних субјеката у Црној Гори у 2018. години износио је 33.812, што у односу на 2017. годину кад их је било 30.286, изражено у процентима, представља повећање од 11,6%.

У Херцег Новом број пословних субјеката је у порасту у односу на претходну годину и износи 2.467 или 7,3% од укупног броја субјеката.

Упоредјујући податке из 2018. године са подацима из 2017. и 2016. године у општинама Бар, Будва и Подгорица, као и Херцег Новом забиљежен је пораст броја пословних субјеката.

Укупан број предузетника у 2018. години био је 9.619 што је у односу на 9.344 колико их је било у 2016. години повећање за 2,9%, број запослених код предузетника повећан са 9.344 у 2016. на 9.619 у 2018. години или такође за 2,9%. У посматраном периоду број предузетника је повећан у Сјеверном региону за 19,6%, док је у Средишњем и Приморском региону дошло до смањења за 1,3% односно 0,2%. Кад су у питању запослени код предузетника, до повећања је дошло у Сјеверном региону за 22,4% и Приморском за 12,1%, а смањење је забиљежено у Средишњем региону за 14,1%.

У Херцег Новом је примјетан тренд раста броја микро, малих и средњих предузећа и у 2018. години је износио 11.496, што га сврстава на друго мјесто у приморском региону одмах након Будве. Отварањем нових туристичких и других капацитета овај тренд ће се наставити.

Приликом анализе ових показатеља треба узети у обзир број компанија које отварају нерезиденти због повремених пословних активности, али позитиван тренд раста је потребно одржати у будућем периоду.

Тренд раста у Херцег Новом показује тенденцију убрзаног развоја отварањем нових великих хотела и пратећих компанија које су комплементарне са туризмом.

Преглед броја запослених по општинама и величини привредних субјеката

ЗАПОСЛЕНИ	Укупно запослених	0-1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-150 запосл.	151-200 запосл.	201-250 запосл.	преко 250 запосл.
Бар	7.650	1.091	1.905	2.712	579	281	159	0	923
Будва	12.132	2.027	2.286	3.306	478	248	345	457	2.985
Х. Нови	6.963	890	1.443	2.340	1.036	523	0	0	731
Котор	4.544	426	1.029	1.813	467	109	700	0	0
Тиват	4.331	669	946	1.729	456	106	168	0	257
Улцињ	2.197	274	734	911	146	132	0	0	0
Јужна регија	37.817	5.377	8.343	12.810	3.162	1.399	1.372	457	4.896
% јужна р.	30,2	45,6	42,7	35,4	28,4	18,8	22,3	21,2	16,0

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

Општина је на нивоу развијености изнад црногорског просјека. Доминантне привредне дјелатности Општине Херцег Нови биле су: туризам, угоститељство, бродоградња, саобраћај, трговина и мала привреда. Остале привредне гране, укључујући рибарство и пољопривреду, су све више заостајале.

Криза је утицала на пад већине привредних сектора. Грађевински сектор је показао драстичан пад и смањење запослености, док туризам задржава своје показатеље стабилним и у кризним временима. У табели је дат преглед података о броју привредних субјеката, приходима, зарадама, запосленима по секторима дјелатности у Херцег Новом

Преглед података о броју привредних субјеката, приходима, зарадама, запосленима по секторима дјелатности у Херцег Новом

	Број прив. субј.	0 или 1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-250 запосл.	преко 250 запосл.	Приходи	Приходи - учешће %	Бруто исплаћ. Зараде	Број запосл.	Запосл. - учешће %
Пољопривреда, шумарство и рибарство	8	6	1	1	0	0	0	2.668.557	0,80%	79.046	25	0,40%
Вађење руда и камена	1	0	1	0	0	0	0	267.468	0,10%	53.048	4	0,10%
Прерађивачка индустрија	107	56	34	17	0	0	0	28.549.171	9,00%	1.278.966	375	5,40%
Снабдијевање ел. енергијом гасом и паром	2	2	0	0	0	0	0	0	0,00%	6.109	2	0,00%
Снабдијевање водом, управљање отпадним водама	4	2	0	0	0	2	0	7.366.229	2,30%	2.806.397	287	4,10%
Грађевинарство	206	122	49	34	0	1	0	87.662.616	27,70%	5.575.456	760	10,90%
Трговина на велико и трг. На мало и поправка моторних возила	352	189	124	38	1	0	0	73.505.774	23,2%	4.531.198	1.144	16,40%
Саобраћај и складиштење	58	25	18	11	4	0	0	27.577.373	8,70%	4.788.854	570	8,20%
Услуге смјештаја и исхране	238	86	103	45	4	0	0	30.509.661	9,60%	5.666.333	1.245	17,90%
Информисање и комуникације	88	66	19	3	0	0	0	1.701.254	0,50%	467.186	153	2,20%
Финансијске дјелатности и												
дјелатност осигурања	9	7	2	0	0	0	0	581.745	0,20%	56.477	14	0,20%
Пословање некретнинама	102	68	24	10	0	0	0	7.843.078	2,50%	3.233.738	259	3,70%

Стручне, научне и техничке дјелатности	226	139	70	15	2	0	0	23.378.384	7,40%	2.941.085	659	9,50%
Административне и помоћне услужне дјелатности	86	57	19	8	2	0	0	6.149.754	1,90%	1.579.483	369	5,30%
Државна управа и одбрана и обавезно социјално осигурање	1	0	1	0	0	0	0	78.069	0,00%	19.267	4	0,10%
Образовање	10	6	2	2	0	0	0	1.356.875	0,40%	573.887	39	0,60%
Здравствена и социјална заштита	7	2	3	0	0	1	1	15.896.346	5,00%	6.560.276	862	12,40%
Умјетност, забава и рекреација	31	22	7	2	0	0	0	740.134	0,20%	314.789	67	1,00%
Остале услужне дјелатности	70	42	27	1	0	0	0	1.213.487	0,40%	314.577	125	1,80%
УКУПНО	###	897	504	187	13	4	1	317.045.975	100%	40.846.172	6.963	100%

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

Према подацима за 2018. годину који су наведени у табели, највећи број привредних субјеката (352 пр.субјекта) је био у трговини на велико и мало као и поправци моторних возила, након тога сљеде услуге смјештаја и хране (238 пр.субјеката) и стручне, научне и техничке дјелатности (226 пр.субјеката).

Када анализирамо учешће прихода по областима у укупним приходима највећи проценат је остварен у грађевинарству 27,7%, затим у трговини на велико и мало као и поправци моторних возила 23,2% и услугама смјештаја и хране 9,6%.

Сектор пољопривреде, шумарства и рибарства броји свега 8 привредних субјеката. У овом сектору постоји велики потенцијал за отварање нових фирми и повећање броја запослених јер су и пољопривреда и рибарство у функцији подршке туризму. Потенцијал постоји и у прерађивачкој индустрији, као и образовању, умјетности, забави, рекреацији, креативним индустријама и услужном сектору. У будућем периоду потребно је планирати полицентричан територијални развој.

Потребно је систематски и планирано радити на циљном повезивању руралних са урбаним срединама, што ће утицати на побољшавање квалитета живота становништва руралног подручја, одрживо коришћење природних ресурса и заштиту посебних природних и културних добара. Велико и разуђено залеђе отвара могућност за стварање нових подграна туризма као што су: еко-рурални, гастрономски, планински, авантуристички и др. На овај начин се врши диверзификација укупног туристичког производа и залеђе ставља у директну или индиректну функцију развоја. Улагање у одрживу пољопривреду је рационално коришћење инвестиција, зато што, поред синергије с бројним секторима, доноси и бројне друштвене користи (нематеријалне и немјерљиве услуге екосистема). Пољопривреду у Црној Гори карактерише разноврсност производње по регионима (разноликост агроеколошких и климатских услова омогућава велику разноликост гајених биљних и животињских врста), као и постојање великог броја аутохтоних врста и сорти у биљној и раса у сточарској производњи. Пољопривреду карактерише висока комплементарност с другим приоритетним секторима, а посебно са туризмом као покретачем свих видова агротуризма и здравственог туризма кроз презентовање традиционалне гастрономије у контексту туристичке понуде што је један од стратеш-

ких циљева Стратегије паметне специјализације Црне Горе¹. Реализација активности које воде побољшању живота и привређивања на селу, подразумева инвестирање у развој пољопривредне производње, изградњу и обнову сеоске инфраструктуре, едукацију и стручно усавршавање сеоског становништва, креирање сеоског туризма, промовисање традиционалних и културних вриједности, заштиту природне и животне средине. Кроз подршку коју пружа Министарство пољопривреде потребно је радити на прекограничним пројектима са сусједним државама у сврху креирања и промовисања аутохтоних Брендова и стварање могућности кластеризације газдинстава. Обзиром да је органска пољопривреда одрживи облик пољопривредне производње, све више добија на значају кроз пласман ка ресторанима и крајњим потрошачима.

Будући економски развој је потребно трасирати на новим пословним моделима. СПР у будућем периоду треба да створи основу за стварање стратешких смјерница и праћење имплементације ових модела. На овим основама треба развијати лаке монтажне индустрије производњу хране, рециклажу отпада, занатство, креативне индустрије, логистику, рибарство, информационо-комуникационе технологије и др. Тако ће се стварати научно утемељена стратегија која са практичним искуствима држава из окружења треба да омогући дугорочну одрживост пословних модела у различитим секторима.

3.5.1. Туризам и угоститељство

Стратегија развоја туризма у Црној Гори до 2020². године израђена је 2008. као ревизија и допуна Мастер плана донијетог 2001. године од стране Министарства туризма.

Визија стратегије туризма до 2020. предвиђа:

• Црну Гору као туристичку дестинацију са понудом током цијеле године, са живописним пејзажима и заштићеним биодиверзитетом;

- Очување наслеђа и његовање своје традиције; разноликост висококвалитетних хотела, ризорта и других врста смјештајних капацитета;
- Туризам оријентисан на природу, тако да постане лидер на тржишту Медитерана, што ће утицати на вансезонску потражњу;
- Софистициране објекте за наутички, здравствени и *wellness* туризам, голф терене који привлаче високоплатежне госте и јачају међународни углед;
- диверзификацију понуде, високе стандарде, квалитет обуке и услуга, по конкурентним цијенама, значајно ће повећати запосленост, приходе појединаца и животни стандард;
- Смањен притисак у периоду јул–август;
- Инфраструктуру за снабдијевање и одлагање отпада, која треба да буде усклађена са стандардима ЕУ;
- Туризам као генератор послова и пореза, чиме ће стимулисати друге привредне гране.

Стратегија за даљи развој туристичке привреде мора, сходно томе:

- Смањити оптерећење приморја током љетњих мјесеци – умањити број туриста у најоптерећенијим регијама;
- Доследним подизањем нивоа квалитета понуде повећати приход по госту/дану;
- Створити тржишну способност током предсезоне и постсезоне, путем разноликих понуда на приморју и у залеђу, као и њихово повезивање у јединствен производ.

Стратегија развоја туризма у Црној Гори издваја шест туристичких кластера који се међусобно разликују по карактеристикама предјела и култура, а планирани су са циљем формирања под-

¹ http://www.mna.gov.me/ministarstvo/Strategija_pametne_specijalizacije?alphabet=cyr

² Министарство туризма и заштите животне средине Црне Горе, Стратегија развоја туризма у Црној Гори до 2020. године (Подгорица, Црна Гора, 2008).

ручја већег обима, квалитета и разноликости умјесто униформности и општинске затворености. Херцег Нови припада кластеру бр.3: Бока Которска.

Кластер бр.3. Бокототорски залив – као уникат на Медитерану, најпогоднији је за развој висококвалитетне и диверзификоване понуде (наутички туризам, голф терени и остало) у тиватском заливу и на полуострву Луштици, под условом да се ријеше инфраструктурни проблеми. Развија плажни туризам, културни туризам, спортски и здравствени туризам. Треба да постане изузетно квалитетна дестинација током цијеле године за индивидуални и паушални туризам, оријентисан на врхунско хотелијерство и мале породичне хотеле.

Развој туризма у општини Херцег Нови

Формулисање циљева развоја туристичке дестинације произилази из утврђене мисије односно концепта развоја. У периодима развоја туризма преовладавали су различити концепти у зависности од фазе животног циклуса туристичког производа дестинације.

Концепти који преферирају економску мисију и циљеве или потпуни утицај општег окружења, сматрају се превазиђеним у зрелој фази развоја.

Актуелни концепт заснива се на „хуманом туризму“, „друштвено одговорном туризму“ или на данас општеприхваћеној одредници о „одрживом туризму“ односно усклађеној релацији економских циљева и очувања окружења. То је „туризам који гарантује оптималну сатисфакцију различитих захтева и потреба потрошача али у кореспонденцији са унапредјењем природног и социокултурног окружења и економски ефеката за локално становништво“³.

Развој херцеговске туристичке дестинације мора обезбиједити задовољење очекиваних захтјева туристичке тражње уз постизање оптималног нивоа профитабилности туристичке привреде, запослености и других економских ефеката, водећи рачуна о очувања постојећег природног и социо-културног окружења, и реализујући конкурентску предност изражену хетерогеношћу понуде за више различитих облика туризма.

Као што показује секторска анализа у прилогу Стратешког плана, актуелној тражњи у великој мјери одговора постојећа туристичка понуда. Нова емитивна тржишта, које је потребно таргетирати са акцентом на тржишта земаља ЕУ, ће вјероватно профилисати другачији тип тражње што ће условити преиспитивање садашње туристичке понуде.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Добра географска позиција;• Повољни климатски услови;• Богата културна баштина;• Разноврсност природних ресурса;• Могућности за развој активног туризма;• Близина аеродрома;• Шеталиште „Пет Даница“.	<ul style="list-style-type: none">• Изражена сезоналност;• Неповољна путна инфраструктура;• Недостатак квалитетне радне снаге из области угоститељства;• Неповољна класификација смјештајних капацитета;• Неадекватна урбанизација старог градског језгра;• Недовољна догађања ван сезоне који би привукли госте;• Недовољна заступљеност домаћег гастро производа;• Непостојање конзистентне поруке у креирању имица дестинације;• Неадекватна микроинфраструктура;• Недовољно паркинг простора дуж читаве општине;• Неискоришћеност потенцијала Луке Зеленика;• Неповољна усмјереност пословања рецептивних туристичких Агенција;• Неадекватно комунално опремљено залеђе;• Недовољан број и капацитет плажа.

³ Огњен Бакић, Маркетинг у туризму (Београд: Универзитет Сингидунум, 2010), IX <<https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>>.

ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Нови туристички трендови; • Једнодневни посјетиоци из других дестинација; • Нискотарифни летови и све боља повезаност дестинације; • Изградња хотела <i>One&Only</i> у Кумбору; • Изградња <i>Ritz Carlton</i> хотела на Луштици; • Обогаћивање угоститељске понуде; • Валоризација фортификационог система града; • Уређење и тематизација плажа; • Мањи хотели високе категорије; • Ребрендирање/Ребрендинг дестинације; • Могућност отварања интегралних хотела; • Финансирање туристичких пројеката из ЕУ фондова; • Активирање традиционалног села. 	<ul style="list-style-type: none"> • Велика конкуренција на Медитерану; • Културна баштина препуштена забораву; • Недостатак иницијативе умрежавања носиоца понуде у граду; • Потреба за увођењем јефтине радне снаге из далеких земаља.

Извор: Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

Основом уоченог стања у интерном и екстерном окружењу и СВОТ анализом, врши се избор адекватне стратегије као начин реализације постављених циљева развоја.

Сценарио развоја

Сценарио развоја туризма на подручју Општине Херцег Нови састојаће се од комбиновања елемената прилагођавања и динамичког развоја. Обзиром на одређени број непознаница у блиском политичком окружењу (БиХ и Србија) као и оних системског и економског карактера уз временски неодређен завршетак реформских процеса и посебно преговарачког процеса о уласку Црне Горе у ЕУ; овај сценарио ће имати оптимистичку и песимистичку варијанту реализације.

Реализацијом сценарија требало би да се постигне већина постављених циљева развоја. Развој туризма ће, динамички гледано, имати двије фазе.

Фаза прилагођавања биће период наставка неопходног суочавања са реалним стањем и припремање за динамичан развој. У овој фази извршиће се трансформација туристичког система у складу са захтјевима преговарачког процеса посебно у домену заштите потрошача, безбједности хране и пића и процеса њиховог услуживања, поштовања стандарда квалитета сходно категоризацији смјештајних и осталих угоститељских услуга и др., чиме ће се допуњавати битни предуслови за даљње кораке. Ови процеси биће праћени модернизацијом, реконструкцијом, адаптацијом и реновирањем постојећих и градњом нових хотелских објеката.

Резултат ових активности биће успостављање услова за пословање и дјеловање свих субјеката у туризму у складу са стандардима ЕУ што би довело до потпуне спремности туристичке дестинације Херцег Нови да се значајно приближи лидерској позицији туристичке дестинације Будва на рецептивном тржишту Црне Горе.

Повећање капацитета индивидуалног смјештаја биће снажно ограничавано у складу са обимом и темпом даље стамбене изградње.

Растом капацитета колективног смјештаја квалитетно и структурно ће се побољшати постојећа смјештајна понуда. Резултат квантитативно-квалитативних измјена смјештајне структуре биће изражен кроз повећање тржишног удјела и знатно побољшање постојеће реализације на туристичком тржишту.

У овом периоду се очекују знатно висока улагања у промотивне активности, посебно према главним емитивним тржиштима. Наведене активности ће резултирати заузимањем циљних позиција за стабилан раст туристичког промета.

Државни органи на локалном нивоу уз помоћ надлежних министарстава републичке Владе требали би завршити са крупнијим захватима у ријешавању критичних инфраструктурних проблема водоснабдијевања, канализационе мреже, саобраћаја, уређења обалног подручја и др.

Херцеговско подручје, у оквиру црногорског подручја, би успоставило имиџ атрактивне, брзо растуће и одрживе туристичке дестинације, што би значајно допринијело порасту интереса иностраног капитала за улагање средстава у поједине атрактивне туристичке програме и пројекте, као и укључивању специјализованих свјетских организација и институција у еколошке подухвате.

Фаза динамичког развоја ће бити период изградње додатних нових смјештајних капацитета. Нова изградња биће првенствено усмјерена повећању капацитета колективног смјештаја, као квалитетнијем дијелу смјештајне понуде.

Успоставиће се стабилна сарадња са иностраним организаторима путовања и туристичким агенцијама, уз остварење знатног пораста туристичког промета.

Квалитетнији смјештајни капацитети и пораст туристичког промета уз ријешавање већине проблема комуналне инфраструктуре, за резултат ће имати успјешно пословање туристичке привреде. Угоститељско-хотелска предузећа ће остваривати стабилан раст добити. Може се очекивати пораст запослености у туризму и пораста продуктивности пословања. Обзиром на мултипликативне ефекте од туризма може се очекивати позитиван утицај на укупан привредни и општи развој херцеговског подручја.

Сценарио развоја је временски димензиониран сходно динамици реализације.

Оптимистичка варијанта сценарија предвиђа период прилагођавања на пет година и почетак динамичког развоја од 2025. године.

Песимистичка варијанта сценарија предвиђа период прилагођавања од 7 година и период динамичког развоја од 2027. године.

Календарски приказ сценарија дат је следећом табелом.

Календарски приказ сценарија развоја по варијантама и периодима

Период /Сценарио	Прилагођавање	Динамички развој
Оптимистичка варијанта	2020–2025.	2025–
Песимистичка варијанта	2020–2027.	2027–

Стратегија развоја туризма се заснива на концепту „паметног туризма“ и маркетинг планирања одрживог туризма.

Организационо је могуће ову активност уобличи у неку врсту „тржишне осматрачнице“ (Туристичка опсерваторија, нпр.), кроз рад агенције за истраживање туристичког тржишта; општинског органа за туризам; или *ad hoc* односно сталног тима састављеног од стручњака из општине, ТОХН и туристичке привреде. Наведени организациони облик би за потребе туризма Херцег Новог на веома квалитетан начин обављати све задатке који произилазе из потребе истраживања туристичког тржишта.

Туристичка дестинација, Херцег Нови, сходно потреби сталног развоја и спремности реакције на тржишне промјене, може примијенити следеће опште стратегије:

1. Повећање тржишног учешћа на постојећим тржиштима са постојећим производима;
2. Излазак на нова тржишта са постојећим производима;
3. Модификација постојећих производа и излазак на нова тржишта;
4. Пласман нових производа на нова тржишта.

Примјена наведених стратегија се заснива на конкурентској предности херцеговске дестинације у односу на остале са црногорског тржишта. Основом конкурентске предности спроводе се стратешке маркетинг активности диференцирања дестинацијског производа, у комбинацији са активностима профилисања имиџа и позиционирања туристичке дестинације.

Конкурентска предност туристичког производа херцеговске дестинације се изражава могућношћу развоја више селективних видова туризма као равноправних сегмената уз уобичајени одмаралишни (годишњеодморски) љетњи туризам.

Основни развојни исходи туризма и угоститељства у општини Херцег Нови

Провођењем одабраних стратегија и реализацијом конкурентске предности херцеговског туристичког производа могуће је остварити сљедеће приоритетне видове развоја селективног туризма.

1. Даље снажно потицати развој одмаралишног (годишњеодморског) тзв. љетњег туризма „сунце и море“. У хотелском смјештају потребно је изградити и обновити објекте и то: изградити хотел „Тамарис“ (до 500 кревета у категорији три звијездице ***) и хотел „Бока“ (до 200 кревета у категорији пет звијездица *****), реконструисати или адаптирати хотел „Игало“ (до 400 кревета у категорији четири звијездице ****) , реконструисати или адаптирати хотел „Плажа“ (до 500 кревета у категорији пет звијездица *****), реконструисати или изградити хотел „Плажа-Зеленика“ (до 400 кревета у категорији четири звијездице ****). Ради се о хотелима од изузетног значаја за имиџ туристичке дестинације Херцег Нови. Додатне нове хотелске капацитете планирати на свим локацијама од Њивица до Каменара с циљем остваривања вишег нивоа дисперзије у категорији и простору. На локацији Кобила, у насељу Њивице (непосредно окружење хотела „Иберостар Херцег Нови“) планирати изградњу туристичког насеља укупног капацитета до 500 кревета у категорији четири звијездице****. Објекте колективног смјештаја типа пансион и камп планирати углавном у насељима херцеговске ривијере, тамо гдје то допушта просторно-планска регулација. Ограничено развијати капацитете индивидуалног смјештаја уз фокус на унапријеђење квалитета смјештајне услуге. Између осталог, промовисати Херцег Нови као „child-friendly“ дестинацију.
2. Унаприједити ниво понуде здравствено-рекреативног, *spa&wellness* туризма кроз успјешну приватизацију Медитеранског здравственог центра и ријешење статуса Болнице Мељине са циљем формирања врло конкурентне понуде у овом домену. Допуну *spa&wellness* понуде би чиниле услуге ове врсте развијене у објектима колективног смјештаја средње и високе категорије. Кроз нову понуду здравственог туризма изузетно би се појачало конкурентско позиционирање укупне дестинацијске понуде. Развој ове понуде потенцирати у склопу програма „Сунчана обала здравља“ на изабраним локацијама.
3. Конгресно-пословни туризам подржати даљним развојем конгресне понуде у пројектованим новим капацитетима високе категорије (изградња и реконструкција). У наведеним капацитетима посебно водити рачуна о пожељној структури смјештајних јединица (преференција према апартманима и 1/Ф собама). Изградњом хотела „Бока“, на старој локацији, добија се пословно-конгресни смјештајни капацитет високог квалитета. Реконструкцијом хотела „Плажа Зеленика“ у Зеленици, смјештајно би се употпунила пословно-конгресна понуда. Изградњом хотела „One&Only“ као и других хотела на локацији Кумбор постиже се пожељна дисперзија конгресно-пословне понуде у шта се укључују постојећи и нови хотелски капацитети на подручју Бијеле. За развој овог вида туризма велики ресурс представља Дом културе у Бијелој, чијом реконструкцијом и опремањем овај дио општине Херцег Нови, са својим хотелским капацитетима, може да понуди оптималне услове за конгресно-

пословни вид туризма. Реконструкцијом „Спортског центра Игало“ добио би се простор за развој МІСЕ туризма и створили услови за организовање сајмова.

4. **Спортско-рекреативни туризам** развијати на подручју Игала, коришћењем постојећих, проширењем постојећих и новоизграђених хотелских капацитета и спортске инфраструктуре (већ наведено у другим поглављима) уз испуњавање основног предуслова као што је санација „Спортског центра Игало“. Дисперзију понуде спортско-рекреативног туризма у инфраструктурном, посебно у смјештајном погледу, имаће постојећи и планирани капацитети колективног смјештаја и пратеће спортско-рекреативне инфраструктуре у другим дјеловима општине.
5. **Планински туризам, туризам пјешачења и бициклизма *Hiking & Biking* и авантуристички туризам**, посебно уз форму понуде пансионског и индивидуалног смјештаја (нарочито у сеоским домаћинствима), развијати у широј зони Парка природе Орјен уз континуирано побољшање љетње и посебно зимске понуде (нпр. ски-боардинг) и у зони Луштице. У вези развоја планинског туризма, истраживати могућности развоја мини-ски центра у дугорочном периоду. Основни предуслов развоја је унапријеђење саобраћајне и остале комуналне инфраструктуре. Туризам пјешачења и бициклизма *Hiking & Biking* оснажити изградњом и реконструкцијом мреже пјешачких и бициклических стаза основом сљедећих критеријума из Предлога просторног плана Црне Горе:
 - а) Стазе одвојене од путева;
 - б) Стазе пројектоване и изграђене на еколошки прихватљив начин;
 - ц) Повезане са услугама потребним бициклическим и пјешачким;
 - д) Мрежа је повезана са транснационалним бициклическим и пјешачким стазама (Европска акција Еуро Вело, Медитеранска рута број 2.0)
6. **Авантуристички туризам** потицати кроз развој понуда сличних у „Авантуристичком парку Врбањ“, уз обликовање нових форми у складу са могућностима на конкретним локацијама.
7. Убрзано развијати капацитете који подржавају реализацију **омладинског туризма** (*backpacking* туризам, волонтерски туризам), обзиром на изражене трендове развоја тражње у том смислу. Подстицати унапријеђење постојећих и изградњу нових смјештајних капацитета типа камп и хостел.
8. Изградњом капацитета колективног смјештаја типа мотел пратити побољшање понуде **транзитног туризма**, сходно очекиваном развијању стратешке саобраћајне инфраструктуре на подручју општине Херцег Нови (саобраћајни правци из смјера и у смјеру Хрватске и Босне и Херцеговине).
9. **Наутички туризам** који се заснива на понуди марина, лука наутичког туризма и комерцијалних везова на локацијама: Шквер (Градска лука), Мељине, Зеленика и Порто Нови, додатно оснажити развојем нових смјештајних капацитета у хотелима високе категорије (пет и четири звијездице).
10. Побољшати услове за **развој ловног и риболовног туризма** кроз унапријеђење постојеће и изградњу адекватне смјештајне понуде у објектима средње и ниже категорије (три, двије и једна звијездица), посебно хотела и пансиона. Ловни туризам додатно потакнути формирањем привредног субјекта у области ловно-шумског газдинства, које би својим пословањем и развојем дало снажну подршку овом сегменту туризма. Повезати асоцијације

рибара са привредним и другим субјектима у области туризма ради развоја обострано интересантних понуда.

11. Одржавањем културно-историјско наслеђа, континуираним развојем разноврсних цјегодишњих културно-забавних програма, као и кроз добро развијен рецептивни сервис туристичких агенција додатно динамизирати развој **манифестационог, излетничког туризма и туризма културне баштине „тура и култура“**.
12. Додатно унапријеђење понуде туризма културне баштине размотрити кроз **ревитализацију старог градског језгра Херцег Новог (Стари град)** путем отварања смјештајних објеката типа хотел и интегрални хотел, између осталог и пренамјеном постојећих објеката који испуњавају услове, као и дугорочног развоја интегрисане туристичке понуде на наведеном локалитету. Интегрисану туристичку понуду креирати на платформи понуде „памятног туризма“ и „виртуелне и обогаћене реалности“, као и успостављењем мреже објеката различитих садржаја из домена културно-историјске баштине (музеји, галерије и сл.). Као важан предуслов истиче се неопходност санације „Потковичасте куле“ и реконструкција тврђаве Цитадела и њихово интегрисање у понуду.
13. Понуду **природног и руралног туризма** подржати кроз значајно убрзан развој смјештајне понуде типа етно села (нпр. Жлијеби, Замбелићи...) и индивидуалног смјештаја на подручју херцеговског залеђа и Луштице. Развој руралног туризма потицати кроз додатну понуду комплементарних капацитета на бази, како то наглашава Просторни план подручја посебне намјене за Морско добро „формирања еко и етно туристичких фарми у залеђу контактне зоне (падине, побрђе) комбинованих са пољопривредном производњом, првенствено форсирањем развоја маслинарства, рибарства и сточарства (екофарме говеда, коза, оваца, коња, пчела, љекобитог биља) које би, својим реконструисаним и амбијенту примјереним објектима у традиционалној средини, нудили особену туристичку понуду заинтересованим домаћим али и иностанима“ .
14. Поттицати развој **вјерског туризма** кроз повезивање предузећа и осталих субјеката туристичке понуде са вјерским институцијама у креирању адекватних понуда у том смислу, обзиром на растући тренд туристичке тражње. Велики број цркви Херцеговског краја и манастира који имају велики историјски значај, отварају могућност за развој вјерског туризма који је у експанзији у свијету. Централно мјесто посјета поклоника и вјерника је Манастир Савина као својеврсна ризница православља у коме је налази крст Св. Саве Српског и гдје је Св. Петар II Петровић Његош писао своје најславније дјело *Горски Вијенац*. Ту су и цркве Христовог Вазнесења и Св. Ђорђа на Топлој у чијем комплексу се налази музеј „Његошева школа“. Херцег Нови је град два православна свеца, Св. Кирила Цвјетковића Баошићког и Св. Севастијана Дабовића Сасовићког. Такође, у Херцег Новом је рођен и римо-католички светац Леополд Мандић коме је посвећена црква у Старом граду. Ово представља добру основу за развој вјерског туризма што би допринијело посјети великог броја ходочасника, нарочито у периоду ван љетње туристичке сезоне. Понуду вјерског туризма обогађује и чињеница да је Св. Севастијан Дабовић један од најпоштованијих светаца Америке, отац српског православља у САД и највећи мисионар модерних времена у СПЦ. Развоју овога вида туризма допринијеће и успостављање везе са културним туризмом, културно-историјским наслеђем као и функционалне одрживости објеката културних добара.
15. Успоставити **маркетинг концепт планирања одрживог развоја туристичке дестинације Херцег Нови** обједињавањем основних маркетинг функција и креирањем адекватне ИСТ подршке креирати концепт „памятне туристичке дестинације“. На нивоу општине формирати посебну службу или неки други организациони облик, за маркетинг и развој ту-

ризма као централну тачку координисања, праћења, усмјеравања и управљања свим туристичким ресурсима.

Квантификација стратешких приоритета у развоју туризма изражена кроз пројекцију смјештајних капацитета у 2027. години представљена је следећом табелом.

Пројекција смјештајних капацитета у општини Херцег Нови у 2027. (број кревета)

Врста смјештајних објеката	2018	2027	Разлика 2027/2018
Хотел			
Пет звјездица *****	58	800	1279,31%
Четири звјездице ****	2.753	3.600	30,77%
Три звјездице ***	523	1.600	205,93%
Двије звјездице **	859	1.100	28,06%
Једна звјездица *	0	300	-
Туристичко насеље	0	500	-
Мотел	0	200	-
Пансион	50	150	200,00%
Камп	200	400	100,00%
Етно село	0	150	-
Одмаралиште	467	0	-100,00%
Хостел	0	250	-
Љечилишта	1.457	1.600	9,81%
Колективни смјештај укупно	6.367	10.650	67,25%
Индивидуални смјештај	26.982	33.487	24,11%
Укупно	33.349	44.137	32,35%

Пројекција се заснива на пројектовању укупних и колективних смјештајних капацитета на бази посматраних података у периоду 2004–2016. за укупне, а у периоду 2009–2018. за колективне смјештајне капацитете, обзиром на доступност података. Прогнозирање укупних и колективних смјештајних капацитета је извршено коришћењем софтвера за статистичку обраду и визуализацију података *Tableau 2018.3*⁵, што значи да **прогноза не узима у обзир промјене фактора у окружењу**. У прилогу су дате табеле са интервалом горњих и доњих вриједности, при чему је уз ризик процјене за колективне смјештајне капацитете узета вриједност горњег интервала (табеле су дате у прилогу).

У 2027. се очекује да ће укупни смјештајни капацитети у Општини Херцег Нови износити 44.137 кревета од чега 10.650 кревета у објектима колективног смјештаја (7.400 кревета у хотелима). Наведена пројекција битно не одступа од пројекције дате у документу „Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе“⁶ гдје је у 2030. у Општини Херцег Нови предвиђен укупни смјештајни капацитет од 46.150 кревета од чега у хотелима 7.530 кревета. Битно одступање од наведеног документа се односи на структуру смјештајних капацитета, обзиром да је индивидуални смјештај пројектован на 25.790 кревета што је знатно мање у односу на горњу пројекцију. Такође су битне разлике кад је у питању структура обима капацитета хотелског смјештаја по категорији обзиром да је у наведеном документу предвиђен скоро три пута већи капацитет у категорији од пет звјездица, нешто мањи капацитет у категорији четири звјездице и прилич-

⁴ Капацитет индивидуалног смјештаја је приказан за 2016. годину обзиром на недостатак података.

⁵ *Tableau*.

⁶ Влада Црне Горе, Министарство одрживог развоја и туризма, *Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе*, Фаза VII- Нацрт Плана.

но већи капацитет у категорији од три звијездице, док се у категорији двије и једна звијездица не предвиђа постојање капацитета. Изузетно је велика разлика кад су у питању капацитети туристичког насеља јер је пројектовано 9.987 кревета.⁷

Када су у питању пројекције које су дате у документу „Просторно урбанистички план општине Херцег Нови“⁸, разлика је нешто мало већа, у односу на претходно презентовани документ, по питању укупних смјештајних капацитета и капацитета у хотелима (пројектовано је укупно 47.790 кревета, од чега 8.765 у хотелима у 2030.). Одступање у односу на капацитет индивидуалног смјештаја је исто обзиром да је исти обим капацитета пројектован у оба документа. Такође су евидентна одступања у обиму хотелских капацитета по категорији, у овом документу, јер је у категорији пет звијездица, предвиђен мало више од три пута већи капацитет, у категорији четири звијездице је предвиђено сса 1.000 кревета више, скоро исти обим капацитета је предвиђен у категорији три звијездице, док за категорију од двије и једне звијездице, као и у претходно презентованом документу није предвиђено постојање хотелске понуде.

Изузетно одступање постоји у вези пројекције капацитета туристичког насеља (пројектовано је 11.849 кревета у 2030.), што је већа пројекција и у односу на претходно презентован документ.

Просторни размјештај колективних смјештајних капацитета у 2027. је приказан наредном сликом.

Колективни смјештајни капацитети Херцег Новог 2027. (број кревета)

Просторни размјештај пројектованих капацитета колективног смјештаја у општини Херцег Нови у 2027. (број кревета)

Видљива је значајна концентрација кревета у Игалу. Такође је знатна концентрација кревета на локацијама Херцег Нови, Бијела, Њивице и Кумбор. Нешто нижи ниво концентрације капацитета видљив је на локацијама Савина, Мељине и Зеленика. Најнижи ниво концентрације кревета уочава се на локацијама Ђеновићи, Баошићи, Каменари, Суторина и Њивице.

⁷ Влада Црне Горе, Министарство одрживог развоја и туризма, *Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе*, Фаза VII – Нацрт плана.

⁸ Општина Херцег Нови и Агенција за изградњу и развој Херцег Новог.

3.5.2. Пољопривреда

Основни проблеми са којима се суочавају Херцег Нови као и остали градови у регији Крш су мала величина газдинстава са малом просјечном величином парцела, низак ниво образовања становништва на фармама, недовољно брендиран асортиман и ниска продуктивност, као и висок удио пољопривредника са скраћеним радним временом, недостатак маркетинга пољопривредних производа, недостатак пољопривредних и руралних савјетовања потребних за управљање сеоским простором. Значајан број пољопривредника производи за своје потребе, што им омогућава да избјегну најгоре посљедице сиромаштва, али и да се изборе изван регистрованих токова економије.

Карактеристично је да и даље постоји велика површина доброг пољопривредног земљишта које се не користи, рурални дијелови су напуштени, власници су у урбаним срединама или живе ван државе и немају интерес за покретање производње. Један од проблема је што многи од њих не желе да дају у закуп земљиште, што уз велики број парцела по газдинству спречава неке пољопривреднике да започну озбиљнију производњу.

У Херцег Новом пољопривреда треба да буде у директној конекцији са туризмом, кроз креирање квалитетних производа који се могу пласирати у туристичким капацитетима.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Висок квалитет производа, очуваност и плодност земљишта;• Повољна клима за многе врсте производње;• Традиција у пољопривредној производњи;• Заступљеност аутохтоних врста и сорти у пољопривреди (Сектор маслинарства, вина, сточарство);• Добри услови за органску производњу;• Доступност радне снаге која тражи допунску могућност запошљавања;• Евидентне позитивне промјене у производном процесу (нова технологија, увођење стандарда);• Јачање локалне производње и тржишта.	<ul style="list-style-type: none">• Велики дио производње је цјеновно неконкурентан;• Застарјелост механизације;• Низак ниво технологије и специјализације производње;• Мала и уситњена газдинства;• Низак обим производње по јединици газдинства;• Високе цијене инпута које утичу на цијену крајњих производа;• Низак степен тржишне продаје;• Неповезаност свих актера у производном ланцу;• Незадовољавајући ниво стандарда квалитета;• Неповољна старосна и социјална структура;• Лоша инфраструктура у већини руралних подручја;• Недовољна издвајања из буџета локалне самоуправе за пољопривреду;• Недовољно развијен систем информатике, статистике и систем анализе у пољопривреди;• Слаба промоција и маркетинг производа;• Недовољна повезаност са туризмом;• Низак ниво образовања;• Непостојање добре пољопривредне праксе и искуства;• Сезонски карактер производње.

ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Развој пољопривреде и повећање извоза конкурентних производа (вина, поврћа) кроз туризам; • Доступност државне и ЕУ помоћи; • Повећање тржишта за органску производњу; • Ефикасно коришћење додатне буџетске подршке; • Бржи технолошки развој; • Растућа тражња за висококвалитетним производима; • Укључивање младе радне снаге у пољопривредне активности; • Развој кооперативе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Отварањем тржишта ка извозу у друге државе доћи ће до заоштравања конкуренције која може угрозити велики дио комерцијалне производње; • Због ниског обима производње и квалитета, продором већих трговинских система даље ће се угрозити економски положај појединих грана; • Велика увозна зависност; • Неразвијена свијест јавности о предностима домаћих производа; • Отежан приступ финансијама за пољопривреднике (високе каматне стопе); • Промјена намјене пољопривредног земљишта у градско грађевинско земљиште.

3.5.3. Индустија

Подаци показују да у периоду 2011–2018. године у Црној Гори индустријска производња биљежи раст 2013, 2015. и 2018. године (само 2015. раст је остварен захваљујући расту прерађивачке индустрије, док је у 2013. и 2018. години, раст остварен захваљујући расту производње електричне енергије), док учешће овог сектора у укупном БДП опада у континуитету.

У функцији потребе изналагања ваљаних стратешких развојних праваца Општине Херцег Нови, као подлогу за наше истраживање и конципирање будућих развојних праваца наводимо стратешке циљеве Индустијске политике Црне Горе за период 2019–2023. године. То су следећи⁹:

1. Унапријеђење инфраструктуре и пословног амбијента за ефикаснији индустријски развој: даљи развој енергетског сектора и саобраћаја (унапријеђен физички капитал), јачање ИЦТ инфраструктуре, подстицање одрживог управљања ресурсима, развој људског капитала и унапријеђење регулаторног оквира и пословног амбијента.
2. Унапријеђење инвестиција и финансија за модернизацију индустрије: унапријеђен инвестициони и законодавни оквир за модернизацију индустрије кроз бољи приступ, расположивост и доступност финансијама, унапријеђење приступа финансирању за конкурентна и иновативна предузећа уз раст инвестиционих улагања у сектор прерађивачке индустрије.
3. Подстицање иновација, трансфера технологије и развоја предузетништва: унапријеђена инфраструктура за иновације и сарадња научноистраживачких институција и предузећа, ојачани капацитети за приступ ЕУ фондовима, развој институционалне инфраструктуре и услуга подршке за развој предузетништва, развој зелене економије, подршка диверзификацији понуде индустријског сектора у регионалном контексту и динамична дигитализација друштва и привреде;
4. Унапријеђење приступа тржишту: поједностављене трговинске процедуре и смањене техничке баријере трговини, унапријеђено повезивање у кластере и међународне ланце вриједности, јачање извозних перформанси предузећа.

На крају овог дијела, остаје нам да закључимо да без радикалне и свјесно усмјераване промјене привредне структуре (економија знања) у којој ће нове индустрије са високим садржајем знања добити на значају (креативне индустрије), подједнако Црна Гора и Општина Херцег Нови би на дуги рок у погледу развијености заостајале, и остале у тзв. замци осредње развијености.

⁹ Види шире; Индустијска политика Црне Горе 2019–2023.г.; стр. 47–48.

Креативне индустрије

Бројна и разноврсна искуства показују да креативне индустрије представљају ефикасан развојни концепт, неовисно од тога да ли се ради о појединим градовима или регионима. Ово је од посебног значаја за земље у транзицији, што је случај и са Црном Гором, које се објективно у погледу заузимања повољнијих конкурентских позиција не могу равноправно такмичити са развијеним земљама тржишне економије. Креативне индустрије дефинишемо као „активности из домена културе, усмјерене ка генерисању прихода или профита, укључивању у сектор бизниса, односно економије, које остварују допринос одрживом развоју на локалном и националном нивоу“ и препознате су у областима: архитектуре, умјетничких заната, дизајна, фотографије, моде и других примијењених умјетности, фестивала и манифестација, дигиталних умјетности и нових технологија у култури, аудиовизуелних, музичко-сценских и извођачких дјелатности, областима издаваштва и књижевности и ликовним визуелним умјетностима“.¹⁰

Бројна позитивна искуства и претходно наведени широк спектар примјењивости КИ, чини се апсолутно препоручљивим за имплементацију у Општини Херцег Нови, можда чак у форми кључне одређујуће развојне алтернативе на што недвосмислено упућују налази доступне анализе. Такозване креативне индустрије¹¹ чине скуп активности које потичу и подстичу индивидуалне креативности, вјештине и талента, а које истовремено имају потенцијал за стварање богатства и радних мјеста кроз генерисање и експлоатацију интелектуалне својине. Евидентно мјерљиви резултати ових и других функција унутар креативне индустрије, што када је о култури ријеч заслужује посебну пажњу у Општини Херцег Нови, тако што би, између осталог, могли да допринесе потпунијем развоју већ успостављених Културних центара и догађаја и сл. Уједно, доказано је да примјена КИ има за посљедицу и низ других позитивних ефеката као што су:

- директни приходи за локалну економију кроз интензивнију потрошњу културних добара и услуга што до сада није на пожељном и потенцијално могућем нивоу;
- индиректна потрошња кроз приходе других пратећих бизниса (ресторани, хотели, транспорт), тако да директно и индиректно утичу на запошљавање и бројне друге економске доприносе – кроз урбану регенерацију и слично.¹²

У пракси су евидентна два уско повезана приступа имплементацији КИ; 1) ужи концепт гдје се фокус ставља на кључне креативне индустрије које углавном зависе од креативности вјештина и талената појединаца и које посједују економски потенцијал и слијед стварања и експлоатације права интелектуалне својине и 2) шири концепт који одражава проширени поглед (појам) КИ при чему се ради укључивању свих оних који се баве масовном производњом, дистрибуцијом и извозом културних производа и пружања услуга. У прилог нашег залагања за нужном реконцептуализацијом привредних токова у Општини Херцег Нови.

Овај развојни концепт у основи се фокусира на три кључна елемента:

- основни ресурси су људи – интелект, вјештине и машта;
- економска вриједност долази из инспирације индивидуе и, за узврат, репутације коју индивидуа добија због свог креативног талента;

¹⁰ https://kreativneindustrije.me/wp-content/uploads/2020/01/Mapiranje-kulturnih-i-kreativnih-industrija-u-Crnoj-Gori_dopunjeno-izdanje.pdf

¹¹ Термин „креативне индустрије“ први пут се појавио 1994. године, у стратешком документу аустралијске владе *Creative Nation 14*, али сам концепт је широко прихваћен тек крајем исте деценије, и то захваљујући британским политичарима.

¹² На примјер, процјењује се да Единбуршки фестивал доприноси шкотској економији са око 135 милиона фунти и запошљава 2.900 људи. Поред тога, локални и национални медији остварују приходе од продаје огласног простора у износу од 12 милиона фунти

- концепт права интелектуалне својине и важност заштите ових права је централни, уколико желимо да се реализује њихова економска вриједност.

Непосредни утицај креативних индустрија се може сагледати кроз директне и индиректне економске ефекте које културне индустрије имају на развој економије на локалном, регионалном и националном нивоу. Тако, нпр. у контексту индиректних економских ефеката могуће је говорити о утицају које оне имају на: развој имиџа простора и градова који је од пресудног значаја за привлачење инвестиција и концентрацију пословних активности; о јачање идентитета у локалним, регионалним и националним оквирима; јачање друштвеног капитала; унапређење стратегије хуманог развоја; регенерацију депривилегованих урбаних и руралних средина; промовисање социјалне интеграције; унапређење конкурентности региона; додавање креативних и иновативних елемената концептима урбаног развоја, јачање ендогених регионалних потенцијала.

Креативност у најширем смислу тог појма подразумева способност решавања проблема и стварања новог знања и „припада“ свим становницима, дакле, не само запосленима, зато је прилика за све да у временима када софистициране технологије истискују човека креативне индустрије афирмишу хумани капитал. То је у ствари искуство мишљења, реаговања, и дјеловања на начин ког карактеришу висок ниво иновације, оригиналност и ризиковање, с тим да је у питању природни ресурс којим су све земље једнако обдарене. Ипак, нису све земље једнако креативне и успешне у стварању и примјени знања и оно се у форми економије засноване на знању или тзв. „нове економије“ концентрише у мањем само броју високо развијених земаља које годинама заузимају челне позиције на ранг листи глобалне конкурентности. Због тога су у глобалној економији сиромашне земље „присиљене“ да извозе креативност односно образоване кадрове чиме се додатно осиромашују, док се у развијеним земљама знање претвара у вредност на тржишту; тако да су неразвијени да и даље увозе производе и услуге развијених земаља. При том треба имати у виду, да ће за „креативну економију“ још дуго бити од кључне важности јавне инвестиције, јер су индивидуално предузетништво и приватна улагања у сфери уметности, образовања и науке, као кључних фактора у неговању креативних талената и развијању простора за иновације тек у зачетку. Државна брига ће стога код нас још дужи низ времена бити најважнији фактор стварања конкурентне и одрживе креативне економије (вид. шире; Јовичић, М.; Микић, К.; стр. 58).

Економски раст и развој Црне Горе се у складу са развојним стратешким документима темељи на четири стуба: туризам; енергетика; пољопривреда и рурални развој и прерађивачка индустрија. На тој основи се као основни циљ политике развоја креативних индустрија намеће развој нове структурне политике већ на државном нивоу која ће комбинујући елементе синергијских акција економске и културне политике, омогућити на перманентним основама позитивно прилагођавање делатности креативних индустрија новонасталим променама у економском систему земље. У том смислу, приступ мора бити развојно усмјерен и дугорочно одржив, уз поштовање свих услова који доприносе стварању заједничког језика комуникације и успостављању равноправног дијалога између, условно речено, оних сектора које карактерише суфицит финансијских средстава, и оних који поседују креативне вештине и таленте. Ефикасније управљање расположивим креативним капиталом које на нивоу локалне самоуправе чине сви грађани, стога треба моделирати у ширем контексту, користећи његове главне снаге за развој конкурентности, иновација и запошљавање. Када је у питању предлог везан за успостављање и имплементацију концепта КИ у Општини Херцег Нови, у циљу што ефикаснијег остваривања развојних потенцијала креативних индустрија кључне препоруке су следеће:¹³

1. *Примена интегративног приступа у коме се активне мере економске и културне политике прожимају и надопуњују. У процесу креирања и спровођења политике развоја креативних индустрија*

¹³ Вид. шире; Јовичић, М.; Микић, К.: *Креативне индустрије у Србији; Препоруке за развој креативних индустрија у Србији, British Council; Београд; стр. 98.*

тивних индустрија непоходна је интензивна сарадња ресорних министарстава, владиних институција, струковних организација и свих релевантних партера како би процес усаглашавања мера и активности био што ефикаснији.

2. *Доношење најзначајнијих закона који регулишу регулаторне оквире пословања у креативним индустријама и њихова доследна примена.* Потребно је да надлежно министарство у сарадњи са другим релевантним институцијама донесе недостајуће законе (нпр. закон о кинематографији, закон о издавању публикација и сл.) и друга акта којим би се битно изменили услови пословања, као и ефикаснија примена постојећих закона (нпр. закона о радиодифузији, закона о заштити ауторских и сродних права и сл.).
3. *Превазилажење проблема у финансирању пословања креативних индустрија и диверсификација финансијских извора.* Непоходно је развити програме микрофинансирања, специјалних кредитних линија које стимулативно делују на развој малих и средњих предузећа у креативним индустријама, као и развијање локалних и регионалних инвестиционих фондова и шема кредитних гаранција.
4. *Унапређење мера фискалне политике.* Развијање специјалних пореских пакета чији је циљ развој креативних индустрија, проширивање пореских инвестиционих кредита на све делатности креативних индустрија, изједначавање пореског третмана појединих услуга у оквиру структурних ланаца вредности креативних индустрија и сл.
5. *Развијање мера за унапређивање извоза.* Унапређивање извозно оријентисаних делатности и подршка промотивним активностима на међународним тржиштима, поједностављење административних процедура за извоз, интеграција у међународне системе дистрибуције и сл.
6. *Стварање услова у којима се фаворизује раст предузећа.* Непоходно је развити кластере креативних индустрија који би имали за циљ професионализацију пословања, унапређење управљачких структура и пословних перформанси, информисање, саветовање, посредовање и помоћ у свим областима пословних активности, као и унапређивање сарадње на локалном и регионалном нивоу.
7. *Развијање активније нефинансијске подршке.* Успостављање агенције за развој креативних индустрија, развијање кластера, пословних инкубатора, индустријских паркова, обједињавање расположивих финансијских средстава у јединствен систем подршке, развијање и тестирање пилот пројеката који би у каснијим фазама могли прерасти у перманентне системе подршке;
8. *Стране директне инвестиције.* Представљају неопходну развојну компоненту, али их је потребно „паметно“ усмеравати, нпр. у сектор информационих и комуникационих технологија.
9. *Јачање административних капацитета и побољшању институционалног амбијента од локалне самоуправе до нивоа државе.* Саобраћај, становање и грађевинарство, инфраструктура и околина су предуслови економског раста и развоја, с тим да јавна администрација треба да буде у функцији стварања повољног амбијенталног оквира на начин да се оптимизира коришћење креативних потенцијала у различитим сферама дијеловања. Нужност изградње административних капацитета и побољшање координације између различитих институција и актера, са посебним акцентом на сарадњу између јавног, приватног и невладиног сектора.

Може се закључити да потпуно прилагођавање већ опробаног концепта развоја креативних индустрија у националним оквирима подразумијева захтјева спровођење обимних и дубинских социо-економских анализа, што би у конкретном случају локалне самоуправе подразумијевало израду детаљне студије свеукупне њихове друштвено-економске оправданости и изводљивости. Та студија требало би да буде усклађена са националним програмима који регулишу област креативних индустрија и програмом Креативна Црна Гора. Међутим, имајући у виду све претходно наведено, управо на примјеру Херцег Новог вјерујемо да је овдје децидно саопштен налаз

да економски аргументи који условљавају развој инструмената културне политике могуће имплементирати у пракси (културна политика између осталих активности је узета као примјер). Тако, нпр. бројни су докази о томе да креативне индустрије у све већој мјери учествују у бруто домаћем производу, да је трошак отварања радног мјеста у култури много мањи у односу на друге секторе, да број запослених расте из године у годину или да је извоз културних добара профитабилнији од извоза других производа који се извозе из Општине Херцег Нови. Остаје нам да закључимо да земље које су препознале стратешки значај креативних индустрија, и сходно томе предузеле одговарајуће мјере, су успјеле да остваре и економски резултат и културни утицај на међународном тржишту. Са друге стране, земље које су занемаривале подршку својим креативним индустријама због идеолошких, политичких или културних разлога, сада су суочене са инвазијом страних културних производа и садржаја, па се наведено у потпуности односи и на локалне самоуправе.¹⁴

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Потенцијал за развој креативних индустрија; • Добра географска позиција и природни услови; • Добра законска регулатива, примарна и секундарна; • Дефинисане локације за развој софт индустрије у планским документима; • Потенцијал за развој прерађивачке индустрије за рибу 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно дефинисане смјернице за привлачење и трансфер технологија; • Непостојање креативних хабова; • Недовољно развијене слободне зоне; • Неприкладност модерним софт индустријама након деиндустријализације и гашења класичних индустријских система.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за развој прерађивачке индустрије; • Могућности за трансфер технологије; • Повезивање индустрије са туризмом кроз пласман финалних производа; • Инфраструктура за развој креативних, културних индустрија; • Могућности за развој ИТ индустрије. 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање креативног хаба као центра за креирање и усмјеравање будућих креативно-културних индустрија; • Недовољно познавање предности информационо комуникационих технологија; • Релативно мало тржиште за пласман финалних производа и сезонски карактер појединих индустрија; • Непостојање кластера.

3.5.4. Рибарство и марикултура

Према важећем Закону о морском рибарству и марикултури (*Службени лист Црне Горе* 56/09, 47/15) и Закона о мору (*Службени лист Црне Горе* 17/07) риболовно море Црне Горе обухвата дио обалног мора и епиконтинентални појас Црне Горе који се налази у границама Црне Горе. Границом риболовног мора у ријекама које се уливају у море сматра се линија на којој вода престаје бити постојано слана (*Службени лист Црне Горе* 39/13).

Основни подаци о нашем риболовном мору су: дужина обалне линије: 284 km (од чега је 112 km Бока Которска, а 11,1 km су острва); унутрашње море: 362 km²; територијално море: 2.098 km²; обално море: 2.460 km²; епиконтинентални појас: ~ 3.885 km².

За разлику од риболовног мора, риболовно подручје од интереса за Црну Гору је много шире јер почиње од саме зоне плиме и осјеке (медиолиторала) и простира се преко континенталног шелфа, континенталне падине и заравни јужнојадранске котлине. За лов и сакупљање бентоских и семипелагичних врста најважнији су обални појас унутрашњег мора и подручје шелфа,

¹⁴ Види шире: Јовичић, М.; Микић, К.: *Креативне индустрије у Србији*.

које је, као и у читавом јужном Јадрану, уско. У висини улаза у Боку Которску граница шелфа се налази на око 9,5 НМ, а код ушћа Бојане око 34 НМ од обале. Осим шелфа, лов бентоских врста се исплати и на континенталној падини до дубина од 500–600 m, јер се ту налазе насеља шкампа. За разлику од лова бентоских врста, подручје лова пелагичних врста је економски исплативо све до граница италијанских територијалних вода.

Према садашњем стању, по „Конвенцији Уједињених нација о Праву мора“ (*Montego Bay*, 1982), риболовно подручје завршава трансверзално на граници територијалних вода Италије. Међутим, уколико дође до проглашења искључивих економских зона у Јадрану, оно ће обухватати унутрашње и територијалне воде, као и читаво подручје шелфа које се налази изван територијалних вода, континенталну падину и дио јужнојадранске котлине, највероватније до средње линије разграничења (*middle line*), која пролази отприлике по средини котлине.

У цјелини, сектор рибарства сада се може окатегорисати као мали, без индустријског риболова а црногорску рибарску флоту чине: 190 пловила, од чега је 19 коча, 18 пливарица и 153 пловни објекат у малом привредном риболову. Смјернице за стратешки оквир развоја морског рибарства даје Стратегија рибарства Црне Горе, 2015–2020, усвојена од стране Владе Црне Горе 2015. године. Такође, хармонизацију и спровођење правне тековине ЕУ, Црна Гора остварује кроз процес преговора са ЕУ у Поглављу 13-Рибарство.

Институт за биологију мора кроз средства Агробуџета врши мониторинг и процјену биомасе демерсалних и пелагичних ресурса на шелфу Црногорског приморја.

Процијењена биомаса бентоских врста (кочарски риболов), посљедњих неколико година износи у опсегу 2.500 до 2.700 тона, а максимални биолошки дозвољени ниво коришћења ових ресурса МСУ (*maximum sustainable yield*) који износи у просјеку око 606 тона годишње.

Истраживања биомасе мале плаве рибе, срделе и инђуна, методом ехо сондирања и ДЕПМ (дневна продукција јаја и ларви), показују да процијењена биомаса мале плаве рибе у црногорским водама, износи у просјеку од 10.000 до 15.000 тона. На основу математичких модела израчунат је максимално дозвољени ниво коришћења ових ресурса који износи око 3.000 тона на годишњем нивоу.

О биомаси приобалних врста риба, ракова и главоножаца који се лове малим обалним риболовом недостају релевантни подаци због изостанка мониторинга овог начина риболова у Црној Гори. Груба процјена биомасе приобалних врста могла би се кретати око 1.100 тона.

Од 2017. године, Црна Гора спроводи и Оквирни програм за прикупљање података о рибарству (*Data Collection Framework*). Подаци ових истраживања годишње се презентују Генералној комисији за рибарство Медитерана (ГФЦМ). На основу тога, научни комитет Комисије даје препоруке за одрживо коришћење ресурса. Осим тога подаци се предају и Министарству пољопривреде и руралног развоја, на основу којих се одређује национална квота за годишњи улов ових врста риба, односно одређује капацитет риболовне флоте Црне Горе, односно број рибарских пловила и број алата који се могу користити у току године.

Упркос дугој традицији морско рибарство је још увијек недовољно развијено у Црној Гори. Тек посљедњу деценију се озбиљније развија тзв. „привредни риболов“ на отвореном мору и то претежно лов при дневним кочама. Сардела, типичан представник мале плаве рибе, чија је биомаса углавном велика у свим морима свијета, још увијек се на Црногорском приморју лови у уском обалском појасу алатима малог приобалног риболова, мрежама потегачама и бродовима који имају мале пливарице..

Према подацима Државног завода за статистику МОНСТАТ, евидентирани морски улов у периоду 2007–2016. године приказан је у табели:

Улов морске рибе у периоду 2006–2016. година (t)

година	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Улов плаве рибе	196	241	199	206	174	245	226	222	245	292
Улов бијеле рибе	245	273	291	310	273	298	269	299	313	313
Улов главоножаца	67	78	47	61	49	55	44	51	51	50
Улов ракова	25	41	21	27	22	25	22	31	28	28
УКУПНО	533	633	558	604	518	623	561	603	637	683

Извор: МОНСТАТ

Ова привредна дјелатност се наравно суочава са одређеним проблемима које можемо сврстати у неколико група. Првенствено, наши рибари суочавају се са проблемом застареле флоте, о чему говоре бродови старији од 40 година. Такође, изражен је проблем слабих снага мотора, тако да бродови нису способни да кочаре на већим дубинама у подручју континенталне падине. Велику потешкоћу представља и недостатак рибарске опреме и репроматеријала, тако да се за све мора ићи у земље региона (Италија, Хрватска).

На обали, посебно у току љетње сезоне проблем представља и вез за бродове у лукама, јер у Херцег Новом још увијек не постоје рибарске луке. Не постоје ни мјеста на обали где би рибари могли извући брод на суво и радити ремонт.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Релативно мали број рибара организованих кроз Удружења рибара, могућност даљег развоја; • Забрањен велики привредни риболов у Бококоторском заливу; • Добра законска регулатива, примарна и секундарна; • Национална стратегија рибарства, у складу са Европском рибарском политиком; • Релативно добро очувани ресурси, нарочито мале плаве рибе; • Еколошки чисто море, без претјеране индустрије, висок садржај салинитета. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прилично стара и снагом мотора слаба рибарска флота; • Непостојање уређеног тржишта рибе и производа од рибе; • Непостојање логистике на обали, рибарских лука, мјеста првог искрцаја, погона за хладно чување рибе; • Непостојање прерађивачке индустрије, односно фабрика за прераду рибе и рибљих производа; • Непостојање едукативних кампања о здравственој користи храни из мора; • Још увијек недовољно развијен сектор, за разлику од осталих јадранских земаља.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Модернизовање рибарске флоте; • Изградити рибарске луке и мјеста за ремонт рибарских бродова; • Рибарску активност усмјерити на већим дубинама и у међународним водама; • Повећати улов и понуду мале плаве рибе; • Увођење нових техника риболова и коришћење нових риболовних зона–тунолов пливарицама–туноловкама на отвореном мору, лов туна и сабљарки пливајућим парангалима, лов дубинским парангалима у Јужнојадранској котлини, могућност развоја коћарског риболова или риболова вршама, у првом реду шкампа на континенталној падини; • Увезивање рибарства и туризма; • Увести предмет Морско рибарство у стручним школама и на Биотехничком факултету; • Повећање удјела рибарства у БДП, већи број запослених у сектору рибарства и прераде. 	<ul style="list-style-type: none"> • Доношење планова управљања за демерзалне и пелагичне ресурсе на нивоу Јадрана; • Прелов ресурса у Јадрану генерално, утицај тога на црногорско рибарство, увођење квота улова; • Непрепознавање специфичности Црне Горе и њеног малог сектора рибарства од стране међународних тијела; • Потенцијално загађење Јадрана пластичним отпадом, и нарушавање хранидбених ланаца у екосистему мора; • Долазак и насељавање нових инвазивних врста ракова и других морских организама, који могу имати негативан утицај на домаће врсте; • Климатске промјене, пораст температуре Јадрана, утицај тих промјена на екосистем мора; • Негативан утицај на морски екосистем свих људских активности на обали.

МАРИКУЛТУРА

Према дефиницији FAO-а, аквакултура обухвата све дјелатности везане за узгој водених организама (рибе, мекушци, ракови и алге), док термин марикултура описује аквакултуру у морској или бочатој води обалног подручја или отвореног мора. Марикултура је све значајнија привредна грана у свијету јер надокнађује смањене потенцијале природних ресурса. Годишња стопа раста у свјетској производњи хране у аквакултури износи 10,8% (FAO, 2012), што је чини једном од најразвијенијих привредних грана у свијету.

Процес вјештачког узгоја шкољки и рибе у Црној Гори започео је 80-тих година прошлог вијека, када су оформљена прва комерцијална узгајалишта шкољки на подручју Которског и Тиватског залива. До данас, највећи проценат узгајалишта налази се на подручју Општине Котор, док је подручје Општине Херцег Нови значајним дијелом неискоришћено за програм производње здраве хране у мору. Осим два узгајалишта шкољки која се баве узгојем двије врсте: мушуље (*Mytilus galloprovincialis*) и каменице (*Ostrea edulis*), а која се налазе у подручју Каменара, остатак Херцегновског залива није искоришћен за програме марикултуре.

Дугогодишња истраживања Института за биологију мора показала су да на подручју Херцегновског залива постоје повољни услови за развој марикултуре. Ово се највећим дијелом односи на потез од Роса до увале Миришта. Од јануара 2019. године Институт за биологију мора започео је са детаљним истраживањем поменутих локалитета у складу са FAO концептом „AZA“ (*Allocated Zones for Aquaculture*).

Оно што је важно напоменути је да свака потенцијално погодна локација за програм марикултуре мора бити дио Просторног Плана посебне намјене за обално подручје Црне Горе (ПППН-ЦГ). Поменути потез (Росе – увала Мириште) јесте саставни дио важећег просторног плана, те постоје реалне могућности да се дефинише зона за марикултуру која ће се у блиској будућности користити за програм марикултуре на подручју Општине Херцег Нови а све у циљу заједничког дјеловања ка достизању стратешких циљева развоја марикултуре, повећању производње здраве хране из мора, повећању гастрономске понуде Општине Херцег Нови, али и развоју предузетништва и повећању броја радних мјеста. Оно што је од изузетне важности јесте интеринституционална сарадња свих институција које су у било ком обиму надлежне за програм марикултуре (Министарство пољопривреде и руралног развоја, Министарство одрживог развоја и туризма и Институт за биологију мора) са Општином Херцег Нови са једне стране и потенцијалних инвеститора са друге стране како би се у наредном периоду дефинисале локације за развој марикултуре и одредиле најпогодније врсте риба за те локације.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Висока примарна продукција; • Висок квалитет воде; • Дobar мониторинг система квалитета воде и узгојних подручја; • Претходно искуство у мулти-трофичкој аквакултури. 	<ul style="list-style-type: none"> • Обраштајни организми; • Предаторство; • Неорганизовано тржиште; • Диверзификација производње – недостатак истраживања у циљу увођења нових врста у процес узгоја; • Недостатак комуникације између институција система; • Недостатак инфраструктурне опремљености; • Недостатак специјализованог кадра; • Низак ниво организације у сектору и недостатак комуникације између узгајивача.

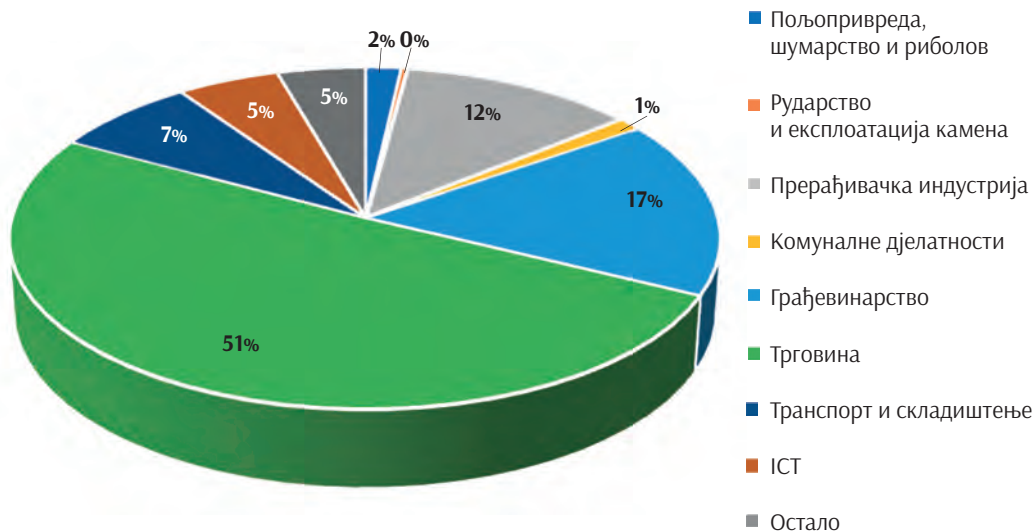

МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња између институција региона у циљу размјене знања и технологија; • Повезивање сектора марикултуре са сектором туризма; • Постојање нових, потенцијално погодних локација за развој марикултуре; • Брендирање; • Интеграција марикултуре са привредним риболовом; • Постојећи интереси за инвестирање у развој марикултуре (посебно за узгој рибе). 	<ul style="list-style-type: none"> • Нерегистрована узгајалишта; • Непостојање центра за отпрему и пречишћавање шкољки; • Туризам; • Недостатак знања, социјална прихватљивост узгоја рибе; • Потреба за развојем специфичних процедура и протокола за утицај узгоја на животну средину.

3.5.5. ММСП и предузетништво

Упркос овим достигнућима, правни и регулаторни оквир у Црној Гори није још увијек испраћен прецизно дефинисаним мјерама којима се директно може оснажити конкурентност микро, малих и средњих предузећа (ММСП). Додатно, постоји простор за већу координацију између различитих јавних институција, управо у области јачања подршке коју јавни сектор може пружити овим предузећима.

Процентуално учешће ММСП по секторима

МИКРО, МАЛА И СРЕДЊА ПРЕДУЗЕЋА КАО РАЗВОЈНИ ФОКУС У ЦРНОЈ ГОРИ И ОПШТИНИ ХЕРЦЕГ НОВИ

У овом дијелу СПР, имајући у виду карактер привредне структуре у Општини Херцег Нови фокус наше пажње, у погледу пресека и анализе постојећег стања и препоруке, ће бити доминантно засноване на проблематици која се тиче могућности побољшања успјешности и трајности функционисања групације микро, малих и средњих предузећа (ММСП), будући да иста у укупном броју привредних субјеката у Црној Гори учествује са 99,75%.

Посматрано у цјелини, ММСП у нефинансијском сектору (non-financial business) може се видјети следеће:

- у оквиру ЕУ-28, ММСП у укупном броју предузећа учествују са 99,8%;
- скоро двије трећине запослених у ЕУ-28 отпада на ММСП (66,4%);

- скоро три петине новододате вриједности генерише се у групу ММСП (56,8%).
- укупна новостворена вриједност у ЕУ-28 у периоду 2008. до 2017. године порасла је кумулативно за 14,3%, број предузећа за 13,8% и запосленост за 2,5%;
- вриједност извоза добара и услуга је повећан за 20% од 2012. до 2017. године, док је у 2016. години 36,1% свих извезених добара ЕУ-28 долазило из ове групације предузећа.

На основу доступних података недвосмислено се намеће закључак о доминантном броју микро, малих и средњих предузећа; тако на нивоу Црне Горе по овом критеријуму предузећа до 50 запослених учествују у укупном броју запослених са 54%; а на нивоу Општине Херцег Нови од укупно 6.963 запослена у групи малих предузећа до 50 запослених, учешће је 48 %.

У функцији све наглашеније улоге у развоју Црне Горе у наредном периоду, „Правци развоја 2018–2021. године“, као кровни развојни имплементациони документ развоја Црне Горе, мала и средња предузећа су и идентификована као један од стратешких приоритета и укључена као посебна политика у правац развоја „паметан раст“, а којим је предвиђено да ће „динамичнији раст и развој ММСП резултирати повећањем броја запослених, унапријеђењем извозних могућности економије и уравнотеженијим регионалним развојем.

Овај документ представља стратешки оквир, с тим да су као кључни правци идентификовани следећи:

- а) унапријеђење механизма финансијске подршке ММСП;
- б) унапријеђење предузетничке инфраструктуре и јачање предузетничких знања и вјештина;
- ц) унапријеђење конкурентности ММСП.

ММСП су суочена са бројним слабостима при чему се, када је у питању висока стопа смртности, најчешће истичу следеће: недовољан и отежан приступ капиталу, недовољна информисаност, недостатак знања и стручности у цјелини, проблем достизања економије обима, недовољна информисаност о тржишним приликама, разне психолошке непогодности везано за постизање успјеха, одсуство подршке породице и друга. У земљама у транзицији претходно наведеним се могу додати још неке, ништа мање снажне препреке, као што су; висок ниво бирократске регулативе заостале из социјалистичког периода, неадекватан правни оквир, недовољно стимулативна подршка малом бизнису посебно у почетним годинама, неадекватне финансијске институције, релативно висок ниво корупције и друго. Међутим, временом, посебно након велике глобалне економске кризе с краја прошле деценије, ММСП због низа својих очигледних предности постају субјекат разних видова подршке од стране држава. При томе се иста не посматрају као пандан великим компанијама, већ напротив, од њих се очекује да одиграју улогу везивног ткива и на националном нивоу успоставе конкурентски здраву привредну структуру, која ће више бити одраз успостављене кооперације него конфронтације.

У функцији сврхе израде предметне стратегије, те коначних предлога и препорука у погледу будућих развојних приоритета Општине Херцег Нови, у наредној табели даје се преглед секторске заступљености према броју запослених:

Коначно када је ријеч о развоју индустријског сектора, гдје нпр. прерађивачка индустрија према укупном броју запослених у Општини Херцег Нови учествује са свега 5,4%, након тродеценијског транзиционог искуства у Црној Гори, закључак би могао да гласи:

- завршен је процес деиндустријализације што значи да су неминовно пропали бивши социјалистички „гиганти“ који су дуго живјели на социјали и за којима је тржиште изгубило потребу;
- процес спонтане деиндустријализације није истовремено на плански начин промовисао неки вид „креативне деструкције“, тако да су новооснована мала предузећа наилазила на бројне пословне баријере и требаће им много времена да постану тржишно препознатљива, посебно ван националних граница;
- нужен привредни преображај који је у форми приоритета зацртан у бројним стратешким документима Владе Црне Горе нужно ће захтијевати радикалан заокрет на нивоу државе и

локалне самоуправе у форми подстицања тзв. креативних индустрија и тзв. паметних градова што се намеће као једини, или Emergency Exit;

- Искуства, укључујући и она из најближег окружења (нпр. Хрватска; Србија) показују да Општина Херцег Нови има све ситуационе претпоставке да се у наредном периоду фокусира на развој креативне и културне индустрије која у синергији са туризмом (услуге смјештаја и исхране у Херцег Новом учествују са 17,9% у укупном броју запослених), пољопривредом примјереном медитеранском амбијенту може ову Општину погурати ка челној развојној позицији у Црној Гори и учинити је у континуитету успјешном у региону;
- Прихватање новог развојног концепта у форми креативних индустрија и паметних градова, што све скупа временом поприма обриси тзв. економије засноване на знању, Црна Гора као земља са закашњелом транзицијом би избјегла опасност беспштедног трошења природних ресурса;
- Све претходно побројано упућује на закључак да се мора успоставити бизнису окренут и подстицајан пословни амбијент што подразумева стављање развојног акцента на мала и средња предузећа, породични бизнис, односно све оно што нуди концепт креативне индустрије.
- Не постоје никакве институционалне препреке да се овај концепт подстиче развија на нивоу локалне самоуправе све до нивоа тзв. паметног града. Прихватање овог развојног концепта је посебно значајно јер не захтијева значајнија инвестициона улагања, а ефекти у односу на неке „стратешке“ инвестиције могу почети да пристижу у релативно крећем временском периоду јер се тичу ангажовања цјелокупног становништва.

У наредном периоду потребно је приступити развојном концепту путем ММСП, мада је његова апликабилност условљена израдом посебне физибилити студије коју је потребно израдити у што краћем року.

На крају, остаје нам да закључимо да су се ММСП наметнула као покретачи промјена Херцег Новог, да представљају значајне изворе иновативне активности, тако да преовладава општеприхваћено мишљење да предузетништво ове врсте чини суштину националне конкурентске предности и здравља економије у цјелини.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Потенцијал за развој малог и средњег бизниса; • Добра географска позиција и туризам као водећа привредна дјелатност; • Добра законска регулатива, примарна и секундарна; • Дефинисане стратегије за израду локалног плана подршке предузетништву и ММСП 2022–2026; • Подршка локалне самоуправе за предузетнике МССП. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно дефинисане смјернице за кластеризацију и развоју извоза тј. интернационализацији активности ММСП; • Неусклађене мјере за смањење пореза на доходак на националном нивоу, што представља велико оптерећење за ова предузећа; • Неусклађеност у креирању предузетничке климе која треба да подстакне предузетнички дух на локалном и државном нивоу.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за формирање канцеларије за развој предузетништва и ММСП; • Могућности за трансфер технологије; • Могућности за покретање пословног инкубатора као основе за развој предузетништва и МССП; • Добра почетна основа и инфраструктура за развој предузетништва и МССП; • Приступ изворима финансирања за ММСП. 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање пословног инкубатора; • Недовољно јасно дефинисани програми за финансирање Start up пројеката од стране комерцијалних банака и инвестиционо развојног фонда; • Недостатак примарне едукације будућих предузетника од стране надлежних секретаријата и ЗЗЦГ;

3.5.6. Грађевинарство

Сектор грађевинарства представља веома значајан сектор у укупном привредном систему Црне Горе. У том сектору постоји 2.246 привредних субјеката или 10,2% укупног броја. На слици је приказана структура привредних субјеката по секторима при чему сектор грађевинарства представља један од значајних и најбрже растућих сектора.

Посматрано по секторима, највећи број привредних субјеката у 2018. години пословао је у сектору грађевинарства – 2.246 привредних субјеката или 10,2% укупног броја (запошљавају 9,1% укупно запослених и генеришу 11,9% укупног прихода).

Подаци о сектору грађевинарства у Општини Херцег Нови

	Број прив. субј.	0 или 1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-250 запосл.	преко 250 запосл.	Приходи	Приходи - учешће %	Бруто исплаћ. зараде	Број запосл.	Запосл. - учешће %
Грађевинарство	206	122	49	34	0	1	0	87.662.616	27.70%	5.575.456	760	10,90%

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

У сектору грађевинарства у Општини Херцег Нови према подацима који су приказани у табели тренутно послује 206 привредних субјеката. Највећи број тих предузећа 122 упошљава 0–1 запосленог, што је веома негативан податак у укупној структури привредних субјеката обзиром да се ради о сектору који подразумева већи број запослених. Даља анализа показује да 49 привредних субјеката упошљава 2–5 запослених, док 34 привредна субјекта упошљавају 6–50 запослених. Ако сагледамо број привредних субјеката који упошљавају велики број људи примјетно је да не постоји ниједан привредни субјект који упошљава 51–100 запослених док свега један привредни субјект упошљава 101–250 запослених. Одговор на овакав распоред привредних субјеката у укупној структури треба тражити у процесу деиндустријализације која се догодила у периоду транзиције када је дошло до гашења великих привредних субјеката из свих привредних области. У сектору грађевинарства је дошло до затварања велике грађевинске фирме Првоборац која је запошљавала највећи број радника и била једна од респектабилнијих грађевинских компанија у региону која је изводила радове у бројним државама у свијету. Након приватизације и затварања ове компаније велики број искусних радника и инжењера из грађевинарства је покренуо сопствене компаније. Обзиром да се у највећем броју случајева ради о микро, малим и средњим предузећима њихов посао је оријентисан више на мале пројекте и занатске послове као и подизвођачке послове. Велики број грађевинских радова на територији општине који је покренут експанзијом туризма и пратећих садржаја се изводи од стране великих грађевинских компанија из других градова наше државе као и иностранства. Због тога је пресјек броја привредних субјеката и броја запослених у табели подјељен на овакав начин.

Херцег нови има дугогодишњу традицију у грађевинарству и релативно усклађен систем школства са потребама тржишта рада у овом сектору. У Средњој мјешовитој школи у одсјеку архитектура, грађевинарство и геодезија постоје 4 одјељења, док за образовни профил – грађевински техничар за високоградњу постоје 2 одјељења и за дизајнера ентеријера се образују 2 одјељења.

У табели су приказани подаци о укупном броју одјељења као и ученика.

Подручје рада: архитектура, грађевинарство, геодезија	
Дизајнер ентеријера	58
Грађевински техничар за високоградњу	48
Укупно ученика:	106

Извор: Средња мјешовита школа и Секретаријати

Приход сектора грађевинарства у укупном приходу Општине Херцег Нови износи 87.662,616 € или 27,70%. Потенцијал за раст овог сектора је велики али је потребно систематски да се ради на образовању кадрова који треба да унаприједи овај сектор и подигну постојећа предузећа на већи ниво. Обзиром на добру традицију коју Херцег Нови има у грађевинарству важно је систематски радити на промјени односа структуре предузећа односно на подизању са микро и малог нивоа ка средњем и већем што је могуће кластеризацијом и стварањем конзорцијума више малих предузећа на већим пословима.

Обзиром на добру традицију коју Херцег Нови има у грађевинарству важно је систематски радити на промјени односа структуре предузећа односно на подизању са микро и малог нивоа ка средњем и већем што је могуће кластеризацијом и стварањем конзорцијума више малих предузећа на већим пословима.

СВОТ АНАЛИЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Дугогодишње искуство у грађевинарству због постојања великих грађевинских система у прошлости; • Велики број микро, малих и средњих предузећа; • Непостојање великог броја конкурената из других градова; • Усклађен систем школства са потребама за административним ресурсима. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан број средњих и великих предузећа; • Недовољан број високообразованих административних ресурса; • Неприлагођеност модерним и иновативним рјешењима које регулишу систем организације посла у грађевинарству.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за развој грађевинарства кроз експанзију туристичких капацитета; • Могућности за систематско креирање раста микро и малих предузећа ка средњим и великим у будућности; • Креирање повезаних привредних грана које подразумјевају производњу и прераду сировина и материјала у грађевинарству; • Могућности за кластеризацију кроз удруживање у конзорцијуме. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ограниченост на пројекте локалног карактера; • Недовољно планирање високошколског кадра у будућим пројекцијама; • Краћа грађевинска сезона у поређењу са централним и сјеверним дијелом државе; • Недовољно учешће домаћих компанија у великим грађевинским пројектима.

3.5.7. Трговина

Посматрано по секторима на нивоу Црне Горе, највећи број привредних субјеката у 2018. години пословао је у сектору трговине – 6.120 привредних субјеката или 27,8% укупног броја (запошљава 27,3% укупно запослених и остварују 41,9% укупног прихода).

Приказ пословних субјеката према фреквентности у сектору дјелатности трговина на велико и мало, поправка моторних возила у Црној Гори, 2016–2018. година

Шифра	Назив сектора	Фреквентност 2016	Процент	Фреквентност 2017	Процент	Фреквентност 2018	Процент
1	Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	9.562	33,8	9.880	32,6	10.627	31,4

Извор: Монстат

Упоређујући податке из 2018. године са подацима из 2017. године, у 2018. години, биљежи се пораст у сектору „Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала“.

У Херцег Новом развој сектора туризма је подстицај за развој трговине, транспорта и других услужних дјелатности. У Просторно урбанистичком плану Општине Херцег Нови препознат је значај трговине у укупној привредној структури. У том смислу стварају се услови за јачање велепродаје и малопродаје. У циљу развоја што квалитетније трговачке дјелатности неопходно је:

- Да малопродаја буде организована и равномјерно распоређена у оквиру граница насеља и утврђених туристичких зона;
- Дефинисати посебне зоне за велепродају, ван урбаних цјелина;
- Обезбиједити мале индустријске јединице као подршку трговинском сектору;
- Обезбиједити подршку пословању малих и средњих предузећа у секторима трговине;
- Примат туризма, а потом трговине, не одражава се негативно на остале привредне дјелатности, већ их подстиче као допуну понуде производа, дјелатности и услуга важних како туристима тако и мјештанима.

Подаци о сектору трговине на велико и мало у Херцег Новом

	Број прив. субј.	0 или 1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-250 запосл.	преко 250 запосл.	Приходи	Приходи – учешће %	Бруто исплаћ. зараде	Број запосл.	Запосл. – учешће %
Трговина на велико и трг. На мало и поправка моторних возила	352	189	124	38	1	0	0	73.505,774	23,20%	4.531,198	1.144	16,40%

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Потенцијал за развој трговине због добре географске позиције; • Трговина повезана са туризмом као водећом привредном дјелатности; • Добра законска регулатива; • Подршка локалне самоуправе кроз планску документацију за велике трговинске системе; • Дobar асортиман производа у односу на величину тржишта; • Силовине и поуздани добављачи; • Добри услови продаје. 	<ul style="list-style-type: none"> • Домаћи лоби; • Лоше спровођење закона, дуги судски процеси; • Лош порески систем, велики намети; • Неусклађеност у креирању предузетничке климе у трговинском сектору који треба да подстакне развој МССП; • Неповољно тржишно окружење; • Слабо финансијско стање; • Неадекватне маркетиншке вјештине; • Недостатак адекватне радне снаге и менаџерских вјештина; • Слабе бизнис стратегије и процеси; • Недостатак креативности и иновација; • Недостатак извозне оријентације; • Неприлагођеност модерним софтверским рјешењима и ИЦТ технологијама.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Створити боље бизнис окружење и инфраструктуру; • Унаприједити дистрибутивни капацитет и перформансе; • Повећати ефикасност пословања и смањити цијене; • Бољи приступ изворима финансирања; • Унаприједити маркетинг и промоцију; • Појачати извозну оријентацију; • Малопродајни објекти да буду организовани и равномјерно распоређени у оквиру граница насеља и утврђених туристичких зона; • Могућности за дефинисање посебних зона за велепродају, ван урбаних цјелина; • Олакшице и подршка пословању малих и средњих предузећа у секторима трговине. 	<ul style="list-style-type: none"> • Неликвидност на тржишту; • Глобализација; • Велика зависност од дислоцираности добављача; • Креирање великих велепродајних и малопродајних система који утичу на развој домицилних МССП; • Глобална економска криза; • Недостатак специјализоване едукације будућих трговаца; • Нерегулисана конкуренција и сива економија.

3.6. Smart City Херцег Нови

Smart City – концепт „паметан град“ примјењује се у општини Херцег Нови, али је његова имплементација још у почетној фази. Овај концепт препознат је као правац развоја модерних градова.

Без обзира да ли се ради о уском појмовном разумијевању или ширем контексту овог концепта, паметни град је урбано подручје које користи различите врсте електронских сензора за прикупљање података како би се осигурале информације потребне за управљање имовином и ресурсима.

Концепт паметног града спаја ИКТ и разне физичке уређаје повезане са мрежом како би се оптимизовала ефикасност градских услуга. Такође, систем паметног града омогућује локалној самоуправи и становништву да виде како се град развија као и могуће промјене система у будућности.¹⁵

¹⁵ Европска унија (ЕУ) уложила је много напора за осмишљавање стратегије за постизање „паметног“ урбаног раста за своја шира градска подручја. ЕУ је развила низ програма под „Европском дигиталном агендом“ . Током 2010. године наглашено је да се сама Унија посвећује јачању иновативности и улагању у ICT услуге у сврху побољшања јавних услуга и квалитета живота. Арупова процјена је да ће глобално тржиште за услуге паметних градова бити у вриједности од 400 милијарди долара годишње до 2020. године. Примјери коришћења технологије паметних градова досад су примјењени у неколико градова као што су Амстердам, Барселона, Мадрид.

Паметан град како се потврдило креира потпуно нове урбане услуге уз смањење потрошње ресурса и трошкова, осигуравајући своју одрживост.

Паметни градови су градови по мјери човјека који омогућавају ефикасно коришћење природних ресурса, одржив економски раст, подржавају истраживање и развој, осигуравају висок квалитет живота и доступност јавних услуга свим својим грађанима. Они интегришу све функције јавних услуга попут расвјете, саобраћаја или снабдијевања енергијом те тако повећавају њихову ефикасност, смањују трошкове енергије, убрзавају комуникацију међу поменутиим подсистемима и знатно смањују емисију штетних гасова. Основни циљ је да кроз боље вођење града он постане привлачније мјесто за живот и служење локалном становништву, као и пружање боље услуге по нижој цијени, уз ефикасно управљање мобилношћу и инфраструктуром те осигурање оптималног нивоа сигурности.¹⁶

Данас градови широм свијета доносе „паметне“ *Smart City* стратегије како би на што бољи начин искористили потенцијале нових технологија и иновативне моделе пружања својих услуга. Паметни градови подразумевају дугорочно осмишљено располагање свим расположивим ресурсима чиме истовремено пружају висок квалитет живота. Они подстичу друштвене и технолошке иновације и повезују постојеће инфраструктуре, те прихватају нове економске, тј. енергетске, саобраћајне и транспортне, културне и друге друштвене концепте који не угрожавају околину. Њихов фокус је на новим облицима управљања и сарадње са локалним становништвом и привредом. Визија паметних градова подразумева идентификацију урбанизованог градског подручја у којем се напредне технологије интегришу у све аспекте функционисања града и имају кључну улогу у помагању локалној самоуправи, тј. њеној администрацији и њиховим грађанима да се у њиховој свакодневици истовремено баве изазовима у сигурности, мобилности, одрживости, привредној виталности и климатским промјенама. Отуда се као кључна обиљежја паметног града најчешће наводе сљедећа:

- административна и економска ефикасност;
- умрежена инфраструктура;
- развој усмјерен на пословање;
- социјална укљученост;
- креативне индустрије;
- друштвени капитал.

Досадашња искуства показују да је у односу на национални план, развој и имплементација политике креативних индустрија на локалном нивоу свакако из више разлога једноставнија и ефектнија. Прво, географско подручје локалне самоуправе је по обухвату мање; друго, град има мању јавну сцену, што локалним лидерима омогућава да градску визију дефинишу релативно брзо и уз учешће свих заинтересованих и треће, резултати развојне политике имају већу видљивост у граду и директно утичу на даљи развој и могући су у релативно краћем временском периоду. Чињеница да су градови центри културе и индустријског раста, посљедњих година нас изненађују и мотивишу нове чињенице о значају културе и креативних индустрија за локалну економију, запошљавање и културну разноврсност.¹⁷ Паметни одрживи град је град који искористава ИСТ инфраструктуру на прилагодљив, поуздан, мјерљив, доступан, сигуран и еластичан начин како би се:

- Побољшао квалитет живота становника Херцег Новог;
- Осигурао опипљиви економски раст као што су виши стандарди живота и могућност запошљавања за локално становништво;
- Побољшала добробит грађана, укључујући медицинску бригу, материјалну и физичку сигурност и образовање;

¹⁶ Вид. шире: *Стратегија паметног развоја града Карловца*; Загреб, 2018, стр. 9.

¹⁷ Вид. шире; Јовичић, Микић, стр. 85

- Утврдио еколошки одговоран и одржив приступ који задовољава садашње недостатке без жртвовања будућих нараштаја;
- Ојачала превенција и руковање функционалностима природних непогода и несрећа узрокованих људским (не)дјеловањем, укључујући способност рјешавања негативних утицаја климатских промјена;
- Осигурало ефикасно и добро уравнотежено регулисање, усклађеност и управљање механизмима са одговарајућом и правичном политиком и процесима у стандардизираним систему;
- Услуге темељене на физичкој инфраструктури као што су превоз (мобилност), воде, комунални (енергетски), телекомуникациони и производних сектор.

Када је ријеч о обиљежјима паметног града, најчешће се истичу следећа:

- паметно градско становништво (образовање, креативност, разноликост);
- технологија (инфраструктура);
- институције.

У наредној табели дајемо детаљнији преглед битних одредница по свакој од претходно наведених димензија које представљају битне карактеристике градова који досљедно примјене стратегију паметног града:

Табела – Димензије (фактори) *Smart City* Херцег Нови

Фактори	Карактеристике
Паметна економија	<ul style="list-style-type: none"> – иновативан дух – предузетништво – препознатљива економија – продуктивност – флексибилност и тржиште рада – међународна повезаност – способност промјена
Паметно управљање	<ul style="list-style-type: none"> – учествовање у доношењу одлука – јавна и социјална услуга – транспарентна локална самоуправа – политичка снага и перспективе
Паметно окружење	<ul style="list-style-type: none"> – атрактивност природних услова – загађеност – заштита природе – менаџмент природних ресурсима
Паметни људи	<ul style="list-style-type: none"> – ниво едукације – тежња ка цјеложивотном учењу – социјална и етичка свјесност – флексибилност и креативност – космополитизам – учествовање у јавном животу
Паметна мобилност	<ul style="list-style-type: none"> – локална доступност – међународна доступност – доступност ИКТ инфраструктуре – системска иновативност и сигуран систем транспорта
Паметно живљење	<ul style="list-style-type: none"> – зграде културе – здравствени услови – лична сигурност – квалитет становања – образовне установе – туристичка атрактивност – социјална кохезија

Поред претходно наведеног, у форми залагања за покретањем циклуса оживљавања креативних индустрија у Општини Херцег Нови, овдје предложена израда стратегије развоја паметног града подразумијева снажну подршку развоју пословних инкубатора и кластера на локалном нивоу. То би могло да се реализује у форми различитих облика као што су:

- подстицаји актерима културних и других индустрија на локалном нивоу да се групишу и удружују (нпр. могу да пруже помоћ у дистрибуцији или промоцији производа);
- стварање центара за професионалну обуку унутар кластера;
- подршка у виду заједничких ресурса за умјетнике и предузећа (смањење трошкова пословања);
- промоција креативности у локалној и најширој јавности;
- промоција културних четврти у Херцег Новом;
- промоција креативности и креативних индустрија у функцији развоја туризма;
- подршка која индустријама омогућава бољу продају (нова тржишта, масовна публика);
- интерсекторска сарадња унутар локалне самоуправе (интегрисање културне, економске и нпр. образовне политике).

Када су у питању, у оквиру ове студије разматрани и предложени развојни модалитети, потребно је извршити додатно усклађивање *Smart City* или Стратегије паметног града. Конкретно ради се о локалној самоуправи Општине Херцег Нови. Усклађивање по вертикали и хоризонтално са развојним и секторским националним стратегијама потребно је извршити по свим релевантним стратешким подручјима и приоритетима који су утврђени у тим документима, како је саопштено у уводним дијеловима ове студије. При томе, важно је напоменути да *Smart City* стратегија може хоризонтално да дјелује у синергији са осталим стратегијама, посебно са Стратегијом паметне специјализације Црне Горе, у погледу означених приоритета и тематских садржаја и идеја што свеукупно узето може да буде значајна предност у процесу имплементације исте.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Постојање почетне основе за бржу надоградњу информационо технолошких рјешења;• Интеграција свих јавних и административних услуга;• Добра законска регулатива, примарна и секундарна;• Дефинисани појединачни пројекти неопходни за почетак умрежавања у цјелину.	<ul style="list-style-type: none">• Недовољна умреженост локалне самоуправе и јавних предузећа;• Непостојање иновативних софтверских рјешења;• Недовољно ажурирање базе података;• Неприлагођеност модерним софтверским рјешењима које регулишу ове области.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none">• Могућности за административну и економску ефикасност;• Умрежена инфраструктура;• Развој усмјерен на пословање;• Оптимизација пословања;• Могућности за убрзан развој дигитализације;• Примјена тзв. паметне мреже у којој су на интелигентан и енергетски ефикасан начин повезани сви елементи тога система.	<ul style="list-style-type: none">• Недовољна свијест запослених у јавним предузећима о предностима овог концепта;• Недовољно познавање предности информационо комуникационих технологија;• Неусклађеност са државним стратешким документима и Стратегијом паметне специјализације;• Застарјела рачунарска опрема и софтверска и хардверска рјешења.

3.7. НВО сектор

Према подацима Министарства јавне управе тренутно је регистровано 279 активних невладиних организација са сједиштем у Херцег Новом, а локална самоуправа, односно надлежни секретаријат нема Регистар НВО који би служио за сопствене потребе.

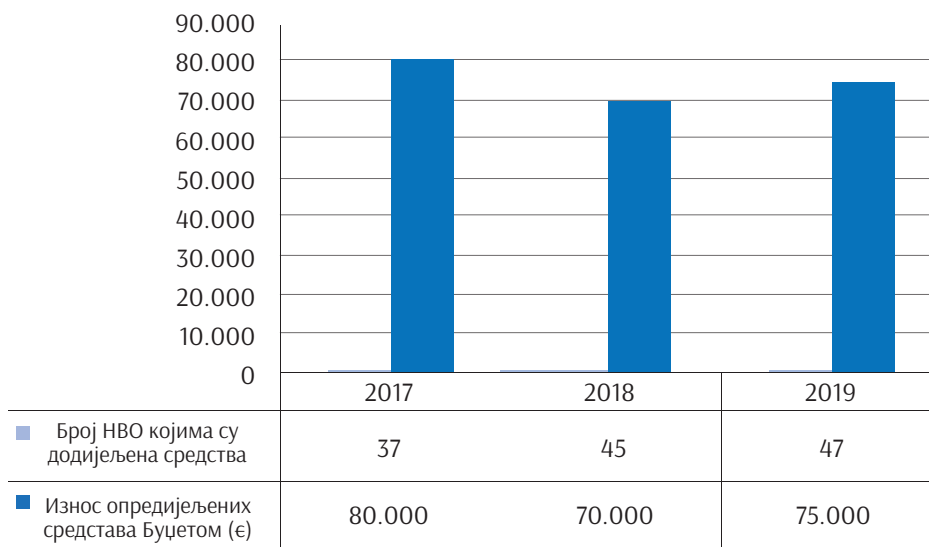
Општина Херцег Нови нема скупштинском одлуком проглашене невладине организације које имају посебан статус за Општину, иако су кроз оперативни буџет препознате посебне економске шифре за:

- Црвени крст;
- Удружење бораца;
- Удружење пензионера.

Сваке године Општина Херцег Нови расписује Јавни конкурс за расподјелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови одредијених невладиним организацијама у склопу ког су дефинисане приоритетне области, које Комисија издвоји за сваку годину појединачно, а прописани су Одлуком о критеријумима, начину и поступку расподјеле средстава невладиним организацијама (Службени лист Црне Горе – општински прописи, бр. 1/16 и 12/17). Од укупно 19 приоритетних области одреди се њих 5–6, од којих су се три понављале у наведеном периоду, а то су:

- екологија, заштита животне средине и здравља грађана;
- програми за предшколску, школску дјецу и омладину;
- културна баштина, његовања историјских тековина.

Број НВО којима су додијељена средства и износ одредијених средстава

Извор: Креација аутора на основу података Секретаријата за групствене дјелатности

Постоји неколико невладиних организација које имају дугогодишње пројекте међународног карактера. Ови НВО пројекти пружају запажен допринос добром имиџу града и допуни туристичке понуде, као што су:

- НВО „Омладински центар“ – Међународни дјечји карневал
- НВО „Мото клуб Крсташ“ – Међународни мото скуп
- НВО „Jazz Вау“ – Џез беј фестивал
- НВО „Манда“ – Међународни дјечји турнир.

Остале НВО предају, односно пишу пројекте искључиво на локалном нивоу. Запажа се и да не постоји сарадња, удруживање или партнерство са НВО из других градова наше државе или земаља из окружења за неке веће пројекте. За ово постоји више разлога, а неки су:

- недовољна ангажованост;
- недовољна стручност;
- неспремност за сарадњу.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Велики број НВО на територији општине;• Разноликост дјелатности за које су регистроване;• Развијена грађанска свијест;• Активно учешће на изради стратешких докумената на локалном нивоу.	<ul style="list-style-type: none">• Нестручност;• Лоши пројекти – нејасна сврха пројеката;• Старосна структура чланова организација (мало омладине и младих);• Исти појединци у више НВО-а;• Недовољна грађанска иницијатива;• Углавном заинтересованост за финансијска средства општинског конкурса;• Недостатак сопствених средстава и мали број спонзора и донатора;• Углавном нетранспарентност;• Недовољна информисаност;• Недовољна активност Ресурсног центра.
МОГУЋНОСТИ:	ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Конкурисање за средства од стране различитих министарстава;• Аплицирање за средства ЕУ, ИПА фондова;• Међусобно удруживање на заједничким пројектима на локалном нивоу, регионално и мултилатерарно;• Сарадња и партнерство са јавним сектором;• Израда стратегије развоја НВО.	<ul style="list-style-type: none">• Коришћење НВО сектора у политичке сврхе;• Могућност утицања на активности НВО-а са политичког аспекта од стране владајућих структура, а у циљу заступања властитих интереса;• Могућност мијешања других држава у домаћи НВО сектор.

3.8. Култура

Реализација дјелатности, односно послова из области културе у Општини Херцег Нови остварује се кроз институционални оквир који чине органи државне и локалне управе, а као актери у области културе у Херцег Новом појављују се јавне установе, образовне и религиозне институције, невладине организације које се баве културом и медији.

Планирање развоја културе на локалном нивоу није условљено искључиво локалним околностима и могућностима већ одређено да култура у савременим друштвима, и посебно градовима, представља један од најважнијих фактора друштвеног и економског развоја (смјернице за развој културе 2017–2022).

Оперативни орган Општине Херцег Нови који прати културне дјелатности јесте Секретаријат за културу и образовање, на основу члана 11. Одлуке о организацији и начину рада локалне управе Општине Херцег Нови *Сл. лист Црне Горе – општински прописи* бр. 030/18 од 24.08.2018, по којем Секретаријат обавља вршење и послова управног надзора у вези са остваривањем права оснивача према установама из области културе (ЈУК Херцег Фест, ЈУ Градска библиотека и читаоница, ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и Галерија „Јосип Бепо Бенковић“).¹⁸

У Општини Херцег Нови постоји и једна јавна републичка установа културе: Државни архив Херцег Новог са библиотеком.

ЈУК Херцег Фест управља сљедећим објектима: двораном Парк, тврђавама Канли кула и Форте маре и кућом нобеловца Ива Андрића.

ПРОГРАМИ И ФЕСТИВАЛИ

Уз констатно увећање буџета и обезбјеђивање средстава како из буџета тако и агилнијим дјеловањем менаџмента Херцег Феста тек ће бити могуће унапријеђење квалитета фестивала, а познато је да оно што се не унапријеђује почиње да назадује. Покретањем сопствене редовне продукције, стварајући сопствени културни производ најбоље се може унаприједити свој рад и присутност на културној сцени не само Херцег Новог, него и Црне Горе и региона. Постојећи фестивали, Празник мимозе, ХАПС, Дани музике и Херцегновски филмски фестивал који су у директној извршној продукцији Херцег феста могу бити унапријеђени.

У наредном периоду треба радити на развоју публике (статистика и анализа, комуникације, едукативно-анимациони садржаји) и повезивању у циљу културне размјене и сарадње (градови и институције Боке Которске, такође региона и свијета). Осим програмских унапријеђења потребна су и организациона унапријеђења – појачање техничке екипе, а затим и ангажовање висококвалификованог стручног кадра из области културе. Када је редовно функционисање Установе у питању тада је неопходно квалитетно ријешити проблем недостајућег канцеларијског простора што се може дјелимично ријешити аплицирањем за средства из међународних фондова.

Једна од основних дјелатности Библиотеке јесте рад са дјецом и младима. Поред редовних програма, *Ипром до књије и Чишам, машшам, сшварам*, који се одржавају суботом у току школске године, за млађу (3–8 година) и старију (9–12 година) групу, повремено организује и друге програме, за различите узрасте (предшколци, основци, средњошколци): *Први њуш у Библиошеци, Библиошека у њосјети школама, Часови лекшуре у библиошеци, Часови у библиошеци, Исшраживачки њројекти у библиошеци, Имаш њраво да знаш, Чишамо заједно, Мој њријашел библиошекар, Новојодишњи њрограм*, гостовања писаца за дјецу, пригодни програми поводом обиљежавања значајних датума за књигу и читање. Библиотека са Секретаријатом за културу и образовање Општине Херцег Нови организује Међународни сајам књига Трг од књиге, у периоду 21–28. јул. Сваке године, током 8 сајамских вечери, организује око 20 разноврсних програма: књижевних, драмских, музичких... Како је овај Сајам специфичног карактера, односно не наплаћује се улаз, не постоји

¹⁸ <https://www.hercegnovi.me/sr/2016-03-27-20-00-48>

прецизна информација о броју посјетилаца. Сви програми су изузетно посјећени и можемо са сигурношћу тврдити да у току једне вечери програмима присуствује преко стотину посјетилаца, а продајни дио Сајма, тј. штандове обиђе више хиљада посјетилаца. Такође, немамо податке о нивоу образовања посјетилаца, а заступљена су оба пола, различите старосне доби. У току године, Библиотека повремено, у зависности од финансијских могућности, организује представљања актуелних издања, награђених књига, наслова са завичајном тематиком и сл. Програми се најчешће одржавају у читаоници Библиотеке, а публика је увијек бројна, око педесеторо посјетилаца по програму у просјеку. Немамо податке о нивоу образовања посјетилаца, а заступљена су оба пола, различите старосне доби.

Из свега напријед наведеног, као и досадашњих резултата рада и пословања јавне установе, произилази закључак да би у наредном периоду требало предузети одређене активности усмјерене на издизање квалитета рада установе на виши ниво у односу на досадашњи. Да би се наведени циљеви остварили потребно је да буду испуњене одређене претпоставке које се односе на материјално-техничке могућности у погледу простора и опреме којом би јавна установа требала да располаже.

Од конкретних активности потребно је на првом мјесту планирати одређена средства за конзервацију и рестаурацију предмета из свих збирки музеја, које су на високо угроженом нивоу.

Од најхитнијих предлога и конкретних мјера, потребно је планирати и издвојити средства за санацију објекта галерије „Јосип Бепо Бенковић“.

У Градском музеју „Мирко Комненовић“ потребно је у потпуности реконструисати прилазно степениште које од шеталишта води према музеју. Просторије у поткровљу музеја је потребно адаптирати, технички опремити и привести намјени за потребе депоа у којима ће се чувати музејски материјал.

Захваљујући дугогодишњем посвећеном стручном осмишљавању дјелатности ЈУ Библиотека Херцег Нови, са готово свим сегментима и корисничким сервисима, у складу са ИФЛА/УНЕСКО смјерницама и стандардима библиотечке струке, херцегновска библиотека веома успјешно остварује прокламовану мисију. Стручност, инвентивност и ентузијазам учинили су да се, уз минимална средства, у нефункционалном и скученом простору и са недовољним бројем извршилаца на стручним пословима, осмишљавају и унапређују сложени програми библиотечке дјелатности.

Очување културне баштине у директној је функцији његовања завичајног идентитета. У том контексту изузетно је важно наставити са реализацијом започетих пројекта обнове материјалне и нематеријалне баштине ал ии унаприједити сарадњу са институцијама које препознају и промовишу улагања у ту област.

Изузетан квалитет градитељства старог дијела града, насеља и села, профаних и сакралних објеката, те вриједности археолошких локалитета на простору цијеле општине, били су основ да Стари град Херцег Нови, заједно са градским зидинама и Западним те Источним подграђем рјешењима из 1966, 1984 и 1998. године, буду заштићени као културна добра, односно као културно-историјске цјелине, а многобројни појединачни објекти и подручја, у периоду од 1949–2015. године, добију статус културног добра.

Након спроведених истраживања доступне документације коју је уступила Управа за заштиту културних добара за потребе израде ове студије, те након архивских и теренских истраживања, као и истраживања друге објављене документације утврђена је чињенично стање постојања 129 законом заштићених културних добара од којих:

- 116 (+3) Културних добара која постоје на територији Општине Херцег Нови, 6 културних добара која до данас нису успјешно рекогносцирана на терену (до ове студије било их је 13);
- 4 културна добра која су срушена;
- 1 културно добро заштићено од стране надлежних органа Црне Горе које се данас налази на подручју Републике Хрватске. Након утврђивања чињеничног стања сачињен је списак културних добара заснован на типу културних добара дефинисаних у Закону о заштити културних добара Црне Горе, те исти упоређен са двјема претходним студијама/елаборатима за потребе ПППНОП и ПУП ОХН у којима је констатован мањи број културних добара.

Најважнији сегмент културе у дијелу туристичке валоризације јесте културно наслеђе. Вредновање и обogaћивање туристичке понуде остварује се управо преко туристичке валоризације појединих видова културног наслеђа означених као културна атракција. У том контексту, неопходно је истаћи да су управо најуспјешније оне дестинације које створе синергију између културе и туризма. Усаглашеност у том дијелу се не постиже по аутоматизму већ она мора бити креирана, развијена и њоме се мора управљати кроз сарадњу свих заинтересованих страна (нпр. водичке туре – обилазак споменика књижевника у граду, атељеа херцеговских умјетника, Музеја, галерија, тврђава, програми малих концерата на новским трговима...). Неспорно је да је један од најважнијих сегмената града управо препознатљивост Херцег Новог као града културе и умјетности са нагласком на фестивалима и вредновању културне баштине (на чему треба додатно радити, посебно у финансијском дијелу) у склопу пројекта ребрендинга Херцег Новог.

Неки од предуслова за локални развој културе су:

- Ревитализација тврђава које представљају градске идентитетске маркере и сврсисходније управљање истим;
- Реконструкција сакралних објеката у општини, посебно оних од прворазредног значаја за Херцег Нови;
- Активности усмјерене на обнављање рада Умјетничке школе у Херцег Новом (покретање иницијативе и стварање услова за реализацију);
- Инфраструктурно и организационо јачање установа културе и систематско улагање у обуке кадрова;
- Подршка капиталним пројектима у издавачкој дјелатности;
- Успостављање механизма за финансирање конзерваторских пројеката установа културе.

Предлози за даљи развој културе, унапријеђење управљања културним системом у Општини и унапријеђење рада јавних установа културе су:

- Установљење туристичко – културног савјета који би координисао интерресорну сарадњу на линији култура – туризам и који би тијесно сарађивао са Савјетом за културу;
- Оснивање установе за управљање тврђавама на територији Општине – позитиван примјер града Шибеника и Дубровника;
- Прављење стратешких планова развоја и управљања установама културе у Херцег Новом;
- Обједињавање „Његошевог музеја“ са ЈУ Градским музејом и галеријом „Јосип Бепо Бенковић“;
- Укључивање задужбине Дуковић у систем ЈУ;
- Обезбјеђивање простора за рад дјечијег одјељења Библиотеке (законом дефинисана обавеза);
- Отварање 3-D биоскопа;
- Стварање одрживих финансијских претпоставки за већу независност у дијелу организације програма установа и финансирање пројеката и програма који задовољавају умјетничке стандарде и нова унапријеђена концепција градских манифестација у циљу афирмације Херцег Новог;
- Увођење фестивалске таксе од које би се финансирани фестивали и програми културе у граду;
- Промовисање културног наслеђа Херцег Новог (интернет и РТ ХН) и формирања нових неопходних промоција и вредновања културних потенцијала града;
- Дигитализација грађе Архива Херцег Нови посебно грађе Топалске комунитаци;
- Формирање заједничког возног парка градских установа културе (један комби и још једно возило);
- Успостављање ближе сарадње са установама културе у Боки, међународним и националним институцијама културе;

- Редовно конкурисање за ИПА пројекте прекограничне сарадње и друге доступне фондове ЕУ;
- Коришћење тзв. умјетничких амбасадора Херцег Новог у циљу промоције града.

Подршка културно-умјетничком стваралаштву и савременој културној продукцији би подрзумијевала:

- Подстицај интерсекторској сарадњи (јавне установе, НВО, привредни субјекти у култури);
- Подршку предузетницима и ММСП из области културе као дијела кварталног сектора привреде;
- Оснивање фестивала намијењених младима и дјечи;
- Подстицање стваралаштва младих новских умјетника посредством одговарајућих конкурса, награда;
- Умјетничке интервенције у јавном простору – оживљавање територије општине скулптурама прилагођеним амбијенту;
- Оспособљавање адекватних простора за активности независне културне сцене, младих и савремених умјетника (нпр. омладински центар);
- Успостављање платформи за развој креативних индустрија.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Велико културно и споменичко богатство; • Одржавање бројних културних догађаја; • Велики број активних и надарених умјетника; • Међународна препознатљивост Херцег Новог као значајног културног средишта у Црној Гори; • Јака независна културна сцена; • Добра посјећеност манифестацијама љети; • Концентрација великог броја културних догађаја на малој удаљености; • Интерес за културном мобилношћу и међукултуралну сарадњу; • Традиција умјетничког стваралаштва – снага појединачних иницијатива; • Традиција у музичком стваралаштву, фотографији, филму; • Интерес за позоришну умјетност; • Организоване школске посјете позоришним представама; • Повремене бесплатне представе; • Велики број књижевника и заинтересованост за књижевну продукцију; • Култура читања; • Развијена издавачка дјелатност општине; • Значајна књижнична и архивска грађа; • Промоција музике од стране КУД-ова; • Добра посјећеност филмским пројекцијама; • Интерес туриста за културну баштину. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак средстава, опреме за савремени развој културе у институцијама; • Потреба за умјетничким и стручним кадром; • Недовољна повезаност са Министраством културе и подршке у реализацији манифестација на годишњем нивоу; • Слаба посјећеност културе изузев љети; • Изостанак умрежавања унутар различитих културних сектора; • Недовољна промоција независне културне сцене; • Недовољна валоризација културне баштине; • Недовољна повезаност споменичке баштине и културног туризма; • Слаба мобилност културе на цијели простор Општине; • Не управља се културним развојем, он се догађа; • Потреба за УНЕСКО заштитом ради угрожености добара; • Уситњеност, неповезаност и преклапање догађања; • Слабо развијене креативне и културне индустрије; • Недостају приватна улагања у културу; • Подилажење укусу публике; • Нема умјетничке критике; • Нема јединствене базе података у култури; • Културна понуда не задовољава потребе младих и дјеце; • Непрепознатљивост пројекта и програм младих умјетника; • Пропадање задужбина на територији Општине; • Недостатака инфраструктуре за развој аудиовизуелних дјелатности и нових медија; • Недостатак инфраструктуре и простора за позоришну сцену; • Лоша искоришћеност потенцијала културне баштине и недовољна промоција исте; • Монотона и застарјела презентација културне баштине; • Лоша промоција музеја; • Лоша сарадња ТО, хотелијера, угоститеља и музеја; • Не постоји континуитет посјета музејима; • Лоше стање задужбина.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Статус кандидата за чланство у ЕУ; • Географски положај (ЕУ, БиХ); • Постојање претпоставки за продужетак туристичке сезоне; • Странци резиденти који живе у Херцег Новом; • Успостављање културне сарадње са градовима пријатељима; • Приступ фондовима за финансирање културе; • Успостављање ближе сарадање са установама културе из Црне Горе и региона; • Профилисање Боке Которске као регије културе; • Децентрализација одлучивања о култури од локалног и регионалног значаја. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лоша економска ситуација у граду и држави; • Политизација културе; • Централизација културе у Црној Гори и недовољно финансирање програма у Херцег Новом од стране државних органа; • Нискобуџетни туризам; • Општа апатија и незаинтересованост грађана; • Смањење броја становника; • Продаја и отуђење културне баштине; • Елементарне непогоде и климатски услови који могу оштетити споменичку баштину; • Промјена законске регулативе.

3.9. Образовање

Мрежа објеката из области просвјетне дјелатности обухвата и објекте предшколског, основношколског, средњошколског и високог образовања, те неформалног образовања одраслих. Предшколско васпитање и образовање обухвата дјецу предшколског узраста, од 1–6 година. Реализује се према групама, обим и облици васпитно-образовног рада.

У Општини Херцег Нови се предшколско васпитање и образовање остварује у Јавној предшколској установи „Наша радост“ и зависно од узраста дјете, обавља се у јаслицама (дјеца узраста до три године живота) и вртићима (дјеца од три године живота до поласка у основну школу). ЈПУ „Наша радост“ Херцег Нови има четири објекта, односно васпитне јединице: Игало, Топла, Савина и Бијела.

ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Основно образовање и васпитање се у Општини Херцег Нови остварује у оквиру матичне основне школе, седам подручних одјељења и у ЈУ Школа за основно музичко образовање Херцег Нови. Основним образовањем обухваћена су дјеца узраста од 6–15 година. Према попису становништва, домаћинстава и станова у Црној Гори 2011. године

(Монтстат – Завод за статистику Црне Горе), на херцегновском подручју станује 3.074 дјеце основношколског узраста (10 % укупног броја становника).

СРЕДЊЕШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ

Средња мјешовита школа „Иван Горан Ковачић“ наставља традицију школа које су у Херцег Новом настале током XIX и XX вијека. Од гимназије као матичне школе основане 1953. године, до данас, школа је прошла кроз различите периоде трансформације и прилагођавање образовним и укупним друштвеним промјенама. Садашњи школски објекат саграђен је 1971. године, и поред низа унутрашњих адаптација, реконструкција и редовног одржавања не задовољава у потпуности потребе образовно-васпитног рада. ЈУ Средња мјешовита школа „Иван Горан Ковачић“ регистрована је школске 2004/2005. године. Образовни програм школа реализује кроз Гимназију у трајању од четири године и Стручно образовање у трајању од три и четири године.

Стручно образовање у трајању од три године:

- Кувар;
- Конобар;
- Фризер;
- Продавач.

Стручно образовање у трајању од четири године:

- Туристички техничар;
- Техничар кулинарства / Гастроном од школске 2018. године;
- Техничар услуживања / Ресторатер од школске 2017. године;
- Техничар продаје;
- Техничар маркетинга и трговине;
- Економски техничар;
- Грађевински техничар за високоградњу;
- Дизајнер ентеријера;
- Физиотерапеутски техничар.

На почетку школске 2018/19. године уписано је 1.004 ученика. Од тога у првом разреду 264 ученика, у другом разреду 233 ученика у трећем разреду 249 ученика и у четвртном разреду 259 ученика. Средњошколским образовањем је обухваћено приближно 58% младих узраста од 15–19 година. Задњих година је евидентно смањење броја ученика и броја одељења у херцегновској

средњој школи. Истовремено, одржава се константан однос ученика гимназије и ученика средње школе, као и однос броја дјевојака и младића (приближно 56% ученица и 45% ученика). Просјечна површина по ученику, узимајући у обрачун просјечан број ученика за период од 2009–2015. године, креће се око 5,0 m² по ученику.

Узимајући да ће 2030. године у Херцег Новом становати 1.979 дјеце средњошколског узраста (6% укупног броја становника), од којих ће њих 1.147 уписати средњу школу (уз претпоставку да ће се прекинути континуитет пада броја уписаних ђака) требало би обезбиједити укупно додатних 1.728 m² затвореног школског простора како би био задовољан стандард 6,5 m² по ученику.

НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

На подручју Херцег Новог дјелују двије установе у оквиру којих се спроводи неформално образовање одраслих: Раднички универзитет Херцег Нови и *Altra lingua* – школа енглеског језика.

На Радничком универзитету три је стално запослено, а у спровођењу наставног програма, зависно од потребе, ангажовани су спољни сарадници. Број корисника услуга Радничког универзитета у просјеку се креће око 280 годишње.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Дуга традиција школства у граду; • Стручан наставни кадар; • Солидна распоређеност образовних установа на територији Општине; • Потреба и жеља становника за унапријеђењем система образовања у граду; • Појединачни и екипни успјеси ученика на такмичењима; • Територијална позиција града у регији и окружењу; • Заинтересованост локалне самоуправе за унапријеђење сарадње са надлежнима на републичком нивоу; • Дјелимично организовао систем за неформално образовање на локалном нивоу, припремљени документи у дијелу надлежности локалних самоуправа. 	<ul style="list-style-type: none"> • Смањен број ученика; • Недовољни просторни капацитети васпитно образовних установа; • Недовољна опремељеност кабинета у свим школама; • Неискоришћеност капацитета даровитих ученика (њихово стагнирање, пад мотивације); • Централизација управљања образовањем; • Утицај политике на процесе у образовању; • Недовољна повезаност привреде и образовања; • Недовољно и несистематско улагање у додатно образовање кадрова; • Мала стимулација и видљивост добрих пракси; • Лоша економска позиција просвјетних радника; • Вршњачко насиље; • Потреба за отварањем додатних образовних профила; • Неусклађеност тржишта рада и понуде; • Мали број квалитетних високо школских установа признатих у систему ЕУ школства; • Недовољна укљученост младих у креирање образовних политика; • Значајан број незапослених младих; • Недовољно интересовање одраслих за програме неформалног образовања; • Недефинисана област образовања одраслих кроз надлежности јединице локалне самоуправе (Закон о локалној самоуправи).

МОГУЋНОСТИ:	ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Побољшање ИТ инфраструктуре у школама;• Унапријеђење неформалног образовања;• Планирана буџетска средства за подршку васпитним установама;• Неискоришћени објекти у власништву Министарства просвјете;• Заинтересованост приватног сектора за улагање у образовање;• Подршка за програме и реализовање програма за младе предузетнике;• Могућност за унапријеђење знања и вјештина службеника Општине и запослених у установама и предузећима чији је оснивач Општина;• Повезаност са НВО у реализацији одређених програма;• Могућност организовања обуке за дефицитарне кадрове у сарадњи са партнерима.	<ul style="list-style-type: none">• Недефисаност правног оквира;• Недовољна заинтересованост послодавца за додатним улагањем у кадрове;• Централизација;• Недовољан број обучених инструктора практичног образовања ;• Структура предузећа.

3.10. Спорт и физичка култура

У овом поглављу ћемо дати приказ стања из области спорта и физичке културе у Општини Херцег Нови

СПОРТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Спортски центар „Игало“

У склопу Спортског центра „Игало“ налази се мултифункционална затворена дворана, отворени спортски терени, објекат за смјештај спортиста са 35 двокреветних соба и објекат за исхрану спортиста капацитета 120 сједећих мјеста.

У оквиру комплекса налази се и трафо станица 10/0.4 kV (2×1000+400) kVA и расхладно топлотно постројење.

Спортска дворана је постављена на терену тако да користи природну разлику у висини терена за смјештај трибина и техничких просторија. У улазном фоајеу површине 463 m² налазе се билетарница, бар-пулт и улази на трибине. На етажи ниже, у нивоу борилишта, на простору укупне површине 2.995 m² смјештени су свлачионице за спортисте, простор за судије, соба за масажу и тоалети за публику. Из улазног фоајеа улази се на простор површине 370 m² гдје су смјештене једнострано оријентисане трибине за публику капацитета 1.775 мјеста за сједање и режијска соба. У Анексу дворане, са десне стране објекта, на простору укупне површине 296 m² смјештени су Управа, теретана и трим кабинет. Спортска дворана је опремљена системом за централну припрему топле воде, системом за климатизацију и вентилацију, противпожарном централом, системом за праћење спортских резултата, озвучењем и системом освјетљења борилишта, као и свим осталим инсталацијама потребним за несметано функционисање спортске дворане као објекта за организацију разноврсних спортских и културних догађаја.

На простору западно од спортске дворане, на површини од 2.040 m² налазе се три отворена тениска терена са подлогом од шљаке. Поред терена налази се 5 редова бетонских трибина и свлачионице (м/ж). Јужно од спортске дворане налазе се помоћно тениско игралиште, укупне површине 670 m² са асфалтним подлогом и поливалентни терен за кошарку и рукомет, укупне површине 924 m² са асфалтним подлогом и са 5 редова бетонских трибина. Поред објекта за смјештај спортиста, налази се терен за бућање укупне површине 350 m².

Паркинг простор са 70 мјеста за паркирање смјештен је јужно од спортске дворане, испред објекта за исхрану спортиста и објекта за смјештај спортиста.

Интерном саобраћајницом омогућен је приступ возилима до техничке просторије спортске дворане, као и до трафо станице и расхладно топлотних постројења.

Фудбалски терени

У Херцег Новом постоје четири терена која се користе за такмичења и у солидном су стању и то фудбалски стадион „Солила“, фудбалски терен „Опачица“, фудбалски терен у Бијелој и фудбалски терен „Обилић“ у Суторини, као и три фудбалска терена која се не користе и у лошем су стању и то у Суторини, Мојдежу и на Каменом.

Поред поменутих фудбалских терена постоје још и фудбалски терен у Суторини који је у лошем стању јер се користи једном у току године када се и одради чишћење и сређивање терена, фудбалски терен у Мојдежу који је ван употребе и фудбалски терен на Каменом који је ван употребе.

Базени и пливалишта

У Херцег Новом постоји један зимски (затворени) базен у Институту „Др Симо Милошевић“ у Игалу, један љетњи базен (отворени) на Шкверу, четири пливалишта која имају форму базена у мору са четири стране у Кумбору, Ђеновићима, Баошићима и Бијелој и два пливалишта у мору која немају форму базена јер имају само једну страну а налазе се у Зеленици и Каменарима. Број пливалишта у мору одговара броју мањих мјеста на Херцегновској ривијери, па се закључује да је њихов број довољан. Исти су у ингеренцији ЈП „Морско добро“ и њихова се намјена и коришћење регулишу уговорима са истим. Наведена пливалишта могу представљати и локације за организацију других манифестација, прије свега туристичких. Ситуација са базенима је повично задовољавајућа.

Тениски терени

Када су у питању тениски терени, у Херцег Новом поред четири тениска терена у Спортском центру „Игало“ (три – шљака, један – бетон) постоје и четири тениска терена на Топлој (четири – шљака), два тениска терена на Шиштету (два – бетон) и један тениски терен у Игалу (један – бетон).

На основу напријед наведеног, јасно произилази да стање тениских терена и будућност тениса као спорта у Херцег Новом није задовољавајућа, јер град нема нити један затворени (покривени) тениски терен.

Потребно је посебно обратити пажњу на који начин ће се поступати са постојећим тениским теренима који су у власништву предузећа која су у поступку приватизације или продаје своје имовине, а који су у одличном стању, односно да ли ће у будућем периоду на истим локацијама бити могућа реконструкција и изградња искључиво објеката за спорт и рекреацију, или ће им се намјена промијенити. То је у овом тренутку од изузетног значаја за град Херцег Нови и развој тениса као спорта у њему.

Бућарски терени

На територији Општине Херцег Новог постоје два бућарска терена која су погодна за све врсте такмичења од којих је један у склопу Спортског центра „Игало“ а други на Топлој. Два бућарска терена у одличном стању погодна за такмичења у другој лиги се налазе у Мељинама и Бијелој. Четири бућарска терена који су погодни за ревијална такмичења, а се налазе у Кумбору, Ђеновићима, на Орјену и на Шпањоли и један бућарски терен који је у фази реновирања од стране локалне самоуправе у Суторини.

Бућарски терени у Општини Херцег Нови налазе се на туристички примамљивим локацијама, погодни за организовање различитих спортских и туристичких манифестација, нарочито у љетњем периоду. Посебан акценат би требало ставити на бућање као спорт јер исти представља

један од традиционалних спортова код локалног становништва, а изузетно занимљив и туристима који бораве у нашем граду.

Отворени спортски терени

Отворених спортских терена на територији Општине Херцег Нови има тринаест, од којих је пет у оквиру основних и Средње школе. У склопу Спортског центра „Игало“ како је већ поменуто, налази се отворени терен, као и на Карачи, Савини, Шиштету, Србини, Подима, Мељинама, Баошићима, на Топлој и у Игалу, а који су у фази изградње и реновирања од стране локалне самоуправе.

Отворени спортски терен на Савини је терен који је погодан за тренажне процесе и такмичења млађих узрасних категорија, те спортску рекреацију грађана. Терен је мултифункционалан са тартан подлогом, посједује осам редова трибина са јужне стране испод којих је смјештен канцеларијски простор, а исти је ограђен металном конструкцијом.

У срцу старог града налази се спортски терен „Карача“. Репрезентативан „храм“ кошарке који је створио кошаркаше свјетске класе. Овај терен био је домаћин бројним турнирима док се на трибинама увијек тражило мјесто више.

Реконструкцијом постојећег терена који има велику традицију и који је служио и служи за рекреацију грађана и рад са млађим узрасним категоријама, односно мијењањем подлоге и ширењем истог, створили би се услови за одржавање спортско-забавних и туристичких манифестација, нарочито у љетњој туристичкој сезони.

На шест локација су постављене справе за вјежбање (теретане на отвореном). Постоји велико интересовање за њихово коришћењем истих, нарочито код омладине (узраста 14 –20 година). Јасно сљеди да Локална самоуправа у сарадњи са ресорним Министарством, треба наставити са активностима ове врсте, и обезбиједити већи број сличних локација. Поред наведеног, на територији Општине Херцег Нови постоји већи број затворених теретана, које су у приватном власништву.

Фискултурне сале и отворени терени школских установа

Основне школе „Дашо Павичић“, „Илија Кишић“ и „Орјенски батаљон“ као и Средња мјешовита школа „Иван Горан Ковачић“ посједују физкултурне сале у склопу школа и у њима се могу обављати тренажни процеси и само дио такмичења за одређене спортове за млађе узрасне категорије. Наведене школе посједују и отворене терене.

Основна школа „Милан Вуковић“ посједује физкултурну салу која има трибине у којој се одвијају тренажни процеси и дио такмичења за одређене спортове за млађе узрасне категорије.

Изазови са којима се сусрећу спортске организације је да се школске спортске сале комерцијализују. Наплаћује се коришћење истих по термину, а скромни буџети спортских организација не дозвољавају коришћење сала у складу са потребама.

Спортске организације

На основу података које спортске организације достављају ресорном органу задуженом за спорт у Општини Херцег Нови (Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт), у табелама испод приказан је преглед заступљености спортских грана и спортских клубова са подручја Општине Херцег Нови, табеларни приказ ранга такмичења и узрасних категорија по спортским гранама. До наведених података, Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт Општине Херцег Нови, дошао је на основу пријава за Конкурс за расподјелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови за 2019. годину.

НАПОМЕНА: Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт има сазнања да на територији Општине Херцег Нови постоје и спортски клубови који су у процесу усавашавања аката са важећим Законом о спорту или нису учествовали на конкурс за расподјелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови за 2019. годину. Коначни број спортских организација биће познат до краја 2020. године.

ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТА

На основу Закона о спорту Црне Горе (*Службени лист Црне Горе*, бр. 044/18) Општина Херцег Нови, донијела је Одлуку о условима, начину, поступку и критеријумима за суфинансирање активности у спорту (*Службени лист Црне Горе – општински прописи*, бр. 001/19). На основу поменуте Одлуке, Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт Општине Херцег Нови је расписао Јавни конкурс за расподјелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови за суфинансирање програма рада спортских клубова. Јавни конкурс уредно је објављен и трајао је 30 дана од дана објављивања. Право учешћа на Конкурсу имале су спортске организације, спортска друштва и спортски клубови који су регистровани у Црној Гори са сједиштем у Херцег Новом и који су учествовали у редовном систему такмичења у оквиру гране спорта у складу са спортским правилима.

Износ финансијских средстава из Буџета Општине Херцег Нови за трансфере за спортска друштва за:

- 2017. годину износио је 720.000,00 €;
- 2018. годину износио је 750.000,00 €;
- 2019. годину износио је 695.000,00 €

Износ финансијских средстава из Буџета Општине Херцег Нови за издатке за подршку спортским такмичењима за:

- 2017. годину износио је 30.000,00 €;
- 2018. годину износио је 25.000,00 €;
- 2019. годину износио је 30.000,00 €

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Велики избор различитих грана спорта; • Велико интересовање дјеце свих старосних узраста за бављењем свим гранама спорта; • Таланат дјеце за успјешно бављење спортом; • Успјешна традиција спортских клубова; • Географски положај и климатски услови; • Просторни ресурси за изградњу нове спортске инфраструктуре. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак финансијских ресурса; • Неадекватна спортска инфраструктура и недостатак терена за рекреацију грађана; • Велики број спортских клубова из исте гране спорта; • Недостатак атлетске стазе (некада постојала у оквиру касарне „Кумбор“); • Зависност од Спортског центра „Игало“; • Недостатак квалитетног стручног кадра; • Неадекватна подршка спортских савеза; • Висина износа чланарине у већини спортских клубова
ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућност регионалне сарадње; • Начин функционисања спортских организација кроз модел приватно-јавног партнерства; • Аплицирање код фондова ЕУ за орагизацију такмичења и развој инфраструктуре; • Примјена добре праксе других општина и држава; • Повећање свјести о потреби бављења спортом; • Проширење смјештајних капацитета хотела „Play“ и унапријеђење енергетске ефикасности у Спортском центру Игало и самом хотелу. • Изградња хотела код стадиона Солила. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пријевремени одлазак талентованих спортиста у друге спортске средине због бољих услова за рад и спортски напредак; • Непрепознавање значаја развоја спорта од стране привредника и инвеститора кроз спонзорства и донације; • Смањено глобално интересовање за ватерполо, најтрофејнији спорт у Херцег Новом.

3.11. Здравствена заштита и рехабилитација

На подручју Херцег Новог постоји 17 здравствених установа, опште и специјалистичке ординације. Превенцију и лијечење из области стоматологије грађани остварују у 24 приватне стоматолошке ординације. У Херцег Новом је и већи број апотека – 3 у државном власништву и 20 у приватном власништву.

Најважније установе су:

1. ОПШТА БОЛНИЦА „МЕЉИНЕ“
2. ИНСТИТУТ „ДР СИМО МИЛОШЕВИЋ“
3. ДОМ ЗДРАВЉА ХЕРЦЕГ НОВИ са амбулантама

У Општини Херцег Нови се систем здравствене заштите спроводи кроз мрежу јавних (државних) здравствених установа и здравствених установа у приватном власништву. Примарна заштита становништва се остварује у ЈЗУ Дом здравља Херцег Нови, који својим капацитетима, може пружити услуге опште и специјалистичке праксе, лаборантске и друге услуге без болничког смјештаја. Секундарни и терцијални ниво заштите, односно болничке услуге остварују се, приоритетно, на капацитетима Опште болнице Котор, Специјалне болнице за психијатрију Доброта, Специјалне болнице за ортопедију и неурохирургију „Васо Ђуковић“ Рисан, ПЗУ Болница „Мељине“ (бивша војна болница), Институт „Др Симо Милошевић“ Игало.

ЈЗУ Дом здравља Херцег Нови је референтни центар примарне здравствене заштите који здравствену заштиту грађана обезбјеђује на четири локације:

- Централна зграда Дома здравља;
- Амбуланта Игало;
- Амбуланта Топла;
- Здравствена станица Бијела.

Реформа здравственог система поставила је нове принципе организације примарне здравствене заштите, која се остварује преко изабраног доктора, а којег бирају грађани. Подршку тиму изабраног доктора пружа Дом здравља као референтни центар примарне здравствене заштите.

Дјелатност херцеговског Дома здравља се остварује кроз следеће службе:

- Изабрани доктори (ИД за одрасле, ИД за дјецу, ИД за жене, изабрани стоматолог);
- Центар за подршку (центар за ментално здравље, центар за плућне болести, центар за дјецу са посебним потребама);
- Центар за дијагностику (биохемијско-хематолошка лабораторија, микробиолошка лабораторија и кабинет за РТГ и УЗ);
- Центар за превенцију: хигијенско-епидемиолошка служба, савјетовалиште за репродуктивно здравље за младе);
- Популациона савјетовалишта (превенција дијабетеса);
- Јединице за подршку (патронажа, физикална терапија, санитетски пријевоз);
- Медицина рада;
- Хемодијализа.

У Дому здравља постоје и у континуитету раде следеће специјалистичке амбуланте:

- Офталмолошка;
- Интернистичка-општа;
- Уролошка;
- Ортопедска;
- Хируршка;
- ОРЛ;
- Ендокринолошка;

- Кардиолошка;
- Физијатријска за дјецу и одрасле;
- Конзилијум за карцином дојке.

У специјалистичким амбулантама раде:

- Офтамолог, интерниста, интерниста ендокринолог, интерниста кардиолог, уролог, ортопед, физијатар, реуматолог, ОРЛ, физијатар, дјечији физијатар и два дефектолога-соматопеда.

Као консултанти долазе:

- Гинеколог и интерниста хематолог.

Превентивне активности обављају све организационе цјелине установе у погледу стандарда, норматива и начина остваривања примарне здравствене заштите преко изабраног тима доктора или изабраног доктора. Хигијенско епидемиолошка служба Дома здравља обавља редовне активности у установи и на терену, контролу и превенцију заразних и незаразних болести. Спровode се и национални скрининг програми за откривање колоректалног и карцинома грлића материце.

Простор свих објеката у саставу херцегновског Дома здравља је опремљен одговарајућом медицинском и другом опремом (у складу са важећим стандардима), што пружа могућност давања квалитетне и одговарајуће здравствене заштите.

Дио простора централног објекта Дома здравља у Херцег Новом користи херцегновска јединица ЈЗУ Завод за хитну медицинску помоћ. Дјелатност хитне медицинске помоћи, као посебна област здравствене дјелатности која се обавља на примарном нивоу, ради преузимања неопходне и неодложне медицинске интервенције пацијентима којима је због природе обољења, стања или повреде неопходна хитна медицинска помоћ, огледала се у амбулантном и теренском раду тимова за ХМП. У херцегновској служби ХМП ради 8 љекара, 13 медицинских техничара и 4 возача. Јединица за Хитну медицинску помоћ у Херцег Новом посједује сву потребну савремену медицинску опрему и апаратуру за реанимацију виталних функција и транспорта пацијената на секундарни ниво здравствене заштите и посједује два санитарска возила.

Приватна здравствена установа општа болница „Мељине“

Приватна здравствена установа општа болница „Мељине“ је једина здравствена установа на територији општине Херцег Нови која, осим услуга опште, специјалистичке, лаборантске праксе, пружа и услуге болничког смјештаја. Састоји се од следећих здравствених капацитета:

- Одјељење за медицинску рехабилитацију;
- Интерно одјељење са коронарном јединицом;
- Хируршко одјељење;
- Офталмолошко и ОРЛ одјељење;
- Гинеколошко-акушерско одјељење;
- Одјељење за радиологију;
- Биохемијско-хематолошко одјељење;
- Микробиолошко одјељење;
- Апотека;
- Служба за трансфузију;
- Дерматовенеролошка амбуланта;
- Психијатријска амбуланта;
- Одјељење за хипербаричну и подводну медицину.

Комплекс болнице заузима површину од 50.000 m² и у свом саставу има 19 објеката укупне површине од 20.000 m². Капацитет болнице су 92 кревета у болничком дијелу и 150 у дијелу рехабилитације.

Институт за физикалну медицину, рехабилитацију и реуматологију „Др Симо Милошевић“ у Игалу
Услуге рехабилитацијског лијечења грађани Херцег Новог остварују у Институту за физикалну медицину, рехабилитацију и реуматологију „Др Симо Милошевић“ у Игалу, који пружа услуге физикалне и превентивне медицине, рехабилитације, таласотерапије и *wellness*, за све добне групе.

Институт „Др Симо Милошевић“ је за дуги низ година био драгуљ црногорске привреде у области здравственог туризма. Просторним планом Општине Херцег Нови истакнута је и реафирмисана стара препознатљивост Института у области здравства и развоја здравствених услуга. Значај Института за развој херцегновске Општине и Црне Горе у цјелини је несумњив. Циљ је задржати и унаприједити Институт као значајни центар здравства и здравственог туризма не само у Боки и Црној Гори већ и шире у региону. У ПППНОПЦГ је препознат као носећа институција: „Здравствени и рехабилитациони центар на обалном подручју *Др Симо Милошевић* данас чини основу овог производа, уз потенцијал за значајан искорак у сљедећим годинама“. Главну снагу Института чине његова препознатљивост и традиција здравственог лијечилишта на међународном нивоу, знање и професионални капацитет, природни предуслови, са посебним нагласком на значај и богатство пелоида за развој специфичних грана лечења и рехабилитације из области физикалне медицине и реуматологије. Могућности за даљи развој су препознате и у комплементарним сегментима превенције и рехабилитације. Институт „Др Симо Милошевић“ задржава и даље развија постојеће, и отвара нове специјализације и области стручног дјеловања. Постоји могућност његовог проширења у просторном смислу, будући да је у непосредној близини на Солилима предвиђена намјена и перспективна изградња објеката у функцији здравственог туризма. Овакво позиционирање Института „Др Симо Милошевић“ доприноси јачању привреде у Херцег Новом и Црној Гори. Отварају се могућности за позиционирање Херцег Новог на међународном тржишту пружања здравствених услуга и даљег развоја здравственог туризма, утиче се на повећање прихода општине, отварају се нова радна мјеста, подиже квалитет живота становника Херцег Новог, па самим тим и смањују негативни демографски, односно, миграциони трендови¹⁹.

Здравствени – медицински туризам је саставни дио здравства, то је јединствена комбинација медицинских и туристичких услуга, тј. ради се о успјешном комбиновању здравствених третмана, хотелских, као и других услуга на одређеној дестинацији.

У циљу реафирмације и јачања здравственог туризма, као главног покретача развоја и свеукупног унапријеђења привреде општине, на подручју Солила се планирају нови капацитети из ове области. Постојећи капацитети здравственог туризма – Институт „Игало“ I фаза чине: 333 собе и 650 лежаја. Постојећи капацитети здравственог туризма – Институт „Игало“ II фаза чине: 417 соба и апартмана, 800 лежаја. Планирани капацитети здравственог туризма на Солилима износе 200 лежаја. Укупно постојећи и нови капацитети здравственог туризма износили би 1.650 лежаја.

¹⁹ Просторно урбанистички план Општине Херцег Нови (2017) књига 2 – планирано стање.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Заступљеност све три гране здравствене заштите у граду (ДЗ Херцег Нови–примарна здравствена заштита, Болница Мељине–секундарни ниво, Институт „Др Симо Милошевић–терцијарни ниво здравствене заштите); • Велики број запослених у здравственом сектору; • Постојање једине рехабилитационе установе у Црној Гори; • Приватни здравствени сектор; • Доступност примарне здравствене заштите великом дијелу становништва(амбуланте); • Висок степен повјерења у здравствени систем; • Постојање специјалистичког програма Медицинског факултета, студијског програма Приммијењене физиотерапије; • Велики број услуга из области здравствене заштите које је могуће обавити на територији Херцег Новог; • Релативно мала удаљеност од специјализоване болнице за ортопедију, неурологију и неурохирургију Рисан. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна улагања у обнову кадра, опреме у општу болницу Мељине; • Нерјешен статус болнице Мељине и њеног даљег функционисања; • Нејасно стратешко опредјељење Владе Црне Горе везано за будућност Института; • Игало нема статус „љечилишног мјеста, те је заштита простора и животне средине упитна • Дефицит љекарских екипа Хитне медицинске помоћи, нарочито изражено у љетној туристичкој сезони; • Удаљеност општине од КЦЦГ, обављање конзилијарних прегледа, специјалистичких прегледа, терапија; • Велика флукуација кадра на мјестима „изабрани љекар“; • Лоша саобраћајна инфраструктура, велике гужве, посебно у љетњој сезони, отежавају брз транспорт пацијената у хитним медицинским стањима ка референтним установама, ОБ Котор, Рисан и КБЦЦГ.
ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Развијање и унапријеђење примарне здравствене заштите кроз нове услуге (дневне болнице, рехабилитација у заједници, конзилијарни и субспецијалистички прегледи); • Проширивање спектра услуга приватне болнице Мељине; • Јединственост љековитог блата у Игалу, развијање бренда–„дестинације здравља“; • Постојање висококатегорисаних хотела и ризорта, који обавезују на постојање висококвалитетне здравствене заштите– „здравствени туризам“–рехабилитација, дентална хирургија, естетска медицина; • Развијање услуге везано за транспорт, хитна стања, акциденте на мору и копну; • Коришћење међународне помоћи, ЕУ фондова и грантова у области медицине, прекограничне сарадње у области медицине–телемедицина граничних подручја. • Јачање прекограничне сарадње, у области збрињавања пацијената, туриста, помораца; • Побољшање сарадње локалне самоуправе и здравственог сектора, отварање нових амбуланти, медицинских услуга, едукације, рад у заједници, персонални асистенти, сарадници у инклузији, геронтодомаћице, радни терапеути. 	<ul style="list-style-type: none"> • Опасност од нових неуспјелих приватизационих уговора „Институт Игало“; • Недефинисан правни статус приватне болнице Мељине; • Одлазак квалификованих стручњака у приватни сектор или у иностранство; • Разуђеност и географски положај Херцег Нови; • Дефицитарна здравствена заштита на територији полуострва Луштица и подорјенским селима; • Повећање трошкова које грађани издвајају за лијечење „из свог џепа“; • Недовољно учешће превентивних програма и едукације становништва о важности превенције.

3.12. Саобраћај

ЈАВНИ ПРЕВОЗ ПУТНИКА – ГРАДСКИ И ПРИГРАДСКИ ПРЕВОЗ

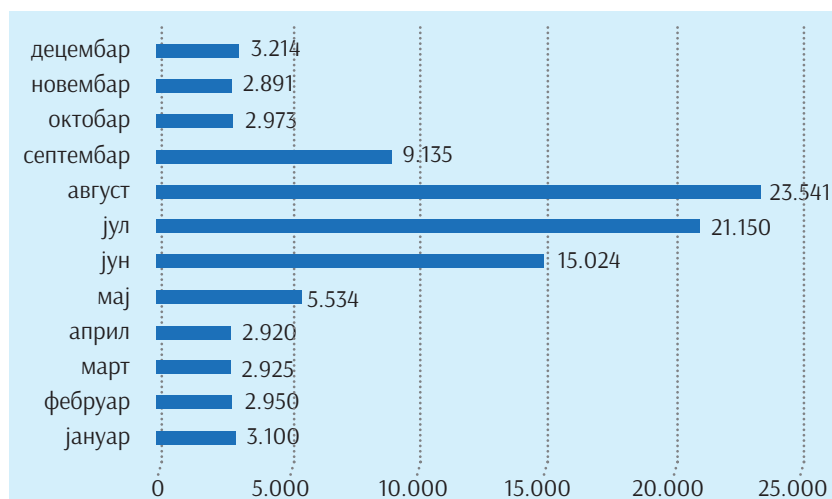
Подручје Херцег Новог је опслужено са двије градске линије јавног путничког превоза: 1. Игало – Каменари и 2. Игало – Мељине – Игало (кружна линија). Обје линије имају поласке на 30 минута са терминалних тачака, тј. на 20 минута у периоду љетње туристичке сезоне. Градски и приградски превоз на територији Општине Херцег Нови организован је на начин приказан у плану линија датим у прилогу, и покрива сва насељена мјеста у Херцег Новом, као и на дјелу Луштице који припада Општини Херцег Нови. Градски и приградски превоз у Херцег Новом обавља се довољним бројем аутобуса: 14 градских и приградских, 8 малих аутобуса, четири резервна градска и приградска аутобуса и два резервна мала аутобуса. Сходно плану линија и броју аутобуса ангажовано је 32 запослена возача са положеним возачким испитом одговарајуће категорије за управљање возилима у јавном превозу путника сходно Закону о безбједности саобраћаја на путевима и 8 кондуктера. Редови вожње, вансезонски и сезонски који су у примени, сачињени су као резултат задовољења потреба за превозом највећег броја грађана и туриста, посебно обраћајући пажњу на задовољење потреба за превозом радника, ђака и студената.

У јавном приградском превозу путника егзистирају линије према сљедећим насељима: Крушевице, Пријевор, Мојдеж, Њивице, Суторина и Бајковина.

МЕЋУГРАДСКИ САОБРАЋАЈ

Број путника који посјети аутобуску станицу у Херцег Новом значајно се разликује у сезонским и вансезонским периодима.

Међуградски саобраћај

Са дијаграма се може видјети да се број путника у одласку у периоду туристичке сезоне увећа више пута.

Број путника који посјети аутобуску станицу у Херцег Новом добијен је истраживањем и износи 91.550.²⁰

Према важећем реду вожње за љетњи период, број полазака са постојеће аутобуске станице износи 251.

²⁰ Овај број представља пројекцију укупног броја путника у одласку који посјете аутобуску станицу у Херцег Новом у току године.

На основу резултата истраживања може се доћи до закључка да се само у два временска периода јавља потреба да аутобуси од 11 линија буду истовремено постављени на одлазне пероне. То је период од 15:00 до 15:15 и период од 16:00 до 16:15.

Лоша организација времена полазака главни је разлог несразмјере између броја полазака у вршним временским интервалима, и броја полазака у осталим интервалима, и да се бољом организацијом времена полазака број аутобуса који истовремено креће са одлазног перона, у вршном временском периоду, може значајно смањити.

У току истраживања евидентирано је да један број превозника због немогућности да приме све путнике у један аутобус уводи тзв. бис поласке. Највећи број бис полазака јавља се периоду 15:20 и 15:45 на линији Херцег Нови – Београд.

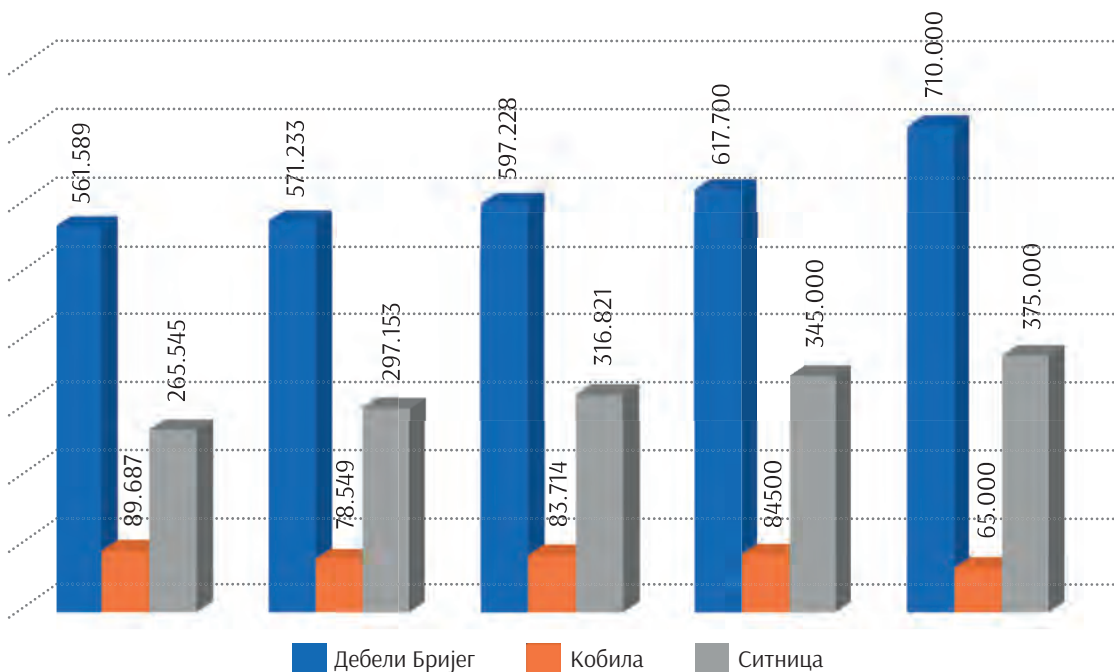
ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ

На основу утврђених стопа раста степена моторизације и тренда испољеног у посматраном раздобљу указује да се за планску 2030. годину може очекивати да ће степен индивидуалне моторизације на подручју ПУП-а општине Херцег Нови бити око 400 путничких аутомобила на 1.000 становника.

Мобилност становништва у анализама које су рађене за обално подручје утврђено је да коефицијент мобилности износи 3.064 путника/ст./дан, те за подручје Општине Херцег Нови може се очекивати да има сличне вриједности.

ТРАНЗИТНИ САОБРАЋАЈ

Укупан број моторних возила који пређе граничне прелазе Дебели Бријег, Кобила, и Ситница, у претходних пет година:

Са графикана се може видјети да се број возила који пређе ова три гранична прелаза из године у годину увећава.

Процентуално посматрано може се констатовати да проценат повећања броја моторних возила који пређе ова три гранична прелаза износи од 4 до 13% на годишњем нивоу.

3.13. Комуналне дјелатности и инфраструктура

КОМУНАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Комуналним дјелатностима се углавном баве предузећа чији је оснивач Општина Херцег Нови. Већину комуналних послова обављају слjedeћа друштва са ограниченом одговорношћу:

- „Водовод и канализација“ д.о.о.
- „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о.
- „Чистоћа“ д.о.о.
- „Комунално стамбено“ д.о.о.

„Водовод и канализација“ д.о.о.

Процес дистрибуције воде одвија се посредством разгранате мреже градског водовода и канализације. Када је Херцег Нови у питању, изградњом водовода „Ловац“ у селу Мојдеж, далеке 1955. године, стекли су се услови за оснивање предузећа које ће управљати процесом водоснабдјевања, потом сепарације и одвођења отпадних фекалних вода. Јавно предузеће Водовод и канализације Херцег Нови, већ више од пет деценија, са великим успјехом, уз бројне организационе и структуралне трансформације, опскрбљује водом високог квалитета приобаље Херцег Новог, од 0 до 360 метара надморске висине.

Херцегновска општина се водом снабдјева из хидросистема „Плат“ у Републици Хрватској и из подземне акумулације „Опачица“ у Зеленици. Од око 30.000 становника, њих 90% као главни извор снабдјевања водом за пиће, користи воду из градског водовода.

Примарна водоводна мрежа износи 118 km, а секундарна 135 km.

У систему водовода се налази 19 хидро станица, које служе за водоснабдјевање височијих зона града. Најзначајнијим инвестиционим захватом, изградњом регионалног цјевовода Плат – Херцег Нови, дужине 32 km, 1980. године, Новљанима је омогућено коришћење воде из слива Требишњице.

Ријека Требишњица је главни водоток у источној Херцеговини, а цјелокупно подручје, површине 6.500 квадратних километара, третира се као јединствена водопривредна цјелина. У хидролошком погледу, ово подручје одликује се изузетно високим падавинама, а доминантно подземно отицање воде условило је израду вјештачких акумулација.

Билећко језеро, иначе највећа вјештачка акумулација на Балканском полуострву, настала је 1968. године у потопљеном дјелу долине Требишњице, изградњом лучне бране, високе 123 метра. Доводним тунелом пречника 6 метара и дужине 15 km, хидроелектрана „Плат“ се повезује са требињском акумулацијом.

„Паркинг сервис“ д.о.о.

Одлуком предсједника Општине Херцег Нови новембра 2006. године основана је Агенција за управљање јавним паркиралиштима и гаражама на територији Општине Херцег Нови са циљем рјешавања проблема нарушене безбједности саобраћаја у граду чији је редован ток био озбиљно поремећен. Одлуком СО Херцег Нови априла 2010. године друштво мијења облик и назив и постаје Јавно предузеће „Паркинг сервис“ Херцег Нови и под тим називом почиње пословати 01.02.2011. године. Дана 14.03.2014. године Предузеће прелази у Друштво са ограниченом одговорношћу и од тада послује под називом „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о. Херцег Нови.

Као највећи разлог оваквом стању био је нерегулисан мирујући саобраћај (паркирање) за који је било неопходно увести контролу и наплату, као и изградњу нових и уређење постојећих паркиралишта.

Због специфичности режима саобраћаја условљеног постојећом једносмјерном саобраћајницом у дужини око 5 km морало се на систематичан начин и постепено приступити рјешавању ових проблема, а приоритетно у централним зонама града.

Из тог разлога успјешно је урађена студија мирујућег саобраћаја у свим зонама града, а на основу које су примјењена најквалитетнија рјешења за успостављање режима контроле и напла-

те паркирања. Организовањем рада Агенције, уз велики ентузијазам и уложен труд запослених у њој, а у сарадњи са надлежним службама локалне управе, у релативно кратком року је дало видљиве резултате, првенствено тако што је обезбијеђен нормалан проток саобраћаја у граду.

Као најмлађе комунално предузеће у Херцег Новом и као правни следбеник Агенције преузима сва права и обавезе и континуирано наставља обављати ову комуналну дјелатност модернизујући и унапријеђујући културу и начин паркирања у граду.

Обављањем намијењене дјелатности: изградња, одржавање, коришћење и управљање јавним паркиралиштима у Херцег Новом, предузеће постиже видљиве резултате од којих неке истичемо:

- Изградњом и постављањем привремених паркиралишта на јавним површинама које није су приведенe намјени повећали смо број паркинг мјеста нарочито у ужим градским језгрима;
- Први у Црној Гори примјењујемо зонски систем коришћења паркирања и могућност плаћања паркирања путем СМС порука, чиме смо постигли потребну измјенљивост на једном паркинг мјесту;
- Стручне службе предузећа успијшно рјешавају трајни задатак – усавршавање и прилагођавање услова и начина паркирања, потребама грађана Херцег Новог и његових гостију.

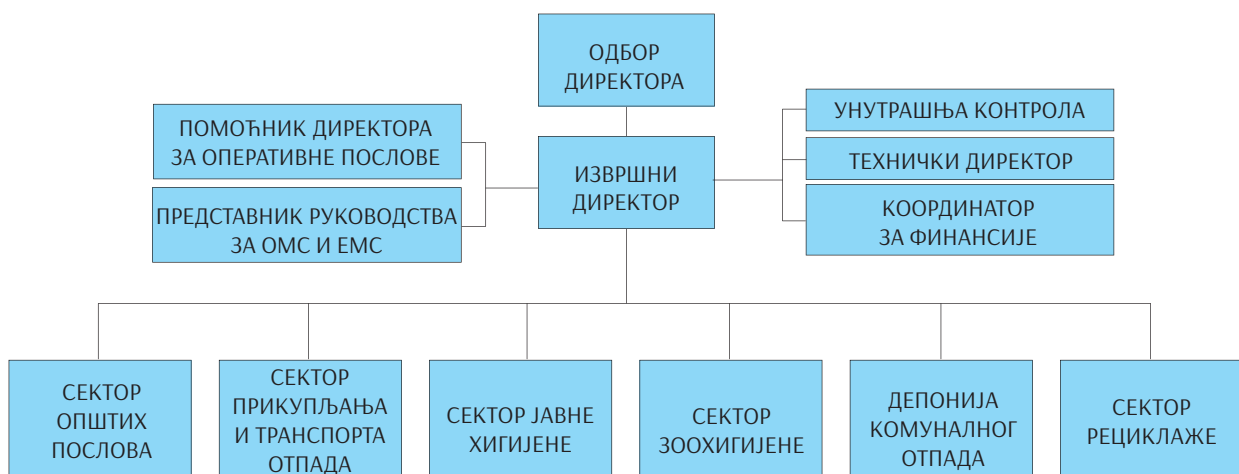
Данас „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о. управља, користи и одржава преко 1.000 паркинг мјеста. Од тога око 900 се налази под режимом наплате у зонираном подручју, док се око 150 паркинг мјеста налази у гаражама и паркиралиштима.

„Чистоћа“ д.о.о.

Дјелатности привредног друштва су:

1. Сакупљање безопасног отпада;
2. Сакупљање опасног отпада;
3. Рециклажа сортираног отпада;
4. Одржавање и поправка моторних возила;
5. Трговина на велико отпацама и остацама;
6. Дезинфекција објеката и уништавање штеточина;
7. Погребне и сродне активности;
8. Услуге збрињавања кућних љубимаца.

Управљачка структура и сектори

„Комунално стамбено“ д.о.о.

Комунално стамбено предузеће основано је 01. јула 1999. Настало је сегментацијом тадашњег јединственог Јавног комуналног предузећа (ЈКП) на три предузећа: ЈП „Комунално стамбено“, ЈП „Чистоћа“ и ЈП „Водовод и канализација“. На основу важећих закона предузеће је 2014. године пререгистровано у друштво ограничене одговорности, преуредивши сва акта и задржавајући основне дјелатности.

Основне дјелатности предузећа су:

1. Одржавање јавне расвјете;
2. Одржавање јавних зелених површина;
3. Одржавање локалних путева;
4. Одржавање канала и потока за одвод атмосферских падавина;
5. Пружање услуга на градским пијацама;
6. Пружање услуга на Градском гробљу на Савини.

Комунално стамбено је било носилац послова на изградњи и реконструкцији великог броја траса јавне расвјете, што је уз редовно текуће одржавање постојећих, допријело да је јавно осветљење на територији читаве општине из године у годину било свеобухватније.

Редовно одржавање јавних зелених површина уз уређивање новоформираних скверова и видиковаца, садњи и обнављању зеленог фонда била је стална активност Сектора за одржавање јавних зелених површина.

Недовољна улагања у одржавање и обнову локалне путне мреже у дужем временском периоду, посебно у турбулентној посљедњој декади прошлога вјека, створила су велику потребу на интензивирању одржавања ове инфраструктурне гране. Предузеће је, у обиму који је општина могла финансијски да испрати, чинило напоре да се и на овом плану оствари позитиван помак.

У континуитету су рађени значајни и обимни послови на регулисању канала и потока за одвод атмосферских падавина, чишћење снијега у појединим дјеловима наше општине, новогодишња свјетлосна декорација и низ других послова.

Водоснабдијевање и канализација отпадних вода

Једна од основних карактеристика подручја као предуслов за развој је покривеност подручја водоводном мрежом. У сљедећим табелама дати су подаци о степену покривености водоводним системом Општине Херцег Нови, броју станова, броју прикључака на водовод, као и начину снабдијевања водом Херцег Новог. Од укупног броја станова (стамбених јединица) градског подручја, преко 99% (скоро 100%) има прикључак на водовод. Процент прикључености приморских мјеста на ривијери и села у залеђу је 94% од укупног броја стамбених јединица. Покривеност Општине водоснабдијевањем у цјелини је 96,5%. Од укупног броја стамбених јединица, готово 94% има прикључак на јавни водовод, 5,64% је прикључено на сопствени водовод (хидрофор или слично), а тек мање од 0,40% је ријешено индивидуалним снабдијевањем.

Висока је покривеност градског подручја водоснабдијевањем, скоро 100%, док је мања покривеност сеоског подручја. У водоводном систему Херцег Нови постоји велики проценат губитка од 50–80% који је највећи у зимском периоду. То су технички губици које узрокују стари оштећени цјевоводи, неадекватно зонирана мрежа, неефикасно управљање радом резервоара. Такође постоје и административни губици од нелегалних потрошача.

Водоводни систем Херцег Новог има примарно снабдијевање из хидросистема на Требишњици, посредством хидроакумулације Билећко језеро, хидротехничког тунела између ХЕ „Требиње“ и ХЕ „Дубровник“, од којег преко водостан „Плат“ у Конавлима води цјевовод пречника 700 mm до Херцег Новог. Овим дотоком се обезбјеђује количина од 380 до 480 l/s. Други водни ресурс је локални, подземна акумулација Опачица, у Кућанском пољу. Извориште Опачица је рањива категорија због урбанизације простора у окружењу, непостојања колектора канализације те угрожавања водоизворишта отпадним и фекалним водама. Могуће је и укључивање воде из система

Регионалног водовода (које користи воду из изворишта Боље сестре), али по постојећем стању водоводне инфраструктуре, те количине могу да стигну само до Бијеле.

Херцегновски систем снабдијевања водом је лоше функционално постављен, јер се из ФС „Мојдеж“ (кота терена на 148 mnm) гравитационо вода спушта на прву зону, гдје је изграђен и највећи број резервоара (прва зона снабдијевања 0–60 mnm), а из резервоара прве зоне се вода потискује у резервоаре друге зоне (60–120 mnm) односно, из друге у трећу зону (120–180 mnm). Изграђено је 27 резервоара од којих 10 није у функцији због просторног, урбанистичког развоја. Постоји 8 пумпних станица и 21 локална бустер станица за потискивање воде у височије зоне. Резервоари и пумпне станице се сматрају виталним објектима водоводног система и за ефикасан рад водоводног система неопходна је њихова исправна позиција у простору. Недостатак водоводног система Херцег Нови је велики број хидрофорских станица, које служе за подизање притиска у височијим зонама, како би се обезбједило уредно водоснабдјевање. Од 21 хидрофорске станице 20 има резервоар изграђен уз хидрофорску станицу или су у оквиру постојећих резервоара од запремине 10 m³, али то генерално не умањује проблем нестабилности система. Проблем који се истиче у покривености системом снабдијевања, је подручје Луштице.

Покривеност општинског подручја системом јавног снабдијевања је скоро 100 %, док је мања покривеност сеоског подручја. У водоводном систему Херцег Нови постоји велики проценат губитка од 65% љети, до 80 % током зимског периода. То су технички губици које узрокују стари оштећени цјевоводи, неадекватно зонирана мрежа, неефикасно управљање радом резервоара, високи притисци у мрежи који узрокују оштећења цјевовода, али и немаран однос према инфраструктури у вријеме извођења разних грађевинских радова. Такође постоје и административни губици од којих су најзначајнији нелегални потрошачи.

СВОТ анализа водоснабдијевање и каналисање отпадних вода

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Херцегновски систем снабдијевања примарно добија воду из екстерног ресурса, ријеке Требишњице, што обезбјеђује количину од 400 до 490 l/s (током цијеле године); • Сирова вода пролази вишестепени третман у Филтер станици „Мојдеж“, гдје је и модерна лабораторија у којој се врше редовне дневне контроле физичко-хемијских параметара квалитета воде прије упуштања у систем ка потрошачима; • Покривеност општинског подручја системом јавног снабдијевања је скоро 100%; • Примарну мрежу чине магистрални цјевоводи пречника 600 и 400 mm положени лонгитудинално што омогућава равномјеран доток у све дјелове прве зоне снабдијевања, гдје је и највећа густина становања, и највећи број привредних потрошача (хотела); • У резерви је и локални водни ресурс капацитета до 150 l/s; • Резервоарски простор је довољан да обезбједи сигурно једнодневну резерву воде свим грађанима; • Постојање простора за побољшање водовода градског подручја и проширења водовода сеоског подручја. 	<ul style="list-style-type: none"> • Систем је лоше функционалан, неплански грађен и развијан, вријеме развоја у простору га је превазишло па је у лошој функцији, са три висинске зоне и препумпним системима и великим бројем малих препумпних система; • Изворишта за водоснабдјевање су удаљена од подручја потрошње и налазе се изван граница Црне Горе; • Нису у потпуности јавним системом снабдјевања покривена сеоска подручја, изнад 300 mnm до 600 mnm и подручје полуострва Луштице; • Велики технички губици воде у водоводном систему од 70 % зими и 60 % љети; • Водоводна мрежа није тачно геореференцирана, или је има у неком мањем обиму; • Високи притисци у мрежи који имплицирају великим бројем кварова; • Не постоји зонирање (припадајућа мрежа уз резервоаре).

МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none">• Повећање ефикасности система кроз отклањање губитака у систему изградњом нових цјеовода, резервоара и зонирањем;• Смањење потрошње уз рационално коришћење воде и кроз могућност коришћења префишћене сиве воде (од прања) у руралним подручјима у техничке сврхе у недостатку извориштаводе;• Успостављање мјера заштите изворишта и очување високогквалитета воде;• Повезивање са водоводима Котор и Тиват као начин повећања сигурности водоснабјевања у ванредним ситуацијама;• Доградња система ХЕ „Дубровник 2“ и паралелног цјеовода за снабијевање Херцег Новог са додатних 500 l/s.	<ul style="list-style-type: none">• Постоји могућност загађења локалног изворишта Опачица;• Недостатак воде за цјелокупно подручје усљед неефикасног коришћења водних ресурса;• Обустава воде из дотока са водостана „Плат“;• Нестанак електричне енергије и престанак рада пумпних система, јер се 1/3 потрошача снабдијева преко пумпних и препумпних станица.

САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА И МРЕЖА САОБРАЋАЈНИЦА

Магистрални путеви

Територију Општине Херцег Нови опслужују следећи магистрални путеви:

- магистрални пут М-1 (граница са Хрватском – Херцег Нови – Котор – Прчањ – Тиват – Будва – Петровац, опслужује територију општине уз Јадранску обалу). На територији општине Херцег Нови протеже се у дужини од 27 km.
- магистрални пут М-12 (Мељине – Ситница – граница са Републиком Српском (БиХ), пре-сијеца централни дио општине Херцег Нови. На територији општине Херцег Нови протеже се у дужини од 20,2 km.

Општински путеви

Општинске путеве чине локални путеви и улице у насељима.

Према расположивим подацима идентификовано је око 45 km уличне мреже која је дио мреже општинских путева као и око 66 km локалних путева.

Просјечна густина општинских и некатегорисаних путева у Општини Херцег Нови износи 67,23 km/100km². Са аспекта техничко експлоатационих карактеристика ширина коловоза се претежно креће од 2,5–4,0 m са изузетком до 6,0 m. Према врсти коловозног застора око 10–15% путева је са земљаним коловозним зазором, а преостали дио је са лаким асфалтним зазором или бетонском коловозном конструкцијом, намијењеним за саобраћај путничких возила и лаких теретних возила.

Паркиралишта

За потребе паркинг студије вршено је истраживање у 13 зона Општине Херцег Нови.

На основу тог истраживања дошло се до броја паркираних возила, при чему су раздвојена паркирања у односу на мјесто мармирања:

Р. бр.	На обиљ. парк. мјес.	На паркиралишту	На мјесту не предв. за пар. (на улици)	На мјесту непредв. за паркирање. (тротоар-зелена површина)	Укупно
Зона 1	90	722	221	106	1.138
Зона 2	228	449	146	202	1.024
Зона 3	61	203	24	80	368
Зона 4	96	380	87	280	842
Зона 5	123	180	28	39	370
Зона 6	75	38	180	13	306
Зона 7	0	24	380	78	482
Зона 8	179	31	211	25	446
Зона 9	0	293	590	36	919
Зона 10	45	98	78	12	232
Зона 11	0	75	167	63	306
Зона 12	43	445	465	154	1.107
Зона 13	71	239	283	34	627
Укупно	1.011	3.175	2.860	1.121	8.167

За градско подручје рађено је детаљно истраживање. Анализом података добијених истраживањем стационарног саобраћаја у градским зонама и зонама у којима је проблем паркирања најизраженији могуће је констатовати следеће:

1. Вриједности обрта за сваку појединачну локацију су приближно уједначене и крећу се у распону од 3,3 до 3,8 возила по паркинг мјесту. Просјечан обрт паркирања по једном паркинг мјесту за сва паркиралишта обухваћена истраживањем износи 3,6 возила по паркинг мјесту.
2. Снимањем на 288 паркинг мјеста у посматраној зони утврђено је да је у периоду снимања било паркирано 1.034 возила, а да је број возила који је за то вријеме ушао и изашао 561.
3. Анализом резултата трајности паркирања утврђено је да се највећи број корисника паркиралишта задржава у периоду до једног сата. Од укупног броја евидентираних возила у трајању до једног сата задржало се 512 возила, или 33,20 %, што у односу на укупан број возила који се измијенио на паркиралиштима износи 50,00 %.
4. Просјечна заузетост на подручју које је истраживано, у времену од 07 до 18 сати износи 99,0%. Обзиром да је у већем периоду дана изражен висок проценат заузетости паркиралишта, може се доћи до закључка да су захтјеви за паркирањем веома високи.
5. Станари најоптерећенијих зона које су посматране заузимају 78,5 % од укупног капацитета паркиралишта, што значи да за посјетиоце зоне остаје мање од 22,0 % расположивих капацитета. На основу спроведених истраживања и утврђених карактеристика паркирања возила у Херцег Новом, може се закључити да је у постојећем стању дефицит од 3.980²¹ паркинг мјеста.

²¹ Овај број односи се на период вршног оптерећења, односно за мјесеце када су захтјеви за паркирањем најизраженији.

Луке и марине

Према закону о лукама (*Службени лист Црне Горе*, бр. 51/08), луке се према значају дијеле на: луке од националног значаја и луке од локалног значаја. Лука од националног значаја на подручју Општине Херцег Нови је бродоградилшна Лука Бијела, док су Лука Зеленика и Лука Херцег Нови – Градска лука Шквер, луке локалног значаја.

Назив луке	Локација	Намјена	Дужина оперативне обале	Наутички план
Шквер	Херцег Нови	Лука од локалног значаја – Градска лука и марина са комерцијалним привезима	580 m	Да
Зеленика	Зеленика Херцег Нови	Лука од локалног значаја – Лука, марина, пристаниште	310 m	Да

Лука Зеленика

Гранични прелаз користи NW гат луке дужине 134 m и физички је одвојен оградом од осталог дијела луке. На гату граничног прелаза налази се осам битви за превоз пловила, два прикључка за струју, два прикључка за крцање погонског горива и хидрант за воду.

У луци се уз оперативну обалу налазе хидранти за воду и прикључци за струју. На обали у зони граничног прелаза на NW гату налазе се два прикључка за гориво. У Зеленици се налазе испоставе Лучке капетаније и Царине.

Градска лука Шквер

Већи бродови у градској луци могу се сидрити од главе лукобрана на дубинама од 13 до 15 m на поуздано муљевитом дну. Зимом ова сидришта не могу се користити због великих валова од SE и SW вјетрова. За везивање пловила може се користити унутрашња страна лукобрана са изграђеном обалом дужине 210 m, смјештајног капацитета око 40 везова. На овом потезу дубине уз обалу су веће од 2 m, а за вез се располаже са 14 металних и 20 камених битви. На унутрашњој страни лукобрана налази се шест сервисних ормарића са прикључцима за струју и воду. Код коријена лукобрана егзистира станица за снабдијевање бродова горивом.

Бродоградилшнице и ремови бродова у Бијелој

Некадашње бродоградилште више није у функцији док је његов један дио предвиђен за ремонт јахти, међутим још увијек није уређена државна студија о локацији бившег бродоградилшта па је непознаница шта је планирано на том простору.

Остали елементи лучко-оперативне обале

На подручју Општине Херцег Нови постоји 13 пристаништа. Укупна дужине пристаништа износи око 700 m.

Када је ријеч о привезиштима у заливу Боке Которске, у просјеку је једно привезиште на 5,2 km дужине обале. Бококоторски залив располаже са 1.278 m изграђене привезишне обале или 89,9% укупне привезишне обале и 10.897 m² површине оперативне обале или 70,7% оперативне обале свих привезишта на црногорској обали.

Поред привезишта на подручју Боке Которске, а самим тим и Херцег Новог у значајној мјери заступљени су и мандраци, који представљају специфичну амбијентално – архитектонску карактеристику Боке Которске.

Према Каталогу рибарских пости Бококоторског залива број оваквих постаја на подручју општине Херцег Нови износи 17.

Бициклическе и пјешачке стазе и комуникација

Најатрактивнија пјешачка комуникација на подручју Општине Херцег Нови је шеталиште Пет Даница. Пјешачки повезује Игало и Зеленику и дугачко је скоро 5,5 km.

На потезу Мељине – Зеленика уређен је некадашњи жељезнички тунел „Лаловина“ и претворен у пјешачку комуникацију која обезбјеђује несметану везу између ова два насеља. Укупна дужина ове трасе пешачке комуникације је око 400 m, од чега је у тунелу 178 m, а остатак изван тунела – дио на страни Мељина (52 m) и дио на страни Зеленике (168 m).

Од Кумбора до Бијеле, постојећи пут уз море се планира као интегрисана улица у којој у режиму коришћења предност имају пјешаци и бициклисти. Дужина ове дионице је 7,5 km.

У залеђу Херцег Новог егзистира мрежа диференцираних и маркираних панорамских стаза и то: излетничких тј. рекреативних, бициклических, пјешачких и планинарских стаза (у зависности од зона и атракције пејзажа) за кретање пјешака и планинарских бициклиста, у функцији рекреације и презентације културних и природних вриједности.

Најзначајнија и најатрактивнија пјешачко-планинска стаза у Црној Гори је тзв. „приморска планинска трансверзала – ППТ“ Оријен – Ловћен – Румија, која се значајним дијелом своје трасе налази и на територији Општине Херцег Нови. Укупна дужина трансверзале је 138 km и подијељена је на 6 дијелова (Орјен, Бока, Ловћен, Паштровићи, Црмница и Румија). Укључује 15 контролних тачака и 3 планинска врха: Зубачки кабао на Орјену (1894 mnnv), Језерски врх на Ловћену (1657 mnnv), и врх Румије (1595 mnnv). Трансверзали се може приступити са сјевера (из Цетиња и Скадарског језера) и југа – од Херцег Новог и Рисна у подручју Боке Которске. Такође јој се може приступити на западној страни у близини старог мотела Борићи на јужним падинама Орјена.

На полуострву Луштица егзистира мрежа маркираних панорамских стаза које повезују лушtica села и шетачима и бициклистима пружају јединствен доживљај типично бокешког, природног, историјског и културног амбијента. Бројне стазе и путеви на Луштици, потичу или су обновљени у доба власти Аустроугарске монархије у Боки. Најатрактивније су стазе које су уређене и маркиране и повезују сљедећа насеља: Росе – Тићи, кружна стаза – Обосник, Забрђе – Пристан, Крашићи – Радовићи и Радовићи – Тићи, у дужини од око 10 km.

СВОТ анализа Саобраћајне инфраструктуре

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Близина аеродрома Тиват и Чилипи; • Изузев у централном дјелу општине у ободним зонама као и подручјима за изградњу има капацитета за формирање квалитетне саобраћајне мреже и усаглашавања са наменом земљишта и изградњом; • Планови за јачање саобраћајне мреже и повезаности на националном и међународном нивоу у које се Херцег Нови укључује; • Теренски услови као потенцијал за успостављање трансверзалних веза алтернативним средствима транспорта; • Планови вишег реда који укључују и саобраћајно јачање и повезаност Херцег Новог са осталим дјеловима Црне Горе и околних држава. 	<ul style="list-style-type: none"> • Наслијеђена саобраћајна мрежа чије карактеристике нису усаглашене са функционалном структуром насеља; • Изградња која не уважава функционалну повезаност: саобраћај – намјена – градња; • Недовољан капацитет постојеће саобраћајне мреже; • Саобраћајна презагушеност током љетње сезоне; • Недовољан капацитет паркинга; • Неразвијена саобраћајна повезаност подручја Херцег Нови – ривијера са Луштицом и руралним залеђем; • Не постоји јавни превоз морем.

МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ/ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• ППНОПЦГ успоставља трасу Јадранске магистрале за брзи моторни саобраћај;• Израда документације за обилазницу око Херцег Новог на траси Јужна Магистрала за брзи моторни саобраћај;• Саобраћајно-географски положај олакшава приступ међународним фондовима за унапријеђење саобраћајне инфраструктуре;• Отвореност према приватном капиталу, флексибилност у утврђивању одговорности и обавеза (концесије и сл.);• Повезивање инвестирања у туризам и изградњу инфраструктуре.	<ul style="list-style-type: none">• Прилагођавање постојећем и приступ „малих поправки“;• Даља изградња која не уважава везу између саобраћаја, намена површина и изградње;• Одлагање рјешења паркиралишта;• Дозволе за изградњу без решеног питања приступа, капацитета паркинга и потенцијалног даљег оптерећивања саобраћајне мреже;• Задржавање status quo и непрепознавање развоја саобраћаја као предуслова за просторни развој општине.

3.14. Електроенергетски систем

Преносна и дистрибутивна мрежа Општине Херцег Нови захватају следеће елементе електроенергетског система Црне Горе: преносне далеководе 110 kV, постројење трансформаторске станице 110/35 kV „Поди“, дистрибутивне високонапонске ваздушне и кабловске водове 35 kV, трансформаторске станице 35/10 kV, средњенапонске ваздушне и кабловске водове 10 kV, трансформаторске станице 10/0.4 kV, ваздушне и кабловске водове ниског напона 0,4 kV. Општина Херцег Нови се напаја електричном енергијом из електроенергетског система Црне Горе преко постојеће ТС 110/35 kV „Поди“. То је тренутно једина постојећа преносна трансформаторска станица напонског нивоа 110kV на подручју Општине Херцег Нови. Трансформаторска станица „Поди“ је напојена из два правца и то из правца Тивта далеководом 110 kV Al-Fe 3x150/25mm², дужина далековода је 20,7 km, а Тиват је напојен из правца Подгорице.

У периоду великих оптерећења у љетњој туристичкој сезони овај далековод усљед велике дужине не може се третирати као најпоузданији прикључак из разлога што је на њему напон у границама 90 kV. Друго напајање омогућено је из правца Требиња, далеководом 110 kV Al-Fe 150/25mm², дужина далековода је 30,8 km. ТС је повезана у прстен тако да је обезбијеђена задовољавајућа сигурност напајања. Испад једног од далековода ДВ 110 kV није критичан управо из разлога што је трансформаторска станица напојена из два правца, чиме је задовољен критеријум n-1.

Тренутно стање далековода усљед амортизације, честих испада далековода приликом атмосферских пражњења која су на овом подручју веома изражена (број дана са грмљавином Тд=52), повећаног угиба ланчаница и др, карактерише експлоатација у непројектованом капацитету, па се предвиђа његова скоро реконструкција (замјена ужади, изолаторских ланаца), како би се исти довео у пројектовано погонско стање. Најоптерећенији елеменат црногорског преносног система је управо ДВ 110 kV Херцег Нови – Требиње који је оптерећен са 90% своје термичке границе (470А, Al-Fe 150/25 mm²).

СВОТ анализа Енергетика

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Енергетика као стуб свеукупног, одрживог и дугорочно стабилног развоја града, са евидентно позитивним макроекономским ефектима; • Капацитет за коришћење обновљивих извора енергије – постоји значајан потенцијал за искоришћавање обновљивих извора енергије, а посебно сунчеве енергије; • Двострано напајање општине на нивоу 110 kV што чини поузданост високом; • Улагања у сектор туризма утичу на стварање материјалне основе за даљи развој читаве инфраструктуре, па тако и електроенергетике. 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање енергетског менаџмента Општине Херцег Нови; • Зависност од напајања са ДВ из сусједне државе; • Веза према сусједној држави није у складу са ЕНТСО нормама о интерконецији; • Постојећи ДВ изложен честим испадима услед атмосферских пражњења у љетњој сезони кад је и конзум најзахтијевнији; • Дужина ДВ из правца ТВ утиче на велики пад напона па је у сценарију рада само овог ДВ, напон на преносној мрежи испод 90 kV што јако лоше утиче на квалитет снабдијевања и чини га критичним; • Ниска инфраструктурна опремљеност руралних подручја и ободних зона; • Висока амортизованост постојеће енергетске инфраструктуре и потреба њене убрзане ревитализације и технолошке модернизације; • Губици у преносу и дистрибуцији електричне енергије, као и енергетска неефикасност у потрошњи финалне енергије, што повећава иначе већ висок енергетски интензитет; • Недостатак знања и свести да улагање у ЕЕ и ОИЕ могу да буду добар пословни потез за домаћинства да остваре добит на средњи и дуги рок; • Недовољна истраженост одређених ресурса: нафте и гаса, као и појединих обновљивих извора енергије; • Недовољна развијеност институционалног оквира за енергетску ефикасност; • Непостојање фондова за истраживање и технолошки развој у енергетици, као и недовољност модела финансирања за подршку инвестицијама у енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије; • Недовољна укљученост домаћих научних и стручних институција у рјешавање проблема енергетског сектора; • Неискоришћен потенцијал обновљивих извора енергије

МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ/ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Заинтересованост ино-инвеститора за улагање у инфраструктуру;• Изградња нове ТС 110/35 kV Луштица у Тивту;• Даљи развој преносне и дистрибутивне мреже;• Висок ниво сунчаних дана који омогућава значајне добитке у енергији уз употребу ПВ;• Могућност валоризације простора, замјеном постојећих далековода полагањем каблова;• Отвореност према приватном капиталу, флексибилност у утврђивању одговорности и обавеза (концесије и слично);• ОИЕ за домаћинства и сектор туристичких услуга;• Могућност повезивања Херцег Новог у гасоводни систем регије преко Јонско-јадранског гасовода и/или Транс-јадранског гасовода;• Херцег Нови има могућност за коришћење великог потенцијала обновљивих извора енергије;• Висок потенцијал уштеде енергије у Општини Херцег Нови помоћу мјера енергетске ефикасности;• Потенцијално постојање комерцијално исплативих резерви нафте и гаса у Црногорском подморју гдје је имплементација могућа.	<ul style="list-style-type: none">• Начин прилагођавања постојећег стања – парцијални приступ и приступ „малих поправки“;• Искључење интерконективног ДВ према Требињу због препорука ЕНТСО;• Задржавање <i>status quo</i> и непрепознавање развоја инфраструктуре као предуслова за просторни развој општине;• Велика разуђеност руралних насеља;• Зависност инвестирања у изградњу инфраструктуре од стране оператера и општине;• Евентуални наставак високог нивоа увоза електричне енергије – изложеност непредвидљивим условима и трошковима (пријетња за буџет, спољно-трговински биланс, потрошаче, сигурност снабдијевања, конкурентност економије Црне Горе у цјелини и друго);• Недовољно развијена свијест грађана о важности развоја и унапријеђења електроенергетског сектора и његовим могућим позитивним учинцима на функционисање цијеле општине.

3.15. Телекомуникације и ИЦГ

У циљу адекватног процјењивања степена развоја електронских комуникација на територији Општине Херцег Нови, за поређење могу послужити подаци о пенетрацији фиксне и мобилне телефоније и фиксног широкопојасног приступа за Црну Гору и за неколико држава Европске Уније, које су обухваћене извјештајем *Cullen International – Enlargement countries monitoring report 4 – February 2014*. Према подацима из „Монстат“-а са посљедњег пописа, Општина Херцег Нови броји 30.864 становника и 11.133 домаћинства. Сходно претходно наведеним подацима од оператора и „Монстат“-а, примјеном уобичајене методологије која је заснована на укупном броју становника и укупном броју прикључака, направљено је поређење пенетрације фиксне и мобилне телефоније, и фиксног широкопојасног приступа за територију Општине Херцег Нови са просјеком за Црну Гору као и просјеком за посматране земље и просјеком за ЕУ-27:

- пенетрација фиксне телефоније у Општини Херцег Нови износи 43,85%, што је значајно изнад просјека у Црној Гори, а у нивоу, па чак и изнад просјека у ЕУ;
- пенетрација фиксног широкопојасног приступа у Општини Херцег Нови износи 24,08%, што је знатно изнад просјека у Црној Гори, а у нивоу ЕУ;
- пенетрација мобилне телефоније у Општини Херцег Нови износи 147,92%, што је испод просјека у Црној Гори, а знатно изнад просјека у ЕУ.
- пенетрација фиксне телефоније у Општини Херцег Нови износи 108,82%, што је знатно изнад просјека у Црној Гори;
- пенетрација фиксног широкопојасног приступа у Општини Херцег Нови износи 60,87%, што је изнад просјека у Црној Гори;
- пенетрација броја прикључака услуга дистрибуције АВМ садржаја у Општини Херцег Нови износи 96,37%, што је изнад просјека у Црној Гори.

СВОТ анализа ИТ-Телефонија

СНАГЕ (постојеће):	СЛАБОСТИ (унутрашње):
<ul style="list-style-type: none"> • Потпуна дигитализација електронских комуникационих чворова и њихово позиционирање; • Релативно добар број укључених прикључака; • Потпуна дигитализација електронске комуникационе мреже; • Изграђеност магистралних и локалних спојних оптичких каблова; • Постојање електронске комуникационе канализације са ПВЦ цијевима пречника 110mm и ПЕ цијевима пречника 40mm, у свим дјеловима покривеним електронском комуникационом мрежом. 	
МОГУЋНОСТИ (развојни потенцијали):	ПРИЈЕТЊЕ(развоју):
<ul style="list-style-type: none"> • Повећање доступности услуга и повећање броја корисника широкопојасног приступа, како у дијелу фиксне тако и у дијелу мобилне телефоније, у складу са усвојеним стратегијама у овој области; • Потпуна дигитализација преноса у дијелу пружања услуге дистрибуције аудиовизуелних медијских садржаја, у складу са стратегијама које су усвојене у тој области; • Технолошка замјена постојећих и инсталација великог броја нових базних станица у области мобилне телефоније; • Инфраструктурно покривање локација планираних за инвестирање у туристичке капацитете. 	<ul style="list-style-type: none"> • Велика разуђеност руралних насеља; • Релативно тежак терен за изградњу нове електронске комуникационе инфраструктуре, како у ужој градској зони, тако и у руралним насељима, а нарочито на локалитетима за која се тек предвиђа интензивнија туристичка изградња; • Зависност инвестирања у изградњу инфраструктуре од стране оператора и општине.

3.16. Животна средина

КВАЛИТЕТ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Животна средина представља све оно што нас окружује, односно све оно са чиме је директно или индиректно повезана човјекова животна и производна активност. Током својих активности човјек мијења природно окружење и то често тако што нарушава природну околину. Интензивном урбанизацијом, изградњом акумулација, захватањем водотокова, сјечом шума, пошумљавањем, експлоатацијом минералних сировина, стварањем депонија, емисијом гасова, човјек утиче на промјену читавих подручја. Као резултат човјекових активности долази до промена или нарушавања екосистема и климатских промјена на локалном и глобалном нивоу.

Упркос увријеженом мишљењу да је стање животне средине у Црној Гори генерално, а и у Општини Херцег Нови на задовољавајућем нивоу, интензивна урбанизација, посебно приобалног дијела општине, значајно угрожавају сегменте животне средине. Ширење путне инфраструктуре, посебно реконструкцијом пута Петијевићи – Мељине и дефинисањем истог као путног правца регионалног карактера, са собом носи појачану урбанизацију дуж путног правца, односно залеђа општине.

Конфликти у простору који настају као посљедица људског фактора, неизоставан су елемент спровођења смјерница одрживог развоја, гдје се примат даје економском развоју. Посматрајући простор Општине Херцег Нови најочљивији елементи деградације настају дјеловањем појачане урбанизације у уском приобалном простору, а чији развој не прати и адекватна комунална инфраструктура. Надаље, цијенећи да је привредни развој општине усмјерен приоритетно на туризам, током љетњих мјесеци, услед боравка великог броја гостију, долази до значајног нару-

шавања еколошких параметара и екцесних ситуација, опет у великом дијелу због неадекватне инфраструктурне опремљености.

Посебно идентификована угрожена подручја су слив ријеке Суторине, водоизвориште Опа-чица, Бродоградилиште Бијела, локација привременог складиштења комуналног отпада Тисове греде и морска обала са морским акваторијумом, посебно Топљанског залива.

Од идентификованих подручја квалитетне животне средине истичу се Регионални парк „Орјен“, Савинска дубрава, Парк Боке, парковске површине Института Игало, као и дјелови полуострва Луштица који се предлажу за заштиту, а то су Добра лука, рт Кочишта и Бргули.

СВОТ АНАЛИЗА (ЖИВОТНА СРЕДИНА)

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Велика инсолација – предуслов имплементације соларних колектора; • Колектор и погон за третман отпадних вода; • Рециклажно двориште; • Одређена локација и завршен пројекат будуће депоније „Дубоки До“; • Висока свијест становништва о потребама заштите животне средине; • Разноврсна флора и фауна; • Парк природе „Орјен“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање енергетског менаџмента Општине Херцег Нови, ЛЕП-а и Програма побољшања ЕЕ; • Недостатак свијести и знања о економским бенефитима инвестиције у ЕЕ и ОИЕ повећава конкретност/ смањује трошкове; • Сезонски карактер потрошње енергената; • Саобраћај кроз уско градско језгро; • Непостојање простора за складиштење и дистрибуцију биомасе; • Знатан број септичких јама; • Недовољна заштита осјетљивих локалитета; • Нестручност у успостављању енергетског менаџмента града и неадекватно планирање буџета за спровођење мјера ЕЕ и употребу ОИЕ.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ(развију):
<ul style="list-style-type: none"> • Значајан удио топлотног конзума може се задовољити употребом сунчеве енергије; • Употребом пасивне архитектуре и мјера ЕЕ у Херцег Новом стамбени простори могу да се приближе нултој енергетској потрошњи; • Употреба алтернативних превозних средстава пјешака за вертикално савладавање простора: коси лифтови и панорамски лифтови, успињаче, значајно би смањили потребу за коришћењем аутомобила у градском језгру; • Бициклически саобраћај дуж херцегновске ривијере; • Развијен поморски саобраћај током туристичке сезоне би значајно смањило употребу аутомобила (смањило емисије гасова, гужве и повећао ЕЕ); • Рециклажа коришћеног биљног уља за добијање обновљивог био-горива; • Пролазак магистралног гасовода кроз територију Општине Херцег Нови би отворило могућност употребе овог енергента и створило предуслов за висококофикасну когенерацију; • ЈПП у третману отпада и ОИЕ; • Потенцијал вјетроенергије на подручју Општине Херцег Нови. 	<ul style="list-style-type: none"> • „Будванизација“ Херцег Новог. Развој града по мјери инвеститора, лоби; • Проблем транзитног саобраћаја; • Претежно ослањање на необновљиве енергетске изворе; • Глобално загађење.

ПАРК ПРИРОДЕ „ОРЈЕН“

Иницијатива за заштиту планинског масива Орјена датира још из 1965. године. Представници три Републике (БиХ, Хрватска и Црна Гора) тадашње Југославије су подручје површине од око 300.000 ha предложили за заштиту и то као Национални парк. Читав посао је стопиран 1968. године, све до 1978. године, када је основан нови Иницијативни одбор у Херцег Новом, састављен од представника заинтересованих општина из три Републике и одређеног броја привредних субјеката ОУР-а. Пројекат није до краја реализован.

У прољеће 2018. Парк природе „Орјен“ уписан је у Централни регистар заштићених подручја, чиме је учињен важан корак у вишедеценијским напорима Херцег Новог да заштити своје планинско залеђе, окосницу одрживог развоја овог краја. Наредна важна степеница пређена је у августу исте године, када је предсједник Општине Херцег Нови донио Приједлог одлуке о оснивању „Агенције за развој и заштиту Орјена – Херцег Нови“ као друштва са ограниченом одговорношћу, а са циљем управљања Парком природе „Орјен“.

СВОТ АНАЛИЗА – ПАРК ПРИРОДЕ „ОРЈЕН“

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Очуваност природе; • Авантуристички парк; • Угоститељски објекти са домаћим производима; • Густа мрежа пјешачких и планинарских стаза; • Излетничка дестинација локалног становништва – изграђен локални бренд. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лоша инфраструктура; • Недостатак сопствених финансијских средстава за улагање и скромна економска моћ становништва у залеђу; • Недовољна активност у промоцији садржаја; • Компликовани систем ингеренција; • Неадекватна брига о културној баштини залеђа; • Смањење производње домаћих пољопривредних производа; • Управљање отпадом; • Депопулација.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Нови туристички трендови окренути ка природи и здравим стилевима живота; • Близина дубровачког аеродрома; • Идеална позиција за развој излетничког туризма из Херцег Новог, Дубровника и Требиња; • Зимски туризам нижег интензитета. 	<ul style="list-style-type: none"> • Климатске промјене; • Девастација природе и аутентичности краја; • Све јача регионална конкуренција.

3.17. Инвестициони амбијент и потенцијал

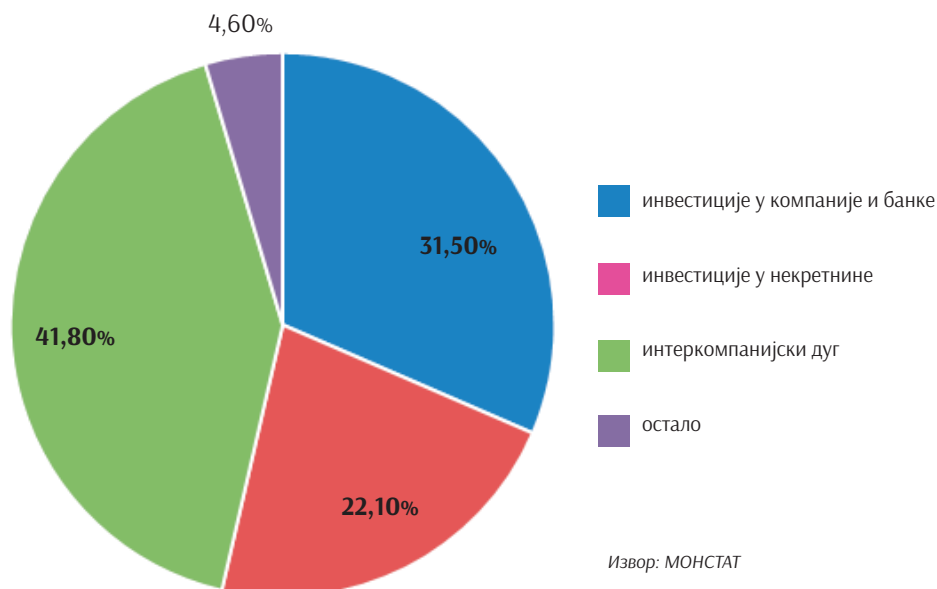
У наредном поглављу је урађена анализа инвестиционог амбијента и потенцијала општине Херцег Нови, као интегралног дијела инвестиционог потенцијала Црне Горе.

Нето прилив страних директних инвестиција у периоду јануар – децембар 2019. износио је 344,7 милиона €, што је раст 6,9% г-н-г. Укупан прилив СДИ износио је 770,0 милиона € и нижи је за 10,3% г-н-г, услед смањења прилива по основу власничких улагања за 20,7%. У структури укупно оствареног прилива, власничка улагања (инвестиције у компаније и банке и инвестиције у некретнине) су учествовала са 53,5%. Инвестиције у компаније и банке су учествовале са 31,5% (пад од 28,1% г-н-г), инвестиције у некретнине 22,1% (пад од 6,9% г-н-г). Прилив по осно-

ву интеркомпанијског дуга је учествовао са 41,8% у укупном приливу (повећање од 7,2% г-н-г) и категорија – остало 4,6%. Укупан одлив износио је 425,2 милиона €, што је 20,6% мање г-н-г.

Структура укупног прилива СДИ у 2019, у %

У савременом свијету, потражња за инвестицијама је велика, као и конкуренција око њих, а капитал има мноштво опција од којих покушава да бира најповољније. Влада Црне Горе покушава да подстакне раст СДИ²², између осталог и стварањем адекватног пореског оквира²³ на националном нивоу што су неке од мјера за привлачење инвеститора у Црну Гору.

На избор локација за инвеститоре једну од кључних улога имају локалне администрације, чије су одлуке од пресудног значаја за квалитет пословне и инвестиционе климе. Самим тим улога локалних власти јесте и то да истраже нове могућности за инвестирање у пројекте важне за локално становништво. Битно је да они уоче који тип инвестиција је оп-тималан за нове инвеститоре и да припреме и понуде што боље услове за њих.

У циљу унапријеђењу инвестиционог потенцијала, неопходно је дефинисати ресурсе са којима располаже општина Херцег Нови, прије свега што ресурсна основа представља темељ на којем почива цјелокупна економија једног простора. Општина има знатне просторне ресурсе и опште је мишљење да инвеститори у Херцег Нови углавном долазе због љепоте природе (просторни ресурси). Међутим, плански оквир до краја 2018. године није одговарао стварним потребама развоја општине што је проузроковало инвестициона ограничења и застој изградње. Ово је за посљедицу имало незаинтересованост инвеститора и банака за улагање. Ресурсну основу не представљају само природни ресурси, те потенцијал Херцег Новог треба посматрати из угла сљедећих фактора који утичу на раст и развој једне привреде:

- просторни ресурси;
- људски капитал;
- аспект времена и окружења;
- расположива средства за финансирање тог развоја.

²² <http://www.mipa.co.me/files/documents/1513766929Uredba%20o%20podsticanju%20direktnih%20investicija%2028122015.pdf>

²³ ПДВ са стопама од 21% и 7% и стопа пореза на добит правних лица од 9% чини да је Црна Гора у групи земаља са најнижим стопама у свијету, што представља значајну предност у привлачењу страних инвеститора.

Уравнотеженост ових фактора води уравнотеженом развоју (што је супротност стихијском развоју који локална самоуправа жели да избјегне јер води неадекватној валоризацији ресурса и неискоришћеном потенцијалу привреде). Самим тим стварамо и повољно „тло“ за инвеститоре и омогућавамо им да уложе свој капитал односно горе поменуто расположива средства за финансирање тог развоја, који је битан из угла локалног становништва а профитабилан је из угла самог инвеститора.²⁴ Само у оваквој комбинацији улагања инвеститора позитивно утичу на локални развој и сви имају користи од њих.

За општину је значајно и то што ће се Црна Гора у планском периоду развијати унутар финансијских ограничења, уз неопходну даљу реформу економског система која је битна за креирање повољног инвестиционог амбијента. Остварење дугорочног развоја Црне Горе, па и Херцег Новог између осталог се заснива и на:

- стварању конкурентних добара и услуга на унутрашњем и међународном тржишту;
- постепеном повећању домаћих инвестиција;
- привлачењем страних директних инвестиција.

Највећи приходи локалној привреди и становништву се остварују у трговини, хотелима и грађевинарству односно промету непокретности. Управо из области угоститељства (поред грађевинарства и некретнина) у Херцег Нови долазе највећи страни и домаћи инвеститори.

У Херцег Новом је прилично урађено по овом питању па се на територији општине одвијају најзначајније инвестиције у туризам Црне Горе. То што су инвеститори изабрали да баш у општини Херцег Нови отворе први One&Only хотел у Европи и први Ritz Carlton ризорт реномиране свјетске хотелске компаније Marriott у Европи, управо говори да је ово најатрактивнија локација за развој туризма у Црној Гори, а и шире. Општина се налази високо на листи рачунајући СДИ по глави становника.

Тржишна и друга логика налажу да се коришћење компаративних предности настави и у будућности, што значи да ће у Херцег Новом доминирати постојећа или благо измијењена производна оријентација. Стратегијом треба дефинисати и увести нове правце развоја (интересантне инвеститорима) за које општина Херцег Нови има потенцијал и обратити посебну пажњу и на производну оријентацију која тек треба да се актуализује услед брзог напретка нових технологија. Ипак се Стратешки план ради за период до 2027. године, што је дуг период због брзих промјена када су неке области у питању нпр. ИКТ. Због тога ће органи локалне самоуправе, при дефинисању политике развоја и предузимања подстицајних мјера за инвеститоре на својој територији, ову чињеницу морати узети у обзир. Поред туризма, као области са највећим потенцијалом за инвестиције препознате су и:

- Информационо-комуникационе технологије - ИКТ (eng. ICT)
- Креативне индустрије
- Пољопривреда (нарочито пластеничка производња)
- Транспорт робе (логистички центри) и путника (поморски саобраћај)
- Риболов и марикултура
- Образовање

Како би превазишли све негативне ефекте лоших приватизација у Херцег Новом, а у циљу привлачења нових инвеститора, Кабинет предсједника општине је у сарадњи са Агенцијом за развој и изградњу града мапирао пројекте које су интересантни за инвеститоре а важни за локално становништво. Мапа обједињава пројекте значајне за унапређење квалитета живота локалног становништва, у смислу развоја инфраструктуре, отварања нових радних мјеста и обogaћивања туристичке понуде града а потенцијалним инвеститорима пружа све битне информације о врс-

²⁴ Ово треба да буде основни постулат односа између локалне самоуправе и потенцијалних инвеститора.

ти, типу и величини локација за ове пројекте. Пројекти су пажљиво осмишљени и изабрани на начин да се њиховом реализацијом рјешавају највећи инфраструктурни проблеми општине и подстичу инвестирања битна за даљи локални економски развој.

Детаљном елаборацијом инвестиционог потенцијала општине Херцег Нови долази се до закључка да општина посједује велики инвестиционо-капитални капацитет.

СВОТ АНАЛИЗА ИНВЕСТИЦИОНОГ ПОТЕНЦИЈАЛА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Богатство природним ресурсима као потенцијал за привлачење СДИ; • Добра инвестициона клима; • Еуро као средство плаћања; • Ликвидан и солвентан банкарски систем; • Ниске царинске и пореске стопе за туризам као и порез на добит; • Потенцијал за развој привреде; • Близина Шенген зоне; • Добра саобраћајна повезаност и доступност; • Ефикасна локална самоуправа – посебан сектор за односе са инвеститорима; • Погодна клима и географски положај; • Богато културно-историјско наслеђе; • Присутност One&Only, Merriott и Iberostar-a; • Распоживост простора и услова за изградњу нових туристичких капацитета високе категорије; • Квалитет домаћих производа – хране и пића; • Активан рад ЛТО; • Висок степен безбједности – ниска стопа криминала; • Добри односи са сусједним државама; • Развијени регионални и економски односи и уговори са ЕУ, ЕФТА, ЦЕФТА, Руском Федерацијом, Турском и Украјином. 	<ul style="list-style-type: none"> • Присутна неликвидност реалног сектора; • Недовољно развијена инфраструктура; • Нефлексибилно тржиште рада и неусаглашеност тржишта рада са образовањем; • Низак ниво гринфилд инвестиција и инвестиција у области производње; • Зависност од увоза; • Мала и уситњена пољопривредна газдинства са ниским обимом производње; • Недовољна посвећеност Владе у рјешавању инфраструктурних проблема који су у њеној надлежности а на територији Општине Херцег Нови; • Изражена сезоналност и неинтегрисана туристичка понуда; • Зависност од туризма; • Лоша диверсификација привреде; • Непланска градња; • Дефицит кадрова за управљање бизнисом; • Недостатак оријентације ка услужним дјелатностима (менталитет); • Недостатак потребних високошколских установа; • Правна сигурност; • Недовољно коришћење медијације и алтернативних начина рјешавања привредних спорова.
ШАНСЕ:	ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Тенденција смањења кредитних каматних стопа – неискоришћен кредитни потенцијал локалних банака; • Брже издавање грађевинских дозвола, краћи период до реализације пројекта; • Јачање прерађивачког сектора у пољопривреди, доступност државне помоћи; • Бизнис зоне; • Коришћење соларне енергије – нижи трошкови; • Планирани развојни пројекти, посебно у сектору саобраћајне инфраструктуре и енергетике у Боки; • Развој МЦЕ, авантуристичког и руралног туризма; • Привлачење СДИ у производне дјелатности; • Развој ММСП; • Приватно-јавна партнерства; • Интеграција у ЕУ и могућност коришћења ЕУ фондова; • Растућа међународна тражња за туризмом који је оријентисан на природу и на органску храну; • Риболов и марикултура; • ИТ сектор; • Могућност ЈПП у области образовања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Даљи раст јавног дуга; • Висок ПДВ (осим за туризам) и доприноси; • Опасност од активирања издатих државних гаранција; • Висок ниво буџетског дефицита; • Смањени прилив СДИ, низак ниво реинвестирања и потенцијални одлив страног капитала; • Велика конкуренција за привлачење СДИ на међународном тржишту; • Спори опоравак свјетске економије; • Недостатак капитала за развој индустријског сектора; • Монопол привилегованих компанија; • Ниска продуктивност пољопривредне производње, недостатак савремене технологије и знања; • Права власништва и права располагања имовином локалне самоуправе; • Централизација власти; • Повећање трошкова превоза; • Висока зависност од радне снаге из иностранства; • Одлазак младих и квалификоване радне снаге у иностранство.

3.18. Међународна сарадња

Канцеларија за међународну сарадњу је организациона јединица у Кабинету предсједника општине Херцег Нови, која обавља послове везане за координацију међународне сарадње Општине Херцег Нови. Рад Канцеларије усмјерен је на повезивање релевантних међународних субјеката са Општином Херцег Нови, организовање и непосредно спровођење међународне сарадње, билатерална и мултилатерална сарадња, припрема пројеката и аплицирање за средстава Европских фондова за реализацију пројеката на територији општине Херцег Нови. Ове активности подразумевају успостављање и остваривање нових контаката и учвршћивање постојеће међународне сарадње.

Међународни пројекти

Канцеларија за међународну сарадњу Општине Херцег Нови учествује у пројектима који су, између осталог, усмјерени ка очувању и заштити животне средине, валоризацији историјског наслеђа, унапријеђењу туристичке понуде, промоцији међукултурног дијалога, промовисању европских вриједности и повезивању локалних самоуправа на регионалном нивоу. Канцеларија за Међународну сарадњу Општине Херцег Нови једна је од водећих јединица локалне самоуправе не само у Црној Гори него и у региону по броју реализованих и одобрених ЕУ пројеката.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Искуство у аплицирању код ЕУ фондова; • Искуство у имплементацији пројеката финансираних из ЕУ фондова; • Добра репутација код пројектних партнера; • Компетенције у кључним подручјима; • Добра мрежа пројектних партнера; • Чланство у међународним организацијама. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна финансијска средства за предфинансирање и израду пројектне документације; • Недостатак пројектне и техничке документације за квалитетну израду пројектне апликације; • Недостатак напредних обука, семинара, конференција; • Стална брига у вези унутрашњих оперативних проблема.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Унапријеђење билатералне сарадње са циљем ширења мреже поузданих пројектних партнера; • Јачање капацитета; • Коришћење Фонда за подршку Општинама за предфинансирање донаторских пројеката; • Фондови ЕУ, доступност већег износа средстава; • Други донатори; • Програми и јавни позиви на националном нивоу; • Унапријеђење сарадње са представништвима међународних организација у Црној Гори; • Подршка канцеларије за Европске интеграције у стручном и техничком смислу; • Аплицирање за финансирање пројеката утврђеним циљевима развоја; • Заговарање интереса Општине Херцег Нови код релевантних институција Европске уније. 	<ul style="list-style-type: none"> • Укидање Фонда за подршку Општинама за предфинансирање донаторских пројеката; • Недостајућа пројектна и техничка документација; • Незадовољство запослених – финансијски елемент; • Ограниченост усљед рестриктивних прописа програмских позива (број партнерстава, износ суфинансирања, неопходност унапријед припремљене пројектне и техничке документације).

3.19. Просторно планирање и изградња

Усвајањем Просторно урбанистичког плана Општине Херцег Нови (у даљем тексту ПУП ОХН) крајем 2018. године, створене су претпоставке за даљи плански развој, у погледу туризма, привреде, развоја цјелокупне инфраструктуре, као и низ рјешења из области заштите животне средине, културног и пејзажног наслеђа. Другим ријечима, овим локалним планским документом највишег реда, разрађена су начела просторног уређења, утврђени циљеви просторног развоја кроз подјеле на центре локалне самоуправе, планске цјелине, планске јединице и зоне, и на тај начин створени предуслови за свеобухватну заштиту, коришћење и намјену цјелокупног простора.

Овим планом обухваћена је цјелокупна територија Општине Херцег Нови, која захвата дио приобалног подручја Јадранског мора, смјештена на крајњем југо-западу Црне Горе, чија укупна површина износи 26.209,35 ха – површина копна 23.549,35 ха, површина мора 2.660,00 ха.

У циљу лакшег спровођења ПУП-а ОХН дефинисане су подјеле по планским јединицама, у складу са природним и просторно-функционалним особеностима простора, стеченим урбанистичким обавезама, развојним опредељењима локалне самоуправе, исказаним инвеститорским интересовањима, као и законским обавезама.

Простор Општине Херцег Нови је покривен са 58 планова, и то: 10 државних и 48 локалних планских докумената, од чега државни планови (детаљне разраде и државне студије локације) процентуално покривају сса 1,56% територије, док локални планови (детаљни урбанистички планови, локалне студије локације и урбанистички планови) процентуално покривају сса 2,73%.

Овако мали проценат покривености територије општине локалном планском документацијом произилази из одредби Закона о планирању простора и изградњи објеката, гдје је након ступања на снагу новог Закона октобра 2017. године, приближно 50% до тада важеће планске документације Општине Херцег Нови укинута.

Међутим, проценат од сса 2,73% планске покривености (изузев зоне морског добра), усвајањем ПУП-а ОХН је значајно повећан, кроз директну примјену и он износи 45,90% (директна примјена ПУП-а ОХН у износу од сса 43,17%), и то према сљедећим правилима уређења за одређена подручја:

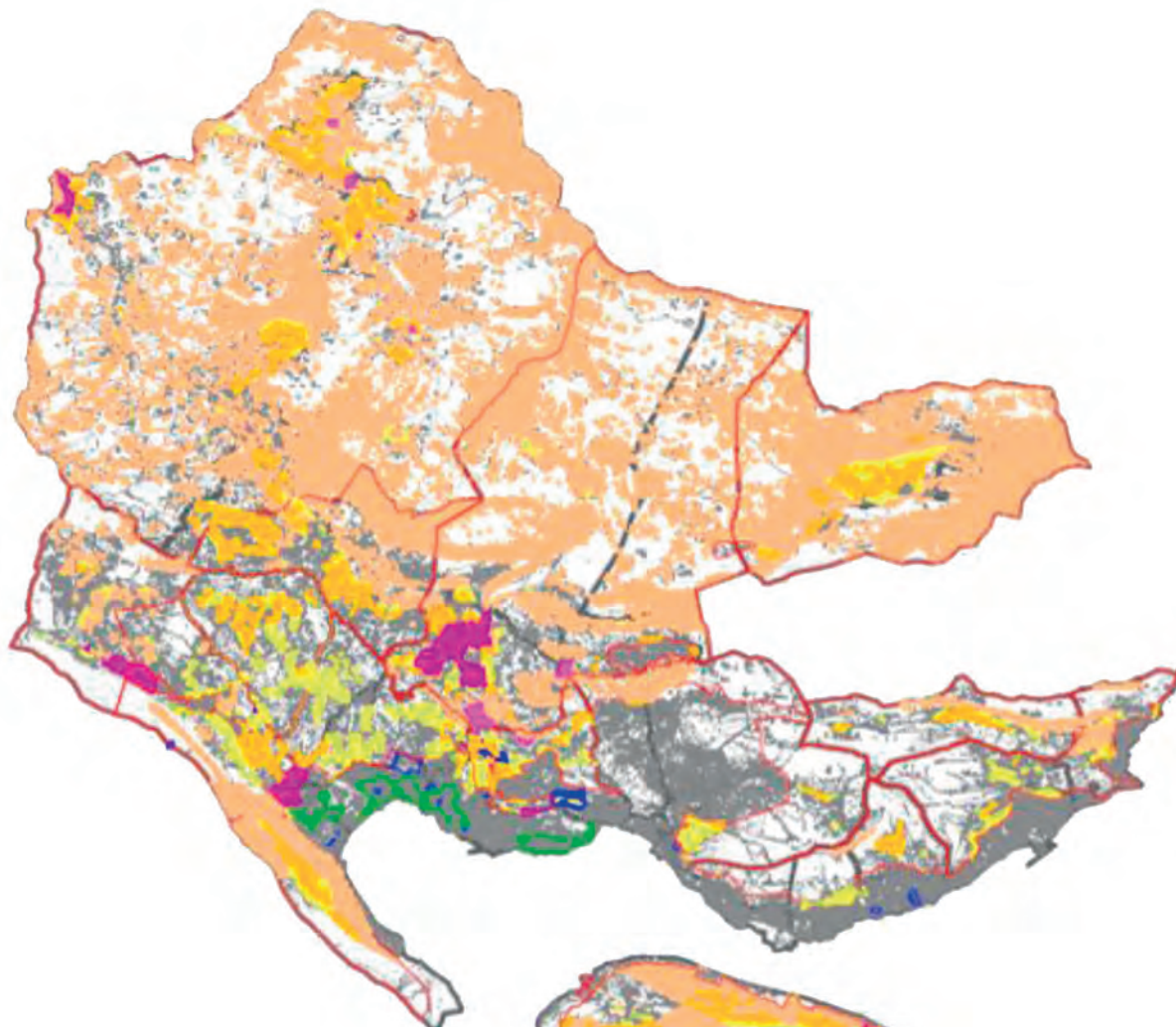
- уређивати унутар грађевинског подручја, гдје се не предвиђа обавеза израде детаљних разрада (за „површине насеља и површине за индустрију и производњу“),
- изван грађевинског подручја у складу са законом за одређене врсте објеката (на „пољопривредним и осталим природним површинама, шумским површинама, концесионим подручјима“);
- унутар и изван грађевинског подручја (за „објекте инфраструктуре, објекте за одбрану“ и сл.);

као и кроз планом датих детаљних услова грађења и уређења за посебно издвојена подручја и локације.

Што се тиче планираних површина на којима се предвиђа израда планова детаљне разраде она износи сса 6,425 % (1.499.52 ха), док за потребе израде планова по посебном поступку она износи сса 0,78% (182.88 ха).

На слици приказана је намјена површина према намјенама са директним примјеном:

**ПРОСТОРНО-УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН
ОПШТИНЕ ХЕРЦЕГ НОВИ**
Намјена површина (зоне)
са директним намјеном

■ ПОВРШИНА НАСЕЉА	(P 732 ha) – 3,1%
■ ПОЉОПРИВРЕДА	(P 1.387 ha) – 5,5%
■ ТУРИЗАМ	(P 204 ha) – 0,9%
■ ИНДУСТРИЈА И ПРОИЗВОДЊА	(P 162 ha) – 0,7%
■ ОСТАЛЕ ПРИРОДНЕ ПОВРШИНЕ	(P 7.448 ha) – 31,7%
■ ЛОКАЦИЈЕ НА УТУ	(P 43 ha) – 0,2%

**ГЕНЕРАЛНА УРБАНИСТИЧКА РЕШЕЊА
ИГАЛО, ХЕРЦЕГ НОВИ, ЗЕЛЕНИКА**

■ ЗОНЕ СА ДИРЕКТНОМ ПРИМЈЕНОМ	(P 107 ha) – 0,5%
-------------------------------	-------------------

ПУПОХН – намјена површина (зоне) са директним примјеном

Што се тиче легализације, доношењем новог Закона о планирању простора и изградњи објеката (Службени лист Црне Горе бр. 64/17, 44/18, 63/18, 11/19), Секретаријат за просторно планирање и изградњу Општине Херцег Нови спроводи процедуре сходно поглављу X горе наведеног

закона које се односи на легализацију бесправних објеката, почев од 14. октобра 2017. године када је овај закон ступио на снагу.

С тим у вези, овом Секретаријату укупно је поднесено 4.519 захтјева за легализацију бесправних објеката, од којих се 3.947 захтјева односи на стамбене објекте, 104 захтјева на пословне објекте, 150 захтјева на стамбено-пословне објекте, а преосталих 318 захтјева на остале односно помоћне објекте. Примљени захтјеви се и даље интензивно обрађују обзиром да је велики број захтјева неуредан и непотпун, па се сходно одредбама Закона о управном поступку (Службени лист Црне Горе бр. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17), исти уређују како би се по њима могло даље поступати. Сходно законским одредбама (члан 159 новог Закона) којима се дефинише поступак легализације бесправних објеката, горе наведени Секретаријат укупно је донио 900 рјешења о прекиду поступка за објекте који су прекорачили основне урбанистичке параметре важећег планског документа. Број захтјева у којима је тражена допуна износи 3.064 док је поступак обустављен у 9 предмета. Број захтјева након истека рока за подношење захтјева односно након 16. јула 2019. године износи 10.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">Усвајањем ПУП-а ОХН као локалног планског документа највишег реда, одређени су циљеви и мјере просторног и урбанистичког развоја;Повољним географским положајем са повољним климатским, привредним, природним и културним карактеристикама, омогућен је мултифункционални привредни развој;Јасно планско одређење у погледу развојних пројеката, има за циљ јачање и повезаности Херцег Новог на националном и међународном нивоу (инфраструктура, туризам, пољопривреда и сл.);Локалним планским документом највишег реда (ПУ-ПОХН) дефинисан је уравнотежени просторни развој;Постојећим планским рјешењима жели се заштитити простор и очувати природно и културно наслеђе, кроз просторни развој;У циљу унапријеђења туристичке привреде, укинута је накнада за опремање грађевинског земљишта за хотеле 4* и 5*.	<ul style="list-style-type: none">Застарјелост и непостојање планске документације на већем дијелу територије општине;Неадекватан приступ у комбинацији са одсуством реализације општих планских циљева из планова вишег и нижег реда (државни и локални планови);Непостојање детаљних планских рјешења за локалне центре (нпр. Луштица), као и неадекватан третман руралних насеља;Слаба инфраструктурна опремљеност залеђа општине и Луштице;Недовољна функционална интегрисаност три урбана центра (Херцег Нови, Котор и Тиват), неадекватна саобраћајна инфраструктура и неријешена остала инфраструктурна питања;Вишедеценијски проблем непостојања адекватних детаљних планских докумената на појединим значајним подручјима (Баошићи, Солила, Савинска Дубрава, језгро Старог града, Радованића и сл.);
ПРИЛИКЕ:	ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">Отварање могућности инвестирања у развој важних привредних грана – пољопривреде и туризма;Јачање свијести за коришћење локалних ресурса и диверсификационе активности;Стварање конкурентних прилика у односу на окружење;Развој ICT сектора;Повећање међународне потражње за туризмом орјентисану на аутентичну природну и културну баштину;Интегрисање и очување привредних, природних и културних ресурса;Бржи развој и рјешавање проблема кроз унапријеђење цјелокупне инфраструктуре.	<ul style="list-style-type: none">Успорен и неадекватан процес развоја цјелокупне инфраструктуре;Могућност стварања конфликта између развоја и заштите културног и природног наслеђа;Нерационално коришћење привредних, природних и културних ресурса;Неадекватним приступом реализације планских циљева, доводе се у питање будуће инвестиције на територији општине, као и неуравнотежени развој привреде – развој туризма депопулација пољопривреде.

3.20. Заштита и спашавање

Служба заштите и спашавања израдила је слиједеће планове: План заштите и спашавања од пожара 2012. године; План одбране Општине Херцег Нови 2014. године; План заштите и спашавања од поплава 2014. године; План заштите и спашавања од земљотреса 2015. године; План заштите и спашавања од клизишта и одрона који је завршен 2017. године и на који се чека сагласност од МУП-а Директората Подгорица због усвајања планских докумената на нивоу државе. У усвојеним Плановима дефинисане су мјере и активности у циљу заштите и спашавања од елементарних непогода. У наредном периоду наставиће се са израдом планова заштите и спашавања и од других елементарних непогода, техничко-технолошких и других несрећа које угрожавају људе, материјална и културна добра и животну средину на територији Општине Херцег Нови.

- Специјално радно возило IVECO DAILY 45C 15 500L воде и 50L пјене купљено је 2016. године – Општина Херцег Нови;
- Купљен је нови компресор за пуњење боца марке „Bauer 100 L“ 2017. године;
- Дана 08.03.2018. године Амбасада Јапана званично је донирала ново ватрогасно навално возило марке „NISSAN NAVARA“ NP 300 2.3 DCI 4x4 и осталу опрему Служби заштите и спашавања Општине Херцег Нови;
- У јулу мјесецу 2018. године купљено је специјално ватрогасно возило – цистјерна марке MERCEDES BENZ ATEGO 1828, капацитета 13.000 l, произведено 2001. године за потребе Службе заштите и спашавања Општине Херцег Нови;
- Дана 26.04.2019. године, купљено је ватрогасно возило NISSAN NAVARA 2.5 DCI, година производње 2008. године;
- У августу мјесецу 2019. године, Служба заштите и спашавања Општине Херцег Нови је путем донације од „M.G.S. GRUPA“ DOO из Краљевице (Република Хрватска) добила специјално ватрогасно возило марке „TAM“, тип возила 260, модел T26B (држава производње Словенија) 8.000 l;
- На почетку љетње сезоне 2019. године купљене су љетње униформе;
- Дана 03.09. 2019. године купљена је опрема за ПСД „Субра“ од стране Општине Херцег Нови.

Служба заштите и спашавања ће и у наредном периоду наставити са набавком неопходне опреме и средстава, те су у том смислу и побројана ватрогасна возила и дио опреме који је претходних година стигао у Службу.

Број интервенција Службе заштите и спашавања у Општини Херцег Нови 2015–2018.

2015.	2016.	2017.	2018.
386 интервенција	413 интервенција	791 интервенција	665 интервенција

Из наведене табеле се види увећање броја интервенција у 2017. години од 104% у односу на 2015. годину и увећање броја интервенција 2017. од 91% у односу на 2016. годину.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Посједовање квалитетних ватрогасних возила и обучених припадника за успјешан одговор за разне врсте акцидентата;• Посједовање квалитетне, модерне опреме и техничких средстава;• Добри услови за боравак и сталну обуку ватрогасаца – спасилаца Ватрогасни дом Мељине;• Перманентно обучавање и слање ватрогаца – спасилаца на додатне обуке за разне врсте акцидентата;• Праћење појаве нових технологија у систему заштите и спашавања и набавка истих;• Довољан и оптималан број припадника службе сходно стандардима који се примјењују према броју становника Општине Херцег Нови;• Одређено повећање броја припадника у току пожарне сезоне 01.06-30.09.2020.године (ангажовање чувара, додатних извршиоца посла);• Основана су три нова ДВД-а на територији Општине Херцег Нови : „Бјела“, „Луштица“ и „Пријевор“;• Активности на опремању и обучавању људства нових ДВД-а и њихово бројно увећавање;• Стална комуникација и повезаност са сусједним службама заштите и спашавања општина Тиват и Котор;• Сарадња са најближим службама заштите и спашавања сусједних држава ХР и БиХ;• Сарадња са МУП ЦГ, ВЦГ, МУП Директоратом за ванредне ситуације Подгорица – подручна јединица Херцег Нови.	<ul style="list-style-type: none">• Недостатак потребне опреме;• Разуђеност терена;• Дио општине који није копном повезан са остатком општине.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none">• Доступност државне и ЕУ помоћи;• Учешће тј. пријављивање на разне међународне конкурсе типа ИПА пројеката за набавку ватрогасних возила и опреме;• Развој савремене противпожарне технике и опреме;• Обука људства са технолошки савременом опремом и у најпрестижнијим центрима за обуку – слање људства на различите обуке за разне врсте акцидентата;• Израда акустичне студије ради успостављања система обавештавања и узбуњивања за територију Општине Херцег Нови;• Израда општинске стратегије за смањење ризика од катастрофа и мапе хазарда .	<ul style="list-style-type: none">• Природне непогоде;• Транспорт опасних материја кроз територију Општине Херцег Нови.

3.21. Локална самоуправа

У наредном поглављу је приказана анализа стања у локалној самоуправи у три потпоглавља:

1. Административна организација и стање кадрова
2. Финансије и буџет
3. Имовина и власнички удјели

3.21.1. Административна организација и стање кадрова

Општина Херцег Нови је своју унутрашњу организацију утврдила Одлуком о организацији и начину рада локалне управе Херцег Нови донијела је 2018. године, али је исту мијењала у 2019. години. Наиме Одлука је објављена у *Службеном листу Црне Горе – општински прописи* број 30/18,10/19 и 39/19.

Вршење локалних послова обавља се преко органа локалне управе, стручних и посебних служби и то кроз рад 7 секретаријата, једне дирекције, три посебне и три стручне службе.

Секретаријат за културу и образовање – запослено је 7 извршилаца заједно са старешином службе секретарком са ВСС. У Секретаријату раде два лица са ВСС (дипломиране правнице), једно лице са ВСС (VI ниво квалификације образовања) и технички секретар са ССС.

Секретаријат за локалну самоуправу броји 22 службеника укључујући секретарку као старешину органа, мср туризма. Са ВСС запослена су три службеника, са вишом школском спремом 6 лица и 12 лица са ССС. У Секретаријату ради реализовања пројекта „Њега старих лица“ запослено је 8 геронто-домаћица са средњом стручном спремом и сертификатом о стеченим посебним знањем из области коју покривају. Ради замјене лица привремено одсутних у Секретаријату раде још два лица са ССС у мјесним заједницама, тако да се број од 22 запослена повећава за 10 лица запослених на одређено вријеме.

Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт броји 7 лица. Секретар и пет службеника су са високом стручном спремом и један са средњом стручном спремом.

Секретаријат за просторно планирање и изградњу запошљава укупно 14 запослених укључујући в.д. секретара, дипломираног инжењера геодезије, затим 10 запослених са високом стручном спремом из области архитектуре, грађевине и права и три лица са средњом стручном спремом од којих два грађевинска техничара.

Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност – ради 9 лица на неодређено вријеме укључујући секретара као старешину органа који је дипл. инж. шумарства – заштита ерозије од бујица. У Секретаријату ради 6 лица са високом стручном спремом, једно лице са средњом стручном спремом, а број се повећава за још једно лице са високом стручном спремом дипл. инж. саобраћаја, запослен на одређено вријеме.

Секретаријат за финансије и локалне јавне приходе запошљава у оквиру три сектора (финансије, локални приходи и јавне набавке), укључујући високоруководни кадар, 34 лица на неодређено вријеме. Тај број се повећава за још 7 лица запослених на одређено вријеме.

Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво запошљава 9 лица укључујући секретарку са ВСС. Са високом стручном спремом запослено је још 7 лица и једно са средњом стручном спремом.

Дирекција за имовину и заступање броји 7 запослених од којих укључујући директорицу и помоћницу директорице има 5 дипломираних правника, четири са правосудним испитом, једна административна службеница са ВСС (VI ниво квалификације образовања) и геодета са средњом стручном спремом.

Служба комуналне полиције и инспекцијског надзора запошљава 24 запослена на неодређено вријеме и два запослена на одређено вријеме. Састав ове службе због специфичних послова које обављају, у свом саставу има 12 лица са високом стручном спремом укључујући начелницу која као и још два запослена са ВСС има положен испит за послове комуналне полиције. Са ВШС запослена су три извршиоца који имају положен посебан испит за комуналну полицију као и четири комунална полицајца са посебним испитом. Три извршиоца са средњом стручном спремом раде као оператерке у кол центру и једна техничка секретарица. Два запослена на одређено вријеме повећавају број запослених од којих је један комунални полицајац (ССС) са положеним испитом за комуналне полицајце и једна дипломирана правница (ВСС).

Служба за заједничке послове броји 28 запослених укључујући начелника са високом стручном спремом и звањем дипл. економиста. Шест лица раде са ВСС од којих два са VII нивоом квалификације образовања и четири са VI нивоом квалификације образовања, 15 са ССС и 6 намјештеника.

Служба заштите и спашавања има стално запослено 33 ватрогасца укључујући командира и замјеника командира. На неодређено вријеме запослена су још два извршиоца и то један са високом стручном спремом и један намјештеник, што је укупно 35 извршилаца на неодређено вријеме. Девет ватрогасаца запослено је на одређено вријеме.

Служба за унутрашњу ревизију има два извршиоца са високом стручном спремом: руководиоц, дипломирани економиста са положеним испитом за унутрашњу ревизију и виши унутрашњи ревизор, дипл. менаџер такође са положеним испитом за унутрашњег ревизора.

Служба за праћење усаглашености прописа запошљава три извршиоца укључујући руководиоцу која је дипл. правница као још један запослени са правним факултетом. Трећи запослени је са средњом стручном спремом.

Кабинет предсједника Општине – кабинетом руководи предсједник Општине. У Кабинету раде два потпредсједника Општине и два савјетника предсједника Општине, сви са високом стручном спремом, на одређено вријеме и прате мандат предсједника. У Кабинету ради 14 лица са високом стручном спремом који покривају позиције високо руководног кадра, експертско руководног кадра и експертског кадра.

Три лица су са средњом стручном спремом, што значи да послове у Кабинету покрива 17 извршилаца, не укључујући функционере и савјетнике предсједника општине.

Служба главног администратора има укупно 6 запослених од којих су поред Главног администратора још три извршиоца дипломирани правници. Један запослени је са VI нивоом квалификације образовања а један са средњом стручном спремом. Главни администратор је функционер и руководиоца Службе, по звању дипл. правник са положеним правосудним испитом.

Служба главног градског архитекте – запослено је 4 извршиоца укључујући главног градског архитекту која је по звању дипл. инж. архитектуре. У служби раде још два лица са ВСС, дипл. инж. архитектуре и дипл. правник као и једно лице са средњом стручном спремом.

Служба Скупштине је служба која није обухваћена Одлуком о организацији, већ је основана посебном Одлуком. У Служби Скупштине је запослено 7 лица од којих Секретар и помоћник секретара су високо рукоководни кадар, по звању дипломирани правници као и још једна службеница у Служби. Још три лица су са високом стручном спремом од којих један са VII нивоом квалификације осигурања и два са VI нивоом квалификацијом образовања. Једно лице је са средњом стручном спремом.

Укупно запослених на неодређено вријеме на дан 01.11.2019. године је 238 а на одређено вријеме 28 што укупно износи 266 запослених. По полној структури 118 су мушкарци а 120 је жена.

122 запослена су са ВСС и стеченим VII-1 нивоом квалификације образовања, VI ниво квалификације образовања има 11 запослених, V ниво квалификације образовања има 11 запослених, а остали су са средњом стручном спремом.

Без обзира на релативно висок број запослених са ВСС, неопходно је радити на јачању компетенција запослених са посебним нагласком на иновативност и стицање специфичних знања за повећање успјешности рада организације. Треба радити на мобилности стручног кадра тражећи за запосленог радно мјесто на којем ће показати најбоље резултате. Посебну пажњу посветити кадровском планирању за наредну годину ослањајући се на оцјењивање запослених које би требало спровести на основу реалних показатеља. Оцјењивање које има сврху може се спровести само ако се прати рад запосленог цијеле године. Не смијемо заборавити израду програма рада а не само извјештаја о раду, јер извјештавање без утврђених планова губи свој смисао. Од људи зависи успјех организације јер организацију чине људи, а на основу њиховог понашања ствара се слика о цијелој општини. Прави људи морају бити на правим мјестима. Људски потенцијал се мора правилно распоредити, зато кадровско планирање не смије бити само законска обавеза већ кадровско планирање мора одражавати стварне потребе општине.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Висок ниво образованих младих људи; • Добра сарадња са корисницима; • Процедуре запошљавања; • Мобилност – могућност промјене; радног мјеста унутар организације. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно искуство запослених; • Недовољне и неажуриране базе података; • Недовољна обученост запослених; • Недовољна подршка државе; • Мали број пријављених кандидата; • Неадекватно награђивање; • Неадекватан систем одговорности; • Незаинтересованост запослених за промјене; • Недовољна комуникација.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Школовање нових, потребних кадрова путем стипендија; • Обуке постојећих кадрова; • Прекогранична сарадња; • Приватизација комуналних служби; • Приватно јавна партнерства 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак радне снаге на тржишту рада; • Веће плате у непосредном окружењу; • Већа могућност напредовања у приватном сектору; • Одлив младих и способних кадрова у иностранство; • Хиперпродукција диплома; • Неусаглашеност ВСС потребне за конкурсе (240ЕЦТС) и система високог образовања у Црној Гори (180ЕЦТС+120ЕЦТС).

3.21.2. Финансије и буџет

У сљедећој табели дат је преглед остварених примитака и издатака Општине Херцег Нови од 2014. до 2020. године

Преглед остварених примитака и издатака Општине Херцег Нови од 2014. до 30.06.2020. године

Година	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	30.06.2020.
Пренијета средства из претходне године	364.300,17	56.240,05	59.169,30	502.698,69	330.229,56	134.340,67	116.575,30
Уступљени приходи	2.560.571,96	2.577.151,57	2.297.811,61	2.453.600,54	2.273.745,76	3.045.224,78	939.530,21
Донације и трансфери	0,00	0,00	2.500,00	164.035,40	64.143,25	447.024,11	65.567,95
Позајмице и кредити	110.000,00	1.000.000,00	707.499,00	1.500.725,44	1.695.255,09	2.047.906,00	2.667.687,28
Укупни приходи	13.817.017,15	11.209.232,61	14.521.993,62	13.785.085,25	14.473.729,79	16.697.453,53	6.247.103,52
Издаци	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	30.06.2020.
Бруто зарада запослених	3.021.020,25	3.215.524,23	3.523.735,76	3.700.199,46	3.751.991,41	3.949.335,76	1.351.357,41
Остала лична примања	155.257,17	168.482,72	200.164,69	240.421,88	265.431,42	304.276,36	87.452,64
Расходи за материјал и услуге	1.209.685,38	1.370.275,53	2.155.049,48	1.598.716,51	1.834.176,62	1.962.874,43	634.787,67
Текуће одржавање	1.956.082,55	1.769.850,44	1.581.612,24	1.507.209,79	226.436,13	284.726,07	12.560,45
Трансфери институцијама, појединцима, невладино и јавном сектору	1.266.338,15	1.107.997,28	1.377.101,90	1.368.867,97	3.205.660,25	2.995.119,37	813.920,31
Капитални издаци	2.141.946,24	682.787,42	1.981.075,36	1.271.361,27	1.911.839,52	3.295.665,50	254.350,97
Позајмице и кредити	1.182.659,32	1.005.039,15	505.778,06	1.874.400,99	1.156.554,30	1.551.882,74	1.272.846,96
Отплата обавеза из претходних година	2.662.197,82	1.720.186,47	2.571.282,14	1.805.916,47	1.673.115,11	2.181.952,84	1.468.937,02
Средства резерве	165.590,22	109.920,07	123.495,30	87.761,35	95.760,50	40.822,45	0,00
УКУПНИ ИЗДАЦИ	13.760.777,10	11.150.063,31	14.019.294,93	13.454.855,69	14.120.965,26	16.566.655,52	5.896.213,43

У наредној табели је приказано стање дуга Општине Херцег Нови за 2017. и 2018. годину.

Стање дуга Општине Херцег Нови 2017. и 2018. годину

Година	2017.	2018.
Задуженост према добављачима	646.963,10	1.151.208,18

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Постојање стратешког документа (ПУП) за развој општине; • Допуна смештајног капацитета изградњом нових хотела; • Боља наплата пореза, накнада и такси; • Постојање законског оквира за развој Система унутрашње финансијске контроле и Интерне ревизије у јавном сектору. 	<ul style="list-style-type: none"> • Повећана задуженост општине у односу на раније године; • Укидање појединих прихода од стране државе, док се новим законским рјешењима нису успјели надомјестити ови изгубљени приходи који су општинама укинути; • Непостојање других стратешких докумената за развој општине (ЛЕАП, Стратегија развоја); • Недовољно изграђена и неразвијена инфраструктура може бити ограничавајући фактор, јер изискује велика средства из буџета.

МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Унапријеђење локалног правног оквира у области управљања јавном својином у општини; • Формирање регистра (базе) података о земљишту у јавној (општинској) својини; • Јачање капацитета запослених у општини у области управљања имовином; • Успостављање процедура за пренос права коришћења општинске имовине на друге локалне институције/установе; • Могућност изнајмљивања или залога имовине као хипотеке за финансирање разних пројеката без оптерећивања сопственог буџета; • Узимајући кредите, емитујући муниципалне обвезнице и улазећи у партнерства са приватним сектором; • Усвајање регистра ризика ради уочавања одређених претњи опасности које треба идентификовати и предложити начине отклањања или ублажавања истих; • Коришћење фондова ЕУ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Већа јавна потрошња на локалном нивоу; • Константно повећавање броја запослених; • Оперативно руководство није довољно свјесно улоге и функције које има финансијско управљање, контрола и интерна ревизија; • Низак праг толеранције за другачија и опречна мишљења код оперативних руководиоца; • Судски спорови покренути против општине.

3.21.3. Имовина и власнички удјели

Имовина Општине Херцег Нови

Закључно са 2018. годином Општина Херцег Нови је у евиденцији непокретности као носилац својинских права (која су и даље неуједначено књижена) укњижена на непокретностима – земљишту у површини од 30.985.525,90 m².

Површина земљишта које је било укњижено на Општинску Херцег Нови у 2017. је износила 126.182.897 m², дакле дошло је до значајног умањења непокретне имовине на којој Општина Херцег Нови има својинска права, а исто је резултат намјерне одређења одредби Закона о државној имовини, гдје се Влада Црне Горе уписала као носилац права располагања на имовини која је претходно била у корисништву Општине Херцег Нови.

Општина Херцег Нови у свом власништву има укњижено површину од 5.506 m² пословних објеката, те 37 стамбених јединица, укупне површине 1.843,31 m².

Општина је носилац права располагања на комуналној инфраструктури, градским гробљима, пијацама, објектима које користе мјесне заједнице којих има 18, градским тврђавама, домовима културе и дворани „Парк“, спортским теренима укњиженим на име Општине Херцег Нови, спортској хали, хотелу у склопу Спортског центра.

Власнички удјели Општине Херцег Нови

Општина Херцег Нови је оснивач комуналних предузећа у граду, јавних установа као и привредних друштава који се баве дјелатностима од значаја за обављање послова локалне самоуправе.

У прилогу је преглед предузећа чији је оснивач Општина Херцег Нови:

Ред. бр.	ПРЕДУЗЕЋЕ	Удио Општине Херцег Нови	НОМИНАЛНА ВРИЈЕДНОСТ ОСНИВАЧА
1	„Агенција за развој и заштиту Орјена – Херцег Нови“ д.о.о.	100%	
2	Туристичка организација Општине Херцег Нови	100%	
3	„Паркинг сервис“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
4	„Спортски центар – Игало“ д.о.о. Игало	100%	
5	„Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
6	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
7	„Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
8	„Агенција за изградњу и развој Херцег Новога“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
9	„Друштво за изградњу водоводне и канализационе инфраструктуре у Општини Херцег Нови“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
10	„Агенција за газдовање градском луком“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
11	ЈУ „Градска библиотека и читаоница“ Херцег Нови	100%	
12	ЈУ „Дневни центар за дјecu са сметњама и тешкоћама у развоју Херцег Нови“ Херцег Нови	100%	
13	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови	100%	
14	Јавни радио дифузни сервис Радио Телевизија Херцег Нови д.о.о.	100%	
15	Јавна установа културе „Херцег Фест“ Херцег Нови.	100%	
16	„Раднички универзитет“ Херцег Нови	100%	

Општина Херцег Нови је такође суоснивач предузећа „Vodacom“ д.о.о. Тиват.
Општина Херцег Нови има удио у предузећу „РТ Мимоза“ д.о.о. Херцег Нови од 10%,

Општина Херцег Нови не посједује податке о укљученој вриједности имовине те би било неопходно у наредном периоду покренути процедуре за процјену и утврђење вриједности имовине којом располаже.

3.22. Интегрисана СВОТ анализа

ПРЕДНОСТИ	
<ul style="list-style-type: none"> ● Добра географска позиција; ● Развијене услуге; ● Атрактивна туристичка дестинација, интересантна за развој туризма; ● Дobre климатске карактеристике и очуван биодиверзитет; ● Примјена концепта одрживог урбаног развоја; ● Проактивност, транспарентност и отвореност локалне самоуправе. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Богата културно историјска баштина; ● Постојање просторно планске документације и развојних програмских докумената; ● Присуство стратешких инвеститора; ● Одлична међународна сарадња; ● Развијен спорт.
СЛАБОСТИ	
<ul style="list-style-type: none"> ● Велики број запослених у ЈЛС и јавним предузећима; ● Непостојање водоводне, енергетске и комуналне инфраструктуре у залеђу и полуострву Луштица; ● Неадекватно коришћење природних ресурса; ● Недовољно развијена производња финалних производа, поготово прехрамбених; ● Неусклађеност понуде и тражње на тржишту радне снаге; ● Недовољан број хотела високе категорије; ● Недостатак плажа; ● Недовољно развијена комунална инфраструктура; ● Неуједначена урбанизација са посебним притиском на ужи обални појас. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Кашњење са изградњом санитарне депоније „Дубоки До“; ● Недовољна заштита и валоризација културно историјских добара; ● Недовољно паркинг простора нарочито у центру града; ● Неискоришћеност потенцијала Луке Зеленика; ● Недостајућа пројектна и техничка документација за приоритетне пројекте; ● Велики губици воде у водоводном систему; ● Недостатак појединих планова нижег реда – ДУП; ● Неискориштен културно-историјски и туристички потенцијал Старог града; ● Могућност стварања конфликта између развоја и заштите културног и природног наслеђа.

МОГУЋНОСТИ	
<ul style="list-style-type: none"> • Изградња градске обилазнице и трајекта Зеленика–Росе; • Међународно и локално заштићена културна и природна добра; • Развој слободних и бизнис зона; • Примјена концепта паметних градова (<i>Smart City</i>); • Усклађивање система образовања са потребама тржишта рада, посебно у туризму и угоститељству; • Могућност за привлачење СДИ и средстава из ЕУ и других фондова; • Изградња нових хотелско-туристичких капацитета високог стандарда; • Изградња и модернизација капацитета за квалитетније комуналне услуге. • Ефикасније управљање имовином града; • Могућност развоја туристичког потенцијала руралних подручја града и залеђа; 	<ul style="list-style-type: none"> • Велики потенцијал за развој пољопривреде, поготово пластеничке производње поврћа, марикултуре и риболова; • Селективно прикупљање отпада и повећање рециклаже; • Креирање бизнис инкубатора и креативних хабова и едукација кадрова; • Изградња нове спортске инфраструктуре високог стандарда• • Активирање Луке Зеленика у пуном капацитету• • Већи степен бриге о угроженим категоријама и здрављу становништва; • Активација просторних ресурса у циљу диверзификације привредних дјелатности; • Развој кварталног сектора привреде; • Изградња рибарске луке; • Унапређење квалитета животне средине
ПРИЈЕТЊЕ	
<ul style="list-style-type: none"> • Одлив квалитетних кадрова и одлазак младих у земље ЕУ; • Смањење обима инвестиција на глобалном нивоу; • Губитак природних плажа. 	<ul style="list-style-type: none"> • Брза промјена свјетских трендова и технологија; • Сеизмички hazard; • Све јача конкуренција држава регије у области туризма; • Пандемија Ковид-19

Херцег Нови захваљујући географској позицији представља атрактивну туристичку дестинацију што је једна од великих предности, са тенденцијом динамичног развоја и подизања нивоа туристичке понуде у будућности. Захваљујући добрим климатским карактеристикама, веома очуваном биодиверзитету и фортификацијама као и осталим културно историјским споменицима, туристички производ Херцег Новог је оригиналан и другачији од осталих градова на Црногорском приморју. Близина Орјенског масива и атрактивност укупног залеђа стварају могућност диверзификације укупног туристичког потенцијала. Инвестициони потенцијал је велики, а присуство значајних страних инвеститора утиче на подизање нивоа укупне туристичке понуде. Добра географска позиција отвара могућности за међународну сарадњу и привлачење средстава из међународних фондова. Општина је позната не само по умјетницима већ и по врхунским спортистима и добрим спортским клубовима.

Слабости се огледају у недовољно развијеној инфраструктури, посебно путној, водоводној и енергетској. Непостојање и неусклађеност планске документације са стањем на терену је важан фактор који је знатно успорио реализацију инвестиционих пројеката и побољшање градске инфраструктуре. Недовољна производња финалних производа посебно прехранбених у функцији подршке туризму кроз креирање аутохтоних брендова представља слабост привреде града на коју ће се различитим мјерама дјеловати у временском хоризонту који покрива ова Стратегија. Неуједначеном урбанизацијом је дошло до великог притиска на ужи обални појас, што ће се усвајањем планске документације временом промјенити у правцу полицентричног развоја од центра ка залеђу. Недовољан број паркинг мјеста и непостојање обилазница и саобраћајница примарног и секундарног карактера представљају велику слабост за креирање озбиљнијег туристичког производа. Недовољна искоришћеност луке Зеленика је такође један од ограничавајућих елемената за развој привреде града у цјелини.

Могућности за развој су велике ако узмемо у обзир да је Херцег Нови у бившој СФРЈ представљао четврту туристичку дестинацију од свих приморских градова. Постојећа Јадранска магистрала (која је преузела карактер међународне транзитне саобраћајнице) и близина аеродрома Дубровник као транзитне тачке нашег града на Јадранско-јонској рути, тренутно су кључни предуслови

развоја. Градска обилазница треба да се пројектује и изгради сходно могућностима у што хитнијем року. У свим локалним и државним документима су препознате и предвиђене могућности за развој бизнис зона. Примјеном модерног концепта паметног града отвориле би се могућности за ефикасније управљање постојећим ресурсима и модернизацију постојећих капацитета. Усклађивањем система образовања са потражњом на тржишту рада би се отворила могућност за бољу запосленост домицилног становништва. Нова и квалитетна спортска инфраструктура не би само утицала на квалитет локалних клубова већ би пружила и могућност развоја такозваног спортског туризма. Отварање бизниса треба да створи могућност за развој идеја и планирање развоја привреде у цјелини. Пољопривредни потенцијали и риболов нису у адекватној мјери заступљени посебно ако се има у виду потреба за домаћом храном у хотелским капацитетима у Херцег Новом. Могућности су велике обзиром да постоје значајне субвенције за развој пољопривреде како на локалном, тако и на државном нивоу. Формирање рибарских лука и едукација кроз ЕУ фондове отвара могућност за развој рибарства и узгој школки и рибе. Пријетње које се јављају односе се на различите факторе почев од природних који су изражени у виду сеизмичких хазарда који су посебно обиљежени у зонама гдје је потенцијално клизиште што је предвиђено у посебним планским документима и препознато као потенцијална пријетња. Губитак природних плажа утиче знатно на промјену укупне слике туристичке дестинације без могућности исправке истих.

Близина великих туристичких центара утиче на већу конкуренцију са којом се треба брже и оперативније носити обзиром на знатно заостајање Херцег Новог због гашења великих туристичких потенцијала који су били условљени лошим приватизацијама. Одлазак младих и образованих људи из града представља озбиљан проблем за развој града у будућности. Постојећи инвестициони потенцијал за којим постоји интересовање великих страних инвеститора треба адекватно подржати и усмјерити ка подизању нивоа туристичке понуде града, у супротном ће доћи до одласка инвеститора на друге атрактивније и ефикасније локације. Повећање конкурентности, ефикасности и ефективности економије Херцег Новог могуће је постићи кроз баланс између економије и екологије, то јест одрживи развој. Фокус је у развоју туризма и валоризацији културних добара кроз максималну бригу о очувању простора, развоју зелене економије, иновацијама у малом и средњем бизнису и пољопривреди, ефикасном коришћењу енергије, стимулисању креативних индустрија и стварању концепта паметног града.

3.23. Утицај пандемије Ковид-19 на локални развој

Глобалне и националне мјере сузбијања вируса, од социјалног дистанцирања до затварања пословних субјеката, довеле су до поремећаја на страни понуде и смањују приходе и потрошњу домаћинстава – двоструки шок понуде и потражње. Услуге могу бити захваћене продуженим утицајем док су на снази мјере ограничења путовања и социјалног дистанцирања, а оне чине нарочито велик удио укупне запослености у Црној Гори и Херцег Новом, чак и до 70 процената. У економском смислу, новонастале околности најтеже су погодиле услужно оријентисане привреде, укључујући Црну Гору која значајно зависи од туризма.

Док су сектори оријентисани на домаће тржиште или везани за онлајн услуге – као што су пољопривреда, информационе и комуникационе технологије и енергетика – мање погођени пандемијом, саобраћај и туризам у 2020. години биљеже драстичан пад. Управо из разлога што се локална привреда углавном ослања на туризам, економски развој у Стратешком плану развоја општине Херцег Нови за период до 2027. мора се конципирати на дјелимичном заокрету ка привредним дјелатностима које су отпорније на овакве шокове и кризе те тако омогући стабилнији и равномјернији развој, подразумјевано у комбинацији са даљим развојем туризма. Из тог разлога, нужно је да ова стратегија развоја буде осмишљена у складу са реално сагледаним потенцијалима и могућностима за развој Херцег Новог. У фази стратешког планирања откривене су, поред пријетњи, и до сада непрепознате прилике и нови могући правци развоја. Неке од ових

новостворених шанси односно прилика добрим дијелом не би се препознале да није било сагледавања опасности попут пандемије Ковид-19. Активација просторних ресурса општине кроз интезивнију пољопривредну производњу медитеранских култура (маслина, винове лозе, смокви, агрума и др.), пластеничку производњу поврћа, градњу рибарске луке и развоја рибарства и прераде пољопривредних производа, ИКТ и креативне индустрије омогућило би ублажавање последица ове, али и адекватнији одговор на све будуће економске кризе. Новина је и могућност коришћења соларне енергије и формирање енергетских постројења на локацијама гдје не постоји могућност пољопривредне производње. На овај начин се смањује опасност од економских криза и удара којима су посебно изложени градови и региони који се баве искључиво туризмом или само једном доминантном привредном граном. Тако би Херцег Нови добио диверсификацију привредних дјелатности и разноликост понуде, те постао економски и политички стабилнији град. Херцег Нови би на овај начин развио другачију бизнис средину, и након пропасти бродоградње и нестанка великих локалних компанија попут Првоборца, истовремено смањио зависност локалне економије од туризма, релативно брзо санирао ефекте постојеће кризе биљежећи економски раст уз правилно конципиран средњорочан развој. Пандемија КОВИД-19 вирусом нам је показала крхкост наше досадашње оријентације локалне привреде на туризам али управо овај стратешки планом нам омогућава да сагледамо будући концепт економског развоја проистекао из нове реалности и прилику за успостављање нових пословних модела отпорнијих на економске кризе и пандемије пружајући економску сигурност и просперитет становницима Херцег Новог.

ХИТНИ ОДГОВОР У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА И ОПОРАВАК ОД ПОСЉЕДИЦА ПАНДЕМИЈЕ

Пратећи дешавања на глобалном нивоу и развој ситуације у Црној Гори и земљама региона, општина Херцег Нови оформила је тим који је континуирано пратио епидемиолошку ситуацију у општини и сходно томе, доносио мјере које су се односиле на начин рада општинских служби, али и поштовање наредби и препорука Националног координационог тијела за заразне болести.

Предсједник Општине Херцег Нови донио је закључак о утврђивању мјера и олакшица за превазилажење последица изазваних епидемијом заразне болести КОВИД-19. Усвојено је десет различитих мјера и олакшица за грађане и привреду које су временски ограничене, пет мјера за рационализацију трошкова локалне самоуправе, такође временски ограничене, те предложене мјере Влади Црне Горе за олакшање функционисања свих локалних самоуправа у земљи.

Отварањем граница очекује се долазак туриста и оживљавање економске активности. Ипак, у којој мјери ће "скраћена" сезона допринијети стабилизацији привредних токова, остаје да се види. Ово зависи не само од туристичке сезоне, већ и од даљег развоја епидемиолошке ситуације.

У том контексту и на основу досадашњих искустава повезаних са КОВИД-19 пандемијом, уз континуирано праћење стања на терену и развоја ситуације, препознате су потенцијалне области за хитан одговор на кризу и опоравак, како слиједи.

ЕКОНОМИЈА

У оквиру пружања свеобухватног економског одговора на кризу, идентификоване су следеће приоритетне привредне гране: туризам, угоститељство, пољопривреда и предузетништво, укључујући креативне индустрије, на које ће се Општина фокусирати приликом осмишљавања конкретних мјера помоћи, како би се омогућило лакше превазилажење тренутне неликвидности предузетника и ММСП, и нарочито умањио ризик од укидања радних мјеста.

Мјере подршке могу се односити на:

- ослобађање плаћања камате по основу задужења пореза на непокретности на ограничени период;
- одлагање принудне наплате по основу доспјелог дуга када је у питању порез на непокретности, на ограничени период;
- одлагање или ослобађање плаћања закупа објеката (пословни простори, привремени објекти и др.) у власништву Општине, за привредне субјекте у приоритетним секторима;

- одлагање или ослобађање плаћања комуналне таксе за јавне површине у функцији угостителјских тераса,
- одлагање плаћања приреза порезу на доходак физичких лица на ограничени период, за све оне који обављају привредну дјелатност у приоритетним секторима;
- одлагање или ослобађање плаћања рачуна за одвоз смећа за привреднике у приоритетним секторима;
- забрана утуживања по основу рачуна за воду и одвоз смећа за привреднике у приоритетним секторима;
- редовна испорука воде свим привредницима у приоритетним секторима без обзира на неизмирена дуговања, и сл.

Подршка угроженим категоријама становништва и социјални сервиси

Дио мјера које се предвиђају за сектор привреде, био би примијењен и на грађане-физичка лица, и то:

- ослобађање плаћања камате по основу задужења пореза на непокретности на ограничени период;
- одлагање принудне наплате по основу доспјелог дуга када је у питању порез на непокретности, на ограничени период;
- одлагање или ослобађање плаћања рачуна за одвоз смећа;
- забрана утуживања по основу рачуна за воду и одвоз смећа;
- редовна испорука воде свим потрошачима без обзира на неизмирена дуговања, и сл.

Поред наведеног, у области социјалне и дјечје заштите, могуће мјере подршке биле би усмјерене на најосјетљивије категорије становништва, и то кроз:

- ослобађање плаћања закупа станова у власништву Општине за социјално угрожене категорије становништва;
- додјелу једнократне помоћи за домаћинства без прихода;
- развој социјалних сервиса у сарадњи са Црвеним крстом (помоћ у кући, успостављање посебне СОС телефонске линије за старије особе и особе са инвалидитетом).

ЈАВНЕ УСЛУГЕ

Кроз посебан специфични стратешки циљ који би се односио на јачање администрације и капацитета локалне самоуправе, пожељно је дефинисанити приоритете који се тичу даље рационализације, оптимизације и побољшања ефикасности, те развој е-управе и сервиса. Приоритете усмјерити ка дигитализацији услуга у јавном сектору, у смислу промоције коришћења већ постојећих електронских услуга и/или увођења нових, како би се грађанима омогућио прелазак на електронске процесе као алтернативу за традиционални начин комуникације и рада у што већем броју области. Посебну пажњу посветити дигиталном усавршавању службеника јавне управе.

Сарадња са невладиним сектором

Сарадња са Црвеним крстом и волонтерима, током пандемије КОВИД-19, указала је на значајне друштвене ресурсе који се могу ставити у функцију подршке најосјетљивијим категоријама у условима кризе. У том контексту, Општина ће наставити са унапређењем сарадње са невладиним сектором, и подржати плурализам у пружању услуга социјалне и дјечје заштите, тамо гдје за то постоје могућности.

3.24. Закључно разматрање

Могућности за даљи развој Општине Херцег Нови и приоритети дефинисани у интегрисаној СВОТ анализи у колерацији су са резултатима добијеним из анализе спроведене анкете. На основу интегрисане СВОТ анализе у којој су приказане предности, слабости, могућности и пријетње дошло се до општих смјерница које су потврђене спроведеном јавном анкетом.

Унапријеђење техничке инфраструктуре (саобраћајнице, водовод и канализација) представља проблем који је 80,4% испитаника оцјенило као приоритет за даљи развој општине. Интегрисана СВОТ анализа је такође дефинисала ове проблеме који требају бити превазиђени кроз конкретне мјере, детаљно разрађене кроз приоритете у специфичном циљу који се тиче инфраструктуре.

Даљи развој и унапријеђење туризма као водеће привредне гране 63,9% испитаника је оцјенило као приоритет као и економски развој уз очување животне средине (одрживи развој) који је оцјенило 35,6% испитаника. У интегрисаној СВОТ анализи су потврђене могућности и шансе за изградњу нових туристичких капацитета и подизање нивоа постојећих кроз диверзификацију туристичког производа на подгране туризма као и поштовање свих критеријума одрживог и хармоничног развоја. Специфичним циљем који се тиче економског раста и развоја потребно је дефинисати пројекте који ће омогућити одрживи развој туризма. Туризам ће се неминовно индиректно појављивати и у осталим стратешким приоритетима.

Привлачење нових и задржавање постојећих инвеститора (нова радна мјеста, трансфер знања и технологија...) је 28,9% испитаника оцјенило као један од стратешких приоритета који је у појединачним као и интегрисаној анализи дефинисан општим смјерницама, док је детаљне пројекције потребно дати у специфичном циљу који се тиче економског раста и развоја. Као што показују резултати анкете 26,8% анкетираних сматра да је недовољно искоришћен потенцијал руралног развоја, рибарства и пољопривреде. Потребно је систематски и планирано радити на циљном повезивању руралних са урбаним срединама, што ће утицати на побољшавање квалитета живота становништва руралног подручја и одрживо коришћење природних ресурса. Пољопривреда је заједно са туризмом, развојни и економски приоритет националне економије. У Херцег Новом пољопривреда треба да буде у директној повезаности са туризмом, кроз креирање квалитетних производа који се могу пласирати у туристичким капацитетима. У развоју марикултуре и рибарства постоји велики потенцијал који треба искористити у будућем периоду као и детаљно дефинисати Специфичним циљем који се тиче економског раста и развоја. Развој предузетништва, малог и средњег бизниса је 22,7% испитаника оцјенило као један од важнијих приоритета. Деиндустријализацијом је дошло до гашења великих система у друштвеном власништву који су упошљавали огроман број људи. Предузетништво, микро, мали и средњи бизнис представљају један од важнијих приоритета у укупном развоју државе, па према спроведеној анкети треба да буду и „жила куцавица“ будуће привреде Херцег Новог.

Унапријеђење друштвених дјелатности (образовање, култура) је 27,8% испитаника оцјенило као један од најважнијих стратешких приоритета. Појединачним као и интегрисаном СВОТ анализом опште смјернице су предвидјеле могућности за развој. Посебно је дефинисана израда Стратегије развоја културе која треба да дефинише развој у будућности. Херцег Нови као универзитетски град и научно технолошки центар (друштво знања) је 23,2% испитаника оцјенило као приоритет. Полазна основа кроз постојање три факултета је већ дефинисана на основу доступних података. Могућности за унапријеђење су велике и потребно их је детаљно дефинисати у специфичном циљу који се тиче друштвених дјелатности. Урбани развој града – паметни град (*Smart City*) је 21,6% испитаника оцјенило као приоритет. У Просторно урбанистичком плану општине концепт развоја Херцег Новог је одређен као умјерени и одрживи урбани развој назван – еволуцијом до хармоничне општине. Интегрисана СВОТ анализа је у могућностима показала да је концепт паметног града један од приоритета. Паметни градови подразумијевају дугорочно осмишљено располагање свим расположивим ресурсима чиме истовремено пружају висок квалитет живота. Концепт паметног града спаја информациону и комуникацијску технологију и разне физичке уређаје повезане с мрежом како би се оптимизовала ефикасност градских услуга и локалне самоуправе. Могућности за унапријеђење потребно је детаљно дефинисати специфичном циљу који се тиче друштвених или кварталних дјелатности. Развој конкурентне и иновативне локалне економије помоћу интелектуалног капитала, нових технологија и креативне индустрије је 9,3% анкетираних испитаника оцјенило као један од развојних приоритета. Друштва заснована на економији знања су међу напреднијим друштвима у свијету. Креативне индустрије су препознате као један од развојних потенцијала општине у већини

усвојених стратешких докумената, СВОТ анализи, анкети као и државним документима који су у фази израде. Овај сектор је познат и као креативна економија, или културна индустрија, и представља комбиновање елемената креативности и бизниса у циљу остваривања економског развоја. Самим тим је потребно дефинисати пројекте за овај приоритет у специфичном циљу који се тиче економије или кварталног сектора.

Велики изазов за локалну самоуправу у будућности представља јачање административних капацитета локалне управе, јавних установа и предузећа (е-управа, оптимизација пословања...) који је 14,9% испитаника оцјенило као један од важнијих приоритета да би се побољшала ефикасност локалне самоуправе. Ово је један од проблема који је локална администрација препознала у свим важним стратешким документима, а потврђен је овим анализама и анкетом. Могућности за превазилажење ових проблема треба дефинисати у Специфичном циљу који се тиче јачања административних капацитета локалне самоуправе.

Хумано оријентисан и еколошки прихватљив град (одрживо просторно планирање, енергетска ефикасност, еко јавни превоз...) је 19,6% анкетираних препознано као важан приоритет за будући развој града. Неуједначеном урбанизацијом је дошло до великог притиска на ужи обални појас а стање животне средине је потребно знатно унаприједити. Сви проблеми као и могућности за рјешавање истих су препознати и у појединачним и интегрисаној СВОТ анализи, што треба да буде саставни дио Специфичног циља који се тиче заштите животне средине.

Важност спорта и рекреације морамо првенствено посматрати кроз очување здравља и превенцију болести као дијелу „well-being-a“ локалног становништва али спорт има и своју комерцијалну, профитабилну страну. Економика спорта се појављује као нова грана економије, проучавајући и утицај спорта на друге дјелатности попут туризма или на текстилну и прехранбену индустрију. За нас је јако битан развој такозваног спортског туризма за који је потребно обезбједити адекватну спортску инфраструктуру.

Постоје непознанице у смислу утицаја пандемије Ковида-19 на економију (како глобалну тако и локалну) те се и највећи свјетски стручњаци не слажу око тога како и колико ћемо све бити погођени. Самим тим свако, са локалног нивоа, предвиђање утицаја пандемије на исходе ове Стратегије је неутемељено. Морамо се оградити из због непостојање дугорочних планова и одговора на економске ефекте пандемије на глобалном и државном нивоу са којима Стратешки план општине треба бити у сагласју. У случају доношења стратешких планова за ублажавање персекусија насталих усљед Ковида-19 и Стратешки план развоја општине ће бити накнадно усаглашен са плановима вишег реда. Сматрамо да то неће промјенити дефинисане циљеве и приоритете већ ће највећи изазов бити прилагођавање новим условима друштвено-економског живота у пост-корона ери, што циљеве неће учинити неостваривим већ ће само пут за њихово остварење бити много тежи, поготово без интервенционизма државе.

Док су сектори оријентисани на домаће тржиште или везани за онлајн услуге – као што су пољопривреда, информационе и комуникационе технологије и енергетика – мање погођени пандемијом, саобраћај и туризам у 2020. години биљеже драстичан пад. Управо из разлога што се локална привреда углавном ослања на туризам, економски развој у Стратешком плану развоја општине Херцег Нови за период до 2027. мора се конципирати на дјелимичном заокрету ка привредним дјелатностима које су отпорније на овакве шокове и кризе те тако омогући стабилнији и равномјернији развој, подразумјевано у комбинацији са даљим развојем туризма.

4. РАЗВОЈНИ ЦИЉЕВИ ОПШТИНЕ

Полазећи од претходно датог прегледа доступних стратешких развојних докумената на нивоу локалне самоуправе и државе по појединим сегментима функционисања, идентификованих проблема и развојних шанси, затим наведених развојних приоритета, те у оквиру ове Стратегије детаљне анализе и сводне СВОТ анализе на нивоу Општине Херцег Нови и спроведене анкете, у наредном дијелу су приказани визија и мисија, те у складу са тим исказани општи стратешки циљ развоја и из њега произишли специфични циљеви и приоритети за период до 2027. година.

4.1. Мисија и визија

Главна три корака стратешког усмеравања су: ВИЗИЈА, МИСИЈА и СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ. Самим тим се, прије дефинисања општег и специфичних стратешких циљева за период до 2027. године, намеће потреба приказивања визије и мисије.

ВИЗИЈА

„Ефикасно вођена и добро административно уређена општина са развијеном инфраструктуром и мрежом насеља, предузетнички оријентисаним појединцима и привредом, у здравој и очуваној живојној средини.“

Уједно, полазећи од тога да визија развоја треба да на сажет и разумљив начин исказе дугорочније развојне амбиције Општине Херцег Нови, у функцији њеног потпунијег разумијевања и ангажовања сваког појединца на нивоу локалне самоуправе бићемо вођени следећом идејом: „ХЕРЦЕГ НОВИ“.

Поближе одређење развојне визије Херцег Новог може се разложити у форми више порука и садржајно исказати у следећој слици на начин:

Слика бр. 1: Акроним визије

Акроними	Порука	Садржај поруке
Х	Хетероген	Хетероген, историјски посматрано, друштвено, економски, социјално и културно богат град нуди све предности и удобност мирног живота у малој средини.
Е	Европски	Успостављен систем вриједности гдје се примат даје националном, али се кроз разне форме глобалних интеграција уважавају стандарди суживота и пословања.
Р	Различит	Различитост настала из историјске борбе за очување сопственог националног и културног идентитета. Различитост схватамо као јединствени медитерански спој истока и запада, предивне природе Јадрана и људи широког ума.
Ц	Цијењен	Општина цијењених, ведрих и приступачних људи, научника, спортиста и умјетника. Поштовање сопственог и туђег, толеранција и разумијевање чине да се сви који дођу у Херцег Нови осјећају добродошлим.
Е	Ефективан/Ефикасан	Успјешан административни центар који избором правих ствари, радећи их на најбољи могући начин, подржава развој града и читаве државе поштујући принципе одрживог развоја и заштите животне средине.
Г	Глобалан	Традицијом и разноврсним идејама и садржајима локално у судару са глобалним утицајима има позитивно синергијско дејство на свеукупан развој града.

Акроними	Порука	Садржај поруке
Н	Напредан	Као једна од најразвијенијих општина у Црној Гори, развојне амбиције сежу све до позиционирања Херцег Новог као лидера Евродистрикта Јужни Јадран. Херцег Нови у наредном периоду биће препознат као сигуран, здрав и амбијентално подстицајан простор за рад, живот и инвестиције.
О	Отворен	Географски положај и вјековна традиција отвореног града чине га препознатљивом заједницом различитости, спонтаности и слободе.
В	Визионарски	Паметан град са јасном визијом како држава, локално становништво, јавни и приватни сектор заједно да раде на изналажењу креативних рјешења за унапријеђење квалитета живота.
И	Иновативан	Град који користи иновативне приступе, рјешења и концепте развоја савремене привреде на премисама економије знања приближавајући овај град моделу паметног града.

МИСИЈА

Мисија означава *raison d'être* или сврху постојања једне организације. У конкретном случају заложићемо се да Општина Херцег Нови у планираном развојном периоду, досљедном реализацијом предложене стратегије развоја, буде препозната као:

„Одржива усјјешна заједница са интeнзивном друштвеном, економском, социјалном и културном активношћу свих грађана, способна да искористи евидентне шансе за дуорочан усјјех и развој.“

Наша мисија биће оживотворена кроз разне форме партнерства заинтересованих субјеката из Општине и на нивоу државе Црне Горе, и то на начин да правилним коришћењем расположивих ресурса на принципима одрживог развоја успоставимо заокружен и међусобно комплементаран циклус развоја туризма, пољопривредне производње и прераде, креативне индустрије, повећамо број предузетника, микро, малих и средњих предузећа у укупној привредној активности, успоримо одлив младих кадрова и повећамо стопу запослености, водимо редовну бригу о угроженим групама, очувамо мултиетичност и развијамо повјерење унутар наше заједнице.

4.2. Општи стратешки циљ, специфични стратешки циљеви и приоритети

Сви стратешки циљеви су подијељени на општи и специфичне циљеве и означавају све оно што се жели постићи не би ли се остварио квалитативни и квантитативни помак у поређењу са тренутним стањем. У функцији дефинисања општег развојног циља за планирани развојни период до 2027. године и на тој основи потребе да се формулишу адекватни развојни приоритети, потребно је имати у виду важеће стратешке документе и одлуке на нивоу локалне самоуправе као и кључне државне развојне документе и у њима утврђене развојне приоритете. Исти ће нам у оквиру овог стратешког плана послужити као квалитетна и поуздана основа за утврђивање преходних категоријалних димензија за потребе Општине Херцег Нови.

Национални стратешки приоритети предложени у Стратегији паметне специјализације за период 2019–2023. године су:

- Одржива пољопривреда и ланац вриједности хране;
- Енергија и одржива животна средина;
- Одрживи и здравствени туризам;
- ИКТ као хоризонталан приоритет.

У наредној табели су приказане државне развојне визије:

Развојне визије државе

РАЗВОЈНА ВИЗИЈА ЦРНЕ ГОРЕ				
Приоритети	Здрава	Одржива	Дигитализована	Модернизована и конкурентна
Одржива пољопривреда и ланац вриједности хране	X	X	X	X
Енергија и одржива животна средина	X	X	X	X
Одрживи и здравствени туризам	X	X	X	X
ИКТ			X	X

Изабрани приоритети Црне Горе су: енергија и одржива животна средина, одржива пољопривреда и ланац вриједности хране, одрживи и здравствени туризам и ИКТ. ИКТ је хоризонтални сектор, јер даје технолошко-пословну подршку осталим приоритетним секторима.

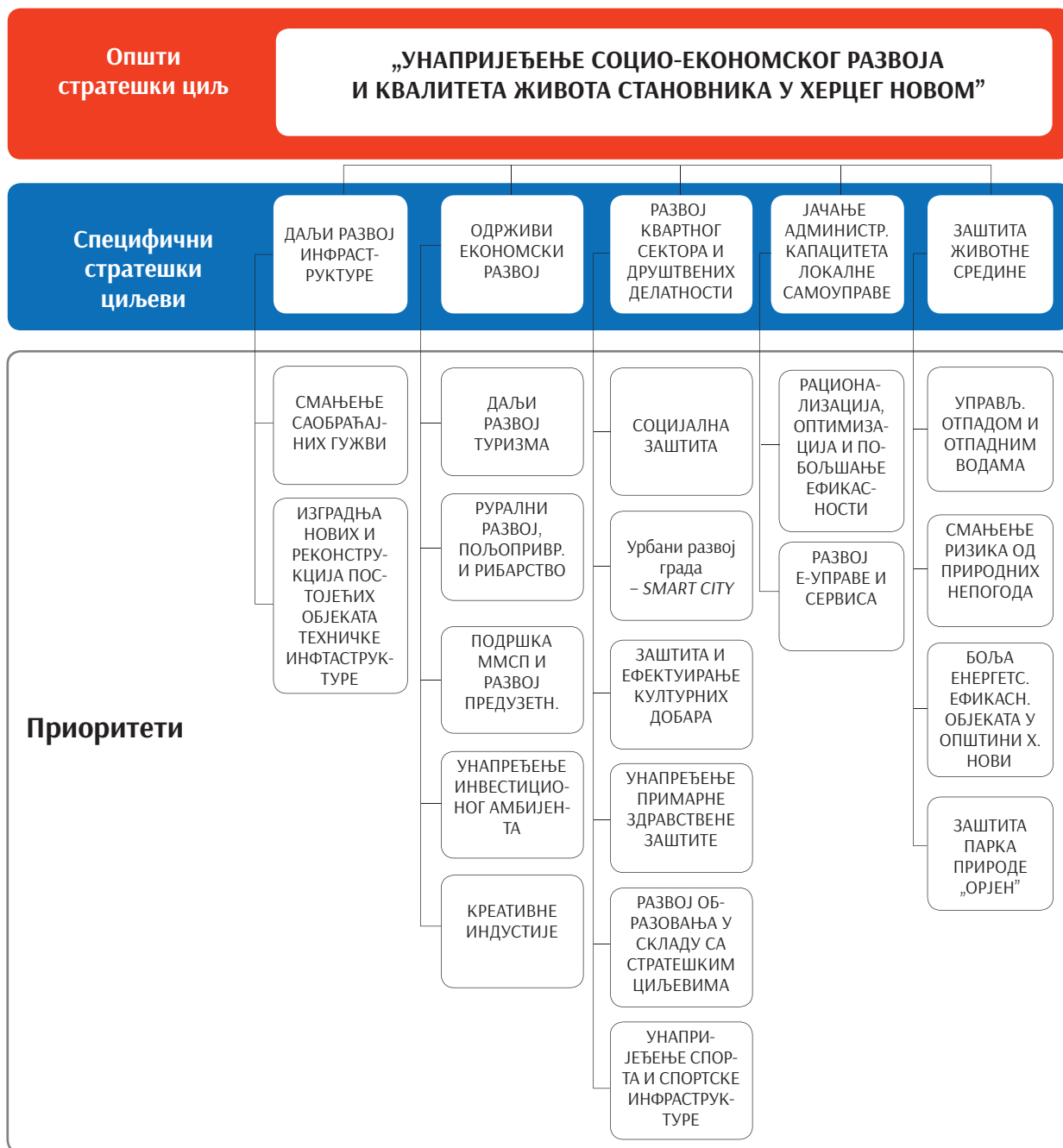
На основу стратешке визије економског развоја Црне Горе, примјер С3 методологијом и спровођењем Процеса предузетничког откривања, дефинисане су четири приоритетне области. Улагањем, као и развојем иновационог и истраживачког потенцијала у изабраним приоритетним областима, креираће се нове могућности за предузетничке активности и развој економије заснован на знању, што је основ за развој и на локалном нивоу, конкретно за општину Херцег Нови и њене развојне приоритете.

Након прегледа доступних стратешких развојних докумената на нивоу државе по појединим сегментима функционисања и наведених наведених развојних приоритета, те детаљне анализе постојећег стања и сводне СВОТ анализе на нивоу Општине Херцег Нови и спроведене анкете, дефинисана је развојна визија и мисија, те у складу са тим исказани општи стратешки циљ развоја и из њега проистекли специфични циљеви и приоритети за период до 2027. година. У циљу постизања општег стратешког циља успјели смо да дефинишемо пет специфичних стратешких циљева и деветнаест приоритета који ће карактерисати предстојећи период овог Стратешког плана.

У наредној слици је дат приказ Стратешког плана развоја општине Херцег Нови:

Слика бр 2. приказ Стратешког плана развоја општине Херцег Нови до 2027. године

У поглављима 4.2.1. и 4.3. дати су опис, показатељи успјешности (индикатори), средства провјере, полазне основе и жељене вриједности за сваки од ових пет специфичних стратешких циљева, као и опис сви дефинисаних приоритета и планираних пројеката унутар тих циљева.

4.2.1. Општи стратешки циљ

„СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА БРЖИ СОЦИО-ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ И УНАПРИЈЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА СТАНОВНИКА У ХЕРЦЕГ НОВОМ”

Општи стратешки циљ показује смјер, оно што треба да постигнемо у планираном року односно до 2027. године, остварењем низа посебних специфичних циљева. Општи стратешки развојни

циљ Општине Херцег Нови се, у складу са претходно назначеном визијом и мисијом, може исказати као настојања руководства да унаприједи постојећи и на значајно виши ниво подигне свеукупни друштвено-економски квалитет живота свих становника до 2027. године. Тиме би се у националним оквирима Општина Херцег Нови позиционирала као водећа, с тим да би досљедном имплементацијом предложене стратегије постала конкурентски препознатљивија и у регионалним оквирима.

4.2.2. Специфични стратешки циљеви и приоритети

Ови циљеви се односе на поједина подручја и дјелатности битне за остваривање општег стратешког циља и постизање жељених исхода. За правилан раст и развој локалне заједнице битни су сви сегменти и области, али је нужно одредити области које су приоритетне за стратешко раздобље до 2027. Из тог разлога су унутар сваког специфичног циља дефинисани приоритети, односно приоритетне области којима су одређене и предности појединих активности у односу на друге. Другим ријечима, приоритети дефинишу активности које ће у наредном стратешком раздобљу имати предност пред другим активностима у функцији бржег остваривања стратешких циљева.

Након одређивања мисије визије и општег стратешког циља дефинисано је пет специфичних стратешких циљева:

1. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ
2. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ
3. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ
4. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
5. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Из претходног се може уочити опредељеност локалне самоуправе да се, због своје важности за развој Херцег Новог, квартални сектор привреде (здравство, образовање, култура и др.) детаљно обради и посебно прикаже као Специфични стратешки циљ а не као приоритет унутар Специфичног стратешког циља 2: Одрживи економски развој.

За сваки од ових пет специфичних стратешких циљева потребно је исказати показатеље успјешности (индикатори), средства провјере, полазне основе и жељене вриједности. Показатељи успјешности су у бројкама и на друге начине изражени показатељи на основу којих ће, у предвиђеним временским интервалима, бити мјерени резултати предузетих мјера. Притом је потребно нагласити како циљ ове стратегије није само да на свим подручјима подстичемо раст већ и бољи квалитет. Самим тим показатељи успјешности нису искључиво квантитативне природе, мада је у пракси пуно теже мјерити квалитативни помак него квантитативне промјене.

За сваки од ових пет специфичних стратешких циљева у наредној табели дати су показатељи успјешности (индикатори), средства провјере, полазне основе и жељене вриједности:

Специфични стратешки циљеви

Специфични стратешки циљеви	ССЦ 1.	ССЦ 2.	ССЦ 3.	ССЦ 4.	ССЦ 5.
	Даљи развој инфраструктуре	Одрживи економски развој	Развој кварталног сектора и друштвених дјелатности	Јачање администр. капацитета локалне самоуправе	Заштита животне средине
Показатељ успјешности	Реконструкција и изградња водоводне и канализационе мреже; изградња нових саобраћајница; реконструкција постојећих локалних саобраћајница; изградња обилазнице; изградња гараже; изградња нове аутобуске станице; боља повезаност поморским превозом.	Изградња нових туристичких капацитета и већи број остварених ноћења; диверзификација туристичког производа; брендирање општине; кластеризација пољопривредних произвођача и већа пољопривредна производња; покретање пословног инкубатора; покретање креативног хуба; развој предузетништва и ММСП; отварање бизнис зона; адекватна радна снага.	Изградња нових капацитета и побољшање услова живота за особе са сметњама у развоју; рјешавање стамбеног питања угрожених категорија локалног становништва и особа са слабијим материјалним статусом; развој и унапријеђење урбаног концепта градског језгра (паметни град); заштита и ефектуирање културних добара; унапријеђење примарне здравствене заштите; развој и унапријеђење образовног система на локалном нивоу; мања неуслашеност образовања и тржишта рада, већи број спортиста и рекреативаца.	Рационализација и побољшање ефикасности локалне самоуправе; умрежавање са јавним предузећима и агенцијама путем јединственог софтвера; развој е-управе и онлајн сервиса; увођење ESRI ARHI GIS и GDI GIS платформи; увођење нове информатичке инфраструктуре.	Управљање отпадом и отпадним водама; изградња депоније Дубоки До; постојање процедура и смањење ризика од природних непогода и онечишћења кроз мапирање хазарда и адекватну опремљеност служби; побољшање енергетске ефикасности објеката; заштита парка природе Орјен.

Специфични стратешки циљеви	ССЦ 1.	ССЦ 2.	ССЦ 3.	ССЦ 4.	ССЦ 5.
	Даљи развој инфра- структуре	Одрживи економски развој	Развој квартног сектора и друштвених дјелатности	Јачање администр. капацитета локалне самоуправе	Заштита животне средине
Средство провере	Извјештаји надзорних органа и Агенције за изградњу и развој Херцег Новог; извјештаји надлежних секретаријата; извјештаји Дирекције јавних радова.	Извјештаји надлежних секретаријата, Министарства економије, туризма и пољопривреде и руралног развоја, ИРФ-а, Агенција, ЛТО и НТО.	Извјештаји надлежних секретаријата, Министарства просвјете, науке, здравља и културе.	Извјештаји надлежних секретаријата; Министарства туризма и одрживог развоја, за информационе технологије и локалне самоуправе: Заједнице општина Црне Горе.	Извјештаји надлежних секретаријата и јавних предузећа; Министарства туризма и одрживог развоја, локалну самоуправу; Заједнице општина Црне Горе.
Полазна основа	Број паркинга мјеста и гаража 2019. године; дужина изграђених локалних саобраћајница 2019. године у км; дужина водоводне и канализационе мреже 2019. године у км; број поморских линија на локалном нивоу 2019. године.	Број предузетника и регистрованих ММСП (2019. година); број бизнис зона (2019. година); количина произведених пољопривредних производа (2019. година); број пословних инкубатора и креативних хубова (2019. година); број долазака у маринама према броју везова 2019. година, смјештајни капацитети и приход од туризма по подгранама 2018. година.	Број и стање установа за бригу о ОСИ; стање урбаних градских цјелина 2019. година; стање културно-историјске баштине 2019. година; квалитет и тренутно стање здравствених установа 2019. година; број студената и квалитет високошколских установа на територији општине 2019. година; број спортиста.	Број запослених и структура секретаријата, јавних предузећа и агенција 2019. година; стање заједничке информационе комуникационе мреже локалне самоуправе и јавних предузећа 2019. година; стање онлајн сервиса и број модерних и-платформи 2019. година.	Стање комуналне инфраструктуре 2019. година; број депонија за одлагање отпада 2019. година; стање у области енергетске ефикасности 2019. година; процјена ризика од елементарних непогода 2019. година; стање парка природе Орјен и степен заштите 2019. година.

Специфични стратешки циљеви	ССЦ 1.	ССЦ 2.	ССЦ 3.	ССЦ 4.	ССЦ 5.
	Даљи развој инфра- структуре	Одрживи економски развој	Развој квартног сектора и друштвених дјелатности	Јачање администр. капацитета локалне самоуправе	Заштита животне средине
Жељена вриједност	30% већи број паркинга мјеста и гаража 2027. године; већа дужина категорисаних локалних саобраћајница 2027. године; више км асфалтираних постојећих градских и приградских улица 2027. године; дужа водоводна и канализациона мрежа и смањење губитка воде на мрежи; већи број поморских линија на локалном нивоу.	Веће учешће ММСП и предузетника у локалној привреди (2027. година); бизнис зона (2027 година); 20% већа пољопривредна производња (2027. година); пословни инкубатор 2027. године; креативни хаб 2027. година; 30 % већи долазак у маринама према броју везова 2027. година; 32,35 % већи приход од туризма; 67,25% већи број кревета у објектима колективног смјештаја по подградама 2027. године.	Већи број и боље стање установа за бригу о ОСИ; Станови за социјално становање; Станови за откуп по повољним условима за особе слабијег материјалног статуса; боље стање урбаних градских цјелина 2027. година; боље стање културно-историјске баштине 2027. година; бољи квалитет услуге и стање здравствених установа 2027. година; већи број факултета и студената, већи квалитет високошколских установа на 2027. година; смањен одлив младих и недостатак адекватне радне снаге; већи проценат спортиста и рекреативаца међу локалним становништвом.	Оптималан број запослених и оптималнија структура секретаријата, јавних предузећа и агенција 2027. година; постојање заједничке информационе комуникационе мреже локалне самоуправе и јавних предузећа 2027. година; боље услуге онлине сервиса и већи број модерних и-платформи 2027. година.	Боље стање комуналне инфраструктуре 2027. година; депонија за одлагање отпада 2027. година; боље стање у области енергетске ефикасности 2027. година; мапирани потенцијални хазарди и пророцјењени ризици онечишћења и елементарних непогода; одрживо управљање и заштита парка природе Орјен 2027. година.

У циљу постизања специфичних стратешких циљева према постављеним приоритетима, осмишљени су пројекти чијом реализацијом ћемо у периоду до 2027. године превазићи дефинисане проблеме, искористити шансе и потенцијале и створити услове за остваривање општег стратешког циља. У наставку су описани специфични стратешки циљеви са приоритетима и наведени планирани пројекти за сваки од дефинисаних приоритета.

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ

Унутар овог специфичног стратешког циља посебно је обрађен проблем саобраћајних гужви настао услед недостатка неопходне саобраћајне инфраструктуре. Ово је уједно и један од главних проблема на које указује локално становништво и туристичка привреда. Већина градских саобраћајница грађена је средином прошлог вијека, те данас нијесу у могућности да пруже потребан ниво услуге. Градњом нових и реконструкцијом постојећих саобраћајница ови проблеми, у великој мјери, биће превазиђени. Из тог разлога дати пројекти су конципирани да поред рјешавања проблема саобраћајних гужви, рјешавају и проблем паркирања у централним зонама општине. Осим гараже у центру, сви наведени пројекти немају завршену пројектну документацију. Поред значајних средстава које изискују предметни пројекти, исти имају и временску компоненту. Реално је за очекивати да сви наведени пројекти могу бити завршени до 2027, што намеће потребу да се до тада проблематици управљања саобраћаја мора приступити са посебном пажњом. Из тог разлога локална самоуправа ће израдити план одрживе урбане мобилности као приоритетни пројекат како би се проблем саобраћајних гужви смањило и прије изградње нових, нужних саобраћајница. Главни задатак студије биће побољшање укупног нивоа услуге транспортног система са побољшањем одговарајућих техничких елемената саобраћајне инфраструктуре и подстицањем развоја одрживог транспорта, уз смањење негативних утицаја саобраћаја на друге подсистеме и животну средину.

Пројекат 1.1.1. Изградња локалне заобилазнице Суторина – Зеленика

Пројекат 1.1.2. Изградња локалне саобраћајнице на Луштици

Пројекат 1.1.3. Изградња аутобуске станице

Пројекат 1.1.4. Изградња гараже са новим градским тргом у центру Херцег Новог

Пројекат 1.1.5. Изградња гараже у Мељинама

Пројекат 1.1.6. Пројектовање и изградња гараже на локацији „Водовода и канализације“

Пројекат 1.1.7. Пројектовање и изградња обилазнице Зеленика – Каменари

Пројекат 1.1.8. Израда плана одрживе урбане мобилности

Пројекат 1.1.9. Трајект Зеленика – Росе (1. фаза успостављања везе са Луштицом)

Пројекат 1.1.10. Изградња саобраћајница Топла Т5, Б4, И4

ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Поред пројеката који директног утичу на смањење саобраћајних гужви, потребно је изградити нове локалне саобраћајнице које треба да повежу насеља унутар општине, а постојеће, гдје је потребно, санирати и реконструисати. Потребно је извршити модернизацију општинских и локалних путева између насеља и околног гравитационог подручја, као и радити на унапријеђењу и развоју поморског - путничког и теретног саобраћаја Поред саобраћајница је потребно је побољшати електро мрежу и снабдијевање струјом, што није у надлежности локалне самоуправе. Општина Херцег Нови се напаја електричном енергијом из два смјера, што је предност са гледишта сигурности напајања. Електроенергетски систем треба да се развија на такав начин да представља основу за укупан привредни развој, као и да снабдијевање електричном енергијом буде безбједно и довољно у свим областима и насељима. Постојеће стање електроенергетске инфраструктуре није задовољавајуће, добар дио опреме је застарјео и/или недовољног капацитета за будућу употребу, па је потребно детаљно анализирати постојећу опрему и прилагодити је будућим потребама снабдијевања електричном енергијом (замијенити застарјелу опрему, проширити постојеће капацитете). Посебну пажњу треба посветити реконструкцији постојећих далековаода, нарочито на градском подручју, гдје је због валоризације простора и урбанистичких зона препоручљиво извршити замјену далековаода полагањем каблова Општина Херцег Нови се напаја електричном енергијом

из два смјера, што је предност са гледишта сигурности напајања. Електроенергетски систем треба да се развија на такав начин да представља основу за укупан привредни развој, као и да снабдијевање електричном енергијом буде безбједно и довољно у свим областима и насељима. Постојеће стање електроенергетске инфраструктуре није задовољавајуће, добар дио опреме је застарјео и/или недовољног капацитета за будућу употребу, па је потребно детаљно анализирати постојећу опрему и прилагодити је будућим потребама снабдијевања електричном енергијом (замијенити застарјелу опрему, проширити постојеће капацитете). Посебну пажњу треба посветити реконструкцији постојећих далековада, нарочито на градском подручју, гдје је због валоризације простора и урбанистичких зона препоручљиво извршити замјену далековада полагањем каблова. Потребно је плански радити на изградњи секундарне канализационе мреже и на снабдијевању руралних подручја водом. За сва постојећа и потенцијална изворишта водоснабдијевања потребно је успоставити зоне санитарне заштите и спроводити адекватне мјере. Гдје нису успостављене зоне потребно је спровести истражне радове и утврдити величину слива са којих се изворишта прихрањују. Природни квалитет вода које се планирају за пиће немогуће је очувати у жељеним границама без предузимања општих мјера заштите животне средине, као и посебних мјера на заштити водотока. Постојећи водовод потребно је одржавати у функционалном стању, уз замјену дотрајалих цијеви и санацију оштећених објеката чиме ће се смањити губици на мрежи. У циљу побољшања рада водоводног система, односно повећања сигурности водоснабдијевања подручја Херцег Новог неопходно је, извршити подјелу водоводног система по висинским зонама, планирати изградњу потребних резервоара нижих зона у складу са планираним развојем појединих подручја, као и планирати изградњу резервоара виших зона да покрију постојећа подручја потрошње као и подручја која се планирају развијати. Херцег Нови се још од 80-тих година снабдјева водом преко хидросистема Плат са 600 секундних литара.. Локална самоуправа остаје одређена да настави водоснабдијевање примарно преко тог система уз неопходну реконструкцију цјевовода. Недостајуће количине воде обезбједиће се прикључењем Херцег Новог на регионални водовод и водоизвориште Боље сестре. Развој канализационог система треба тијесно да прати развој водоводног система. У наредном периоду је потребно предузети значајне и свеобухватне активности за повећање подручја покривености канализационом мрежом у оквиру градског подручја, односно повећање корисника који ће се прикључити на градски канализациони систем са ППОВ Немила – Мељине и покривање рубних подручја локалним канализационим подсистемима и изградњом прописних септичких јама као и изградња канализационе мреже у лукама и маринама за одвођење отпадне воде са пловила. Обавезна је изградња канализационе мреже у подручју 2. и 3. заштитне зоне изворишта Опачица, а предвиђена је и изградња канализационог подсистема за Луштицу.

Пројекат 1.2.1. План развоја водоводне и канализационе инфраструктуре

Пројекат 1.2.2. Фазна изградња водовода на Луштици

Пројекат 1.2.3. Изградња пута Требесин – Сушћепан

Пројекат 1.2.4. Изградња општинског пута Мојдеж – Мокрине

Пројекат 1.2.5. Изградња општинског пута Брајковина – Вучковићи – Ноголовићи

Пројекат 1.2.6. Изградња пута Репаји – Бјелске Крушевице

Пројекат 1.2.7. Изградња општинског пута М1 – Татар башта – Бјелопавловина

Пројекат 1.2.8. Изградња општинског пута у продужетку Ул. Орјенског батаљона

Пројекат 1.2.9. Изградња општинског пута у продужетку Ул. Сава Бајковића

Пројекат 1.2.10. Изградња општинског пута у продужетку Ул. 13. јула

Пројекат 1.2.11. Изградња општинских путева на Немилој

Пројекат 1.2.12. Изградња општинског пута у Баошићима – веза приобалног пута и М1 (локација бившег комплекса „ПКБ“/ Локација „Царине“)

Пројекат 1.2.13. Изградња општинског пута у Бијелој: приобални пут М1 – заобилазница на Ривијери (локација „Жагер“)

Пројекат 1.2.14. Изградња општинског пута у Бијелој кроз комплекс бившег Бродоградилшта

- Пројекат 1.2.15. Изградња пута Чела – Поди
- Пројекат 1.2.16. Изградња саобраћајнице Игало, КП 74/3 КО Топла
- Пројекат 1.2.17. Изградња Новог гробља на Игалу
- Пројекат 1.2.18. Изградња канализационог колектора и уређење улице Обала Николе Ковачевића, наставак шеталишта у Игалу
- Пројекат 1.2.19. Пројектовање и изградња шеталишта и канализационог колектора Игало – Њивице
- Пројекат 1.2.20. Изградња саобраћајнице Кумбор , КП 147 КО. Кумбор
- Пројекат 1.2.21. Изградња саобраћајнице УП Жагер, КП 1569/2, 1570, 1571, 1572, и 1718/2 КО Бијела
- Пројекат 1.2.23. Изградња саобраћајнице Кумбор дијелови КП 350, 352, 34, 347/2, 347/1, 345/1 КО. Кумбор који формирају УП 137
- Пројекат 1.2.24. Изградња канализационе мреже за групацију објеката иза Спортског центра „Игало“
- Пројекат 1.2.25. Изградња секундарне канализационе мреже Зеленика – Каменари
- Пројекат 1.2.26. Изградња канализационе мреже у Суторини
- Пројекат 1.2.27. Изградња канализационе мреже Дреновик – Бајковина
- Пројекат 1.2.28. Санација саобраћајнице Облатно – Мардари
- Пројекат 1.2.29. Реконструкција дијела Његошеве улице
- Пројекат 1.2.30. Изградња пјешачке стазе од Бијеле до Каменара
- Пројекат 1.2.31. Изградња пасарела у Бијелој и Зеленици
- Пројекат 1.2.32. Изградња тротоара дуж магистрале
- Пројекат 1.2.33. Реконструкција степеништа Марка Војиновића
- Пројекат 1.2.34. Изградња фекалне и атмосферске канализације у степеништу Сима Матавуља
- Пројекат 1.2.35. Изградња фекалне канализације насеље Бока МЗ Поди
- Пројекат 1.2.36. Изградња канализационог колектора Кутско поље
- Пројекат 1.2.37. Изградња канализационог колектора Кумбор – Олимпија
- Пројекат 1.2.38. Изградња канализационог колектора – Амаро
- Пројекат 1.2.39. Изградња водовода и канализације Игало – Баре
- Пројекат 1.2.40. Изградња канализационе мреже Поди – Топови
- Пројекат 1.2.41. Изградња канализационе мреже Поди (крак 4, 5 и 6)
- Пројекат 1.2.42. Изградња канализационе мреже Сушћепан
- Пројекат 1.2.43. Изградња канализационог колектора Каменари
- Пројекат 1.2.44. Изградња водовода до села Камено
- Пројекат 1.2.45. Реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже
- Пројекат 1.2.46. Уређење градске пијаце
- Пројекат 1.2.47. Изградња јавне расвјете кружни ток Мељине – одвајања за засеок Русмани, Поди
- Пројекат 1.2.48. Изградња привремених објеката, видиковаца, киоска и аутобуских стајалишта
- Пројекат 1.2.49. Повезивање Старог града на колектор „Форте маре“
- Пројекат 1.2.50. Изградња канализационе мреже Топла 3 и Требесин
- Пројекат 1.2.51. Геореференцирање примарне и секундарне водоводне мреже
- Пројекат 1.2.52. Изградња водовода до горњег дијела Ратишевине
- Пројекат 1.2.53. Реконструкција јавне расвјете у Старом граду
- Пројекат 1.2.54. Реконструкција „Али-бегове цаде“
- Пројекат 1.2.54. Уређење шеталишта од хотела „Плажа“ до Мељина
- Пројекат 1.2.55. Проширење пута Њивице – Жвиње
- Пројекат 1.2.56. Проширење пута Крушевице – Врбањ

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Локална самоуправа има задатак да локалне економске капацитете претвори у конкурентске предности и на тај начин омогући стратешки развој свих сектора и сфера живота локалне заједнице. Остваривање овог специфичног стратешког циља, са својим интегрисаним приступом достизања, омогућиће потстицање раста и развоја економије, повећање локалних економских капацитета, привлачење страних директних инвестиција, смањење незапослености кроз отварање нових радних мјеста, подизање стандарда живота локалног становништва и локални економски развој чији ће се ефекти видјети кроз економске показатеље и након завршетка планираног стратешког периода. Повећање конкурентности, ефикасности и ефективности економије Херцег Новог, кроз равнотежу економије и екологије, је суштина одрживог развоја којем ће локална самоуправа тежити у наредном периоду. То укључује: развој туризма и валоризацију културних вриједности, развој зелене економије, иновације у пољопривреди и развој малих и средњих бизниса, ефикасно коришћење енергије, стварање ефикасног транспорта и покретљивости, ефикасно управљање комуналним системима и развој људског капитала. Одрживи просторни развој је дефинисан кровним планским документом Просторно урбанистичким планом што укључује: бригу о простору и рационално коришћење просторног ресурса, заштиту животне средине, енергетску, еколошку и климатску одговорност у креирању просторних рјешења, заштиту и афирмацију јавних, заштићених и отворених простора, афирмацију природног и културног наслеђа као ресурса, али и националног богатства, ефикасну комуникативност и доступност у простору, подршку у инфраструктурној опремљености, укључујући ИКТ сектор. Дјелимична трансформација привреде и достизање равномјернијег развоја на територији општине значи заустављање негативних демографских тенденција у брдском и планинском дијелу, економски опоравак и организовано активирање свих просторних потенцијала, функционално повезивање урбаних и руралних средина, социјални развој и побољшавање квалитета живота становништва руралног подручја, одрживо коришћење природних ресурса и заштиту посебних природних и културних добара. Одрживи развој је заснован на стратешком планирању који подразумијева интегрални приступ у усмјеравању даљег раста и развоја локалне економије и туризма као водеће економске гране локалне привреде.

ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА

Туризам ће и даље бити носилац развоја општине, али ће се радити и на увођењу оних видова туризма који нису били довољно заступљени у понуди, као нпр. конгресни, вјерски, сајамски и др. Развој мора бити подјељен на двије фазе: фазу прилагођавања и фазу динамичног развоја.

Фаза прилагођавања биће период наставка неопходног суочавања са реалним стањем и припремање за динамичан развој. Ова фаза је препозната и приликом анализе развоја туризма за потребе израде ПУП Херцег Нови са акцентом на:

- Битно унапријеђење приватног смјештајног капацитета и његова дјелимична редукција због
- преласка у нове типове смјештаја (мањи хотели, пансиони, дифузни хотели и сл);
- Развој производа здравља на визији Херцег Новог као водеће јадранске здравствене дестинације посебно за одабране сегменте здравственог производа за туризам трећег доба;
- Развој културног туризма а путем развоја додатне културне понуде и догађања;
- Изградња инфраструктуре за МИЦЕ и наутички производ као и активирање туристичког потенцијала планине, а као комплементарних облика туристичке понуде.

У овој фази извршиће се трансформација туристичког система у складу са захтјевима преговарачког процеса посебно у домену заштите потрошача, безбиједности хране и пића и процеса њиховог услуживања, поштовања стандарда квалитета сходно категоризацији смјештајних и осталих угоститељских услуга и др., чиме ће се допуњавати битни предуслови за даљње кора-

ке. Ови процеси биће праћени модернизацијом, реконструкцијом, адаптацијом и реновирањем постојећих, градњом нових хотелских објеката и брендирањем туристичке дестинације. Резултат ових активности биће успостављање услова за пословање и дјеловање свих субјеката у туризму у складу са стандардима ЕУ што би довело до потпуне спремности туристичке дестинације Херцег Нови за динамични развој. Растом капацитета колективног смјештаја квалитетно и структурно ће се побољшати постојећа смјештајна понуда. Резултат квантитативно-квалитативних измјена смјештајне структуре биће изражен кроз повећање тржишног удјела и знатно побољшање постојеће реализације на туристичком тржишту. У овом периоду се очекују знатна улагања у промотивне активности, посебно према главним емотивним тржиштима. Наведене активности ће резултирати заузимањем циљних позиција за стабилан раст туристичког промета. Локална самоуправа ће, уз помоћ надлежних министарстава Владе, завршити са крупнијим захватима у рјешавању критичних инфраструктурних проблема саобраћаја, уређења обалног подручја и др.

Херцегновско подручје, у оквиру црногорског подручја, би успоставило имиџ брзо растуће и одрживе туристичке дестинације, што би значајно допринијело порасту интереса иностраног капитала за улагање средстава у поједине атрактивне туристичке програме и пројекте, као и укључивању специјализованих свјетских организација и институција у еколошке подухвате.

Фаза динамичког развоја ће бити период изградње додатних нових смјештајних капацитета. Нова изградња биће првенствено усмјерена повећању капацитета колективног смјештаја, као квалитетнијем дијелу смјештајне понуде. Успоставиће се стабилна сарадња са иностраним организаторима путовања и туристичким агенцијама, уз остварење знатног пораста туристичког промета.

Квалитетнији смјештајни капацитети и пораст туристичког промета уз ријешену већину проблема комуналне инфраструктуре, за резултат ће имати успјешно пословање туристичке привреде. Угоститељско-хотелска предузећа ће остваривати стабилан раст добити. Може се очекивати пораст запослености у туризму на основу пораста продуктивности пословања. Обзиром на мултипликативне ефекте од туризма може се очекивати позитиван утицај на укупан привредни и општи развој херцегновског подручја. Сценарио развоја је временски димензиониран сходно динамици реализације.

Оптимистичка варијанта сценарија одређује период прилагођавања на 5 година и период динамичког развоја од 2025.године. Песимистичка варијанта сценарија одређује период прилагођавања од 7 година и период динамичког развоја од 2027.године. Сви пројекти за постизање овог, за нас можда и најзначајнијег циља економског развоја, морају бити у складу са напоменутих фазама и временски добро испланирани према приоритетима. Локална самоуправа би требала мапирати земљишта у праву коришћења која имају потенцијал за развој туризма те их кроз ЈПП или концесије валоризовати. Овим пројектима би требало промијенити претходну оријентација туристичких капацитета у уском појасу урбаног дијела општине, те да се, умјесто концентрације развоја искључиво на приобалном дијелу, промовише ширење развоја и интегрално посматрање територија Општине укључујући и њен рурални дио. Ово се поготово односи на Луштицу и искоришћавање укупних њених ресурса. Неоспорно је да ће глобално суочавање са вирусом Ковид 19 имати велике посљедице на херцегновски туризам. Након сагледавања негативног утицаја на глобалну економију, свјетски туризам и економију државе, нужно је направи Стратешки план развоја туризма Црне Горе за пост-корона период на основу којег би се приступило и кориговању локалних планова развоја туризма, ако за то буде потребе. Сматрамо да су дати приоритетни видови развоја туризма у Херцег Новом тако дефинисани да помажу и опоравку туристичке привреде од персекусија насталих усљед борбе са Ковид 19 вирусом. Један од великих изазова у наредном периоду биће и прилагођавање новим условима угоститељског пословања у пост-корона ери. Провођењем одабраних стратегија и реализацијом конкурентске предности херцегновског туристичког производа могуће је остварити слиједеће приоритетне видове развоја селективног туризма:

1. Даље снажно потицати развој одмаралишног (годишњеодморског) тзв. љетњег туризма „сунце и море“. У хотелском смјештају је потребно је изградити и обновити објекте и то: изгра-

дители хотел „Тамарис“ (до 500 кревета у категорији четири звијездице *****) и хотел „Бока“ (до 200 кревета у категорији пет звијездица *****), реконструисати или адаптирати хотел „Игало“ (до 400 кревета у категорији четири звијездице *****), реконструисати или адаптирати хотел „Плажа“ (до 500 кревета у категорији пет звијездица *****), реконструисати или изградити хотел „Плажа-Зеленика“ (до 400 кревета у категорији четири звијездице *****). Ради се о хотелима од изузетног значаја за имиџ туристичке дестинације Херцег Нови. Додатне нове хотелске капацитете планирати на свим локацијама од Њивица до Каменара с циљем остваривања вишег нивоа дисперзије у категорији и простору. На локацији Кобила, у насељу Њивице (непосредно окружење хотела „Iberostar“ Херцег Нови) планирати изградњу туристичког насеља укупног капацитета до 500 кревета у категорији четири звијездице*****. Објекте колективног смјештаја типа пансион и камп планирати углавном у насељима херцеговске ривијере, тамо гдје то допушта просторно-планска регулација. Ограничено развијати капацитете индивидуалног смјештаја уз фокус на унапријеђење квалитета смјештајне услуге. Између осталог, промовисати Херцег Новог и као *child-friendly* дестинацију.

2. Унаприједити ниво понуде здравствено-рекреативног, спа и велнес (*enil. spa&wellness*) туризма кроз успјешну приватизацију Медитеранског здравственог центра и ријешење статуса Болнице Мељине с циљем формирања врло конкурентне понуде у овом домену. Допуну *spa&wellness* понуде би чиниле услуге ове врсте развијене у објектима колективног смјештаја средње и високе категорије. Кроз нову понуду здравственог туризма изузетно би се појачало конкурентско позиционирање укупне дестинацијске понуде. Развој ове понуде потенцирати у склопу програма „Сунчана обала здравља“ на изабраним новим локацијама.
3. **Конгресно-пословни туризам** подржати даљним развојем конгресне понуде у пројектованим новим капацитетима високе категорије (изградња и реконструкција). У наведеним капацитетима посебно водити рачуна о пожељној структури смјештајних јединица (преференција према апартманима и 1/Ф собама). Изградњом хотела „Бока“, на старој локацији, добија се пословно-конгресни смјештајни капацитет високе квалитете. Реконструкцијом хотела „Плажа-Зеленика“ у Зеленици, смјештајно би се употпунила пословно-конгресна понуда. Изградњом хотела „*One&Only*“ као и других хотела на локацији Кумбор постиже се пожељна дисперзија конгресно-пословне понуде у шта се укључују постојећи и нови хотелски капацитети на подручју Бијеле. За развој овог вида туризма велики ресурс представља Дом културе у Бијелој, чијом реконструкцијом и опремањем овај дио општине Херцег Нови са својим хотелским капацитетима може да понуди оптималне услове за конгресно-пословни вид туризма. Реконструкцијом Спортског центра „Игало“ добио би се простор за обимнији развој МИЦЕ туризма и створили услови за организовање сајмова.
4. **Спортско-рекреативни туризам** развијати на подручју Игала, коришћењем постојећих, проширењем постојећих и новоизграђених хотелских капацитета и спортске инфраструктуре (већ наведено у другим поглављима) уз испуњавање основног предуслова као што је санација Спортског центра „Игало“. Дисперзију понуде спортско-рекреативног туризма у инфраструктурном, посебно у смјештајном погледу ће чинити постојећи и планирани капацитети колективног смјештаја и пратеће спортско-рекреативне инфраструктуре у другим дјеловима општине.
5. **Планински туризам, туризам пјешачења и бициклизма *Hiking & Biking* и авантуристички туризам**, посебно уз форму понуде пансионског и индивидуалног смјештаја (нарочито у сеоским домаћинствима), развијати у широј зони Парка природе Орјен уз континуирано побољшање љетње и посебно зимске понуде (ски-боардинг, нпр.) и у зони Луштице. У вези развоја планинског туризма, истраживати могућности развоја мини-ски центра у дугорочном периоду. Основни предуслов развоја је унапријеђење саобраћајне и остале комуналне инфраструктуре. Туризам пјешачења и бициклизма *Hiking & Biking* оснажити изградњом и реконструкцијом мреже пјешачких и бициклистичких стаза основом слиједећих критеријума из Предлога просторног плана Црне Горе:
 - а) Стазе одвојене од путева

- б) Стазе пројектоване и изграђене на еколошки прихватљив начин
- ц) Повезане са услугама потребним бициклистима и пјешацима
- д) Мрежа је повезана са транснационалним бициклическим и пјешачким стазама (Европска акција ЕуроВело, Медитеранска рута број 2.0)
6. **Авантуристички туризам** потицати кроз развој понуда сличних у Авантуристичком парку „Врбањ“, уз обликовање нових форми у складу са могућностима на конкретним локацијама.
 7. Убрзано развијати капацитете који подржавају реализацију **омладинског туризма** (*backpacking* туризам, волонтерски туризам), обзиром на изражене трендове развоја тражње у том смислу. Поттицати унапријеђење постојећих и изградњу нових смјештајних капацитета типа камп и хостел.
 8. Изградњом капацитета колективног смјештаја типа хотел (категорија три звјездице ***) и мотел пратити **побољшање понуде транзитног туризма**, сходно очекиваном развијању стратешке саобраћајне инфраструктуре на подручју општине Херцег Нови (саобраћајни правци из и у смјеру Хрватске и Босне и Херцеговине).
 9. **Наутички туризам** који је се заснива на понуди марина, лука наутичког туризма и комерцијалних везова на локацијама: Шквер (градска лука), Мељине, Зеленика и Порто Нови, додатно оснажити развојем нових смјештајних капацитета у хотелима високе категорије (пет и четири звјездице).
 10. Побољшати услове за **развој ловног и риболовног туризма** кроз унапријеђење постојеће и изградњу адекватне смјештајне понуде у објектима средње и ниже категорије (три, двије и једна звјездица), посебно хотела и пансиона. Ловни туризам додатно потакнути формирањем привредног субјекта у области ловно-шумског газдинства, које би својим пословањем и развојем дало снажну подршку овом сегменту туризма. Повезати асоцијације рибара са привредним и другим субјектима у области туризма ради развоја обострано интересантних понуда.
 11. Одржавањем културно-историјско наслеђења, континуираним развојем разноврсних цјегодишњих културно-забавних програма, као и кроз добро развијен рецептивни сервис туристичких агенција додатно динамизирати развој **манifestационог, излетничког туризма и туризма културне баштине „тура и култура“**.
 12. Додатно унапријеђење понуде туризма културне баштине размотрити кроз **ревитализацију старог градског језгра Херцег Новог (Стари град)** путем отварања смјештајних објеката типа хотел и интегрални хотел, између осталог и пренамјеном постојећих објеката који испуњавају услове, као и дугорочног развоја интегрисане туристичке понуде на наведеном локалитету. Интегрисану туристичку понуду креирати на платформи понуде „паметног туризма“ и „виртуелне и обогаћене реалности“, као и успостављењем мреже објеката различитих садржаја из домена културно-историјске баштине (музеји, галерије и сл.). Као важан предуслов истиче се неопходност санације „Потковичасте куле“ и реконструкција тврђаве Цитадела и њихово интегрисање у понуду.
 13. Понуду **природног и руралног туризма** подржати кроз значајно убрзан развој смјештајне понуде типа етно села (нпр. Жлијеби, Замбелићи и сл.) и индивидуалног смјештаја на подручју херцеговског залеђа и Луштице. Развој руралног туризма поттицати кроз додатну понуду комплементарних капацитета на бази, како то наглашава Просторни план подручја посебне намјене за Морско добро, „формирања еко и етно туристичких фарми у залеђу контактне зоне (падине, побрђе) комбинованих са пољопривредном производњом, првенствено форсирањем развоја маслинарства, рибарства и сточарства (екофарме говеда, коза, оваца, коња, пчела, љекобиља) које би, својим реконструисаним и амбијенту примјереним објектима у традиционалној средини, нудили особену туристичку понуду заинтересованим домаћим али и иностима“ .
 14. Поттицати развој **вјерског туризма** кроз повезивање предузећа и осталих субјеката туристичке понуде са вјерским институцијама у креирању адекватних понуда у том смислу,

обзиром на растући тренд туристичке тражње. Велики број херцеговских цркава и манастира изузетног историјског значаја отвара могућност за развој вјерског туризма који је у експанзији у свијету. Централно мјесто посјета поклоника и вјерника је Манастир Савина као својеврсна ризница православља. У манастиру се чува крст св. Саве Српског и ту је св. Петар II Петровић Његош Тајновидац писао своје најславније дјело Горски вијенац. Ту су и цркве Христовог Вазнесења и Св. Ђорђа на Топлој у чијем комплексу се налази музеј „Његошева школа“. Херцег Нови је град два православна свеца, Св. Кирила Цвјетковића Баошићког и Св. Севастијана Дабовића Сасовићког. Такође, у Херцег Новом је рођен и римокатолички светац Леополд Мандић коме је посвећена црква у Старом граду. Ово представља добру основу за развој вјерског туризма што би допринијело посјети великог броја ходочасника, нарочито у периоду ван лјетње туристичке сезоне. Понуду вјерског туризма обogaћује и чињеница да је Св. Севастијан Дабовић један од најпоштованијих светаца Америке, отац српског православља у САД и највећи мисионар модерних времена у СПЦ. Развоју овога вида туризма допринијеће и успостављање везе са културним туризмом, културноисторијским наслеђем као и функционалне одрживости објеката културних добара.

15. Успоставити маркетинг концепт планирања одрживог развоја туристичке дестинације Херцег Нови, обједињавањем основних маркетинг функција и креирањем адекватне ИЦТ подршке креирати концепт „паметне туристичке дестинације“. На нивоу општине формирати посебну службу или неки други организациони облик, за маркетинг и развој туризма као централну тачку координисања, праћења, усмјеравања и управљања свим туристичким ресурсима. Потребно је урадити ребрендинг Херцег Новог као туристичке дестинације.

Пројекат 2.1.1. Жичара Њивички пут – Илиница

Пројекат 2.1.2. Туристичко насеље „ВИДИКОВАЦ“

Пројекат 2.1.3 Туристички комплекс „ПОРТО БОНО“

Пројекат 2.1.4. Пословни центар са подземном гаражом у Игалу

Пројекат 2.1.5. Реконструкција и надоградња хотела „PLAY“

Пројекат 2.1.6. Објекат туристичко-апартманског типа у Мељинама

Пројекат 2.1.7. Лука „ШКВЕР“

Пројекат 2.1.8. Историјско-туристичка сигнализација

Пројекат 2.1.9. Атеље „ЛАФОРЕСТ“

Пројекат 2.1.10. Вјетрени млин

Пројекат 2.1.11. *Outdoor* и авантуристички туризам у залеђу Херцег Новог

Пројекат 2.1.12. Интегрални хотел „СТАРИ ГРАД“

Пројекат 2.1.13. Ребрендинг Херцег Новог као туристичке дестинације

Пројекат 2.1.14. Изградња објекта мјешовите намјене у Игалу

ПРИОРИТЕТ 2.2: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО

Рурални простор (највреднији дио) обухвата 26% општине. То је значајни економски ресурс који је потребно ревитализовати и стварати услове за живот и повраћај становништва. Увезивање сектора туризма и пољопривреде кроз видове туризма као што су агро туризам и сл. дошло би до ревитализације руралних подручја. Узгој винове лозе, маслина и других пољопривредних култура има дугу традицију на подручју Херцег Новог. Упркос томе, ипак је очигледан недостатак великих засада, као и засада на којима се примјењује савремена технологија у примарној пољопривредној производњи. Концепт развоја пољопривреде је убрзан развој карактеристичне медитеранске пољопривреде, марикултуре и агротуризма путем мањих и средњих инвестиција, подстицаја из националних и интернационалних извора, а посебно коришћења приступних ЕУ фондова који треба да допринесу подизању конкурентности и унапређивање квалитета пољопривредних производа. Поред искоришћавања препознатих потенцијала, један од основних генератора развоја пољопривреде (посебно примарне) је туризам и агроиндустрија, тј. јачање вриједносног ланца у сектору производње хране, као и учвршћивање везе између пољопривреде и туризма и макси-

мална валоризација производа кроз туристичку потрошњу. Увезивање пољопривредника, прерађивача пољопривредних производа и угоститеља у кластере омогућило би им лакши пласман производа на тржиште а уједно би се смањили и трошкови, што би омогућило бољу конкурентност. Поред тога, увезивање сектора пољопривреде са туризмом, омогућило би већи пласман домаћих производа у црногорским хотелима и ресторанима.

Потребно је објединити локалну савјетодавну канцеларију за пољопривреду са канцеларијом Министарства пољопривреде, како би пољопривредници добили неопходну савјетодавну помоћ при аплицирању за средства. Органски узгој помаже одржавању здраве сеоске заједнице и побољшању локалне привреде. Потребно је основати берзу органске, еко хране, која ће контролисати квалитет и откупљивати све производе, поготово узгајане на еколошки начин. Општина треба да иницира потписивање Уговора о сарадњи берзе са угоститељима да би се ти производи по прихватљивој цијени нашли на јеловницима хотела и ресторана, са свим подацима о произвођачу и мјесту поријекла. Посебну пажњу треба обратити и на сточарство, те усмјерити узгој буша. Развој сточарства је везан за планински дио општине, који гравитира горњој линији села и Орјену. Свакако да је један од основних генератора развоја пољопривреде развој сектора туризма, јачање и заштита постојећег фонда пољопривредног земљишта од уништавања и пренамјене, као и ревитализација запуштених пољопривредних површина у пољима, терасирање на нагибима, итд.

Да би се успјешно остварили наведени циљеви потребно је стратегијски радити на реализацији бројних активности и мјере опште подршке пољопривреди и руралном развоју. Битне мјере за унапријеђење пољопривреде су:

- Организовано подстицање развој интензивне пољопривредне;
- Побољшање доступности руралног дијела општине изградњом сеоске инфраструктуре;
- Афирмација органске пољопривреде;
- Развој агротуризма и других видова диверзификације дјелатности на селу (подстицање традиционалне кућне радиности, заната и сл.);
- Институционална подршка повезивању туризма и пољопривреде кроз вертикално и хоризонтално повезивање;
- Промовисање улоге пољопривреде у очувању културног наслеђа;
- Развој прераде и паковање пољопривредних производа и стварање услова за дуготрајно чување пољопривредних производа (складишта, хладњаче);
- Јачање произвођачких организација у пољопривреди;
- Стручно оспособљавања произвођача кроз разне видове специјалистичке обуке (у маслинарству, виноградарству, за израду аутохтоних мљечних производа и сл.);
- Заштита и брендирање традиционалних аутохтоних пољопривредних производа са овог подручја.

Општина располаже ограниченим количинама обрадивог пољопривредног земљишта. Досадашњи трендови развоја биљне производње показују као најатрактивније гране пољопривреде у области биљне производње на територији општине су:

- Маслинарство
- Виноградарство
- Гајење агрума

Расположиви ресурси опредјељују да и даље ове гране буду приоритетне али не треба занемарити и све остале видове производње, посебно хортикултуру, производњу воћа, а поготово пластенички узгој раних сорти поврћа. Маслинарство и виноградарство се са правом постављају као први приоритети у пољопривреди општине, имајући у виду климатске, амбијенталне и друге услове.

Развој маслинарства се може омогућити :

- Кроз примјену адекватних агротехничких мјера и ревитализацију постојећих маслињака повећао би се обим маслинарске производње. Само увођењем у интензивну производњу макар 50% постојећих засада маслина повећао би се обим производње за преко 50%. Постоји основа за повећање приноса по родном стаблу са данашњих 5 kg на макар 15-20 kg, па и више од тога;

- Подизање нових засада маслине на локацијама које су дефинисане као атрактивне, а то су терени са 6-12% нагиба и на терасама јужне експозиције, на надморским висинама од 50 до 250 m (посебно Луштица). Дугорочни циљ треба да буде заснивање још макар 60-70 ha маслињака (око 12.000–14.000 стабала);
- Унапријеђивање технологије бербе маслина, инвестиције у опрему за прераду маслина, чување и паковање производа од маслина.

За узгој агрума или цитруса (мандарине, наранџе и лимун) климатски услови су погодни, али је ограничен ресурс земљишта, да би ова грана воћарске производње била атрактивне.

Постоји интересовање инвеститора за улагања у овај сектор, али недостају јасно дефинисане локације и услови под којима се овакве инвестиције могу реализовати. Стога је неопходно идентификовати приоритетне локације и културе које су оптималне за узгој на тим локацијама. Највећи број потенцијалних локација је у власништву државе, право располагања има Влада Црне Горе а у мањем дијелу и локална самоуправа. На неким од тих локација постојала је развијена пољопривредна производња. Међутим, постоје локације које су ван грађевинског подручја, на којима није било пољопривредне производње, а које се примјеном нових технологија могу искористити за пољопривредну производњу. Ове локације је потребно мапирати а приоритетне локације су опожарена подручја, подручја чија је валоризација важна због њихове пејзажне вриједности, подручја која су просторно-планском документацијом могу користити за пољопривредну производњу и подручја чије ће активирање допринети одрживом руралном развоју. У овом сектору постоји велики потенцијал за отварање нових компанија и повећање броја запослених јер су и пољопривреда и рибарство у функцији подршке туризму. Рибарство се узима као привредна грана с значајним потенцијалом, уз модернизацију флоте. Пројекти и процјене о могућностима и конкретним програмским усмјерењима указују на изузетну профитабилност вјештачког узгоја односно марикултуре, а са друге стране на скоро неограничено тржиште високо платежне тражње, што је велики изазов за коришћење акваторија општине.

Еколошки узгој рибе и шкољки препознат је кроз интерес потрошача да конзумирају еколошке рибље производе. Да би се то постигло, потребно је развити свијест грађана, и потенцирати коришћење старих метода риболова. Да би се узгајивачи усмјерили на еколошки узгој рибе и шкољки, потребно је прије свега направити добру промоцију, како би се ови производи лакше пласирали на тржиште по вишим цијенама. Рибарство треба да се развија ка излову рибе даље од обале у искључивој економској зони односно епиконтиненталном појасу, узгајању шкољки и узгоју риба у кавезима, посебно на подручју испред полуострва Луштица. Отежавајућа околност за озбиљнији излов рибе представља непостојање одговарајуће рибарске луке и мјеста првог искрцаја рибе иако постоје услови за изградњу исте источно од луке „Зеленика“ према Кумбору, на локацији Змијице.

Пројекат 2.2.1. Израда базе података локација за пољопривредну производњу

Пројекат 2.2.2. Брендирање пољопривредних производа „Произведено у Херцег Новом“, промоција и удруживање малих произвођача у кластере и кооперативе

Пројекат 2.2.3. Нова градска пијаца

Пројекат 2.2.4. Берза љековитог биља

ПРИОРИТЕТ 2.3: РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И ММСП

Креирање предузетничке климе која треба да подстакне предузетнички дух неопходно је да буде успостављена од стране органа локалне самоуправе у сарадњи са свим релевантним институцијама са циљем подршке малим привредницима. Туризам као главни покретач развоја индиректно или директно покреће херцегновску економију. Поред услуга и сервиса и прерађивачких дјелатности као најчешће форме овог вида привредног ангажмана, актуелни су грађевинарство, трговина и транспорт. Многе од ових дјелатности су повезане са туризмом и зависе од туризма, тако да је потребно радити на развоју малог и средњег бизниса који нема само сезонски карактер.

У будућности је потребно систематски радити на едукацији младих људи у вези са покретањем малог и средњег бизниса у различитим областима које су комплементарне са туризмом. Упркос достигнућима која су урађена по питању, правног и регулаторног оквира у Црној Гори, постоји простор за већу координацију између различитих јавних институција, управо у области јачања подршке коју јавни сектор може пружити овим предузећима. Развојни бизнис концепт Херцег Новог треба да буде окренут ка подстицању пословног амбијента што подразумева стављање развојног акцента на мала и средња предузећа, породични бизнис, односно све оно што нуди концепт креативне индустрије. Предузетништво, микро, мала и средња предузећа су се наметнула као покретачи промјена, и представљају значајне изворе иновативне активности, тако да превладава општеприхваћено мишљење да предузетништво ове врсте чини суштину националне конкурентске предности и здраве економије у цјелини. Локална самоуправа је међу првим општинама у Црној Гори препознала важност бизнис концепта кроз развој предузетништва те је још 2018. године преко ИПЕР-а започела са реализацијом пројекта у правцу оснаживања и развоја женског предузетништва, подржаног од стране УНДП. Општина Херцег Нови је прва усвојила одлуку о критеријумима, начину и поступку расподјеле средстава за подршку женском предузетништву. Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво Општине Херцег Нови путем Конкурса расподјељује средстава из буџета општине за жене које започињу вођење сопствене привредне дјелатности или привредног друштва. Средства предвиђена Буџетом Општине расподјељују се за бизнис идеје које подстичу развој пољопривреде и руралног подручја, туризма, доприносе афирмацији и валоризацији културног потенцијала, традиције и културне посебности општине, доприноси очувању животне средине и одрживог развоја. Велики број иницијатива на тему предузетништва постоји и кроз Секретаријат локалне самоуправе који у сарадњи са Заводом за запошљавање ради на подстицању истих. Планирани пројекти из Стратешког плана настављају у започетом правцу, плански приступајући даљем локалном економском развоју, развојем предузетништва и ММСП. Након израде локалног Плана подршке предузетништву и ММСП приступиће се његовој имплементацији. Потребно је оформити бизнис инкубатор како би се стимулисало пословно окружење највећег квалитета и омогућавао развој предузетништва. Инкубатор би фокусирао напоре на олакшавање трансфера знања и технологије према привредним ентитетима, повезујући истраживачке институте са привредом. Посебно би био посвећен истраживању националних и интернационалних тржишта. У том смислу, развијао би интернационалну сарадњу са проминентним партнерима, што би омогућило учешће компанија и институција из општине у траснационалним и међуграничним пројектима. Повезивање знања и производње неопходан је услов привредног развоја општине као и подстицања иновативних процеса. Посебни задатак бизнис инкубатора је подршка развоју ММСП.

Пројекат 2.3.1. Израда локалног Плана подршке предузетништву и ММСП 2022–2027.

Пројекат 2.3.2. Формирање канцеларије за развој предузетништва и ММСП

Пројекат 2.3.3. Пословни инкубатор

ПРИОРИТЕТ 2.4: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ИНВЕСТИЦИОНОГ АМБИЈЕНТА

Један од препознатих циљева, како у јавној анкети тако и у претходним анализама, јесте сарадња са постојећим и привлачење нових инвеститора чиме би се умногоме унаприједио локални економски развој и отворила нова радна мјеста. Стране директне инвестиције су значајно допринијеле привредном развоју Црне Горе и Херцег Новог а оне ће бити и окосница будућег развоја. Оно што је битно је да се привлачење СДИ у општину Херцег Нови не смије свести на стратегију коју користе привреде трећег свијета сиромашне ресурсима. До сада се политиком привлачења СДИ тзв. „*gate to the bottom*“ поред „свјежег капитала“ настојало доћи до смањења незапослености. Оваква политика дугорочно није добра јер нема технолошког преливања (*spillover*) на локалне компаније због чега изостаје оптималан утицај СДИ на локални привредни раст и развој, развој инфраструктуре, образовање и др. Управо из ових разлога је било потребно прво дефинисати области у којима СДИ могу да дају свој максималан учинак а битне су за локално становништво и развој. Након, у овом

стратешком документу, завршене анализа тренутне препознатљивости општине са аспекта привлачења инвестиција, развојних потреба и капацитета локалне самоуправе као и оптималних праваца будућег развоја, потребно је израдити *маркетинг план* за привлачење инвестиција у складу са овим анализама. Овај план би требао да дефинише политику подстицаја, потребе за унапријеђење институционалних капацитета општине, потребу за бизнис зонама од локалног значаја и др. а све у циљу оптималног унапријеђења инвестиционог амбијента. Имплементацију оваквог план би требало спровести у року од максимално 4 године због великог значаја ових мјера како на локални економски раст и развој, тако и на образовање локалног становништва и депопулацију.

Пројекат 2.4.1.: Маркетинг план

Пројекат 2.4.2.: Бизнис зоне од локалног значаја

Пројекат 2.4.3.: Слободна зона Херцег Нови

ПРИОРИТЕТ 2.5: КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ

У креативне и културне индустрије спадају: индустрија реклама (адвертајзинг), издаваштво и штампани медији, видео игре, музичка индустрија, филмска индустрија, телевизија радио, извођачке умјетности, занати, дизајн и графичка индустрија. Дакле, генерално говорећи заступљени су: умјетност, дигитални медији, индустрија забаве и популарна култура. ИТ сектор и развој софтвера, дизајн, графичка индустрија и веб су данас најбрже растућа грана индустрије, а самим тим што су све ове делатности сврстане у креативне индустрије, јасно је зашто овај сегмент домаће економије има толики потенцијал у Херцег Новом. Иновативне технологије у туризму, пољопривреди и марикултури, енергетском сектору, транспорту и свим осталим гранама у развијеним земљама чине одрживе и комерцијално исплативе системе. Боља и ефикаснија доступност новим технологијама је један од кључних аспеката ове стратегије, а на свим субјектима је да препознају и омогуће примјену истих. Успостављање пословног инкубатора тј. креативног хаба, као центра за обједињавање бизнис идеја, развој и праћење пројеката у креативним индустријама и предузетништву уопште, представља један од важнијих приоритета што је препознато од стране локалне самоуправе и кандидовано кроз неке од ЕУ пројеката прекограничне сарадње. Креативни хаб ће имати главну улогу у покретању нових пројеката и бизниса, посебно у областима креативне индустрије које су комплементарне са туризмом. Херцег Нови има потенцијал за развој културне и креативне индустрије (ККИ) која представља нову грану свјетске економије (креативне економије), дефинисана прије двадесетак година. Не ради се само о просторном капацитету већ и о неисцрпној креативности локалног становништва у умјетности и култури. Суштина ове индустрије је у личној креативности, вјештинама и таленту који стварају потенцијал за стицање материјалних добара, отварање нових радних мјеста за све генерације и експлоатацију интелектуалне својине. Дакле, то је снажан друштвено-економски потенцијал у коме се тргује креативношћу, знањем и информацијама а који је свијет препознао и дефинисао као снажни генератор посла, богатства и културног ангажмана. Кључна одређења локалне самоуправе су:

- Стварање првог креативног региона у овом дијелу Европе заједно са Котором, Тивтом, и Будвом и креативним потенцијалима свих партнера;
- Повезивање Херцег Новог и Боке Которске са другим градовима и општинама кроз пројекте, сарадњу и људе. То сваког локалног предузетника ставља на шире тржиште;
- Привлачење квалитетних појединаца да дођу, бораве, живе и раде у Боки Которској. Креатори видео игара, стрипова, модни дизајнери, композитори, писци и сликари могу да живе било гдје. Не зависе као некада од великог, развијеног града. Потребан им је брз интернет, мјесто које стимулише њихов рад и гдје се осјећају лијепо и пријатно а пословање и трговина услугама и интелектуалном својином одвија путем интернета – зато се и зову „дигитални номади“;
- Подршка отварању нових фирми у креативним индустријама у Боки Которској;
- Стварање новог имиџа града и региона у свету;
- Формирање креативног хаба.

Поред општег развоја креативних индустрија, циљ инкубације креативног хаба је и оспособљавање креативних организација за самостално и стабилно пословање након истека инкубационог периода, који углавном траје од 1–3 године.

Пројекат 2.5.1: Креативни хаб – тврђава Шпањоле

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ

ПРИОРИТЕТ 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

У циљу веће подршке дјечи и омладини са посебним образовним потребама и њиховим родитељима, а у складу са Стратегијом инклузивног образовања у Црној Гори, локална самоуправа је у сарадњи са донаторима из САД покренула изградњу Дневног центра за дјецу и омладину са сметњама у развоју до 27 година, који би служио као сервис или служба рехабилитације и подршке за дјецу и омладину са умјереним и тешким развојним сметњама на локалном нивоу, на бази дневног боравка. Логичан наставак је изградња дневног центра који би служио овим лицима и након навршених 27 година, као и лицима са инвалидитетом. У наредном периоду би требало ријешити и вишедеценијски проблем, стамбено питање социјално угроженог становништва као и оног са слабијим материјалним статусом. Социјална брига о дјечи, пензионерима и старим лицима, као и помоћ самохраним родитељима и њиховим породицама је стратешки приоритет локалне самоуправе.

Пројекат 3.1.1: Изградња Дневног боравка 27+ (додатни садржаји за ОСИ)

Пројекат 3.1.2: Социјално становање

Пројекат 3.1.3: Рјешавање стамбених потреба локалног становништва слабијег материјалног статуса

Пројекат 3.1.4: Дома за старе из Херцег Новог

Пројекат 3.1.5: Дневни боравак за дјецу самохраних родитеља

ПРИОРИТЕТ 3.2: УРБАНИ РАЗВОЈ ГРАДА – SMART CITY

Концепт паметног града (Smart City) у суштини представља визију урбаног развоја градских цјелина употребом напредних информационо-комуникацијских технологија (ИКТ) са циљем побољшања квалитета живота грађана и унапријеђења услуга локалне администрације. Првобитно концепт паметног града односио се на економски моћне и технолошки напредне земље, међутим у претходних неколико година он је постао један од приоритета многих градова у нашем окружењу. Након урађене студије приступиће се имплементацији препознатих пројеката у наредном периоду.

Пројекат 3.2.1: Израда студије SMART CITY Херцег Нови

ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Анализом постојећег стања и спроведеном анкетом потврђена је оправданост и цјелисходност одређене интегралној заштити културних добара која се посматра као једна од компоненти одрживог планирања и развоја. Изузетан квалитет градитељства старог дијела града, насеља и села, профаних и сакралних објеката, те вриједности археолошких локалитета на простору цијеле општине, били су основ да Стари град Херцег Нови, заједно са градским зидинама и Западним те Источним подграђем рјешењима из 1966, 1984 и 1998. године, буду заштићени као културна добра, односно као културно- историјске цјелине, а многобројни појединачни објекти и подручја, у периоду од 1949–2015. године, добију статус културног добра. Укупан број заштићених културних добара на територији општине Херцег Нови је 129. Од тога 4 културна добра су срушена, а 6

културних добара није рекогносцирано на терену. Чињеница која може бити основ за додатно унапријеђење статуса културне баштине је то да је један дио простора Општине Херцег Нови добио статус универзалности када је Комитет Свјетске баштине УНЕСКО-а 26. октобра 1979. године уписао Природно и културно-историјско подручје Котора на Листу свјетске баштине. На подручју Општине Херцег Нови то је простор Убаљске котлине и села Убли. Општина Херцег Нови је преко Националне комисије за УНЕСКО кандидовала тврђаву Форте Маре за упис на листу свјетске културне баштине. Кандидатура је упућена у оквиру већ постојеће номинације „Венецијанска утврђења 16. и 17. вијека“, и уписана је на листу као транснационална номинација Црне Горе, Италије и Хрватске. Очекује се упис на листу свјетске културне баштине УНЕСКО до 2021. године. Ови пројекти утичу не само на заштиту културних добара већ и на њихово додатно вредновање, стварајући простор за унапређење културне и туристичке понуде Херцег Новог те сходно томе и повећање активности малих предузетника посебно у сегменту традиционалних заната овог краја. На овај начин би се створили услови и за одрживо управљање културном баштином. Све активности би требало спроводити у сагласју са важећом законском регулативом и смјерницама датим од Завода за заштиту културних добара при Министарству културе.

Пројекат 3.3.1. Активација ресурса југоисточних градских зидина испод павиљона Градске музике

Пројекат 3.3.2. Нови градски трг са пијацом

Пројекат 3.3.3. Санација потковичасте кула и бедема према Сат кули

Пројекат 3.3.4. Реконструкција порте манастира Савина

Пројекат 3.3.5. Реконструкција цитаделе Мезалуна

Пројекат 3.3.6. Санација унутрашњих просторија Канли куле

Пројекат 3.3.7. Урбани амбијент „Стара Топла“

Пројекат 3.3.8. Ревизионо археолошко истраживање рушевина цркве св. Апостола Томе у Кутима, Зеленика

Пројекат 3.3.9. Заштитно археолошко истраживање рушевина цркве св. Николе у Малти

Пројекат 3.3.10. Сондажно археолошко истраживање локалитета Видов врх

Пројекат 3.3.11. Сондажно археолошко истраживање касноантичког локалитета Чиповина на Подима

Пројекат 3.3.12. Рекогносцирање локалитета на подручју Општине Херцег Нови

Пројекат 3.3.13. Израда нових стаклених витрина археолошке збирке и освјетљења у Градском музеју Мирко Комненовић

Пројекат 3.3.14. Израда споменика Мирку Комненовићу

Пројекат 3.3.15. Адаптација куће нобеловца Ива Андрића

Пројекат 3.3.16. Израда локалне Стратегије развоја културе

Пројекат 3.3.17. Реконструкција Дома културе у Бијелој

ПРИОРИТЕТ 3.4: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ПРИМАРНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Анализом постојећег стања утврђено је да је примарна здравствена заштита на територији општине Херцег Нови на задовољавајућем нивоу, што је потврђено и анкетом јер је ова област оцјењена са добрим. Ипак, остаје проблем примарне здравствене заштите на полуострву Луштица, а овај проблем ће бити све израженији због очекиваног повећања броја туриста. Довођењем воде у луштичка села (територија општине Херцег Нови) и изградњом саобраћајница очекивано је и повећање броја становника у овим селима и развој руралног туризма и пољопривреде. Изградња великог број нових туристичких капацитета, попут пројекта „Ritz Carlton Montenegro“, додатно повећавају потребу за Амбулантом и јединицом Хитне медицинске помоћи. Овај пројекат је нужно урадити у сарадњи са Министарством здравља и Заводом за хитну медицинску помоћ Црне Горе.

Пројекат 3.4.1: Отварање здравствене амбуланте на Луштици

ПРИОРИТЕТ 3.5: РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА У СКЛАДУ СА СТРАТЕШКИМ ЦИЉЕВИМА

Стратешко одређивање развоја Херцег Новог у дијелу образовања јесте формирање факултета, а потом и Универзитета у области друштвено-хуманистичких наука. Тренутно постоје три факултета на територији општине. Потребно је систематски радити на унапријеђењу квалитета образовања и усаглашавању са потребама тржишта рада, као и на подстицању цјеложивотног учења – континуираног стицања знања, вјештина и компетенција, кроз формално, информално и неформално образовање током цијелог живота у циљу постизања веће конкурентности локалне привреде и трајног запошљавања. Анализом постојећег стања у области образовања и сагледавањем неусклађености, кад је понуда и потражња на постојећим факултетским јединицама у питању, ствара се простор и оправданост за отварањем нових образовних профила у нашем граду. Из овог разлога потребно је отварање Универзитета који би обухватио она занимања која су и која ће тек бити дефицитарна и нужна за развој општине Херцег Нови. Системски пропуст у стратешком планирању развоја образовања на нивоу државе нарочито се осјети из области грађевинарства и туризма, гдје постоји и највећи недостатак квалификоване радне снаге у Херцег Новом. Цијенећи историјски значај и традицију образовања у Херцег Новом, а имајући у виду структуру привреде окренуту ка туризму те Закладну и Умјетничку школу, као и тенденције цјеложивотног образовања, отварање факултета у наведеним областима имало би своје конкретно утемељење и када је у питању запошљавање особа које би те факултете завршили, како у граду тако и шире. На овај начин би се обновио и рад Умјетничке школе која је била бренд Херцег Новог и за чије „враћање на стару адресу“ постоји велика заинтересованост младих. Требало би радити и на успостављању институције, ликовног центра, намијењене локалним ликовним умјетницима који стреме добијању статуса Самосталног умјетника или Самосталног стручњака у култури, а потенцијално и Истакнутог ствараоца у умјетности, омогућујући ликовним ствараоцима јединствен стваралачки локалитет са неколико атељеа. Радни простор добијен по конкурсум умјетницима би био бесплатно уступљен на период од годину дана без надокнаде. Овај ликовни центар би могао да функционише и као допуна образовним институцијама у смислу стицања претходно потребног знања, умијећа и вјештина за упис будућих умјетника на Ликовну академију или планирану Умјетничку школу – Факултет лијепих умјетности Херцег Нови. У циљу превазилажења наведених проблема, а и како би се смањио одлив младих људи и подигла конкурентност локалне привреде, општина Херцег Нови ће основати или бити суоснивач високошколских установа. У почетној фази потребно је отворити недостајуће факултете а касније Универзитет „Херцег Нови“ у чијем саставу ће бити ови факултети. На овај начин би, поред мањег одласка омладине ради стицања знања, родитељи имали мање издатке за школовање своје дјеце. Универзитет чији би оснивач или кооснивач била Општина, могао би да буде и мјесто за формирање неопходних кадрова не само привредним друштвима и инвеститорима, већ и локалној самоуправи. На овај начин би се обезбједио велики број стипендија чиме би се знатно смањио финансијски притисак на буџет локалног становништва, а млади би имали врхунско образовање са мање стреса и оптерећења због промјене средине. Самим тим за очекивати су и бољи исходи учења. Нагласак би свакако требало да буде на вјештинама и знањима које су и које ће тек бити дефицитарне а тичу се социо-економског развоја општине. Осим тога, мора се инсистирати на квалитету и референцама предавајућег кадра, као и условима у којима факултети раде.

Пројекат 3.5.1: Универзитет „ХЕРЦЕГ НОВИ“

Пројекат 3.5.2: Успостављање умјетничког инкубатора „Ликовни центар“

ПРИОРИТЕТ 3.6: РАЗВОЈ СПОРТА И СПОРТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Важност спорта и рекреације морамо првенствено посматрати кроз очување здравља и превенцију болести као дијелу well-being-а локалног становништва али спорт има и своју комерцијалну, профитабилну страну. Економика спорта се појављује као нова грана економије, проучавајући и утицај спорта на друге дјелатности попут туризма или на текстилну и прехранбену индустрију. За нас је јако битан развој такозваног спортског туризма за који је потребно обезбједити адекватну

спортску инфраструктуру. Подизање капацитета спортске инфраструктуре је заједничка обавеза свих структура власти на локалном и на државном нивоу. Полазећи од горе наведеног произашао је овај приоритет са пет области којима треба посветити пажња у наредном периоду:

1. Развој спорта код дјеце и омладине,
2. Бављење локалног становништва спортом и рекреацијом,
3. Подршка у раду спортских клубова,
4. Развој и унапријеђење спортске инфраструктуре и
5. Организација спортских манифестација од значаја за град.

За дјецу и омладину физичка активност је природна форма кретања која подразумјева изазов и уживање засновано на игри. Спорт у свим облицима, треба да буде појединачно доступан свима. Добробит дјетета, без обзира на узраст, увек мора бити наш најважнији циљ. Резултат свега наведеног треба да буде анимирање дјеце и омладине да се баве физичким вјежбањем кроз забаву и игру и да се задовоље основни приоритети спорта као што су свеобухватност, препознавање талената а изнад свега најбитнију улогу има здравствени аспект и подизање свијести свим категоријама узраста кроз усмјеравање у границама могућег на активан и здрав живот. За свестрани развој дјетета од кључног значаја је одговарајуће физичко образовање у школи и бављење ваннаставним спортским активностима. Због тога ће локална самоуправа константно радити на развоју и унапријеђењу како постојеће тако и на изградњи нове спортске инфраструктуре. Проналаском локација за изградњу нових фудбалских и кошаркашких терена као и модерно опремање постојеће спортске инфраструктуре (спортски терени и дјечја игралишта), и домаћи спортски клубови и клубови из иностранства добили би могућност за квалитетнији и бољи рад у ван такмичарском периоду чиме би се задовољила се и ова битна карика у развоју спортског живота и туризма у Херцег Новом. Спортска инфраструктура и њен развој и унапријеђење представља најважнији елемент развоја спорта у једном граду. Без добре инфраструктуре савремени спорт је незамислив, те ће се овоме посветити посебна пажња кроз одржавање и реконструкцију постојеће, али и изградњу нове (мултифункционални спортски објекти и тренинг центри). Реализацијом пројекта „Лука Шквер“ подигла би се не само атрактивност читаве градске луке око пливалишта ПВК „Јадран“, већ и створили услови за унапријеђење рада и развоја једриличарства, спортског риболова и бућарства. Просторном планском документацијом локална самоуправа је одредила локације у Суторинском пољу за пројекат „Спортски град“. Овај пројекат је осмишљен не само због развоја туризма и унапријеђења већ присутних спортова, већ и због увођења спортова који нису заступљени у Херцег Новом. Овдје се првенствено мисли на атлетику и изградњу атлетске стазе (некада је постојала у оквиру касарне у Кумбору) и самим тим би се отвориле могућности за организацију атлетских спортских такмичења. Треба поменути и предвиђене голф терене на полуострву Луштица. Општине Херцег Нови ће и у будућности подржавати реализацију бројних спортских такмичења и манифестација које се организују, како у зимском, тако и у периоду љетње сезоне. С обзиром да је Херцег Нови одувijek био град у којем се локално становништво активно бавило спортом (Момчило Тапавица, учесник првих Олимпијских игара 1896. у Атини и освајач бронзане медаље у тенису) та чињеница за собом повлачи и обавезу да се локалном становништву – рекреативцима, омогуће адекватни услови. Бављење локалног становништва рекреативним спортом важан је задатак за локалне самоуправе из разлога што је ово јако битан сегмент социјалног развоја друштвене заједнице. Ниво бављења спортом у сваком друштву значајно зависи од броја, разноврсности, доступности и квалитета спортских клубова. Локална самоуправа ће и даље пружати подршку спортским клубовима и помоћи да се на одржив начин подигну укупни капацитети свих организација у области спорта у Херцег Новом, а који својим постојаним радом и залагањем анимирају велики број спортиста и дјеце.

Пројекат 3.6.1. Хотел са фудбалским тереном

Пројекат 3.6.2. Замјена паркета у спортској дворани Игало

Пројекат 3.6.3. Кружна бицикличка стаза Ћиро 2

Пројекат 3.6.4. Изградња и спортских терена и дјечијих игралишта

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

ПРИОРИТЕТ 4.1: РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА, ОПТИМИЗАЦИЈА И ПОБОЉШАЊЕ ЕФИКАСНОСТИ

Рационализација броја запослених се већ спроводи кроз програм добровољних отпремнина и пензионисања. Ефикасност се унапријеђује кроз мјере оптимизације које се спровode на нивоу локалне самоуправе као и јавних предузећа чији је оснивач општина. Побољшање ефикасности постићи и јачањем компетенција запослених, цјеложивотним учењем са посебним нагласком на иновативност и сталну мобилност запослених. Кроз *outsourcing* мјере спровешће се значајна уштеда у смислу рационализације и оптимизације како у локалној самоуправи тако и у јавним предузећима. Креирање јединственог система рачуноводства локалне самоуправе и јавних предузећа кроз увођење јединственог софтвера ће омогућити прецизну контролу прихода и расхода и тренутно извјештавање о свим доспјели обавезама и приливима. На овај начин ће бити могуће тачније планирање финансијско рачуноводствених параметара који су значајни за ефикасно и рационално пословање. Јединственим системом за управљање људским ресурсима успоставиће се брза и једноставна евиденције расположивости кадрова и њихових компетенција, знања и способности.

Пројекат 4.1.1. Умрежавања локалне самоуправе и јавних предузећа

Пројекат 4.1.2. Јединствени систем за управљање људским ресурсима

ПРИОРИТЕТ 4.2: РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И СЕРВИСА

Развој информационо комуникационих технологија значајно убрзава радне процесе и потребно је тежити ка увођењу система е-управе како у грађанском бироу тако и у комплетној пореској администрацији. Специфичност прописа који се генерално баве ИТ сектором доводи до неразумијевања и отпора код запослених који нису из ИТ струке. Због тога је едукација запослених у јавној управи, представљање свих релевантних прописа и њихове примјена, од изузетне важности за будућу имплементацију нових ИТ рјешења. Почетни корак треба да буде спремност да се дигитализује комплетан процес за пружање услуга и тиме грађанима и привреди олакша управно-правни поступак са органима локалне самоуправе. Дигитализација је неминован процес који побољшава ефикасност локалне самоуправе и јавних предузећа. Овај поступак је посебно значајан за Секретаријате који се баве просторно планским рјешењима као и за јавна предузећа за које је потребно обавити дигитализацију катастарских подzemних инсталација у ГДИ-ГИС технологији. Данас готово да не постоји информација или неки административни поступак општине који у себи не носе и просторну компоненту, или су у контексту са просторним елементима попут земљишта, грађевина, саобраћајница или животне средине. Стога ГИС (географски информациони систем) убрзано постаје камен темељац модерних локалних и регионалних информатичких система. Развој концепта паметног града је у директној корелацији са развојем е-управе и онлајн сервиса. Помоћу ГИС-а на једној карти могуће је приказати велики број података везаних за неку локацију: трасе инфраструктуре, типови и врсте објеката, природна богатства и ограничења и сл. Такве карте су важан водич за планирање, управљање и контролу развојних потенцијала дате средине, а истовремено су и законска обавеза.

Пројекат 4.2.1. Увођења „GDI GIS DATA“ и „ESRI ARHI GIS“ платформе (са GDI рјешењима за локалну самоуправу из области управљања простором, инфраструктуром, планирањем, изградњом)

Пројекат 4.2.2. Успостављање „е-управе“ (електронска управа) у органу локалне управе

Пројекат 4.2.3. Набавка информатичке инфраструктуре заједно са мрежно-рачунарском опремом – Active Directory + IP телефонија, са одговарајућим серверима

Пројекат 4.2.4. Градски видео надзор

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Интегрално управљање отпадом и отпадним водама, прописно одлагање и сортирање отпада које води ка рециклирању и поновној употреби *reuse*, концепт *zero waste to landfill* и др. су одавно препознати као концепт и циљеви у процесу заштите животне средине. Једина разлика између локалних самоуправа, али и држава, јесте њихова примјена. Управљање отпадом јесте један од приоритетних проблема у домену заштите животне средине у Херцег Новом, док истовремено, рециклажа отпада може да се посматра и као индустријска грана значајних развојних капацитета. Самим тим, улагање у инфраструктуру за третман и одлагање отпада, као и постројења за његову рециклажу, постаје нужна потреба али и уносан посао. Општина Херцег Нови је у претходном периоду урадила велики помак у области заштите животне средине изградњом канализационог колектора заједно с постројењем за прераду отпадних вода, за преко 31 милион €. Колектор још технички није примљен и има доста недостатака и проблема који ће бити отклоњени од стране извођача радова, а постројење за третман отпадних вода је незавршено и полуфункционалан објекат. На захтјев локалне управе урађена је Студија исплативости и изводивости за набавку постројења за третман муља из постројења за прераду отпадних вода чиме Општина одговорно и на вријеме приступа проблему за који тренутно не постоји рјешење ни на државном нивоу. Са друге стране је потребно радити на елиминисању загађивача и стриктном спровођењу прописаних стандарда за заштиту животне средине. Израдом мапе или катастра загађивача и вођењем регистра извора загађивања, контролом септичких јама као и увођењем накнаде загађивачима у циљу формирања фонда за заштиту и унапријеђење животне средине, створили би се услови за бољу контролу и заштиту.

ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА

Прогресивним растом укупне количине свих врста отпада појавили су се и проблеми управљања тим отпадом што укључује: сакупљање, транспорт, складиштење, третман, одлагање, као и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом. На жалост, у Црној Гори се управљање отпадом заснива на депонијама, а неадекватно депоновање и управљање отпадом представља један од највећих проблема са аспекта заштите животне средине. Из тог разлога се овим приоритетом жели исправити претходни погрешан приступ проблему, уз помоћ инфраструктурних пројеката стварајући оптималне хигијенске и техничко-технолошке услове, али и успостављањем интегралног система управљања отпадом. Ово, поред сакупљања, транспорта и складиштења, подразумијева и низ других дјелатности и активности:

- превенцију настајања отпада,
- смањење количине отпада и његових опасних карактеристика,
- третман отпада,
- успостављање постројења за третман отпада,
- планирање, мониторинг и контролу дјелатности и процеса управљања отпадом,
- савјетовање и образовање у вези дјелатности и активности на управљању отпадом.

Имплементацијом планираних пројеката овог специфичног стратешког циља и приоритета, локална самоуправа жели да постигне сљедеће:

- заштиту и унапријеђење животне средине,
- заштиту здравља људи,
- достизање принципа одрживог управљања отпадом,
- промјену става локалног становништва према отпаду,
- повећање нивоа јавне свијести о негативном утицају отпада на животну средину и важности здраве и очуване животне средине на наше свеукупно бивствовање.

Пројекат 5.1.1. Плана управљања комуналним и неопасним грађевинским отпадом

Пројекат 5.1.2. Изградња санитарне депоније „Дубоки До“

- Пројекат 5.1.3. Унапријеђење рада рециклажног центра
- Пројекат 5.1.4. Рециклажа и депоновање неопасног грађевинског отпада
- Пројекат 5.1.5. Завршетак постројења за третман отпадних вода у Мељинама
- Пројекат 5.1.6. Елаборат управљања септичким јамама
- Пројекат 5.1.7. Студија заштите водоизворишта „Опачица“
- Пројекат 5.1.8. Одвођење и третман отпадних вода на Луштици
- Пројекат 5.1.9. Израда катастра загађивача и регистра извора загађивања
- Пројекат 5.1.10. Заштита љековитог блата
- Пројекат 5.1.11. Одлагање и рециклажа зеленог отпада
- Пројекат 5.1.12. Подземни контејнери

ПРИОРИТЕТ 5.2: СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА

Осим пројеката за смањење ризика од природних непогода и заштите животне средине, потребна је и набавка неопходне специјализоване и модерне опреме, као и израда мапе хазарда. Ове области треба посматрати повезано јер самим лоцирањем одређених локација са потенцијалним ризиком на територији Општине Херцег Нови, повећава се могућност адекватног и правременог реаговања Службе заштите и спашавања и других расположивих снага на наведеним локацијама, као и дефинисање приоритетних пројеката на основу процјена ризика. Ово је осим заштите лица и објеката и у директној вези са очувањем животне средине, поготово око објеката високог ризика. Осим тога, вршила би се и превентивна активност и упознавање становништва, привредних друштава и других чинилаца који се налазе на тим локацијама које им опасности пријете и на који начин да реагују у случајевима природних непогода. У Општинским Плановима заштите и спашавања од поплава, пожара, земљотреса, клизишта и одрона које је израдила Служба заштите и спашавања Општине Херцег Нови описане су локације на територији Општине Херцег Нови које представљају евентуалну опасност приликом природних непогода и представљају одређени ризик за онечишћење животне средине, тако да ти подаци могу послужити за израду мапе хазарда за територију Општине Херцег Нови.

- Пројекат 5.2.1. Набавка опреме за потребе Службе заштите и спашавања
- Пројекат 5.2.2. Израда Мапе хазарда
- Пројекат 5.2.3. Регулација тока бујичног потока Немила код кружног тока у Мељинама

ПРИОРИТЕТ 5.3: БОЉА ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ

Херцег Нови ће подстицати и настојати да у свим развојним питањима енергетска ефикасност буде у фокусу, и тежиће развоју у корак са технолошким прогресом, нарочито у области ИТ сектора. У Херцег Новом највећи потенцијал везано за коришћење обновљиве енергије постоји у коришћењу сунчеве енергије. Овај потенцијал није у довољној мјери искориштен. Органи локалне самоуправе могу значајно да утичу на побољшање енергетске ефикасности на својој територији. Својим активним учествовањем локална самоуправа може да обезбиједи да се енергетске услуге на њеној територији креирају и троше на ефикаснији начин и уз веће коришћење обновљивих извора енергије. Због свега наведеног неопходно је систематско планирање у енергетском сектору на локалном нивоу. Такође, требало би размотрити и олакшице за комунално опремање објеката који користе обновљиве изворе енергије или имају енергетски пасош односно енергетски сертификат класе А и А+. Након израде приступиће се имплементацији енергетског плана.

- Пројекат 5.3.1. Израда локалног енергетског плана општине

ПРИОРИТЕТ 5.4: ЗАШТИТА ПАРКА ПРИРОДЕ „ОРЈЕН“

Потребно је радити на одржавању и побољшању постојећег стања у Парку природе „Орјен“ кроз одређивање локација, начин и учесталост праћења, као и увођење редовног праћења еколошких услова битних за очување и провођење праћења индикаторских станишта и врста. Климат-

ске промјене су чињеница и њихово дјеловање погађа и простор Парка природе кроз учесталост екстремних временских прилика, а прије свега топлих и сушних раздобља током којег трајно страда дио вегетације. Проблематика сушења је нарочито појачана учесталим пожарима које је јако тешко гасити и због неприступачности терена и немогућности гашења из ваздуха. Тамо гдје је могуће, потребно је обновити (рестаурисати) измијењене оштећене и уништене станишне и пејзажне цјелине. Заштита биодиверзитета је неоспорно веома значајна функција заштићених подручја, али њу никако не треба доживљавати као једину. Погрешно би било заштићена подручја држати ван домаћаја посјетилаца. Напротив, у Парку је пожељно омогућити, па и подстицати одређене дјелатности које не угрожавају природу, тако да се као резултат добије максимални склад људског дјеловања и могућности опстанка биљних и животињских врста. Парк природе Орјен има увезану, разноврсну и препознатљиву туристичку понуду која је у оквирима одрживости, те ће се активирањем ових потенцијала омогућити лакше финансирање као и ефективније и ефикасније управљање Парком природе. Већи инфраструктурни захвати, као што је изградња далековода и широких саобраћајница, може негативно утицати на визуелни идентитет Парка природе, али такође и на биолошке параметре. Из ових разлога неопходно је имати јасно дефинисан план управљања парком природе, што је између осталог, и законска обавеза управљачима.

Пројекат 5.4.1. План управљања парком природе „ОРЈЕН“ до 2026. године

Пројекат 5.4.2. Планинска кућа Врбањ

4.2.3. Области и пројекти значајни за развој општине а који нису у надлежности локалне самоуправе

За већину од наведених специфичних стратешких циљева и приоритета постоје пројекти који нису у надлежности локалне самоуправе. Такође, велики дио развојних пројеката, попут депоније, само дјелимично зависе од локалне самоуправе. Из тог разлога сматрамо да је у Стратешком плану нужно навести да поједини приоритети зависе од пројеката за које постоје ограничења јер се анализом постојећег стања дошло до закључка да ове области зависе од државних власти и одлука. Као најбољи примјер тога је градња основне школе у Игалу и постојеће стање у болници Мељине.

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Приоритет: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ

Пројекат: Изградња приморске варијанте Јадранско-јонског ауто пута односно брзе саобраћајнице на територији општине Херцег Нови. Заобилазница око Херцег Новог, односно дионица од границе на Дебелом бријегу до Бијеле, требало би да буде дуга 17 километара (заобилазница осам km и пут Херцег Нови – Бијела девет km.). Процијењена вриједност изградње је 193,2 милиона €. Изградња моста преко Бококорског залива, уз вијадукте и приступне путеве, процијењена је на 67,9 милиона €. Овај пројектом би ријешио проблем саобраћајних гужви и загађења ваздуха у центру општине, Херцег Нови би био боље повезан са циљним тржиштима што би знатно утицало и на развој туризма. На овај начин би се побољшао и квалитет живота локалног становништва.

Лука Зеленика није важна само за саобраћај (локална заобилазница Суторина – Зеленика) већ и за развој туризма и локални економски раст и развој уопште. Важност активације луке и ширег подручје око луке је препознато у више сегмената овог Стратешког плана:

1. Трајектна линија Зеленика – Росе
2. Крузинг туризам
3. Поморски саобраћај (превоз робе и путника)
4. Рибарска лука
5. Логистички центри

**Приоритет: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА
ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ**

Поред саобраћајница потребно је побољшати електро мрежу и снабдијевање струјом на територији општине Херцег Нови. Ово је значајно и због великог броја нових хотелских објеката и ризорта.

**Пројекат: Проширење постојеће ТС 35/10 кВ „Игало“
или изградња нове нове ТС 110/35/10 кВ „Игало“**

Пројекат: Изградња нове ТС 110/35 кВ „Бијела“

Пројекат: Изградња ДВ 110 кВ „Херцег Нови-Вилуси“

Пројекат: Изградња ДВ 110 кВ „Херцег Нови (ТС „Бијела“)-Тиват“

Пројекат: Изградња ДВ 110 кВ „Херцег Нови (ТС „Игало“)-Требиње“

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Приоритет: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА

У општини Херцег Нови је условљен приватизацијом ХТП „Бока“ која је имала негативне последице на локалну економију. „Вектра Бока“ АД је овом приватизацијом постала власник хотела који се налазе на најатрактивнијим локацијама у Херцег Новом. Без хотела „Бока“ у центру Херцег Новог, као и реконструкције и градње хотела „Тамарис“ и „Игало“ у Игалу и свих осталих објеката који су у саставу „Вектра Бока“ АД, немогућ је оптималан развој туризма у општини. Рјешење је у рукама Владе Црне Горе, односно Министарства финансија и Савјета за приватизацију. Локална самоуправа има висок ниво толеранције по питању проблема овог бившег новског и црногорског гиганта и много пута су вођени разговори на тему пословања са менаџментом „Вектра Бока“ АД. Међутим, два највећа ресурса за развој туризма, ХТП „Вектра Бока“ и Институт за физикалну медицину, рехабилитацију и реуматологију „Др Симо Милошевић“ у Игалу, ипак зависе од одлука државних органа. Развој туризма у општини Херцег Нови, а самим тим и локални раст и развој, условљени су хитним рјешавањем њиховог статуса.

Херцег Нови нема довољан број природних плажа да задовољи потребе овако великог броја туриста и локалног становништва. Стратешким планом је дефинисано да је за даљи локални економски раст и развој потребно повећати број туриста, поготово високоплатежних. Повећање броја туриста и виши захтјеви високоплатежних туриста проузроковаће велики притисак на купалишта у општини Херцег Нови. Податак до којег смо дошли истраживањем за потребе израде ове Стратегије је да током љетње туристичке сезоне у просјеку имамо само 0,57 m² слободног купалишта по туристи дневно. Узимајући у обзир да свјетски стандарди упућују да је оптимална површина плажног простора по једном посјетиоцу 10 m², више је него евидентно да развој туризма у општини Херцег Нови зависи и од улагања „Морског добра“ АД Будва које управља приобалним појасом.

Пројекат: Туристички комплекс „Рт Мимоза“ на простору од 29 хектара требао би бити фазно изграђен, као нови ризорт који обухвата три независна медитеранска села, три развојне зоне, три развојна потенцијала и три различита идентитета. До рта Кобили се предвиђа изградња неопходне инфраструктуре, канализациони колектор, као и продужење шеталишта ка Њивицама. Планирани су хотели и апартмани, зелене и рекреативне површине, као и марина са 150 везова. „Мимоза Инвест“ д.о.о. (оснивач „Мимоза Комплекс Лимитед“) има 75 одсто учешћа у „РТ Мимоза“, „Атлас Инвест“ д.о.о. и Општина по 10 одсто, а „Морско добро“ пет одсто. Питање је наставка реализације овог веома важног пројекта за развој туризма у дијелу општине према граници са Републиком Хрватском и ЕУ.

Пројекат „Лука Шквер“, поред рјешавања власништва дијела луке, добрим дјелом зависи од надлежних државних органа из разлога што њихова опредељеност за концесионо газдовање град-

ском луком одузима могућност оптималног развоја овог херцегновског ресурса усаглашеног са интересом локалне заједнице. Одузимањем права локалној самоуправи, а самим тим и локалној заједници, да развија луку према локалним потребама као интегралног дијела Старог града у тељу нарушава свеобухватни локални плана развоја општине. Одузимајући право газдовања и препуштајући га интересу инвеститора и крупног капитала, лука Шквер може изазвати сукоб у погледу начина валоризације овог вриједног ресурса у неколико стратешких области и приоритета.

Потенцијална опасност се може појавити за:

- Даљи развој туризма;
- Валоризацију културне баштине и Старог града;
- Унапријеђење спорта (једина два олимпијска спорта у којима Херцег Нови има представнике су везана за Шквер);
- Поморски саобраћај;
- Смањење саобраћајних гужви;
- Развој рибарства;
- Нестајање природних плажа.

Приоритет: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО

Изградња рибарске луке је основни предуслов за развој рибарства а рибарство представља једну од важнијих привредних грана у свим земљама Медитерана. Марикултура и излов рибе из нашег мора (поред мале плаве рибе ту су и ослић, триља, козице, хоботнице, лигње...) и прерада рибе су огроман неискоришћени потенцијал развоја црногорске економије али немамо потребне предуслове за њихов развој. Да би се ова привредна дјелатност развила у пуном капацитету потребна је адекватна логистичка подршка, односно успостављање инфраструктуре за рибарство на обали. Непостојање рибарске луке и нових локација за узгој рибе, поготово на отвореном мору, су главни разлози неразвијености овог сектора. Ова привредна грана је од стратешког значаја за производњу хране у нашој држави, поготово због изразито негативног биланса размене пољопривреде и прехрамбене индустрије Црне Горе са иностранством. Управо је просторно планирање кључно у рјешавању овог проблема кроз адекватан избор локација како би се избјегли проблеми везани за друге активности на мору. На овај начин се повећава и инвестициони потенцијал општине као и сигурност за инвеститоре. Држава је у својим претходних планским документима одредила могуће локације за изградњу рибарске луке на подручју територије општине Херцег Нови (Змијице – потез од луке Зеленика до Кумбора). Тренутно постоје одређена средства Свјетске банке за овај пројекат, предложена локација, добра воља надлежних министарстава и локалне самоуправе. Доношење одлуке за покретање овог, за локалну економију битног, пројекта је на надлежном Министарству.

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ

Приоритет: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ СЕКУНДАРНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ

Здравствени систем је обухваћен низом међусобно условљених и повезаних компоненти, одређених политичким одлукама, социо-економским приликама и низом других фактора. Здравствени систем има директан или индиректан утицај на готово све компоненте савременог друштва, кроз квалитет и ефикасност услуга које пружа становништву, туристима и друштву у цјелини. Секундарна здравствена заштита и рехабилитација на територији општине Херцег Нови су превасходно организовани преко опште болнице „Мељине“ и Института за физикалну медицину, рехабилитацију и реуматологију „Др Симо Милошевић“ у Игалу. Стечајни поступак у болници „Мељине“, тужба државе за раскид уговора о куповини која је покренута на иницијативу новске Скупштине, осипање стручног кадра, немогућност власника да располаже имовином Мељине комплекса, који управља болницом и др. онемогућава стратешко планирање у вези секундарне здравствене заштите. Ово је проблем који се тиче квалитета живота и бриге о локалном становништву. Што се тиче

Института „Др Симо Милошевић“, још једном је проглашен неуспјешан тендер за приватизацију. У наредном периоду надлежни ресори ће размотрити могућности и будући процес валоризације Института, с обзиром на изузетан развојни потенцијал који здравствени туризам има у Црној Гори. На жалост, за можда највећи развојни ресурс општине Херцег Нови не пита се локално становништво ни локална самоуправа. Стратешко планирање треба да је у складу са кључним националним прописима и стратешким документима (Здравствена политика у Црној Гори до 2020. године и Мастер план развоја здравства у периоду 2015–2020. година) који важе само до 2020. године. Када се томе придодају нејасноће око планираних потеза Владе у вези будућности Института Игало, свако стратешко планирање до 2027. се чини немогућим. Овај најважнији ресурс и за развој здравственог туризма у Херцег Новом зависи искључиво од нередних одлука државних органа.

Приоритет: РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА У СКЛАДУ СА СТРАТЕШКИМ ЦИЉЕВИМА

Пројекат: Изградња основне школе у Игалу

Пројекат: Реконструкција задужбине Бошковић-Ђуровић-Лакетић, Српске закладне поморске школе у насељу Србина

Основну школу је нужно позиционирати тако да има сигуран и лак приступ, да дјеца имају довољно простора и да бораве у пријатном окружењу. Локације са којима располаже општина Херцег Нови нису адекватне за школу, поготово имајући у виду будући развој града. Постоје много адекватније парцеле у Игалу, а које су у власништву државе, гдје би се школа могла направити. Самим тим, избор локације и изградња школе је под ингеренцијама Министарства просвјете али без обзира на то локална самоуправа је спремна да помогне како би се овај важан проблем ријешио. На жалост, надлежно Министарство и Влада Црне Горе до сада нису имали довољно разумијевања за потребе локалног становништва у Игалу по питању основне школе. Ресорно министарство ништа није урадило ни по питању реконструкције задужбинског школског комплекса у насељу Србина чиме би се дјелимичног растеретила матична основна школа „Дашо Павичић“ на Топлој (а и ОШ „Милан Вуковић“ на Савини) до изградње нове школе на Игалу. Држава се укњижила као власник ове задужбине (са три објекта) породица Бошковић,Ђуровић и Лакетић, у којој је 1858. године почела да ради Српска закладна поморска школа. Након Другог свјетског рата па све до земљотреса 1979. године у овој задужбини је била ОШ „Милан Вуковић“. Главна зграда од 302 m² већ пет деценијама пропада иако је потребно релативно мало средстава (око 400.000 €) да се иста реконструира и поново стави у функцију, заједно са пратећим игралиштем и паркингом.

Приоритет: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Пројекат: Санација Канли куле којој претходи санација клизишта од магистрале до Старог града и цркве Светог Архангела Михаила. Озбиљно оштећење куле је посљедица овог великог клизишта. Санација Канли куле као љетње позорнице, требало би да се реализује у два дијела. У првом да се обаве мањи радови који ће претходити крупнијој санацији клизишта. Тек након тога ће услиједити други дио, санација куле. За овај пројекат су опредељена средства а израда главног пројекта санације клизишта је у току. Након завршетка ових радова, локална самоуправа је планирала реконструкцију унутрашњих просторија љетње позорнице са унутрашњим просторијама на тврђави.

4.3. Планирани пројекти Стратешког плана

Планирани пројекти представљају конкретне активности које ће предузети локална самоуправа заједно са привредним друштвима чији је оснивач, другим установама, невладиним удружењима, те осталим актерима друштвено-економског и политичког живота општине и државе, како би се на најбољи начин остварили стратешки циљеви. У ту сврху осмишљено је више пројеката за период до 2027. У наставку су табеларно приказани и детаљније описани планирани пројекти.

ПРОЈЕКАТ БР.1	
Назив пројекта	Изградња локалне заобилазнице Суторина – Зеленика
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1. СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	Обилазница предвиђа саобраћајницу која иде трасом: Суторина-Сушћепан-Зирине-Под-Зеленика у укупној дужини од 10,5 km. Траса даље наставља према Луштици увођењем трајектне линије Зеленика–Росе. Укрштања се остварују са постојећим и планираним саобраћајницама на пет утврђених тачака. Опслуживање територије кроз коју пролази је предвиђено кроз секундарну мрежу.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Ова саобраћајница је намијењена превасходно транзиту али једним дијелом опслужује и подручја кроз која пролази. Обилазница Херцег Новог је неопходна као саобраћајница која треба да обезбиди саобраћајну везу ширег подручја Херцег Новог, тј. да повеже насеља која су сјеверно од града, тако да тај саобраћај не пролази кроз уже урбано подручје Херцег Новог, већ да га заобиђе. Увођењем овог општинског пута се омогућава: ефикаснији транзитни саобраћај, растерећење магистралног правца М-1 и боље повезивање насељских структура ширег градског подручја.
Циљне групе/корисници:	Становници гравитирајућих насеља, возила у транзиту, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изградња пута са припадајућим раскрсницама, смањење саобраћајних гужви дуж Јадранске магистрале, већи проток саобраћаја, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја. Ова саобраћајница обезбјеђује бољу повезаност и интегрисаност унутар градског подручја (Средишњег рејона), и побољшање везе између Рејона.
Фаза пројекта:	Урађено је идејно рјешење
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови, Агенција за изградњу и развој Херцег Новог
Потенцијални партнери:	ЕУ, Влада ЦГ
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2023–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	10.000.000 €, ИПА пројекти, ЈПП, Буџет Владе ЦГ, Буџет ОХН, БОТ

ПРОЈЕКАТ БР. 2	
Назив пројекта:	Трајект Зеленика-Росе (1. Фаза успостављања везе са Луштицом)
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1. СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	Увођењем трајектне линије Зеленика-Росе траса планиране локалне обилазнице се даље наставља према Луштици и директно ослања на постојећу саобраћајну мрежу на Луштици. Како би се омогућила ефикасност ове везе планира се проширење и подизање квалитета постојећих путева од будућег трајектног пристаништа у Росама ка унутрашњости полуострва, туристичким капацитетима, и даље према Тивту и М-1. Ова веза би у будућности (у другој фази), у складу са развојним потребама у ширем простору, била замијењена успостављањем подводне тунелске везе Зеленика–Шпилице.

Намјена, циљ и активности пројекта:	Трајектна веза је неопходна ради обезбјеђивања ефикасног повезивања цјелокупне територије општине, омогућавања транзитне везе са планираном обилазницом из Зеленике према Тивту и даље М-1, те као подстицај развоју полуострву Луштице, односно подршка развоју туристичких капацитета на Луштици. Ефикасна веза са цјелокупном територијом општине зауставља тренд депопулације на полуострву и доприноси одрживом развоју на цјелокупној територији општине Херцег Нови.
Циљне групе/корисници:	Становници Луштице, општина Херцег Нови, Тиват и Котор, туристи, возила у транзиту
Пројектни исход и излазни индикатори:	Трајектна веза подразумијева изградњу трајектних пристаништа у Зеленици и на Луштици код Роса. Пристаниште у Росама било би лоцирано у ували западно од насеља. На тај начин пролазећи саобраћај не залази у насеље, не омета активности становника и туриста у насељу. Трајектна веза је прва фаза успостављања ефикасније комуникације копненог и обалног подручја општине као и боље саобраћајне повезаности са сусједном општином Тиват, а релевантна је за непосредни плански период. У другој фази, прелаз ће бити омогућен успостављањем саобраћајне везе путем подводног тунела .
Фаза пројекта:	Израда техничке документације
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови, Агенција за изградњу и развој Херцег Новог
Потенцијални партнери:	ЕУ, Влада ЦГ
Мониторинг и евалуација:	Радни тим за праћење и надзор над реализацијом пројекта
Период имплементације:	2025-2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	3.000.000 € ИПА фондови, ЈПП, БОТ, Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 3

Назив пројекта:	Пројектовање и изградња обилазнице Зеленика-Каменари – општински пут Зеленика-Ђеновићи-Баошићи-Бијела-Каменари
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1. СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	На потезу Зеленика-Каменари планира се нова саобраћајница у дубини према брдском појасу која ће значајно растеретити постојећи Јадрански пут и омогућити бољу опслуженост Источног рејона на потезу Зеленика-Кумбор-Ђеновићи-Баошићи-Бијела-Каменари. Она се састоји од дијелова саобраћајница које су већ планиране у рјешењима одговарајућих ДУП-ова, и планираном везом Јошице-Каменари, па заједно чине јединствену саобраћајницу која ће се интегрисати у систем саобраћаја на територији Општине. Укупна дужина дионице са прикључцима на М1 је 15,5 km.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Увођењем ове саобраћајнице превазилази се стриктно лонгитудинални модел просторног развоја, јер се омогућава боља опслуженост према залеђу па се на тај начин залеђе Ривијере отвара за развој. Затим, омогућава се генерално боља опслуженост на територији Источног рејона, тј. цијеле Ривијере, и значајно се растеређује магистрални пут М-1. Такође, постиже се боља доступност насељима дуж Ривијере.
Циљне групе и корисници	Грађани гравитирајућих и других насеља, туристи, возила у транзиту

Пројектни исход и излазни индикатори:	Изградња пута са припадајућим раскрсницама, смањење саобраћајних гужви дуж Јадранске магистрале, већи проток саобраћаја дуж Ривијере, саобраћајно повезивање насеља и уређење овог подручја.
Фаза пројекта:	Одређена траса нове обилазнице
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови, Агенција за изградњу и развој Херцег Новог
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	3.000.000 € ИПА пројекти, ЈПП, БОТ, Буџет Општине и државе

ПРОЈЕКАТ БР. 4

Назив пројекта:	Изградња локалне саобраћајнице на Луштици
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1. СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	Изградња локалне саобраћајнице на Луштици предвиђена је од постојећег пута Росе-Крашићи до постојећег пута Бабунци-Крашићи у дужини од сса 8 km. Рачунска брзина је 50 km/h (мин 40 km/h), ширина коловозне траке 2x3 m. Планирана је флексибилна коловозна конструкцију за тешко саобраћајно оптерећење и за пројектни период од 20 година.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Комунално опремање и саобраћајно повезивање и уређење подручја Луштице, унапријеђење везе са општином Тиват и валоризација туристичких потенцијала Луштице.
Циљне групе/корисници:	Становници Луштице, Херцег Новог, туристички ресорти
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена саобраћајница са припадајућим раскрсницама, већа безбједност саобраћаја и боља саобраћајна повезаности са сусједном општином Тиват.
Фаза пројекта:	Спроведен је тендер, Израда идејног и главног пројекта је у току
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Влада ЦГ, ОХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	10.000.000 €, буџет Владе ЦГ, буџет ОХН

ПРОЈЕКАТ БР. 5	
Назив пројекта:	Фазна изградња водовода на Луштици
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Једно од рјешења за водоснабдијевање Луштице је подморским цјевоводом Кумбор–Луштица. Поред тога у различитим документима су разматране и друге опције: са Херцеговске стране подморским цјевоводом Њивице – Луштица, са Тиватске стране преко тиватског водоводног система и из регионалног водовода. У току даље документације потребно је направити усклађено рјешење за водоснабдијевање. Вода би се допремала из РВС-а на Луштицу подморским цјевоводом Кумбор–Луштица до резервоара Пристан и даље би се испоручивала системом пумпних станица и резервоара за потрошаче на Луштици. Планирано рјешење испоруке воде из регионалног водовода би било да се испоручује на три дистрибуциона одвојка у Р Бијела, Р Кумбор и на Луштицу и то преко дистрибуционог одвојка Бијела у постојећи резервоар Бијела 70 л/с, преко дистрибуционог одвојка Кумбор 60 л/с, у постојећи резервоар Кумбор и преко дистрибуционог одвојка Луштица 70 л/с у планирани резервоарски простор за Луштицу. ОВО ЈЕ ТЕКСТ ИЗ ПУПА, ТРЕБА ДОПУНИТИ/КОРИГОВАТИ У СКЛАДУ СА НОВИМ РЈЕШЕЊИМА КОЈА СЕ РАДЕ!!!
Намјена, циљ и активности пројекта:	Развој организованог снабдијевања водом; Комунално опремање подручја Луштице.
Циљне групе/корисници:	Становници Луштице, туристи и посјетиоци туристичких ризорта и др. Туристичких објеката и садржаја
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изградња водоводне мреже и резервоара Забрђе, Обосник и Радованићи и обезбјеђење континуираног и квалитетног снабдијевања потрошача водом.
Фаза пројекта:	Изеада главног пројекта у току
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Влада ЦГ, Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2021–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	9.000.000 € Инвеститори, Буџет Општине и државни буџет

ПРОЈЕКАТ БР. 6	
Назив пројекта:	Одвођење и третман отпадних вода на Луштици
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Подручје Луштице на којем није изграђена канализациона мрежа спада у подручја на којима је планирана изградња канализационе мреже у најскоријем периоду да би се прописно одводиле отпадне воде планираних туристичких комплекса и створили услови за развој туризма. На Луштици је предвиђено и локално постројење за пречишћавање отпадних вода на локацији “Дебели Рт”.

Намјена, циљ и активности пројекта:	Циљ овог пројекта је прикупљање и третирање свих отпадних вода на простору Луштице и уклањање нутријената који загађују море и животну средину.
Циљне групе/корисници:	Становници Луштице, туристи и посјетиоци туристичких ризорта и др. туристичких објеката и садржаја
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изградњом колекторског система за отпадне воде и локалног постројења за пре-чишћавање отпадних вода на Луштици обезбиједиће се заштита акваторија и дијелова обале као последица уливања нетретираних отпадних вода и отпадних вода из туристичких објеката и комплекса чија изградња је планирана на овом простору у скорој будућности.
Фаза пројекта:	Израда идејног рјешења у току
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Влада ЦГ, Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2023–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	7.000.000 ИПА фондови, инвеститори, Буџет Општине и државни буџет

ПРОЈЕКАТ БР. 7

Назив пројекта:	Изградња санитарне депоније Дубоки До
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Општинска санитарна депонија (за депоновање неопасног чврстог комуналног отпада) планирана је на надморској висини од 1060м, на локацији површине сса 14 ha, удаљеној цца 18 km од кружног тока у Мељинама. Приступа јој се преко локалног пута Каме-но-Убли. На овој локацији треба да се обезбиједи капацитет за управљање отпадом општине Херцег Нови до 2030. године уз досљедну примјену прописане технологије и свих мјера заштите.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Изградња санитарне депоније предуслов је за дуготрајно одрживо рјешење одлагања чврстог комуналног отпада на простору ОХН, унапријеђење система управљања отпадом у општини, а самим тим и побољшање стања и квалитета животне средине, те хигијенских и здравствених услова у општини Херцег Нови. Кроз реализацију овог пројекта створили би се услови за затварање, санацију и рекултивацију привремене депоније на Дугуњи.
Циљне групе/корисници:	Становници и посјетиоци Општине
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изградња савремене санитарне депоније са свом пратећом инфраструктуром, уз досљедну примјену прописане технологије гдје би се одлагао отпад уз све мјере заштите, неће имати негативан утицај на околину. На самој локацији предвиђа се изградња улазне партије са пријемним пунктом, компензационог басена и простора за депоновање -санитарне каде за одлагање неселектованог, дјелимично селектованог и селектованог отпада која треба да буде изграђена тако да онемогући загађивање подземних вода, ваздуха и земљишта. По ободу површине за обраду, санацију и складиштење отпада потребно је изградити ободни трапезасти канал за контролисано одвођење атмосферских вода, а планирана је и ободна противпожарна саобраћајница. Око комплекса неопходно је предвидјети заштитни зелени појас.
Фаза пројекта:	Урађен главни пројекат, очекује се издавање грађевинске дозволе

Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	Општина ХН, Влада ЦГ, „Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	6.500.000 €, Буџет Општине и државни буџет

ПРОЈЕКАТ БР. 8	
Назив пројекта:	Рециклажа и депоновање неопасног грађевинског отпада
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Израда постројења за прикупљање и збрињавање грађевинског отпада
Намјена, циљ и активности пројекта:	Дефинисање начина управљања грађевинским отпадом у складу са важећом законском регулативом, дефинисање процеса сакупљања, транспорта, прераде и збрињавање грађевинског отпада како би се извршило планско управљање. Активности пројекта: Мапирање – дефинисање локације за израду претоварних станица, постројења за прераду грађевинског отпада и депоније инертног отпада (предложена локација за одлагање грађевинског отпада је кат.парц.4107/1 КО Крушевице), Израда плана управљања грађевинским отпадом са дефинисањем начина сакупљања и прераде грађевинског отпада, Израда пројекта претоварних станица, постројења за прераду грађевинског отпада и депоније инертног отпада, Изградња претоварних станица, постројења за прераду грађевинског отпада и депоније инертног отпада, Набавка адекватне механизације и опреме за опремање претоварних станица и покретање рада постројења за прераду грађевинског отпада
Циљне групе/корисници:	Имаоци грађевинског отпада – изворни произвођачи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Смањење неплански и нелегално депонованог грађевинског отпада, рециклажа преко 50% грађевинског отпада ради његове поновне употребе, планско управљање отпадом., чистија и уређенија животна средина, створени услови за санацију и рекултивацију садашњих привремених складишта инертног отпада и других локација које су високо оптерећене и под утицајем ове врсте отпада.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	„Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови, Локалне самоуправе из окружења (Бока Которска) у циљу формирања јединственог кластера за управљање грађевинским отпадом
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност, Министарство одрживог развоја и туризма
Период имплементације:	2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	260.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 9

Назив пројекта:	Изградња општинског пута Требјесин–Сушћепан
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница је прва фаза у успостављању ефикасније везе
Намјена, циљ и активности пројекта:	Прва фаза у повезивању рејона, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, већи проток саобраћаја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Грађани гравитирајућих и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја, растерећење саобраћајних гужви кроз град за оне који иду из правца Суторине у залеђе, Врбањ и у правцу Требиња.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2023–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	250.000 € Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 10

Назив пројекта:	Изградња општинског пута Мојдеж–Мокрине
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница је друга фаза у успостављању ефикасније везе између Суторине и саобраћајнице М12 (Мељине–Ситница) у дијелу насеља Мокрине. Планирана саобраћајница дужине сса 2 km повезаће насеља Мојдеж и Мокрине и обезбиједити везу са путем М12 (Мељине–Ситница).
Намјена, циљ и активности пројекта:	Друга фаза у повезивању западног и сјеверног рејона, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, већи проток саобраћаја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Грађани гравитирајућих и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја, растерећење саобраћајних гужви кроз град за оне који иду из правца Суторине у залеђе, Врбањ и у правцу Требиња.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	150.000 € Буџет Општине, Управе за јавне радове

ПРОЈЕКАТ БР. 11	
Назив пројекта:	Изградња општинског пута Брајковина-Вучковићи-Ногуловићи
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница дужине сса 1,9 km има за циљ ефикасније повезивање насеља Поди и Горњих Сасовића.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Становници гравитирајућих и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2022–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	150.000 €, Буџет Општине ХН

ПРОЈЕКАТ БР. 12	
Назив пројекта:	Изградња пута Репаци – Бјелске Крушевице
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња саобраћајна инфраструктура у руралном подручју – залеђе Ривијере Кат.парц. 1051 ко Бјелске Крушевице, ЛН 29-некатегорисани пут
Намјена, циљ и активности пројекта:	Унапријеђење путне инфраструктуре у залеђу Херцег Новог. Саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, комунално опремање. Подршка становништву у залеђу херцеговске ривијере кроз обезбјеђење квалитетније путне инфраструктуре, што за циљ има како туристичку валоризацију руралног дијела наше општине, тако и унапређење пољопривреде, те производњу здраве хране. Израда пројектне документације, обезбјеђењем средстава, избор извођача радова и изградња предметног пута. Наведена дионица пута у дужини неких сса 4 km представља аустроугарски макадамски пут уз комбинацију готово непроходне стазе. Због јако лошег, стрмог, те подводног терена потребно је посебну пажњу посветити атмосферским и подземним водама.
Циљне групе/корисници:	Становници гравитирајућих и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја. Пружа се могућност људима који гравитирају овим дијелом залеђа да се на својим имањима баве сточарством И производњом здраве хране, стварају се претпоставке за бољу доступност, експлоатацију И валоризацију овог краја.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Секретаријат за локалну самоуправу, Агенција за изградњу и развој

Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2022–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	350.000 € Донације, ЕУ фондови, Влада ЦГ, Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 13

Назив пројекта:	Изградња општинског пута М1-Татар башта-Бјелопавловина
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница дужине сса 2,3 km има за циљ да се растерети саобраћај на раскрсници код Дома Здравља и омогући ефикаснију везу насеља Топла 2 и Топла 3 са Игалом, на начин да се на потезу Топле заобиђе Јадранска магистрала. У другој фази од Татар баште до Бјелопавловине успоставила би се веза са локалном градском заобилазницом.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Смањење саобраћајних гужви, већи проток саобраћаја, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Становници Топле 2 и 3 и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђене улице (прва и друга фаза) са прикључцима, већа безбједност саобраћаја, смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Донијета одлука о утврђивању локације од општег интереса за прву фазу. Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2022–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	700.000 €, Буџет Општине Хн, Управа за јавне набавке, инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 14

Назив пројекта:	Изградња општинског пута у продужетку Ул. Орјенског батаљона
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница дужине сса 0,4 km има за циљ да се омогући бољу проточност саобраћаја и везе у височијим градским зонама .
Намјена, циљ и активности пројекта:	Смањење саобраћајних гужви, већи проток саобраћаја, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Становници Топле 2, Бајера, Србине и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја, смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина ХН

Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	70.000 €

ПРОЈЕКАТ БР. 15

Назив пројекта:	Изградња општинског пута у продужетку Ул. Сава Бајковића
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница дужине сса 0,6 km има за циљ да се омогући боља проточност саобраћаја и везе у височијим градским зонама .
Намјена, циљ и активности пројекта:	Смањење саобраћајних гужви, већи проток саобраћаја, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Становници Топле 2, Бајера, Србине и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја, смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	50.000 €, Буџет Општине ХН

ПРОЈЕКАТ БР. 16

Назив пројекта:	Изградња општинског пута у продужетку Ул. 13. јула
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница дужине сса 1,2 km има за циљ да се омогући бољу проточност саобраћаја и везе у височијим градским зонама.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Смањење саобраћајних гужви, већи проток саобраћаја, саобраћајно повезивање и уређење овог подручја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Становници Топле 2, Бајера, Србине и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, већа безбједност саобраћаја, смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	
Укупни буџет и извор финансирања:	80.000 €, Буџет Општине ХН, инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 17

Назив пројекта:	Изградња општинских путева на Немилој
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	На простору горње, средње и доње Немиле предвиђена је изградња три саобраћајнице које ће омогући саобраћајно повезивање и уређење овог подручја и бољу проточност саобраћаја у овом дијелу града, укупне дужине сса 2,1 km (0,6+0,7+0,8 km).
Намјена, циљ и активности пројекта:	Стварање услова за квалитетније одвијање саобраћаја на овом простору, већи проток саобраћаја, комунално опремање.
Циљне групе/корисници:	Становници Немиле и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђене улице, већа безбједност саобраћаја, смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Општина ХН
Потенцијални партнери:	Инвеститори
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2021–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	150.000 €, Буџет Општине ХН, инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 18

Назив пројекта:	Изградња општинског пута у Баошићима-веза приобалног пута и М1 (локација бившег комплекса „ПКБ“/Локација „Царине“)
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница дужине сса 0,3 km има за циљ да се омогући повезивање Јадранске магистрале са приобалном саобраћајницом. Ова попречна веза је од великог значаја за проточност саобраћаја дуж приобалног пута нарочито током лјетњег периода, као и за опслуживање – приступ планираном хотелу. Новопланирана улица је за двосмјерни саобраћај са двије коловозне траке и са једностраном или двостраном пјешачком стазом.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Стварање услова за квалитетније одвијање саобраћаја на овом простору и већи проток саобраћаја.
Циљне групе/корисници:	Становници Баошића и других насеља у Општини, туристи, доставна возила.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улице, смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина ХН
Потенцијални партнери:	„Царине” д.о.о
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	150.000 €, Буџет Општине ХН, инвеститори, Влада ЦГ

ПРОЈЕКАТ БР. 19	
Назив пројекта:	Изградња општинског пута у Бијелој: приобални пут – М1 – заобилазница на Ривијери (локација „Жагер”)
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница укупне дужине сса 0,4 km има за циљ да се омогући повезивање приобалне саобраћајнице са Јадранском магистралом – М1 (у првој фази) и даље од М1до планиране заобилазнице Зеленика – Каменари (друга фаза) на потезу изнад насеља „Жагер”. Попречна веза до мора је од великог значаја за проточност саобраћаја дуж приобалног пута нарочито током љетњег периода, као и за опслуживање – приступ планираном хотелу „Жагер”. Новопланирана улица је за двосмјерни саобраћај са двије коловозне траке и са једностраном пјешачком стазом. Изградња друге фазе изнад М1 допринеће бољој доступности височијим дијеловима насељима и вези са сусједним насељима.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Стварање услова за квалитетније одвијање саобраћаја на овом простору и већи проток саобраћаја.
Циљне групе/корисници:	Становници Бијеле и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђене улице (прва и друга фаза), прикључак на М1 и смањење саобраћајних гужви.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина ХН, Влада ЦГ
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	80.000 €, Буџет Општине ХН, инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 20	
Назив пројекта:	Изградња општинског пута у Бијелој кроз комплекс бившег Бродоградилшта
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница укупне дужине сса 0,7 km има за циљ да повеже источну и западну обалу насеља Бијела које су раздвојене изградњом комплекса некадашњег Бродоградилшта.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Стварање услова за повезивање и квалитетније одвијање саобраћаја на овом простору.
Циљне групе/корисници:	Становници Бијеле и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица, боља веза између два дијела насеља.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Општина ХН

Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2021–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	70.000 €, Буџет Општине ХН

ПРОЈЕКАТ БР. 21

Назив пројекта:	Изградња пута Чела-Под
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Ова саобраћајница укупне дужине сса 0,8 km има за циљ да повеже градско подручје са насељем Поди како би се избјегле гужве у дијелу Мељина око кружног тока.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Стварање услова за повезивање и квалитетније одвијање саобраћаја на овом простору.
Циљне групе/корисници:	Становници Пода, Чела и других насеља у Општини, туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђена улица , боља веза између два дијела насеља.
Фаза пројекта:	Приступити изради техничке документације
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина ХН
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор над извођењем радова
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	100.000 €, Буџет Општине ХН, инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 22

Назив пројекта:	Социјално становање
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА
Опис пројекта:	Изградња / реконструкција објекта за социјално становање, на локацијама које су у државном/општинском власништву.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Дефинисање локација И добијање УТ услова за изградњу станова. Уз дефинисање локација за које постоји адекватна планска документација, по добијању УТ услова приступиће се изради пројектне документације, дефинисању циљних група, аплицирању и проналажењу стратешких партнера, односно донаторских фондова за ову намјену. Пројекат представља намјеру да се ојача систем социјалне и дјечје заштите кроз побољшање квалитета социјалног становања, до мјере да се обезбједе адекватни, приступни и хумани услови становања за најугроженије циљне групе. Циљ је усмјерен је на заштиту људских права и право на становање - постизање боље заштите и побољшање квалитета живота социјално угрожених породица настањених у Херцег Новом.

Циљне групе/корисници:	Рањиве групе становништва, стара и изнемогла лица, инвалидна, као и лица у стању социјалне потребе. Имајући у виду различите циљне групе, један дио средстава се може обезбједити и директно од заинтересованих корисника кроз кредитне аранжмане.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапређење квалитета становања у Херцег Новом, кроз рјешавање стамбеног питања за најугроженије категорије становништва.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза. Пројекат ће се реализовати фазно, у зависности од расположивих средстава и за сваку локацију посебно.
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Секретаријат за локалну самоуправу, Дирекција за имовину, Агенција за развој и изградњу
Потенцијални партнери:	ЈПП, Инвеститори, Синдикалне организације, Министарства
Мониторинг и евалуација:	Радни тим
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	2.000.000 € Донације, ЕУ фондови, Влада ЦГ, корисници, синдикати, Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 23

Назив пројекта:	Рјешавање стамбених потреба локалног становништва слабијег материјалног статуса
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА
Опис пројекта:	Изградња објеката за становање .
Намјена, циљ и активности пројекта:	Дефинисање локација добијање УТ услова за изградњу станова. Уз дефинисање локација за које постоји адекватна планска документација, по добијању УТ услова приступиће се изради пројектне документације, дефинисању циљних група, аплицирању и проналажењу стратешких партнера. Пројекат представља намјеру да се ојача систем социјалне и дјечје заштите младих брачних парова, пензионера, запослених у локалној самоуправи, општинским јавним установама и предузећима као и локалног становништва слабијег материјалног статуса кроз побољшање квалитета социјалног становања, до мјере да се обезбједе адекватни, пристојни и хумани услови становања за најугроженије циљне групе и откуп станова по повољнијим условима. Циљ је усмјерен је на заштиту људских права и право на становање – постизање боље заштите и побољшање квалитета живота локалног становништва слабијег материјално статуса.
Циљне групе/корисници:	Млади брачни парови, пензионери, локално становништво слабијег материјалног статуса, запослени у државним органима и локалној самоуправи, општинским јавним установама и предузећима. Имајући у виду различите циљне групе, један средстава ће се обезбједити и директно од заинтересованих корисника и путем кредита.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапријеђење квалитета становања у Херцег Новом, кроз рјешавање стамбеног питања за локално становништво слабијег материјалног статуса.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза. Пројекат ће се реализовати фазно, у зависности од расположивих средстава и за сваку локацију посебно.
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Секретаријат за локалну самоуправу, Дирекција за имовину, Агенција за развој и изградњу

Потенцијални партнери:	ЈПП, Инвеститори, Синдикалне организације, Министарства
Мониторинг и евалуација:	Радни тим
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	1.500.000 € Донације, ЕУ фондови, Влада ЦГ, корисници, синдикати, Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 24

Назив пројекта:	Израда студије <i>Smart City</i> Херцег Нови
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.2: УРБАНИ РАЗВОЈ ГРАДА
Опис пројекта:	Израда детаљне студије о могућностима увођења <i>Smart City</i> концепта на територији општине Херцег Нови.
Намјера, циљ и активности пројекта:	Анализа постојећег стања, анализа стварних потреба општине и њених становника, разматрање одговарајућих пројеката и дефинисање кључних циљева за развој Херцег Новог као паметног града (<i>Smart City</i>).
Циљне групе/корисници:	Грађани, локална администрација, предузетници, јавне установе и предузећа, посјетиоци.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Дефинисање циљева и пројеката за постизање истих.
Фаза пројекта:	Одређен стратешки правац развоја.
Рок реализације:	2026. година
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој Херцег Новог
Потенцијални партнери:	Министарство науке, Министарство јавне управе, Универзитет Црне Горе-Електротехнички факултет Подгорица
Мониторинг и евалуација:	Формирање стручног радног тима за праћење и надзор
Период имплементације:	2023–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	40.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 25

Назив пројекта:	Унапријеђење рада Рециклажног центра
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Унапријеђења рада Рециклажног центра у Мељинама, стављањем у погон постројења за прераду отпада и опреме за прераду зеленог отпада
Намјена, циљ и активности пројекта:	Унапријеђење Система управљања отпадом у општини Херцег Нови; стварање предуслова за процес компостирања; унапређење квалитета услуга; повећање степена искоришћености селективних сировина, смањење количине отпада за депоновање, већи степен заштите животне средине
Циљне групе/корисници:	Грађани општине Херцег Нови, привредни субјекти, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Развијен систем управљања отпадом, боља заштита животне средине, квалитетно пружање услуга третирања отпада

Фаза пројекта:	У РЦ Мељине налази се постројење за прераду отпада које није у употреби услед дугог низа нефункционисања. Потребно је ангажовати овлашћеног сервисера како би се сви недостаци сагледали и отклонили, а постројење радило у пуном капацитету.
Рок реализације:	2024. година, фазно
Одговорна страна:	„Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор који би се састојао од запослених у Друштву и представника Општине Херцег Нови.
Период имплементације:	5 година и даље уз континуирано унапријеђење
Укупни буџет и извор финансирања:	50.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 26

Назив пројекта:	Пословни инкубатор
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.3: РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И ММСП
Опис пројекта:	Опремање и отварање коворкинг центра претежно орјентисаног на предузетништво
Намјена, циљ и активности пројекта:	Подршку у започињању сопственог бизниса и касније у развоју односно инкубацији креативних индустрија и др. Опремање мултифункционалног простора за потребе предузетничког хаба, културе, образовања и младих у бизнису
Циљне групе/корисници:	Предузетници, нови и постојећи инвеститори, почетници у бизнису и образовне институције
Пројектни исход и излазни индикатори:	Отварање нових привредних друштава и инвестиције у области значајне за развој предузетништва. Развој креативних индустрија. Дужи животни вијек ММСП и боље пословање.
Фаза пројекта:	Одређена локација и урађен предрачун за санацију и опремање објекта
Рок реализације:	2024. година,
Одговорна страна:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Потенцијални партнери:	Агенција за изградњу и развој Херцег Нови/ Савјетник за инвестиције Секретаријат за културу и образовање
Мониторинг и евалуација:	Тим за имплементацију пословног инкубатора
Период имплементације:	2021–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	250.000 € Буџет Општине Херцег Нови, инвеститори, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 27

Назив пројекта:	Креативни хаб – тврђава Шпањола
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.5: КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ
Опис пројекта:	Успостављање креативног хаба „17+1“. Опремање и отварање хаба претежно орјентисаног на квартални сектор и креативне индустрије.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Подршку у започињању сопственог бизниса и касније у развоју односно инкубацији креативних индустрија и др. Опремање мултифункционалног простора за потребе хаба, културе, умјетности, образовања и младих у бизнису
Циљне групе/корисници:	Нови и постојећи инвеститори, почетници у бизнису, самостални умјетници, НВО из области културе и образовне институције

Пројектни исход и излазни индикатори:	Отварање нових привредних друштава и инвестиције у области значајне за развој креативних индустрија и кварталног сектора. Развој креативних индустрија. Успостављање новог мултимедијалног изложбеног и простора за изложбе, наступе и обуке.
Фаза пројекта:	Одређена локација и расписан конкурс за идејно урбанистичко-архитектонско рјешење.
Рок реализације:	2027. година
Одговорна страна:	Министарство културе Црне Горе, Секретаријат за културу ОХН
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Тим за имплементацију пројекта
Период имплементације:	2020–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након завршеног пројекта. Министарство културе, УНДП

ПРОЈЕКАТ БР. 28

Назив пројекта:	Маркетинг план
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.4: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ИНВЕСТИЦИОНОГ АМБИЈЕНТА
Опис пројекта:	Израда маркетинг плана за привлачење инвестиција са дефинисаном политиком подстицаја и потребама за унапређење институционалних капацитета општине
Намјена, циљ и активности пројекта:	Општина лидер у привлачењу директних инвестиција захваљујући повољном географском положају, развијеној инфраструктури, квалификованој радној снази, ефикасној локалној администрацији и близини регионалног тржишта. Локална самоуправа као поуздан партнер инвеститорима. Промоција и изградња имиџа Херцег Новог као препознатљиве и повољне инвестиционе дестинације
Циљне групе/корисници:	Нови и постојећи инвеститори
Пројектни исход и излазни индикатори:	Промоција инвестиционог потенцијала и инвестиције у области значајне за развој општине Херцег Нови
Фаза пројекта:	Завршена анализа тренутне препознатљивости општине са аспекта привлачења инвестиција, развојних потреба и капацитета локалне самоуправе као и оптималних праваца будућег развоја.
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	ТО Херцег Нови, Министарства, Привредна комора ЦГ
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу и развој Херцег Нови
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	10.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ТО Херцег Нови и донације

ПРОЈЕКАТ БР. 29	
Назив пројекта:	Бизнис зоне од локалног значаја
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.4: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ИНВЕСТИЦИОНОГ АМБИЈЕНТА
Опис пројекта:	Одређивање локација и отварање бизнис зона
Намјена, циљ и активности пројекта:	Привлачење компанија из ИТ сектора, креативних индустрија и др. Локална самоуправа као поуздан партнер инвеститорима. Мапирање и опремање локација за бизнис зоне од локалног значаја.
Циљне групе/корисници:	Нови и постојећи инвеститори
Пројектни исход и излазни индикатори:	Отварање нових привредних друштава и инвестиције у области значајне за развој општине Херцег Нови.
Фаза пројекта:	Завршена анализа тренутне препознатљивости општине са аспекта привлачења инвестиција, развојних потреба и капацитета локалне самоуправе као и оптималних праваца будућег развоја. ПУП Херцег Нови
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој Херцег Нови/ Савјетник за инвестиције
Потенцијални партнери:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор
Период имплементације:	2022–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	100.000 € Буџет Општине Херцег Нови, Инвеститори и донације

ПРОЈЕКАТ БР. 30	
Назив пројекта:	Изградња аутобуске станице
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1.: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	Изградња модерне аутобуске станице са тржним центром
Намјена, циљ и активности пројекта:	Регулисање међумјесног и међународног превоза путника у друмском саобраћају, уређено паркирања аутобуса и боља доступност општине
Циљне групе/корисници:	Путници, туристи, излетници и локално становништво
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већи број аутобуских долазака и међународних линија, смањење саобраћајне гужве у љетним мјесецима
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Инвеститори, ЈПП
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу и развој
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	Аутобуска станица са прикључним путевима: 5.000.000 € Тржни центар: 13.800.000 €, Буџет Општине и инвеститори / ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 31	
Назив пројекта:	Изградња гараже са новим градским тргом у центру Херцег Новог
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	Изградња мјешовитог центра са јавном гаражом
Намјена, циљ и активности пројекта:	Регулација паркирања у центру, повећање броја паркинг мјеста
Циљне групе/корисници:	Путници, туристи, излетници и локално становништво
Пројектни исход и излазни индикатори:	Смањење саобраћајних гужви и недостатка паркинг простора
Фаза пројекта:	Почетак градње
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Паркинг сервис
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу и развој ХН
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	3.500.000 €, Буџет Општине Херцег Нови, „Паркинг сервис“ д.о.о.

ПРОЈЕКАТ БР. 32	
Назив пројекта:	Пословни центар са подземном гаражом у Игалу
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1.: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Изградња пословног центра са пијацом. У саставу центра је и подземна гаража и простор за становање који је погодан и за смјештај туриста као угоститељски објекат на вишим нивоима
Намјена, циљ и активности пројекта:	Већи број паркинг мјеста у центру Игала, боље снабдјевање локалног становништва и туриста прехранбеним производима, квалитетније становање и/или повећање смјештајних капацитета у туристичкој понуди
Циљне групе/корисници:	Локално становништво и туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Рјешавање проблема недостатка паркинг простора у Игалу и квалитетнији живот локалног становништва
Фаза пројекта:	Издати УТУ
Рок реализације:	2026.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Инвеститори, ЈПП
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу и развој
Период имплементације:	2021–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде главног пројекта, инвеститори / ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 33	
Назив пројекта:	Жичара Њивички пут – Илиница
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1.: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Изградња жичаре са међустаницом у селу Жвиње
Намјена, циљ и активности пројекта:	Растерећење саобраћаја до села Жвиње, развој пољопривреде и руралног туризма као и боља туристичка понуда за излетнике
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи и излетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећана пољопривредна производња, већи број смјештајних јединица високе категорије и повећан број излетника
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Инвеститори, ЈПП
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу и развој
Период имплементације:	2020–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде идејног рјешења. Буџет Општине, инвеститори/ЈПП, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 34	
Назив пројекта:	Пројектовање и изградња гараже на локацији „Водовода и канализације“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1.: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1.: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ
Опис пројекта:	Изградња гараже са пословањем на простору „Водовод и канализација“ д.о.о.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Увећање капацитета паркинг простора, регулисање саобраћаја, пројектовање и изградња
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, привредници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већи броја паркинг мјеста уи улици Десете херцеговачке и адекватно коришћење просторних ресурса
Фаза пројекта:	Иницијална фаза, одређена локација
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Јавно приватно партнерство
Мониторинг и евалуација:	Служба Главног градског архитекте
Период имплементације:	2022–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	1 500 000 € Буџет Општине Херцег Нови, Инвеститори, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 35

Назив пројекта:	Туристичко насеље „ВИДИКОВАЦ“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Изградња туристичког насеља са вертикалном везом са шеталиштем уз море.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Туристичка валоризација Њивица, повећање капацитета високе категорије у колективном смјештају
Циљне групе/корисници:	Туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање прихода од туризма
Фаза пројекта:	Издавање УТУ
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	ЈПП/инвеститори, БОТ
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу
Период имплементације:	2021–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде идејног рјешења. Инвеститори/ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 36

Назив пројекта:	Туристички комплекс „ПОРТО БОНО“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Фазна изградња туристичког комплекса на Луштици уз море.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Туристичка валоризација полуострва Луштица, повећање капацитета високе категорије у колективном смјештају, развој елитног туризма. Фазна изградња комплекса помоћу ЈПП, БОТ, продаје дијела земљишта инвеститору.
Циљне групе/корисници:	Туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање прихода од туризма
Фаза пројекта:	Идејни концепт, Рјешење нацрта ЛСЛ
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	ЈПП/инвеститори
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу
Период имплементације:	2022–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	2.000.000.000€. Инвеститори/ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 37	
Назив пројекта:	Хотел са фудбалским тереном
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.6: РАЗВОЈ СПОРТА И СПОРТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња хотела 4* са фудбалским тереном у Игалу.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Повећање капацитета више категорије у колективном смјештају, развој спортског туризма
Циљне групе/корисници:	Туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање прихода од туризма
Фаза пројекта:	Идејно рјешење
Рок реализације:	2026.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	ЈПП/инвеститори, БОТ
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу
Период имплементације:	2021–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде главног пројекта. Буџет општине, инвеститори/ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 38	
Назив пројекта:	Реконструкција и проширење хотела „PLAY“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Доградња и реконструкција хотела „Play“ у Игалу.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Повећање капацитета више категорије у колективном смјештају, развој МИЦЕ туризма, боље пословање „Спортског центра“. Увођење професионалног менаџмента, подизање стандарда и нивоа услуге, доградња и проширење капацитета.
Циљне групе/корисници:	Туристи, спортисти, локално становништво
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање прихода од туризма, развој слабије заступљених видова туризма (сајамски, спортски, конгресни...)
Фаза пројекта:	Издати УТУ
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	ЈПП/инвеститори, БОТ
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу
Период имплементације:	2021–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде главног пројекта. Буџет Општине, инвеститори/ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 39

Назив пројекта:	Објекат туристичко-апартманског типа у Мељинама
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Комплекс пословно-апартманског типа са гаражом.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Повећање капацитета више категорије у колективном смјештају, развој вида туризма у објектима са кондо начином пословања. ЈПП/инвеститори и БОТ.
Циљне групе/корисници:	Туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање прихода од туризма, диверзификација туристичке понуде
Фаза пројекта:	Потребно урадити Идејно рјешење ради издавања УТУ
Рок реализације:	2026.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	ЈПП/инвеститори
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу
Период имплементације:	2021–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде идејног рјешења. Буџет Општине, инвеститори/ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 40

Назив пројекта:	Лука „ШКВЕР”
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Проширење капацитета луке и уређење акваторијума у зони Шквер
Намјена, циљ и активности пројекта:	Проширење наутичких капацитета, валоризација градске луке према интересима локалне заједнице.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, путници, туристи, излетници, наутичари, спортисти и рибари
Пројектни исход и излазни индикатори:	Развој наутичког туризма, већи број туриста, боља повезаност општине и развој приобалног превоза робе и путника.
Фаза пројекта:	Идејни концепт
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови и Агенција за развој и изградњу
Потенцијални партнери:	ЈПП/инвеститори, БОТ
Мониторинг и евалуација:	Агенција за газдовање градском луком
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након израде главног пројекта. Буџет Општине, инвеститори/ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 41	
Назив пројекта:	Активација ресурса југоисточних градских зидина испод павиљона Градске музике
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Ангажовање просторног ресурса југоисточних градских зидина као трасе панорамског разгледања града са формирањем новог пункта са културно-историјским садржајем.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Санација попуцалих бедема, откопавање унутрашњости куле, смјештање камерног музејског садржаја, активација платоа, затим санација, презентација и активација ходне површине бедема ка Перашким вратима и веза са улицом Марка Цара, откуп дијела зидина.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, излетници, туристи, умјетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање употребне вриједности и активација просторног ресурса санираних градских бедема и кула и њихово укључивање у историјску панорамску и музејску туристичку туру кроз историјско језгро у Херцег Новом, простор за одржавање манифестација и свечаности.
Фаза пројекта:	Одређена локација и урађен прелиминарни предрачун за санацију и опремање објекта
Рок реализације:	2026.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој
Потенцијални партнери:	Туристичка организација Херцег Новог, Министарство културе, прекогранични партнери
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2022–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	95.000 € Буџет Општине Херцег Нови, државни буџет, ЕУ фондови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 42	
Назив пројекта:	Нови градски трг са пијацом
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Трансформација градске пијаце у трг са централним конститутивним мотивом (споменик) и мобилне градске пијаце.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Формирање новог, вишенамјенског јавног простора и уређење градске пијаце. Реконструкцију фасада и њиховом прилагођавању амбијенту у коме би у предњем дијелу функционисала мобилна пијаца са тезгама које би уклањале након завршетка рада пијаце током пијачних дана, те трајном пијацом у задњем дијелу са око 20 тезги која би свакодневно функционисала. Санација фасадног фронта, расвјета, прање партера, поставка централног споменичког мотива, поставка мобилних тезги (дрвених), поставка трајних тезги у задњем дијелу уз евентуално наткривање.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници, умјетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Активација просторног ресурса који носи капацитет новог трга, повећање употребне вриједности јавних простора историјског језгра у Херцег Новом кроз његово коришћење током цијелог дана и током ноћи, повећање дужине уличног фронта и економске вриједности простора

Фаза пројекта:	Одређена локација и урађен предрачун за санацију и опремање објекта
Рок реализације:	2022. година
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Стамбено-комунално Херцег Нови, Мјешовито д.о.о.
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	Фаза 1 100.000 € (предњи дио пијаче са мобилним тезгама) Фаза 2 100.000 € (задњи дио пијаче и наткривање) Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 43

Назив пројекта:	Санација потковичасте куле и бедема према Сат кули
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Активација ресурса Западне (потковичасте) куле и градских бедема који се протеже од Канли куле, преко Западне куле до куле Градског сата
Намјена, циљ и активности пројекта:	Ангажовање просторног ресурса градских зидина као трасе панорамског разгледања града са формирањем новог пункта са културно-историјским садржајем и видиковцем, те ангажовањем околних простора као што је пјачета код Магарећих врата комплементарним садржајима који имају потенцијал уобличења јавног простора намијењеног културним дешавањима (Сајам књига, Празник мимозе, Октобарске свечаности, Гитар арт, Опероса и сл.), презентација овог дијела градских зидина.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници, умјетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање употребне вриједности и активација просторног ресурса градских бедема и кула и њихово укључивање у историјску панорамску туристичку туру кроз историјско језгро у Херцег Новом.
Фаза пројекта:	Одређена локација и урађен прелиминарни предрачун за санацију и опремање објекта
Рок реализације:	2027. година
Одговорна страна:	Туристичка организација Херцег Новог
Потенцијални партнери:	Секретаријат за културу и образовање, Министарство културе, прекогранични партнери
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу Херцег Новог
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	300.000€ Буџет Туристичке организације Херцег Новог, државни буџет, ЕУ фондови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 44	
Назив пројекта:	Реконструкција порте манастира Савина
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Реконструкција порте манастира Савина
Намјена, циљ и активности пројекта:	Активација простора у порти манастира за потребе вјерског туризма и културних манифестација. Поплочање порте, подземни простор, санација парка Герасима Патрановића.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници, умјетници, Манастир Савина
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање употребне вриједности и активација просторног ресурса градитељског наслеђа, стварање капацитета за манифестације од националног и локалног значаја, већи број поклоничних путовања у Херцег Нови
Фаза пројекта:	Одређена локација и урађен прелиминарни предрачун за санацију и опремање објекта
Рок реализације:	2024. година
Одговорна страна:	Агенција за развој и изградњу Херцег Новог/Манастир Савина
Потенцијални партнери:	Туристичка организација Херцег Новог, МЦП, Министарство културе
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2022–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	220.000 € Буџет Општине Херцег Нови, државни буџет, донације, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 49	
Назив пројекта:	Реконструкција цитаделе Мезалуна
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Анастилозна реконструкција Мезалуне са уређеном плажом и пристаном и/или гатом
Намјена, циљ и активности пројекта:	Валоризација ресурса треће по величини тврђаве унутар периметра градских зидина историјског Херцег Новог. Потребна израда конзерваторског пројекта рестаурације по најсавременијим стандардима и археолошка истраживања на локалитету. Формирање менаџмент тима за реализацију пројекта.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници, умјетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање употребне вриједности и активација просторног ресурса градских бедема и кула и њихово укључивање у историјску панорамску и музејску туристичку туру кроз историјско језгро у Херцег Новом, простор за одржавање манифестација и свечаности.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза, разматрање ранијих пројеката реконструкције и идејних рјешења
Рок реализације:	2027. година,
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој
Потенцијални партнери:	Туристичка организација Херцег Новог, Министарство културе, прекогранични партнери

Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	1.750.000 € Државни буџет, буџет Општине Херцег Нови, буџет Туристичке организације Херцег Новог, инвеститори, ЕУ фондови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 46

Назив пројекта:	Санација унутрашњих просторија Канли куле
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Израда пројектне документације за санацију и рестаурацију унутрашњих просторија на Канли кули и имплементација пројекта.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Коришћење унутрашњих просторија у комерцијалне и музејске сврхе. Комерцијалан садржај комплементаран активностима који се одигравају на кули док је музејски садржај усмјерен ка презентацији историјских вриједности и значаја Канли куле, те бољој презентацији мултимедијалних садржаја који се на кули налазе.
Циљне групе/корисници:	Туристи, излетници, локално становништво, умјетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање употребне вриједности и активација просторног ресурса градских бедема и кула и њихово укључивање у историјску панорамску и музејску туристичку туру кроз историјско језгро у Херцег Новом, простор за одржавање манифестација и свечаности.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2027. година,
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој
Потенцијални партнери:	Туристичка организација Херцег Новог, Министарство културе, прекогранични партнери
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2025–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	280.000 € Државни буџет, Буџет Општине Херцег Нови, инвеститори, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 47

Назив пројекта:	Урбани амбијент „Стара Топла“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Израда пројектне документације и санација и реконструкције зоне историјске Топле.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Обједињавања урбаног амбијента овог дијела града и презентацију историјских објеката управно-сакралног комплекса Топалске комунитад, Епископске резиденције Љубибратића, старог моста, млинова Милашиновића и урбаног агломерата на потезу од цркве Св Спаса до палате Комненовић.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећање употребне вриједности и активација просторног ресурса историјског Херцег Новог и нуклеуса историјске Топле као великог туристичког потенцијала као и ради потребног ширења зоне градског центра ка западу.

Фаза пројекта:	У припреми
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Секретаријат за културу и образовање
Потенцијални партнери:	Агенција за изградњу и развој, Туристичка организација Херцег Новог, Министарство културе, Главни градски архитекта
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	120.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 48

Назив пројекта:	Историјско-туристичка сигнализација
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Израда историјско-туристичке сигнализације (градска информатика) за пјешачку комуникацију за дијелове Старог града, Подграђа и историјске Топле (укључујући Игало)
Намјена, циљ и активности пројекта:	Пројекат је намијењен повећању информационе вриједности историјских дијелова градске зоне херцег Новог (Стари град, Србина, Топла, Игало, Савина) у циљу информисања становништва и туриста о културно-историјским вриједностима Херцег Новог. Израда студије избора објеката који су предмет обиљежавања, израда двојезичног текста и графичког материјала који ће се наћи на таблама, осмишљавање дизајна табле, поставка табле, сведено савремено дизајнерски минималистичко рјешење,
Циљне групе/корисници:	Излетници, туристи, локално становништво
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већа посјећеност историјских дијелова градске зоне Херцег Новог, повећање броја излетника
Фаза пројекта:	Израда студије као припреме пројектног задатка
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Секретаријат за културу и образовање
Потенцијални партнери:	Агенција за развој и изградњу Херцег Новог
Мониторинг и евалуација:	Туристичка организација Херцег Новог
Период имплементације:	2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	55.000 € Буџет Општине Херцег Нови, Туристичке организације Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 49

Назив пројекта:	Атеље „ЛАФОРЕСТ“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Реконструкција атељеа „Лафорест“
Намјена, циљ и активности пројекта:	Унапријеђење културне понуде Херцег Новог новим садржајима, израда пројекта и имплементација
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници, умјетници

Пројектни исход и излазни индикатори:	Реконструисан објекат атељеа Лафорест као нови галеријски простор, већи број културних дешавања у западном подграђу
Фаза пројекта:	Израда техничке документације
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Туристичка организација Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Секретаријат за културу и образовање, прекогранични партнери
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу Херцег Новог
Период имплементације:	2020–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	200.000 € Буџет Туристичка организација Херцег Нови, Предприступни фондови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 50

Назив пројекта:	Вјетрени млин
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Реконструкција, конзервација и туристичка валоризација „Вјетреног млина“
Намјена, циљ и активности пројекта:	Реконструисани и конзервирани Вјетрени млин на Крушевицама као објекат који је 2016. године ушао на листу Министарства туризма „Сва чуда Црне Горе“, обновљен стари аустријски пут у сувомеђи на потезу од Врбања до Орјен седла (најдужа очувана траса у Црној Гори).
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапређена туристичка понуда Херцег Новог и боља валоризација културних добара у залеђу. Већи број посјетилаца руралних дијелова општине.
Фаза пројекта:	Израда техничке документације
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Туристичка организација Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Општина Херцег Нови, прекогранични партнери, Секретаријат за културу и образовање
Мониторинг и евалуација:	Агенција за развој и изградњу Херцег Новог
Период имплементације:	2020–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	1.000.000 € Буџет Туристичке организације Херцег Нови, ЕУ фондови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 51

Назив пројекта:	Outdoor и авантуристички туризам у залеђу Херцег Новог
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Изградња лаке инфраструктуре и постављање атрактивних аутдор и авантуристичких садржаја (зип лајн, пењалиште, едукативне стазе, маунт бајк стазе, осматрачнице, одморишта..)
Намјена, циљ и активности пројекта:	Унапређење <i>Outdoor</i> и авантуристичке понуде Херцег Новог, диверзификација туристичког производа
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, излетници

Пројектни исход и излазни индикатори:	Изграђени атрактивни <i>Outdoor</i> садржаји у залеђу, унапријеђење укупне туристичке понуде града, дисперзија туриста са мора на планину
Фаза пројекта:	Израда техничке документације
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Туристичка организација Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Општина Херцег Нови, прекогранични партнери, Агенција за управљањем Парком природе Орјен
Мониторинг и евалуација:	Туристичка организација Херцег Нови
Период имплементације:	2020–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	500.000 € Буџет Туристичке организације Херцег Нови, ЕУ фондови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 52

Назив пројекта:	Интегрални хотел „СТАРИ ГРАД“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Израда студије изводљивости удруживања понуде смјештајних капацитета у Старом граду по принципу интегрисаног хотела
Намјена, циљ и активности пројекта:	Јачање конкурентности туризма општине кроз подизање нивоа квалитета приватног смјештаја. Туристичка валоризација старог урбаног језгра, идентификација потенцијалних смјештајних капацитета који могу да постану предмет интеграције и проналажење привредног субјекта који би био носилац интеграције.
Циљне групе/корисници:	Туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Нови туристички производ који доприноси стандардизацији и интеграцији понуде секундарних смјештајних капацитета града, бољој попуњености и омогућује цјелогодишње пословање. Већи број туриста у Старом граду.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Туристичка организација Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Општина Херцег Нови, прекогранични партнери, Представници туристичке привреде, инвеститори, прекогранични партнери, факултети
Мониторинг и евалуација:	Туристичка организација Херцег Нови
Период имплементације:	2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	20.000 € Буџет Туристичке организације Херцег Нови, инвеститори/туристички привредници, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 53

Назив пројекта:	Ребрендинг Херцег Новог као туристичке дестинације
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Израда Бренд стратегије

Намјена, циљ и активности пројекта:	<p>Пренамјена дестинације – позиционирање Херцег Новог као цјелогодишње дестинације која привлачи имућније туристе мотивисане културним и другим карактеристикама дестинације. Тренутно велика већина туриста као мотив доласка у град налази у сунцу и мору, што изазива високу сезоналност, самим тим и низ проблема које сезоналност носи са собом. Циљеви пројекта су:</p> <p>Диверсификација иницијативних тржишта и ширење базе клијената – свјетски туристички раст директно је условљен растом путовања туриста из Азије, тако да се у оквиру државног пројекта туристички производ треба прилагодити захтјевима туриста из зоне Азија/Пацифик. Креирати производ по мјери туриста из западне Европе, те адекватно усмјерити маркетинг.</p> <p>Ширење портфолиа туристичких производа. Стварање искуственог производа (<i>Herceg Novi Experience</i>) – комбинације следећих производа: <i>gastro experience</i>, <i>cultural experience</i>, <i>active experience</i> и др. Циљ је да се дестинација доживи кроз организован производ искомбинован од претходно поменутих елемената.</p> <p>Улагање у инфраструктуру која се везује за развој спортског, руралног, МИЦЕ и здравственог туризма, као дистинктивних елемената туристичке понуде који би високо позиционирали Херцег Нови на туристичкој мапи – а притом не би били у колизији ни са једним од поменутих ставки из претходне тачке.</p>
Циљне групе/корисници:	Туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Смањење сезоналности, преусмјеравање са квантитета на квалитет, мање оптерећење путне и комуналне инфраструктуре, повећање доживљаја туриста у дестинацији, већи приходи од туризма.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Туристичка организација Херцег Нови
Потенцијални партнери:	МОПЦГ, НТО, Представници туристичке привреде, прекогранични партнери, факултети, Секретаријат за културу и образовање
Мониторинг и евалуација:	Туристичка организација Херцег Нови
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	40.000 € Буџет Туристичке организације Херцег Нови, туристички привредници, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 54

Назив пројекта:	Увођење „GDI GIS DATA“ и „ESRI ARHI GIS“ платформе
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ПРИОРИТЕТ 4.2: РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И СЕРВИСА
Опис пројекта:	Пројекат увођења „GDI GIS DATA“ и „ESRI ARHI GI“ платформе, са GDI рјешењима за локалну самоуправу из области управљања простором, инфраструктуром, планирањем, изградњом. Данас готово да не постоји информација или неки административни поступак општине који у себи не носе и просторну компоненту, попут земљишта, грађевина, саобраћајница или животне средине.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Дигитализација је посебно значајна за Секретаријате који се баве просторно планским рјешењима као и за јавна предузећа за које је потребно обавити дигитализацију катастарa подземних инсталација у ГДИ-ГИС технологији. Такве карте су важан водич за планирање, управљање и контролу развојних потенцијала дате средине, а истовремено су и законска обавеза.
Циљне групе/корисници:	Секретаријати, Јавна предузећа, мјесне заједнице, нови и постојећи инвеститори, локално становништво

Пројектни исход и излазни индикатори:	Помоћу ГИС-а на једној карти могуће је приказати велики број података везаних за неку локацију: трасе инфраструктуре, типови и врсте објеката, природна богатства и ограничења и сл. Боља ефикасност локалне самоуправе и јавних предузећа.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2026. година
Одговорна страна:	„Комунално стамбено“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	МОРТ, Секретаријат за просторно планирање и јавна предузећа
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2024–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	100.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 55

Назив пројекта:	Формирање канцеларије за развој предузетништва и ММСП
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.3: РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И ММСП
Опис пројекта:	Креирање предузетничке климе која треба да подстакне предузетнички дух неопходно је да буде успостављена од стране органа локалне самоуправе у сарадњи са свим релевантним институцијама са циљем подршке малим привредницима.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Пружање подршке предузетницима у започињању бизниса, изради бизнис плановима, повезивању са привредом, едукацији, приликом аплицирања за грантове и средства која су им на располагању за покретање старт ап и др. Како би се временом изградиле у успјешна предузећа. Израда стратешког плана развоја микро, малог и средњег бизниса на локалном нивоу пружиће канцеларије пружиће смјернице за имплементацију.
Циљне групе/корисници:	Постојећи и будући предузетници, млади и жене у бизнису
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већи број успјешних ММСП и предузетника у општини Херцег Нови, мањи број запослених у локалној самоуправи и државним органима.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза, постојање пилот пројекта „подршка женама у предузетништву“
Рок реализације:	2021. година,
Одговорна страна:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Потенцијални партнери:	ЗЗЗЦГ Подручна јединица Херцег Нови, Факултет за менаџмент Херцег Нови, Министарство економије, Министарство пољопривреде и руралног развоја, Савјетник за инвестиције
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	35.000 € на годишњем нивоу Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 56

Назив пројекта:	Умрежавања локалне самоуправе и јавних предузећа
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ПРИОРИТЕТ 4.1.: РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА, ОПТИМИЗАЦИЈА И ПОБОЉШАНА ЕФИКАСНОСТ
Опис пројекта:	Креирање јединственог система рачуноводства локалне самоуправе и јавних предузећа кроз увођење јединственог софтвера ће омогућити прецизну контролу прихода и расхода и тренутно извјештавање о свим доспјели обавезама и приливима.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Дигитализација ће знатно убрзати радне процесе и омогућити планирање прихода и расхода комплетног система локалне самоуправе и јавних предузећа. Имплементација савремених софтверских рјешења.
Циљне групе/корисници:	Општина, јавна предузећа чији је оснивач локална самоуправа.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Ефикаснија обрада рачуноводствених података уз умрежавање са банкама и аутоматско књижење извода. На овај начин се остварује знатна рационализација броја запослених. На овај начин ће бити могуће тачније планирање финансијско рачуноводствених параметара који су значајни за ефикасно и рационално пословање.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Секретаријат за финансије и локалне јавне приходе
Потенцијални партнери:	Јавна предузећа и установе културе, банке, ИТ компаније.
Мониторинг и евалуација:	Одсјек за информационе системе и информисање
Период имплементације:	2022–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	25.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 57

Назив пројекта:	Јединствен систем за управљање људским ресурсима
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ПРИОРИТЕТ 4.1.: РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА, ОПТИМИЗАЦИЈА И ПОБОЉШАНА ЕФИКАСНОСТ
Опис пројекта:	Креирање и увођења ЦКЕ
Намјена, циљ и активности пројекта:	Обезбидити брз и једноставан систем евиденције расположивости кадрова, потребе за даљом едукацијом са утврђеним планом обука која је обавезна. Инсталирање програма, посједовање базе података ради брзог дјеловања, обуке запослених и мобилности службеника и намјештеника. Имплементација савремених софтверских рјешења.
Циљне групе/корисници:	Општина, јавна предузећа чији је оснивач локална самоуправа, запослени службеници и намјештеници.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Успостављање ЦКЕ и повезивање са јавним установама, оптималније управљање људским ресурсима.
Фаза пројекта:	Дефинисане потребе локалне самоуправе
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Служба за кадрове

Потенцијални партнери:	Министарство јавне управе, Заједница општина, управа за кадрове, ИТ компаније.
Мониторинг и евалуација:	Кабинет председника општине
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	25.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 58

Назив пројекта:	Брендирање пољопривредних производа „Произведено у Херцег Новом“, промоција и удруживање малих произвођача у кластере и кооперативе
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.2: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО
Опис пројекта:	Одрживи облик пољопривредне производње све више добија на значају кроз пласман финалних производа у туристичким капацитетима и ка крајњим потрошачима. У овом сектору постоји велики потенцијал за отварање нових компанија и повећање броја запослених јер су и пољопривреда и рибарство у функцији подршке туризму. Брендирањем и удруживањем у кластере и кооперативе долази се до бољег маркетинга и промоције аутохтоних, локалних производа.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Циљ је мапирање и умрежавање пољопривредних произвођача, брендирање производа и повећање конкурентности производа.
Циљне групе/корисници:	Локална самоуправа, пољопривредници, задруге, рибари
Пројектни исход и излазни индикатори:	Повећањем производње и промоције аутохтоних производа, стварања изворних брендова са локалног подручја. Смањен увоз воћа, поврћа и рибе. Пласман финалних производа у туристичким капацитетима.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза. Препознати произвођачи који могу бити носиоци активности
Рок реализације:	2025. година
Одговорна страна:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Потенцијални партнери:	Министарство пољопривреде и руралног развоја, Министарство економије, ЕУ фондови
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Период имплементације:	2023–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	30.000 € Буџет Општине Херцег Нови, буџети Министарства, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 59

Назив пројекта:	Израда локалног Плана подршке предузетништву и ММСП 2022–2027.
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.3: РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И ММСП
Опис пројекта:	Туризам као главни покретач развоја индиректно или директно покреће херцегновску економију. Многе дјелатности су повезане са туризмом и зависе од туризма, тако да је потребно радити не само на развоју малог и средњег бизниса из тих области већ и на отварању и развоју дјелатности које немају само сезонски карактер. У складу са плановима вишег реда потребно је урадити локални план због специфичности које носи Херцег Нови и локална привреда.

Намјена, циљ и активности пројекта:	Креирање предузетничке климе која треба да подстакне предузетнички дух неопходно је да буде успостављена од стране органа локалне самоуправе у сарадњи са свим релевантним институцијама са циљем подршке овој категорији привредника.
Циљне групе/корисници:	Нови и постојећи предузетници, жене и млади у бизнису, пословна удружења, локални привредници, ММС предузећа
Пројектни исход и излазни индикатори:	Пројекат израде Стратешког плана развоја микро, малог и средњег бизниса и предузетништва на локалном нивоу, а у складу са државном стратегијом развоја ММСП до 2022. треба да омогући стварање институционалног оквира за подршку будућим и постојећим предузетницима у циљу јачања конкурентности и унапријеђења приступа финансијама. Едуковани млади људи и жене у вези са покретањем малог и средњег бизниса у различитим областима које су комплементарне са туризмом. Општина као подршка пословању ММСП и предузетника.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2022. година,
Одговорна страна:	Канцеларије за подршку предузетништву и ММСП
Потенцијални партнери:	ИРФ, Министарство економије – Директората за инвестиције, развој малих и средњих предузећа и управљање ЕУ фондовима, Секретаријат за културу и образовање
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво,
Период имплементације:	2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	20.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови, државни буџет

ПРОЈЕКАТ БР. 60

Назив пројекта:	Изградња Дневног боравка 27+ (додатни садржаји за ОСИ)
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ Приоритет 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА
Опис пројекта:	Пружање социјалних услуга и сервиса
Намјена, циљ и активности пројекта:	Изградња и опремање центра за боравак ОСИ старијих од 27 године, уз могућност „становања уз подршку“. Опремање адекватног простора, који се може организовати у оквиру комплекса Дневног центра за дјецу. Овдје се поред Дневног боравка отварају и могућности додатних сервиса у складу са потребама корисника и породица корисника.
Циљне групе/корисници:	Подршка породицама особа са инвалидитетом и лицима који имају одређен степен инвалидности, а имају потребу за услугама „боравка“ или повременим „предаха“. ОСИ, породице ОСИ, НВО.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапријеђење живота ОСИ, њихова здравствена рехабилитација, социјализација и стална брига, унапријеђење квалитет живота ове популације.
Фаза пројекта:	Одређена локација и обезбијеђена планска документација за изградњу објекта
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој Херцег Нови
Потенцијални партнери:	НВО, Министарство рада и социјалног старања
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за локалну самоуправу, ЈУ Дневни центар
Период имплементације:	2022–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	250.000 € Донације, ЕУ фондови, Влада ЦГ, Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 61	
Назив пројекта:	Отварање здравствене амбуланте на Луштици
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ: 3.4.: УНАПРИЈЕЂЕЊЕ ПРИМАРНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ
Опис пројекта:	Отварање амбуланте на Луштици, са 24 часовним радним временом у љетној туристичкој сезони (јун-септембар)
Намјена, циљ и активности пројекта:	Увођење примарне здравствене заштите на полуострву Луштице, бржа доступност љекара и хитне медицинске помоћи. Унапријеђење сарадње Службе заштите и спасавања са Домом здравља Херцег Нови
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапријеђење примарне здравствене заштите локалног становништва, запослених и туриста који бораве на полуострву Луштица, уз доступност љекара свим житељима у кратком временском року. Мањи број хитних случајева са фаталним исходом.
Фаза пројекта:	Обезбијеђен простор у Парохијском дому МЦП
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови, Дом Здравља ХН
Потенцијални партнери:	Министарство здравства, Фонд здравства
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	75.000 € Донације, ЕУ фондови, Влада ЦГ, Министарство здравља, Буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 62	
Назив пројекта:	Набавка опреме за потребе Службе заштите и спасавања
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.2: СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА
Опис пројекта:	Набавка и опремање неопходном опремом Службе заштите и спасавања Општине Херцег Нови
Намјена, циљ и активности пројекта:	Побољшање опремљености службе ради боље ефикасности приликом интервенција у природним непогодама и спасавању људи
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, привредна друштва, итд
Пројектни исход и излазни индикатори:	Боља опремљеност са модерном опремом Ватрогасне јединице као саставног дијела Службе заштите и спасавања, заштита људи и имовине
Фаза пројекта:	Одређена врста опреме и набавка исте
Рок реализације:	2027. година,
Одговорна страна:	Служба заштите и спасавања
Потенцијални партнери:	Министарства
Мониторинг и евалуација:	Служба заштите и спасавања
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	1.000.000 € Буџет Општине Херцег Нови, инвеститори, донатори, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 63

Назив пројекта:	Израда мапе хазарда
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.2: СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА
Опис пројекта:	Израда мапе хазарда за територију Општине Херцег Нови
Намјена, циљ и активности пројекта:	Лоцирање ризичних локација које садрже одређени ризик у случају природних непогода на територији Општине Херцег Нови са планом заштите и превенције, заштите животне средине.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, привредна друштва, локална самоуправа
Пројектни исход и излазни индикатори:	Мапирање локација и превентивно дјеловање и упознавање грађана о опасностима које одређене локације представљају у случају природних непогода
Фаза пројекта:	Израда мапа са уцртаним локацијама
Рок реализације:	2025. година,
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство
Мониторинг и евалуација:	Служба заштите и спасавања
Период имплементације:	2021–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	10.000 € Буџет Општине Херцег Нови, инвеститори, донатори, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 64

Назив пројекта:	Успостављање „Е-управе“ (Електронска управа) у органу локалне управе
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ПРИОРИТЕТ 4.2: РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И СЕРВИСА
Опис пројекта:	Електронска управа – „Е-управа“ преко органа локалне управе врше послове из своје надлежности употребом информационо-комуникационих технологија у комуникацији са грађанима, привредним друштвима, другим правним лицима и предузетницима у међусобној комуникацији и приликом размјене, обраде и објављивања података и докумената.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Ради лакшег и убрзаног добијања докумената електронским путем, такође ради убрзаног рада локалне управе и самим тим растеређивање долазака грађана у административним просторијама, Грађанског бироа, Служба за порез за непокретност, Служба за матичарске послове, тј., смањењем долазака у органима локалне управе.
Циљне групе/корисници:	Физичка и правна лица, локална самоуправа, државни органи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Умрежавање осталих привредних друштва и установа чији је оснивач Општина
Фаза пројекта:	Дефинисана потребна информатичка инфраструктура и потребни софтвер за „Е-управу“
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство јавне управе, Јавна предузећа и установе културе

Мониторинг и евалуација:	Тим за имплементацију електронске управе
Период имплементације:	2022–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	80.000 € Буџет Општине Херцег Нови, Инвеститори, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 65

Назив пројекта:	Набавка информатичке инфраструктуре заједно са мрежно-рачунарском опремом – „Active Directory“ + IP телефонија, са одговарајућим серверима
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: ЈАЧАЊЕ АДМИНИСТРАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ПРИОРИТЕТ 4.2: РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И СЕРВИСА
Опис пројекта:	Умрежавање рачунарских јединица и сервера са базом података. Такође набавка брзих скенера и штампача са форматима А3, А4
Намјена, циљ и активности пројекта:	Потребно је реализовати мрежу у општини која би објединила поред рачунарске мреже, видео надзор објекта тј. Општине, као и IP телефонију.
Циљне групе/корисници:	Службеници и намјештеници локалне управе, корисници информационог система и Е- управе
Пројектни исход и излазни индикатори:	Успостављање комплетне мрежне инфраструктуре са новим умреженим серверима који ће подржати све будуће разне софтвере, укључујући софтвер за електронску управу ради размјене електронске документације са грађанима.
Фаза пројекта:	Набавка комплет мрежне инфраструктуре (активне и пасивне мреже), са одговарајућим серверима
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Телеком или М-Тел
Мониторинг и евалуација:	Тим за имплементацију пројекта
Период имплементације:	2022–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	100.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 66

Назив пројекта:	Израда катастра загађивача и регистра извора загађивања
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1.: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Успостављање и вођење катастра загађивача и вођење регистра извора загађивања као предуслов за израду плана за интервентне мјере у ванредним случајевима загађивања животне средине и увођење накнаде за заштиту и унапријеђење животне средине
Намјена, циљ и активности пројекта:	Побољшање стања животне средине и превенција спровођење и успостављање система заштите и унапријеђења животне средине.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, привредна друштва итд.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Боље стање животне средине, успостављене мјере у случају ванредних загађивања, увођење накнаде за заштиту и унапређење животне средине за потребе буџета из којег ће се финансирати еколошки пројекти.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2021. година

Одговорна страна:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Потенцијални партнери:	Агенција за заштиту природе и животне средине Црне Горе, НВО
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	20.000 € Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 67

Назив пројекта:	Изградња Новог гробља у Игалу
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Откуп земљишта, изградња нових гробних мјеста, електро-водоводне инсталације, хортикултурно уређење и изградња оградног зида
Намјена, циљ и активности пројекта:	Повећање броја слободних гробних мјеста
Циљне групе/корисници:	Локално становништво
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већи број слободних гробних мјеста. Нижа цијена гробних мјеста.
Фаза пројекта:	Одређена локација и парцеле за откуп
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови и „Комунално-стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	„Вјечност“ д.о.о.
Мониторинг и евалуација:	„Комунално-стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Период имплементације:	2021–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	400.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 68

Назив пројекта:	Универзитет „Херцег Нови“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.5: РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА У СКЛАДУ СА СТРАТЕШКИМ ЦИЉЕВИМА
Опис пројекта:	Отварање факултета за занимања потребна локалној привреди, за занимања која су или ће тек бити дефицитарна а тичу се социо-економског развоја општине. У наредној фази обједињавање у Универзитет „Херцег Нови“
Намјера, циљ и активности пројекта:	Усаглашавање потреба тржишта рада и образовања, већи људски капитал, стварање услова за отварање и одрживо пословање универзитета.
Циљне групе/корисници:	Становништво, локална привреда и администрација, јавне установе и предузећа.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Херцег Нови као универзитетски град, мањи одлазак младих из општине ради стицања знања, врхунско образовање са мањим расходима за родитеље, већа конкурентност локалне привреде, јачање инвестиционог потенцијала општине, повећан број младих становника општине (старосне групе од 14 до 30 година).

Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2027. година
Одговорна страна:	Секретаријат за културу и образовање
Потенцијални партнери:	Министарство просвјете, Универзитет Црне Горе, постојећи факултети и универзитети
Мониторинг и евалуација:	Формирање радног тима за праћење и надзор
Период имплементације:	2021–2027. година
Укупни буџет и извор финансирања:	90.000 € ЈПП, Буџет Општине Херцег Нови, ЕУ фондови, Инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 69

Назив пројекта:	Израда базе података локација за пољопривредну производњу
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.2: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО
Опис пројекта:	Анализа земљишта које није препознато као пољопривредно а има потенцијал за узгој медитеранских биљака попут смиља, лаванде, кадуље, матичњака али и смокве, винове лозе и др.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Валоризација економско-географских потенцијала општине и земљишта у власништву државе а којим располаже Општина Херцег Нови. Истраживање особина земљишта са најповољнијим климатским, земљишним, осталим еколошким и економским факторима за подизање савремених пољопривредних засада. Израда карте начина коришћења земљишта и избора адекватних биљних култура за узгој по парцелама у циљу оптималног коришћења земљишта. Газдовање имовином у праву располагања органа управе СО Херцег Нови.
Циљне групе/корисници:	Локална самоуправа, пољопривредници, инвеститори
Пројектни исход и излазни индикатори:	Економска валоризација непољопривредног земљишта ван грађевинског подручја. Повећање производње и промоција аутохтоних производа, стварање изворних брендова са локалног подручја. Смањен увоз воћа, поврћа, зачинског и љековитог биља. Пласман финалних производа у туристичким капацитетима. Већи инвестициони потенцијал општине.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза. Предлог локација и ангажовање компетентне институције за утврђивање изводљивости, фактора успјешности, економске исплативости и инвеститорских услова под којима ће се подизати засади одговарајућих пољопривредних култура.
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство пољопривреде и руралног развоја, Министарство економије, Министарство финансија, ЕУ фондови
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	50.000 € Буџет Општине Херцег Нови, Министарство пољопривреде и руралног развоја, Министарство економије, ЕУ фондови

ПРОЈЕКАТ БР. 70

Назив пројекта:	Изградња гараже у Мељинама
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ГУЖВЕ
Опис пројекта:	Изградња гараже на 4 етаж у Мељинама
Намјена, циљ и активности пројекта:	Опремање паркинг простора за потребе корисника услуга паркирања.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредни субјекти, нови и постојећи корисници услуга паркирања.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Смањење саобраћајне гужве. Повећање броја паркинг мјеста. Боље пословање Друштва.
Фаза пројекта:	Одређена је локација објекта. У току је израда идејног решења.
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	„Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност, Секретаријат за просторно планирање и изградњу.
Мониторинг и евалуација:	Формирање пројектног тима за праћење реализације пројекта.
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	700.000 € Буџет „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о., кредити, ЈПП, буџет Општине

ПРОЈЕКАТ БР. 71

Назив пројекта:	Елаборат управљања септичким јамама
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1.: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Израда елабората
Намјена, циљ и активности пројекта:	Контрола и евиденција управљања септичким јамама, са посебним акцентом на локалитете гдје се не може довести и успоставити канализација. Свака септичка јама, која је рађена по пројекту мора бити водонепропусна, има свој капацитет и вријеме пражњења. Циљеви студије су: <ul style="list-style-type: none">• Увођење мониторинга по питању пражњења септичких јама.• Контрола, водонепропусности септичких јама• Мјере санкционисања у случајевима нерегуларности• Увођење препорука о имплементацији био септичких јама (биопречистача) Елаборат треба да садржи попис септичких јама, уцртане позиције, елементе власништва (локација, парцела, име и презиме власника, димензије јама), динамички план организације послова пражњења са динамиком пуњења у пражњења, са мониторингом.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, власници непокретности нерезиденти, привредници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Смањење могућег штетног утицаја отпадних вода које се изливају из нерегуларних септичких јама. Смањење неугодних мириса.
Фаза пројекта:	Пројекат у припреми
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	„Водовод и канализација“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	Секретаријат за просторно планирање и изградњу

Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност, Комунална полиција
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	30.000 € Буџет Општине Херцег Нови, „Водовод и канализација“ д.о.о.

ПРОЈЕКАТ БР. 72

Назив пројекта:	Израда локалног енергетског плана општине
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.3: БОЉА ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ
Опис пројекта:	Израда плана
Намјена, циљ и активности пројекта:	Израда плана локалног енергетског плана је обавеза по закону, са којим би увели препоруке, олакшице и мјере за заштиту животне средине. Циљеви плана су: <ul style="list-style-type: none"> • Смањење емисије штетних гасова и потрошње електричне енергије • Усмјеравање и успостављање олакшица за кориснике обновљиве енергије • Еко градња
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, власници непокретности нерезиденти, привредници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Мање загађење животне средине, већи број домаћинстава које користе обновљиве изворе енергије, већи број енергетски ефикасних објеката
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина ХН
Потенцијални партнери:	Секретаријат за просторно планирање и изградњу
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	10.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 73

Назив пројекта:	План управљања комуналним и неопасним грађевинским отпадом
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Израда плана
Намјена, циљ и активности пројекта:	Израда плана управљања отпадом који је у складу са свим важећим законским и подзаконским актима. Општина Херцег Нови има усвојен план до 2020 године. Циљеви плана: Мониторинг, организација и успостављање бољег реда по питању чистоће града
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, власници непокретности нерезиденти, привредници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Еколошки прихватљиво управљање отпадом, смањење отпада и мања загађеност животне средине
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност, „Чистоћа“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	Агенција за заштиту природе и животне средине

Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	10.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 74

Назив пројекта:	План развоја водоводне и канализационе инфраструктуре
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Израда плана
Намјена, циљ и активности пројекта:	Израда плана управљања и развоја водоводне и канализационе мреже и дугорочног снабдијевања водом. Циљеви плана: изградња и реконструкција, мониторинг, организација, боље планирање и управљања инфраструктуром
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, власници непокретности нерезиденти, привредници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Ефективно и ефикасно управљање, снабдијевање водом и повезивање великог броја потрошача на канализациону мрежу
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Водовод и канализација д.о.о.
Потенцијални партнери:	Агенција за заштиту природе и животне средине
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2023–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	100.000€, Буџет Општине Херцег Нови, „Водовод и канализација“ д.о.о

ПРОЈЕКАТ БР. 75

Назив пројекта:	Завршетак постројења за третман отпадних вода у Мељинама
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Завршни радови на постројењу
Намјена, циљ и активности пројекта:	Постројење у Мељинама за третман отпадних вода, није завршено. Циљеви плана: изградња и реконструкција, мониторинг, организација, боље планирање и управљања инфраструктуром. Заштита животне средине. Потребно је наставити са активностима за комплетан завршетак ППОВ-а и стављање у потпуну функцију, са линијом отпадне воде, линијом муља до одлагања муља на локацији изван ППОВ-а, како је предвидјела Студија санитарне депоније Дубоки До и Студија за одлагање комуналног отпада (аутор Џереми Хол, инвестирала КФВ банка). Треба финализовати технолошки процес прераде, активирати СКАДА надзорни и управљачки систем, у свим потребним елементима оперативности. Треба оспособити и друга два танка за тзв. источни крак канализације, од Зеленике до Бијеле.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, власници непокретности, нерезиденти, привредници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Ефективно и ефикасно управљање отпадним водама, повезивање великог броја потрошача на канализациону мрежу и здравија животна средина

Фаза пројекта:	Задња фаза
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	„Водовод и канализација“ д.о.о, „Друштво за изградњу водоводне и канализационе инфраструктуре Херцег Нови“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	2.000.000 €, Буџет Општине Херцег Нови, кредит КФВ банке, Влада ЦГ

ПРОЈЕКАТ БР. 76

Назив пројекта:	Ревизионо археолошко истраживање рушевина цркве посвећене св. Апостолу Томи у Кутима, Зеленика
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Ревизионо археолошко истраживање
Намјена, циљ и активности пројекта:	Ревизионим археолошким истраживањем би се довршило истраживање започето 1959. г. када су откривени предмети велике умјетничке вриједности. Културно добро, црква посвећена св. Апостолу Томи као и њено сликарство и скулптура стилски припада предроманици, налази се у Кутима, највјероватнијем центру травунијске жупе Драчевице раног и развијеног средњег вијека. Као архитектонски бисер и ненадмашан особен умјетнички бисер сликарства и скулптуре више-струко значајан на простору много ширем од обале Јадрана уврштен је у универзитетске програме археологије и историје умјетности. Активности пројекта су: <ul style="list-style-type: none"> • Потпуно откривање и разрешење фаза архитектуре цркве • Проналажење остатака фреско сликарства, црквеног мобилијара и евентуално гробних укопа • Изградња потпорног зида и стварање предуслова за израду конзерваторског пројекта и хитно спровођење конзерваторских мјера ради очувања веома угрожених остатака
Циљне групе/корисници:	Научници, студенти, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Задовољење научног интереса, очување и конзервација остатака, прикупљање музејског материјала, образовна функција, туристички потенцијал
Фаза пројекта:	Иницијална фаза од неколико кампања
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Приватне компаније које имају инжењера грађевинарства – статичара и архитекту конзерватора са лиценцом, Медицински факултет, Природно – математички факултет. Архитектонски факултет, Грађевински факултет
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање, Стручни надзор
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	16.000 € по кампањи, Општина Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 77

Назив пројекта:	Заштитно археолошко истраживање рушевина цркве св. Николе у Малти
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Заштитно археолошко истраживање
Намјена, циљ и активности пројекта:	Остаци храма крију низ важних научних података о средњовјековној сакралној архитектури Драчевице, а како никада није обнављан након разарања и освајања од стране Османлијског царства у 15. в. садржи затворен културни слој. Активности пројекта су: <ul style="list-style-type: none">• Потпуно откривање и разрешење фаза архитектуре цркве• Проналажење евентуалних остатака фреско сликарства, црквеног мобилијара и евентуално гробних укопа• Стварање предуслова за израду конзерваторског пројекта и хитно спровођење конзерваторских мјера ради очувања угрожених остатака
Циљне групе/корисници:	Научници, студенти, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Задовољење научног интереса, очување и конзервација остатака, прикупљање музејског материјала, образовна функција, туристички потенцијал
Фаза пројекта:	Иницијална фаза од неколико кампања
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Приватне компаније које имају инжењера грађевинарства – статичара и архитекту конзерватора са лиценцом, Медицински факултет, Природно – математички факултет. Архитектонски факултет, Грађевински факултет
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање, Стручни надзор
Период имплементације:	2022–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	15.000 € по кампањи, Општина Херцег Нови, Туристичка организација

ПРОЈЕКАТ БР. 78

Назив пројекта:	Сондажно археолошко истраживање локалитета Видов врх
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Сондажно археолошко истраживање
Намјена, циљ и активности пројекта:	Истраживање је неопходно ради дефинисања важног градинског насеља и светилишта из хеленистичког периода (4 – 1. вијек п.н.е) које је откривено приликом заштитног археолошког истраживања цркве Лазарице 2009. године. На локалитету, за сада, доминира слој из млађег гвозденог доба, тј. из времена диференцираних илирских племена, уплива хеленистичке културе и првих освајања ових простора од стране Римске државе. То је и вријеме историјски недовољно познатог начина и форме организовања тзв. илирске државе која је обухватала и територију Боке. Циљ пројекта је утврђивање вертикалне и хоризонталне стратиграфије, апсолутне хронологије, обима, карактера и трајања насеља на градини
Циљне групе/корисници:	Научници, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Задовољење научног интереса, прикупљање музејског материјала, туристички потенцијал
Фаза пројекта:	Иницијална фаза од неколико кампања

Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство културе, Агенција за развој и заштиту Орјена ДОО Херцег-Нови
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање, Стручни надзор
Период имплементације:	2023–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	15.000 € по кампањи, Општина Херцег Нови, Туристичка организација, Министарство културе, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 79

Назив пројекта:	Сондажно археолошко истраживање касноантичког локалитета Чиповина на Подима
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Сондажно археолошко истраживање
Намјена, циљ и активности пројекта:	Случајни проналасци фрагмената керамике на ширем подручју локалитета упућују на постојање насеља у периоду касне антике. Циљ пројекта је утврђивање обима, карактера и трајања насеља, вертикалне стратиграфије, апсолутне хронологије
Циљне групе/корисници:	Научници, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Задовољење научног интереса, прикупљање музејског материјала, туристички потенцијал
Фаза пројекта:	Иницијална фаза од неколико кампања
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство културе
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање, Стручни надзор
Период имплементације:	2024–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	15.000 € по кампањи, Буџет Општине Херцег Нови, Туристичка организација, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 80

Назив пројекта:	Рекогносцирање локалитета на подручју Општине Херцег Нови
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Рекогносцирање локалитета
Намјена, циљ и активности пројекта:	Рекогносцирање локалитета на цијелом подручју Општине Херцег-Нови. Наставак започетих обилазака терена у приобаљу и залеђу у континуитету сваке године, јер многи локалитети убрзано бивају деградирани или нестају. Активности пројекта су: <ul style="list-style-type: none"> • Провјера стања, у струци већ нотираних археолошких локалитета, откривање нових, израда мапе евентуалних античких и средњовјековних путева и стаза • Успутно сагледавање могућности за нове туристичке понуде везане за историјска мјеста и догађаје, пјешачке и бициклистичке туре.

Циљне групе/корисници:	Научници, туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Задовољење научног интереса, прикупљање музејског материјала, туристички потенцијал
Фаза пројекта:	Иницијална фаза, вишегодишње истраживање
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство културе, Агенција за развој и заштиту Орјена д.о.о. Херцег Нови
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање, Стручни надзор
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	7.000 € (1.000 € по години), Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 81

Назив пројекта:	Израда нових стаклених витрина археолошке збирке и освјетљења у Градском музеју „Мирко Комненовић“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Израда по мјери стаклених витрина за изложене експонате, као и новог освјетљења због лошег утицаја постојећих витрина које су од дрвета и иверице на метал и керамику, а самим тим и на културна добра која су изложена и која убрзано пропадају због хемијских реакција које се дешавају у том простору.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Заштита и нова поставка археолошке збирке по музеолошким правилима у излагању културних добара и експоната којима располаже Градски музеј „Мирко Комненовић“.
Циљне групе/корисници:	Научници, посјетиоци, туристи, образовне групе.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Очување културних добара, унапређење културне понуде града, привлачење већег броја туриста.
Фаза пројекта:	II фаза
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“
Потенцијални партнери:	Министарство културе Црне Горе, Управа за заштиту културних добара, Народни музеј Црне Горе.
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање
Период имплементације:	2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	8.000 € Буџет Општине Херцег Нови, буџет Министарства културе, донације.

ПРОЈЕКАТ БР. 82	
Назив пројекта:	Изградња канализационог колектора и уређење улице Обала Николе Ковачевића, наставак шеталишта у Игалу
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња новог колектора, атмосферске канализације, постављање нове расвјете и поплочавање променаде пословни центар Галеб – Титова вила, улица Обала Николе Ковачевића
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак уређења шеталишта, изградња и реконструкција канализационе мреже
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, корисници здравствених услуга у Институту Игало.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већа посјећеност тог дијела Игала, бољи туристички производ, заштита животне средине
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Морско добро, КФВ банка
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, Стручни надзор
Период имплементације:	Од 2020. до 2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	3.500.000 € Буџет Општине Херцег Нови, КФВ банка, Морско добро

ПРОЈЕКАТ БР. 83	
Назив пројекта:	Пројектовање и изградња шеталишта и канализационог колектора Игало–Њивице
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Израда пројекта и изградња шеталишта, колектора, атмосферске канализације, постављање расвјете и поплочавање променаде до Њивица
Намјена, циљ и активности пројекта:	Повезивање насеља Њивице са центром града продужетком шеталишта, боља туристичка валоризација Њивица и елиминисање септичких јама
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи,
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већа посјећеност, бољи туристички производ, заштита животне средине
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2024.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Морско добро, КФВ банка, хотел Иберостар, Министарства
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, Стручни надзор
Период имплементације:	2021–2024.
Укупни буџет и извор финансирања:	Оквирни буџет 3.000.000 €. Стварна цијена биће позната након израде главног пројекта Буџет Општине Херцег Нови, КФВ банка, Морско добро, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 84

Назив пројекта:	Градски видео надзор
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 4.2: РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И СЕРВИСА
Опис пројекта:	Пројектовање и увођење градског видео надзора
Намјена, циљ и активности пројекта:	Обезбеђивање услова за квалитетно и ефикасно функционисање службе заштите и спашавања, комуналне полиције и комуналних служби, саобраћаја, ЛТО и увођење концепта Паметан град без нарушавања приватности. 24/7/365 праћење јавних површина са центром за надзор и обавјештавање.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, привредна друштва, локална самоуправа
Пројектни исход и излазни индикатори:	Боље функционисање служби локалне самоуправе, већи степен заштите и безбједности објеката, становништва и туриста
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство унутрашњих послова
Мониторинг и евалуација:	Стручни надзор
Период имплементације:	2021–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	300.000 € Буџет Општине Херцег Нови, донације

ПРОЈЕКАТ БР. 85

Назив пројекта:	Изградња секундарне канализационе мреже Зеленика–Каменари
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре у насељима од Зеленике до Каменара
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње секундарне канализационе мреже у наведеним мјестима у току планираног стратешког периода.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза.
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	КФВ Банка
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, стручни надзор.
Период имплементације:	2022–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	2.150.000 € Буџет Општине Херцег Нови, КФВ Банка

ПРОЈЕКАТ БР. 86	
Назив пројекта:	Изградња канализационе мреже у Суторини
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, стручни надзор.
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	600.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 87	
Назив пројекта:	Изградња канализационе мреже Дреновик–Бајковина
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	КФВ Банка
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, Водаком, стручни надзор.
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	450.000 € Буџет Општине Херцег Нови, КФВ Банка

ПРОЈЕКАТ БР. 88

Назив пројекта:	Изградња канализационе мреже Баошић–Водице
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, стручни надзор.
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	75.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 89

Назив пројекта:	Изградња канализационе мреже Поди–Топови
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Изградња
Рок реализације:	2020.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Инвеститори дома за старе особе
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, „Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови.
Период имплементације:	2020.
Укупни буџет и извор финансирања:	300.000 € Буџет Општине Херцег Нови, инвеститори

ПРОЈЕКАТ БР. 90	
Назив пројекта:	Изградња водоводне и канализационе мреже Игало–Баре
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре
Намјена, циљ и активности пројекта:	Побољшање комуналне инфраструктуре
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи..
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, боља снабдјевеност водом и бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	„Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови.
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	225.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 91	
Назив пројекта:	Изградња канализационе мреже Поди: крак 4, 5 и 6
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	„Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови.
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	70.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 92

Назив пројекта:	Изградња канализационе мреже Сушћепан
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	„Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови.
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	80.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 93

Назив пројекта:	Изградња канализационог колектора Каменари
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ, већи број прикључака.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	„Водовод и Канализација“ д.о.о. Херцег Нови, „Друштво за изградњу водоводне и канализационе инфраструктуре Херцег Нови“ д.о.о.
Период имплементације:	2021–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	400.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 94	
Назив пројекта:	Изградња канализационог колектора Кутско поље
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, већи број прикључака.
Фаза пројекта:	Пројекат у припреми
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина ХН
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	„Водовод и канализација“ д.о.о. ХН, „Друштво за изградњу водоводне и канализационе инфраструктуре Херцег Нови“ д.о.о.
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	400.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 95	
Назив пројекта:	Изградња водовода до горњег дијела Ратишевине
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове водоводне инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње водоводне мреже.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, пољопривредници и привредна друштва.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Већи број прикључака на мрежу, рурални развој.
Фаза пројекта:	Урађен главни пројекат
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	„Водовод и канализација“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, стручни надзор.
Период имплементације:	2020–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	250.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 96	
Назив пројекта:	Изградња водовода до села Камено
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Изградња нове водоводне инфраструктуре. Довођење воде до села Камено, са пре-пумпавањем воде и успутним резервоарима и водоводном разводном мрежом,
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње водоводне мреже од Сушћепана до Каменог
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, пољопривредници и привредна друштва.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, рурални развој.
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току.
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	„Водовод и канализација“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	„Водовод и канализација“ д.о.о. ХН, „Друштво за изградњу водоводне и канализационе инфраструктуре Херцег Нови“ д.о.о.
Период имплементације:	2020–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	450.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 97	
Назив пројекта:	Реконструкција постојеће водоводне и канализационе мреже
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Реконструкција постојеће комуналне инфраструктуре у датом стратешком периоду
Намјена, циљ и активности пројекта:	Побољшано снабдјевање водом, побољшање постојеће инфраструктуре. Одређивање приоритетних дионица за реконструкцију.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, мањи губици на мрежи.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза.
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	КФВ Банка
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, Водаком, стручни надзор.
Период имплементације:	2021–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	2.500.000 € Буџет Општине Херцег Нови, КФВ Банка, Водаком

ПРОЈЕКАТ БР. 98	
Назив пројекта:	Геореференцирање примарне и секундарне водоводне мреже
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Снимање цјелокупне примарне и секундарне водоводне мреже
Намјена, циљ и активности пројекта:	Побољшано снабдјевање водом, побољшање постојеће инфраструктуре. Одређивање приоритетних дионица за реконструкцију. Снимање и мапирање цјелокупне примарне (600, 400, 300 мм) водоводне мреже и цјевовода секундарне мреже (250, 200, 150, 100, 80 м и 50 мм).
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Мањи губици на мрежи. Боље управљање инфраструктуром
Фаза пројекта:	Припрема пројекта у току
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	„Водовод и канализација“ д.о.о.
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, стручни надзор.
Период имплементације:	2021–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	80.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 99	
Назив пројекта:	Одлагање и рециклажа зеленог отпада
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРИОРИТЕТ 5.1: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И ОТПАДНИМ ВОДАМА
Опис пројекта:	Израда постројења за прикупљање и прераду зеленог отпада
Намјена, циљ и активности пројекта:	Дефинисање начина управљања зеленим отпадом у складу са важећом законском регулативом. Циљ пројекта је дефинисање процеса сакупљања, обраде и транспорта зеленог отпада на територији Општине Херцег Нови до компостане у Котору, као и збрињавање зеленог отпада који не може да се преради у наведеној компостани. Активности пројекта: Мапирање – дефинисање локације за израду зелених острва за прикупљање зеленог отпада, рециклажног дворишта за његову селекцију, обраду и транспорт до компостане или до депоније, Израда плана управљања зеленим отпадом са дефинисањем начина сакупљања, селекције, обраде и транспорта, Израда пројекта зелених острва и рециклажног дворишта Набавка адекватне механизације и опреме за опремање зелених острва и рециклажног дворишта, као и за транспорт до компостане
Циљне групе/корисници:	Имаоци зеленог отпада – изворни произвођачи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Смањење неплански и нелегално депонованог зеленог отпада, обрада зеленог отпада ради његове поновне употребе, планско управљање отпадом, чистија и уређенија животна средина.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	„Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови, Локалне самоуправе из окружења (Бока Которска) у циљу формирања јединственог кластера за управљање грађевинским отпадом

Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност, Министарство одрживог развоја и туризма
Период имплементације:	2021–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	Буџет 320.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 100

Назив пројекта:	Нова градска пијаца
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.2: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО
Опис пројекта:	Израда савремене градске пијаце
Намјена, циљ и активности пројекта:	Изградња затворене градске пијаце у складу са захтјевима савременог друштва, по свим важећим стандардима и прописима. Активности пројекта: Мапирање – дефинисање локације за израду нове градске пијаце уз посебан осврт на добру саобраћајну приступачност и могућност паркирања већег броја возила, Израда пројекта, Изградња објекта са пратећом инфраструктуром
Циљне групе/корисници:	Пољопривредни произвођачи и рибари, локално становништво и туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Пласман производа пољопривредних произвођача и рибара, побољшање укупног нивоу услуга у граду, успостављање кластера малих произвођача, развој агро-обrade, пољопривредне производње, рибарства и маритивне привреде, ослобађање централне градске зоне од транспортног саобраћаја и могућност растерећења постојеће градске пијаце у центру у циљу формирања пијаце као атрактивне туристичке дестинације
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2025.
Одговорна страна:	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство пољопривреде Црне Горе, прекогранични партнери, приватни инвеститори
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу Херцег Новог
Период имплементације:	2021–2025.
Укупни буџет и извор финансирања:	Након завршетка главног пројекта. Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 101

Назив пројекта:	Берза љековитог биља
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.2: РУРАЛНИ РАЗВОЈ, ПОЉОПРИВРЕДА И РИБАРСТВО
Опис пројекта:	Формирање јединствене берзе лековитог биља
Намјена, циљ и активности пројекта:	Јединствене берзе за продају и пласман лековитог биља и производа од лековитог биља које расте на простору Општине Херцег Нови Циљ пројекта: Унапређење организације пољопривреде, Органска производња, Развој брендова, Валоризација локалних добара, Развој агро-прераде, Активности пројекта: Мапирање – дефинисање локације за израду берзе лековитог биља, Израда пројекта, Изградња објекта са пратећом инфраструктуром.
Циљне групе/корисници:	Пољопривредни произвођачи, привредна друштва која у свом раду користе лековито биље као сировину за производњу

Пројектни исход и излазни индикатори:	Већа пољопривредне производње, створени услови за пласман пољопривредних производа, престанак девастације природног богатства – самониклог лековитог биља
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2023.
Одговорна страна:	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Министарство пољопривреде Црне Горе, прекогранични партнери, приватни инвеститори
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу Херцег Новог, Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Период имплементације:	2021–2023.
Укупни буџет и извор финансирања:	50.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 102

Назив пројекта:	Изградња објекта мјешовите намјене у Игалу
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1.: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.1: СМАЊЕЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ГУЖВИ СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2.: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.1: ДАЉИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА
Опис пројекта:	Изградња објекта мјешовите намјене у Игалу. У саставу објекта је и подземна гаража и простор за становање који је погодан и за смјештај туриста као угоститељски објекат на свим нивоима
Намјена, циљ и активности пројекта:	Већи број паркинг мјеста у центру Игала, боље снабдјевање локалног становништва и туриста прехранбеним производима, квалитетније становање и/или повећање смјештајних капацитета у туристичкој понуди
Циљне групе/корисници:	Локално становништво и туристи
Пројектни исход и излазни индикатори:	Рјешавање проблема недостатка паркинг простора у Игалу и квалитетнији живот локалног становништва
Фаза пројекта:	Издати УТУ
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Приватни власници и сувласници земље
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу и развој
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	1.750.000 €, ЈПП

ПРОЈЕКАТ БР. 103

Назив пројекта:	Повезивање канализационе мреже Старог града на колектор „Форте маре“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: ДАЉИ РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПРИОРИТЕТ 1.2: ИЗГРАДЊА НОВИХ И РЕКОНСТРУКЦИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ОБЈЕКТА ТЕХНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Опис пројекта:	Повезивање канализационе инфраструктуре.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Наставак изградње канализационе мреже.

Циљне групе/корисници:	Локално становништво, привредна друштва и туристи.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Заштита животне средине, бољи туристички производ.
Фаза пројекта:	Завршен главни пројекат
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	
Мониторинг и евалуација:	Агенција за изградњу, стручни надзор.
Период имплементације:	2021–2022.
Укупни буџет и извор финансирања:	20.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 104

Назив пројекта:	Реконструкција Дома културе у Бијелој
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.3: ЗАШТИТА И ЕФЕКТУИРАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА
Опис пројекта:	Реконструкција и опремање простора
Намјена, циљ и активности пројекта:	Оспособити простор за одржавање културних манифестација и стварање услова за развој МИЦЕ туризма.
Циљне групе/корисници:	Локално становништво, туристи, угоститељи, локална самоуправа
Пројектни исход и излазни индикатори:	Боља посјећеност тог дијела град, бољи туристички производ, више културних догађаја у Бијелој
Фаза пројекта:	Израда главног пројекта у току
Рок реализације:	2022.
Одговорна страна:	Општина Херцег Нови
Потенцијални партнери:	Агенција за развој града, ЈУК Херцег Фест, ТО Херцег Нови, Секретаријат за образовање и културу, Министарство културе
Мониторинг и евалуација:	Стручни надзор
Период имплементације:	2020–2022 .
Укупни буџет и извор финансирања:	200.000 € Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 105	
Назив пројекта:	Успостављање умјетничког инкубатора „Ликовни центар“
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ ПРИОРИТЕТ 3.5: РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА У СКЛАДУ СА СТРАТЕШКИМ ЦИЉЕВИМА
Опис пројекта:	У оквиру Јавне установе културе Музеј „Мирко Комненовић“ и Галерија „Јосип Бепо Бенковић“ основати умјетнички инкубатор.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Пројекат је намијењен како локалним ликовним умјетницима који стреме добијању статуса Самосталног умјетника или Самосталног стручњака у култури, а потенцијално и истакнутог ствараоца у умјетности, тако и у дијелу ребрендирања Херцег Новог као Града умјетника. Јавна Установа Културе би расположивим људским и инфраструктурним ресурсима омогућила ликовним ствараоцима јединствен стваралачки локалитет са неколико атељеа, редовну прилику за излагање и продају умјетничких дјела, те логистичку и правну подршку ка стицању статуса Самосталног умјетника или Самосталног стручњака у култури која укључује организовање редовних изложби у Херцег Новом те букирање изложби, кандидатуру и учешће на конкурсима на регионалним и свјетским дестинацијама. Физичка локација атељеа и изложбеног простора захтијевала би одређене грађевинске радове у смислу адаптације, док би се трошак персонала алоцирао из постојећих ресурса из система Општине Херцег Нови и јавних субјеката чији је оснивач Скупштина Општине. Радни простор добијен по конкурсумјетницима би био бесплатно уступљен на период од годину дана са могућношћу продужења на још годину при чему би наплата простора у другој години била реализована и кроз остављање умјетничких дјела за завичајну збирку. Након двогодишњег инкубационог периода, атеље одређеног умјетника би био понуђен на конкурсум новим кандидатима. Свеукупна активност би представљала локацију својеврсног херцеговског Монмартра, који би испуњавао двојаку функцију пружања шансе умјетницима да свој умјетнички рад пласирају, те туристичку атракцију са сталном умјетничком поставком и шансом за туристе да пронађу аутентична умјетничка дјела или се друже са будућим свјетским звијездама ликовне умјетности. Развој локалне заједнице и унапријеђење умјетничког стваралаштва.
Циљне групе и корисници:	Ликовни ствараоци свих старосних групација са акцентом на младе и перспективне умјетнике. Туристи, привредна друштва и предузетници, локално становништво.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Успостављање умјетничког инкубатора – ликовног центра са атељеима, сталном ликовном поставком и цјелогодишњим умјетничким поставкама локалних умјетника. Успостављање институције за припрему будућих умјетника за упис на Ликовну академију или планирани Факултет лијепих умјетности (обновљена Умјетничка школа) као дијела будућег Универзитета „Херцег Нови“, у смислу стицања претходно потребног знања, умијећа и вјештина за упис.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2021.
Одговорна страна:	Јавна Установа Културе Музеј „Мирко Комненовић“ и Галерија „Јосип Бепо Бенковић“
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за културу и образовање. Менаџмент Јавне Установе Културе.
Период имплементације:	2020–2021.
Укупни буџет и извор финансирања:	20.000 €, Буџет Општине Херцег Нови

ПРОЈЕКАТ БР. 106	
Назив пројекта:	Дом за старе из Херцег Новог
Подручје и ниво приоритета:	Специфични стратешки циљ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ Приоритет 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА
Опис пројекта:	Изградња и опремање Дома за стара лица, уз могућност пружања услуге „Дневног боравка“ за потребе локалног становништва.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Подршка старим и немоћним лицима која нису у стању да се старају о себи, те им је потребна помоћ, како у виду бриге и његе, тако и у социјализацији, дружењу. Брига о старим и самохраним особама у Општини Херцег Нови. Социјалне услуге и сервиси локалном становништву. Обезбјеђење локације, израда пројектне документације, обезбјеђење средстава, изградња и опремање објекта – активности у сарадњи са ресорним Министарством.
Циљне групе/корисници:	Пензионери и њихове породице
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапређење квалитета живота старих лица, њихова здравствена рехабилитација, социјализација и стална брига.
Фаза пројекта:	Изналажење локације за изградњу објекта.
Рок реализације:	2027.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој Херцег Нови, Кабинет, МРСС
Потенцијални партнери:	МРСС, Каритас, Амбасаде
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за локалну самоуправу
Период имплементације:	2024–2027.
Укупни буџет и извор финансирања:	350.000 €, Донације, ЕУ фондови, Буџет Општине и државе

ПРОЈЕКАТ БР 107	
Назив пројекта:	Дневни боравак за дјецу самохраних родитеља
Подручје и ниво приоритета:	Специфични стратешки циљ 3: РАЗВОЈ КВАРТНОГ СЕКТОРА И ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ Приоритет 3.1: СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА
Опис пројекта:	Отварање Дневног боравка за дјецу самохраних родитеља у коме ће боравити дјеца од једне до 12 година.
Намјена, циљ и активности пројекта:	Помоћ самохраним родитељима кроз бригу о њиховој дјечи. Циљ пројекта је да се оснаже овакви родитељи и да им се кроз пружену помоћ око дјече омогући да дођу до запослења и раде. Њих ће из школе или вртића преузимати лица која ће у боравку водити бригу о њима док родитељи заврше своје пословне обавезе. Центар ће се састојати од играонице и три учионице, сале за физичке активности и ликовне радионице, просторије за одмор, као и кухиње и спољног игралишта. Обезбјеђење локације, израда пројектне документације, обезбјеђење средстава, изградња и опремање објекта – активности у сарадњи са ресорним Министарствима.
Циљне групе/корисници:	Самохране родитељи и њихова дјеца.
Пројектни исход и излазни индикатори:	Унапређење социјалне и дјечје заштите локалног становништва. Већи проценат запослених самохраних родитеља, бољи стандард и већа финансијска независност њихових породица.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2026.
Одговорна страна:	Општина ХН
Потенцијални партнери:	Министарство просвете, МРСС

Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за локалну самоуправу
Период имплементације:	2022–2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	300.000 €, Донације, ЕУ фондови, Влада ЦГ, Буџет Општине, привредници

ПРОЈЕКАТ БР. 108	
Назив пројекта:	Слободна зона Херцег Нови
Подручје и ниво приоритета:	СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ПРИОРИТЕТ 2.4: УНАПРЕЂЕЊЕ ИНВЕСТИЦИОНОГ АМБИЈЕНТА
Опис пројекта:	Формирање и изградња Слободне зоне у Херцег Новом
Намјена, циљ и активности пројекта:	Обезбеђивање пословања у режиму слободне зоне са могућношћу даљег развоја и прошириња у складу са захтјевима потенцијалних корисника. Изналажење најоптималније локације за формирање Слободне зоне. Сви техничко-технолошки садржаји морају бити у функцији Слободне зоне, односно дјелатности њених корисника. Зона треба да укључује отворена и затворена складишта, објекат хладњаче и објекте специјалне намјене за потребе производно-трговачких и пословних система. Простор мора имати интерну саобраћајницу са инфраструктурним прикључцима на ивици локације или унутар ње. Урбанистичке парцеле на подручју предвиђеном за производно-трговачке и пословне системе се корисницима слободне зоне и другим партнерима односно инвеститорима, могу понудити у дугорочни закуп ради изградње сопствених производно-складишних објеката.
Циљне групе/корисници:	Инвеститори, домаћа и страна привредна друштва, предузетници
Пројектни исход и излазни индикатори:	Покретање производње, унапређење трговачке дјелатности и транспорта. Диверзификација локалне привреде са акцентом на извоз, нова запошљавања и трансфер савремених технологија.
Фаза пројекта:	Иницијална фаза
Рок реализације:	2026.
Одговорна страна:	Агенција за изградњу и развој
Потенцијални партнери:	Министарство економије, МОРТЦГ, Привредна комора ЦГ, прекогранични партнери,
Мониторинг и евалуација:	Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво
Период имплементације:	2021-2026.
Укупни буџет и извор финансирања:	1.500.000€ Буџет Општине, инвеститори, донације, ЕУ фондови

5. ГОДИШЊИ АКЦИОНИ ПЛАН

Табела бр. 1. Годишњи акциони план за спровођење СПР-а, ССЦ 1: Даљи развој инфраструктуре, Приоритет 1.2: Смањење саобраћајних гужви; Приоритет 1.2: Изградња нових и реконструкција постојећих објеката техничке инфраструктуре.

Пројекат	Очекивани резултати	Индикатори и средства провере	Период спровођења	Носиоци активности	Учесници у имплементацији	Извори финансирања			
						Укупно	Буџет Општине за 2020. год	Државни буџет	Други извори
Саобраћајница Кумбор, КП 147 КО Кумбор	Експропријација земљишта за потребе саобраћајнице	Изградња приступног пута	2020–2025.	Општина Херцег Нови		300.000,00 €	60.000,00 €	0 €	0 €
Саобраћајница УП Жагер, КП1569/2, 1570,1571, 1572, I 1718/2 КО Бијела	Експропријација земљишта за потребе саобраћајнице	Изградња приступног пута	2020–2021.	Општина Херцег Нови		60.000,00 €	60.000,00 €	0 €	0 €
Саобраћајница Кумбор дијелови КП 350, 352, 34, 347/2, 347/1, 345/1 КО Кумбор који формирају УП 137	Експропријација земљишта за потребе саобраћајнице	Изградња приступног пута и изградња комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		67.200,00 €	67.200,00 €	0 €	0 €
Саобраћајница Игало, КП 74/3 КО Топла	Експропријација земљишта за потребе саобраћајнице	Изградња приступног пута и изградња комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		53.000,00 €	53.000,00 €	0 €	0 €
Саобраћајница Мелјине, КП 61/15 КО Поди	Експропријација земљишта за потребе саобраћајнице	Изградња приступног пута	2020–2021.	Општина Херцег Нови		4.000,00 €	4.000,00 €	0 €	0 €
Планинска кућа Врбањ, 1002/1 КО Крушевице	Откуп за потребе Агенције за развој Орјена	Оператива за Агенцију за развој Орјена	2020–2021.	Општина Херцег Нови		18.000,00 €	18.000,00 €	0 €	0 €
Изградња водоводне инфраструктуре на Луштици	Бољи услови за развој Луштице	Водоснабдијевање Луштице	2020–2025.	Општина Херцег Нови		3.000.000,00€	0 €	0 €	3.000.000,00€

Изградња путне инфраструктуре на Луштици	Бољи услови за развој Луштице	Повезивање путне инфраструктуре	2020–2025.	Општина Херцег Нови		3.000.000,00€	0 €	0 €	3.000.000,00 €
Канализациони колектор и уређење улице Обале Николе Ковачевић	Потреба изградње колектора и уређење улице	Рјешење одвода отпадних вода	2020–2021.	Општина Херцег Нови		3.500.000,00€	0 €	0 €	3.500.000,00 €
Подземна гаража и трг испред зграде Општине Херцег Нови	Изградња гараже и трга	Добијање нових паркинг мјеста и уређење трга	2020–2021.	Општина Херцег Нови		3.500.000,00€	700.000,00€	0 €	0 €
Изградња аутобуске станице у Игалу	Пројектовање и изградња аутобуске станице	Боље регулисан друмски саобраћај, линијски и међународни	2020–2022.	Општина Херцег Нови		5.000.000,00€	400.000,00€	0 €	4.600.000,00 €
Реконструкција спортске дворане Игало (замјена паркета)	Уређење спортске дворане Игало	Бољи услови за спортисте и рекреативце	2020–2021.	Општина Херцег Нови		150.000,00 €	150.000,00 €	0 €	0 €
Јавна расвјета Поди, од кружног тока до одвајања за засек Русмани	Добијање јавне расвјете	Бољи услови за колски и пјешачки саобраћај	2020–2021.	Општина Херцег Нови		180.000,00 €	150.000,00 €	0 €	0 €
Фекална и атм. канализација у степеништу Сима Матавуља	Изградње фекалне и атм. канализације	Спречавање плављење објеката на Тргу Н. Ђурковића	2020–2021.	Општина Херцег Нови		23.500,00 €	23.500,00 €	0 €	0 €
Фекална канализација насеље Бока МЗ Поди	Изградња фекалне канализације	Спајање насеља Бока на канализациону мрежу	2020–2021.	Општина Херцег Нови		150.000,00 €	150.000,00 €	0 €	0 €
Канализациони колектор Кутско поље	Изградња канализационог колектора	Побољшање комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		125.000,00 €	125.000,00 €	0 €	0 €
Канализациони колектор Кумбор –Олимпија	Изградња канализационог колектора	Побољшање комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		60.000,00 €	60.000,00 €	0 €	0 €
Водовод и канализација Игало– Баре	Изградња водовода и канализације	Побољшање комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		225.000,00 €	225.000,00 €	0 €	0 €

Канализациони колектор -Амаро	Изградња канализационог колектора	Побољшање комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		40.000,00 €	40.000,00 €	0 €	0 €
Пут Облатно – Мардари Лушница	Санација постојеће саобраћајнице	Бржи и бољи проток саобраћаја	2020–2021.	Општина Херцег Нови		60.000,00 €	60.000,00 €	0 €	0 €
Пјешачка стаза од Бијеле до Каменара	Изградња пјешачке стазе	Повећање безбједности пјешака	2020–2021.	Општина Херцег Нови		140.000,00 €	0 €	140.000,00€ Средства Морског Добра	
Пасарела Бијела и пасарела Зеленика	Изградња пасарела	Бржи проток саобраћаја и безбједнији пјешачки саобраћај	2020–2022.	Општина Херцег Нови		100.000,00 €	100.000,00 €	0 €	0 €
Тротоар дуж магистрале	Изградња пјешачке стазе	Повећање безбједности пјешака	2020–2021.	Општина Херцег Нови		100.000,00 €	100.000,00 €	0 €	0 €
Реконструкција Његошеве улице од зграде парка Леополда до Градске кафане	Реконструкција саобраћајнице	Реконструкција саобраћајне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови		100.000,00 €	100.000,00 €	0 €	0 €
Саобраћајница Топла Т5, Б4, И4	Изградња потребе саобраћајнице	Бржи проток саобраћаја	2020–2023.	Општина Херцег Нови		200.000,00 €	200.000,00 €	0 €	0 €
Израда споменика Мирку Комненовићу	Споменик Мирку Комненовићу	Уређење простора	2020–2021.	Општина Херцег Нови		70.000,00 €	70.000,00 €	0 €	0 €
Уређење градске пијаци	Санација пијаци	Обнова градске пијаци	2020–2021.	Општина Херцег Нови		55.000,00 €	55.000,00 €	0 €	0 €
Реконструкција степеништа Марка Војиновића	Реконструкција степеништа	Повећање безбједности становника и пјешака, Уређење Старог града	2020–2021.	Општина Херцег Нови		80.000,00 €	80.000,00 €	0 €	0 €
Привремени објекти, видеокосци, киосци и аут-стајалишта	Изградња привремених објеката	Уређење града	2020–2021.	Општина Херцег Нови		90.000,00 €	90.000,00 €	0 €	0 €
Спортски терени и дјечија игралишта	Изградња спортске терене и дјечија игралишта	Обезбјеђивање услова за бављење спортом	2020–2021.	Општина Херцег Нови		70.000,00 €	70.000,00 €	0 €	0 €

Израда пројектне документације	Израда разних пројектних документација као предуслов за планирање и имплементацију пројеката	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	100.000,00 €	100.000,00 €	0 €	0 €	0 €
Кружна бициклистичка стаза Ђиро 2	Развој активног туризма и здравих стилова живота	2020–2021.	Општина Херцег Нови		560.000,00 €	100.000,00 €	0 €	460.000,00 €	
Реконструкција постојеће водовдне и канализационе мреже	Побољшање стања постојеће комуналне инфраструктуре	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	330.000,00 €	330.000,00 €	0 €	0 €	
Реконструкција канализационог колектора „Форте маре“	Изградња канализационог колектора	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	0 €	0 €	0 €	0 €	
Изградња таложника код хотела „Тамарис“	Изградња таложника	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	5.000,00 €	5.000,00 €	0 €	0 €	
Изградња канализационе мреже Топла 3 и Требесин	Изградња канализационе мреже	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	50.000,00 €	50.000,00 €	0 €	0 €	
Изградња канализационе мреже за групацију објеката из Спортског центра „Игало“	Изградња канализационе мреже	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	20.000,00 €	20.000,00 €	0 €	0 €	
Изградња Дневног центра за дјечу са сметњама и тешкоћама у развоју	Социјална заштита	2020–2021.	Општина Херцег Нови	ЈУ Дневни центар дјечу са сметњама и тешкоћама у развоју	300.000,00 €	50.000,00 €	3.000,00 €	247.000,00 €	

Табела бр. 2. Годишњи акциони план за спровођење СПР-а, ССЦ 3: Развој кварталног сектора и друштвених дјелатности, Приоритет 3.3: Заштита и ефикаснирање културних добара

Пројекат	Очекивани резултати	Индикатори и средства провере	Период спровођења	Носиоци активности	Учесници у имплементацији	Извори финансирања			
						Укупно	Буџет Општине за 2020. год	Државни буџет	Други извори
Израда локалне Стратегије развоја културе	Савладавање стања у области културе (установе, формална и неформална умјетничка сцена, културно-историјска баштина) и израда предлога планова за унапређење исте	Унапређење постојећег стања и заштита културно-историјске баштине, већа посјећеност, унапређење знања и менаџера у култури	2020–2021.	Секретаријат за културу и образовање	Установе културе, НВО, Секретаријат за културу и образовање	10.000,00 €	10.000,00 €	0 €	0 €
Адаптација куће Иве Андрића	Активација културног наслеђа		2020–2021.	Општина Херцег Нови		190.000,00 €	0 €	0 €	70.000,00 €

Табела бр. 3. Годишњи акциони план за спровођење СПР-а, ССЦ 5: Заштита животне средине, Приоритет 5.1: Управљање отпадом и отпадним водама; Приоритет 5.2: Смањење ризика од природних непогода

Пројекат	Очекивани резултати	Индикатори и средства провере	Период спровођења	Носиоци активности	Учесници у имплементацији	Извори финансирања			
						Укупно	Буџет општине за 2020. год	Државни буџет	Други извори
Санитарна депоније Дубоки До	Изградња санитарне депоније Дубоки До	Добијање санитарне депоније	2020–2025.	Општина Херцег Нови		6.500.000,00 €	0 €	4.500.000,00 €	0 €
Подземни контејнери	Уградња подземних контејнера	Чистоћа и изглед града	2020–2021.	Општина Херцег Нови		500.000,00 €	100.000,00 €	0 €	0 €
Регулација тока бујичног потока Немила код кружног тока у Мељинама	Спречавање плављења насеља Мељина од бујичног потока Немила	Спречено плављење и материјалне штете од бујица	2020–2021.	Општина Херцег Нови		160.000,00 €	160.000,00 €	0 €	0 €
Студија заштите водоизворишта „Опачица“	Спречавање очечишћења водоизворишта	Квалитет воде	2020–2021.	Општина Херцег Нови	Водовод и канализација Д.о.о.	30.000,00 €	0 €	0 €	0 €

Годишњи акциони план подразумева припрему више пројеката који ће бити спроведени током године на коју се односи акциони план. У складу са чланом 20, став 2, Закона о регионалном развоју, „развијени пројекти су пројекти изградње и/или реконструкције саобраћајне, комуналне, образовне, здравствене, социјалне и енергетске инфраструктуре и инфраструктуре у функцији заштите животне средине, очувања и одрживог коришћења културних добара и унапријеђења капацитета научних, образовних, здравствених, културних и других институција, као и други пројекти који су у функцији унапријеђења животног стандарда и развоја Црне Горе“.

6. ПРАЋЕЊЕ И КОНТРОЛА СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕШКОГ ПЛАНА

Комплексни циљеви стратешког плана развоја могу се постићи само синхронизацијом свих активности и елемената, као и планским дјеловањем актера. Актери локалног развоја су локална самоуправа, јавни и приватни сектор, невладин сектор али и држава. Утицај државе на локални развој кроз директне и индиректне мјере је огроман, али и утицај глобалних трендова и поремећаја могу бити пресудни у процесу локалног развоја. Због свега наведеног, мониторинг и евалуација имају кључну улогу при доношењу корективних одлука и активности, ажурирању планова битних за локални развој, као и за проактивне детекције могућих криза локалног карактера.

Локална самоуправа ће успоставити механизам мониторинга са циљем ефикасне имплементације Стратешког плана, израде и реализације годишњих акционих планова као и мјерења ефеката након реализације предвиђених пројеката. Праћење реализације Стратешког плана развоја мора да омогући правовремено и потпуно извјештавање локалне самоуправе и ресорног министарства, али и свих заинтересованих субјеката, односно свих становника и институција на територији општине Херцег Нови. У том погледу, као предуслов успјешног информисања и одрживости читавог процеса, потребно је утврдити и усвојити медијски план, како би се активности и резултати учинили доступнијим широј јавности, а превасходно локалном становништву.

Поред индикатора који ће показивати директан резултат реализације планираних пројеката, ефекти спровођења Стратешког плана развоја биће мјерени израчунавањем индекса развијености и индекса конкурентности, што је у надлежности Министарства економије.

Мониторинг ће бити заснован на прикупљању релевантних информација за сваки пројекат појединачно, и то у дијелу:

- процесних индикатора (фаза у којој се налази реализација пројекта, а која ће пратити реализацију активности),
- финансијских индикатора (опређени и реализовани буџет, за пројекте чија реализација је у току),
- физичких индикатора (прикупљање података о учинцима и резултатима).

За прикупљање података биће задужени руководиоци пројеката, у сарадњи са партнерима који учествују у спровођењу појединачних пројеката. Руководиоци пројеката ће о учинцима, резултатима, процесним и финансијским индикаторима извјештавати трочлану групу за мониторинг, која ће обједињавати податке за потребе састанака са члановима Консултативне групе. У складу са Правилником о методологији за израду стратешког плана развоја јединице локалне самоуправе, координатор Консултативне групе ће припремати извјештај о спровођењу Стратешког плана развоја и достављати га Министарству економије и предсједнику Општине Херцег Нови, закључно са 30. априлом за претходну годину.

Три члана Консултативне групе биће именована од стране предсједника Општине Херцег Нови да врше мониторинг спровођења Стратешког плана развоја и да о томе извјештавају координатора Групе.

7. ПРИЛОЗИ

7.1. Секторске анализе

У овом поглављу је дата секторска анализа постојећег стања у општини.

7.1.1. Становништво

Предмет анализе у оквиру овог поглавља је број становника, домаћинства и станова разврстан по градским и приградским насељима у општини Херцег Нови. Осим тога постоји упоредна анализа промјена у структури становништва по календарским годинама. У наставку текста је приказана укупна површина станова на територији општине као и структура становништва која је анализирана по полној и старосној структури. Циљ ове компаративне анализе је приказ укупног броја становника као и промјене које су настале током година у структури и броју становника.

Број и структура становништва према различитим демографским и друштвено-привредним карактеристикама чини основно обиљежје развоја. Према резултатима пописа становништва из 2011. године, на подручју општине Херцег Нови живи 30.864 становника, од чега је 15.847 или 51,43% жена и 14.990 или 48,57% мушкараца. Становништво општине је распоређено у 21 мјесну заједницу, односно 28 насеља. У урбаном – градском језгру живи 19.536 или 63,3%, док остале, приградске и руралне дјелове, насељава 11.328 или 36,7% становништава.

	Становништво	Домаћинства	Станови
Херцег Нови	30.992	11.133	24.451
Градска остала	19.617	7.213	13.501
Баошићи	1.372	492	1.801
Бијела	3.725	1.275	2.045
Бијелске Крушевице	33	9	9
Ђеновићи	1.169	424	1.350
Ђурићи	303	105	204
Херцег Нови	11.108	4.169	7.807
Игало	3.354	1.261	2.767
Јошице	411	129	305
Камено	127	42	98
Крушевице	235	82	256
Кумбор	936	333	851
Кути	72	242	430
Луштица	300	109	1.157
Мељине	1.128	388	743
Мојдеж	267	89	24
Мокрине	85	32	58
Поди	1.367	437	670
Пријевор	103	40	88
Проводина	823	289	1.023
Ратишевина	130	55	151
Сасовићи	42	142	352
Сушћепан	543	176	470
Суторина	669	218	481
Требесин	200	72	164
Убли	20	9	49
Зеленика	1.430	508	882
Жлијеби	10	6	16

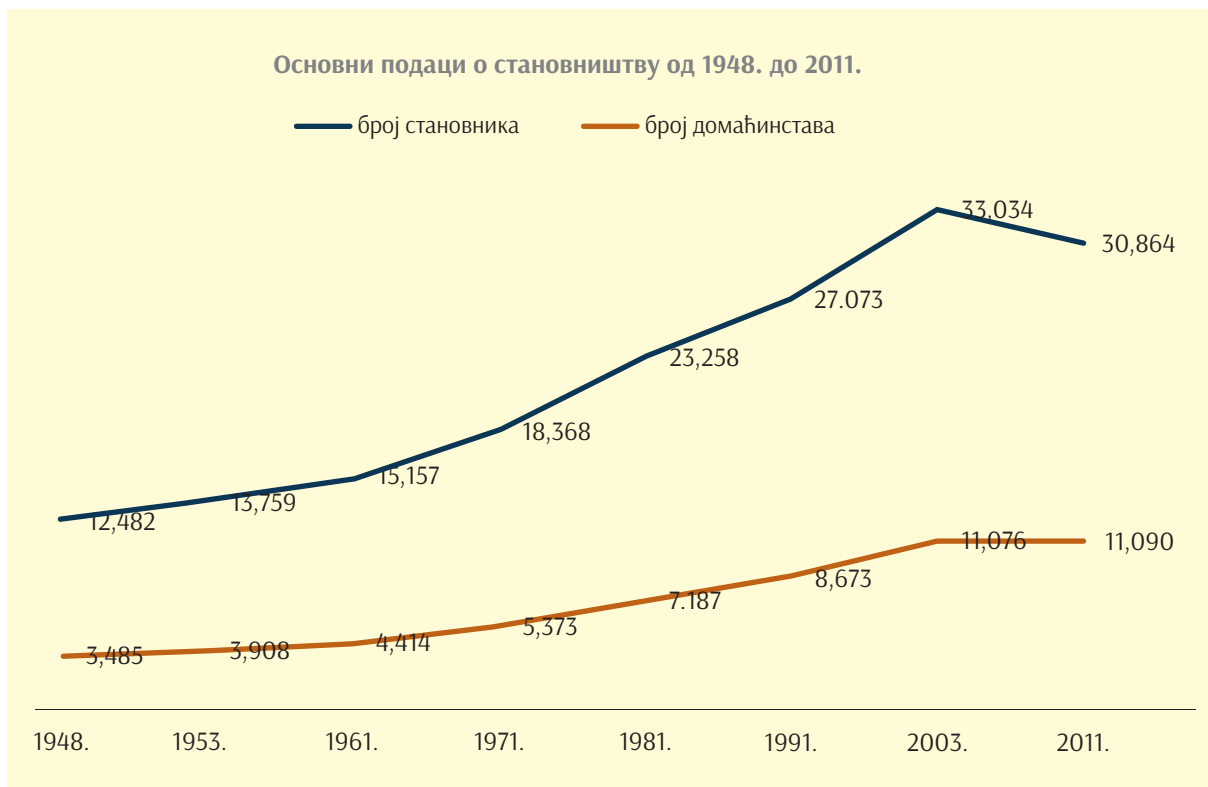
Становништво,
домаћинства
и станови по
насељима

Ако се прати број становника од 1948. године запажа се готово равномјеран раст све до краја двадесетог вијека, а затим пад у резултатима посљедњег пописа.

Извор: Монстат

Основни подаци о становништву од 1948. до 2011.

Извор: Креација аутора према подацима Монстата

Обзиром на предатну атрактивност Херцег Новог, очекивало се да ће избјеглице, у великом броју, постати стални становници. Херцег Нови, не само да су напустиле избјеглице, већ га све више напушта и домаће становништво, поготово млади и образовани. Млади се најчешће одлучују да одлазе у друге средине да студирају и раде због слабије понуде факултета на територији општине. Деиндустријализацијом која се догодила нестали су велики друштвени системи који су упошљавали велики број људи а нису се још развила мала и средња предузећа која раде током цијеле године. Све наведено је условило да дође до исељавања становништва посебно младих људи. У томе треба тражити разлоге неочекиваног пада броја становника на задњем попису. Број становника по задњем попису је 30.864, а последња процјена вршена за потребе Просторног плана посебне намјене за обално подручје (ПППНОП) износи 32.266 за 2015. годину. Разлика је 1.402 становника или просјечно око 350 становника годишње. Ако се узме у обзир да је природни прираштај у том периоду био од -10 до +35, а да је миграциони салдо у паду, онда се наведена процјена мора узети са резервом, па се за садашње стање може рећи да Општина Херцег Нови има између 30.000 и 32.000 становника. Поменути миграциони салдо односи се на трајне промјене пребивалишта. Сезонске миграције, везане за углавном за туристичке дјелатности и грађевинарство су значајан привредни чинилац, али не утичу директно на број сталних становника.

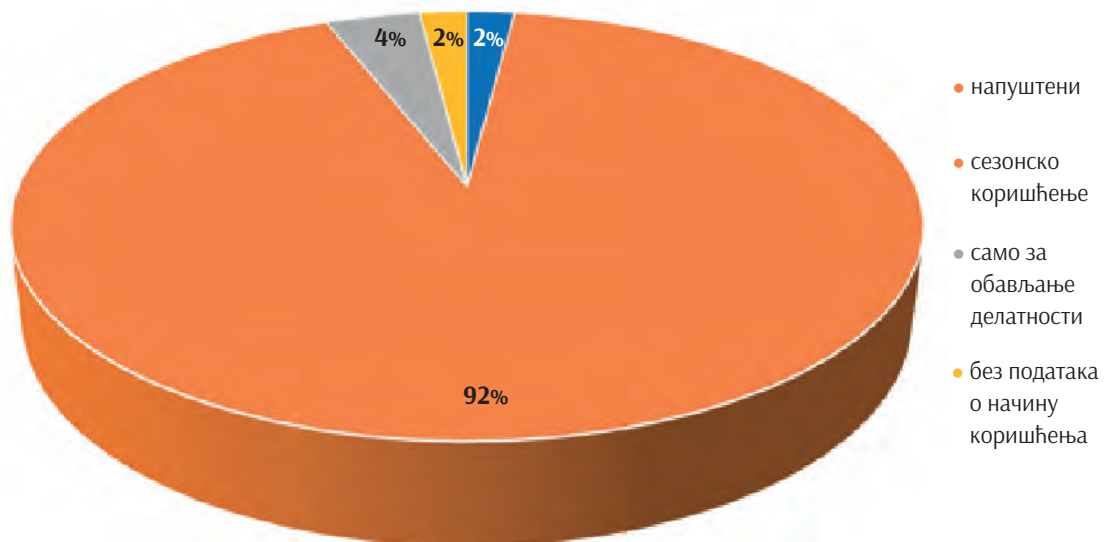
Број домаћинстава је, слично броју становника, имао веома правилан, равномјеран раст од 1948. до данас.

Међутим, број домаћинстава није имао пад на задњем попису, што може изгледати контрадикторно са кретањем броја становника, а у ствари је последица смањивања величине (броја чланова) домаћинстава. Смањење броја чланова домаћинства је дијелом последица општег стања у региону које се односи на све теже услове живота и рада који утичу на смањење природног прираштаја и повећање броја разведених бракова.

У Херцег Новом је укупно 24.287 стамбених јединица, од којих се само за становање користи 10.744 станова, 115 станова за становање и обављање дјелатности, 4.266 станова је привремено ненастањено, а 8.408 станова је само за сезонско коришћење што је приказано у графику. Према истим подацима у Херцег Новом је 1.400 подстанара, док 401 лице станује код родитеља.

Станови и укупна површина станова према коришћењу, тј. намјени за 2011. годину

Извор: Креација аутора према подацима Монстата

Према старости, у Општини Херцег Нови живи 6.983 становника старости до 20 година (23%), 19.324 становника 20 до 65 година (62%) и 4.557 становника старијих од 65 година (15%). Занимљиво је да је од поменутих 19.324 радно способна становника запослено нешто преко 10.000 што је тек нешто више од половине. Осим 1.200 (пријављених) незапослених и нешто преко 800 студената, 4.136 домаћица и осталих неактивних, узрок оваквог стања је велики број пензионера млађих од 65 година и лица са приходима од имовине.

За општину Херцег Нови може се закључити да су старосне групе су углавном равномјерне, али и то да је Херцег Нови све мање „млада“ општина. Млади људи (до 30 година) су на прошлом попису чинили преко 60% укупног становништва, док су на задњем попису чинили 49%. И у односу на друге општине у Црној Гори, Херцег Нови спада у неколико старијих општина, са просјечном старошћу преко 40 година.

Према полу, у Херцег Новом преовладавају жене за 884 особе иако код новорођених преовладавају дјечаци. Разлог ове разлике је у томе што у Херцег Новом жене дуже живе. Обзиром на учешће жена у запосленом становништву од 48%, може се рећи да је родна равноправност у Херцег Новом на високом нивоу. Биолошки потенцијал за рађање – број жена у фертилном периоду (15–49 година), у односу на укупни број жена, за Општину Херцег Нови износи око 45% што је незнатно ниже од државног просјека од 48%.

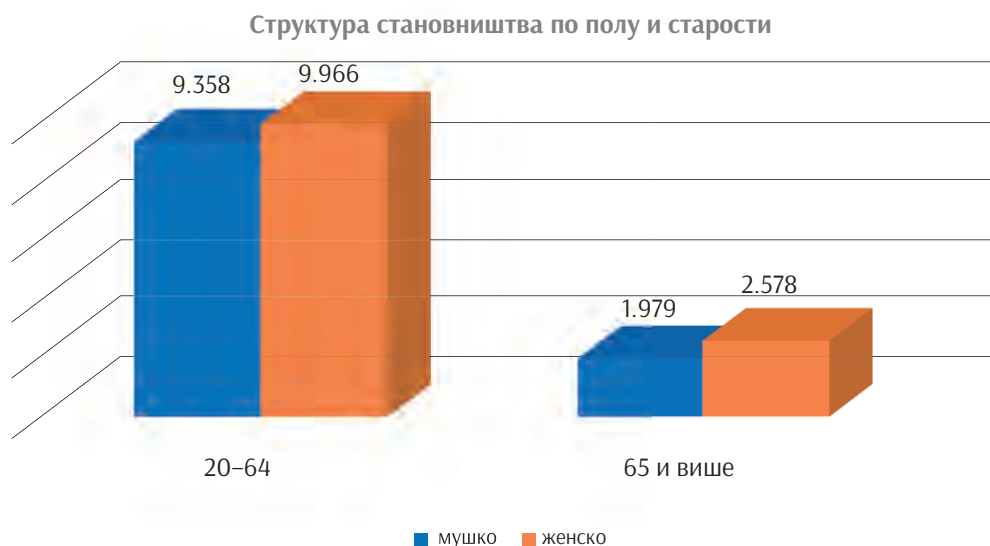
Просјечна старост становника Херцег Новог је 40 година, мушкараца 38,5, а жена 41,4 година.

Структура становништва по полу и старости

Структура становништва по полу и старости						
Општина		пол	свега	0-19	20-64	65 и више
ХЕРЦЕГ НОВИ	Насеље					
		мушко	1.810	516	1.082	212
	Бијела г.	женско	1.881	457	1.167	257
		мушко	5.339	1.306	3.272	759
	Херцег Нови г.	женско	5.720	1.109	3.647	961
		мушко	1.583	350	1.018	214
	Игало г.	женско	1.772	325	1.154	293
		мушко	701	168	438	95
	Зеленика г.	женско	730	146	459	125
		мушко	9.433	2.340	5.810	1.283
	Градска насеља	женско	10.103	2.037	6.427	1.639
		мушко	5.166	1.234	3.271	661
	Сеоска насеља на обали	женско	5.387	1.220	3.316	851
		мушко	391	79	277	35
	Сеоска насеља у залеђу	женско	384	73	223	88
		мушко	5.557	1.313	3.548	696
	Сеоска насеља укупно	женско	5.771	1.293	3.539	939
		мушко	14.990	3.653	9.358	1.979
ОПШТИНА ХЕРЦЕГ НОВИ	женско	15.874	3.330	9.966	2.578	

Извор: Монстат

Извор: Креација аутора

Према подацима Фонда ПИО из исплатне базе за август 2019. г. број пензионера у општини Херцег Нови је био 6.855. Од овог броја, 4.627 пензионера користи старосну, док је 896 корисника инвалидске и 1.332 породичне пензије. У следећој табели приказан је број пензионисаних лица по годинама.

Табела бр. 4: Број пензионисаних лица по годинама

Година	Старосне пензије	Инвалидске пензије	Укупно
2014	211	30	241
2015	399	40	439
2016	226	41	267
2017	240	36	276
2018	222	33	255
2019	90	10	100

Извор: Монстат

Тренд који је приказан у овој табели показује да је велики проценат радно неактивног становништва, због ранијег пензионисања лица која су млађа од 65 година и великог броја лица која живе од имовинских прихода.

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Висок проценат радно способног становништва различитих образовних профила; • Велики број наших грађана који успјешно дјелује у другим срединама; • Богато културно-историјско наслеђе; • Пораст броја студената ; • Развијена мрежа вртића и основних школа; • Побољшана инфраструктура (ИЦТ) у основним и средњим школама те на факултетима; • Релативно развијен систем високог образовања; • Пораст броја атрактивних радних мјеста отварањем нових хотелских ланаца, уз могућност даљег школовања и усавршавања; • Традиција бављења рекреативним и професионалним спортом. 	<ul style="list-style-type: none"> • Опadaње броја становника, негативан природни прираштај; • Неповољан просторни распоред становништва, тренд напуштања руралних подручја и концентрација становништва у урбаном дијелу општине; • Неповољна старосна структура становништва на руралном подручју; • Мали број стамбених простора у руралним подручјима; • Ниска стопа запослености; • Лоша приватизација локалних предузећа, усљед чега је дошло до повећања броја незапослених, 10 година уназад.
ШАНСЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Повећање понуде радне снаге различитих професионалних профила; • Преквалификација кадрова и прилагођавање тражњи – обука незапослених лица; • Развој занатских дјелатности; • Развој и ширење добрих пракси друштвених иновација у образовању и запошљавању и кроз нове моделе, методологије и технологије учења, нове смјерове прилагођене савременом тржишту рада; • Развој здравственог туризма; • Развој спортског туризма. 	<ul style="list-style-type: none"> • Одлазак младе и образоване радне снаге у земље ЕУ; • Пад животног стандарда; • Пораст болести зависности; • Висок и растући удио незапослених особа с високом и вишом стручном спремом; • Раст трошкова живота, а посебно становања; • Неусклађеност образовних програма с потребама тржишта рада; • Константан прилив особа које траже социјалну заштиту, углавном са сјевера Црне Горе; • Опadaње броја микро, малих средњих предузећа и предузетника.

ЗАКЉУЧАК

За питање демографских пројекција посебно је значајна публикација - Пројекције становништва Црне Горе до 2060. године са структурном анализом становништва Црне Горе. Овдје се разматра неколико варијанти (сценарија). Највише оптимизма има варијанта високог фертилитета, средња је варијанта ниског фертилитета, а најмање оптимизма има константна варијанта. Варијанта ниског фертилитета подразумева: низак фертилитет, очекиван морталитет и очекиване миграције, варијанта високог фертилитета подразумева: висок фертилитет, очекиван морталитет и очекиване миграције, док константна варијанта подразумева: константан фертилитет, морталитет и миграције. За 2031. годину у односу на 2011. годину, а за Приморски регион, варијанта ниског фертилитета предвиђа индекс раста 104,6; варијанта високог фертилитета предвиђа индекс раста 108,0; док константна варијанта предвиђа индекс раста (пада) 97,9. Примјењујући предложене индексе на општину Херцег Нови прогнозе су сљедеће: за 2031. годину у односу на 2011. годину, варијанта ниског фертилитета предвиђа број становника од 32.284 – благи раст; варијанта високог фертилитета предвиђа број становника од 33.333 – благи – умјерени раст; док константна варијанта предвиђа број становника од 30.216 што је благи пад.

Општина Херцег Нови има преко 30.000 становника повољне полне, старосне и образовне структуре. Кључни проблеми – неактивност становништва, депопулација села и одлазак младих образованих људи се може ријешити развојним пројектима из области туризма и повећањем квалитета урбанизације, ако се истовремено унаприједе друштвено-економски односи.

7.1.2. Тржиште рада и радне снаге

Предмет анализе у овом поглављу је тржиште рада на територији наше општине. У наставку су приказани незапослени по полној и старосној структури, нивоу образовања и стопи незапослености.

На евиденцији Завода за запошљавање Црне Горе, П.Ј. Херцег Нови на дан 31. децембар 2018. налазило се 842 лица, од чега је 508 жена. У структури незапослених према нивоима квалификације образовања преовладавају лица са IV-1 нивоом квалификације, којих је 228 или 27%. Што се тиче високошколованог кадра који се налази на евиденцији 333 ЦГ, ПЈ Херцег Нови, предњаче лица са VII-1 нивоом квалификације образовања – њих 125, или 14,8%. У табели су приказани незапослени по нивоима / поднивоима квалификација образовања.

Незапослени по нивоима / поднивоима квалификација образовања⁷

Датум	Херцег Нови	Ук.	Ниво/подниво квалификација образовања										
			I-1	I-2	II	III	IV-1	IV-2	V	VI	VII-1	VII-2	VIII
31. 12. 2015.	Ук	1.521	18	93	128	398	359	18	59	199	235	13	1
	Ж	813	11	47	64	162	206	1	38	134	143	7	0
31. 12. 2016.	Ук	1.793	2/5	132	153	439	477	15	74	202	253	22	1
	Ж	924	14	45	75	157	275	1	40	138	169	10	0
31. 12. 2017.	Ук	1.323	17	115	110	301	361	9	69	137	183	21	0
	Ж	765	12	66	53	135	238	1	41	97	114	8	0
31. 12. 2018.	Ук	842	20	63	56	165	228	5	37	128	125	15	0
	Ж	508	12	34	23	84	162	1	19	80	83	10	0
27. 9. 2019.	Ук	482	16	40	38	123	128	3	31	27	69	6	1
	Ж	281	11	24	15	54	91	0	16	19	47	3	1

Извор: 333ЦГ

Посматрано за период од 2015. године, број лица на Заводу за запошљавање се смањује, тачније од 2016. године. Посматрано као однос броја регистрованих незапослених и активног становништва у периоду 2015–2019. год, стопа незапослености у општини Херцег Нови биљежи благи пад. Најнижа стопа незапослености била је у овој години и износила је 3,79%, док је на дан 31. 12. 2018. године износила 6,61%.

⁷ Подниво I-1 – Без школске спреме; Подниво I-2 – завршена основна школа; Ниво II – ниже стручно образовање; Ниво III – средње стручно образовање у трајању од 3 године; Подниво IV-1 – средње опште и стручно у трајању од 4 године; Подниво IV-2 – Квалификација мајстор i V ССС; Ниво V – Квалификација вишег стручног образовања; Ниво VI – квалификација високог образовања – 180 ECTS; Подниво VII-1 – квалификација високог образовања (240, 180+60, 300, 360 ECTS); Подниво VII-2 – квалификација високог образовања (180+120, 240+60 ECTS), Ниво – VIII - квалификација високог образовања (300+180 ECTS)

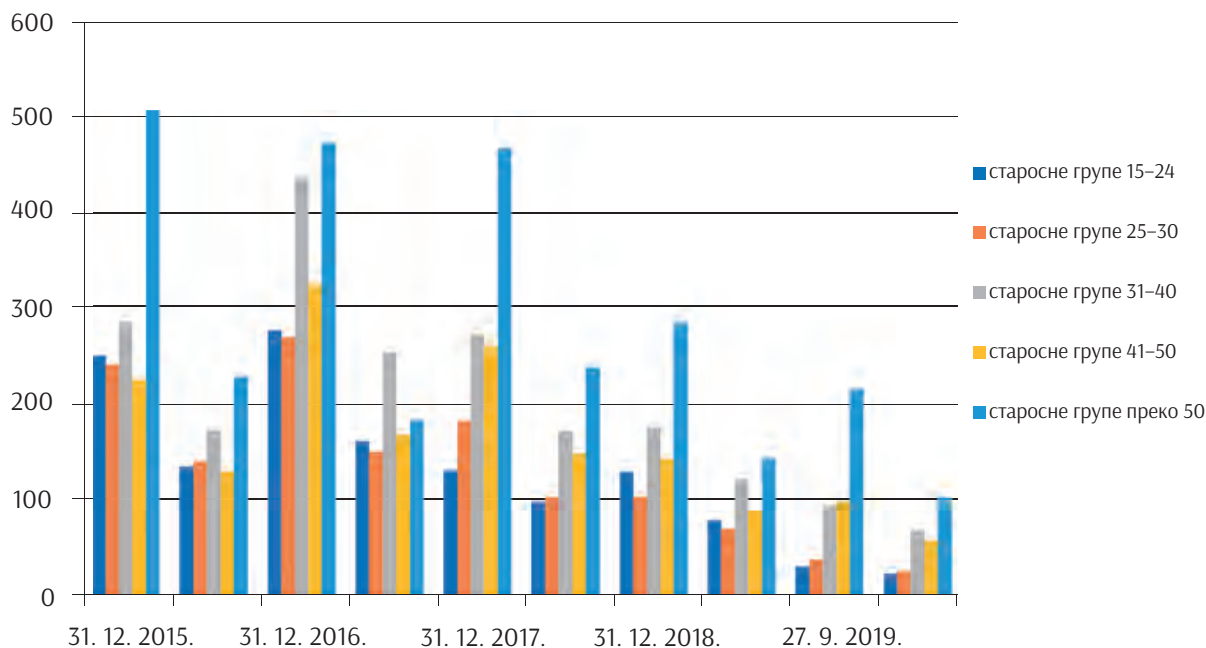
Незапослени и стопе регистроване незапослености

Датум	Херцег Нови		Котор		Тиват		Будва		Бар		Улцињ	
	НЛ	стопа	НЛ	стопа	НЛ	стопа	НЛ	стопа	НЛ	стопа	НЛ	стопа
31. 12. 2015.	1.521	11,94	816	9,10	740	13,01	790	8,99	2.479	15,25	1.466	23,62
31.12.2016.	1.793	14,08	764	8,52	746	13,12	1.231	14,00	2.828	17,40	1.789	28,82
31.12.2017.	1.323	10,39	650	7,25	784	13,79	1.021	11,61	2.863	17,61	1.514	24,39
31.12.2018.	842	6,61	532	5,93	576	10,13	801	9,11	2.270	13,96	1.281	20,64
27.9.2019.	482	3,79	273	3,04	318	5,59	495	5,63	1.463	9,00	935	15,06

Извор: ЗЗЗЦГ

У старосној структури незапослених, навише је лица старијих од 50 година, тачније 287 или 34%. Овако висок проценат може се повезати са бројним фирмама које су отишле у стечај, при чему су људи остајали без посла и имају проблеме при даљем запошљавању.

Незапослени по годинама старости, на евиденцији бироа рада Херцег Нови

Извор: Креација аутора на основу података ЗЗЗЦГ Биро рада Херцег Нови

У односу на оглашена радна мјеста по занимањима, групама занимања, евидентна је неусаглашеност понуде и тражње на тржишту рада. Евидентан је недостатак кадрова сљедећих занимања: дипломирани инжењер архитектуре VII/1 CCC, дипломирани инжењер грађевинарства (VII/1 CCC), занимања угоститељства и туризма, васпитач предшколске дјече, дефектолог, доктор медицине, медицински техничар, специјалиста физикалне медицине и рехабилитације, фармацевт, занатлије, комуналци.

Са друге стране, евидентан је суфицит радне снаге када су у питању сљедећа занимања: менаџер у поморству, дипломирани економиста, дипломирани музичар.

Оглашена слободна радна мјеста у општини Херцег Нови, по нивоима
/ поднивоима квалификација образовања

Период	Ук	Ниво/подниво квалификација образовања										
		I-1	I-2	II	III	IV-1	IV-2	V	VI	VII-1	VII-2	VIII
1.1 – 31. 12. 2015.	4.125	274	413	1.414	953	687	33	38	13	276	24	0
1.1 – 31. 12. 2016.	4.029	106	483	1.266	1.013	702	22	56	17	336	28	0
1.1 – 31. 12. 2017.	5.113	556	641	1.294	1.469	719	11	63	17	308	26	9
1.1 – 31. 12. 2018.	4.674	133	571	1.358	1.300	753	36	85	41	361	32	4
1.1 – 27. 9. 2019.	3.984	262	412	1.202	1.120	636	27	48	23	220	32	2

Извор: ЗЗЗЦГ

Преглед броја запошљавања⁸ у општини Херцег Нови, са евиденције незапослених лица ЗЗЗЦГ,
по нивоима / поднивоима квалификација образовања

Запошљавање у општини Херцег Нови – са евиденције незапослених ЗЗЗЦГ	Ук.	Ниво/подниво квалификација образовања										
		I-1	I-2	II	III	IV-1	IV-2	V	VI	VII-1	VII-2	VIII
1.1 – 31. 12. 2015.	1.877	8	103	138	479	624	13	66	135	300	11	0
1.1 – 31. 12. 2016.	1.259	12	69	90	267	380	6	47	116	258	14	0
1.1 – 31. 12. 2017.	1.087	13	63	77	243	326	4	44	92	209	15	1
1.1 – 31. 12. 2018.	750	13	49	42	158	226	1	37	61	152	11	0
1.1 – 27. 9. 2019.	475	12	37	23	90	133	1	28	38	107	6	0

Извор: ЗЗЗЦГ

У табели је приказана упоредна анализа незапослености по приморским општинама у периоду од четири године. Из приказаног се види да Херцег Нови има веома ниску стопу незапослености у односу на друге приморске општине.

Незапослени по годинама старости, на евиденцији бироа рада Херцег Нови

Датум	Херцег Нови	Укупно	Старосне групе				
			15-24	25-30	31-40	41-50	Преко 50
31. 12. 2015.	Ук	1.521	252	243	288	227	511
	Ж	813	136	142	174	131	230
31. 12. 2016.	Ук	1.793	279	272	439	327	476
	Ж	924	163	151	256	169	185
31. 12. 2017.	Ук	1.323	132	184	274	263	470
	Ж	765	99	103	173	150	240
31. 12. 2018.	Ук	842	130	104	177	144	287
	Ж	508	80	71	123	90	144
27. 9. 2019.	Ук	482	31	38	96	100	217
	Ж	281	24	26	69	59	103

⁸ Број запошљавања у општини Херцег Нови, са евиденције незапослених лица ЗЗЗЦГ, према добијеним информацијама од Пореске управе Црне Горе

У циљу смањења незапослености активности 333 ЦГ подружна јединица Херцег Нови су усмјерене да се незапослена лица што прије интегришу у радне процесе и да се послодавцима олакша посао у проналажењу одговарајућих кадрова који могу да одговоре на њихове захтјеве. Реализацијом одређених образовних активности олакшава се процес транзиције из школског статуса у радни чиме се директно утиче на процес смањивања незапослености и већу запосленост наручито оних лица која наилазе на тешкоће у проналажењу посла као што су: млади, старије незапослене особе са неадекватним знањима и квалификацијама, особе са инвалидитетом и друге рањиве групе.

Информисање о могућностима и условима запошљавања обухвата активности којима се лицима које тражи запослење, послодавцима и свим другим заинтересованим лицима пружају информације о:

- пријављеним слободним радним мјестима
- условима за заснивање радног односа
- могућностима за професионалну оријентацију
- условима, начину и поступку стицања националне стручне квалификације
- посредовању у запошљавању и
- другим мјерама утврђеним законом о запошљавању и остваривању права из осигурања од незапослености.

Информисање о могућностима и условима запошљавања Завод врши путем индивидуалног информисања, групног информисања, огласне табле, брошуре, публикације, интернет сајта, медија, сајма запошљавања, информатора, плаката, летака и других начина у зависности од могућности и природе информације.

САМОЗАПОШЉАВАЊЕ

Иновирани програм континуираног стимулисања запошљавања и предузетништва у функцији је развоја малог, породичног бизниса и подршке незапосленим лицима да остваре своје пословне идеје. Уколико имају добру бизнис идеју, предузетнички дух, Инвестиционо – развојни фонд Црне Горе АД, у сарадњи са Директоратом за инвестиције, развој малих и средњих предузећа и управљање ЕУ фондовима и Заводом за запошљавање Црне Горе одобравају финансијска средства за отпочињање бизниса кроз Програм подршке развоју предузетништва. Основи циљ програма је подршка развоја предузетништва.

Посебни циљеви су:

- отварање нових радних мјеста кроз подстицање предузетништва и започињања сопственог бизниса;
- анимирање циљних група – младих људи, жена, студената, лица са инвалидитетом, итд. да судбину „узму у своје руке“ и посвете се бизнису;
- стимулисање иновативности и креативности младих;
- подстицање даљег раста постојећих МСП.

Инвестиционо-развојни фонд Црне Горе АД, у сарадњи са Дирекцијом за развој малих и средњих предузећа и Заводом за запошљавање Црне Горе, расписује нефинансијску и финансијску подршку ради побољшања услова за развој предузетништва у Црној Гори. Циљ ове Кредитне линије је пружање подршке заинтересованим лицима која планирају да региструју сопствени бизнис. На овај начин ће им се пружити шанса да финансирају мали бизнис и исти учине доступним тржишту.

ПОСРЕДОВАЊЕ У ЗАПОШЉАВАЊУ

Посредовање у запошљавању подразумјева спровођење активности у повезивању лица које тражи запослење, односно промјену запослења и послодавца.

ЈАВНИ РАДОВИ

Основни циљ програма јавних радова је повећање запослености незапослених лица из евиденције Завода, приоритетно теже запошљивих.

ЗАПОШЉАВАЊЕ ОСИ

Завод за запошљавање има за циљ да путем реализације програма намијењених лицима са инвалидитетом омогући њихово запошљавање како би им се омогућио самосталан и достојанствен живот.

СЕЗОНСКО ЗАПОШЉАВАЊЕ

Једна од мјера активне политике запошљавања, које Завод спроводи у континуитету, је посредовање при сезонском запошљавању. Иако традиционално усмјерен ка угоститељству и туризму, као најатрактивнијој дјелатности сезонског карактера, овај програм подразумијева и наше посредовање за обављање сезонских послова у пољопривреди, трговини, грађевинарству, саобраћају и сл.

Завод за запошљавање већ дужи низ година анимира младе људе и регрутује их са циљем да надомјести недостатак неопходне радне снаге, када су у питању помоћни послови. Сигурни смо да наши млади људи могу понудити квалитет у обављању ових послова и да се Црна Гора може ослонити на њих и по питању сезонског запошљавања.

У сљедећој табели је евиденција незапослених на Бироу рада Херцег Нови у 2019. години

Незапосленост, новопријављени⁹, оглашена слободна радна мјеста, запошљавање, по занимањима и групама занимања евиденција незапослених Бироу рада Херцег Нови 2019. година

Група_Занимање	Незапослена лица на дан 1.1.2019.	Новопријављени у периоду 1.1.-27.9.2019.	Оглашена слободна радна мјеста у периоду 1.1.-27.9.2019.	Запослено у општини Херцег Нови (са евиденције незапослених ЗЗЦГ) - према подацима Пореске управе ЦГ	Незапослена лица на дан 27.9.2019.
УКУПНО:	841	468	3.984	475	482
Укупно: 01 Произвођачи биља	4	1	1	1	2
Укупно: 02 Сточари и живинари	2	0	0	0	0
Укупно: 04 Ветеринари	2	1	1	1	1
Укупно: 05 Прерађивачи хране и пића	4	0	48	1	1
Укупно: 09 Шумари	2	0	5	3	1
Укупно: 10 Прерађивачи и обрађивачи дрвета	8	0	1	1	5
Укупно: 13 Геолози	0	0	1	0	0
Укупно: 14 Занимања експлоатације нафте и земног гаса	1	1	0	0	1

⁹ Новопријављени у периоду – лица која су се у датом периоду пријављивала на евиденцију незапослених ЗЗЦГ

Група_Занимање	Незапослена лица на дан 1.1.2019.	Новопријављени у периоду 1.1.-27.9.2019.	Оглашена слободна радна мјеста у периоду 1.1.-27.9.2019.	Запослено у општини Херцег Нови (са евиденције незапослених ЗЗЦГ) - према подацима Пореске управе ЦГ	Незапослена лица на дан 27.9.2019.
Укупно: 15 Рудари и оплемењивачи руда	1	0	1	0	0
Укупно: 16 Металурзи	0	0	2	1	0
Укупно: 18 Обрађивачи метала	16	13	23	11	15
Укупно: 19 Монтери и инсталатери у машинству	6	6	10	6	9
Укупно: 20 Машински конструктори и пројектанти	8	3	1	4	4
Укупно: 21 Машински технолози	4	2	1	2	3
Укупно: 22 Механичари и машинисти	20	10	14	9	16
Укупно: 24 Електроенергетичари	13	7	30	10	11
Укупно: 25 Електромеханичари	11	5	6	7	7
Укупно: 26 Електроничари	4	4	9	2	4
Укупно: 27 Занимања телекомуникација	0	1	0	0	0
Укупно: 28 Занимања рачунарске технике	9	5	5	2	6
Укупно: 31 Хемичари	9	3	10	3	6
Укупно: 32 Гумари и пластичари	0	0	3	0	0
Укупно: 36 Графичари	2	0	0	2	0
Укупно: 39 Текстилци	2	1	2	2	1
Укупно: 40 Произвођачи одјеће	7	5	1	5	5
Укупно: 42 Обућари и кожни галантеристи	1	0	0	0	1
Укупно: 45 Комуналци	4	3	255	2	3
Укупно: 47 Фарбари и лакирери	1	0	8	0	1
Укупно: 50 Геодети	2	0	4	1	0
Укупно: 51 Архитекти и урбанисти	12	2	22	3	4
Укупно: 52 Грађевинари	11	12	187	3	8
Укупно: 56 Занимања друмског саобраћаја	14	2	67	6	9
Укупно: 58 Бродари	40	18	37	12	19
Укупно: 60 Занимања ПТТ саобраћаја	2	1	0	1	1
Укупно: 61 Занимања претоварних услуга, унутрашњег транспорта и превоза жичарама	2	0	3	0	2
Укупно: 64 Трговци	79	34	323	39	48
Укупно: 65 Занимања угоститељства и туризма	131	55	1.808	75	76
Укупно: 66 Менаџери и организатори	35	23	11	19	14
Укупно: 67 Економисти	92	38	44	36	49
Укупно: 68 Правници	27	14	11	9	15
Укупно: 69 Информатичари и статистичари	2	2	2	2	1
Укупно: 71 Администратори	3	6	44	0	7

Група_Занимање	Незапослена лица на дан 1.1.2019.	Новопријављени у периоду 1.1.-27.9.2019.	Оглашена слободна радна мјеста у периоду 1.1.-27.9.2019.	Запослено у општини Херцег Нови (са евиденције незапослених ЗЗЦГ - према подацима Пореске управе ЦГ	Незапослена лица на дан 27.9.2019.
Укупно: 72 Занимања одбране, безбједности и заштите	6	2	5	4	0
Укупно: 75 Васпитачи и наставници друштвено-хуманистичке области	11	41	39	43	5
Укупно: 76 Наставници природно-математичке струке	1	2	10	2	0
Укупно: 77 Наставници техничко-технолошке струке	1	0	11	0	1
Укупно: 78 Наставници биотехничке струке	0	0	9	0	0
Укупно: 82 Друштвено-хуманистичка занимања	50	22	11	22	18
Укупно: 83 Природно-математичка занимања	12	9	2	9	7
Укупно: 85 Ликовни умјетници и дизајнери	5	5	1	4	2
Укупно: 86 Сценски умјетници, музичари и књижевници	9	5	0	6	3
Укупно: 87 Занимања јавног информисања	5	3	2	1	2
Укупно: 88 Остала занимања културе, умјетности и информисања	6	6	2	3	2
Укупно: 90 Медицинари	43	22	167	40	17
Укупно: 91 Стоматолози	1	3	2	2	2
Укупно: 92 Фармацеути	0	0	12	0	0
Укупно: 93 Занимања социјалне заштите	1	3	1	0	2
Укупно: 95 Спортисти	0	1	0	0	1
Укупно: 96 Занимања личних услуга	21	12	42	12	11
Укупно: 98 Вјерска занимања	1	0	0	0	0
Укупно: 99 Нераспоређени	75	54	667	46	53

Извор: ЗЗЦГ

СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Повећано учешће младих у образовним програмира на свим нивоима; • Повећана употреба и познавање компјутера, интернет и осталих комуникацијских технологија; • Велики број незапослених, међу којима и младих који су спремни да раде; • Разне обуке доступне преко завода за запошљавање; • Велики број радних мјеста у љетној туристичкој сезони; • Отварање нових хотела међу којима и познати свјетски брендови. 	<ul style="list-style-type: none"> • Највећи проценат лица старијих од 50 година на евиденцији ЗЗЗЦГ; • Неусаглашеност понуде и тражње на тржишту рада • Одсуство било какве агенције специјализоване за развој људских ресурса; • Премало кадровских стипендија (туризам); • Суфицит радне снаге у појединим занимањима, а посебно евидентан недостатак сезонске радне снаге; • Интензивнији одлазак младих у иностранство, посебно високообразованих; • Недостатак станова за образоване кадрове.
ШАНСЕ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Едукација кроз доступне фондове; • Увођење европских стандарда и норми у пословање; • Доступност фондова и субвенције на samozapošljavanje; • Отварање нових хотела директно утиче на продужетак сезоне на 6-7 мјесеци. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољне мјере подстицаја од стране државе да одређеном политиком, стипендирањем или социјалним становима покуша задржати образоване младе људе у ЦГ; • Задуженост државе и ниска примања; • Неадекватан однос према запосленима у приватном сектору; • Нереалан приказ бруто зарада у приватном сектору.

ЗАКЉУЧАК

На основу СВОТ анализе која показује предности и шансе, слабости и пријетње моћу се дефинисати следећа закључна разматрања. Све већи број младих људи који учествује у образовним програмима и усавршавањима који су организовани од стране Завода. Доступност ЕУ фондова и грантова као и отварање нових туристичких капацитета значајно утиче на могућности за запошљавање нових кадрова и усмјеравање лица која су дуго незапослена кроз одговарајућу едукацију. Неусаглашеност понуде и тражње на тржишту рада као и одлив младих кадрова представљају слабости које су присутне на тржишту рада. Потребно је у будућности усмјеравати планирање запошљавања као и пословима који нису само сезонског карактера.

7.1.3. Социјално старање

Програм социјалне и дјечије заштите се, на подручју херцеговске општине, спроводи кроз заједничке активности Центра за социјални рад и органа локалне управе.

Активности Центра за социјални рад остварују се у складу са Законом о социјалној и дјечијој заштити, Одлуком о оснивању Центара за социјални рад и Статутом Центра, а усмјерене су првенствено на обезбјеђивање спровођења одговарајућих облика социјалне и дјечије заштите и непосредно пружање услуга социјалне и дјечије заштите, те преузимање активности у циљу спречавања и сузбијања социјалних проблема.

ЈУ Центар за социјални рад за општину Херцег Нови своју стручну помоћ и услуге пружа свим грађанима који имају пребивалиште на територији општине Херцег Нови, а који се налазе у стању социјалне потребе.

У складу са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији ЈУ Центар за социјални рад за општину Херцег Нови, Центар обавља дјелатност у оквиру три службе и то:

- Служба за дјецу и младе, одрасла и стара лица
- Служба за материјална давања и правне послове
- Служба за финансијско-административне и техничке послове

Објекат Центра за социјални рад се налази на Топлој. Запослено је укупно 20 запосленика.

Према подацима ЈУ Центар за социјални рад за општину Херцег Нови у периоду од 01.01.2018. до 31.12.2018. у Херцег Новом је:

- 50 породица (93 члана) корисника МОП;
- 1.361 корисника личне инвалиднине;
- 387 корисника Додатка за његу и помоћ .

Општина Херцег Нови је 2011. године основала ЈУ Дневни Центар за дјецу са сметњама и тешкоћама у развоју Херцег Нови, која функционише на локацији Топла II, ул. Николе Љубибратића 82 у изнајмљеном простору. У Установи тренутно борави 11 корисника – сви испод 27 година старости, а који болују од: церебралне парализе, аутизма, комбинованих сметњи, рубинстајн тауби, умјерене менталне ретардације и епилепсије.

У Дневном центру корисницима се пружа свеобухватан сервис заштите дјече и омладине са смењама и тескоћама у развоју, у којем се пружају следеће услуге: боравак, превоз дјече, исхрана, социјализација, рехабилитација – физикални третман, елементарно образовање дјече, друштвена и професионална активација дјече, едукација родитеља за самопомоћ дјечи.

Квалитетно пружање услуга захтјева и стручне раднике и сараднике, тако да су запослени у колективу чине: директор, секретар, педагог, психолог, физиотерапеут, групни терапеут-асистент, медицинска сестра/техничар, његоватељица, домаћица, возач, а једанпут седмично са корисницима ради и дефектолог-олигофренолог.

Рад ЈУ Дневни центар финансира се из Буџета Општине Херцег Нови, Министарства рада и социјалног старања као и из донација. У току је изградња објекта за Дневни центар у Суторини, а у плану је и трансформација установе у 27+.

ЈУ Дјечји дом „Младост“ у Бијелој је јавна установа социјалног типа која се бави збрињавањем дјече без родитељског старања и дјече чији је развој ометен породичним приликама. Будући да је једина установа овог типа на подручју Црне Горе, обухвата дјецу са читаве територије државе.

У Дому је тренутно борави око 160 дјече узраста од мјесец дана до пунољетства.

Дом је све до 1979. године био смјештен у објекту који носи назив „Вила Јадранска стража“ у Бијелој. Овај објекат представља задужбину инжењера Тапавице, који је почетком прошлог вијека живио и радио на овим просторима. У земљотресу који је 1979. године погодио црногорско приморје, озбиљно је оштећена стара зграда Дома „Вила Јадранска стража“, па је већ 1980. године изграђен и усељен нови објекат који је и данас у функцији. Овај објекат има површину 4.072 m², а његови смјештајни капацитети износе 200 мјеста. У Дјечијем дому „Бијела“ раде укупно 83 запосленика.

7.1.4. Привреда

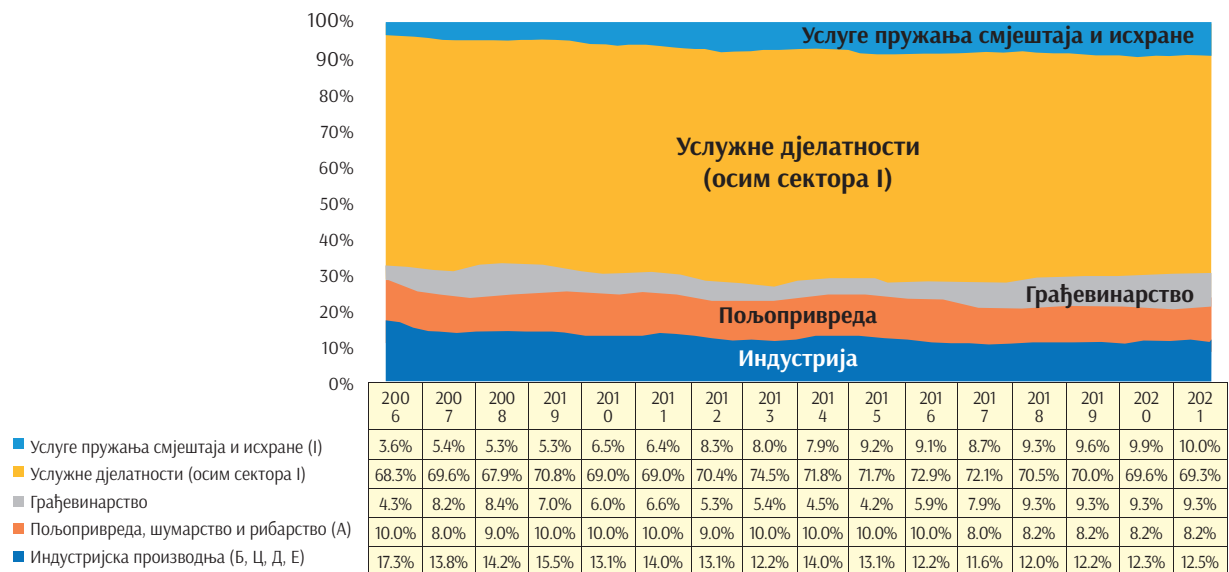
Црногорски привредни систем је у претходном периоду транзиције доживио благу трансформацију. На почетку транзиционе рецесије '90тих година, привредна структура Црне Горе, развијана у оквиру СФРЈ, била је базирана на концепту индустријализације као модела развоја, чије је учешће индустријске производње у ДП 1990. године износило 35%. Данас се та структура знатно разликује што утиче на креирање знатно другачије слике структуре и облика привредних субјеката који се орјентишу ка другим секторима који нису класичног индустријског карактера.

Следећи график упућује и на постепено мијењање структуре црногорске економије, са „преиндустријализоване“ и „круте“ економије (економске структуре) за југословенско тржиште до степене изградње отворене, еуризоване и сервисно орјентисане економије, значајно зависне од екстерне тражње, са моделом развоја базираном на расту страних директних инвестиција (СДИ) и јачању сектора услуга (у ком је и највећи раст запослености). Посматрајући период од обнове независности, такође се потврђује тај тренд.¹⁰

¹⁰ www.mek.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx

Структура Бруто додате вриједности 2006-2017. и пројекције до 2021. године

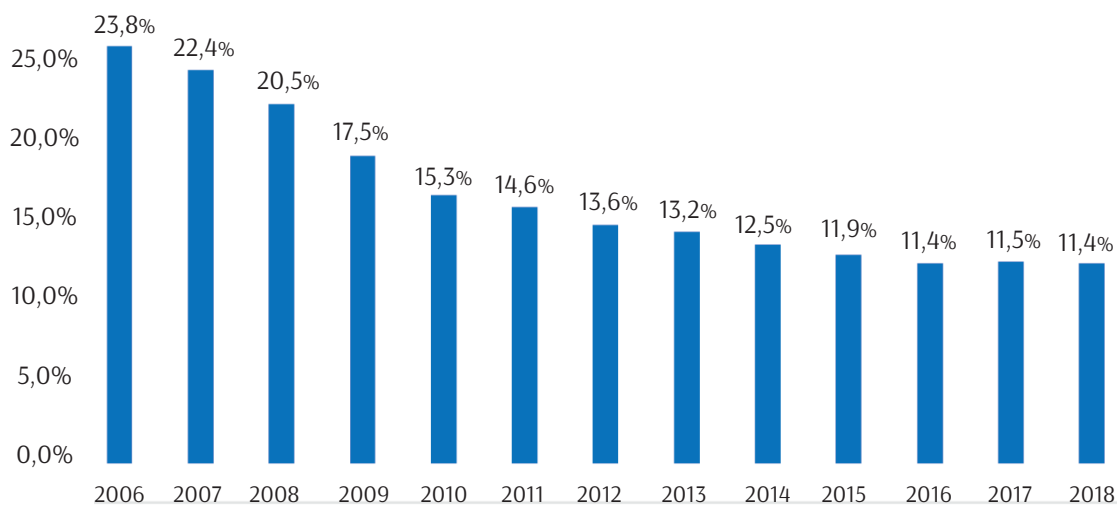

Извор: Управа за статистику-Монстат, 2019, ПЕР 2019-2021;

Учешће сектора Б, Ц, Д и Е (индустријска производња у ужем смислу) наставља да биљежи тренд опадања бруто додате вриједности (БДВ), са 17% у 2006, и „зауставља“ на 12% у 2018. години (прерађивачка индустрија је смањена са 9% на 5% унутар те структуре). Пројекције МФ у Програму економских реформи указују на благи пораст укупне индустријске производње у средњорочном периоду, до 12,5% у структури БДВ-а до 2021. године. Услужни сектор се стално повећава до 2017. године, док у њима сектор пружања услуга смјештаја и услуге хране показују континуирани раст у средњем року (до 10% у БДВ). Пољопривреда је консолидована на 8,2% учешћа БДВ-а до 2021. године.

Код кретања регистрованог броја запослених у индустрији у периоду 2006–2018. године, биљежи се тренд пада, што је представљено на графику.

Запосленост у индустрији 2006–2018. (%)

Извор: Управа за статистику-Монстат, 2019

Прелазак са централно-планске на систем тржишне економије, као и распад заједничке државе и грађански рат у окружењу, утицали на промјену структуре црногорске привреде која је сада доминантно услужно оријентисана. Према документу индустријска политика Црне Горе 2019–2023. године, диверзификација индустрије представља веома важан сегмент даљег развоја, у ком правцу и планови и пројекције развоја треба да иду ка производњи еколошке хране и пића, грађевинарства, финансијских услуга, производњи производа са већим степеном прераде.

У Херцег Новом је деиндустријализација промјенила привредну слику гашењем великих пословних система који су били у друштвеном власништву због чега се отворила могућност за стварање великог броја малих и средњих предузећа која су у функцији лаке индустрије која је компатибилна са туризмом и услужним сектором.

Број пословних субјеката у Херцег Новом и Црној Гори у 2018. години

Број пословних субјеката у Црној Гори у 2018. години износио је 33.812, што у односу на 2017. годину кад их је било 30.286, изражено у процентима, представља повећање од 11,6%.

Активни пословни субјекти по општинама, упоредо,
за 2016. годину, 2017. годину и 2018. годину

ОПШТИНА	ФРЕКВЕНТНОСТ 2016	ПРОЦЕНАТ	ФРЕКВЕНТНОСТ 2017	ПРОЦЕНАТ	ФРЕКВЕНТНОСТ 2018	ПРОЦЕНАТ
Андријевица	72	0,3	72	0,2	75	0,2
Бар	2.718	9,6	2.873	9,5	3.092	9,2
Беране	506	1,8	519	1,7	547	1,6
Бијело Поље	1.033	3,7	1.092	3,6	1.172	3,5
Будва	3.267	11,6	3.562	11,8	4.541	13,4
Цетиње	665	2,3	713	2,3	747	2,2
Даниловград	487	1,7	536	1,8	581	1,7
Гусиње	15	0,0	24	0,1	30	0,1
Херцег Нови	2.201	7,8	2.321	7,7	2.467	7,3
Колашин	211	0,8	225	0,7	230	0,7
Котор	1.201	4,2	1.257	4,2	1.368	4,0
Мојковац	150	0,5	150	0,5	159	0,5
Никшић	1.782	6,3	1.868	6,2	1.990	5,9
Петњица	19	0,1	20	0,1	27	0,1
Плав	111	0,4	107	0,3	113	0,3
Пљевља	579	2,1	591	2,0	617	1,8
Плужине	34	0,1	33	0,1	34	0,1
Подгорица	10.333	36,6	11.220	37,1	12.556	37,1
Рожаје	557	2,0	583	1,9	609	1,8
Шавник	39	0,1	38	0,1	39	0,1
Тиват	1.166	4,1	1.304	4,3	1.573	4,7
Улцињ	996	3,5	1 042	3,4	1 101	3,3
Жабљак	126	0,4	136	0,4	144	0,4
Укупно	28.268	100,0	30.286	100,0	33.812	100,0

Извор: Монстат.орг

Посматрајући 2018. годину, највећи број пословних субјеката забиљежен је у Подгорици и то 12.556, односно 37,1% од укупног броја пословних субјеката, затим сљеди Будва са 4.541, што представља 13,4% од укупног броја и Бар са 3.092 пословних субјеката, тј. са 9,2% учешћа у укупном броју. У Херцег Новом број пословних субјеката је у порасту у односу на претходну годину и износи 2.467 или 7,3% од укупног броја субјеката.

Упоредјујући податке из 2018. године са подацима из 2017. године и 2016. године у поменути општинама Бару, Будви и Подгорици, као и Херцег Новом забиљежен је пораст броја пословних субјеката.

У табели је приказана анализа броја микро, малих и средњих предузећа у свим градовима Црне Горе разврстаних по регионима.

Број ММС предузећа по ЈЛС, 2016-2018. година

Година	2016		2017		2018	
ЈЛС	ММСП	Бр. зап.	ММСП	Бр. зап.	ММСП	Бр. зап.
Бар	2.581	9.888	2.624	10.255	2.821	11.051
Будва	2.822	12.739	3.026	13.746	3.986	15.704
Херцег Нови	2.076	9.97	2.127	10.407	2.239	11.496
Котор	1.045	6.077	1.101	6.404	1.187	6.918
Тиват	1.128	5.381	1.25	5.782	1.502	6.736
Улцињ	827	3.63	872	3.779	901	4.343
Приморски регион	10.479	47.685	11	50.373	12.636	56.248

Извор података: Пореска управа Црне Горе

Укупан број предузетника у 2018. години био је 9.619 што је у односу на 9.344 колико их је било у 2016. години повећање за 2,9%, број запослених код предузетника повећан са 9.344 у 2016. на 9.619 у 2018. години или такође за 2,9%. У посматраном периоду број предузетника је повећан у Сјеверном региону за 19,6%, док је у Средишњем и Приморском региону дошло до смањења за 1,3% односно 0,2%. Кад су у питању запослени код предузетника, до повећања је дошло у Сјеверном региону за 22,4% и Приморском за 12,1%, а смањење је забиљежено у Средишњем региону за 14,1.

У Херцег Новом је примјетан тренд раста броја микро, малих и средњих предузећа и у 2018. години је износио 11.496, што га сврстава на друго мјесто у приморском региону одмах након Будве. Отварањем нових туристичких и других капацитета овај тренд ће се наставити.

У табели је приказан опорезиви доходак по општинама у Црној Гори. Може се закључити да Херцег Нови из године у годину доживљава раст дохотка по броју становника што је један од показатеља развијености јединице локалне самоуправе ЈЛС. Опорезиви доходак ЈЛС је укупан износ дохотка који су током фискалног периода остварили порески обвезници (физичка лица) која имају пребивалиште односно боравиште на подручју ЈЛС. Стављањем у однос овако оствареног дохотка са бројем становника ЈЛС добија се доходак по становнику, један од индикатора на основу којег се прати степен развијености ЈЛС.

Доходак по становнику ЈЛС за 2017. и 2018. годину

ЈЛС	Опозивни доходак ЈЛС 2017.	Опозивни доходак ЈЛС 2018.	Бр.станов. (попис 2011)	Per capita 2017.	Per capita 2018.
Андријевица	5.838.082,58	13.116.655,30	5.071	1.151,27	2.586,60
Беране	43.493.962,64	47.776.681,64	2.848.820	1.526,75	1.677,08
Бијело Поље	59.394.647,91	62.901.023,77	46.051	1.289,76	1.365,90
Гусиње	703.820,93	775.270,46	4.027	174,78	192,52
Колашин	17.316.071,38	21.367.966,97	8.380	2.066,36	2.549,88
Мојковац	15.628.663,38	17.076.590,41	8.622	1.812,65	1.980,58
Петњица	1.014.500,61	1.274.725,22	5.482	185,06	232,53
Плав	9.973.021,88	11.174.026,52	9.081	1.098,23	1.230,48
Пљевља	63.096.341,72	65.568.127,90	30.786	2.049,51	2.129,80
Плужине	6.963.094,70	7.185.776,06	3.246	2.145,13	2.213,73
Рожаје	18.221.878,35	22.338.168,19	22.964	793,50	972,75
Шавник	3.488.469,56	3.654.127,01	2.070	1.685,25	1.765,28
Жабљак	7.940.896,50	8.444.842,53	3.569	2.224,96	2.366,16
Сјеверни регион	253.073.452,14	276.107.802,83	177.837	1.423,06	1.552,59
Цетиње	41.430.022,48	44.954.819,37	16.657	2.487,24	2.698,85
Даниловград	36.278.157,24	39.111.194,07	18.472	1.963,95	2.117,32
Никшић	149.469.165,95	164.113.471,02	72.443	2.063,27	2.265,42
Подгорица	644.587.080,78	717.852.139,00	185.937	3.466,70	3.860,73
Средишњи регион	871.764.426,45	966.031.623,46	293.509	2.970,15	3.291,32
Бар	84.144.078,73	95.579.163,06	42.048	2.001,14	2.273,10
Будва	97.214.488,77	116.808.350,94	19.218	5.058,51	6.078,07
Херцег Нови	80.493.395,39	89.440.234,11	30.864	2.608,00	2.897,88
Котор	66.477.922,51	74.173.156,64	22.601	2.941,37	3.281,85
Тиват	53.464.173,28	62.046.692,17	14.031	3.810,43	4.422,11
Улцињ	30.048.205,47	34.685.432,18	19.921	1.508,37	1.741,15
Приморски регион	411.842.264,15	472.733.029,10	148.683	2.769,94	3.179,47
Укупно Црна Гора	1.536.680.142,74	1.714.872.455,39	620.029	2.478,40	2.765,79

Извор: Пореска управа, Монстат

Приликом анализе ових показатеља треба узети у обзир број компанија које отварају нерезиденти због повремених пословних активности, али позитиван тренд раста је потребно одржати у будућем периоду.

Преглед остварених прихода, добити/губитака

Година	Приходи		Добит		Губитак	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Подгорица	4.881.775,845	5.223.830,398	306.776,895	354.506,865	-129.625,207	-139.680,869
Даниловград	157.383,246	173.948,214	9.273,222	13.888,556	-1.147,186	-1.373,228
Никшић	864.233,476	900.482,814	42.176,199	79.498,230	-10.327,795	-13.715,518
Цетиње	113.396,755	125.868,195	2.603,769	2.943,208	-2.300,171	-3.586,681
Централна р.	6.016.789,322	6.424.129,621	360.830,085	450.836,859	-143.400,359	-158.356,296
% цент. р.	73	72,9	65,3	70,5	42,5	45,6
Андријевица	6.896,831	10.731,592	348.698	837.740	-295.521	-216.690
Беране	60.146,480	56.282,669	2.884,023	2.445,329	-2.587,383	-2.094,158
Бијело Поље	276.224,422	263.323,041	10.654,629	6.172,914	-2.108,817	-2.359,490
Гусиње	–	15.120	–	0	–	0
Колашин	17.859,861	21.096,062	1.745,941	2.147,206	-11.516,456	-1.420,033
Мојковац	22.336,078	22.258,383	1.146,648	1.307,879	-257.644	-641.777
Плав	10.335,915	8.724,533	182.836	258.277	-1.404,132	-251.518
Петњица	–	81.194	--	1.533	–	0
Рожаје	43.889,497	50.320,208	2.345,441	3.136,203	-1.349,295	-2.148,888
Плужине	2.246,385	2.189,801	66.692	74.598	-29.349	-15.489
Савник	3.263,683	411.210	574.947	209.587	-360.397	-403.883
Жабљак	3.236,557	7.044,622	155.058	475.086	-174..277	-397.402
Пљевља	129.978,689	129.667,289	16.896,794	11.795,470	-6.247,238	-6.968,989
Сјеверна р.	576.414,398	575.145,724	37.001,707	28.861,822	-26.330,509	-16.723,296
% сјеверна р.	7	6,5	6,7	4,5	7,8	4,8
Бар	298.114,637	330.772,031	22.429,729	23.936,222	-37.779,064	-42.540,136
Будва	470.302,288	516.687,996	57.548,000	67.084,257	-66.849,342	-59.647,613
Х.Нови	256.524,018	317.045,975	25.207,913	22.265,479	-23.164,195	-21.120,241
Котор	261.935,103	267.949,157	22.130,945	18.961,262	-10.057,838	-14.665,541
Тиват	265.110,207	280.342,122	21.639,847	20.880,884	-29.702,777	-30.450,116
Улцињ	96.847,806	102.112,032	5.530,855	6.863,931	0	-3.650,285
Јужна р.	1.648.834,059	1.814.909,313	154.487,289	159.992,035	-167.553,216	-172.073,932
% јужна р.	20	20,6	28	25	49,7	49,6
УКУПНО	8.242.037,779	8.814.184,658	552.319,081	639.690,716	-337.284,084	-347.153,524

Извор: Пореска управа Црне Горе

Привредни субјекти су у 2018. години исказали укупан приход од 8.814,2 милион € или 6,9% више у односу на 2017. годину. Највећи приходи остварени су у централној регији 72,9%, и биљеже раст од 6,8%. Јужна регија учествује са 20,6% у укупним приходима што је 10,1% више у односу на 2017. годину, док сјеверна регија, са учешћем од 6,5% у укупним приходима, биљежи пад од 0,2%. Посматрајући по општинама, највећи раст остварених прихода у 2018. у односу на претходну годину забиљежен је у Андријевици 155,6%, Жабљаку 117,7%, Херцег Новом 23,6%.

Тренд раста у Херцег Новом показује тенденцију убрзаног развоја отварањем нових великих хотела и пратећих компанија које су комплементарне са туризмом.

У наредној табели је приказан преглед броја запослених по општинама и величини привредних субјеката. Као што се може видјети на основу упоредне анализе Херцег Нови се котира добро у поређењу са другим приморским општинама када је у питању укупан број запослених. Ова

анализа показује да је највећи број запослених сконцентрисан у предузећима која броје између 6-50 запослених док више нема предузећа која броје од 151-200 запослених и 201-250 запослених. Резултат посртања великих друштвених предузећа, као и лоших модела приватизација је довео до гашења неких великих система у којима је био велики број запослених. Тенденција развоја у будућем периоду ће бити више усмјерена на мала и средња предузећа.

Преглед броја запослених по општинама и величини привредних субјеката

ЗАПОСЛЕНИ	Укупно запослених	0-1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-150 запосл.	151-200 запосл.	201-250 запосл.	преко 250 запосл.
Бар	7.650	1.091	1.905	2.712	579	281	159	0	923
Будва	12.132	2.027	2.286	3.306	478	248	345	457	2.985
Х. Нови	6.963	890	1.443	2.340	1.036	523	0	0	731
Котор	4.544	426	1.029	1.813	467	109	700	0	0
Тиват	4.331	669	946	1.729	456	106	168	0	257
Улцињ	2.197	274	734	911	146	132	0	0	0
Јужна регија	37.817	5.377	8.343	12.81	3.162	1.399	1.372	457	4.896
% јужна р.	30,2	45,6	42,7	35,4	28,4	18,8	22,3	21,2	16,0

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

Општина је на нивоу развијености изнад црногорског просјека. Доминантне привредне дјелатности Општине Нерцег Нови биле су: туризам, угоститељство, бродоградња, саобраћај, трговина и мала привреда. Остале привредне гране, укључујући рибарство и пољопривреду, су све више заостајале. Криза је утицала на пад већине привредних сектора. Грађевински сектор је показао драстичан пад и смањење запослености, док туризам задржава своје показатеље стабилним и у кризним временима.

У табели је дат преглед података о броју привредних субјеката, приходима, зарадама, запосленима по секторима дјелатности у Херцег Новом:

Преглед података о броју привредних субјеката, приходима, зарадама, запосленима по секторима дјелатности у Херцег Новом

	Број прив. субј.	0 или 1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-250 запосл.	преко 250 запосл.	Приходи	Приходи - учешће %	Бруто исплаћ. Зараде	Број запосл.	Запосл. - учешће %
Пољопривреда, шумарство и рибарство	8	6	1	1	0	0	0	2.668,557	0,80%	79.046	25	0,40%
Вађење руда и камена	1	0	1	0	0	0	0	267.468	0,10%	53.048	4	0,10%
Прерађивачка индустрија	107	56	34	17	0	0	0	28.549,171	9,00%	1.278,966	375	5,40%

Снабдијевање ел. енергијом гасом и паром	2	2	0	0	0	0	0	0	0,00%	6.109	2	0,00%
Снабдијевање водом, управљање отпадним водама	4	2	0	0	0	2	0	7.366,229	2,30%	2.806,397	287	4,10%
Грађевинарство	206	122	49	34	0	1	0	87.662,616	27,70%	5.575,456	760	10,90%
Трговина на велико и трг. На мало и поправка моторних возила	352	189	124	38	1	0	0	73.505,774	23,2%	4.531,198	1.144	16,40%
Саобраћај и складиштење	58	25	18	11	4	0	0	27.577,373	8,70%	4.788,854	570	8,20%
Услуге смјештаја и исхране	238	86	103	45	4	0	0	30.509,661	9,60%	5.666,333	1.245	17,90%
Информисање и комуникације	88	66	19	3	0	0	0	1.701,254	0,50%	467.186	153	2,20%
Финансијске дјелатности и дјелатност осигурања	9	7	2	0	0	0	0	581.745	0,20%	56.477	14	0,20%
Пословање некретнинама	102	68	24	10	0	0	0	7.843,078	2,50%	3.233,738	259	3,70%
Стручне, научне и техничке дјелатности	226	139	70	15	2	0	0	23.378,384	7,40%	2.941,085	659	9,50%
Административне и помоћне услужне дјелатности	86	57	19	8	2	0	0	6.149,754	1,90%	1.579,483	369	5,30%
Државна управа и одбрана и обавезно социјално осигурање	1	0	1	0	0	0	0	78.069	0,00%	19.267	4	0,10%
Образовање	10	6	2	2	0	0	0	1.356,875	0,40%	573.887	39	0,60%
Здравствена и социјална заштита	7	2	3	0	0	1	1	15.896,346	5,00%	6.560,276	862	12,40%
Умјетност, забава и рекреација	31	22	7	2	0	0	0	740.134	0,20%	314.789	67	1,00%
Остале услужне дјелатности	70	42	27	1	0	0	0	1.213,487	0,40%	314.577	125	1,80%
УКУПНО	###	897	504	187	13	4	1	317.045,975	100%	40.846,172	6.963	100%

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

Према подацима за 2018. годину који су наведени у табели највећи број привредних субјеката (352 пр. субјекта) био је у трговини на велико и мало као и поправци моторних возила, након

тога слѣде услуге смјештаја и хране (238 пр.субјеката) и стручне, научне и техничке дјелатности (226 пр.субјеката).

Када анализирамо учешће прихода по областима у укупним приходима највећи проценат остварен је у грађевинарству 27.7%, затим у трговини на велико и мало као и поправци моторних возила 23.2% и услугама смјештаја и хране 9.6%.

Сектор пољопривреде, шумарства и рибарства броји свега 8 привредних субјеката. У овом сектору постоји велики потенцијал за отварање нових фирми и повећање броја запослених јер су и пољопривреда и рибарство у функцији подршке туризму. Потенцијал постоји и у прерађивачкој индустрији, као и образовању, умјетности, забави, рекреацији, креативним индустријама и услужном сектору. У будућем периоду потребно је планирати полицентричан територијални развој.

Потребно систематски и планирано радити на циљном повезивању руралних са урбаним срединама, што ће утицати на побољшавање квалитета живота становништва руралног подручја, одрживо коришћење природних ресурса и заштиту посебних природних и културних добара. Велико и разуђено залеђе отвара могућност за стварање нових подграна туризма као што су: еко-рурални, гастрономски, планински, авантуристички и др. На овај начин се врши диверзификација укупног туристичког производа и залеђе ставља у директну или индиректну функцију развоја. Улагање у одрживу пољопривреду је рационално коришћење инвестиција, зато што, поред синергије са бројним секторима, доноси и бројне друштвене користи (нематеријалне и немјерљиве услуге екосистему). Пољопривреду у Црној Гори карактерише разноврсност производње по регионима (разноликост агроеколошких и климатских услова омогућава велику разноликост гајених биљних и животињских врста), као и постојање великог броја аутохтоних врста и сорти у биљној и раса у сточарској производњи. Пољопривреду карактерише висока комплементарност с другим приоритетним секторима, а посебно са туризмом као покретачем свих видова агротуризма и здравственог туризма кроз презентовање традиционалне гастрономије у контексту туристичке понуде што је један од стратешких циљева Стратегије паметне специјализације Црне Горе.¹¹ Реализација активности које воде побољшању живота и привређивања на селу, подразумева инвестирање у развој пољопривредне производње, изградњу и обнову сеоске инфраструктуре, едукацију и стручно усавршавање сеоског становништва, креирање сеоског туризма, промовисање традиционалних и културних вриједности, заштиту природне и животне средине. Кроз подршку коју пружа Министарство пољопривреде потребно је радити на прекограничним пројектима са сусједним државама у сврху креирања и промовисања аутохтоних брендова и стварање могућности кластеризације газдинстава. Обзиром да је органска пољопривреда одрживи облик пољопривредне производње, све више добија на значају кроз пласман ка ресторанима и крајњим потрошачима.

Будући економски развој је потребно трасирати на новим пословним моделима. СПР у будућем периоду треба да створи основу за стварање стратешких смјерница и праћење имплементације ових модела. На овим основама треба развијати лаке монтажне индустрије производњу хране, рециклажу отпада, занатство, креативне индустрије, логистику, рибарство, информационо-комуникационе технологије и др. Тако ће се стварати научно утемељена стратегија која са практичним искуствима држава из окружења треба да омогући дугорочну одрживост пословних модела у различитим секторима.

7.1.4.1. Туризам и угоститељство

Опште карактеристике туристичке понуде у општини Херцег Нови

Географски положај. Општина Херцег Нови припада подручју Боке Которске као јединственој географској цјелини. Географску позицију Боке Которске одређују: са југоисточне стране кречњачки

¹¹ http://www.mna.gov.me/ministarstvo/Strategija_pametne_specijalizacije?alphabet=cyr

масиви Ловћена (к. 1749 m) „чија се приморска подгорина стрмим одсјеком издиже непосредно изнад Котора“¹², сјеверозападну страну омеђују огранци Орјена (к. 1895 m), Радоштака (к. 1446 m) и Добраштице (к. 1570 m); кречњачки масив Касон (к. 873 m) уздиже се изнад Пераста, док се у јужном дијелу према отвореном мору налазе два полуострва: Витаљинско, на сјеверозападној и Луштитчко на југоисточној страни. Средишњи дио подручја чине Врмачко полуострво на југоистоку и Девесињско на југозападу растављени тјеснацом Вериге који акваториј залива дијели на два унутрашња, Рисански и Которски, и два спољашња, Тиватски и Топалски.¹³

Подручје Општине Херцег Нови које као дио Боке Которске, припада југоисточном дијелу јадранског приморја налази се између 18° 25 и 18° 42 источне географске дужине и 42° 32 сјеверне географске ширине. Сјеверо-источни дио подручја оивичен је масивом Орјен, док се према западу граничи са Коначима. Јужни дио подручја припада Топљанском и Херцегновском заливу и дијелу Тиватског залива, укључујући полуострво Луштица (568 m/mm). Преко Бококоторских врата (ширине 1,6 морских миља), излази се на отворено море поред рта „Оштра“. Подручје Општине Херцег Нови, одвојено је на источној страни од масива Врмац (768 m/mm) тјеснацом Вериге, чији најужи дио има ширину 300 m.¹⁴

Површина мора Херцегновског залива износи 28,6 km², острвска површина (Мамула, Арза), износи 0,04 km² и укупна дужина обале Херцегновског залива износи 45.235 km, од чега сјеверозападна обала има дужину 20.345 km, а југоисточна обала има дужину 24.890 km. На основу односа стварне дужине обале и дужине мјерене по правој линији, добија се коефицијент разуђености која за подручје Херцегновског залива износи 5,19 km.¹⁵

У општини Херцег Нови постоји 26 локација плажа и купалишта, које се воде у регистру ЈП „Морско добро“ – Атлас црногорских плажа и купалишта по општинама¹⁶, укупне дужине купалишта од 10.832,1 m и са укупном површином од 91.552 m². Највећи плажни простор се налази на локацијама: Бијела (1.243 m дужине и 11.049 m² површине), Шеталише Пет Даница - Савина (1.957 m дужине и 7.400 m² површине) и Њивице (1.109 m дужине и 6.900 m² површине). Према ПППНМД за уређена купалишта примјењује се норматив од 4 до 8 m² по купачу, а у зависности од нивоа услуга на купалишту. Код хотела, тај норматив може бити и већи. Према категорији/врсти купалишта доминирају јавно/породична и хотелска купалишта. Важно је напоменути да постоји једно јавно купалиште за псе, купалиште посебне намјене (нудистичко) у Њивицама, два купалишта са природим љековитим факторима и wellness садржајима у Игалу, као и два јавна купалишта за активан одмор (спортско, рекреативно и адреналинско) на територији општине. На купалиштима се углавном налази плажни мобилијар.

Саобраћајна повезаност и лака доступност су предности овог подручја и представљају темељни предуслов његове туристичке валоризације.

Географски положај и морски акваториј детерминише специфичност климе, флоре, фауне као и осталих природних одлика подручја у смислу туристичких погодности.

Културно-историјско наслеђе и остали антропогени фактори од значаја за туризам, у битној су мјери одређени географском позицијом овог простора.

Могуће је оцијенити да херцегновско подручје има квалитетан и потицајан географски положај за развој туризма захваљујући медитеранској клими, саобраћајној доступности преко два аеродрома у непосредној близини те специфичном културно-историјском наслеђу управо због свог положаја, што привлачи посјетиоце.

¹² Д. Поповић и А. Стерниша, *Флора и вегетација херцегновског подручја с посебним освртом на парковско биље* (Херцег Нови, 1971).

¹³ Поповић и Стерниша.

¹⁴ Општина Херцег Нови, Просторни план до 2020. године (Херцег Нови, 2010).

¹⁵ Општина Херцег Нови.

¹⁶ Јавно предузеће за управљање морским добром Црне Горе, *Атлас Црногорских плажа и купалишта по општинама*: Херцег Нови, април 2019, 2019 <<http://www.morskodobro.com/index.php/korienje-morskog-dobra/kupalita-66241/atlas>> [accessed 8 November 2019].

Рељеф. На геоморфолошки сложенем подручју Боке Которске као најизразитији облик уочава се Бококоторски залив.

Рељеф карактерише паралелно пружање брда и удолина непосредно изнад мора у динарском правцу (сјеверозапад-југоисток). Простор Боке сачињавају „горњокретацејски спрудни кречњаци и доломити, који припадају турону“¹⁷.

Херцегновско подручје, геоморфолошки гледано, нема знатна ограничења за развој туризма, што се посебно односи на просторе: Суторинске, Подске, Мељинске, и Кутске удолине; Ривијера Кумбор – Бијела; Каменско-морињска удолина са нагласком на подручје Врбања; југозападни простор Луштице са обалом од Роса до рта Кочиште, с нагласком на природне атрактивности већих и мањих залива и увала и уз посебност локалитета Плаве шпиље.

Сјевероисточни простор Девесиљског гребена као и сјевероисточни простор Луштице представљају развојна ограничења.

Клима. На херцегновском подручју средња годишња температура ваздуха је 16,3 °С. Просјечна температура од маја до септембра је око 25 °С, што омогућава сезону пливања преко пет мјесеци, јер је просјечна температура мора прилично висока и креће се између 22 °С и 26 °С. Просјечна годишња количина падавина износи 2113,7 м³.¹⁸

На основу разлике између најтоплијег и најхладнијег мјесеца у години (16 °С) могуће је подручје Херцег Новог означити као прелазни температурни тип између маритимне и континенталне климе.¹⁹

Са 200 сунчаних дана у години, Херцег Нови је један од најсунчанијих градова не само у Црној Гори него и у Европи, па самим тим, има могућност позитивног прилива туриста током цијеле године. У јулу и августу има просјечно око 11 сунчаних сати дневно.²⁰

Климатски фактори представљају развојну предност туризма херцегновског подручја. Температурне одлике, инсолација и распоред вјетрова омогућује у већем дијелу године изразито повољне предуслове за боравак туриста. Трајање туристичке сезоне, са климатског аспекта није ограничено годишњим добима. Посебну повољност представља изразито кратко трајање периода гријања, обзиром на број мјесеци, са просјечном температуром испод 18 °С, што знатно смањује трошкове пословања. Ограничење представља годишњи режим падавина посебно током касног прољећа и јесени са аспекта факултативних и излетничких програма.²¹

Флора и фауна. Подручје Херцег Новог што се тиче биљног покривача могуће је подијелити у двије вегетацијске зоне.²²

Субмедитеранска зона у хоризонталном и вертикалном правцу пружања према копну сса 6 km ваздушне линије од мора на надморској висини до 900 m, са доминирајућом листопадном вегетацијом коју углавном чине шуме, ливаде, пашњаци, мочваре, биљке старих зидина, као и разне култивисане површине.

Еумедитеранска зона простире се дуж уског обалног појаса, у којој је могуће запазити више интересантних локалитета.²³

¹⁷ З. Бешић и А. Павић, *Геолошки састав Боке Которске: природна богатства Боке Которске и туризам*, Зборник радова из науке, културе и умјетности Бока, 10. II (1979), стр. 9.

¹⁸ Секретаријат за туризам и економски развој и Туристичка организација Херцег Нови, *Анализа постојећег стања и СВОТ анализа* (Херцег Нови, 2019).

¹⁹ Бешић и Павић.

²⁰ Секретаријат за туризам и економски развој и Туристичка организација Херцег Нови.

²¹ Републички хидрометеоролошки завод Титоград, *Хидрометеоролошке подлоге за регион захваћен земљотресом 1979* (Титоград, 1979).

²² Поповић и Стерниша.

²³ А. Стерниша, *Програм уређења пејзажа у захвату Морског добра и контакт зоне на подручју Боке Которске* (Херцег Нови, 1999).

Постојеће стање флоре и вегетације херцеговског подручја могуће је третирати као туристичку атрактивност, под условом њеног очувања. Парковно-пејзажни и хортикултурни потенцијал представља развојну шансу, посебно за одређене видове туризма.

На основу прегледа основних флористичко-вегетативних обиљежја може се оцијенити да се ради о јакој тржишној тачки туристичког производа херцеговског подручја.

Фауну чине космополитске, холарктичке, палеарктичке, и медитеранске врсте.²⁴

Ловнотуристичке могућности представљају изразиту развојну шансу туризма херцеговског подручја. Недовољно коришћење ловног потенцијала у туристичке сврхе као резултат слабог интересовања носилаца туристичке понуде може бити ограничавајући фактор туристичког развоја и слаба тачка укупног туристичког производа херцеговске дестинације.

Посебно је потребно уочити потенцијал подручја планине Орјен, као перспективно јаке тачке туристичког производа дестинације Херцег Нови, обзиром да је 2018. Парк природе „Орјен“ проглашен заштићеним и исте године формирана Агенција за развој и заштиту Орјена (у даљем тексту: Агенција) као управљач Парка.

Орјен представља важан развојни потенцијал, првенствено као допуна приморском туризму. Полудневне и цјелодневне организоване излетничке туре су сегмент који има највећи потенцијал за раст. Близина развијених туристичких центара на обали обезбијеђује омогућава велики број потенцијалних корисника. Иако је број посјетилаца Орјена у току ове сезоне број посјетилаца порастао, то је још увијек јако далеко од могућности ове излетничке дестинације. Дио проблема је саобраћајна инфраструктура, гдје локални сеоски путеви не омогућавају пролазак туристичких аутобуса. Такође, осјећа се потреба за мултиплицирањем садржаја понуде на самој микро-дестинацији каква је Врбањ, а ово како би посјетилац могао да проведе вријеме у више различитих активности.²⁵ У понуди Агенције постоје вођене туре које обухватају пјешачење, планинарење, теренску вожњу, гастро туре и спелеологију (детаљан извјештај са описом природних, створених и предioniх одлика природног добра, погледати у поглављу Парк природе „Орјен“).

Хидрографија. Хидрографски потенцијал херцеговског подручја је недовољно искоришћен за потребе квалитетног водоснабдијевања што представља знатно ограничење коришћењу развојних ресурса у туризму. Квалитет морске воде може се сматрати пријетњом за даљну туристичку валоризацију, обзиром на изражену тенденцију онечишћења, посебно на одређеним локацијама. Море као туристички ресурс, уз обавезу чувања, представља изразиту развојну шансу.

Културно-историјска баштина. Резултат бурних историјских збивања на подручју Херцег Новог је богато културно-историјско наслијеђе, специфичност обичаја, фолклора и гастрономије.²⁶

Атрактивну фортификациону архитектуру Херцег Новог чине: тврђава Форте Маре настала у периоду XIV–XVII в. – адаптирана у Љетни биоскоп; тврђава Канли кула саграђена у периоду XV–XVI в. адаптирана за Љетну позорницу; тврђава Шпањола из XVI в., која спада у најочуваније фортификационе објекте у Црној Гори; утврде Мамула и Арза на улазу у Бококоторски залив.²⁷

Из богатог садржаја Завичајног музеја посебно се издвајају: историјска збирка са документи-ма, гравирама и фотографијама Херцег Новог и његовог подручја; збирку из историје поморства Херцег Новог; збирку старих икона гдје се осим примјерака грчких и руских школа посебно истиче Бокелска школа Рафаиловић Димитријевић из XVII, XVIII и XIX в.; парапетна плоча у прероманичком стилу из цркве Св. Томе у Кутима (XI в.); археолошку збирку предмета од неолита до касне антике и раног средњег вијека; праисторијске налазе са подручја Боке (неолитска сјекира

²⁴ Секретаријат за туризам и економски развој и Туристичка организација Херцег Нови.

²⁵ Агенција за развој и заштиту Орјена д.о.о. Херцег Нови, Опис Природних, Створених и Предioniх Одлика Природног Добра, Парка Природе „Орјен“ (Херцег Нови, 2019).

²⁶ Стерниша.

²⁷ Стерниша.

из Луштице, бронзана сјекира из Пода, гробни налази из илирских гомила у Глоговику и Врбању, керамички фрагменти илирског ритуалног посуђа, један илирски гроб из локалитета Глоговик, античке амфоре, фрагменти и декоративне пластике из антике и раног средњег вијека).

Архив Херцег Новог, чија зграда представља једну од најљепших архитектура позног готичког стила, посједује изузетно богат документациони и библиотечки фонд. Документација постоји у континуитету од XVII в. Библиотечки фонд броји око 30.000 свезака.

Истичу се Фарлатијев *Iliricum sacrum*; Визијанијева *Flora dalmatica*; Марксов Капитал из 1872; комплетна историја умјетности *Prophile Kunstgeschichte*; дјела Платона, Хегела, Канта, Аристотела, Карацића, Његоша и др.; једна инкунабула и десет квази-инкунабула; бројне енциклопедије, рјечници, часописи и алманаси.

Кључне манифестације које имају туристички значај су: Празник мимозе, ХАПС Херцеговске априлске свечаности, Орјенски маратон, Међународни дјечији карневал, Гитар Арт Самер Фест, Монтенегро Филм Фестивал, Међународни сајам књига „Трг од књиге“, Меморијални пливачки маратон „Марио Дидо Марић“, Међународни мото скуп, Херцеговски стрип фестивал, Интернационални сусрет клапа „Новска скалинада“, Биг гејм фишинг, Џез Беј фестивал, Дани музике.

Обзиром на културно-историјски развој овог подручја, могуће је као специфичност оцијенити обичаје, фолклор и гастрономију Боке Которске у односу на друге дијелове Црне Горе. Мјешавина култура, народа и вјера створила је јединствено културно подручје препознатљиво као „сусрет“ Истока и Запада, континента и мора.

Културно-историјско наслеђе укупно гледано, представља изразиту атрактивност у туристичкој понуди Херцег Новог. Могуће је, већи број сегмената културно-историјске баштине, одредити као развојну шансу и конкурентску предност туристичке дестинације.

Фортификација (Цитадела) Мезалуна због рушевног стања у ком се налази, није у функцији туризма.

Фортификација Шпањола, иако изузетно очувана, није туристички искоришћена и представља развојно ограничење због девастираног околног простора и лошег приступног пута. Фортификације Канли кула и Форте Маре недовољно су туристичке валоризоване кроз функцију Љетње позорнице и Љетњег биоскопа.

Добра координација активности Туристичке организације Херцег Нови (ТОХН) и културних институција, првенствено ЈУК „Херцег Фест“, је битан предуслов успјешног ефектуирања туристичке понуде на бази културне баштине и нарочито у домену манифестационог туризма.

Спорт. Спортска инфраструктура је посебно обрађена у поглављу Стратешког плана развоја општине Херцег Нови, из којег је видљиво да постоје добри услови за даљи развој спортског туризма. Потребно је континуирано координисати активности спортских друштава, ТО ХН и предузећа у туризму и угоститељству у смислу заједничког промотивног наступа и пласмана овог парцијалног туристичког производа.

Туристичко посредовање. У општини Херцег Нови у 2019., послује 30 регистрованих туристичких агенција, што чини 11,19% од укупног броја туристичких агенција у Црној Гори (268)²⁸. У Херцег Новом послује знатно мањи број туристичких агенција у односу на Будву (80), прилично више у односу на Бар (19) и значајно више у односу на Улцињ (9)²⁹.

Од укупног броја туристичких агенција око 50% агенција је лоцирано у Херцег Новом и 30% у Игалу³⁰. Локацијска концентрација туристичких агенција је разумљива иако је пожељнија већа дисперзија обзиром на размјештај смјештајних капацитета. Рад већине туристичких агенција је

²⁸ Привредна комора Црне Горе, Информација о могућностима унапријеђења рада одбора удружења туризма и угоститељства - Оснивање групације (Подгорица, Црна Горе., 2019).

²⁹ Привредна комора Црне Горе.

³⁰ Секретаријат за туризам и економски развој и Туристичка организација Херцег Нови.

рецептивног карактера и заснива се на пружању сљедећих услуга: продаја домаћих и међународних авио карата, продаја аутобуских карата, продаја хотелског и приватног смјештаја, продаја излетничких програма, трансфери, продаја туђих туристичких аранжмана за путовања у земљи и иностранству, организација домицилних ђачких екскурзија.

Основна карактеристика рада туристичких агенција је „рецептивни ретаилер“ обзиром да им је примарна обавеза да сервисира туристичке и друге кориснике услуга уз незнатан пласман властитих туристичких програма.

Уочава се недостатак водичких кадрова на страном језику, кадрова за анимацију гостију, проблеми у текућем и инвестиционом одржавању возног и бродског парка и сл.

Саобраћај. Саобраћајни аспект макролокације Херцег Новог одређен је у основи географским положајем. Херцег Нови је цестовним, авио, жељезничким и поморским саобраћајем повезан са свим релевантним емитивним туристичким тржиштима.

У друмском аутобуском саобраћају главни правци за емитивно тржиште Србије иду из Новог Сада, Београда и Ниша преко Подгорице.

Релација Београд–Херцег Нови је дуга 620 km, вријеме путовања је 13 сати по цијени од 24 €; Нови Сад–Херцег Нови 710 km, вријеме путовања 14 сати по цијени од 32 €; Ниш– Херцег Нови 510 km, вријеме путовања 14 сати од 28 €; што се може сматрати туристички прихватљивом доступношћу ових и ближих емитивних тржишта коришћењем друмског саобраћаја (наведене релације дате су за аутобуски саобраћај на редовним линијама).³¹

Релацијом Херцег Нови–Требиње, остварује се друмски саобраћај са тржиштем БиХ у више главних праваца, према: Мостару, Сарајеву, Тузли, Бања Луци, Бијељини. Све наведене релације могу се сматрати туристичким прихватљивим коришћењем друмског саобраћаја.

Релација Бања Лука–Сарајево–Требиње–Херцег Нови износи 810 km или 12 сати и 30 минута аутобуске вожње по цијени од 30 € у редовном саобраћају.

Жељезнички саобраћај према Херцег Новом се реализује посредством Жељезничке станице Бар и Подгорица. Туристички занимљиве релације, слично друмском саобраћају, битне су за емитивно тржиште Србије: Нови Сад, Београд, Ниш и све друге ближе дестинације.

Дужина трајања путовања на релацији Београд–Бар у просјеку износи 11 сати по цијени од 21 € за превоз 2. разредом. На релацији Бар–Херцег Нови, дужине 90 km остварује се друмски саобраћај, по цијени од 8 € у аутобуском превозу.

Поморски саобраћај одвија се преко међународне луке Зеленика. Наутички туризам усмјерен је на марине у Херцег Новом (градско пристаниште), Мељинама (Лазарет) и Кумбору (Порто Нови).

Посредством авио саобраћаја остварује се веома добра туристичка доступност херцеговског рецептивног тржишта у погледу реализације туристичког промета.

У авио саобраћају усмјереном према Херцег Новом користе се аеродроми Тиват и Подгорица уз могућност укључивања аеродрома Чилипи (Дубровник, Република Хрватска).

Удаљеност Херцег Новог од наведених аеродрома је туристички прихватљива, обзиром да до аеродрома Тиват (преко трајекта) има сса 30 km; до аеродрома Чилипи такође око 30 km; и до аеродрома Подгорица 90 km.

Туристички доступна главна инострана емитивна тржишта у авио саобраћају, рангирана према броју долазака, су: Србија, Русија, Њемачка, Пољска, Француска, Мађарска, Велика Британија, Украјина, Норвешка, Холандија, Шведска, САД, Аустрија, Финска, Белгија, Италија, Словенија, Швајцарска, Турска и у мањем обиму остала емитивна тржишта (Република Кореја, Кина, Канада, Израел, Румунија и др.).

Сљедећом табелом се даје преглед неколико релација у међународном авио саобраћају интересанних за реализацију иностраног туристичког промета са аеродрома Подгорица.

³¹ BusTicket4.me, Аутобуска станица Херцег Нови

<https://busticket4.me/autobuska-stanica/detalji/Herceg-Novi/MNE/1148> [accessed 8 November 2019].

Табела 1. Преглед међународних
авио-релација са аеродрома
Подгорица по дестинацијама
и називу авио компаније³²

Дестинација	Авио-компанија
Београд (BEG)	Montenegro Airlines (YM) Air Serbia (JU)
Беч (VIE)	Montenegro Airlines (YM) Austrian Airlines (OS)
Брисел (CRL)*	Ryan Air (FR)
Цирих (ZRH)	Montenegro Airlines (YM)
Франкфурт (FRA)	Montenegro Airlines (YM)
Истанбул (IST)	Turkish Airlines (TK)
Копенхаген (CPH)*	Montenegro Airlines (YM)
Лондон (STN)*	Ryan Air (FR)
Љубљана (LJU)	Montenegro Airlines (YM) Adria Airways (JP)
Москва (DME)	Montenegro Airlines (YM)
Париз (CDG)	Montenegro Airlines (YM)
Рим (FCO)	Montenegro Airlines (YM) Alitalia (AZ)
(*) Дестинација доступна само за период љетње сезоне	

У табели 2 је дат преглед времена трајања лета и цијена по појединим релацијама.

Табела 2. Преглед времена трајања лета и цијена по појединим авио-релацијама³³

Релација	Вријеме трајања лета	Цијена у €*
Београд–Подгорица	45 минута	81 €
Београд–Тиват	50 минута	75 €
Беч–Подгорица	1 сат и 15 минута	142 €
Љубљана–Подгорица	1 сат и 5 минута	79 €
Франкфурт–Подгорица	2 сата	187 €
Цирих–Подгорица	1 сат и 45 минута	152 €
Рим–Подгорица	1 сат и 20 минута	142 €
Париз–Подгорица	2 сата и 20 минута	152 €
Москва–Тиват	3 сата и 25 минута	175 €
(*) Цијене на дан 09. 11. 2019.		

³² Аеродроми Црне Горе, Аеродром Подгорица > Дестинације, <http://www.montenegroairports.com/index2.php?a=2&m=204&o=0&ms=2> (last visited Nov 8, 2019).

³³ Montenegro Airlines, Ред летјења <https://montenegroairlines.com/informacije_i_servis/red_letjenja> [accessed 8 November 2019].

На основу разматраних могућности за саобраћајну повезаност херцегновског рецептивног тржишта могуће је оцијенити да је Херцег Нови веома добро саобраћајно повезан за све врсте саобраћаја.

У туристичком промету, према Анкети туриста³⁴, доминира превоз властитим аутомобилом (46%–57 %), сљеди авионски превоз (31%–36 %) и аутобуски превоз (20%–22%), а остале врсте саобраћаја имају мањи значај.

Саобраћајна повезаност Херцег Новог, инфраструктурно гледано, квалитативно ће се значајно унаприједити реализацијом предвиђених пројеката.

Пројекти саобраћајне перспективе, су прије свега премјештање и модернизација Јадранске магистрале; изградња моста Вериге; модернизација и доградња аеродрома Тиват и Подгорица.

На основу наведеног могуће је утврдити сљедећу типологију видова туризма који су интересантни за креирање понуде туристичке дестинације Херцег Нови.

1. Одмаралишни (тзв. љетњи туризам „Сунце и море“) заснован на постојећим капацитетима у колективном и индивидуалном смјештају, чија дисперзија углавном омогућава доступност свих купалишта и пратећих забавно-рекреативних садржаја. Одређене локације сходно Просторном плану општине Херцег Нови³⁵ и Просторном плану посебне намјене за обално подручје Црне Горе³⁶ потребно је размотрити за даљну изградњу капацитета у колективном смјештају (Рт Кобила, Њивице, Жањице и Арза).
2. Здравствено-рекреативни, *spr&wellness* туризам који се у својој основној форми може понудити у Игалу и Мељинама, као и у хотелима и осталим објектима у колективном смјештају у средњим и високим категоријама смјештаја. Перспективно, кроз понуду здравственог туризма, постоји могућност за конкурентско позиционирање укупне дестинацијске понуде.
3. Конгресно-пословни туризам усмјерен на постојећу конгресну понуду у склопу понуде хотела који са таквом понудом располажу („Медитерански здравствени центар“, „Палмон беј“, „Лајтхаус“, „Сан Ризорт“, „Плажа“, „Делфин“, „Парк“, „Порто Нови“) у смислу специјализованих конгресних сала. Пренамјеном адекватног ресторанског и осталог простора и сви други хотели могу се укључивати у конгресну понуду. Додатни капацитети за понуду конгресног туризма садржани су у понуди објеката Спортско-рекреативног центра (Игало), дворане Парк у Херцег Новом и Дома културе у Бијелој. Обједињавањем укупне конгресне понуде, може се говорити о могућностима стварања својеврсног конгресног центра у Херцег Новом. Понуду смјештаја у сврхе пословних путовања могу понудити сви хотели и остали објекти колективног смјештаја са цјелогодишњим режимом рада.
4. Спортско-рекреативни се односи на понуду спортско-рекреативне инфраструктуре и хотелског смјештаја на подручју луке Шквер, у Игалу (Спортско-рекреативни центар, Базен Медитеранског здравственог центра, ФК „Игало“) у смислу припрема спортских екипа и нарочито погодности понуде коју у Парку природе развија Агенција за развој и заштиту Орјена када је у питању авантуристички туризам (комбиновано са облицима планинског туризма).

Допуну у инфраструктурном, посебно у смјештајном погледу чине објекти у Зеленици, Ђеновићима, Баошићима, Кумбору и нарочито у Бијелој.

На подручју Зеленике, основном изузетних природних услова, и уз смјештајне капацитете је могуће нудити специфичне спортове (параглајдинг).

5. Планински туризам и авантуристички туризам, углавном је оријентисан на Парк природе „Орјен“ и односи се на период љетње сезоне са активностима као што су: пјешачење, планинарење, теренска вожња, гастро туре и спелеологија. Додатно, Агенција за развој и

³⁴ Секретаријат за туризам и економски развој и Туристичка организација Херцег Нови

³⁵ Општина Херцег Нови

³⁶ *Влада Црне Горе Министарство одрживог развоја и туризма, Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе, Фаза VII, Нацрт Плана (Подгорица, Црна Гора, 2015).*

заштиту понуде је развила понуду Авантуристичког парка „Врбањ“³⁷. Понуда планинског туризма у зимском периоду је знатно скромнија и односи се на индивидуалне аранжмане (ски-бординг). Перспективу понуде организованог планинског туризма у зимском периоду потребно је пажљиво размотрити.

6. Постојеће трасе Јадранске магистрале и саобраћајнице Требиње–Херцег Нови, уз перспективу измјештања Јадранске магистрале омогућују понуду транзитног туризма, коришћењем постојећих смјештајних капацитета уз планирање изградње нових објеката типа мотела.
7. Наутички туризам лоциран је својом понудом у marinaма и лукама наутичког туризма Мељине, Шквер (Градска лука) и Порто Нови, уз адекватну смјештајну подршку у постојећим хотелима високе категорије (5 и 4 звијездица).
8. Постоје релативно добри услови за ловни и риболовни туризам обзиром на природне карактеристике и очуваност ловног и риболовног подручја као и активност заинтересованих субјеката (ловачка и риболовачка друштва и друштва за спортски риболов) уз адекватну смјештајну подршку у постојећим објектима средње и ниже категорије.
9. Богато културно-историјско наслеђе, разноврсни цјелогодишњи културно-забавни програми, као и добро развијен рецептивни сервис туристичких агенција омогућују услове за добру понуду манифестационог, излетничког туризма и туризма културне баштине „туре и култура“ и за привлачење специфичних туристичких сегмената изван главне туристичке сезоне (учесници конгреса, пословни људи, спортисти и рекреативци, групе специјалног интереса, наутичари, сегмент старијих особа са инотржишта и др.)
10. Понуда природног и руралног туризма³⁸ има знатну перспективу кроз ревитализацију изузетно атрактивног херцеговског залеђа и Луштице. Посебну перспективу имају могућа етно села (Жлијеби, Замбелићи и др.). Постојећа понуда је ограничена и углавном усмјерена реализацији излетничких аранжмана (полудневни излети).

Потребно је напоменути и зону шеталишта „Пет Даница“ као најпосјећенији дио општине са богатом угоститељском понудом и музичко-забавним догађајима у току главне туристичке сезоне. Ово шеталиште уз море представља огроман ресурс за развој туризма са којим располаже општина Херцег Нови, дужине је шест километара, и може се продужити за још неколико километра према насељу Њивице гдје је планирана изградња хотела и ризорта. Самим тим би Херцег Нови имао једну од најдужих европских променада уз море кроз урбани дио града. Правилним планирањем и управљањем простором и намјенама објеката на шеталишту могуће је знатно унаприједити туристичку понуду града а исто уклопити у визију Херцег Новог као модерног туристичког мјеста за високо-платежне госте.

Креирањем различитих туристичких понуда битно се побољшава општа тржишна позиција дестинације Херцег Нови кроз снажније диференцирање и повећани ниво конкурентности.

Туристичке дестинације које успјешно прилагођавају садржај своје понуде очекивањима тражње, могу постати тржишни лидери и иницијатори иновативног понашања на туристичком тржишту.

Смјештајни и остали угоститељски капацитети

Смјештајни капацитети у општини Херцег Нови могу се посматрати као развојни ресурс кроз сагледавање битних карактеристика обима и динамике развоја, нивоа тржишне адекватности структуре понуде и дисперзије микро локација.

Обим и структура смјештајне понуде у општини Херцег Нови се исказује у односу на неке конкурентске приморске дестинације и просјечне показатеље на нивоу Црне Горе.

³⁷ Агенција за развој и заштиту Орјена д.о.о. Херцег Нови.

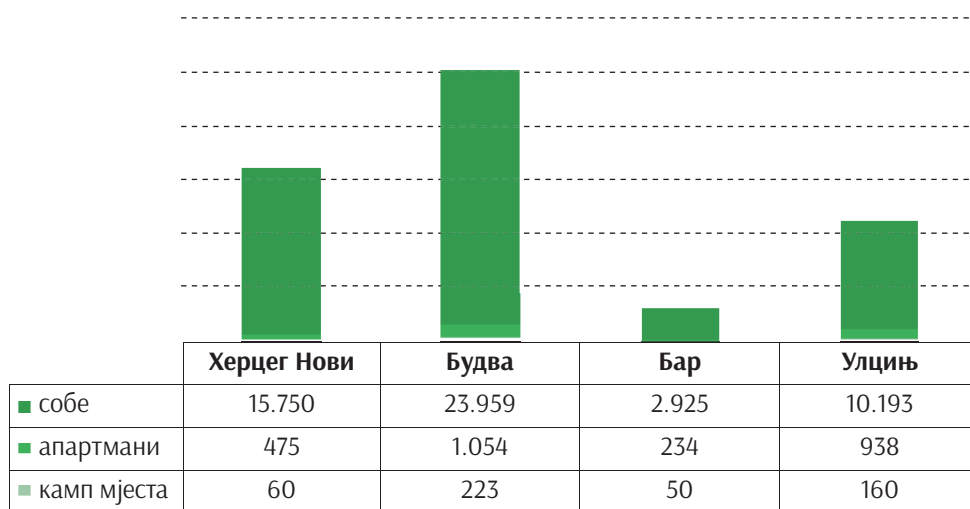
³⁸ Илија Мориц и Снежана Шунић, Рурални развој и ревитализација села (Херцег Нови, 2016).

Приказ обима смјештајних капацитета се заснива на регистрованим лежајима уз могућност грешке обзиром на број нерегистрованих лежаја посебно у индивидуалном туристичком смјештају (домаћа радиноост).

У тренутку израде ове анализе у Монстату и Секретаријату за туризам, економски развој и предузетништво општине Херцег Нови, не постоје подаци за капацитете у индивидуалном смјештају у 2017, 2018. и 2019, тако да ће се обим, динамика развоја смјештајних капацитета као и неке друге карактеристике (локација, структура према категорији) приказати у 2016. за укупне капацитете а у осталим годинама само за капацитете у колективном смјештају.

Смјештајни објекти на подручју општине Херцег Нови, у 2016, располажу са укупно 33.244 кревета што чини 19,93 % укупних смјештајних капацитета у Црној Гори, од чега 6.262 кревета у колективном и 26.982 кревета у индивидуалном смјештају.³⁹ Смјештајни капацитет на подручју општине Херцег Нови је повећан за преко 3.400 кревета у односу на стање из 1985. године (29.841 кревет)⁴⁰.

Ради се о знатно мањем обиму смјештајних капацитета у односу на дестинације Будва али и знатно већем обиму капацитета у односу на дестинације Бар и Улцињ, што је представљено Сликаом 1.

Слика 1. Компаративни преглед укупних смјештајних капацитета према броју смјештајних јединица у општинама Херцег Нови, Будва, Бар и Улцињ у 2016.⁴¹

У структури смјештајних капацитета гледано односом капацитета у колективном и индивидуалном смјештају уочава се учешће колективног смјештаја од 18,84% у укупним капацитетима, што је за сса 1% веће учешће у односу на учешће основних капацитета у укупним капацитетима 1985. (17,11%)⁴².

Посебно мјесто у структури укупних смјештајних капацитета имају смјештајни капацитети руралног туризма.

У општини Херцег Нови у 2017. постоји 6 регистрованих пољоприведних домаћинстава која се баве руралним туризмом од чега 3 на Луштици и 3 у залеђу Херцег Новог, што представља 1,09%

³⁹ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, август 2016, 2017 <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=444&pageid=45> [accessed 10 November 2019].

⁴⁰ Завод за пројектовање и урбанизам Херцег Нови, Центар Уједињених нација за људска насеља (UNCHS), Организација Уједињених нација за отклањање посљедица катастрофа (UNDRO), Просторни план општине 2001 (Херцег Нови, 1988).

⁴¹ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, август 2016.

⁴² Завод за пројектовање и урбанизам Херцег Нови, Центар Уједињених нација за људска насеља (UNCHS), и Организација Уједињених нација за отклањање посљедица катастрофа (UNDRO).

учешћа у укупном броју пољопривредних домаћинстава (552 пољопривредна домаћинства). У Црној Гори послује 200 пољопривредних домаћинстава која се баве руралним туризмом у односу на 48.824 пољопривредна домаћинства, што представља учешће од 0,41%.⁴³ У питању је значајно ниска укљученост пољопривредних домаћинстава у креирање понуде руралног туризма, што представља битно и отворено питање за развој туризма у Херцег Новом, о чему је елаборирано у поглављу „Рурални развој“.

Туристичка функционалност смјештајних капацитета изражена бројем кревета по m^2 (у 2016.) на подручју Херцег Новог износи 141,46 кревета/ m^2 , што је 12 пута више у односу на исти параметар на нивоу Црне Горе (12,08 кревета/ m^2), три пута мање у односу на Будву (477,16 кревета/ m^2), четири пута више у односу на Бар (33,93 кревета/ m^2) и један и по пут више у односу на Улцињ (98,09 кревета/ m^2).⁴⁴

На подручју Херцег Новог у 2016. на 1.000 становника има 1.077,11 кревета што представља значајно вишу концентрацију у односу на просјек у Црној Гори (269,09 кревета/1.000 стн.), а значајно мању у односу на Будву (3.029,09/1.000 стн.) и значајно вишу у односу на Бар (482,59 кревета/1.000 стн.) те нешто мању у односу на Улцињ (1.255,61/1.000 стн.).⁴⁵

Херцег Нови у 2018. располаже са 6.367 кревета у колективном смјештају⁴⁶, што представља повећање од 25% у односу на стање основних смјештајних капацитета у 1985. (5.107 кревета)⁴⁷ односно може се констатовати да су се у протеклих 30 и више година колективни/основни капацитети увећали за четвртину.

Учешће капацитета колективног смјештаја Херцег Новог у укупним капацитетима колективног смјештаја Црне Горе у 2018. износи 13,68%, што је за три пута мање у односу на учешће Будве (38,46%), и слично учешћу Бара (12,04%) и Улциња (13,46%).

Капацитети колективног смјештаја у Херцег Новом су значајно мањи (за два и по пута) у односу на Будву, мало већи од Бара и нешто већи од Улциња. У односу на поређења путем укупних капацитета, разлике у капацитетима између Херцег Новог, Бара и Улциња нису тако изразите, што показује колики је ниво учешћа капацитета у индивидуалном смјештају.

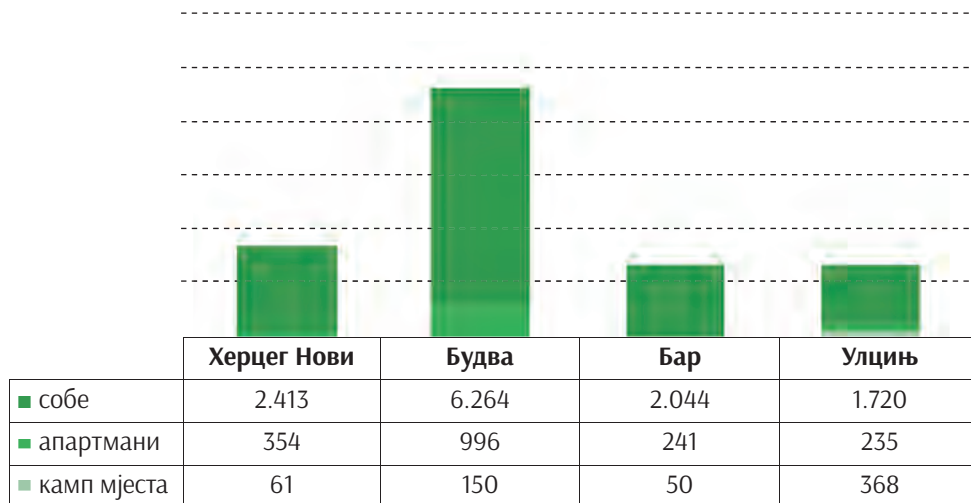
⁴³ Илија Мориц и Снежана Шунић, *Рурални развој и ревитализација села*, Херцег Нови, 2016.

⁴⁴ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Статистички годишњак 2018*, Подгорица, 2018. http://monstat.org/cg/publikacije_page.php?id=1646.

⁴⁵ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Статистички годишњак 2018*.

⁴⁶ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018, 2019 <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=444&pageid=45> [accessed 12 November 2019].

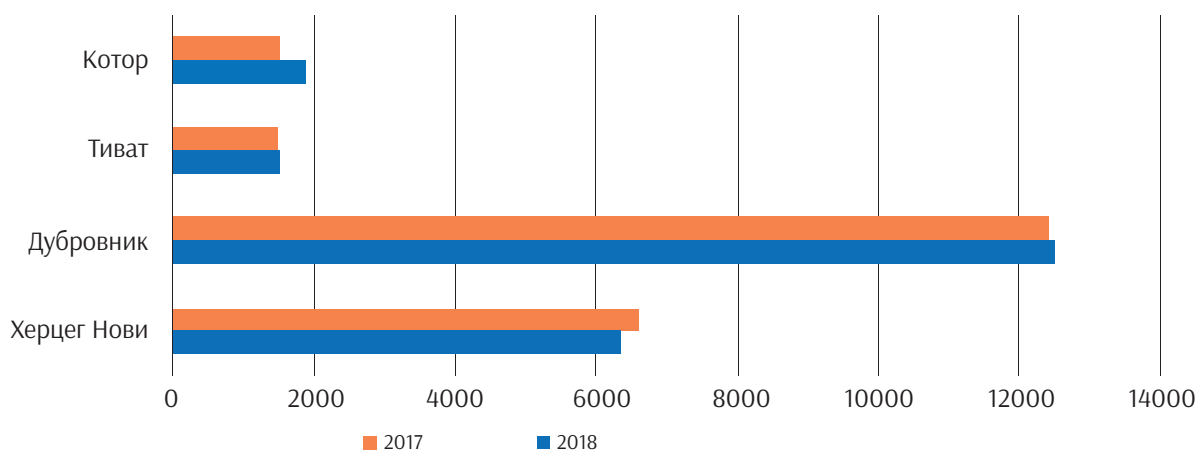
⁴⁷ Завод за пројектовање и урбанизам Херцег Нови, Центар Ујединених нација за људска насеља (UNCHS), и Организација уједињених нација за отклањање посљедица катастрофа (UNDRO).

Слика 2. Компаративни преглед капацитета у колективном смјештају према броју смјештајних јединица у општинама Херцег Нови, Будва, Бар и Улцињ у 2018.⁴⁸

Општина Херцег Нови у хотелима у 2018. располаже са 4.193 кревета што је изузетно мање у односу на Будву (14.526 кревета), нешто више од Бара (4.008 кревета) и нешто мање од Улциња (3.808 кревета).⁴⁹

Дodataк горњој компарацији је приказан наредном сликом са циљем учачавања односа између капацитета у колективном смјештају Херцег Новог, Дубровника, Тивта и Котора као сусједних дестинација.

Слика 3. Преглед капацитета у колективном смјештају у Херцег Новом, Дубровнику, Тивту и Котору у 2017. и 2018. (број кревета)^{50 51}

На приказаној слици недостају капацитети за општину Требиње, разлог је недостатак података (постоји само податак за укупан капацитет у хотелима и сличним објектима смјештаја у Републици Српској од 9.659 кревета у 2017. и 9.928 кревета у 2018). Јасно је да је између Херцег Новог и сусједних дестинација знатна разлика у обиму смјештајних капацитета уз уважавање различитих структура дестинацијских туристичких производа.

⁴⁸ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018.

⁴⁹ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018.

⁵⁰ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018.

⁵¹ Државни завод за статистику Републике Хрватске, Туризам у приморским градовима и општинама у 2018. (Загреб, Хрватска, 2019).

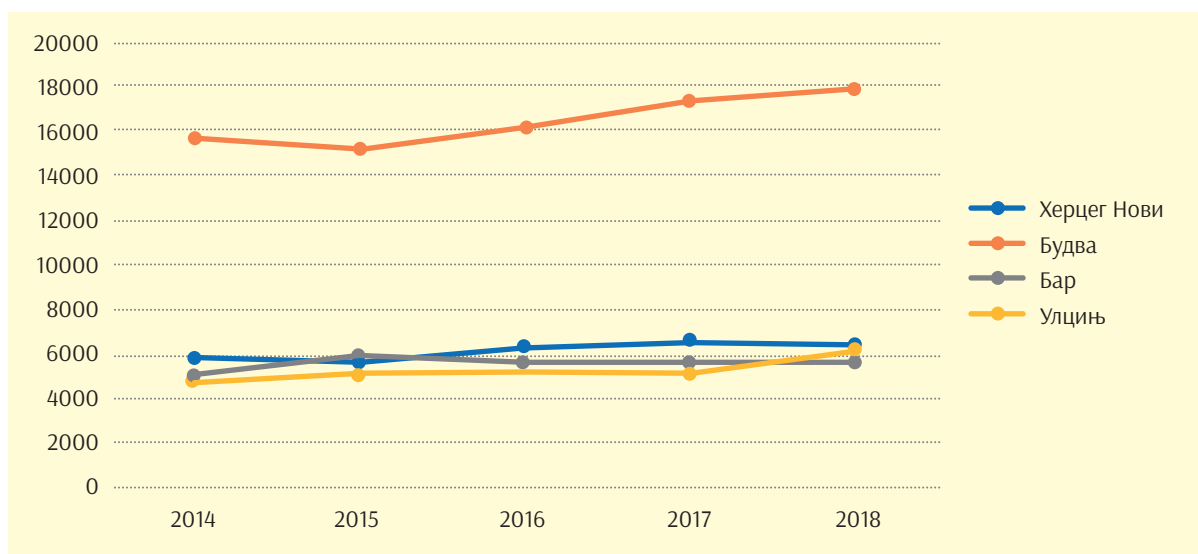
Дубровник располаже са скоро два пута више кревета у односу на Херцег Нови. Тиват и Котор располажу са око четири пута мање кревета, што значи да у дужем временском периоду неће бити битних помјерања конкурентских позиција на регионалном туристичком рецептивном тржишту (Хрватска и Црна Гора).

У 2019. у општини Херцег Нови, према подацима Привредне коморе и Министарства туризма и одрживог развоја на располагању је 5.064 хотелских кревета, што је и даље изузетно мање у односу на Будву (17.174), мање у односу на Бар (6.033) и Улцињ (6.083). У питању је значајно већи капацитет у односу на претходну годину, уз напомену да у поменутој евиденцији није јасно наведено који су објекти укључени у групацију хотели (нпр. није познато да ли су укључени објекти типа пансион и туристичко насеље).

Обим капацитета у колективном и посебно хотелском смјештају може имати битну улогу у дестинацијском одређивању великих организатора путовања приликом уговарања закупа.

Динамика развоја смјештајних капацитета може указивати на евентуалне промјене или дугорочно задржавање постојеће међудестинацијске смјештајне структуре.

Сликом 4. је дат графички приказ динамике развоја капацитета у колективном смјештају у Херцег Новом, Будви, Бару и Улцињу у периоду од 2014. до 2018.

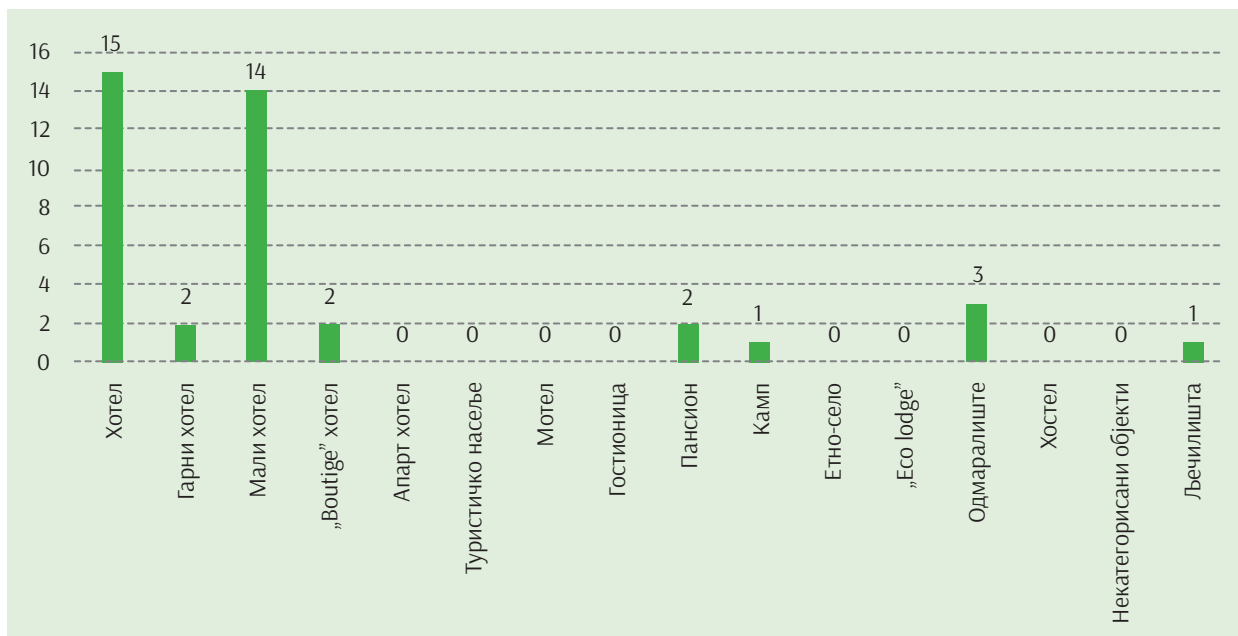
Слика 4. Преглед динамике развоја капацитета у колективном смјештају у Херцег Новом, Будви, Бару и Улцињу, у периоду 2014–2018 (број кревета)⁵²

Гледано динамички, смјештајни капацитети дестинације Херцег Нови имају сличну тенденцију развоја у односу на дестинацију Улцињ осим у посљедњој години посматрања када су капацитети у Херцег Новом незнатно смањени а у Улцињу незнатно повећани што је довело до скорог изједначавања обима капацитета (са 100 кревета више у Херцег Новом). Бар има другачију тенденцију посебно почев од 2015. када је развој капацитета у Херцег Новом динамичнији што у посљедњој години посматрања доводи до разлике од сса 700 кревета више у корист Херцег Новог. Најдинамични развој смјештајних капацитета има дестинација Будва, што се евентуално може довести у везу и са нивоом атрактивности ове дестинација за инвеститоре, нарочито у домену промета некретнина.

⁵² Завод за статистику Црне Горе Монстат, Смјештајни капацитети, 2018.

Посматрајући структуру смјештајних капацитета према врсти и категорији смјештајних објеката могуће је процијенити ниво адекватности смјештајне понуде у односу на тражњу и конкуренцију.

Структура капацитета у колективном смјештају према врсти објеката у Херцег Новом у 2018. је дата сљедећом сликом.

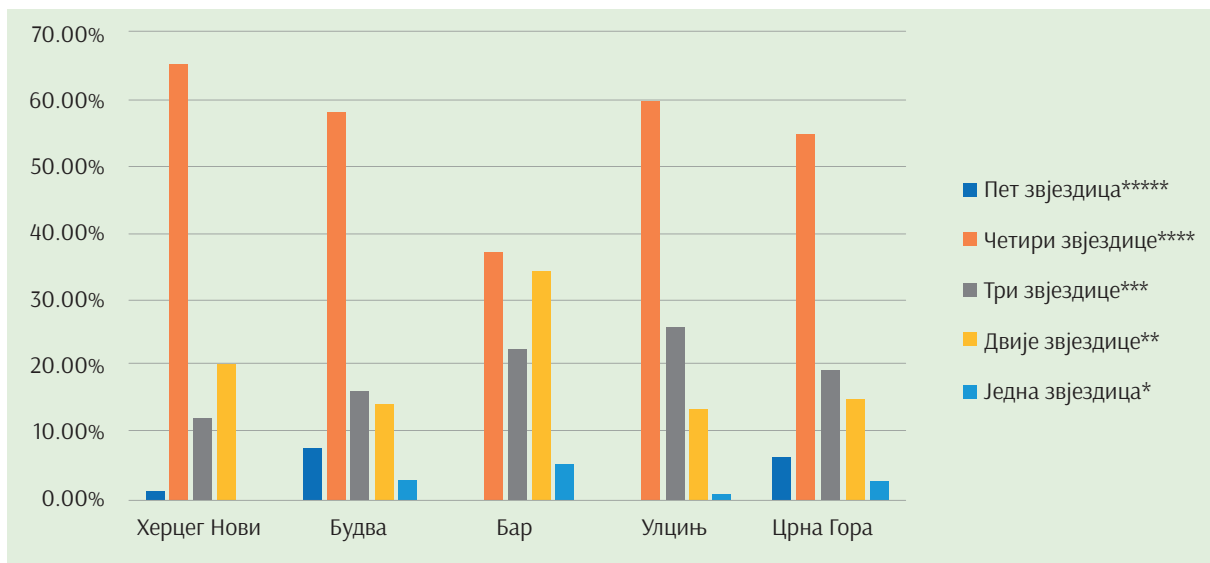
Слика 5. Структура капацитета у колективном смјештају у Херцег Новом у 2018. према врсти објеката⁵³

Видљиво је доминантно учешће хотела и малих хотела у односу на остале врсте објеката што указује на слабију дисперзивност понуде колективног смјештаја у том смислу.

Кључно одређење међудестинацијске смјештајне конкурентности јесте структура понуде према категорији хотелских објеката.

Структура смјештајне понуде хотела према категорији у посматраним дестинацијама и у Црној Гори у 2018, мјерено бројем кревета, дата је сликом 6.

⁵³ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018.

Слика 6. Структура хотелских капацитета (број кревета) према категорији хотела у Херцег Новом, Будви, Бару, Улцињу и Црној Гори у 2018.⁵⁴

Гледано кроз дисперзију категорија смјештаја уочава се значајна диспропорција у дестинацији Херцег Нови гдје са 66% учешћа доминирају хотели са четири звјездице у односу на умјеренију дисперзију у дестинацијима Будва, Улцињ и на нивоу Црне Горе, док се за Бар може уочити врло равномјерна дисперзија свих категорија. У Херцег Новом не постоји хотелска понуда у категорији са једном звјездицом.

Диспропорционалне смјештајне понуде у категорији хотелског смјештаја могу бити значајно ограничење за развој нових производа и ризикантне у пласману постојећих производа у туристичкој дестинацији.

Посматрајући понуду хотела по категоријама, у дестинацији Херцег Нови видљива је натпросјечна заступљеност хотела са четири и двије звјездице и исподпросјечна заступљеност хотела са пет и три звјездица у односу на структуру на нивоу Црне Горе, што потврђује претходни став у вези диспропорционалности смјештајне понуде.

Потребу за развијањем понуде у категорији од пет и три звјездице потребно је пажљиво размотрити и планирати у складу са подацима из неопходног истраживања очекиваних емитивних тржишта и профилисањем дестинацијског имица. Изразита оријентисаност хотелске понуде према категорији од четири звјездице битно утиче на средњорочну структуру емитивних тржишта и на одређене аспекте дестинацијског имица.

Структура хотелских капацитета према категорији смјештаја у Херцег Новом може се оцијенити као понуда уског асортимана у поређењу са посматраним дестинацијама и црногорским просјеком, обзиром на израженији јаз између више и средње смјештајне категорије.

У даљој анализи капацитета колективног смјештаја за објекте типа: хотел, гарни хотел, мали хотел, апарт хотел, бутик хотел и пансион, ће се условно користи јединствени термин хотел.

⁵⁴ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018.

У сљедећој табели је представљена структура хотела према величини објекта мјерено бројем смјештајних јединица (собе и апартмани).

Структура хотела у општини Херцег Нови према величини објекта*, у 2018.⁵⁵

Хотели према величини	Број објеката	Број соба/апартмана	Број кревета
Хотели до 20 соба/апартмана	21	280	627
Хотели 20 - 50 соба/апартмана	10	296	607
Хотели 50 - 100 соба/апартмана	0	0	0
Хотели 100 - 200 соба/апартмана	5	729	1673
Хотели 200 соба/апартмана и више	3	689	1377
Свеукупно	39	1994	4284

*Напомена: Под термином хотели обухваћени објекти типа: хотел, гарни хотел, мали хотел, апарт-хотел, бутик хотел и пансион. Нису укључени објекти типа: камп, одмаралиште и љечилиште. Остали типови објеката колективног смјештаја не постоје на подручју општине Херцег Нови.

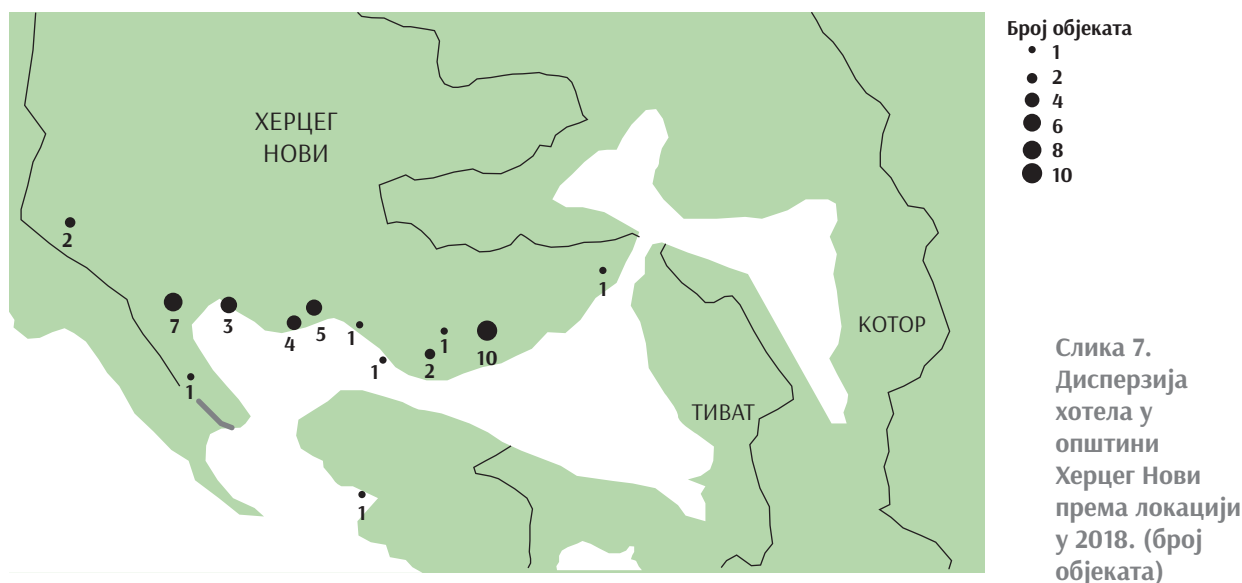
На подручју општине Херцег Нови 80% од укупног броја хотела има капацитет до 50 смјештајних јединица (собе и апартмани), што је према „Хорват класификацији“⁵⁶ у групи мањих хотела (до 100 соба), док је 5 објеката у средњој групи од 100 до 200 смјештајних јединица и три објекта у групи са 200 и више смјештајних јединица (велики хотели).

Дисперзија хотела према величини може указати на способност пласмана хотелске понуде преко већих посредника на туристичком тржишту.

У том смислу се може уочити изразита сегментираност хотелске понуде у корист малих објеката што може представљати ограничење за пласман смјештајних капацитета посредством већих организатора путовања.

Дисперзија хотела према локацији је дата сљедећом сликом.

Слика 7: Хотели према локацији у општини Херцег Нови у 2018. (број објеката)

Слика 7.
Дисперзија
хотела у
општини
Херцег Нови
према локацији
у 2018. (број
објеката)

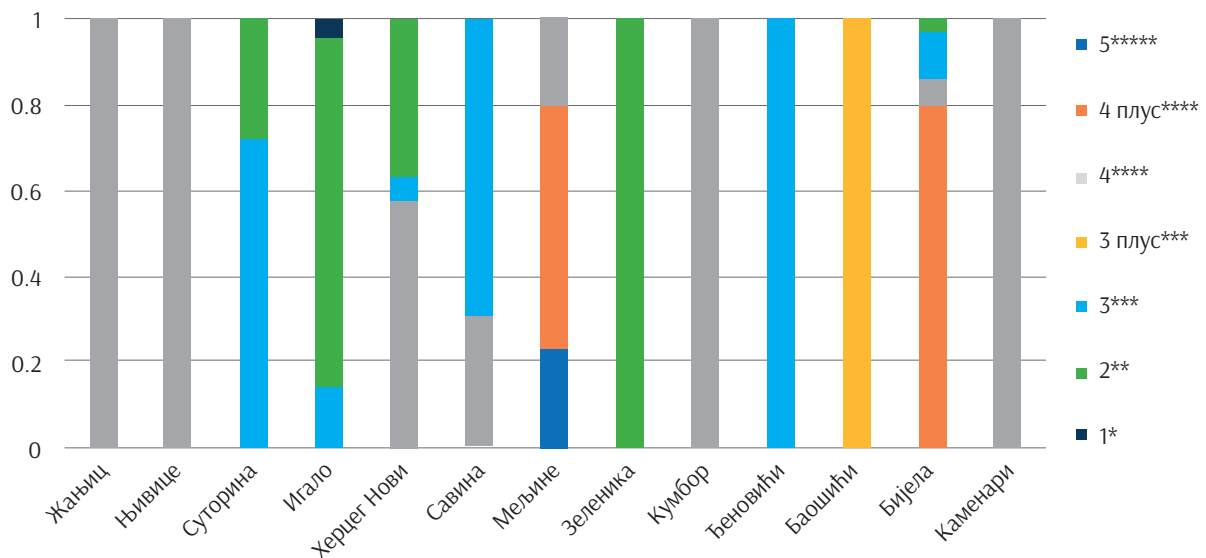
⁵⁵ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Смјештајни капацитети*, 2018.

⁵⁶ За потребе истраживања пословања хотелијерства, међународна консултантска компанија Horwath Consulting Zagreb, разврстава хотеле према величини у три групе: до 100 соба, од 100 до 200 соба и 200 и више соба; према: Horwath Consulting Zagreb i Univerzitet Mediteran, Fakultet za turizam Podgorica, *Poslovanje Hotelijerstva u Crnoj Gori 2014* (Zagreb i Podgorica, 2014).

Уочава се значајна концентрација хотела у Бијелој (10 објеката) и у Игалу (7 објеката), што чини 44% од укупног броја свих хотелских објеката на подручју општине. Додатно укључујући објекте лоциране у Херцег Новом, Савини и Мељинама, остварује се концентрација од 74% од укупног броја објеката на 13 локација у општини Херцег Нови. Ради се о ниском нивоу дисперзираности објеката хотелског смјештаја што отвара могућност за планирање будуће хотелске понуде.

Дисперзија структуре хотелског смјештаја према категорији по посматраним локацијама је дата сликом 8.

Слика 8. Дисперзија структуре хотелског смјештаја по категорији и локацијама у општини Херцег Нови у 2018.

Хотели ниже категорије (једна и двије звијездице) лоцирани су у Суторини, Игалу, Херцег Новом, Мељинама, Зеленици и Бијелој. Хотели средње категорије (три и три плус звијездице) су лоцирани у Суторини, Игалу, Херцег Новом, Савини, Ђеновићима, Баошићима и Бијелој. Хотели високе категорије (четири и четири плус звијездице) су лоцирани у Жањицама, Њивицама, Херцег Новом, Савини, Мељинама, Кумбору, Бијелој и Каменарима. Хотел највише категорије (пет звијездица) је лоциран у Мељинама. Из наведеног слиједи да су локацијски највише дисперзиране хотелске понуде у категорији од 4 звијездице (8 локација), три звијездице (6 локација) и двије звијездице (6 локација).

Најшири асортиман понуде хотелског смјештаја постоји на локацијама Мељине и Бијела (понуда у четири категорије смјештаја); и на локацијама Игалу и Херцег Нови (понуда у три категорије смјештаја).

У структури асортимана хотелске понуде доминантно је заступљена категорија смјештаја са двије звијездице у Игалу; категорија смјештаја са четири звијездице у Херцег Новом; категорија смјештаја са четири плус звијездице у Мељинама; и категорија четири плус звијездице у Бијелој.

Укупно гледано, хотелски смјештајни капацитети у општини Херцег Нови би у некој будућој структури могли бити боље дисперзирани према обиму и категорији на појединим локацијама у зависности од жељене конфигурације будућег туристичког производа дестинације и очекивања туристичке тражње.

Искоришћеност плажног простора Херцег Новог у 2018. при калкулацији долазака⁵⁷ у шест смјена је 0,57 m² по госту или 1,75 гостију на 1 m².

⁵⁷ Завод за статистику Црне Горе Монстат, Доласци и ноћења туриста, укупно 2018, 2019.

<https://www.monstat.org/cg/page.php?id=44&pageid=44> [accessed 15 November 2019].

Као стандард за квалитетно љетовалиште, према моделу прихватног потенцијала, узима се 10 m² ширег подручја плаже по особи, те 1 m линије плаже. На истом мјесту плаже просјечно се дневно измјени 1,5–3 особе, најмање се 25% њих купа, док преостали проводе вријеме лежећи на плажи.⁵⁸ У Херцег Новом присутан је веома висок степен коришћења хотелских плажа током главне туристичке сезоне. Прихватни потенцијал плажа не одговара броју гостију, што обални појас чини еколошки још осјетљивијим.

У ресторанској дјелатности на подручју општине Херцег Нови у 2019. послује 249 регистрованих угоститељских објеката за храну и пиће⁵⁹, што представља 7,57% учешћа у укупном броју наведених објеката у Црној Гори (3.288).

ТУРИСТИЧКО ТРЖИШТЕ

Туристичко тржиште дестинације Херцег Нови је обрађено кроз кључне карактеристике туристичког промета и профил туристичке тражње.

ТУРИСТИЧКИ ПРОМЕТ

Ниво тржишне прилагођености туристичке понуде дестинације Херцег Нови може се процијенити основом обима и структуре туристичког промета.

Разматрање динамике и основних карактеристика промета се заснива на упоредним подацима дестинације Херцег Нови у односу на конкурентске приморске дестинације како би се могле уочити евентуалне посебности у избору тржишних сегмената.

Укупан туристички промет у дестинацији Херцег Нови у 2018. је дат у наредној табели.

Укупан туристички промет у општини Херцег Нови у 2018.⁶⁰

	Доласци	Ноћења	Број дана боравка
Домаћи	14.615	145.868	9,98
Иностранци	299.370	2.595.371	8,67
Укупно	313.985	2.741.239	8,73

Остварени број ноћења још увијек је мањи од оствареног броја ноћења из 1986. (2.815.833)⁶¹ иако је број посјета већи за 21,6% у односу на исту годину уз напомену да је тек 2016. године премашен број посјета у односу на 1986. (258.282)⁶², што се може довести у везу са нивоом повећања смјештајних капацитета у протеклих 30 и више година, од 11,40%. Наиме, недовољно висок ниво повећања смјештајних капацитета у толико дугом временском периоду, ограничавајуће је дјеловао на могући ниво туристичког промета.

Број дана боравка (8,23 у просјеку за период 2011–2018) је знатно изнад просјека у Црној Гори (3,80 дана за домаће и 5,99 за иностране госте), што указује на утицај промета у индивидуалном смјештају.

У првих девет мјесеци 2019. Херцег Нови је у објектима колективног смјештаја посјетило 85.827 гостију који су остварили 556.057 ноћења.⁶³

⁵⁸ Inskeep, E. (1991) *Tourism Planning - An Integrated and Sustainable Development Approach*, Van Nostrand Reinhold, New York

⁵⁹ Привредна комора Црне Горе.

⁶⁰ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Доласци и ноћења туриста*, укупно 2018.

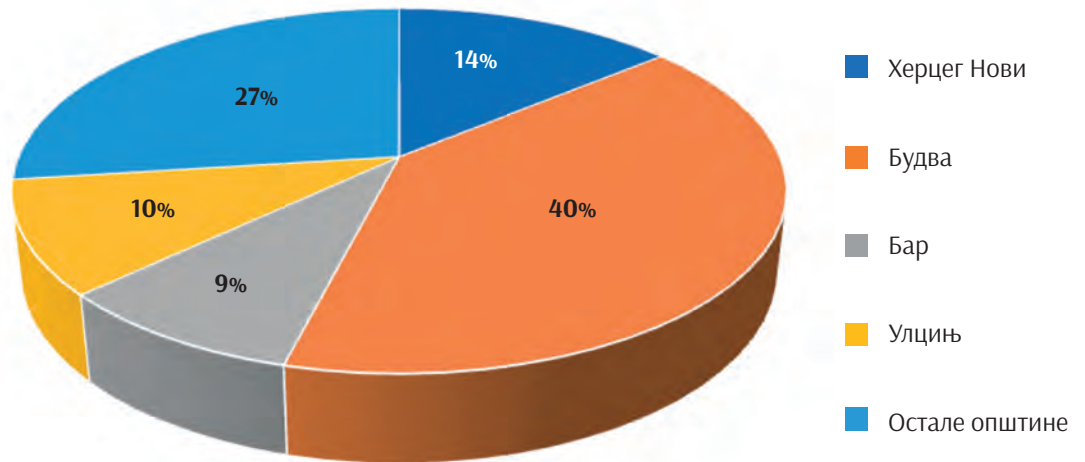
⁶¹ Дарко Лацмановић, *Правци маркетинг прилагођавања трговине особеностима тражње у туристичким мјестима* (с примјером Херцег Новог) Универзитет у Београду, 1996.

⁶² Дарко Лацмановић, *Правци маркетинг прилагођавања трговине особеностима тражње у туристичким мјестима* (с примјером Херцег Новог).

⁶³ Влада Црне Горе Министарство одрживог развоја и туризма, Информација о квалитативним и квантитативним резултатима љетње туристичке сезоне 2019. године (Подгорица, Црна Гора, 2019).

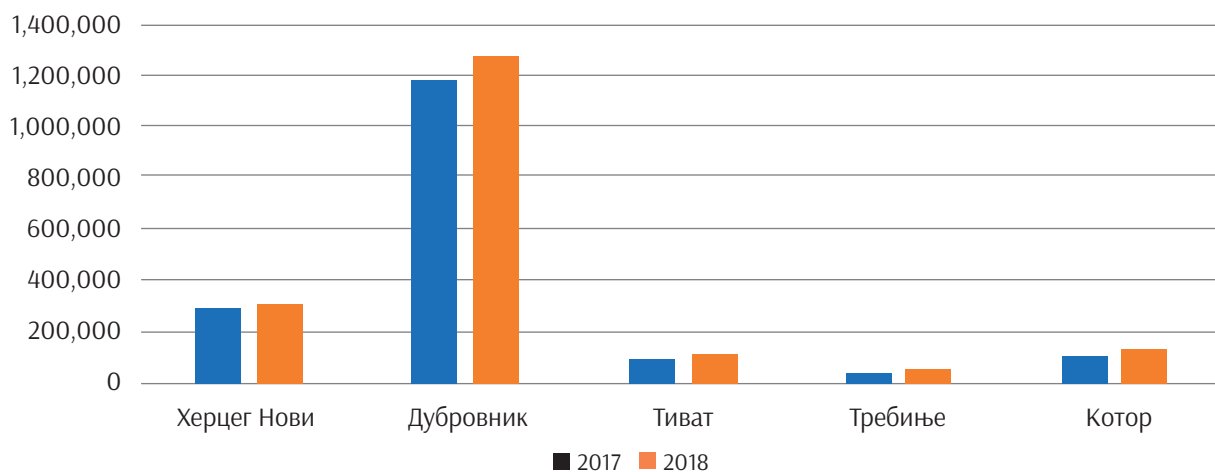
Сљедећом сликом је представљена структура рецептивног тржишта Црне Горе, према броју долазака у 2018.

Слика 9. Структура рецептивног тржишта Црне Горе (број долазака) у 2018.⁶⁴

Херцег Нови је након Будве дестинација са највећим тржишним учешћем на рецептивном туристичком тржишту Црне Горе. Разлика у тржишном учешћу у односу на дестинације Будва је изузетно изражена, обзиром да Херцег Нови има скоро три пута мање учешће, што се може објаснити сличним нивоом разлике у обиму смјештајних капацитета и снажнијом профилацијом дестинацијског имиџа Будве. Наведена разлика у тржишном учешћу је била значајно мања 1986. када је Херцег Нови остваривао 21% а Будва 28% укупних посјета у Црној Гори⁶⁵, што указује на значајан губитак тржишног удјела дестинације Херцег Нови у протеклих 30 и више година.

Додатно се може уз структуру рецептивног тржишта, приказати и компарација обима туристичког промета Херцег Новог, Дубровника, Требиња, Тивта и Котора као сусједних рецептивних туристичких дестинација, што је дато сликом 10.

Слика 10. Туристички промет (број долазака укупно) у Херцег Новом, Дубровнику, Тивту, Требињу и Котору у 2017. и 2018.^{66 67 68}

⁶⁴ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Доласци и ноћења туриста, укупно 2018.*

⁶⁵ Лацмановић, *Правци маркетинг прилагођавања трговине особеностима тражње у туристичким мјестима (с примјером Херцег Новог).*

⁶⁶ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Доласци и ноћења туриста, укупно 2018.*

⁶⁷ Државни завод за статистику Републике Хрватске.

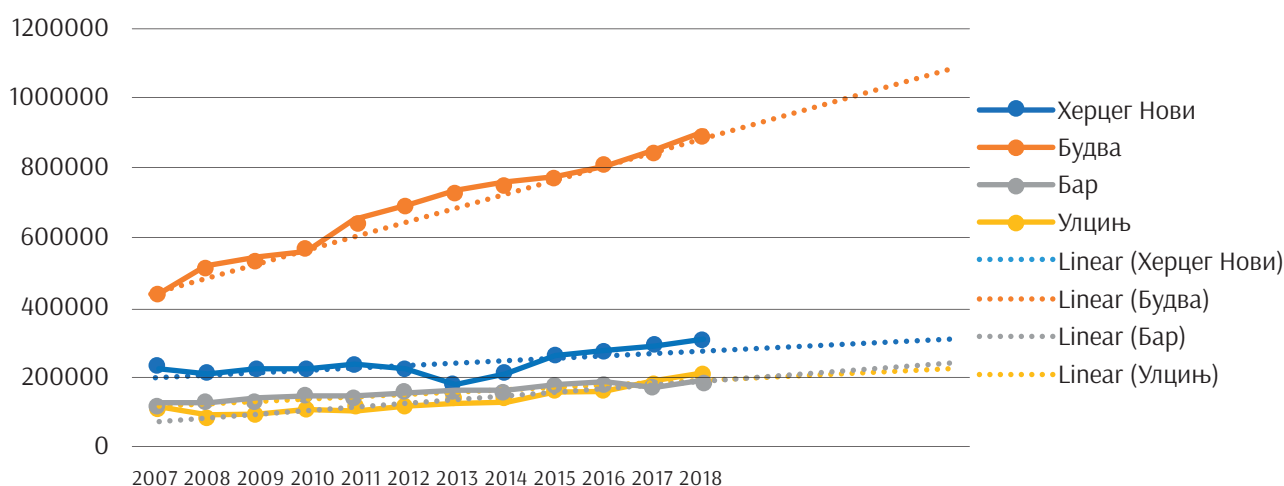
⁶⁸ Босна и Херцеговина, Република Српска, Републички завод за статистику.

Гледано туристичким прометом може се запазити да дестинација Дубровник има за сса 4 пута интензивнији промет у односу на Херцег Нови, као и да Херцег Нови има за сса 3 пута интензивнији промет у односу на Тиват и Котор и сса 6 пута интензивнији промет у односу на Требиње.

Може се претпоставити да се у дугорочном периоду, обзиром на обим смјештајних капацитета ови односи неће промијенити.

Када се погледа динамика туристичког промета у посљедњих десет година, врло се јасно уочава поменуто заостајање туристичког промета у Херцег Новом у односу на Будву али и задржавање разлике у односу на дестинације Бар и Улцињ.

Преглед динамике туристичког промета у Херцег Новом, Будви, Бару и Улцињу у периоду од 2007. до 2018. дат је сликом 11.

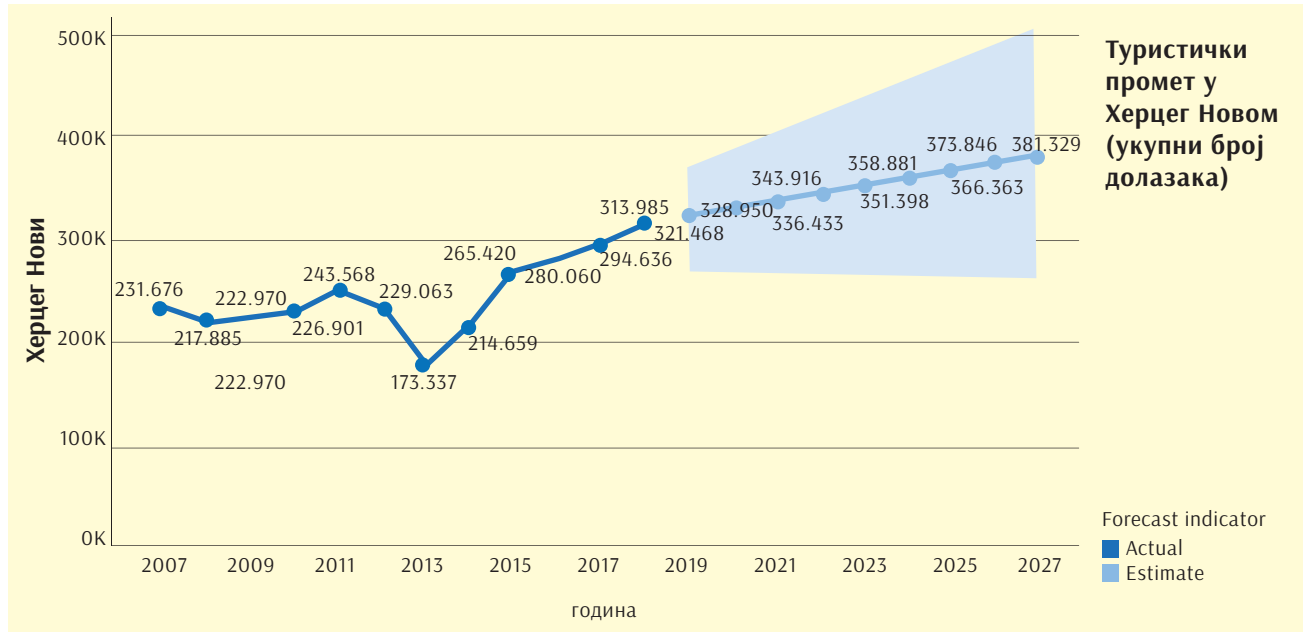
Слика 11. Преглед динамике туристичког промета (доласци) у Херцег Новом, Будви, Бару и Улцињу у периоду 2007–2018.

У датом графичком приказу се јасно уочава да се континуирано увећава разлика у броју посјета између дестинација Будва и Херцег Нови у односу на прву годину посматрања. Снажан утицај на слабљење тржишног учешћа Херцег Новог има значајан пад туристичког промета у периоду од 2011. до 2014.

Трендови туристичког промета у посматраним дестинацијама изражени пројекцијом тренд линије у периоду од 5 година, показују да ће се и даље увећавати разлика између Будве и Херцег Новог; да ће се благо смањивати разлика између Херцег Новог и Улциња, и да ће у дужем временском периоду бити слична разлика између Херцег Новог и Бара.

Наредном сликом је представљена прогноза укупног броја долазака у општини Херцег Нови за период 2019–2023. Прогнозирање укупног броја долазака је извршено коришћењем статистичког софтвера за статистичку обраду и визуализацију података „Tableau“⁶⁹.

⁶⁹ Tableau, „Visual Analysis Best Practices“ Tableau Software, 2014, p. 41.

Слика 12. Прогноза укупног броја долазака у општину Херцег Нови за период 2019–2027.

У 2027. се у Херцег Новом очекује 381.329 долазака, при чему се мора узети у обзир да је ријеч о статистичкој пројекцији на бази посматраних података у претходном периоду, што значи да прогноза не узима у обзир промјену фактора у окружењу.

Сљедећом табелом представљен је промет по врстама смјештајних капацитета у општини Херцег Нови у 2018.

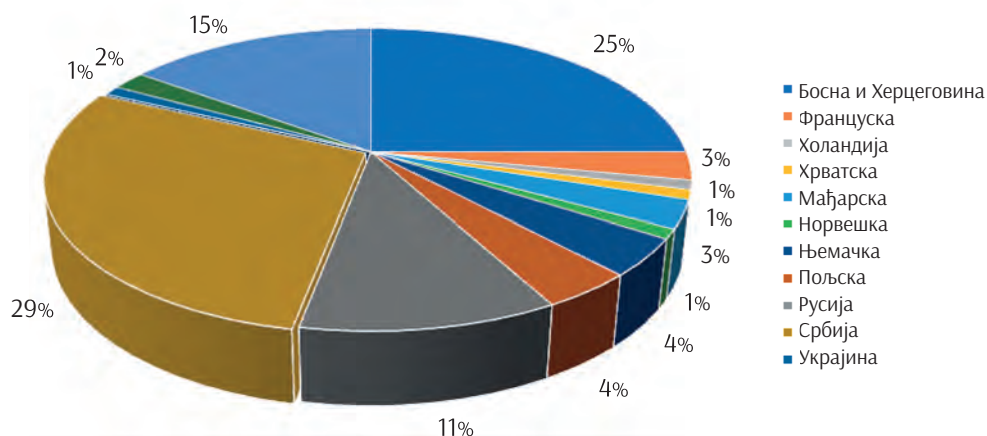
Туристички промет по врсти смјештајних капацитета у општини Херцег Нови у 2018.⁷⁰

Врста и категорије објеката	Доласци			Ноћења			Број дана боравка
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни	
Херцег Нови укупно	313.985	14.615	299.370	274.1239	145.868	259.5371	8,73
Објекти колективног смјештаја укупно	107.745	14.267	93.478	657.899	142.864	515.035	6,11
Хотел	71.500	4.610	66.890	347.759	18.642	32.9117	4,86
Гарни хотел	1.972	180	1.792	8.742	403	8.339	4,43
Мали хотел	9.072	220	8.852	41.319	467	40.852	4,55
Бутик хотел	2.351	26	2.325	8.400	43	8.357	3,57
Пансион	378	0	378	3.062	0	3.062	8,10
Камп	313	0	313	1.259	0	1.259	4,02
Љечилишта	19.218	9.231	9.987	223.035	123.309	99.726	11,61
Одмаралиште	2.941	0	2941	24.323	0	24.323	8,27
Индивидуални туристички смјештај	206.240	348	205.892	2.083.340	3.004	2.080.336	10,10

⁷⁰ Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

Највећи број долазака и ноћења се остварује у објектима индивидуалног смјештаја (66% долазака и 76% ноћења). У објектима колективног смјештаја се остварује 34 % долазака и 24% ноћења, односно у хотелима се остварује 23% долазака и 13% ноћења од укупног обима туристичког промета. Број дана боравка је значајно краћи у објектима колективног у односу на објекте индивидуалног смјештаја, што је и очекивано обзиром на структуру гостију која борави у наведеним типовима смјештаја. У објектима колективног смјештаја гости најкраће бораве у објектима бунт хотела.

Структура главних емитивних тржишта за дестинацију Херцег Нови у 2018. је представљена сликом 13.

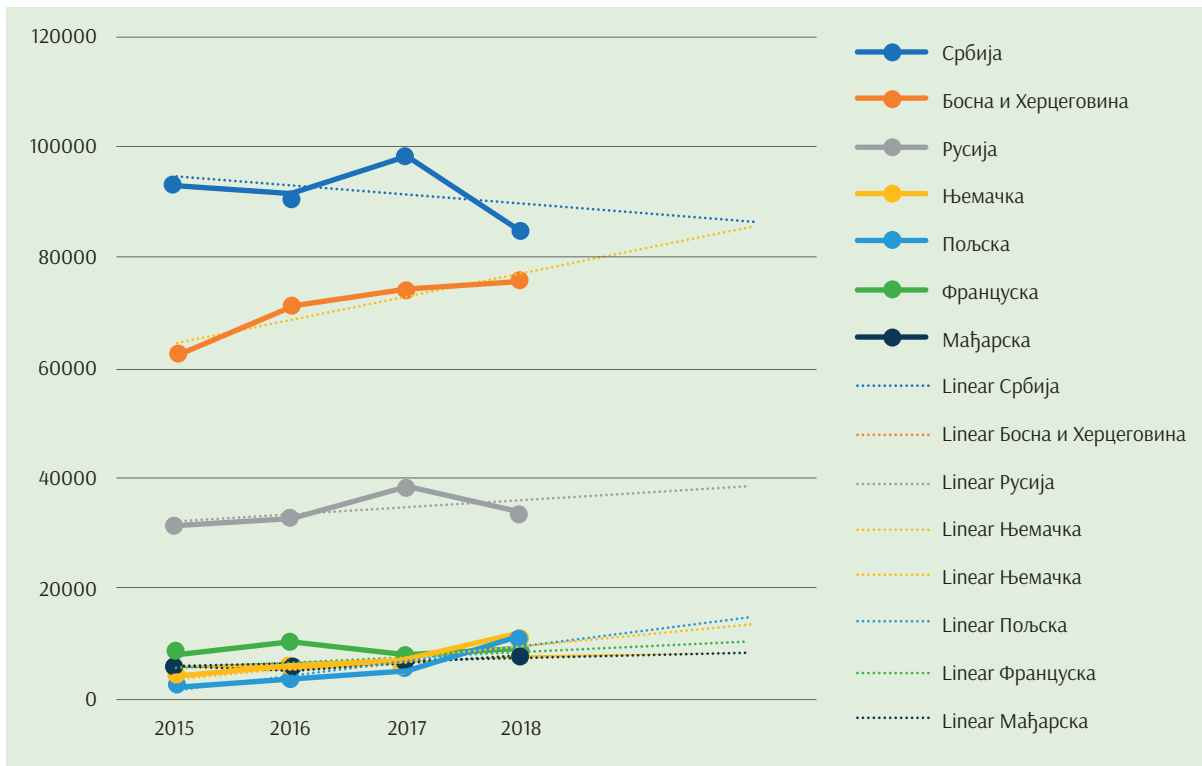

Слика 13. Структура главних емитивних тржишта (број долазака) за дестинацију Херцег Нови у 2018.⁷¹

Највећа емитивна тржишта су Србија, Босна и Херцеговина и Русија које заједно чине 65% укупног емитивног тржишта за дестинацију Херцег Нови. Укључујући тржишта Њемачке, Пољске, Француске и Мађарске, формира се доминантно учешће од 78% свих иностраних долазака. Наведене земље су главна емитивна тржишта за дестинацију Херцег Нови обзиром да имају учешће изнад 3% у структури свих емитивних тржишта. Додатна значајна емитивна тржишта су Уједињено Краљевство, Украјина, Хрватска, Норвешка, Холандија и Шведска чије учешће у структури иностраних долазака је изнад 1 %.

Динамички преглед главних емитивних тржишта је приказан путем слике 14. да би се уочили основни трендови и додатно обрађен путем табеле ради уочавања промјена у структури тржишта.

⁷¹ Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

Слика 14. Преглед динамике долазака са главних емитивних тржишта за дестинацију Херцег Нови у периоду 2015–2018.⁷²

Приказане тренд линије показују да би се због супротних праваца кретања могло очекивати да ће број посјетилаца са емитивног тржишта Босне и Херцеговине бити већи у односу на емитивно тржиште Србије. Емитивно тржиште Русије упркос паду долазака у посљедњој години посматрања би требало умјерено расти у наредном периоду. Емитивна тржишта Њемачке и Пољске ће имати снажнији раст у односу на емитивна тржишта Француске и Мађарске.

Наведени трендови се могу додатно размотрити кроз компарацију стања долазака са главних емитивних тржишта у 2015. и 2018. што је приказано сљедећом табелом:

Компарација стања долазака са главних емитивних тржишта за дестинацију Херцег Нови у годинама 2015. и 2018.⁷³

Земља	2015	2018	Учешће у укупним инос. доласцима 2015	Учешће у укупним инос. доласцима 2018	Промена у %
Србија	93.215	85.198	37,25%	28,46%	-8,60%
Босна и Херцеговина	62.387	75.656	24,93%	25,27%	21,27%
Русија	31.202	33.671	12,47%	11,25%	7,91%
Њемачка	4.368	11.313	1,75%	3,78%	159,00%
Пољска	2.475	10.794	0,99%	3,61%	336,12%
Француска	7.849	9.440	3,14%	3,15%	20,27%
Мађарска	5.401	7.705	2,16%	2,57%	42,66%
Укупно учешће посм. земаља у укуп.дол.			82,68%	78,09%	12,99%
Доласци инострани укупно	250.243	299.370			

⁷² Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

⁷³ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Статистички годишњак 2018.*

Видљив је пад промета и учешћа емитивног тржишта Србије и пораст промета и учешћа емитивног тржишта Босне и Херцеговине уз напомену да је пораст промета значајније изражен у односу на повећање тржишног удјела, што се може објаснити порастом промета и учешћа осталих главних емитивних тржишта. Највећи пораст промета у односу на стање из 2015. је исказан код емитивних тржишта Пољске и Њемачке што се ефектуирало и повећањем тржишног удјела. Знатан пораст промета са емитивног тржишта Мађарске је генерисао повећање тржишног удјела и приближавање учешћу емитивног тржишта Француске у укупним иностраним доласцима у дестинацији Херцег Нови. Интензитет туристичког промета може се приказати као однос броја посјета према броју становника у дестинацији, што је приказано наредном табелом.

Интензитет туристичког промета у Херцег Новом, Будви, Бару, Улцињу и Црној Гори у 2018.⁷⁴

	Црна Гора	Херцег Нови	Будва	Бар	Улцињ
Број посјетилаца	2.204.856	313.985	891.226	191.252	214.439
Број становника	620.029	30.864	19.218	42.048	19.921
Коефицијент	3,56	10,17	46,37	4,55	10,76

Сходно приказаним показатељима туристичке функционалности смјештајних капацитета (види претходно поглавље), уочава се изнадпросјечан интензитет туристичког промета у Херцег Новом у односу на Црну Гору. Интензитет туристичког промета у Херцег Новом је за око четири пута нижи у односу на Будву, за два пута виши у односу на Бар и сличан као у Улцињу.

Искоришћеност смјештајних капацитета је израчуната на основу већ поменуте доступности података у Монстату и Секретаријату за туризам и економске финансије општине Херцег Нови (смјештајни капацитети у колективном и индивидуалном смјештају и туристички промет по врсти смјештајних капацитета). Коришћен је показатељ идеалне искоришћености капацитета⁷⁵.

У сљедећој табели је представљена искоришћеност укупних смјештајних капацитета, осим за године 2017. и 2018. гдје је приказана искоришћеност капацитета у колективном смјештају.

Искоришћеност укупних смјештајних капацитета у Херцег Новом, Будви, Бару, Улцињу и Црној Гори у периоду 2002–2018.

	Херцег Нови	Будва	Бар	Улцињ	Црна Гора
2002	16,46%	16,92%	18,01%	5,09%	13,10%
2004	14,55%	14,68%	8,02%	4,98%	10,69%
2005	15,53%	15,81%	7,89%	5,97%	11,87%
2007	15,15%	16,96%	10,26%	8,79%	13,76%
2010	14,21%	13,77%	15,48%	11,20%	13,12%
2011	14,61%	18,52%	14,99%	12,23%	15,25%
2014	13,67%	22,68%	18,24%	10,70%	16,43%
2015	18,08%	23,78%	20,44%	11,10%	18,47%
2016	17,80%	23,56%	20,67%	10,78%	18,47%
2017*	23,01%	0,00%	0,00%	0,00%	23,31%
2018*	28,31%	0,00%	0,00%	0,00%	24,78%

*Напомена: У наведеним годинама приказана је искоришћеност капацитета у објектима колективног смјештаја, обзиром на доступност података.

⁷⁴ Завод за статистику Црне Горе Монстат, *Статистички годишњак 2018.*

⁷⁵ Идеална искоришћеност капацитета представља однос броја ноћења и смјештајних капацитета на годишњем нивоу, према формули: Остварени број ноћења/број кревета x 365

Укупни смјештајни капацитети у Херцег Новом, гледано на бази просјека свих посматраних година, се боље користе у односу на Улцињ, слабије у односу на дестинацију Бар и знатно слабије у односу на Будву. Искоришћеност укупних смјештајних капацитета је на нивоу просјека у Црној Гори. Искоришћеност капацитета у колективном смјештају је незнатно виша у односу на просјек у Црној Гори.

Динамички гледано, посебно у периоду 2014–2016, уочава се да се капацитети у Херцег Новом слабије користе у односу на Бар, знатно слабије у односу на дестинацију Будва, и боље у односу на дестинацију Улцињ.

Укупно гледано у цијелом посматраном периоду, уочава се углавном тренд пораста искоришћености капацитета у свим посматраним дестинацијама као и на нивоу Црне Горе.

Општа искоришћеност укупних смјештајних капацитета у Херцег Новом, у односу на просјек и остале посматране дестинације, може се сматрати добром што је могуће резултат усклађености нивоа понуде, гледано структуром смјештајних капацитета, и актуелних емитивних тржишта.

Одређено ограничење у тумачењу показатеља идеалне искоришћености укупних смјештајних капацитета представља ниво учешћа регистрованих смјештајних јединица и регистрованих ноћења у односу на стварно стање.

Искоришћеност капацитета према врсти објеката у колективном смјештају у 2017. и 2018. је дата наредном табелом.

**Искоришћеност капацитета према врсти објеката
у колективном смјештају у Херцег Новом и Црној Гори у 2017. и 2018.**

Година	2017		2018	
	Херцег Нови	Црна Гора	Херцег Нови	Црна Гора
Објекти колективног смјештаја укупно	23,01%	23,31%	28,31%	24,78%
Хотел	19,51%	25,87%	27,04%	27,23%
Гарни хотел	20,07%	17,91%	27,85%	18,66%
Мали хотел	15,89%	18,73%	21,94%	22,22%
Бутик хотел	25,25%	42,96%	33,84%	66,23%
Пансион	9,18%	15,47%	16,78%	17,16%
Камп	0,80%	2,97%	1,72%	3,55%
Љечилишта	40,84%	40,84%	41,94%	41,94%
Одмаралиште	17,70%	19,80%	14,27%	18,84%

Видљиво је знатно боље коришћење капацитета у колективном смјештају у Херцег Новом у 2018. у односу на 2017. Посматрајући параметре искоришћености капацитета појединих типова капацитета у колективном смјештају у 2018. у односу на просјечну искоришћеност на нивоу Црне Горе, запажа се да су: просјечно коришћени хотелски капацитети; знатно изнадпросјечно коришћени капацитети гарни хотела; просјечно капацитети малих хотела; знатно исподпросјечно капацитети бутик хотела; просјечно капацитети пансиона, кампова и одмаралишта. Капацитети љечилишта су најбоље искоришћени у односу на остале типове објеката колективног смјештаја.

Искоришћеност укупних капацитета колективног смјештаја у 2018. у Херцег Новом од 28,31% значи су објекти ове врсте смјештаја у датој години имали 103 дана пуног рада (100% искоришћеност).

Додатни показатељ ефективности смјештајних капацитета може се изразити кроз остварени финансијски промет по основу пословања субјеката у туризму и угоститељству.

Укупан приход по основу пружених услуга смјештаја и исхране у Херцег Новом у 2018. по једном иностраном доласку износи 138,03 € односно 6.489,89 € по једном кревету или 17,78 € по једном кревету дневно у објектима колективног смјештаја. Укупно остварени приходи у износу од 41.321.105 € чине 8,86% од укупно остварених прихода за услуге смјештаја и исхране у Црној Гори (466.199.199 €). Наведени податак односи се на директне приходе од дјелатности хотела и ресторана и не укључује приходе осталих учесника на страни туристичке понуде (саобраћај, туристичке агенције, трговина и др.) као ни приходе по основу индиректних ефеката од туризма.

На нивоу Црне Горе приходи од туризма по једном иностраном доласку у 2018. износе 521,98 € (укључени сви остварени приходи по основу туристичког путовања), док је свјетски просјек 877,23 € по једном иностраном доласку⁷⁶.

Профил туристичке тражње

- Користећи се резултатима истраживања Туристичке организације Херцег Нови „Туристичка анкета“,⁷⁷ могуће је обликовати основни профил туристичке тражње на подручју општине Херцег Нови. Детаљнији подаци садржани су у документу „Анализа постојећег стања и СВОТ анализа“ Секретаријата за туризам и економски развој и Туристичке организације Херцег Нови.
- Профилацију туристичке тражње могуће је одредити кроз неколико група варијабли:
- демографске карактеристике (доб);
- земља пребивалишта;
- друштвено-економске карактеристике (образовање);
- мотиви путовања;
- извор информисања;
- бихејвиоралне карактеристике (куповна ситуација/први пут, више пута, статус лојалности, тражене користи/очекивања);
- врста превозног средства;
- начин доласка (организовано/индивидуално);
- активности током боравка у дестинацији;
- ниво задовољства туристичком понудом (оцјена укупне и појединачне туристичке понуде);
- укупна и дневна туристичка потрошња у дестинацији;
- намјера поновне посјете дестинацији.

Неке демографске и друштвено-економске варијабле нису биле приказане у поменутој Анализи (пол, број чланова домаћинства са којима се путује, запосленост, мјесечни нето приход домаћинства, врста смјештајног објекта у којем су боравили и сл.) и зато нису укључене у профил туристичке тражње.

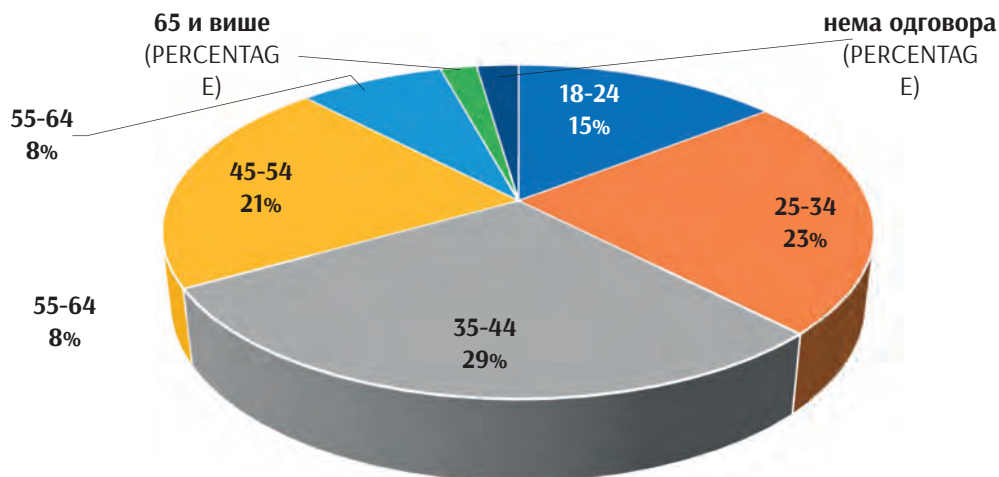
Профилисање туристичке тражње је реализовано на основу просјечне вриједности одговора испитаника за период 2013–2019. за све варијабле за које постоје вриједности у свакој од наведених година. Вриједности за оне варијабле за које је мијењана структура питања приказане су по периодима важења структуре питања у упитнику. Вриједности за варијабле које су накнадно укључиване у упитник приказане су почев од године уврштења у упитник.

Посматрано по наведеним групама варијабли, могуће је уочити сљедећи профил туристичке тражње. Добра структура је приказана сљедећим графичким приказом.

⁷⁶ UNWTO, *International Tourism Highlights, 2019 Edition (Madrid, Spain, 2019)*

<https://doi.org/https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152?download=true>.

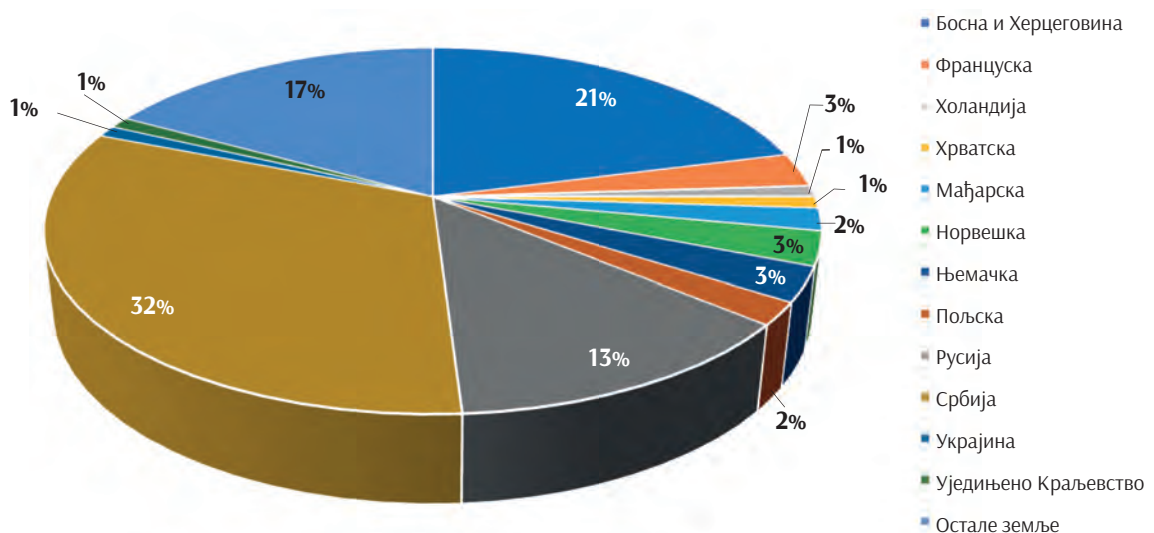
⁷⁷ Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

Слика 15. Добна структура гостију у Херцег Новом 2013–2019 (просјек).

Гости у доби од 35–54 године чине половину испитаника што је знатно више у односу на учешће наведене популације у старосној структури гостију на нивоу Црне Горе (36,88%), док је учешће гостију у доби до 34 године знатно мање у односу на податак за Црну Гору (54,05%). То може да указује на чињеницу да су гости који посјеђују дестинацију Херцег Нови старије доби од просјека гостију у Црној Гори, уз напомену да се подаци за Црну Гору односе на Анкету гостију из 2014. Гледано у детаљнијој добној структури, уочава се највеће учешће добне групе од 35–44 године (у структури на нивоу Црне Горе, највише је гостију у доби од 26–35 година).

Гледано према земљи поријекла и узимајући у обзир главна емитивна тржишта (утврђена у претходном поглављу) структура гостију у дестинацији Херцег Нови је следећа.

Слика 16. Структура гостију у Херцег Новом према земљи поријекла 2015–2019. (просјек)

Наведена структура је слична структури главних емитивних тржишта представљена у претходном поглављу, што указује на добро узорковање истраживања. Учешће Србије и Босне и Херцеговине је веће, а учешће Русије је мање у односу на структуру анкетираних на нивоу Црне Горе⁷⁸ што би могло да значи да су, у односу на остале дестинације, гости из Србије и Босне и Херцеговине више

⁷⁸ Национална туристичка организација Црне Горе.

а гости из Русије мање усмјерени према дестинацији Херцег Нови. Гледајући остале земље уочава се веће учешће гостију из Хрватске, Мађарске и Норвешке; приближно једнако учешће гостију из Француске, Холандије и Пољске; и мање учешће гостију из Њемачке, Украјине и Уједињеног Краљевства што води ка сличном закључку као и за претходну констатацију.

У образовној структури, 68,82 % гостију је високе школске спреме што представља знатно одступање од образовне структуре анкетираних на нивоу Црне Горе (48,6%)⁷⁹.

Мотиви путовања гостију у дестинацију Херцег Нови, изражени просјечном вриједношћу за период 2013–2016. представљени су сљедећом табелом у којој су рангирани од 1. до 10. мјеста по важности.

Ранг	Врста мотива	у%
1	Одмор и опуштање	61,94%
2	Претходни доласци	25,11%
3	Упознавање природних љепота	19,695%
4	Препорука породице и пријатеља	14,99%
5	Забава и провод	14,084%
6	Климатске погодности	13,834%
7	Повољне цијене	9,26%
8	Посјета родбини и пријатељима	8,385%
9	Имиџ Херцег Новог	6,22%
10	Спортско рекреативне активности	6,06%

Мотиви
путовања
гостију у
дестинацију
Херцег Нови
2013–2016.
(просјек)

Одмор и опуштање су увјерљиво најважнији мотив на листи од 25 понуђених мотива (детаљна табела је у Анализи у прилогу). Веома важни мотиви су претходни доласци, упознавање природних љепота, препоруке породице и пријатеља, забава и провод и климатске погодности. У првих десет мотива убрајају се: повољне цијене, посјета родбини и пријатељима, имиџ Херцег Новог и спортско-рекреативне активности. Слична мотивација, што се тиче првих неколико мотива, исказана је и код анкетираних гостију на нивоу Црне Горе.⁸⁰

Наредном табелом је приказана структура главних мотива за долазак у Херцег Нови на основу измјењене структуре питања за године 2017, 2018. и 2019.

Врста главног мотива	у %
Плаже и море	84,04%
Историја и архитектура	16,43%
Храна и услуга	13,15%
Активности и излети	17,79%
Ноћни живот	8,64%
Географска позиција	24,44%
Друго	9,31%

Структура
главних
мотива
доласка
у Херцег Нови
2017–2019.
(просјек)

Битно је уочити да су плажа и море први мотиви доласка, да су други мотиви активности и излети, иза којих слиједи историја и архитектура. То отвара додатне могућности за диференцирање туристичке понуде.

Извори информисања су презентовани на сличан начин као и мотиви обзиром на промјену структуре питања.

⁷⁹ Национална туристичка организација Црне Горе.

⁸⁰ Национална туристичка организација Црне Горе.

Извори
информисања
гостију о
дестинацији
Херцег Нови
2013–2016.
(просјек)

Врста извора информисања	у %
Већ су знали за дестинацију	61,33%
Путем интернета	14,81%
Преко пријатеља и родбине	16,06%
Путем медија	1,32%
Из књига и водича	2,17%
Преко туристичке агенције	2,74%
Путем туристичких сајмова и берзи	2,20%
Остало	0,74%

Најзначајнији извор у посматраном периоду је претходно искуство. Изузетно је ниско учешће медија као извора информисања. Интернет као извор у поменутом периоду биљежи сталан раст, што се види из података за године 2017. и 2018. (презентовано у наредној табели).

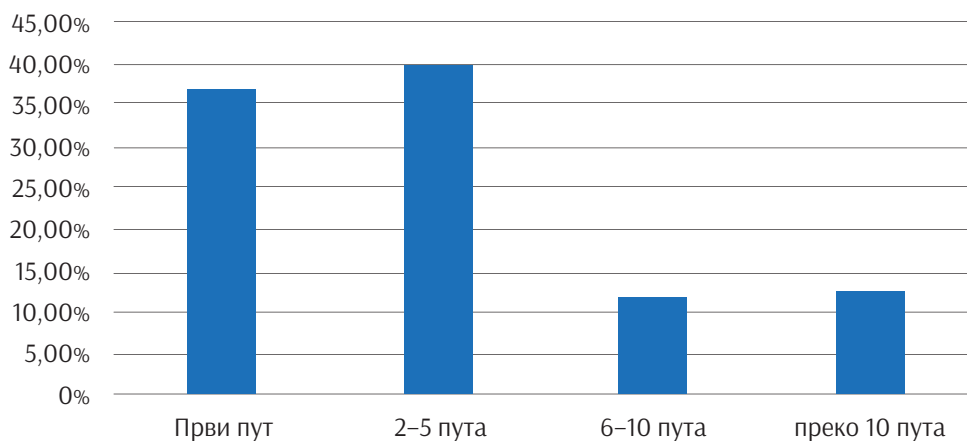
Извори
информисања
гостију о
дестинацији
Херцег Нови
у 2017. и 2018.
(у %)

	2017.	2018.
Водичи, туристичка литература	6,07%	9,32%
Интернет	46,05%	60,12%
Медији	2,87%	3,91%
Пријатељи	36,47%	28,81%
Друго	10,85%	9,18%

Евидентан је изузетан раст интернета као извора информисања, као и даље снажан утицај препоруке пријатеља. Медији су и даље са ниским учешћем као извор информисања. Водећа улога интернета и препоруке пријатеља такође су два најбитнија извора информисања на нивоу Црне Горе⁸¹.

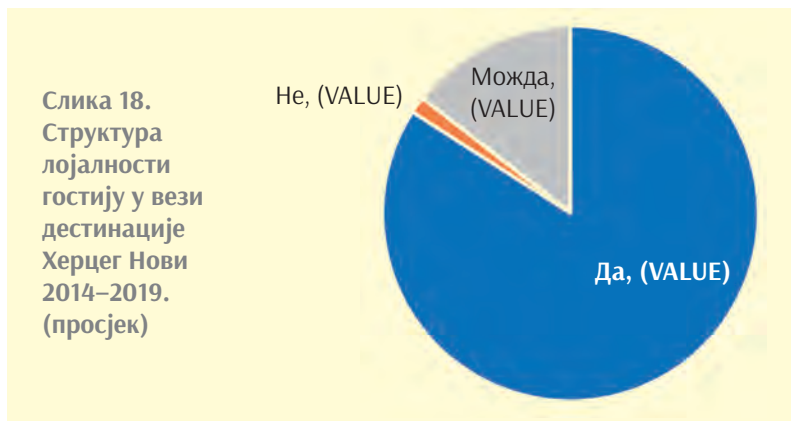
Бихејвиоралне карактеристике представљене су кроз три варијабле – куповна ситуација/број претходних боравака, статус лојалности, тражене користи/очекивања – у сљедећим графичким приказима.

Слика 17. Куповна ситуација/број претходних долазака у дестинацију Херцег Нови 2013–2016. (просјек)

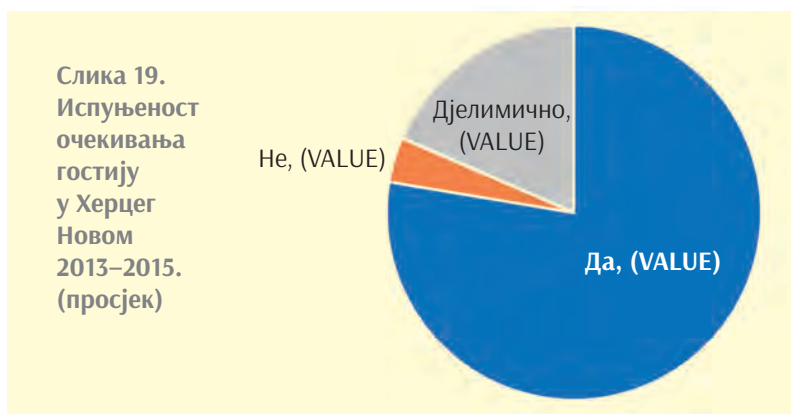

⁸¹ Национална туристичка организација Црне Горе.

Број гостију који први пут долази у дестинацију је значајан и врло мало мањи у односу на број гостију који се поново враћају у дестинацију (од 2 до 5 пута), што показује добар баланс нових и старих гостију. Привлачење нових гостију и задржавање старих гостију обезбијеђује стабилну тржишну позицију дестинације. На нивоу Црне Горе, је знатно мање учешће гостију који први пут долазе (25,5%) али и знатно више гостију који долазе 6 и више пута (38,6%)⁸².

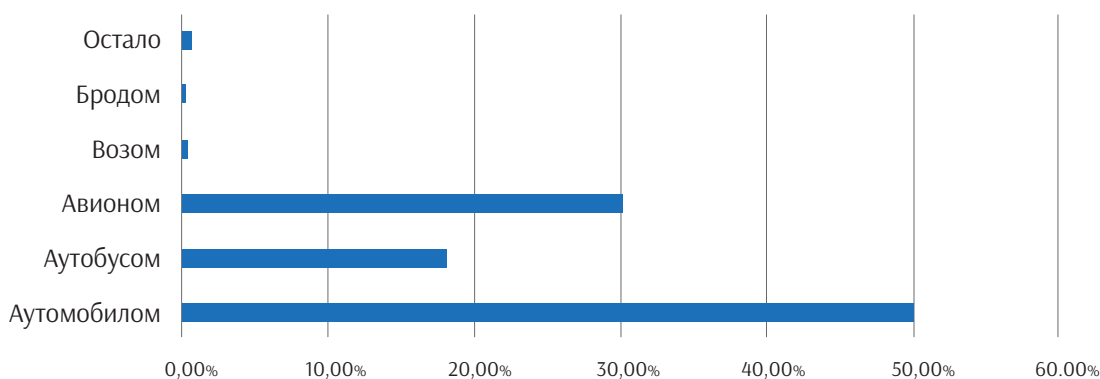

Број лојалних гостију је изузетно висок и представља добру основу за WOM (Word of mouth/ усмена пропаганда) оглашавање, посебно путем друштвених мрежа.

Изузетно висок проценат испуњености очекивања могао би указати на вјеродостојност промотивних активности и креирање реалних очекивања код гостију.

Врста превозног средства којим се долази у дестинацију Херцег Нови представљена је следећим графичким приказом.

Слика 20. Врста превозног средства за долазак у Херцег Нови 2013–2016. (просјек)

⁸² Национална туристичка организација Црне Горе.

Главно превозно средство за долазак у Херцег Нови је аутомобил са значајно већим учешћем у односу на учешће овог превозног средства на нивоу Црне Горе (33,4%). Друго средство за долазак по важности је авион иако са знатно нижим нивоом учешћа у односу на Црну Гору укупно (47,5%)⁸³. Аутобус се користи за долазак у скоро подједнаком обиму за долазак у Херцег Нови као и на нивоу Црне Горе (17%). Остала превозна средства (воз, брод и др.) немају битан значај за ре-цептивно тржиште Херцег Новог.

Начин доласка у дестинацију Херцег Нови је приказан сликом 21.

Приказани омјер долазака показује слабо присуство дестинације на посредничком тржишту или је ријеч о начину извршења анкете на терену односно да су значајно више анкетирани гости који бораве у домаћој радиности у односу на госте који бораве у хотелима. На нивоу Црне Горе је значајно веће учешће долазака посредовањем туристичких агенција и организатора путовања (31,5%) и значајно мање учешће индивидуалних долазака (54,7%)⁸⁴.

Активности гостију током боравка у Херцег Новом, изражени просјечном вриједношћу за период 2013–2016. представљени су табелом у којој су ранжирани од 1. до 10. мјеста по важности у групи од 22 активности.

Ранг	Врста активности	у %
1	Пливање, сунчање и купање	83,32%
2	Пасивни одмор	25,60%
3	Самостални излети	20,90%
4	Разгледање културних знаменитости	16,55%
5	Организовани излети	10,81%
6	Шопинг	10,25%
7	Изласци у ноћне клубове	9,93%
8	Посјета забавама	7,09%
9	Здравствено рекреацијски програм	4,00%
10	Рођење	3,89%

Преглед активности гостију током боравка у дестинацији Херцег Нови по рангу важности 2013–2016. (просјек)

Пливање, сунчање и купање су доминантно главна активност током боравка у дестинацији, коју прате пасивни одмор и самостални излети. Наведене активности су у складу и са главним мотивима доласка у дестинацију. Уочљиво је врло ниско учешће осталих активности (погледати табелу у прилогу). Оцјена укупне и појединачне туристичке понуде дестинације Херцег Нови је представљена табелом.

⁸³ Национална туристичка организација Црне Горе.

⁸⁴ Национална туристичка организација Црне Горе.

Степен задовољства елементима
туристичке понуде дестинације Херцег Нови у 2019.⁸⁵

Елементи туристичке понуде града	Просјечна оцјена
Љепота природе и окружења	4,63
Квалитет услуга у смјештајном објекту	4,49
Љубазност особља у смјештајном објекту	4,61
Квалитет хране у смјештајном објекту	4,34
„Вриједност за новац“ смјештаја	4,54
Квалитет хране у ресторанима ван смјештајног објекта	4,3
Богатство гастрономске понуде у мјесту	4,24
„Вриједност за новац“ гастрономске понуде	4,19
Гостољубивост локалног становништва	4,23
Чистоћа града	3,52
Чистоћа, уређеност и опремљеност плажа	3,52
Понуда организованих излета у окружењу	3,91
Богатство спортских садржаја	3,49
Богатство садржаја за забаву	3,73
Разноликост културних манифестација	3,71
Квалитет локалног превоза	3,58
Саобраћај са осталим мјестима	3,61
Презентација културне баштине	3,73
Могућности за куповину	3,87
Оцјена радног времена трговине	3,93
Квалитет информација	3,97
Тишина и мир	4,2
„Вриједност за новац“ укупног боравка	4,3
Сигурност	4,5
УКУПНА ПРОСЈЕЧНА ОЦЈЕНА	4,04

Укупна оцјена је врло добра и показује усклађеност понуде са очекивањима и указује на добро позиционирање наведених аспеката туристичке понуде на главним емитивним тржиштима.

Најбоље оцијењени елементи понуде су љепота природе и окружења, квалитет услуга у смјештајном објекту, „вриједност за новац“ смјештаја, сигурност и љубазност особља у смјештајном објекту; најслабије оцијењени елементи понуде су богатство спортских садржаја, чистоћа града, чистоћа, уређеност и опремљеност плажа, квалитет локалног превоза и саобраћај са осталим мјестима.

Додатно треба напоменути да је Херцег Нови од највећег броја испитаника оцијењен као одлична и врло добра дестинација за породични боравак.

Најпосећеније културно-историјске знаменитости су Стари град-Белависта и Канли кула, знатно мање је посјећена тврђава Форте Маре, а најслабије посјећене знаменитости су Шпањола и Мамула.

⁸⁵ Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

Најснажније асоцијације на Херцег Нови изазивају појмови као што су: скале (39,68%), мимоза (17,57%) и куле (10,25%); сљеде их култура (9,37%); феште и фестивали (6,25%).

Укупна туристичка потрошња за вријеме боравка по једном госту у 2015. је износила 1.230,25 € што је изнад просјека свјетске потрошње по доласку према UNWTO подацима у 2015. (957,84 €)⁸⁶ и просјека туристичке потрошње у Црној Гори (539,73) уз напомену да је у овај износ урачунат и трошак превоза у доласку и повратку. Укупна дневна потрошња од 124,78 € је такође значајно већа у односу на просјечну дневну туристичку потрошњу анкетираних у Црној Гори (61,92 €).

Профилисаност туристичке тражње у односу на дестинацију Херцег Нови потребно је довести у везу са структуром смјештајне и остале туристичке понуде да би се разумјели исказани ставови по питању задовољства понудом и намјере поновне посјете.

Актуелној тражњи у великој мјери одговора постојећа туристичка понуда. Нова емитивна тржишта, које је потребно таргетирати са акцентом на тржишта земаља ЕУ, ће вјероватно профилисати другачији тип тражње што ће условити преиспитивање садашње туристичке понуде.

СВОТ АНАЛИЗА⁸⁷

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Добра географска позиција; • Повољни климатски услови; • Богата културна баштина; • Разноврсност природних ресурса; • Могућности за развој активног туризма; • Близина аеродрома; • Шеталиште Пет Даница. 	<ul style="list-style-type: none"> • Изражена сезоналност; • Неповољна путна инфраструктура; • Недостатак квалитетне радне снаге из области угоститељства; • Неповољна класификација смјештајних капацитета; • Неадекватна урбанизација старог градског језгра; • Недовољна догађања ван сезоне који би привукли госте; • Недовољна заступљеност домаћег гастро производа; • Непостојање конзистентне поруке у креирању имиџа дестинације; • Неадекватна микроинфраструктура; • Недовољно паркинг простора дуж читаве општине; • Неискоришћеност потенцијала Луке Зеленика; • Неповољна усмјереност пословања рецептивних туристичких агенција; • Неадекватно комунално опремљено залеђе; • Недовољан број и капацитет плажа.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Нови туристички трендови; • Једнодневни посјетиоци из других дестинација; • Нискотарифни летови и све боља повезаност дестинације; • Изградња хотела One&Only у Кумбору; • Изградња Ritz Carlton хотела на Луштици; • Обогаћивање угоститељске понуде; • Валоризација фортификационог система града; • Уређење и тематизација плажа; • Мањи хотели високе категорије; • Ребрендирање дестинације; • Могућност отварања интегралних хотела; • Финансирање туристичких пројеката из ЕУ фондова; • Активирање традиционалног села. 	<ul style="list-style-type: none"> • Велика конкуренција на Медитерану; • Културна баштина препуштена забораву; • Недостатак иницијативе умрежавања носиоца понуде у граду; • Потреба за увођењем јефтине радне снаге из далеких земаља.

⁸⁶ UNWTO, UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition, Madrid, Spain, 2016. <https://doi.org/10.18111/9789284418145>.

⁸⁷ Секретаријат за туризам и Туристичка организација Херцег Нови.

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА У ОПШТИНИ ХЕРЦЕГ НОВИ

Формулисање циљева развоја туристичке дестинације произилази из утврђене мисије односно концепта развоја. У периодима развоја туризма преовладавали су различити концепти у зависности од фазе животног циклуса туристичког производа дестинације.

Концепти који преферирају економску мисију и циљеве или потпуни утицај општег окружења, сматрају се превазиђеним у зрелој фази развоја.

Актуелни концепт заснива се на „хуманом туризму“, „друштвено одговорном туризму“ или на данас општеприхваћеној одредници о „одрживом туризму“ односно усклађеној релацији економских циљева и очувања окружења. То је „туризам који гарантује оптималну сатисфакцију различитих захтјева и потреба потрошача али у кореспонденцији са унапријеђењем природног и социокултурног окружења и економских ефеката за локално становништво“.⁸⁸

Развој херцеговске туристичке дестинације мора обезбједити задовољење очекиваних захтјева туристичке тражње уз постизање оптималног нивоа профитабилности туристичке привреде, запослености и других економских ефеката, водећи рачуна о очувању постојећег природног и социо-културног окружења, и реализујући конкурентску предност изражену кроз хетерогеност понуде за више различитих облика туризма.

Из наведене сврхе односно мисије херцеговске туристичке дестинације изводи се сет одговарајућих развојних циљева:

1. Подстицање привредног и општег развоја херцеговског подручја на основу мултипликативних ефеката од туризма;
2. Успостављање дестинацијског управљања на бази концепта „паметне туристичке дестинације“ (смарт туризам)⁸⁹, маркетиншког планирања одрживог туризма⁹⁰ и концепта мобилног маркетинга у социјалном контексту/*social context mobile* (SoCoMo) маркетинг;⁹¹
3. Задовољавање захтјева туристичке тражње на бази односа вриједности и квалитета за новац (*value per money*);
4. Континуирани раст и дугорочно повећање тржишног учешћа емитивних тржишта Њемачке, Пољске, Француске, Мађарске, Уједињеног Краљевства, Украјине, Норвешке, Холандије и Шведске;
5. Постепено успоравање пада и дугорочно задржавање тржишног учешћа емитивног тржишта Србије, на приближно садашњем нивоу; ублажавање раста и дугорочно задржавање тржишног учешћа Босне и Херцеговине и Русије на садашњем нивоу;
6. Значајно повећање обима капацитета у колективном смјештају, посебно на локацијама које су означене или ће бити означене у просторно-планској документацији и мапи инвестиција;
7. Снажно ограничавање даљег раста капацитета индивидуалног смјештаја и побољшање структуре смјештајних јединица у корист веће заступљености апартманских смјештајних јединица;

⁸⁸ Огњен Бакић, *Маркетинг у туризму*, Београд, Универзитет Сингидунум, 2010. <https://doi.org/10.1017/SBO9781107415324.004>.

⁸⁹ Дарко Лацмановић, Андреа Каварић и Ивана Томашевић, *Смарт туризам – иновације и трансфер знања у туристичком сектору*, Business Start up Center Bar, Бар (Црна Гора, 2019) https://www.researchgate.net/publication/328964427_Smart_turizam_Inovacije_i_transfer_znanja_u_turistickom_sektoru.

⁹⁰ Дарко Лацмановић, *Маркетинг планирање одрживог туризма*, Подгорица, Црна Гора, Универзитет Медитеран, 2014.

⁹¹ Dimitrios Buhalis and Marie Foerste, 'SoCoMo Marketing for Travel and Tourism: Empowering Co-Creation of Value', *Journal of Destination Marketing and Management*, 4.3, (2015), 151–61. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2015.04.001>.

8. У изградњи нових капацитета колективног смјештаја тежити побољшање постојеће структуре према врсти смјештајних објеката у корист смјештајних објеката који послују по принципу гарни хотела, бутик хотела, туристичког насеља, мотела, пансиона, кампа, етно села и хостела;
9. Унапријеђење или одржавање квалитета постојећих смјештајних капацитета сходно захтјевима актуелних стандарда квалитета у свакој од појединачних категорија смјештајне услуге, с посебним нагласком на модернизацију, адаптацију и реновирању неких од постојећих капацитета колективног смјештаја;
10. Повећање искоришћености смјештајних капацитета деконцентрацијом туристичке тражње изван љетних мјесеци односно „продужењем“ туристичке сезоне посебно коришћењем капацитета у зимским мјесецима;
11. Пораст продуктивности и остваривање оптималне стопе добити угоститељско-хотелских предузећа;
12. Пораст запослености у дјелатности туризма и угоститељства и утицај на пораст опште запослености;
13. Одржавање културно-историјског наслијеђа и очување природне средине посебно мора, флоре и фауне на цијелом херцегновском подручју;
14. Ревитализација херцегновског залеђа и простора Луштице кроз активирање сеоских насеља, природних и социо-културних ресурса;
15. Ревитализација Старог града и простора подграђа кроз јаче активирање историјских, вјерских и социо-културних ресурса, као и пренамјене постојећих простора у смјештајне објекте типа хотел и интегрални хотел. Овјде се може узети у обзир и реконструкција тврђаве Мезалуна у којој би требао бити понуђен садржај који допуњава туристичку понуду старог језгра града, као: музеј, акваријум, градска сувенирница и сл.;
16. Успостављање хетерогене туристичке структуре кроз развој више различитих облика селектраног туризма у смислу остваривања конкурентске предности у односу на остале црногорске дестинације;
17. Подстицањем градње нових купалишта али на одржив начин, и унапријеђењем и проширењем постојеће инфраструктуре у служби купалишног туризма (плаже и сунчалишта садржаји, опрема, приступ, сигурност, итд.) надомјестити недостатак плажних капацитета.

Основна одређивања за дефинисање стратешких праваца у развоју туристичке понуде произилазе из више планских и других докумената чији ће садржај бити фрагментарно презентована у овом поглављу у смислу навођења кључних поставки.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ЦРНЕ ГОРЕ ДО 2020.⁹²

У смислу дефинисања одредница економског и туристичког развоја, слједећи општи циљеви ППЦГ су обавезујући:

- Ублажавање регионалних неједнакости у економском и друштвеном развоју;
- Обезбјеђење квалитета живота у свим дјеловима Црне Горе;
- Развој урбаних и руралних подручја треба да је у складу са њиховим потенцијалима и ограничењима;
- Рационално коришћење природних ресурса;
- Интеграција Црне Горе у Европски регион;
- Развој и институционализација прекограничне сарадње са земљама у окружењу кроз важне области као што су: регионални економски развој, инфраструктура, заштита животне средине и др.;

⁹² Влада Црне Горе Министарство за економски развој, Просторни план Црне Горе до 2020. године, Подгорица, Црна Гора 2008.

- Имплементирање постојећих законских рјешења и просторнопланских докумената, као и међународних конвенција које се односе на просторни развој у ширем смислу, а које је Црна Гора потписала или усвојила.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ХЕРЦЕГ НОВИ ДО 2020.⁹³

Полазишта за будући развој:

1. Имиџ Херцег Новог као пожељне туристичке дестинације са диверсификованом понудом која обезбјеђује превазилажење ограничења сезонског туризма и развија могућности за цјелогодишњи туризам;
2. Разноврсност ресурса за развој разних облика туризма током цијеле године са посебним освртом на здравствени и wellness туризам;
3. Подручје изузетних природних љепота и богате културне и природне баштине;
4. Цјеловитост Боке Которске: Херцег Нови-Тиват-Котор;
5. Близина аеродрома Тиват;
6. Херцег Нови као погранични град.

Циљеви развоја у области туризма су сљедећи:

1. Развијање туризма као цјелогодишње активности и у складу са тим диверсификовање туристичке понуде на сљедеће облике туризма:
 - а. Здравствено-рехабилитациони и wellness туризам;
 - б. Туризам у руралном залеђу;
 - в. Голф;
 - г. Наутички туризам;
 - д. Лов;
 - ђ. Културни туризам везан за наслеђе, археологију, културну баштину, природне љепоте, и нарочито развој културе (дати нови подстицај развоју културе);
 - е. Класична туристичка „морска“ понуда за разну клијентелу, укључујући излетнички туризам;
2. Активирање туристичких потенцијала у залеђу општине и на полуострву Луштица;
3. Довођење у склад туристичког развоја и заштите и унапријеђења животне средине; као и заштите природног и културног наслеђа;
4. Довести у склад развој туризма са квалитетом живота становника општине и задовољавања њихових потреба који не смију бити жртвовани интересима и захтјевима туриста;
5. Развој и изградња одговарајућих туристичких капацитета у складу са захтјевима функционалности простора, одрживог развоја, заштите и унапријеђења животне средине, као и заштите природног и културног наслеђа;
6. Повезивање туристичког сектора са осталим релевантним привредним секторима, као што су пољопривреда, здравство, услуге, итд.;
7. Изградња нових туристичких капацитета;
8. Побољшање и развој додатних смјештајних капацитета.

⁹³ Општина Херцег Нови.

Пројекција смјештајних капацитета у општини Херцег Нови до 2020.
(основни капацитети љечилишта)

Врсте смјештаја	Број лежаја	Категорија	Број лежаја до 2020.
Хотели	до 2.600	5*****	2.000
Хотели	до 6.000	4****	2.400
Хотели	до 3.000	3***	400
Хотели	до 1.200	2**	200
Мотели	до 200	2**	100
Хостели	до 550	2**	230
Пансиони	до 350	3***	80
Пансиони	до 1.450	2**	470
Укупни основни капацитети	до 15.350		5.880
Здравствено рехабилитациони центар	до 1.500	5*****	1.500
Здравствено рехабилитациони центар	до 2.000	4****	1.500
Укупна бањска и климатска љечилишта	до 3.500		3.000
Све укупно	до 18.850		8.880

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ТУРИЗМА У ЦРНОЈ ГОРИ ДО 2020.⁹⁴

Стратегија развоја туризма Црне Горе до 2020. године израђена је 2008. као ревизија и допуна Мастер плана донијетог 2001. године од стране Министарства туризма. Визија стратегије туризма до 2020. године предвиђа:

- Црну Гору као туристичку дестинацију са понудом током цијеле године, са живописним пејзажима и заштићеним биодиверзитетом;
- Очување наслеђа и његовање своје традиције; разноликост висококвалитетних хотела, ризорта и других врста смјештајних капацитета;
- Туризам орјентисан на природу, тако да постане лидер на тржишту Медитерана, што ће утицати на вансезонску потражњу;
- Софистициране објекте за наутички, здравствени и wellness туризам, голф терене који привлаче високоплатежне госте и јачају међународни углед;
- Диверзификацију понуде, високи стандарди, квалитет обуке и услуга, по конкурентним цијенама, значајно ће повећати запосленост, приходе појединаца и животни стандард;
- Смањен притисак у периоду јул–август;
- Инфраструктуру за снабдијевање и одлагање отпада, која треба да буде усклађена са стандардима ЕУ;
- Туризам као генератор послова и пореза, чиме ће стимулисати друге привредне гране.

Стратегија за даљи развој туристичке привреде мора, сходно томе:

- Смањити оптерећење приморја током љетњих мјесеци – умањити број туриста у најоптерећенијим регијама;
- Доследним подизањем нивоа квалитета понуде повећати приход по госту/дану;
- Створити тржишну способност током предсезоне и постсезоне, путем разноликих понуда на приморју и у залеђу, као и њихово повезивање у јединствен производ.

⁹⁴ Министарство туризма и заштите животне средине Црне Горе, Подгорица, Црна Гора, 2008.

Стратегија развоја туризма у Црној Гори издваја шест туристичких кластера који се међусобно разликују по карактеристикама предјела и култура, а планирани су са циљем формирања подручја већег обима, квалитета и разноликости умјесто униформности и општинске затворености. Херцег Нови припада кластеру бр. 3: Бока Которска.

Кластер бр. 3. Бококоторски залив, као уникат на Медитерану, најпогоднији је за развој висококвалитетне и диверзификоване понуде (наутички туризам, голф терени и остало) у тиватском заливу и на полуострву Луштици, под условом да се ријеше инфраструктурни проблеми. Развија плажни туризам, културни туризам, спортски и здравствени туризам. Треба да постане изузетно квалитетна дестинација током цијеле године за индивидуални и паушални туризам, оријентисан на врхунско хотелијерство и мале породичне хотеле.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОСЕБНЕ НАМЈЕНЕ МОРСКО ДОБРО – ПППНМД⁹⁵

ПППНМД усваја сљедеће циљеве и смјернице регионалног развоја:

1. У подручју Боке Которске треба оформити зоне интензивне пољопривреде. Пољопривреда, користећи предности климатских услова, треба да одговара потражњи туризма за прехранбеним производима.
2. Маслињаке треба унапријеђивати и штитити од трансформације у остале видове коришћења земљишта. Уз неопходне мјере за побољшање родности постојећих, треба подстицати подизање нових маслињака.
3. На вишим подручјима треба развијати узгој стоке, посебно коза.
4. Развој индустрије, сервиса и складишта, планирати у мањој зони у подручју Игала (изнад Суторинског поља).
5. За нове туристичке лежаче у основним капацитетима, треба обезбиједити одговарајући простор и у подручју Боке Которске.
6. Регионални парк „Орјен“ треба да буде укључен у развој туризма и рекреације.
7. Различита спортска игралишта и остале забавне и рекреативне садржаје треба развијати и у туристичким центрима и у рекреационим подручјима ван центара. Треба утврдити програме развоја спортских и осталих садржаја почев од тениских и голф игралишта, пјешачких стаза, бициклических стаза и стаза за јахање, па до локалитета за излете и камповање у планинском дијелу.
8. Изградњу викенд кућа на обали треба ограничити само на изабране локалитете, усмјеравајући је ка руралним подручјима, са циљем да се допринесе ревитализацији села на падинама сусједних брда.
9. Простор Луштице препознаје се као потенцијално погодан за специфичне облике туризма (Арза, Мамула...).
10. Рурална насеља треба заштитити од даље деградације, а она на падинама ревитализовати, тако да прихвате за становање пољопривредно становништво запослено у насељима на обали.
11. Квалитет вода приобалног мора треба контролисати и ригорозно штитити. Поред обавезне изградње канализационих система са третманом отпадних вода, мора се спријечити уклањање отпадних вода са бродова директно у море.
12. Треба добро одржавати еколошки коридор дуж линије приморских планина, а падине окренуте ка мору пошумљавати. Шуме, постојеће и новозасађене, укључујући и специфичну медитеранску вегетацију (макија), треба да имају статус заштитних шума, посебно у бројним бујичним подручјима.
13. Заштити пејзажа у цјелини треба посветити нарочиту пажњу. Пејзаж треба штитити кроз издвајање зона специјалне заштите, за које ће се изградња пажљиво планирати.

⁹⁵ Влада Црне Горе Министарство за економски развој и Јавно предузеће за управљање морским добром Црне Горе, Просторни план подручја посебне намјене за Морско добро (Котор, Подгорица, 2007).

14. Експлоатацију постојећих и отварање нових каменолома треба ставити под строгу контролу и искључити из зона интензивног развоја туризма.
15. Пажљиво планирати ширење већ изграђених подручја. Изграђена и отворена подручја, која из залеђа треба да продру све до обале мора, треба јасно разграничити, одвајајући релативно широким отвореним просторима поједине зоне интензивног туристичког и урбаног развоја.

Приоритет треба да буде дат изградњи нових хотела као дјелова висококвалитетних „одмаралишних дестинација“ у категоријама четири и пет звјездица, затим мањим хотелима и туристичким селима у категорији три звјездице итд. Градња туристичког смјештаја у близини плажа треба да буде резервисана само за висококвалитетни хотелски смјештај. На неизграђеним површинама плажа/обале, зеленило између мора и зоне изградње треба да буде очувано из еколошких разлога и ради обезбјеђења пожељне природне хладовине за туристе. Дугорочна пројекција до краја 2020. предвиђа за општину Херцег Нови 37.500 лежајева, и то: 15.000 кревета у хотелима, 2.000 у одмаралиштима, 500 у камповима и 20.000 у приватном смјештају. У погледу категорија хотела, 2.000 кревета у хотелима са 5*, 6.500 у хотелима са 4*, 4.500 у хотелима са 3* и 2.000 у хотелима са 2*.

Здравствени туризам развијаће се у оквиру програма „Сунчана обала здравља“, који осим пружања здравствених и услуга подмлађивања, подразумејева: комфор, амбијент, лаке активности, културну понуду а за госте из Скандинавије и терене за голф. Главни центар здравственог туризма у Општини ће и даље бити Игало.

Новопланирани туристички комплекси у зони Морског добра су: на Кобили, у проширењу Њивица (према Суторини), Мељине, војне локације Петровићи и Пристан, Мало Росе, плато од Роса до Добреча, Кабала Фортеца, Мамула, Жањиц–Миришта, падина изнад Арзе. У непосредној, контактної зони Морског добра, предвиђају се нови туристички садржаји на Луштици, а комбиновани садржаји на локацији војног комплекса Кумбор.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОСЕБНЕ НАМЈЕНЕ ЗА ОБАЛНО ПОДРУЧЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ (ППНОПЦГ)⁹⁶

Нацртом ППНОПЦГ као главни интерес Црне Горе у развоју свог Обалног подручја сматра се привлачење инвестиција и реструктурирање туристичког сектора у циљу раста његове конкурентности и гарантовања дугорочно одрживог развоја државе и друштва. Главним циљевима просторног распореда привреде обалног подручја сматрају се:

- Туризам, као основа развоја овог региона;
- Пољопривреда медитеранског карактера;
- Поморски саобраћај, луке, слободне зоне и подршка поморском инжењерингу представљају важну оријентацију за ову зону. Бродоградиле „Бијела“ је један од центара који представља развојну основу за ове активности у медитеранској зони;
- Еколошка и просторна заштита овог региона је веома важна за развој. Приоритетни пројекти овог подручја се односе на заштиту морског добра, заштиту и одговарајућу употребу туристичког простора и пројеката у вези са канализацијом и одлагањем чврстог отпада у главним градовима ове зоне;
- Индустрија за прераду, и нарочито развој предузетништва кроз концепт малих и средњих предузећа;
- Саобраћај, транспорт, техничке и општинске активности су, данас, ограничавајући развојни фактор, стога, развој ових аспеката је важан приоритет будућег развоја овог региона;
- Развој руралног дијела Обалног подручја мора да се одвија кроз очување традиционалног амбијента и културних вриједности, са искоришћавањем потенцијала за туризам, пољопривреду и агроиндустрију;

⁹⁶ Влада Црне Горе, Министарство одрживог развоја и туризма, *Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе*, Фаза VII – Нацрт Плана.

- Очекује се да ће боља конекција са континенталним подручјем допринијети развоју свих региона.

Кад је у питању општина Херцег Нови предвиђени су сљедећи циљеви развоја до 2030:

- Изградња наутичких везова–минимално 500 везова;
- Изградња *mixed-use* хотелских ресорта / објеката – минимално 3.000 кључева;
- Осавременењен производ здравља – европска конкурентност производа у одабраним сегментима здравственог производа.

Наведени циљеви ће се реализовати кроз:

- Даљи процес урбане рехабилитације градске зоне Херцег Новог као мјеста сусрета и комплексних садржаја за све туристе општине (и шире);
- Приватизација и професионално и глобално конкурентно вођење и развој производа здравља у Игалу;
- Дестинацијски менаџмент туризма и здравственог туризма, с обзиром на специфичности и њихово професионално маркетингање;
- Инфраструктурно унапријеђење – измјештање магистралне саобраћајнице или њено значајно унапријеђење у погледу проточности/капацитета и рјешавање проблема пропратних инфраструктурних проблема путем националних, прекограничних и осталих фондова ЕУ;
- Ревитализација и повезивање туристичке понуде обалног простора са херцеговским залеђем посебно наглашено на рурални туризам;
- Афирмација нових туристичких производа регије (наутичка понуда и авантуристички и рекреативни производ);
- Изградња недостајуће туристичке инфраструктуре (спортско рекреативни садржаји и путеви, интерпретацијски центар/музеј/кућа) и унапријеђење постојеће инфраструктуре у служби купалишног туризма („плаже и сунчалишта садржаји“, опрема, приступ, сигурност, итд.);
- Систем надзора и дефинисање норми у циљу побољшања еколошког стања морског екосистема;
- Санација инфраструктурних система (отпад и отпадне воде) као обавезе које ће се преузети даљим процесом интеграције у ЕУ.

Преглед раста броја соба и лежаја дат је у сљедећој табели за период до 2030. године.

Модел раста смјештајних капацитета у општини Херцег Нови до 2030.

ТАБЕЛА -- Модел раста смјештајних капацитета општине Херцег Нови до 2030. г.												
	2011		2020		Разлика 2020/2011			2030		Разлика 2030/2011		
	Собе	Кревети	Собе	Кревети	Собе	Кревети	% кревети	Собе	Кревети	Собе	Кревети	% кревети
Хотели	1.509	3.251	2.812	6.247	1.303	2.996	92%	3.370	7.531	1.861	4.280	123%
5*	0	0	708	1.582	708	1.582	-	1.011	2.259	1.011	2.259	-
4*	337	705	1.045	2.320	708	1.615	229%	1.348	3.013	1.011	2.308	327%
3*	553	1.242	874	1.954	321	712	57%	1.011	2.259	485	1.017	82%
2*	602	1.249	181	375	-421	-874	-70%	0	0	-602	-1.249	-100%
1*	17	55	5	17	-12	-39	-70%	0	0	-17	-55	-100%
Турист. насеља	0	0	3.040	6.991	3.040	6.991	-	4.342	9.987	4.342	9.987	-
Кампови	170	385	385	385	215	0	0%	385	385	215	0	0%
Приват. смјештај	10.861	29.816	9.992	27.431	-869	-2.385	8%	9.395	25.791	1.466	-4.025	13,5 %
Остало	651	2.462	2.462	2.462	1.811	0	0%	2.462	2.462	1.811	0	0%
Укупно	13.191	35.914	18.690	43.516	5.499	7.602	21%	19.954	46.156	6.763	10.242	29%

Кључне инвестиције – ресурсна и планска основа за модел раста:

- Државне студије локације и студије локације;
- ДСЛ сектор 32, Росе-Добреч – 1.689 кревета;
- ДСЛ сектор 34, Арза, Мириште, Жањиц – 1.650 кревета;
- ДСЛ Кумбор – око 2.000 кревета (на основу максималне варијанте од 100.000 m² БРП и стандарда од 100m² по кључу и 2 кревета по кључу);
- Остали сектори (према анализираним планским документима) до 2.000 кревета;
- *Brownfield* потенцијал – минимално 3.000 кревета.

ПППНОБЦГ базира даљи развој туризма кроз (1) Побољшавање структуре и квалитета смјештаја, (2) Ново запошљавање, (3) Инвестиције, и (4) Повећање туристичке потрошње. То се постиже кроз развој производа који није само „производ сунца и мора“, већ укључује и друге гране туризма, као и унапређење остале туристичке понуде.

Стратешки маркетинг план за туризам у Црној Гори 2018–2022 (Дијагностика и маркетиншка стратегија)⁹⁷

Кључна визија дефинисана стратешким маркетинг планом гласи: до 2022. године, Црна Гора ће се позиционирати као дестинација за читаву годину и привлачиће имућније туристе које ће мотивисати њена културна и природна понуда, као и разнолика обала.

Стратешком анализом идентификовано је 12 кључних изазова, груписаних у 5 категорија, који утичу на визију:

- I. Тржишна стратегија (1. Диверзификација тржишта и ширење базе клијената; 2. Ширење портфолија производа; 3. Висока сезоналност);
- II. Туристичко искуство (4. Висок систем искустава нето вриједности; 5. Квалитет туристичких услуга;
- III. Процеси комуникације и продаје (6. Позиционирање брэнда Црне Горе; 7. Маркетиншки учинак; 8. Позиционираност у туристичкој индустрији);
- IV. Конкурентност туристичке индустрије (9. Маркетиншке вјештине и знања; 10. Међусекторска сарадња;
- V. Менаџмент и управљање (11. Ограничен учинак модела управљања; 12. Ограничен буџет да би се утицало на стратешка).

У смислу развоја стратешких производа, предложене су сљедеће категорије:

1. Производи у које треба значајно инвестирати и које треба развијати:
 - Сунце и море;
 - Туре и култура;
 - Спорт и авантуризам;
 - Природни и рурални туризам.
2. Производи у које треба селективно инвестирати и којима треба селективно управљати:
 - Опустајући догађаји;
 - Пословни састанци и догађаји;
 - Гастрономија и вино;
 - *City Breaks*.
3. Производи којима треба управљати:
 - Наутички;
 - Голф;
 - Скијашки одмори.

⁹⁷ Влада Црне Горе Министарство одрживог развоја и туризма, *Стратешки маркетинг план за туризам у Црној Гори 2018–2022: дијагностика и маркетиншка стратегија*, Подгорица, Црна Гора, 2017.

- Wellness и медицински туризам;
- Крстарење.

Херцег Нови се у стратешком смислу посматра као јединица у збиру јединствених искустава Црне Горе, који тежи да развије и промовише мноштво искустава тако да преносе осјећај и поруку Црне Горе и кроз то трансформишу путнике у амбасадоре брэнда. Ова иницијатива тежи да испоручи све горепоменуто кроз скуп активности од који се свака усмјерава на оснаживање и промоцију различитог елемента понуде дестинације – путовања и екскурзије, смјештајни капацитети, ресторани и барови итд.

ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ОПШТИНЕ ХЕРЦЕГ НОВИ⁹⁸

Године 2030. Херцег Нови ће бити препознат као општина гдје ће туризам бити потпуно интегрисан у њену економију, друштвену и културну динамику. Одговоран однос ће диференцирати општину и биће препозната по одрживости животне средине, њеним сервисима, континуираним способностима да изненади и по иновативним иницијативама. Култура, креативност и знање су машина напретка града и читаве територије.

Главне особине жељеног туристичког модела су:

1. Активност посматрана као приоритетна, мултисекторска и широког територијалног опсега;
2. Заснована на активној јавној управи, међуинституционалној сарадњи и укључивању јавно-приватних партнерства;
3. Једна је од главних темеља економије општине и подстиче дистрибуцију прихода на цијелом подручју;
4. Интегрисан у живот заједнице и укључује читаву заједницу;
5. Интегрисан у економску политику и цјелокупно управљање општином;
6. Разнолик и омогућава мулти-мотивациону потражњу;
7. Инклузивни је умјесто ексклузивни, који је пун поштовања и има права и дужности;
8. Понуда коју карактерише изврсност;
9. Повезан са културом као једним од главних везујући елемената понуде;
10. Посјетилац је „привремени грађанин“, а не само као пролазник;
11. Фактор очувања мјешовите намјене за територију.

Полазећи од ставова националне стратегије развоја туризма до 2020. г. и постављених категорија производа, развојни потенцијали општине су значајни. Уз класични производ сунца и мора, посебно су важни сљедећи производи: наутички туризам, пословни туризам, културни туризам, здравствени туризам, авантуристички и спортски туризам, етно и гастро туризам. За сада је доминација „сунца и мора“, а планира се проширење производа и стварање типичне структуре медитеранских туристичких производа.

Планирани туризам по типовима и просторним зонама са резервацијама је збирно приказан у сљедећој табели.

Укупни новопланирани туристички капацитети у општини Херцег Нови

Капацитети у издвојеним туристичким зонама (очекивана реализација 50%)	15.883 7.941
Капацитети у руралним зонама	755
Капацитети у туристичким зонама унутар насеља	3.114
Капацитети у војним зонама	1.380
Капацитети који нису локацијски одређени	932
УКУПНО	14.122

⁹⁸ Општина Херцег Нови Агенција за изградњу и развој Херцег Новог, *Просторно урбанистички план Општине Херцег Нови планирано стање*, Херцег Нови, 2018.

Модел раста капацитета до 2030. године

	2011		2015		2030		Разлика 2030/2011		
	Собе	Кревети	Собе	Кревети	Собе	Кревети	Собе	Кревети	% Кревети
Хотели	1.509	3.251	1.954	4.222	2.931	8765	1.422	5.514	170
5*****	0	0	0		885	2.647	885	2.647	-
4****	337	705	992	1.997	1.505	4.500	1.168	3.795	538
3***	553	1.242	429	888	541	1.618	-12	376	30
2**	602	1.249	497	1.234	0	0	-602	-1.249	-100
1*	17	55	36	103	0	0	-17	-55	-100
Туристичка насеља	0	0			3.963	11.849	3.963	11.849	-
Кампови	170	385	170	385	385	385	215	0	0
Приватни смјештај	10.861	29.816	10.861	29.816	9.395	25.791	-1.466	-4.025	-13
Остало	651	2.462	651	2.462	2.462	1.000	1.811	-1.462	-59
Укупно	13.191	35.914	13.636	36.885	19.136	47.79	5.945	11.876	

Стратешки приоритети развоја туризма и угоститељства

Основом уоченог стања у интерном и екстерном окружењу врши се избор адекватне стратегије као начин реализације постављених циљева развоја.

СЦЕНАРИО РАЗВОЈА

Сценарио развоја туризма на подручју Општине Херцег Нови састојаће се од комбиновања елемената прилагођавања и динамичког развоја. Обзиром на одређени број непознаница у блиском политичком окружењу (БиХ и Србија) као и оних системског и економског карактера уз временски неодређен завршетак реформских процеса и посебно преговарачког процеса о уласку Црне Горе у ЕУ; овај сценарио ће имати оптимистичку и песимистичку варијанту реализације.

Реализацијом сценарија требало би да се постигне већина постављених циљева развоја. Развој туризма ће, динамички гледано, имати двије фазе.

Фаза прилагођавања биће период наставка неопходног суочавања са реалним стањем и припремање за динамичан развој. У овој фази извршиће се трансформација туристичког система у складу са захтјевима преговарачког процеса посебно у домену заштите потрошача, безбиједности хране и пића и процеса њиховог услуживања, поштовања стандарда квалитета сходно категоризацији смјештајних и осталих угоститељских услуга и др., чиме ће се допуњавати битни предуслови за даљње кораке. Ови процеси биће праћени модернизацијом, реконструкцијом, адаптацијом и реновирањем постојећих и градњом нових хотелских објеката.

Резултат ових активности биће успостављање услова за пословање и дјеловање свих субјеката у туризму у складу са стандардима ЕУ што би довело до потпуне спремности туристичке дестинације Херцег Нови да се значајно приближи лидерској позицији туристичке дестинације Будва на рецептивном тржишту Црне Горе.

Повећање капацитета индивидуалног смјештаја биће снажно ограничавано у складу са обимом и темпом даље стамбене изградње.

Растом капацитета колективног смјештаја квалитетно и структурно ће се побољшати постојећа смјештајна понуда. Резултат квантитативно-квалитативних измјена смјештајне структуре биће изражен кроз повећање тржишног удјела и знатно побољшање постојеће реализације на туристичком тржишту.

У овом периоду се очекују знатно висока улагања у промотивне активности, посебно према главним емитивним тржиштима. Наведене активности ће резултирати заузимањем циљних позиција за стабилан раст туристичког промета.

Државни органи на локалном нивоу уз помоћ надлежних министарстава републичке Владе требали би завршити са крупнијим захватима у ријешавању критичних инфраструктурних проблема водоснабдијевања, канализационе мреже, саобраћаја, уређења обалног подручја и др.

Херцеговско подручје, у оквиру црногорског подручја, би успоставило имиџ атрактивне, брзо растуће и одрживе туристичке дестинације, што би значајно допринијело порасту интереса иностраног капитала за улагање средстава у поједине атрактивне туристичке програме и пројекте, као и укључивању специјализованих свјетских организација и институција у еколошке подухвате.

Фаза динамичког развоја ће бити период изградње додатних нових смјештајних капацитета. Нова изградња биће првенствено усмјерена повећању капацитета колективног смјештаја, као квалитетнијем дијелу смјештајне понуде.

Успоставиће се стабилна сарадња са иностраним организаторима путовања и туристичким агенцијама, уз остварење знатног пораста туристичког промета.

Квалитетнији смјештајни капацитети и пораст туристичког промета уз ријешавање већине проблема комуналне инфраструктуре, за резултат ће имати успјешно пословање туристичке привреде. Угоститељско-хотелска предузећа ће остваривати стабилан раст добити. Може се очекивати пораст запослености у туризму и пораста продуктивности пословања. Обзиром на мултипликативне ефекте од туризма може се очекивати позитиван утицај на укупан привредни и општи развој херцеговског подручја.

Сценарио развоја је временски димензиониран сходно динамици реализације.

Оптимистичка варијанта сценарија предвиђа период прилагођавања на пет година и почетак динамичког развоја од 2025. године.

Песимистичка варијанта сценарија предвиђа период прилагођавања од 7 година и период динамичког развоја од 2027. године.

Календарски приказ сценарија дат је следећом табелом.

Календарски приказ сценарија развоја по варијантама и периодима

Период /Сценарио	Прилагођавање	Динамички развој
Оптимистичка варијанта	2020–2025.	2025–
Песимистичка варијанта	2020–2027.	2027–

Стратегија развоја туризма се заснива на концепту „паметног туризма“ и маркетинг планирања одрживог туризма.

Организационо је могуће ову активност уобличити у неку врсту „тржишне осматрачнице“ (Туристичка опсерваторија, нпр.), кроз рад агенције за истраживање туристичког тржишта; општинског органа за туризам; или *ad hoc* односно сталног тима састављеног од стручњака из општине, ТОХН и туристичке привреде. Наведени организациони облик би за потребе туризма Херцег Новог на веома квалитетан начин обављати све задатке који произилазе из потребе истраживања туристичког тржишта.

Туристичка дестинација, Херцег Нови, сходно потреби сталног развоја и спремности реакције на тржишне промјене, може примијенити следеће опште стратегије:

1. Повећање тржишног учешћа на постојећим тржиштима са постојећим производима;
2. Излазак на нова тржишта са постојећим производима;
3. Модификација постојећих производа и излазак на нова тржишта;
4. Пласман нових производа на нова тржишта.

Примјена наведених стратегија се заснива на конкурентској предности херцеговске дестинације у односу на остале са црногорског тржишта. Основом конкурентске предности спроводе се стратешке маркетинг активности диференцирања дестинацијског производа, у комбинацији са активностима профилисања имиџа и позиционирања туристичке дестинације.

Конкурентска предност туристичког производа херцеговске дестинације се изражава могућношћу развоја више селективних видова туризма као равноправних сегмената уз уобичајени одмаралишни (годишњеодморски) љетњи туризам.

ОСНОВНИ РАЗВОЈНИ ИСХОДИ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА У ОПШТИНИ ХЕРЦЕГ НОВИ

Провођењем одабраних стратегија и реализацијом конкурентске предности херцеговског туристичког производа могуће је остварити следеће приоритетне видове развоја селективног туризма.

1. Даље снажно потицати развој одмаралишног (годишњеодморског) тзв. љетњег туризма „сунце и море“. У хотелском смјештају потребно је изградити и обновити објекте и то: изградити хотел „Тамарис“ (до 500 кревета у категорији три звијездице ***) и хотел „Бока“ (до 200 кревета у категорији пет звијездица *****), реконструисати или адаптирати хотел „Игало“ (до 400 кревета у категорији четири звијездице ****) , реконструисати или адаптирати хотел „Плажа“ (до 500 кревета у категорији пет звијездица *****), реконструисати или изградити хотел „Плажа-Зеленика“ (до 400 кревета у категорији четири звијездице ****). Ради се о хотелима од изузетног значаја за имиџ туристичке дестинације Херцег Нови. Додатне нове хотелске капацитете планирати на свим локацијама од Њивица до Каменара с циљем остваривања вишег нивоа дисперзије у категорији и простору. На локацији Кобила, у насељу Њивице (непосредно окружење хотела „Иберостар Херцег Нови“) планирати изградњу туристичког насеља укупног капацитета до 500 кревета у категорији четири звијездице****. Објекте колективног смјештаја типа пансион и камп планирати углавном у насељима херцеговске ривијере, тамо гдје то допушта просторно-планска регулација. Ограничено развијати капацитете индивидуалног смјештаја уз фокус на унапријеђење квалитета смјештајне услуге. Између осталог, промовисати Херцег Нови као „child-friendly“ дестинацију.
2. Унаприједити ниво понуде здравствено-рекреативног, *spa&wellness* туризма кроз успјешну приватизацију Медитеранског здравственог центра и ријешење статуса Болнице Мељине са циљем формирања врло конкурентне понуде у овом домену. Допуну *spa&wellness* понуде би чиниле услуге ове врсте развијене у објектима колективног смјештаја средње и високе категорије. Кроз нову понуду здравственог туризма изузетно би се појачало конкурентско позиционирање укупне дестинацијске понуде. Развој ове понуде потенцирати у склопу програма „Сунчана обала здравља“ на изабраним локацијама.
3. Конгресно-пословни туризам подржати даљним развојем конгресне понуде у пројектованим новим капацитетима високе категорије (изградња и реконструкција). У наведеним капацитетима посебно водити рачуна о пожељној структури смјештајних јединица (преференција према апартманима и 1/Ф собама). Изградњом хотела „Бока“, на старој локацији, добија се пословно-конгресни смјештајни капацитет високог квалитета. Реконструкцијом хотела „Плажа Зеленика“ у Зеленици, смјештајно би се употпунила пословно-конгресна понуда. Изградњом хотела „One&Only“ као и других хотела на локацији Кумбор постиже се пожељна дисперзија конгресно-пословне понуде у шта се укључују постојећи и нови хотелски капацитети на подручју Бијеле. За развој овог вида туризма велики ресурс представља Дом културе у Бијелој, чијом реконструкцијом и опремањем овај дио општине Херцег Нови, са својим хотелским капацитетима, може да понуди оптималне услове за конгресно-пословни вид туризма. Реконструкцијом Спортског центра „Игало“ добио би се простор за развој MICE туризма и створили услови за организовање сајмова.

4. **Спортско-рекреативни туризам** развијати на подручју Игала, коришћењем постојећих, проширењем постојећих и новоизграђених хотелских капацитета и спортске инфраструктуре (већ наведено у другим поглављима) уз испуњавање основног предуслова као што је санација Спортског центра „Игало“. Дисперзију понуде спортско-рекреативног туризма у инфраструктурном, посебно у смјештајном погледу, имаће постојећи и планирани капацитети колективног смјештаја и пратеће спортско-рекреативне инфраструктуре у другим дјеловима општине.
5. **Планински туризам, туризам пјешачења и бициклизма *Hiking & Biking* и авантуристички туризам**, посебно уз форму понуде пансионског и индивидуалног смјештаја (нарочито у сеоским домаћинствима), развијати у широј зони Парка природе Орјен уз континуирано побољшање љетње и посебно зимске понуде (нпр. ски-боардинг) и у зони Луштице. У вези развоја планинског туризма, истраживати могућности развоја мини-ски центра у дугорочном периоду. Основни предуслов развоја је унапријеђење саобраћајне и остале комуналне инфраструктуре. Туризам пјешачења и бициклизма *Hiking & Biking* оснажити изградњом и реконструкцијом мреже пјешачких и бициклистичких стаза основом сљедећих критеријума из Предлога просторног плана Црне Горе:
 - а) Стазе одвојене од путева;
 - б) Стазе пројектоване и изграђене на еколошки прихватљив начин;
 - ц) Повезане са услугама потребним бициклистима и пјешацима;
 - д) Мрежа је повезана са транснационалним бициклистичким и пјешачким стазама (Европска акција Еуро Вело, Медитеранска рута број 2.0)
6. **Авантуристички туризам** потицати кроз развој понуда сличних у Авантуристичком парку „Врбањ“, уз обликовање нових форми у складу са могућностима на конкретним локацијама.
7. Убрзано развијати капацитете који подржавају реализацију **омладинског туризма** (*backpacking* туризам, волонтерски туризам), обзиром на изражене трендове развоја тражње у том смислу. Подстицати унапријеђење постојећих и изградњу нових смјештајних капацитета типа камп и хостел.
8. Изградњом капацитета колективног смјештаја типа мотел пратити **побољшање понуде транзитног туризма**, сходно очекиваном развијању стратешке саобраћајне инфраструктуре на подручју општине Херцег Нови (саобраћајни правци из смјера и у смјеру Хрватске и Босне и Херцеговине).
9. **Наутички туризам** који се заснива на понуди марина, лука наутичког туризма и комерцијалних везова на локацијама: Шквер (Градска лука), Мељине, Зеленика и Порто Нови, додатно оснажити развојем нових смјештајних капацитета у хотелима високе категорије (пет и четири звијездице).
10. Побољшати услове за **развој ловног и риболовног туризма** кроз унапријеђење постојеће и изградњу адекватне смјештајне понуде у објектима средње и ниже категорије (три, двије и једна звијездица), посебно хотела и пансиона. Ловни туризам додатно потакнути формирањем привредног субјекта у области ловно-шумског газдинства, које би својим пословањем и развојем дало снажну подршку овом сегменту туризма. Повезати асоцијације рибара са привредним и другим субјектима у области туризма ради развоја обострано интересантних понуда.
11. Одржавањем културно-историјско наслеђа, континуираним развојем разноврсних цјелогодишњих културно-забавних програма, као и кроз добро развијен рецептивни сервис

туристичких агенција додатно динамизирати развој манифестационог, излетничког туризма и туризма културне баштине „тура и култура“.

12. Додатно унапријеђење понуде туризма културне баштине размотрити кроз **ревитализацију старог градског језгра Херцег Новог (Стари град)** путем отварања смјештајних објеката типа хотел и интегрални хотел, између осталог и пренамјеном постојећих објеката који испуњавају услове, као и дугорочног развоја интегрисане туристичке понуде на наведеном локалитету. Интегрисану туристичку понуду креирати на платформи понуде „памятног туризма“ и „виртуелне и обогаћене реалности“, као и успостављењем мреже објеката различитих садржаја из домена културно-историјске баштине (музеји, галерије и сл.). Као важан предуслов истиче се неопходност санације „Потковичасте куле“ и реконструкција тврђаве Цитадела и њихово интегрисање у понуду.
13. Понуду **природног и руралног туризма** подржати кроз значајно убрзан развој смјештајне понуде типа етно села (нпр. Жлијеби, Замбелићи...) и индивидуалног смјештаја на подручју херцеговског залеђа и Луштице. Развој руралног туризма потицати кроз додатну понуду комплементарних капацитета на бази, како то наглашава Просторни план подручја посебне намјене за Морско добро „формирања еко и етно туристичких фарми у залеђу контактне зоне (падине, побрђе) комбинованих са пољопривредном производњом, првенствено форсирањем развоја маслинарства, рибарства и сточарства (екофарме говеда, коза, оваца, коња, пчела, љекобитог биља) које би, својим реконструисаним и амбијенту примјереним објектима у традиционалној средини, нудили особену туристичку понуду заинтересованим домаћим али и иногостима“.
14. Поттицати развој **вјерског туризма** кроз повезивање предузећа и осталих субјеката туристичке понуде са вјерским институцијама у креирању адекватних понуда у том смислу, обзиром на растући тренд туристичке тражње. Велики број цркви Херцеговског краја и манастира који имају велики историјски значај, отварају могућност за развој вјерског туризма који је у експанзији у свијету. Централно мјесто посјета поклоника и вјерника је Манастир Савина као својеврсна ризница православља у коме је налази крст Св. Саве Српског и гдје је Св. Петар II Петровић Његош писао своје најславније дјело *Горски Вијенац*. Ту су и цркве Христовог Вазнесења и Св. Ђорђа на Топлој у чијем комплексу се налази музеј „Његошева школа“. Херцег Нови је град два православна свеца, Св. Кирила Цвјетковића Баошићког и Св. Севастијана Дабовића Сасовићког. Такође, у Херцег Новом је рођен и римо-католички светац Леополд Мандић коме је посвећена црква у Старом граду. Ово представља добру основу за развој вјерског туризма што би допринијело посјети великог броја ходочасника, нарочито у периоду ван љетње туристичке сезоне. Понуду вјерског туризма обогаћује и чињеница да је Св. Севастијан Дабовић један од најпоштованијих светаца Америке, отац српског православља у САД и највећи мисионар модерних времена у СПЦ. Развоју овога вида туризма допринијеће и успостављање везе са културним туризмом, културно-историјским наслеђем као и функционалне одрживости објеката културних добара.
15. Успоставити **маркетинг концепт планирања одрживог развоја туристичке дестинације Херцег Нови** обједињавањем основних маркетинг функција и креирањем адекватне ИСТ подршке креирати концепт „памятне туристичке дестинације“. На нивоу општине формирати посебну службу или неки други организациони облик, за маркетинг и развој туризма као централну тачку координисања, праћења, усмјеравања и управљања свим туристичким ресурсима.

Квантификација стратешких приоритета у развоју туризма изражена кроз пројекцију смјештајних капацитета у 2027. години представљена је следећом табелом.

Пројекција смјештајних капацитета у општини Херцег Нови у 2027. (број кревета)

Врста смјештајних објеката	2018	2027	Разлика 2027/2018
Хотел			
Пет звјездица *****	58	800	1279,31%
Четири звјездице ****	2.753	3.600	30,77%
Три звјездице ***	523	1.600	205,93%
Двије звјездице **	859	1.100	28,06%
Једна звјездица *	0	300	-
Туристичко насеље	0	500	-
Мотел	0	200	-
Пансион	50	150	200,00%
Камп	200	400	100,00%
Етно село	0	150	-
Одмаралиште	467	0	-100,00%
Хостел	0	250	-
Љечилишта	1.457	1.600	9,81%
Колективни смјештај укупно	6.367	10.650	67,25%
Индивидуални смјештај ⁹⁹	26.982	33.487	24,11%
УКУПНО	33.349	44.137	32,35%

Пројекција се заснива на пројектовању укупних и колективних смјештајних капацитета на бази посматраних података у периоду 2004–2016. за укупне, а у периоду 2009–2018. за колективне смјештајне капацитете, обзиром на доступност података. Прогнозирање укупних и колективних смјештајних капацитета је извршено коришћењем софтвера за статистичку обраду и визуализацију података *Tableau 2018.3*¹⁰⁰, што значи да **прогноза не узима у обзир промјене фактора у окружењу**. У прилогу су дате табеле са интервалом горњих и доњих вриједности, при чему је уз ризик процјене за колективне смјештајне капацитете узета вриједност горњег интервала (табеле су дате у прилогу).

У 2027. се очекује да ће укупни смјештајни капацитети у Општини Херцег Нови износити 44.137 кревета од чега 10.650 кревета у објектима колективног смјештаја (7.400 кревета у хотелима). Наведена пројекција битно не одступа од пројекције дате у документу „Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе“¹⁰¹ гдје је у 2030. у Општини Херцег Нови предвиђен укупни смјештајни капацитет од 46.150 кревета од чега у хотелима 7.530 кревета. Битно одступање од наведеног документа се односи на структуру смјештајних капацитета, обзиром да је индивидуални смјештај пројектован на 25.790 кревета што је знатно мање у односу на горњу пројекцију. Такође су битне разлике кад је у питању структура обима капацитета хотелског смјештаја по категорији обзиром да је у наведеном документу предвиђен скоро три пута већи капацитет у категорији од пет звјездица, нешто мањи капацитет у категорији четири звјездице и прилично већи капацитет у категорији од три звјездице, док се у категорији двије и једна звјездица не предвиђа постојање капацитета. Изузетно је велика разлика кад су у питању капацитети туристичког насеља јер је пројектовано 9.987 кревета.¹⁰²

⁹⁹ Капацитет индивидуалног смјештаја је приказан за 2016. годину обзиром на недостатак података.

¹⁰⁰ *Tableau*.

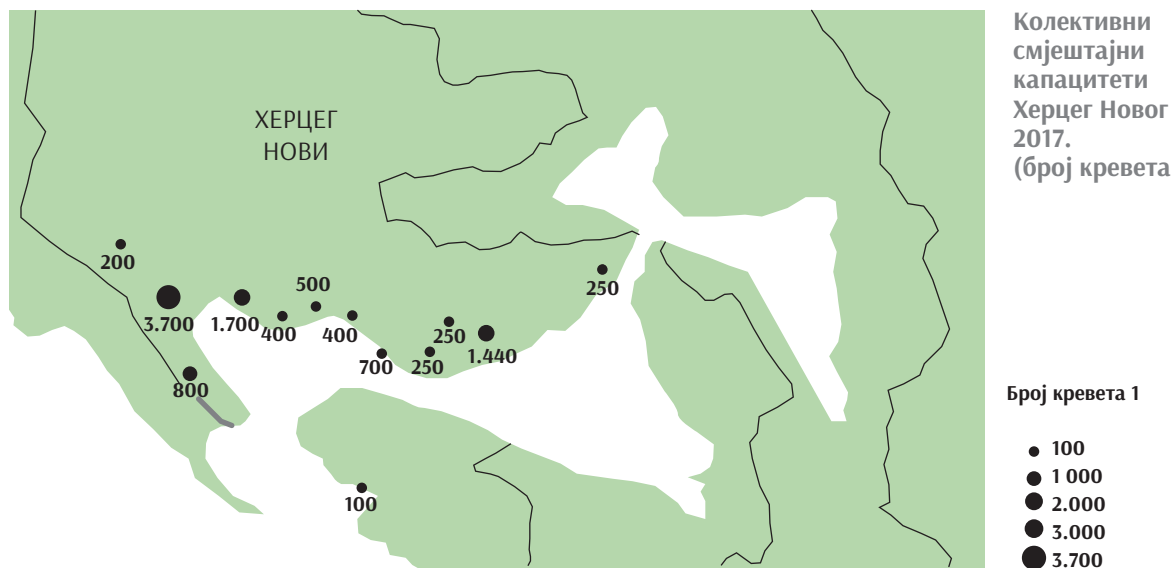
¹⁰¹ Влада Црне Горе, Министарство одрживог развоја и туризма, *Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе, Фаза VII – Нацрт Плана*.

¹⁰² Влада Црне Горе, Министарство одрживог развоја и туризма, *Просторни план посебне намјене за обално подручје Црне Горе, Фаза VII – Нацрт Плана*.

Када су у питању пројекције које су дате у документу „Просторно урбанистички план општине Херцег Нови“¹⁰³, разлика је нешто мало већа, у односу на претходно презентовани документ, по питању укупних смјештајних капацитета и капацитета у хотелима (пројектовано је укупно 47.790 кревета, од чега 8.765 у хотелима у 2030). Одступање у односу на капацитет индивидуалног смјештаја је исто обзиром да је исти обим капацитета пројектован у оба документа. Такође су евидентна одступања у обиму хотелских капацитета по категорији, у овом документу, јер је у категорији пет звијездица, предвиђен мало више од три пута већи капацитет, у категорији четири звијездице је предвиђено сса 1.000 кревета више, скоро исти обим капацитета је предвиђен у категорији три звијездице, док за категорију од двије и једне звијездице, као и у претходно презентованом документу није предвиђено постојање хотелске понуде.

Изузетно одступање постоји у вези пројекције капацитета туристичког насеља (пројектовано је 11.849 кревета у 2030), што је већа пројекција и у односу на претходно презентован документ.

Просторни размјештај колективних смјештајних капацитета у 2027. је приказан наредном сликом.

Слика 22. Просторни размјештај пројектованих капацитета колективног смјештаја у општини Херцег Нови у 2027. (број кревета)

Видљива је значајна концентрација кревета у Игалу. Такође је знатна концентрација кревета на локацијама Херцег Нови, Бијела, Њивице и Кумбор. Нешто нижи ниво концентрације капацитета видљив је на локацијама Савина, Мељине и Зеленика. Најнижи ниво концентрације кревета уочава се на локацијама Ђеновићи, Баошићи, Каменари, Суторина и Њивице.

7.1.4.2. Пољопривреда

Пољопривреда је заједно са туризмом, развојни и економски приоритет националне економије, и стога пољопривреду треба развијати као дјелатност комплементарну туризму. Само подручје града представља урбани простор док залеђе посједује све одлике руралног краја. Општина Херцег Нови има око 8.800 ха пољопривредног земљишта од чега је 2.300 ха обрадиво земљиште релативно добре плодности, док су осталих 6.500 ха пашњаци.

Херцег Нови је погодан за садњу маслина, винове лозе, великог броја врста воћа, поврћа и цвијећа а заступљено је и сточарство. Брдска подручја богата су љековитим и ароматичним биљем те су погодни за развој пчеларства. Постојећи потенцијали могу допринијети повећању

¹⁰³ Општина Херцег Нови и Агенција за изградњу и развој Херцег Новог.

производње и отварању нових радних мјеста. Могу вратити некадашњу препознатљивост овог подручја по производњи цвијећа, маслина, агрума, поврћа, и јагњећег и јарећег меса у залеђе града. Све више је заступљено и виноградарство. На подручју општине доминантна је пољопривредна дјелатност као допунска. Један од главних разлога је уситњеност посједа и њихова дисперзија која се може превазићи. Производња је усмерена на задовољавање властитих потреба, а у мањој мјери за даљу прераду и потребу локалних пијаца.

У Херцег Новом функционишу три Удружења (пољопривредника, пчелара и маслинара). У Регистар пољопривредних газдинстава који води Министарство пољопривреде и руралног развоја уписано је 100 пољопривредних домаћинстава а у Регистар пољопривредних произвођача са основним занимањем је 42 произвођача. У Савезу пчелара Црне Горе регистрован је 61 пчелар из Херцег Новог. У Регистар маслинара Министарства пољопривреде уписано је четири маслинара а у Удружењу маслинара „Бока“ евидентирано је 50 чланова.

Сточарство је развијено у залеђу. Према Регистру Ветеринарске управе у Херцег Новом има 400 грла говеда, 1200–1300 грла оваца и 500–600 грла коза. Према списку селекцијске службе за сточарство у 2019. години 31 газдинство је остварило премију.

Код Управе за безбједност хране, ветерине и фитосанитарне послове у регистар примарних произвођача хране уписано је шест произвођача (производња лимуна, наранџи, мандарина, маслина, трешњи и поврћа), у фито-регистар шест произвођача меркантилног кромпира и у регистар произвођача садног материјала три произвођача.

Општина Херцег Нови има мјере подстицаја, те је донијела Одлуку о подстицајима у развоју пољопривреде која на јасан начин дефинише врсте подстицаја и подршке инвестицијама у развоју пољопривреде.

Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво има Конкурс за расподјелу средстава о подстицају и инвестирању у развоју пољопривреде. Подстицај обухвата финансијску подршку која се односи на инвестиције у пољопривреди у циљу:

- повећања квалитета и конкурентности пољопривредних производа;
- усмјеравање произвођача тржишним условима и стандардима;
- повећања броја запослених у пољопривреди;
- припреме и промовисање локалних иницијатива у сфери пољопривреде;
- повећања искоришћености пољопривредних ресурса;
- квалитетнијег живота у руралним областима.

Средства за подстицај и развој локалне пољопривреде обезбјеђују се из Буџета Општине. Право на пријаву на јавном позиву има сваки регистровани пољопривредни произвођач са територије општине Херцег Нови.

Право на подстицаје у пољопривреди корисници остварују кроз сљедеће видове подстицаја:

1. Подршка унапређења сеоске инфраструктуре;
2. Подршка организовању и развоју органске пољопривредне производње;
3. Подршка производњи и развоју маслинарства;
4. Подршка развоја пчеларства;
5. Подршка развоју воћарске производње;
6. Подршка повртарске и цвећарске производње;
7. Подршка сточарској производњи;
8. Подршка развоју рибарства;
9. Подршка подизању засада љековитог биља;
10. Управљање ризицима у пољопривреди ;
11. Промоција пољопривредних производа и пољопривреде;
12. Подршка развоју руралног туризма;

Поред средстава из националног и локалног буџета, произвођачима су доступна средства из европских претприступних фондова кроз ИПАРД пројекте бесповратне подршке, како примарној производњи тако и преради.

Према статистичким подацима из пописа пољопривреде 2010. године за Херцег Нови, пољопривредна газдинства према површини обрадивог земљишта су: оранице 40,2 ха – број газдинстава 101; поврће на отвореном 11,7 ха – број газдинстава 54; цвијеће и украсно биље 1,9 ха – број газдинстава 4; породична пољопривредна газдинства према површини на којој се узгаја поврће укупно 60.049 m² – број газдинстава 233 (парадајз, паприка, краставци, грашак, пасуљ, лук, шаргарепа, купус, лубеница, диња и остало); породична пољопривредна газдинства према површини плантажних воћњака 0,3 ха – број газдинстава три; породична пољопривредна газдинства према површини винограда и према броју чокота винове лозе број газдинстава 8 – број чокота 5.000 што је приказано у табели:

Основни подаци о пољопривредном земљишту и његовој структури коришћења

укупно распол. зем.		пољопривр. земљиште		кориш. окућнице или баште		коришћене оранице		виногради		Воћњаци		расадници		вишег. ливаде и пашњ.	
ha	H	ha	H	ha	H	ha	H	ha	H	ha	H	ha	H	ha	H
1646	522	578,5	491	26,5	319	40,2	101	1,4	8	46,3	100	25,3	8	438,8	294

Извор. Попис пољопривреде 2010. године, Монстат

На основу изнијетих статистичких података може се констатовати да пољопривреда на овом подручју није значајна дјелатност, већ је више симбол очувања традиције и културе овог становништва.

Пољопривреда у Херцег Новом није истакнута, конкурентност општинске пољопривреде, као и конкурентност на нивоу Црне Горе, ниска је – између осталог, због мале површине обрадивог земљишта, малих улагања и недовољно бриге за планирање и заштиту земље. Структурне одлике прилично су непогодне: мале породичне фарме, фрагментисана испарцелисана домаћинства с ниском стопом продуктивности, која резултира ниском конкурентношћу већине пољопривредних производа. У руралном дијелу Херцег Новог постоје неке мале фарме за индивидуалне потребе и оне обезбеђују производе за локално тржиште. Ове фарме углавном се фокусирају на производњу цитрусног воћа, као што су лимуни, поморанце и сезонског поврћа¹⁰⁴. Пољопривреда Херцег Новог има своје предности које се одражавају у неискоришћеним земљишним ресурсима, погодној клими и ниској употреби хемијских агенаса – што пружа велику могућност за органску производњу.

Програм социо-економског развоја Херцег Новог предвиђа производњу специфичних и традиционалних производа (маслине, поврће, месо), који се могу пласирати на тржишту за употребу у туристичке сврхе, као и понуду посебних и за Херцег Нови препознатљивих производа намијењених домаћем и међународном тржишту.

Органска производња у Црној Гори има велики потенцијал који још није искоришћен у довољној мјери, посебно у функцији пласмана органских производа кроз туристичке капацитете као дио оригиналне понуде и креирања црногорских аутохтоних брендова.

У Регистар субјеката органске производње уписано је 328 произвођача, а број сертификованих произвођача је 134 што је за 47,25 % више у односу на претходну годину. Укупна обрадива повр-

¹⁰⁴ http://documents.rec.org/publications/ESDP_Herceg_Novi_FINAL.pdf

шина у поступку сертификације износи 765,23 ха што је за 11,2 % више у односу на 2017. годину, од чега су 287,29 ха површине са сертификованом органском производњом (производња за коју је издат сертификат) што је за 86,3 % више у односу на претходну годину.¹⁰⁵

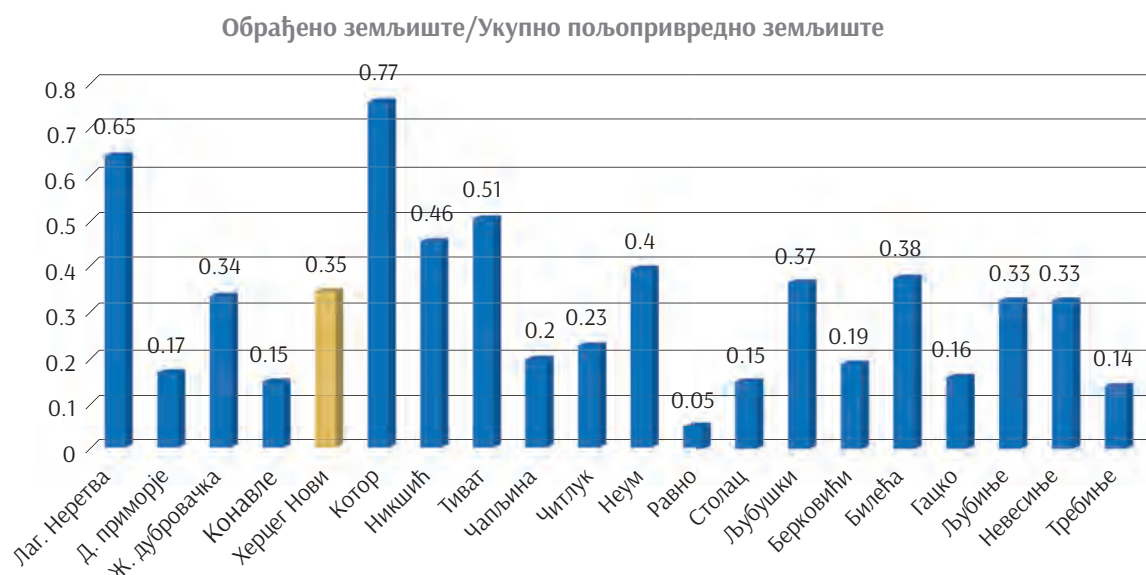
У оквиру мјере „Подршка органској производњи“ која се спроводила кроз јавни позив, исплаћена су средства у износу од 302.776,40 € за 239 произвођача. Ова мјера се финансира из додатног финансирања Пројекта институционалног развоја и јачања пољопривреде (МИДАС) који финансира Свјетска банка, а имплементира га Министарство. Програм „Купујмо домаће“ покренула је Влада Црне Горе у сарадњи са Привредном комором Црне Горе, највећим трговинским ланцима и произвођачима, у циљу јачања домаће привреде кроз повећање доступности, позиционираниости и потрошње црногорских производа на домаћем тржишту. Као наставак, покренут је и Програм „Домаћи укуси“, са циљем укључивања и туристичке привреде у промоцију и бољи пласман црногорских производа и услуга. Херцег Нови као туристичка дестинација треба да ради на развијању домаћих производа који треба да се позиционирају на тржишту кроз ова два програма.

Износ расположивих средстава за Мјеру 1, за период имплементације ИПАРД II програма 2014–2020, износи 15.840,000 €, док укупан износ расположивих средстава за наведени јавни позив износи 10.720,000 €.

Финансијска подршка се састоји се од 75% средстава обезбијеђених кроз Инструмент пре-приступне помоћи за рурални развој Европске уније (ИПАРД) и 25% националних средстава обезбијеђених из Буџета Владе Црне Горе.

На основу доступних података примјетно је да је већи број апликација изражен у сјеверним и централним дијеловима Црне Горе, те да је Херцег Нови на нивоу других приморских општина по питању броја апликација и висине средстава која су одобрена. Постоји велики потенцијал да се више ради на едукацији пољопривредника како би се повећао број апликација и побољшали капацитети пољопривредне производње.

На графику је приказана упоредна анализа укупног пољопривредног земљишта и обрађеног земљишта у градовима који припадају регији Крш која обухвата зоне у Хрватској, Црној Гори и Босни и Херцеговини. На основу наведене анализе примјетно је да Херцег Нови има сличну обрадивост земљишта као и сусједни градови на приморју како у нашој држави, тако и сусједним државама.

Извор: Стратегија регије Крш

¹⁰⁵ <http://www.minpolj.gov.me/biblioteka/izvjestaji>

Основни проблеми са којима се суочавају Херцег Нови као и остали градови у регији Крш су мала величина газдинстава са малом просјечном величином парцела, низак ниво образовања становништва на фармама, недовољно брендиран асортиман и ниска продуктивност, као и висок удио пољопривредника са скраћеним радним временом, недостатак маркетинга пољопривредних производа, недостатак пољопривредних и руралних савјетовања потребних за управљање сеоским простором. Значајан број пољопривредника производи за своје потребе, што им омогућава да избјегну најгоре посљедице сиромаштва, али и да се изборе изван регистрованих токова економије.

Карактеристично је да и даље постоји велика површина доброг пољопривредног земљишта које се не користи. Рурални дијелови су напуштени, власници су у урбаним срединама или живе ван државе и немају интерес за покретање производње. Један од проблема је што многи од њих не желе да дају у закуп земљиште, што уз велики број парцела по газдинству спречава неке пољопривреднике да започну озбиљнију производњу.

У Херцег Новом пољопривреда треба да буде у директној конекцији са туризмом, кроз креирање квалитетних производа који се могу пласирати у туристичким капацитетима.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • висок квалитет производа, очуваност и плодност земљишта; • повољна клима за многе врсте производње; • традиција у пољопривредној производњи; • заступљеност аутохтоних врста и сорти у пољопривреди (сектор маслинарства, вина, сточарство); • добри услови за органску производњу; • доступност радне снаге, која тражи допунску могућност запошљавања; • евидентне позитивне промјене у производном процесу (нова технологија увођење стандарда); • јачање локалне производње и тржишта. 	<ul style="list-style-type: none"> • велики дио производње је цјеновно неконкурентан; • застарјелост механизације; • низак ниво технологије и специјализације производње; • мала и уситњена газдинства; • низак обим производње по јединици газдинства; • високе цијене <i>input-a</i> које утичу на цијену крајњих производа; • низак степен тржишне продаје; • неповезаност свих актера у производном ланцу; • незадовољавајући ниво стандарда квалитета; • неповољна старосна и социјална структура; • лоша инфраструктура у већини руралних подручја; • недовољна издвајања из буџета локалне самоуправе за пољопривреду; • недовољно развијен систем информатике, статистике и систем анализе у пољопривреди; • слаба промоција и маркетинг производа; • недовољна повезаност са туризмом; • низак ниво образовања; • непостојање добре пољопривредне праксе и искуства; • сезонски карактер производње.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • развој пољопривреде и повећање извоза конкурентних производа (вина, поврћа) • кроз туризам; • доступност државне и ЕУ помоћи; • повећање тржишта за органску производњу; • ефикасно коришћење додатне буџетске подршке; • бржи технолошки развој; • растућа тражња за висококвалитетним производима; • укључивање младе радне снаге у пољопривредне активности; • развој кооперативе. 	<ul style="list-style-type: none"> • отварање тржишта ка извозу у друге државе доћи ће до заоштравања конкуренције, која може угрозити велики дио комерцијалне производње; • због ниског обима производње и квалитета, продором већих трговинских система даље ће се угрозити економски положај појединих грана; • велика увозна зависност; • неразвијена свијест јавности о предностима домаћих производа; • отежан приступ финансијама за пољопривреднике (високе каматне стопе); • промјена намјене пољопривредног земљишта у градско-грађевинско земљиште.

ЗАКЉУЧАК

Са релевантним предностима и поред још увијек значајних недостатака, пољопривреда у Херцеџ Новом има многе прилика за даљи развој. То се првенствено односи на повећану тражњу, збој економској раста и повећање прихода, као и продаје кроз растући сектор туризма. Локално становништво преферира домаће производе, а растом животној стандарда повећава се и тражња за означеним, квалитетним и органским производима. Наша традиција нуди прелист моћности за означавање производа ознакама туријекла.

Као један од дујорочних циљева развоја пољопривреде јесте повећање продуктивности, повећање обрадивих површина и увођење ЕУ стандарда безбједности хране у примарном и прерађивачком сектору. Потребна су улања у доизање вишегодишњих засада (воћњака, винограда, маслињака).

Сектор поврћа треба ојачати кроз производњу у заштићеном простору чиме се смањује сезонски карактер тих производа.

У сектору сточарства допршку треба усмерити на: повећање продуктивности, побољшање расној састава доулације, побољшање смјештајних кајацијета за животиње, исхрану животиња, хијјену муже.

Као један од приоритета јесте производња хране високој квалитету и повећање броја произвођача који производе у складу са правилима органске производње. Иззови које треба превазићи су: нејоволна структура пољопривредне производње, природна ојраничења за пољопривредну производњу, производи високој квалитету нису довољно препознатли, неразвијена физичка и социјална рурална инфраструктура и недовољна свијест произвођача о значају удруживања. Потребно је порадити и на примјени свих стандарда безбједности хране у свим фазама производње.

7.1.4.3. Индустија

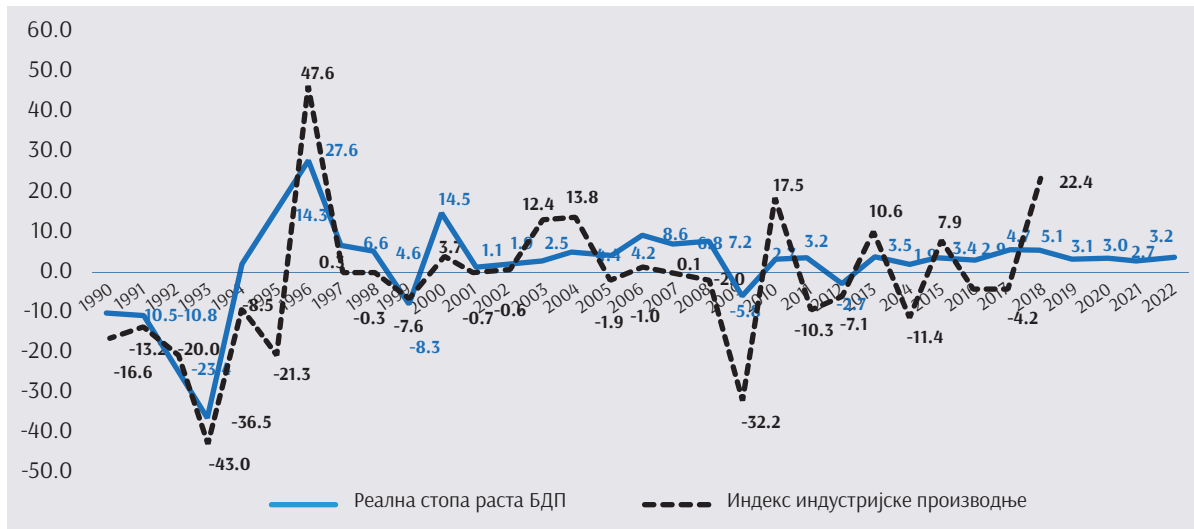
У стратешком развојном документу „Индустијска излазност и политика Црне Горе 2019–2023. година“ истакнуто је да стратешки развојни оквир црногорске економије поставља амбициозну, али и оствариву перспективу будућег раста. При томе се указује да „додата вриједност црногорске развојне политике, треба да буде њено брзо прилагођавање промјенама, добра координација политика, предвиђање и пројектовање приоритета, те осигурање да индустријска политика и комплементарне политике, буду добро увезане и таргетиране, поштујући научене лекције из претходног периода и укључујући у развојни оквир нове изазове као што су стимулативни иновациони амбијент, дигитална економија и постепено увођење циркуларне економије“.

У функцији потребе за истицањем и наглашенијом развојном улогом индустрије у домаћим оквирима у некој форми реиндустијализације све до нивоа прихватања концепта изградње креативне индустрије, што важи и за Општину Херцеџ Нови, истичемо да подаци показују да сектор индустрије има важну улогу у економији ЕУ, чинећи преко 80% европског извоза и приватних иновација и генеришући нова радна мјеста. Истовремено, у сектору индустрије је запослено око 36 милиона радника (крај 2018. године), што чини 15% укупне запослености у ЕУ, с тим да у структури бруто додате вриједности, индустријски сектори доприносе са 19,5 % (Б-Е), док је тај индикатор у структури БДП-а за 2018. годину на нивоу од 17,4% .

Када је у питању стање и испољена динамика развоја у погледу достигнутог нивоа развоја сектора индустрије у Црној Гори ближе се може видети на наредним графикону гдје је приказан индекс индустријске производње и реална стопа раста БДП у периоду 1990–2018. година.

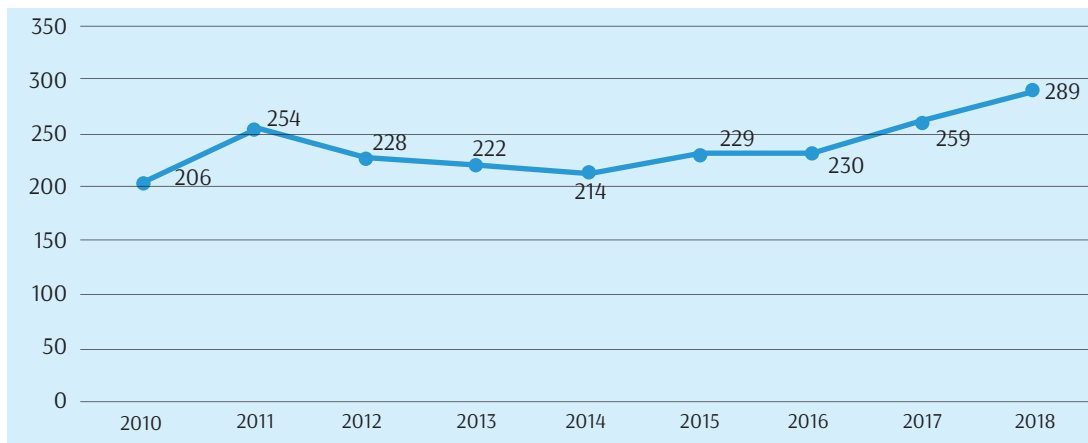

Индекс индустријске производње и реална стопа раста БДП у периоду 1990–2018. година.

Извор: УНСТАТ 1990–2018; Пројекције БДП 2019–2022 (Смјернице макроекономске и фискалне политике за период 2019–2022)

Бруто додата вриједност прерађивачке индустрије *per capita* (€ сталне цијене) година 2010–2018.

Извор: Управа за статистику – Монстат

Подаци и увид у претходног графикана показују да у периоду 2011–2018. године у Црној Гори индустријска производња биљежи раст 2013, 2015. и 2018. године (само 2015. године раст је остварен захваљујући расту прерађивачке индустрије, док је у 2013. и 2018. године, раст остварен захваљујући расту производње електричне енергије), док учешће овог сектора у укупном БДП опада у континуитету.¹⁰⁶

У функцији потребе изналажења ваљаних стратешких развојних праваца Општине Херцег Нови, као подлогу за наше истраживање и конципирање будућих развојних праваца наводимо стратешке циљеве индустријске политике Црне Горе за период 2019–2023. године. То су сљедећи:

1. Унапријеђење инфраструктуре и пословног амбијента за ефикаснији индустријски развој: даљи развој енергетског сектора и саобраћаја (унапријеђен физички капитал), јачање ИСТ инфраструктуре, подстицање одрживог управљања ресурсима, развој људског капитала и унапријеђење регулаторног оквира и пословног амбијента;

¹⁰⁶ Види шире: *Индустријска политика Црне Горе 2019–2023. године*; стр. 47–48.

2. Унапријеђење инвестиција и финансија за модернизацију индустрије: унапријеђен инвестициони и законодавни оквир за модернизацију индустрије кроз бољи приступ, расположивост и доступност финансијама, унапријеђење приступа финансирању за конкурентна и иновативна предузећа уз раст инвестиционих улагања у сектор прерађивачке индустрије;
3. Подстицање иновација, трансфера технологије и развоја предузетништва: унапријеђена инфраструктура за иновације и сарадња научноистраживачких институција и предузећа, ојачани капацитети за приступ ЕУ фондовима, развој институционалне инфраструктуре и услуга подршке за развој предузетништва, развој зелене економије, подршка диверзификацији понуде индустријског сектора у регионалном контексту и динамична дигитализација друштва и привреде;
4. Унапријеђење приступа тржишту: поједностављене трговинске процедуре и смањене техничке баријере трговини, унапријеђено повезивање у кластере и међународне ланце вриједности, јачање извозних перформанси предузећа.

На крају овог дијела, остаје закључак да без радикалне и свјесно усмјераване промјене вредне структуре (економија знања) у којој ће нове индустрије са високим садржајем знања добити на значају (креативне индустрије), Црна Гора и Општина Херцег Нови би подједнако на дуги рок, у погледу развијености, заостајале и остале у тзв. замци осредње развијености.

Креативне индустрије

У данашњем глобалном свијету, када је ријеч о развоју, све више примат преузимају креативне индустрије (КИ) у области високе технологије, затим медицине и биотехнологије, хемијске индустрије, енергетике, универзитетског образовања и сл. Међутим, све претходно узето скупа, чини ову индустрију од пресудног значаја у сфери микро бизниса, пројеката, умјетности, архитектуре, занатства, индустријског дизајна, маркетинга, моде, визуелне и сценске умјетности, филма, интернета, спорта, туризма, производње здраве хране, промоције, одржавања културне баштине и друго. Уједно, бројна и разноврсна искуства показују да креативне индустрије представљају ефикасан развојни концепт, неовисно од тога да ли се ради о појединим градовима или регионима. Ово је од посебног значаја за земље у транзицији, што је случај и са Црном Гором, које се објективно у погледу заузимања повољнијих конкурентских позиција не могу равноправно такмичити са развијеним земљама тржишне економије. Креативне индустрије дефинишемо као „активности из домена културе, усмјерене ка генерисању прихода или профита, укључивању у сектор бизниса, односно економије, које остварују допринос одрживом развоју на локалном и националном нивоу“ и препознате су у областима: архитектуре, умјетничких заната, дизајна, фотографије, моде и других примијењених умјетности, фестивала и манифестација, дигиталних умјетности и нових технологија у култури, аудиовизуелних, музичко-сценских и извођачких дјелатности, областима издаваштва и књижевности и ликовним визуелним умјетностима¹⁰⁷.

Бројна позитивна искуства и претходно наведени широк спектар примјењивости КИ, чини се апсолутно препоручљивим за имплементацију у Општини Херцег Нови, можда чак у форми кључне опредјељујуће развојне алтернативе на што недвосмислено упућују налази СВОТ анализе. Такозване креативне индустрије¹⁰⁸ чине скуп активности које потичу и подстичу индивидуалне креативности, вјештине и талента, а које истовремено имају потенцијал за стварање богатства и радних мјеста кроз генерисање и експлоатацију интелектуалне својине. Евидентно мјерљиви резултати ових и других функција унутар креативне индустрије, што када је о култури ријеч заслужује посебну пажњу у Општини Херцег Нови, тако што би, између осталог, могли да доприно-

¹⁰⁷ https://kreativneindustrije.me/wp-content/uploads/2020/01/Mapiranje-kulturnih-i-kreativnih-industrija-u-Crnoj-Gori_dopunjeno-izdanje.pdf

¹⁰⁸ Термин „креативне индустрије“ први пут се појавио 1994. године, у стратешком документу аустралијске владе *Creative Nation* 14, али сам концепт је широко прихваћен тек крајем исте деценије, и то захваљујући британским политичарима.

се потпунијем развоју већ успостављених Културних центара и догађаја и сл. Уједно, доказано је да примјена КИ има за посљедицу и низ других позитивних ефеката као што су:

- директни приходи за локалну економију кроз интензивнију потрошњу културних добара и услуга што до сада није на пожељном и потенцијално могућем нивоу;
- индиректна потрошња кроз приходе других пратећих бизниса (ресторани, хотели, транспорт), тако да директно и индиректно утичу на запошљавање и бројне друге економске доприносе – кроз урбану регенерацију и слично.¹⁰⁹

У пракси су евидентна два уско повезана приступа имплементацији КИ: 1) ужи концепт гдје се фокус ставља на кључне креативне индустрије које углавном зависе од креативности вјештина и талената појединаца и које посједују економски потенцијал и слијед стварања и експлоатације права интелектуалне својине и 2) шири концепт који одражава проширени поглед (појам) КИ при чему се ради укључивању свих оних који се баве масовном производњом, дистрибуцијом и извозом културних производа и пружања услуга. У прилог нашег залагања за нужном реконцептуализацијом привредних токова у Општини Херцег Нови.

Овај развојни концепт у основи се фокусира на три кључна елемента:

- основни ресурси су људи – интелект, вјештине и машта;
- економска вриједност долази из инспирације индивидуе и, за узврат, репутације коју индивидуа добија због свог креативног талента;
- концепт права интелектуалне својине и важност заштите ових права је централни, уколико желимо да се реализује њихова економска вриједност.

Непосредни утицај креативних индустрија се може сагледати кроз директне и индиректне економске ефекте које културне индустрије имају на развој економије на локалном, регионалном и националном нивоу. Тако, нпр. у контексту индиректних економских ефеката могуће је говорити о утицају које оне имају на: развој имиџа простора и градова који је од пресудног значаја за привлачење инвестиција и концентрацију пословних активности; о јачање идентитета у локалним, регионалним и националним оквирима; јачање друштвеног капитала; унапређење стратегије хуманог развоја; регенерацију депривилегованих урбаних и руралних средина; промовисање социјалне интеграције; унапређење конкурентности региона; додавање креативних и иновативних елемената концептима урбаног развоја, јачање ендогених регионалних потенцијала.

Креативност у најширем смислу тог појма подразумијева способност решавања проблема и стварања новог знања и „припада“ свим становницима, дакле, не само запосленима, зато је прилика за све да у временима када софистициране технологије истискују човека креативне индустрије афирмишу хумани капитал. То је у ствари искуство мишљења, реаговања, и дјеловања на начин ког карактеришу висок ниво иновације, оригиналност и ризиковање, с тим да је у питању природни ресурс којим су све земље једнако обдарене. Ипак, нису све земље једнако креативне и успешне у стварању и примјени знања и оно се у форми економије засноване на знању или тзв. „нове економије“ концентрише у мањем само броју високо развијених земаља које годинама узимају челне позиције на ранг листи глобалне конкурентности. Због тога су у глобалној економији сиромашне земље „присиљене“ да извозе креативност односно образоване кадрове чиме се додатно осиромашују, док се у развијеним земљама знање претвара у вредност на тржишту; тако да су неразвијени да и даље увозе производе и услуге развијених земаља. При том треба имати

¹⁰⁹ На примјер, процјењује се да Единбуршки фестивал доприноси Шкотској економији са око 135 милиона фунти и запошљава 2.900 људи. Поред тога, локални и национални медији остварују приходе од продаје огласног простора у износу од 12 милиона фунти.

у виду, да ће за „креативну економију“ још дуго бити од кључне важности јавне инвестиције, јер су индивидуално предузетништво и приватна улагања у сфери уметности, образовања и науке, као кључних фактора у неговању креативних талената и развијању простора за иновације тек у зачетку. Државна брига ће стога код нас још дужи низ времена бити најважнији фактор стварања конкурентне и одрживе креативне економије (вид. шире; Јовичић, М.; Микић, К.; стр. 58).

Економски раст и развој Црне Горе се у складу са развојним стратешким документима темељи на четири стуба: туризам; енергетика; пољопривреда и рурални развој и прерађивачка индустрија. На тој основи се као основни циљ политике развоја креативних индустрија намеће развој нове структурне политике већ на државном нивоу која ће комбинујући елементе синергијских акција економске и културне политике, омогућити на перманентним основама позитивно прилагођавање делатности креативних индустрија новонасталим променама у економском систему земље. У том смислу, приступ мора бити развојно усмјерен и дугорочно одржив, уз поштовање свих услова који доприносе стварању заједничког језика комуникације и успостављању равноправног дијалога између, условно речено, оних сектора које карактерише суфицит финансијских средстава, и оних који поседују креативне вештине и таленте. Ефикасније управљање расположивим креативним капиталом које на нивоу локалне самоуправе чине сви грађани, стога треба моделирати у ширем контексту, користећи његове главне снаге за развој конкурентности, иновација и запошљавање. Када је у питању предлог везан за успостављање и имплементацију концепта КИ у Општини Херцег Нови, у циљу што ефикаснијег остваривања развојних потенцијала креативних индустрија кључне препоруке су следеће¹¹⁰:

1. *Примена интегративног приступа у коме се активне мере економске и културне политике прожимају и надопуњују.* У процесу креирања и спровођења политике развоја креативних индустрија непоходна је интензивна сарадња ресорних министарстава, владиних институција, струковних организација и свих релевантних партера како би процес усаглашавања мера и активности био што ефикаснији.
2. *Доношење најзначајнијих закона који регулишу регулаторне оквире пословања у креативним индустријама и њихова доследна примена.* Потребно је да надлежно министарство у сарадњи са другим релевантним институцијама донесе недостајуће законе (нпр. закон о кинематографији, закон о издавању публикација и сл.) и друга акта којим би се битно изменили услови пословања, као и ефикаснија примена постојећих закона (нпр. закона о радиодифузији, закона о заштити ауторских и сродних права и сл.).
3. *Превазилажење проблема у финансирању пословања креативних индустрија и диверсификација финансијских извора.* Непоходно је развити програме микрофинансирања, специјалних кредитних линија које стимулативно делују на развој малих и средњих предузећа у креативним индустријама, као и развијање локалних и регионалних инвестиционих фондова и шема кредитних гаранција.
4. *Унапређење мера фискалне политике.* Развијање специјалних пореских пакета чији је циљ развој креативних индустрија, проширивање пореских инвестиционих кредита на све делатности креативних индустрија, изједначавање пореског третмана појединих услуга у оквиру структурних ланаца вредности креативних индустрија и сл.
5. *Развијање мера за унапређивање извоза.* Унапређивање извозно оријентисаних делатности и подршка промотивним активностима на међународним тржиштима, поједностављење административних процедура за извоз, интеграција у међународне системе дистрибуције и сл.
6. *Стварање услова у којима се фаворизује раст предузећа.* Непоходно је развити кластере креативних индустрија који би имали за циљ професионализацију пословања, унапређење управљачких структура и пословних перформанси, информисање, саветовање, посредовање

¹¹⁰ Вид. шире; Јовичић, М.; Микић, К.: Креативне индустрије у Србији; Препоруке за развој креативних индустрија у Србији, *British Council*; Београд; стр. 98.

- и помоћ у свим областима пословних активности, као и унапређивање сарадње на локалном и регионалном нивоу.
7. *Развијање активније нефинансијске подршке.* Успостављање агенције за развој креативних индустрија, развијање кластера, пословних инкубатора, индустријских паркова, обједињавање расположивих финансијских средстава у јединствен систем подршке, развијање и тестирање пилот пројеката који би у каснијим фазама могли прерасти у перманентне системе подршке;
 8. *Стране директне инвестиције.* Представљају неопходну развојну компоненту, али их је потребно „паметно“ усмеравати, нпр. у сектор информационих и комуникационих технологија.
 9. *Јачање административних капацитета и побољшању институционалног амбијента од локалне самоуправе до нивоа државе.* Саобраћај, становање и грађевинарство, инфраструктура и околина су предуслови економског раста и развоја, с тим да јавна администрација треба да буде у функцији стварања повољног амбијенталног оквира на начин да се оптимизира коришћење креативних потенцијала у различитим сферама деловања. Нужност изградње административних капацитета и побољшање координације између различитих институција и актера, са посебним акцентом на сарадњу између јавног, приватног и невладиног сектора.

Може се закључити да потпуно прилагођавање већ опробаног концепта развоја креативних индустрија у националним оквирима подразумева захтјева спровођење обимних и дубинских социо-економских анализа, што би у конкретном случају локалне самоуправе подразумевало израду детаљне студије свеукупне њихове друштвено-економске оправданости и изводљивости. Та студија требало би да буде усклађена са националним програмима који регулишу област креативних индустрија и програмом *Креативна Црна Гора*. Међутим, имајући у виду све претходно наведено, управо на примјеру Херцег Новог вјерујемо да је овдје децидно саопштен налаз да економски аргументи који условљавају развој инструмената културне политике могуће имплементирати у пракси (културна политика између осталих активности је узета као примјер). Тако, нпр. бројни су докази о томе да креативне индустрије у све већој мјери учествују у бруто домаћем производу, да је трошак отварања радног мјеста у култури много мањи у односу на друге секторе, да број запослених расте из године у годину или да је извоз културних добара профитабилнији од извоза других производа који се извозе из Општине Херцег Нови. Остаје нам да закључимо да земље које су препознале стратешки значај креативних индустрија, и сходно томе предузеле одговарајуће мјере, су успјеле да остваре и економски резултат и културни утицај на међународном тржишту. Са друге стране, земље које су занемаривале подршку својим креативним индустријама због идеолошких, политичких или културних разлога, сада су суочене са инвазијом страних културних производа и садржаја, па се наведено у потпуности односи и на локалне самоуправе.¹¹¹

7.1.4.4. Рибарство и марикултура

Према важећем Закону о морском рибарству и марикултури, *Службени лист Црне Горе* 56/09, 47/15 и Закона о мору *Службени лист Црне Горе* 17/07 риболовно море Црне Горе обухвата дио обалног мора и епиконтинентални појас Црне Горе који се налази у границама Црне Горе. Границом риболовног мора у ријекама које се уливају у море сматра се линија на којој вода престаје бити постојано слана *Службени лист Црне Горе* 39/13.

Основни подаци о нашем риболовном мору су: дужина обалне линије: 284 km (од чега је 112 km Бока Которска, а 11,1 km су острва); унутрашње море: 362 km²; територијално море: 2.098 km²; обално море: 2.460 km²; епиконтинентални појас: ~ 3.885 km².

¹¹¹ Види шире: Јовичић, М.; Микић, К.: *Креативне индустрије у Србији*.

За разлику од риболовног мора, риболовно подручје од интереса за Црну Гору је много шире јер почиње од саме зоне плиме и осјеке (медиолиторала) и простире се преко континенталног шелфа, континенталне падине и заравни јужнојадранске котлине. За лов и сакупљање бентоских и семипелагичних врста најважнији су обални појас унутрашњег мора и подручје шелфа, које је, као и у читавом јужном Јадрану, уско. У висини улаза у Боку Которску граница шелфа се налази на око 9,5 НМ, а код ушћа Бојане око 34 НМ од обале. Осим шелфа, лов бентоских врста се исплати и на континенталној падини до дубина од 500 – 600 m, јер се ту налазе насеља шкампа. За разлику од лова бентоских врста, подручје лова пелагичних врста је економски исплативо све до граница италијанских територијалних вода.

Према садашњем стању, по „Конвенцији Уједињених нација о Праву мора“ (*Montego Bay*, 1982), риболовно подручје завршава трансверзално на граници територијалних вода Италије. Међутим, уколико дође до проглашења искључивих економских зона у Јадрану, оно ће обухватати унутрашње и територијалне воде, као и читаво подручје шелфа које се налази изван територијалних вода, континенталну падину и дио јужнојадранске котлине, највероватније до средње линије разграничења (*middle line*), која пролази отприлике по средини котлине.

У цјелини, сектор рибарства сада се може окатегорисати као мали, без индустријског риболова а црногорску рибарску флоту чине: 190 пловила, од чега је 19 коча, 18 пливарица и 153 пловни објекат у малом привредном риболову. Смјернице за стратешки оквир развоја морског рибарства даје Стратегија рибарства Црне Горе, 2015–2020, усвојена од стране Владе Црне Горе 2015. године. Такође, хармонизацију и спровођење правне тековине ЕУ, Црна Гора остварује кроз процес преговора са ЕУ у Поглављу 13 – Рибарство.

Институт за биологију мора кроз средства Агробуцета врши мониторинг и процјену биомасе демерсалних и пелагичних ресурса на шелфу Црногорског приморја.

Процијењена биомаса бентоских врста (кочарски риболов), посљедњих неколико година износи у опсегу 2.500 до 2.700 тона, а максимални биолошки дозвољени ниво коришћења ових ресурса МСУ (*maximum sustainable yield*) који износи у просјеку око 606 тона годишње.

Истраживања биомасе мале плаве рибе, срделе и инђуна, методом ехо сондирања и ДЕПМ (дневна продукција јаја и ларви), показују да процијењена биомаса мале плаве рибе у црногорским водама, износи у просјеку од 10.000 до 15.000 тона. На основу математичких модела израчунат је максимално дозвољени ниво коришћења ових ресурса који износи око 3.000 тона на годишњем нивоу.

О биомаси приобалних врста риба, ракова и главоножаца који се лове малим обалним риболовом недостају релевантни подаци због изостанка мониторинга овог начина риболова у Црној Гори. Груба процјена биомасе приобалних врста могла би се кретати око 1.100 тона.

Од 2017. године, Црна Гора спроводи и Оквирни програм за прикупљање података о рибарству (*Data Collection Framework*). Подаци ових истраживања годишње се презентују Генералној комисији за рибарство Медитерана (ГФЦМ). На основу тога, научни комитет Комисије даје препоруке за одрживо коришћење ресурса. Осим тога подаци се предају и Министарству пољопривреде и руралног развоја, на основу којих се одређује национална квота за годишњи улов ових врста риба, односно одређује капацитет риболовне флоте Црне Горе, односно број рибарских пловила и број алата који се могу користити у току године.

Упркос дугој традицији морско рибарство је још увијек недовољно развијено у Црној Гори. Тек посљедњу деценију се озбиљније развија тзв. „привредни риболов“ на отвореном мору и то претежно лов при дневним кочама. Сардела, типичан представник мале плаве рибе, чија је биомаса углавном велика у свим морима свијета, још увијек се на Црногорском приморју лови у уском обалском појасу алатима малог приобалног риболова, мрежама потегачама и бродовима који имају мале пливарице.

Према подацима Државног завода за статистику МОНСТАТ, евидентирани морски улов у периоду 2007–2016. године приказан је у табели:

Улов морске рибе у периоду 2006–2016.година (т) (извор: МОНСТАТ)

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Улов плаве рибе	196	241	199	206	174	245	226	222	245	292
Улов бијеле рибе	245	273	291	310	273	298	269	299	313	313
Улов главноножаца	67	78	47	61	49	55	44	51	51	50
Улов ракова	25	41	21	27	22	25	22	31	28	28
Укупно	533	633	558	604	518	623	561	603	637	683

Ова привредна дјелатност се наравно суочава са одређеним проблемима које можемо сврстати у неколико група. Првенствено, наши рибари суочавају се са проблемом застареле флоте, о чему говоре бродови старији од 40 година. Такође, изражен је проблем слабих снага мотора, тако да бродови нису способни да кочаре на већим дубинама у подручју континенталне падине. Велику потешкоћу представља и недостатак рибарске опреме и репроматеријала, тако да се за све мора ићи у земље региона (Италија, Хрватска).

На обали, посебно у току љетње сезоне проблем представља и вез за бродове у лукама, јер у Херцег Новом још увијек не постоје рибарске луке. Не постоје ни мјеста на обали где би рибари могли извући брод на суво и радити ремонт.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Релативно мали број рибара организованих кроз Удружења рибара, могућност даљег развоја; • Забрањен велики привредни риболов у Бококоторском заливу; • Добра законска регулатива, примарна и секундарна; • Национална стратегија рибарства, у складу са Европском рибарском политиком; • Релативно добро очувани ресурси, нарочито мале плаве рибе; • Еколошки чисто море, без претјеране индустрије, висок садржај салинитета. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прилично стара и снагом мотора слаба рибарска флота; • Непостојање уређеног тржишта рибе и производа од рибе; • Непостојање логистике на обали, рибарских лука, мјеста првог искрцаја, погона за хладно чување рибе; • Непостојање прерађивачке индустрије, односно фабрика за прераду рибе и рибљих производа; • Непостојање едукативних кампања о здравственој користи храни из мора; • Још увијек недовољно развијен сектор, за разлику од осталих јадранских земаља.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Модернизовање рибарске флоте; • Изградити рибарске луке и мјеста за ремонт рибарских бродова; • Рибарску активност усмјерити на већим дубинама и у међународним водама; • Повећати улов и понуду мале плаве рибе; • Увођење нових техника риболова и коришћење нових риболовних зона–тунолов пливарицама-туноловкама на отвореном мору, лов туна и сабљарки пливајућим парангалима, лов дубинским парангалима у Јужнојадранској котлини, могућност развоја кофарског риболова или риболова вршама, у првом реду шампа на континенталној падини; • Увезивање рибарства и туризма; • Увести предмет Морско рибарство у стручним школама и на Биотехничком факултету; • Повећање удјела рибарства у БДП, већи број запослених у сектору рибарства и прераде. 	<ul style="list-style-type: none"> • Доношење планова управљања за демерзалне и пелагичне ресурсе на нивоу Јадрана; • Прелов ресурса у Јадрану генерално, утицај тога на црногорско рибарство, увођење квота улова; • Непрепознавање специфичности Црне Горе и њеног малог сектора рибарства од стране међународних тијела; • Потенцијално загађење Јадрана пластичним отпадом, и нарушавање хранидбених ланаца у екосистему мора; • Долазак и насељавање нових инвазивних врста ракова и других морских организама, који могу имати негативан утицај на домаће врсте; • Климатске промјене, пораст температуре Јадрана, утицај тих промјена на екосистем мора; • Негативан утицај на морски екосистем свих људских активности на обали.

МАРИКУЛТУРА

Према дефиницији FAO-а, аквакултура обухвата све дјелатности везане за узгој водених организама (рибе, мекушци, ракови и алге), док термин марикултура описује аквакултуру у морској или бочатој води обалног подручја или отвореног мора. Марикултура је све значајнија привредна грана у свијету јер надокнађује смањене потенцијале природних ресурса. Годишња стопа раста у свјетској производњи хране у аквакултури износи 10,8% (FAO, 2012), што је чини једном од најразвијенијих привредних грана у свијету.

Процес вјештачког узгоја шкољки и рибе у Црној Гори започео је 80-тих година прошлог вијека, када су оформљена прва комерцијална узгајалишта шкољки на подручју Которског и Тиватског залива. До данас, највећи проценат узгајалишта налази се на подручју Општине Котор, док је подручје Општине Херцег Нови значајним дијелом неискоришћено за програм производње здраве хране у мору. Осим два узгајалишта шкољки која се баве узгојем двије врсте: мушуље (*Mytilus galloprovincialis*) и каменице (*Ostrea edulis*), а која се налазе у подручју Каменара, остатак Херцегновског залива није искоришћен за програме марикултуре.

Дугогодишња истраживања Института за биологију мора показала су да на подручју Херцегновског залива постоје повољни услови за развој марикултуре. Ово се највећим дијелом односи на потез од Роса до увале Миришта. Од јануара 2019. године Институт за биологију мора започео је са детаљним истраживањем поменутих локалитета у складу са FAO концептом „AZA“ (*Allocated Zones for Aquaculture*).

Оно што је важно напоменути је да свака потенцијално погодна локација за програм марикултуре мора бити дио Просторног Плана посебне намјене за обално подручје Црне Горе (ПППН-ЦГ). Поменути потез (Росе – увала Мириште) јесте саставни дио важећег просторног плана, те постоје реалне могућности да се дефинише зона за марикултуру која ће се у блиској будућности користити за програм марикултуре на подручју Општине Херцег Нови а све у циљу заједничког дјеловања ка достизању стратешких циљева развоја марикултуре, повећању производње здраве хране из мора, повећању гастрономске понуде Општине Херцег Нови, али и развоју предузетништва и повећању броја радних мјеста. Оно што је од изузетне важности јесте интеринституционална сарадња свих институција које су у било ком обиму надлежне за програм марикултуре (Министарство пољопривреде и руралног развоја, Министарство одрживог развоја и туризма и Институт за биологију мора) са Општином Херцег Нови са једне стране и потенцијалних инвеститора са друге стране како би се у наредном периоду дефинисале локације за развој марикултуре и одредиле најпогодније врсте риба за те локације.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Висока примарна продукција;• Висок квалитет воде;• Дobar мониторинг система квалитета воде и узгојних подручја;• Претходно искуство у мулти-трофичкој аквакултури.	<ul style="list-style-type: none">• Обраштајни организми;• Предаторство;• Неорганизовано тржиште;• Диверзификација производње – недостатак истраживања у циљу увођења нових врста у процес узгоја;• Недостатак комуникације између институција система;• Недостатак инфраструктурне опремљености;• Недостатак специјализованог кадра;• Низак ниво организације у сектору и недостатак комуникације између узгајивача.

ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња између институција региона у циљу раз-мјене знања и технологија; • Повезивање сектора марикултуре са сектором туризма; • Постојање нових, потенцијално погодних локација за развој марикултуре; • Брендирање; • Интеграција марикултуре са привредним риболовом; • Постојећи интереси за инвестирање у развој марикултуре (посебно за узгој рибе) 	<ul style="list-style-type: none"> • Нерегистрована узгајалишта; • Непостојање центра за отпрему и пречишћавање шкољки; • Туризам; • Недостатак знања, социјална прихватљивост узгоја рибе; • Потреба за развојем специфичних процедура и протокола за утицај узгоја на животну средину.

ЗАКЉУЧАК

Полазећи од СВОТ анализа идентификовани су кораци за унапријеђење развоја сектора морској рибарства и марикултуре у Црној Гори.

Сектор рибарства суочава се са низом проблема као што су слаба конкуренција рибарства у Црној Гори са оним у ЕУ, низак степен развоја постројења за дубоко замрзавање и/или прераду рибе, потражња флоту и недостатак интересовања за експлоатацију еластичних ресурса. У циљу унапријеђења сектора, предлаже се додавање вриједности „added value“ производима рибарства кроз прераду традиционалним методама – нпр. конзервирање каменица и мушуља у маслиновом уљу, сушење и димљење рибе, што би омогућило продају одређених врста и након интентивне рибарске и/или туристичке сезоне. Једна од значајних смјерница развоја је повезивање са сектором туризма и развој маркетиншких стратегија. Може се очекивати да ће се додати вриједности и друштвена користи у рибарству повећањем паралелно са рјешавањем проблема, одговарајућим улагањима и слијеђењем рибарствених политика у рибарству Јадранског мора. Може се рећи да пријетње рибарству могу бити и прилика за развој марикултуре у Црној Гори.

Процеси одабира потенцијално нових локација (зона) за марикултуру у складу са расположивим ресурсима предлажу се као прелиминарни кораци за процену потенцијала за развој сектора на подручју Општине Херцег Нови. Преознавање врста за туристичку и комерцијалну значаја и примјена технологија или метода узгоја у складу са посебностима расположивих зона следиће су кораци које треба предузети. Ова врста пристојања треба да произлази из стратешких планова за развој аквакултурног сектора, и у складу је са Стратегијом развоја рибарства 2015–2020.

На основу резултата СВОТ анализе могу се извести конкретни закључци: Црна Гора има значајне ресурсе за унапријеђење развоја Сектора морској рибарства и марикултуре, како у количини тако и у квалитету. Сталан и интензиван раст туристичке индустрије ће сигурно резултирати све већом потражњом за морским производима. Сувојно томе, постоји низ слабости и пријетњи, које се односе на оквир надлежности и координацију између надлежних институција, те потребу за већим степеном знања и информација о потенцијалним подручјима за развој марикултуре, станању и одговорном коришћењу рибарствених ресурса.

Свакако, у даљем развоју рибарства и марикултуре треба истражити прейоруке радних тијела Генералне комисије за рибарство, посебно оних које се односе на мјере за очување ресурса у границама одрживости.

За сада, Црна Гора има шансе за развојну комбинацију, што није случај са осталим јадранским земљама.

7.1.4.5. ММСП и предузетништво

Акт о малим и средњим предузећима (енг. *Small Business Act*) – СБА

СБА представља свеобухватни оквир за политику Европске уније која се односи на микро, мала и средња предузећа (ММСП). Основни циљ који се жели постићи јесте промоција развоја предузетништва кроз поједностављивање процедура и уклањање баријера које стоје на путу развоја ММСП.

СБА скоринг, прати напредак државе и креирање адекватног стимулишућег правног и регулаторног оквира кроз 10 димензија. Свака од тих димензија на посебан начин анализира више различитих аспеката који представљају детерминанте развоја ових предузећа и у њих спадају:

1. Предузетничко учење и женско предузетништво;
2. Банкарство и пружање друге шансе;
3. Институционални и регулаторни оквир за креирање политике ММСП;
4. Оперативно окружење за ММСП;
5. Пружање подршке и олакшавање приступа систему јавних набавки за ММСП;
6. Приступ изворима финансирања за ММСП;
7. Стандарди и технички прописи;
8. Иновациона политика и предузетничке вјештине;
9. ММСП кроз промовисање концепта заштите животне средине;
10. Интернационализација активности ММСП.

Резултати које је Црна Гора постигла у свакој од посматраних димензија кроз два посматрана временска интервала (2016/2019), приказани су на сљедећој слици:

СБА резултат за Црну Гору (2016/2019)

Методолошки посматрано, скоринг се спроводи на начин да је свакој од 10 димензија анализираних области/политика додијељена вриједност од 1 до 5, сходно нивоу развоја одређене политике и имплементације у националној економији. Ово је значајно, како би се остварени резултати могли компарирати у различитим временским интервалима, али и како би било могуће поређење са другим државама. Ниво 1 представља најнижи, а ниво 5 највиши ниво развоја одређене политике и пратећег правног оквира, који је пропорционалан доброј пракси Организације за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) у дефинисаним областима. Важно је напоменути, да је у односу на извјештај из 2016. године, дошло до значајнијих промјена у погледу методологије обрачуна везано за димензију 1 која се односи на предузетничко учење и женско предузетништво, и димензију 8 која подразумијева развој потребних предузетничких вјештина. Самим тим, упоредна анализа резултата код ове двије димензије се треба узети са резервом.

Детаљно појашњење сваког од дефинисаних нивоа је дато сљедећом табелом:

Табела – Објашњење скоринг нивоа

Ниво 5	Ниво 4 плус резултати мониторинга и евалуације о креирању адекватног регулатног оквира и дизајна пратећих политика.
Ниво 4	Ниво 3 плус конкретни докази о ефикасности примјене усвојене политике.
Ниво 3	На снази је чврсти законодавни оквир, усвојен на органима власти, који третира одређену предметну област.
Ниво 2	Постоји нацрт или неки пилот пројекат/оквир који садржи назнаке активности Владе које су усмјерене ка развоју у предметној области.
Ниво 1	Не постоји било какав правни оквир (нпр. закон или институција) који је посвећен рјешавању предметног питања.

На бази доступних резултата и објашњене методологије, примјетно је да је Црна Гора у претходним годинама направила напредак у погледу имплементације СБА, у односу на претходни Извјештај који је пратио „СМЕ Индекс за Турску и Западни Балкан“¹¹². Највећи прогрес од 2016. године, присутан је у области дефинисања правног и регулативног оквира, који има за циљ креирање квалитетније политике развоја микро, малих и средњих предузећа (ММСП).

У највећа достигнућа остварена у претходном периоду убрајају се:

- Креирање нове Стратегије за развој микро, малих и средњих предузећа, која је усвојена у јулу 2018. године;
- Инклузија предузетништва као кључне компетенције у области предшколског и основног образовања, као и могућност за слушање Предузетништва као изборног предмета у средњим школама;
- Ефикаснији и јефтинији начин процесуирања несолвентних предузећа, кроз измјене Закона о стечају који омогућава лакши начин ликвидације неодрживих компанија;
- Јачање правног оквира за регулисање небанкарских финансијских инструмената као посљедица ревизије Централне банке, довело је до измјена Закона за факторинг, лизинг и кредитне гаранције у 2018. години;
- Већи ниво инвестиција у области иновационе инфраструктуре, као и отварање Технополиса у Никшићу;
- Лакши приступ тржишту јавних набавки за ММСП компаније кроз процес поједностављивања процедура.

¹¹² OECD, et al. (2019), „Montenegro: Small Business Act profile“, in SME Policy Index: Western Balkans and Turkey 2019: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe, OECD Publishing, Paris.

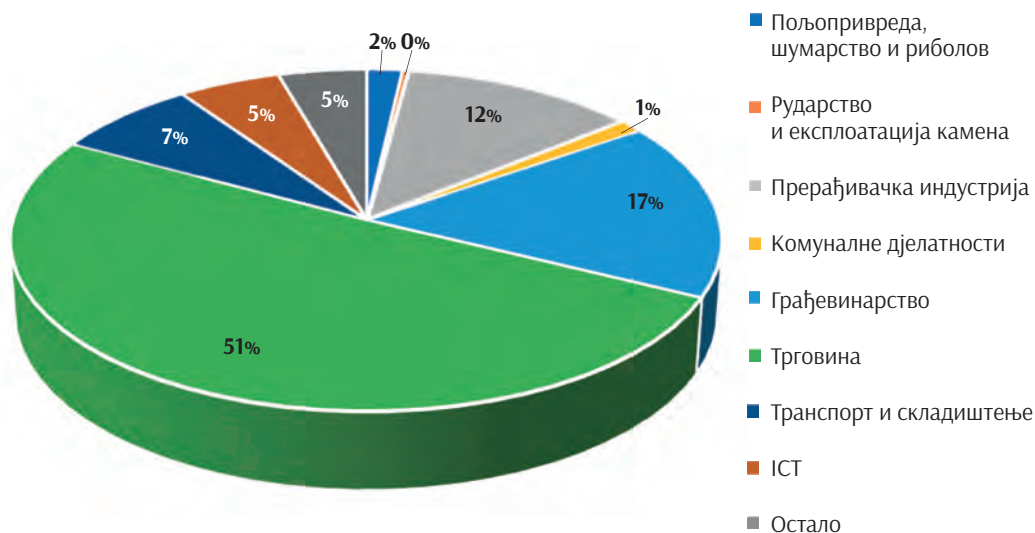

Упркос овим достигнућима, правни и регулаторни оквир у Црној Гори није још увијек испраћен прецизно дефинисаним мјерама којима се директно може оснажити конкурентност микро, малих и средњих предузећа (ММСП). Додатно, постоји простор за већу координацију између различитих јавних институција, управо у области јачања подршке коју јавни сектор може пружити овим предузећима.

У складу са наведеним, као седам приоритетних области у којима постоји простор за даљи напредак државе Црне Горе издвојили су се:

1. Ефикасна имплементација усвојене Стратегије за развој ММСП која подразумева и јачање улоге Директората за инвестиције, развој МСП и Менаџмент ЕУ фондова;
2. Креирање јединственог и транспарентног система за лиценцирање предузећа и добијање бизнис дозвола;
3. Смањење пореских захтјева за ММСП. Упркос постојању одређених пореских олакшица на локалном нивоу, не постоје мјере за смањивање пореза на доходак на националном нивоу, што представља велико оптерећење за ова предузећа;
4. Увођење алтернативних извора финансирања заснованих на капиталу за ММСП и *start up* бизнисе;
5. Разматрање креирања посебног државног органа или агенције који би допринијели централизацији и свеобухватној имплементацији мјера иновационе политике која је сада у надлежности више министарстава;
6. Пружање финансијске подршке ММСП у успостављању зелене праксе у оквиру предузећа и промовисању концепта заштите животне средине.

Процентуално учешће ММСП по секторима

Микро, мала и средња предузећа као развојни фокус у Црној Гори и Општини Херцег Нови

У овом дијелу СПР, имајући у виду карактер привредне структуре у Општини Херцег Нови фокус наше пажње, у погледу пресјека и анализе постојећег стања и препоруке, ће бити доминантно засноване на проблематици која се тиче могућности побољшања успјешности и трајности функционисања групације микро, малих и средњих предузећа (ММСП), будући да иста у укупном броју привредних субјеката у Црној Гори учествује са 99,75%.

У функцији нашег залагања и бацања „више свијетла“ на улогу коју би ММСП требало да имају унутар будућег развојног концепта Црне Горе и Општине Херцег Нови, истичемо да је у свим извјештајима ГЕМ-а (ГЕМ – *Global Entrepreneurship Monitor*) показано да постоји снажна позитив-

на (линеарна) веза између предузетничке активности у једној земљи и стопе њеног привредног раста, боље рећи показало се да „више предузетништва“ води бржем привредном расту. Такође, у смислу потврде претходно наведеног става као бројни докази могу послужити примјери развијених тржишних економија чије се развојне и индустријске политике у посљедње вријеме све више усредсређују на повећање и подршку предузетничким активностима у форми додатне „лакоће пословања“, те оснивање нових фирми на начин што подржавају развој квалитетних, на дуги рок одрживих предузећа.

Питање иновирани индустријске политике је добро и аргументовано разрађено у форми више развојних докумената на нову Црне Горе. Оно је нашло своје важно упориште и у преговорима са ЕУ, али није допрло до нивоа локалне самоуправе, гдје се до даљег пролонгирају и силом, али без видљивих економских ефеката, одржавају у животу концепти развоја наслеђени из претходног периода.

Посматрано у цјелини, ММСП у нефинансијском сектору (non-financial business) може се видјети следеће:

- у оквиру ЕУ-28, ММСП у укупном броју предузећа учествују са 99,8%;
- скоро двије трећине запослених у ЕУ-28 отпада на ММСП (66,4%);
- скоро три петине новододате вриједности генерише се у групу ММСП (56,8%);
- укупна новостворена вриједност у ЕУ-28 у периоду 2008. до 2017. године порасла је кумулативно за 14,3%, број предузећа за 13,8% и запосленост за 2,5%;
- вриједност извоза добара и услуга је повећан за 20% од 2012. до 2017. године, док је у 2016. години 36,1% свих извезених добара ЕУ-28 долазило из ове групације предузећа.

На основу доступних података недвосмислено се намеће закључак о доминантном броју микро, малих и средњих предузећа; тако на нивоу Црне Горе по овом критеријуму предузећа до 50 запослених учествују у укупном броју запослених са 54%; а на нивоу Општине Херцег Нови од укупно 6.963 запослена у групи малих предузећа до 50 запослених, учешће је 48 %.

Већ раније, и с правом, повећану бригу за подстицањем бржег развоја ове групе предузећа у Црној Гори исказана је већ усвајањем „Стратегије МСП 2011–2015“, која је имала за циљ да олакша оснивање нових и пословање постојећих МСП креирањем повољнијег пословног окружења, реформом регулаторног оквира и смањивањем административних баријера. Поред тога, један од приоритета био је и креирање лакшег приступа МСП финансијама, док су специфичне мјере биле усмјерене ка подизању конкурентности ММСП и промоцији предузетништва и start up пројеката. Поред тога, у функцији све наглашеније улоге у развоју Црне Горе у наредном периоду, „Правци развоја 2018–2021. године“, као кровни развојни имплементациони документ развоја Црне Горе, мала и средња предузећа су и идентификована као један од стратешких приоритета и укључена као посебна политика у правац развоја „паметан раст“, а којим је предвиђено да ће „динамичнији раст и развој ММСП резултирати повећањем броја запослених, унапријеђењем извозних могућности економије и уравнотеженијим регионалним развојем. Овај документ представља стратешки оквир, с тим да су као кључни правци идентификовани следећи: а) унапријеђење механизма финансијске подршке ММСП; б) унапријеђење предузетничке инфраструктуре и јачање предузетничких знања и вјештина; ц) унапријеђење конкурентности ММСП.¹¹³

¹¹³ У функцији унапријеђења пословног амбијента Влада Црне Горе усвојила је посебан документ „Гиљотине прописа“, који је имао за циљ олакшање пословања МСП. Тако се, нпр., регистрација предузећа врши на једном мјесту (One stop shop), уз он-лајн подношење пријава за регистрацију предузећа, преко портала е-управе. У оквиру „Гиљотине прописа“, у фази Инвентуре прописа, анализом регулативе је обухваћено око 690 прописа и 320 административних поступака, припремљено је око 1.887 препорука. У дијелу имплементације препорука „Гиљотине прописа“ вршена је измјена прописа прихватањем препорука гдје је степен реализације, закључно са III кварталом 2017. године износио 85,13% препорука, односно од укупно прихваћених 1.446 препорука, реализовано је 1.231 препорука (Вид. шире; *Стратегија развоја микро, малих и средњих предузећа у Црној Гори 2018–2022. година, 2018*)

ММСП су суочена са бројним слабостима при чему се, када је у питању висока стопа смртности, најчешће истичу сљедеће: недовољан и отежан приступ капиталу, недовољна информисаност, недостатак знања и стручности у цјелини, проблем достизања економије обима, недовољна информисаност о тржишним приликама, разне психолошке непогодности везано за постизање успеха, одсуство подршке породице и друга. У земљама у транзицији претходно наведеним се могу додати још неке, ништа мање снажне препреке, као што су; висок ниво бирократске регулативе заостале из социјалистичког периода, неадекватан правни оквир, недовољно стимулативна подршка малом бизнису посебно у почетним годинама, неадекватне финансијске институције, релативно висок ниво корупције и друго. Међутим, временом, посебно након велике глобалне економске кризе с краја прошле деценије, ММСП због низа својих очигледних предности постају субјекат разних видова подршке од стране држава. При томе се иста не посматрају као пандан великим компанијама, већ напротив, од њих се очекује да одиграју улогу везивног ткива и на националном нивоу успоставе конкурентски здраву привредну структуру, која ће више бити одраз успостављене кооперације него конфронтације.

Коначно када је ријеч о развоју индустријског сектора, гдје нпр. прерађивачка индустрија према укупном броју запослених у Општини Херцег Нови учествује са свега 5,4%, након тродеценијског транзиционог искуства у Црној Гори, закључак би могао да гласи:

- Завршен је процес деиндустријализације што значи да су неминовно пропали бивши социјалистички „гиганти“ који су дуго живјели на социјали и за којима је тржиште изгубило потребу;
- Процес спонтане деиндустријализације није истовремено на плански начин промовисао неки вид „креативне деструкције“, тако да су новооснована мала предузећа наилазила на бројне пословне баријере и требаће им много времена да постану тржишно препознатљива, посебно ван националних граница;
- Нужан привредни преображај који је у форми приоритета зацртан у бројним стратешким документима Владе Црне Горе нужно ће захтијевати радикалан заокрет на нивоу државе и локалне самоуправе у форми подстицања тзв. креативних индустрија и тзв. паметних градова што се намеће као једини, или *Emergency Exit*;
- Искуства, укључујући и она из најближег окружења (нпр. Хрватска; Србија) показују да Општина Херцег Нови има све ситуационе претпоставке да се у наредном периоду фокусира на развој креативне и културне индустрије која у синергији са туризмом (услуге смјештаја и исхране у Херцег Новом учествују са 17,9 % у укупном броју запослених), пољопривредом примјереном медитеранском амбијенту може ову Општину погурати ка челној развојној позицији у Црној Гори и учинити је у континуитету успјешном у региону;
- Прихватање новог развојног концепта у форми креативних индустрија и паметних градова, што све скупа временом поприма обресе тзв. економије засноване на знању, Црна Гора као земља са закашњелом транзицијом би избјегла опасност беспоштедног трошења природних ресурса;
- Све претходно побројано упућује на закључак да се мора успоставити бизнису окренут и подстицајан пословни амбијент што подразумемијева стављање развојног акцента на мала и средња предузећа, породични бизнис, односно све оно што нуди концепт креативне индустрије;
- Не постоје никакве институционалне препреке да се овај концепт подстиче развија на нивоу локалне самоуправе све до нивоа тзв. паметног града. Прихватање овог развојног концепта је посебно значајно јер не захтијева значајнија инвестициона улагања, а ефекти у односу на неке „стратешке“ инвестиције могу почети да пристижу у релативно крећем временском периоду јер се тичу ангажовања цјелокупног становништва.

У наредном периоду потребно је приступити развојном концепту путем ММСП, мада је његова апликабилност условљена израдом посебне физибилити студије коју је потребно израдити у што краћем року.

На крају, остаје нам да закључимо да су се ММСП наметнула као покретачи промјена Херцег Новог, да представљају значајне изворе иновативне активности, тако да преовладава општеприхваћено мишљење да предузетништво ове врсте чини суштину националне конкурентске предности и здравља економије у цјелини.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Потенцијал за развој малог и средњег бизниса; • Добра географска позиција и туризам као водећа привредна дјелатност; • Добра законска регулатива, примарна и секундарна; • Дефинисане стратегије за израду локалног плана подршке предузетништву и ММСП 2022–2026; • Подршка локалне самоуправе за предузетнике МССП. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно дефинисане смјернице за кластеризацију и развоју извоза тј. интернационализацији активности ММСП; • Неусклађене мјере за смањење пореза на доходак на националном нивоу, што представља велико оптерећење за ова предузећа; • Неусклађеност у креирању предузетничке климе која треба да подстакне предузетнички дух на локалном и државном нивоу.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за формирање канцеларије за развој предузетништва и ММСП; • Могућности за трансфер технологије; • Могућности за покретање пословног инкубатора као основе за развој предузетништва и МССП; • Добра почетна основа и инфраструктура за развој предузетништва и МССП; • Приступ изворима финансирања за ММСП. 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање пословног инкубатора; • Недовољно јасно дефинисани програми за финансирање Start up пројеката од стране комерцијалних банака и инвестиционо развојног фонда; • Недостатак примарне едукације будућих предузетника од стране надлежних секретаријата и ЗЗЦГ;

ЗАКЉУЧАК

Креирање предузетничке климе, која треба да подстакне предузетнички дух, треба да буде успостављена од стране органа локалне самоуправе у сарадњи са свим релевантним институцијама у циљу подршке малим привредницима. Развој предузетништва и МССП је препознат и у стратешким плановима вишег реда. Развојни бизнис концепт Херцег Новог треба да стави акценат на мала и средња предузећа, породични бизнис, односно све оно што нуди концепт креативне индустрије. Предузетништво, микро, мала и средња предузећа су се наметнула као покретачи промјена на регионалном нивоу, и представљају значајне изворе иновативне активности, тако да преовладава општеприхваћено мишљење да предузетништво ове врсте чини суштину националне конкурентске предности и здраве економије у цјелини.

7.1.4.6. Грађевинарство

Сектор грађевинарства представља веома значајан сектор у укупном привредном систему Црне Горе. У том сектору постоји 2.246 привредних субјеката или 10,2% укупног броја. На слици је приказана структура привредних субјеката по секторима при чему сектор грађевинарства представља један од значајних и најбрже растућих сектора.

Посматрано по секторима, највећи број привредних субјеката у 2018. години пословао је у сектору грађевинарства – 2.246 привредних субјеката или 10,2% укупног броја (запошљавају 9,1% укупно запослених и генеришу 11,9% укупног прихода).

Подаци о сектору грађевинарства у Општини Херцег Нови

	Број прив. субј.	0 или 1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-250 запосл.	преко 250 запосл.	Приходи	Приходи - учешће %	Бруто исплаћ. зараде	Број запосл.	Запосл. - учешће %
Грађевинарство	206	122	49	34	0	1	0	87.662.616	27.70%	5.575.456	760	10,90%

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

У сектору грађевинарства у Општини Херцег Нови према подацима који су приказани у табели тренутно послује 206 привредних субјеката. Највећи број тих предузећа 122 упошљава 0–1 запосленог, што је веома негативан податак у укупној структури привредних субјеката обзиром да се ради о сектору који подразумева већи број запослених. Даља анализа показује да 49 привредних субјеката упошљава 2–5 запослених, док 34 привредна субјекта упошљавају 6–50 запослених. Ако сагледамо број привредних субјеката који упошљавају велики број људи примјетно је да не постоји ниједан привредни субјект који упошљава 51–100 запослених док свега један привредни субјект упошљава 101–250 запослених. Одговор на овакав распоред привредних субјеката у укупној структури треба тражити у процесу деиндустријализације која се догодила у периоду транзиције када је дошло до гашења великих привредних субјеката из свих привредних области. У сектору грађевинарства је дошло до затварања велике грађевинске фирме „Првоборац“ која је запошљавала највећи број радника и била једна од респектабилнијих грађевинских компанија у региону која је изводила радове у бројним државама у свијету. Након приватизације и затварања ове компаније велики број искусних радника и инжењера из грађевинарства је покренуо сопствене компаније. Обзиром да се у највећем броју случајева ради о микро, малим и средњим предузећима њихов посао је оријентисан више на мале пројекте и занатске послове као и подизвођачке послове. Велики број грађевинских пројеката на територији општине који је покренут експанзијом туризма и пратећих садржаја се изводи од стране великих грађевинских компанија из других градова наше државе као и иностранства. Због тога је пресјек броја привредних субјеката и броја запослених у табели подјелењен на овакав начин.

Херцег Нови има дугогодишњу традицију у грађевинарству и релативно усклађен систем школства са потребама тржишта рада у овом сектору. У средњој мјешовитој школи у одсјеку архитектура, грађевинарство и геодезија постоје 4 одјељења, док за образовни профил – грађевински техничар за високоградњу постоје 2 одјељења и за дизајнера ентеријера се образују 2 одјељења. У табели су приказани подаци о укупном броју одјељења као и ученика.

Подручје рада: архитектура, грађевинарство, геодезија	
Дизајнер ентеријера	58
Грађевински техничар за високоградњу	48
Укупно ученика:	106

Извор: Средња мјешовита школа и Секретаријати

Приход сектора грађевинарства у укупном приходу Општине Херцег Нови износи 87.662,616 € или 27,70%. Потенцијал за раст овог сектора је велики али је потребно систематски да се ради на образовању кадрова који треба да унаприједи овај сектор и подигну постојећа предузећа на већи ниво. Обзиром на добру традицију коју Херцег Нови има у грађевинарству важно је систематски радити на пројени односа структуре предузећа односно на подизању са микро и малог нивоа ка средњем и већем што је могуће кластеризацијом и стварањем конзорцијума више малих предузећа на већим пословима.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Дугогодишње искуство у грађевинарству због постојања великих грађевинских система у прошлости; • Велики број микро, малих и средњих предузећа; • Непостојање великог броја конкурената из других градова; • Усклађен систем школства са потребама за административним ресурсима 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан број средњих и великих предузећа; • Недовољан број високообразованих административних ресурса; • Неприлагођеност модерним и иновативним рјешењима које регулишу систем организације посла у грађевинарству.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за развој грађевинарства кроз експанзију туристичких капацитета; • Могућности за систематско креирање раста микро и малих предузећа ка средњим и великим у будућности; • Креирање повезаних привредних грана које подразумјевају производњу и прераду сировина и материјала у грађевинарству; • Могућности за кластеризацију кроз удруживање у конзорцијуме. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ограниченост на појекте локалног карактера; • Недовољно планирање високошколског кадра у будућим пројекцијама; • Краћа грађевинска сезона у поређењу са централним и сјеверним дијелом државе; • Недовољно учешће домаћих компанија у великим грађевинским пројектима.

ЗАКЉУЧАК

Сектор грађевинарства представља веома значајан сектор у укупном привредном систему општине Херцег Нови.

У сектору грађевинарства у Општини Херцег Нови тренутно послује 206 привредних субјеката. Обзиром да се у највећем броју случајева ради о микро, малим и средњим предузећима њихов посао је оријентисан више на мале пројекте и занатске послове као и подизвођачке послове.

Велики број грађевинских на територији општине који је покренут експанзијом туризма и пратећих садржаја се изводи од стране великих грађевинских компанија из других градова наше државе као и иностранства. У свим стратешким приоритетима сектор грађевинарства је присутан директно или индиректно обзиром да представља сектор који упошљава велики број становника.

Херцег нови има дугогодишњу традицију у грађевинарству и релативно усклађен систем школства са потребама тржишта рада у овом сектору. Обзиром на добру традицију коју Херцег Нови има у грађевинарству важно је систематски радити на пројекти односа структуре предузећа односно на подизању са микро и малог нивоа ка средњем и већем што је могуће кластеризацијом и стварањем конзорцијума више малих предузећа на већим пословима.

7.1.4.7. Трговина

Посматрано по секторима на нивоу Црне Горе, највећи број привредних субјеката у 2018. години пословао је у сектору трговине – 6.120 привредних субјеката или 27,8% укупног броја (запошљава 27,3% укупно запослених и остварују 41,9% укупног прихода).

Приказ пословних субјеката према фреквентности у сектору дјелатности трговина на велико и мало, поправка моторних возила у Црној Гори, 2016–2018. година

Шифра	Назив сектора	Фреквентност 2016	Процент	Фреквентност 2017	Процент	Фреквентност 2018	Процент
1	Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	9.562	33,8	9.880	32,6	10.627	31,4

Извор: Монстат

Упоређујући податке из 2018. године са подацима из 2017. године, у 2018. години, биљежи се пораст у сектору „Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала“.

У Херцег Новом развој сектора туризма је подстицај за развој трговине, транспорта и других услужних дјелатности. У Просторно урбанистичком плану Општине Херцег Нови препознат је значај трговине у укупној привредној структури. У том смислу стварају се услови за јачање велепродаје и малопродаје. У циљу развоја што квалитетније трговачке дјелатности неопходно је:

- Да малопродаја буде организована и равномјерно распоређена у оквиру граница насеља и утврђених туристичких зона;
- Дефинисати посебне зоне за велепродају, ван урбаних цјелина;
- Обезбиједити мале индустријске јединице као подршку трговинском сектору;
- Обезбиједити подршку пословању малих и средњих предузећа у секторима трговине;

- Примат туризма, а потом трговине, не одражава се негативно на остале привредне дјелатности, већ их подстиче као допуну понуде производа, дјелатности и услуга важних како туристима тако и мјештанима.

Подаци о сектору трговине на велико и мало у Херцег Новом

	Број прив. субј.	0 или 1 запосл.	2-5 запосл.	6-50 запосл.	51-100 запосл.	101-250 запосл.	преко 250 запосл.	Приходи	Приходи – учешће %	Бруто исплаћ. зараде	Број запосл.	Запосл. – учешће %
Трговина на велико и трг. На мало и поправка моторних возила	352	189	124	38	1	0	0	73.505,774	23,20%	4.531,198	1.144	16,40%

Извор: <http://www.privrednakomora.me/>

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Потенцијал за развој трговине због добре географске позиције; • Трговина повезана са туризмом као водећом привредном дјелатности; • Добра законска регулатива; • Подршка локалне самоуправе кроз планску документацију за велике трговинске системе; • Дobar асортиман производа у односу на величину тржишта; • Сировине и поуздани добављачи; • Добри услови продаје. 	<ul style="list-style-type: none"> • Домаћи лоби; • Лоше спровођење закона, дуги судски процеси; • Лош порески систем, велики намети; • Неусклађеност у креирању предузетничке климе у трговинском сектору који треба да подстакне развој МССП; • Неповољно тржишно окружење; • Слабо финансијско стање; • Неадекватне маркетиншке вјештине; • Недостатак адекватне радне снаге и менаџерских вјештина; • Слабе бизнис стратегије и процеси; • Недостатак креативности и иновација; • Недостатак извозне орјентације; • Неприлагођеност модерним софтверским рјешењима и ИЦТ технологијама.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Створити боље бизнис окружење и инфраструктуру; • Унаприједити дистрибутивни капацитет и перформансе; • Повећати ефикасност пословања и смањити цијене; • Бољи приступ изворима финансирања; • Унаприједити маркетинг и промоцију; • Појачати извозну орјентацију; • Малопродајни објекти да буду организовани и равномјерно распоређени у оквиру граница насеља и утврђених туристичких зона; • Могућности за дефинисање посебних зона за велепродају, ван урбаних цјелина; • Олакшице и подршка пословању малих и средњих предузећа у секторима трговине. 	<ul style="list-style-type: none"> • Неликвидност на тржишту; • Глобализација; • Велика зависност од дислоцираности добављача; • Креирање великих велепродајних и малопродајних система који утичу на развој домицилних МССП; • Глобална економска криза; • Недостатак специјализоване едукације будућих трговаца; • Нерегулисана конкуренција и сива економија.

ЗАКЉУЧАК

У Херцег Новом сектор трговине чини један од најзначајнијих привредних сектора. У Просторно урбанистичком плану Општине Херцег Нови као и осталим стратешким документима, препознат је значај трговине у укупној привредној структури. У том смислу стварају се услови за јачање велепродаје и малопродаје, као и за отварање логистичких центара и транспорта робе. Близина ЕУ, поморска лука Зеленика и М-1 магистрала чине одличне полазне основе за даљи развој трговачке дјелатности у Херцег Новом. У циљу развоја што квалитетније трговачке дјелатности неопходно је систематски и територијално развијати оне сегменте трговине који су неопходни и компатибилни са сектором туризма као водећим.

7.1.5. Smart City Херцег Нови

Smart City – паметан град концепт примјењује се у општини Херцег Нови, али његова имплементација је још у почетној фази. Овај концепт препознат је као правац развоја модерних градова.

Нема дилеме да је заговарање и све интензивнија примјена концепта „паметног града“ све популарнији међу теоретичарима и политичарима у свјету, а кључни аргумент који говори у прилог томе је настојање како би неискоришћени потенцијали креативности допринијели бољем квалитету живота урбаних популација. Уједно, велике технолошке, економске и еколошке промјене изазвале су занимање за паметне градове, укључујући климатске промјене, привредно реструктурирање, прелазак на *online* малопродају, старење становништва, раст становништва у градовима и притисци на јавне финансије.¹¹⁴

Без обзира да ли се ради о уском појмовном разумијевању или ширем контексту овог концепта, паметни град је урбано подручје које користи различите врсте електронских сензора за прикупљање података како би се осигурале информације потребне за управљање имовином и ресурсима. То укључује податке прикупљене од грађана, уређаја и имовине која се обрађује и анализира за праћење и управљање; прометним и транспортним системима, електранама, водоводном мрежом, полицијом, информационим системима, школама, болницама и др.¹¹⁵ ИКТ се користи за побољшање квалитете живота у градовима те смањењу трошкова. Паметне апликације развијене су за управљање градским токовима и омогућавају реакције у реалном времену. Стога, паметни град може бити спремнији и боље одговорити на изазове. Концепт паметног града спаја ИКТ и разне физичке уређаје повезане са мрежом како би се оптимизовала ефикасност градских услуга. Такође, систем паметног града омогућује локалној самоуправи и становништву да виде како се град развија као и могуће промјене система у будућности.¹¹⁶ Паметан град како се потврдило креира потпуно нове урбане услуге уз смањење потрошње ресурса и трошкова, осигуравајући своју одрживост.

У „Стратегији паметног развоја града Карловца“, Smart City односно „Паметан град“ појашњење је агилно пословање града, уз помоћ дигиталних технологија у условима друштва знања уз

¹¹⁴ Извор: Wikipedia; вид.шире – паметни град

¹¹⁵ Извор: Wikipedia; вид.шире – паметни град

¹¹⁶ Европска унија (ЕУ) уложила је много напора за осмишљавање стратегије за постизање „паметног“ урбаног раста за своја шира градска подручја. ЕУ је развила низ програма под „Европском дигиталном агендом“ . Током 2010. године наглашено је да се сама Унија посвећује јачању иновативности и улагању у ICT услуге у сврху побољшања јавних услуга и квалитета живота. Арупова процјена је да ће глобално тржиште за услуге паметних градова бити у вриједности од 400 милијарди долара годишње до 2020. године. Примјери коришћења технологије паметних градова досад су примјењени у неколико градова као што су Амстердам, Барселона, Мадрид.

колаборацију са проактивним факултетима, локалним становништвом и привредом. Паметни градови су градови по мјери човјека, који омогућавају ефикасно коришћење природних ресурса, одржив економски раст, подржавају истраживање и развој, осигуравају висок квалитет живота и доступност јавних услуга свим својим грађанима. Такође, паметни градови интегришу све функције јавних услуга попут расвјете, промета или снабдевања енергијом те на тај начин повећавају њихову ефикасност, смањују трошкове енергије, убрзавају комуникацију међу споменутих подсистемима и знатно смањују емисију штетних гасова. Основни циљ је кроз боље вођење града остваривање привлачнијег мјеста за живот и служење локалном становништву, као и пружање боље услуге по нижој цијени, уз ефикасно управљање мобилношћу и инфраструктуром те осигурање оптималног нивоа сигурност.¹¹⁷

С обзиром да је у свијету све присутнији тренд да јестановништво све више мобилно и да се насељава у градовима (око 50 % свјетског становништва живи у градовима), нормално је да су градови постали покретачи привредних активности у већини земаља и средиште привредних, друштвених, културних и других активности. На наредном графику даје се преглед једног броја изазова са којима се у процесу организације суочавају савремени градови:

Изазови са којима се данас суочавају модерни градови

Повећава се број становништва у градовима, 50% светског становништва који користе 2/3 енергије и генерирају 3/4 емисије CO₂

Становништво све више стари

Инфраструктура у градовима је врло стара, дотрајала и недостатна

Све већи је притисак на смањење коришћења ресурса (енергија, вода управљање отпадом)

Захваљујући дигиталној технологији повећана су очекивања грађана да се јавне услуге испоручују дигиталним каналима

Многе од кључних одлука везаних за градске услуге и живот грађана доносе појединачно градске управе/трговачка друштва с ужим функционалним фокусом не сагледавајући њихов утицај у цјелини

Данас градови широм свијета доносе паметне - *Smart City* стратегије како би на што бољи начин искористили потенцијале нових технологија и иновативне моделе пружања својих услуга. Паметни градови подразумевају дугорочно осмишљено располагање свим расположивим ресурсима чиме истовремено пружају висок квалитет живота. Они подстичу друштвене и технолошке иновације и повезују постојеће инфраструктуре, те прихватају нове економске, тј. енергетске, саобраћајне и транспортне, културне и друге друштвене концепте који не угрожавају околину. Њихов фокус је на новим облицима управљања и сарадње са локалним становништвом и привредом. Визија паметних градова подразумева идентификацију урбанизованог градског подручја у којем се напредне технологије интегришу у све аспекте функционисања града и имају кључну улогу у помагању локалној самоуправи, тј. њеној администрацији и њиховим грађанима да се у њиховој свакодневици

¹¹⁷ Вид.шире; *Стратегија паметног развоја града Карловца*; Загреб, 2018. г.; стр.9.

истовремено баве изазовима у сигурности, мобилности, одрживости, привредној виталности и климатским промјенама. Отуда се као кључна обиљежја паметног града најчешће наводе следећа:

- административна и економска ефикасност;
- умрежена инфраструктура;
- развој усмјерен на пословање;
- социјална укљученост;
- креативне индустрије;
- друштвени капитал.

Досадашња искуства показују да је у односу на национални план, развој и имплементација политике креативних индустрија на локалном нивоу свакако из више разлога једноставнија и ефектнија. Прво, географско подручје локалне самоуправе је по обухвату мање; друго, град има мању јавну сцену, што локалним лидерима омогућава да градску визију дефинишу релативно брзо и уз учешће свих заинтересованих и треће, резултати развојне политике имају већу видљивост у граду и директно утичу на даљи развој и могући су у релативно краћем временском периоду. Чињеница да су градови центри културе и индустријског раста, посљедњих година нас изненађују и мотивишу нове чињенице о значају културе и креативних индустрија за локалну економију, запошљавање и културну разноврсност.¹¹⁸ Паметни одрживи град је град који искориштава ICT инфраструктуру на прилагодљив, поуздан, мјерљив, доступан, сигуран и еластичан начин како би се:¹¹⁹

- Побољшао квалитет живота становника Херцег Новог;
- Осигурао опипљиви економски раст као што су виши стандарди живота и могућност запошљавања за локално становништво;
- Побољшала добробит грађана, укључујући медицинску бригу, материјалну и физичку сигурност и образовање;
- Утврдио еколошки одговоран и одржив приступ који задовољава садашње недостатке без жртвовања будућих нараштаја;
- Ојачала превенција и руковање функционалностима природних непогода и несрећа узрокованих људским (не)дјеловањем, укључујући способност рјешавања негативних утицаја климатских промјена;
- Осигурало ефикасно и добро уравнотежено регулисање, усклађеност и управљање механизмима са одговарајућом и правичном политиком и процесима у стандардизираним систему;
- Услуге темељене на физичкој инфраструктури као што су превоз (мобилност), воде, комунални (енергетски), телекомуникациони и производни сектор.

Искуства до сада имплементираних пројеката ове врсте показују да се развој стратегије паметних градова заснива на следећим кључним елементима¹²⁰:

- снажно увођење ICT технологије у све поре пословних и приватних процеса;
- примјена тзв. паметне мреже у којој су на интелигентан и енергетски ефикасан начин повезани сви елементи тога система;
- интернетско повезивање свих објеката *Internet of Things-IoT* примјеном *M2M Machine to Machine* комуникација;
- смањење онечишћења окружења кроз увођење интелигентних транспортних система,
- повећање енергетске ефикасности кроз примјену тзв. паметног мјерења, али и увођењем иновативних рјешења у грађевинарству.

¹¹⁸ Вид. шире; Јовичић; Микић; стр. 85

¹¹⁹ Гулин, Б.; стр. 21-22

¹²⁰ Вид шире; Буразер, Б., стр. 1.

Када је ријеч о обиљежјима паметног града, најчешће се истичу следећа:

- паметно градско становништво (образовање, креативност, разноликост);
- технологија (инфраструктура);
- институције.

У пракси је превладало схватање да је у процесу пројектовања паметног града посебно важан избор релевантних показатеља и података за планирање и праћење развојних одлука. Уско повезано са тим, развојним моделом паметног града потребно је обухватити шест димензија¹²¹, а то су:

1. Паметна економија;
2. Паметни грађани;
3. Паметно управљање;
4. Паметна мобилност;
5. Паметна животна средина;
6. Паметно живљење са циљем праћења и усмјеравања развоја великих градова на темељу показатеља паметног развоја и оптималног коришћења јавних средстава.

У наредној табели дајемо детаљнији преглед битних одредница по свакој од претходно наведених димензија које представљају битне карактеристике градова који досљедно примјене стратегију паметног града:

Фактори	Карактеристике
Паметна економија	<ul style="list-style-type: none"> – иновативан дух – предузетништво – препознатљива економија – продуктивност – флексибилност и тржиште рада – међународна повезаност – способност промјена
Паметно управљање	<ul style="list-style-type: none"> – учествовање у доношењу одлука – јавна и социјална услуга – транспарентна локална самоуправа – политичка снага и перспективе
Паметно окружење	<ul style="list-style-type: none"> – атрактивност природних услова – загађеност – заштита природе – менаџмент природном ресурсима
Паметни људи	<ul style="list-style-type: none"> – ниво едукације – тежња ка цјеложивотном учењу – социјална и етичка свјесност – флексибилност и креативност – космополитизам – учествовање у јавном животу
Паметна мобилност	<ul style="list-style-type: none"> – локална доступност – међународна доступност – доступност ИКТ инфраструктуре – системска иновативност и сигуран систем транспорта
Паметно живљење	<ul style="list-style-type: none"> – зграде културе – здравствени услови – лична сигурност – квалитет становања – образовне установе – туристичка атрактивност – социјална кохезија

Табела
– Димензије
(фактори)
Smart City
Херцег Нови

¹²¹ Алибеговић, Д. др.: *Показатељи паметног града: Могу ли побољшати управљање у великим хрватским градовима?*, Економски институт, Загреб, 2018.г.

Развојни модел паметног града и једна од шест његових димензија која се односи на паметну економију приказани су на сљедећим графицима:

Развојни модел паметни град

Паметна привреда (Конкурентност)		
Компонента	Показатељ – назив	Показатељ – дефиниција
Издаци за И&Р, постројења и опрему	Издаци за И&Р	Удио вриједности истраживања и развоја те патената у укупној вриједности имовине свих предузећа која имају сједиште у граду.
	Издаци за постројења и опрему	Удио књиговодствене вриједности постројења и опреме у укупној књиговодственој вриједности имовине свих предузећа која имају сједиште у граду.
Индустрије интензивне знањем	Запослени у знањем интензивним индустријама	Удио запослених у знањем интензивним индустријама у односу на укупан број запослених у предузећима која имају сједиште у граду.
Пријављени патенти	Пријављени патенти	Број регистрованих патената, чији су изумитељи у патентној пријави навели мјесто пребивалишта у граду.
Предузетништво	Интензитет samozапослених и флексибилност тржишта рада	Удио samozапослених у укупном броју запослених у граду.
	Интензитет новонасталих предузећа	Удио новонасталих предузећа у односу на укупан број предузећа у граду.
Међународни жигови	Интензитет признатих међународних жигова	Број признатих међународних жигова предузећа која имају сједиште у граду.
Продуктивност	Продуктивност рада	Однос додане нове вриједности и броја запослених у свим предузећима која имају сједиште у граду.
	Интензитет запослених у непуну радном времену	Удио плаћених запослених који раде непуну радно вријеме и укупног броја запослених у свим предузећима која имају сједиште у граду.
Запосленост и флексибилност тржишта рада	Стопа незапослености	Удио броја запослених особа у граду у укупном броју становника према попису становништва из 2011.
	Интензитет запослености	Однос броја запослених и незапослених у граду.
Међународна присутност	Број предузећа која котирају на берзи	Број предузећа која имају сједиште у граду и која котирају на берзи.
	Интензитет извоза	Удио прихода од извоза у укупним приходима свих предузећа која имају сједиште у граду.
	Интензитет иностраног капитала	Однос прихода предузећа која имају удио иностраног капитала већи од 49% и укупних прихода свих предузећа која имају сједиште у граду.
	Стране директне инвестиције	Вриједност страних директних инвестиција је производ промјене удјела иностраног капитала и вриједности капитала на нивоу предузећа која имају сједиште у граду.

Извор: Алибеговић, Д. др.: Показатељи паметног града: Могу ли побољшати управљање у великим хрватским градовима?; Економски институт, Зареб, 2018.г.

Поред претходно наведеног, у форми залагања за покретањем циклуса оживљавања креативних индустрија у Општини Херцег Нови, овдје предложена израда стратегије развоја паметног града подразумијева снажну подршку развоју пословних инкубатора и кластера на локалном нивоу. То би могло да се реализује у форми различитих облика као што су:

- подстицаји актерима културних и других индустрија на локалном нивоу да се групишу и удружују (нпр. могу да пруже помоћ у дистрибуцији или промоцији производа);
- стварање центара за професионалну обуку унутар кластера;
- подршка у виду заједничких ресурса за умјетнике и предузећа (смањење трошкова пословања);
- промоција креативности у локалној и најширој јавности;
- промоција културних четврти у Херцег Новом;
- промоција креативности и креативних индустрија у функцији развоја туризма;
- подршка која индустријама омогућава бољу продају (нова тржишта, масовна публика);
- интерсекторска сарадња унутар локалне самоуправе (интегрисање културне, економске и нпр. образовне политике).

Када су у питању, у оквиру ове студије разматрани и предложени развојни модалитети, потребно је извршити додатно усклађивање *Smart City* или Стратегије паметног града. Конкретно ради се о локалној самоуправи Општини Херцег Нови. Усклађивање по вертикали и хоризонтално са развојним и секторским националним стратегијама потребно је извршити по свим релевантним стратешким подручјима и приоритетима који су утврђени у тим документима, како је саопштено у уводним дијеловима ове студије. При томе, важно је напоменути да *Smart City* стратегија може хоризонтално да дјелује у синергији са осталим стратегијама, посебно са Стратегијом паметне специјализације Црне Горе, у погледу означених приоритета и тематских садржаја и идеја што свеукупно узето може да буде значајна предност у процесу имплементације исте.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Постојање почетне основе за бржу надоградњу информационо технолошких рјешења; • Интеграција свих јавних и административних услуга; • Добра законска регулатива, примарна и секундарна; • Дефинисани појединачни пројекти неопходни за почетак умрежавања у цјелину. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна умреженост локалне самоуправе и јавних предузећа; • Непостојање иновативних софтверских рјешења; • Недовољно ажурирање базе података; • Неприлагођеност модерним софтверским рјешењима које регулишу ове области.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућности за административну и економску ефикасност; • Умрежена инфраструктура; • Развој усмјерен на пословање; • Оптимизација пословања; • Могућности за убрзан развој дигитализације; • Примјена тзв. паметне мреже у којој су на интелигентан и енергетски ефикасан начин повезани сви елементи тога система. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна свијест запослених у јавним предузећима о предностима овог концепта; • Недовољно познавање предности информационо комуникационих технологија; • Неусклађеност са државним стратешким документима и Стратегијом паметне специјализације; • Застарјела рачунарска опрема и софтверска и хардверска рјешења.

ЗАКЉУЧАК

Smart City – паметан град концепт примјењује се селективно у општини Херцег Нови. Овај концепт препознат је као правац развоја модерних градова и велика шанса за ефикасније управљање и рационализацију пословања локалне самоуправе и предузећа чији је она оснивач. Због тога је у стратешким приоритетима израда Студије паметног града Херцег Нови на листи пројеката који ће се реализовати у будућем периоду. Поред претходно наведеног у форми залагања за покретањем циклуса оживљавања креативних индустрија у општини Херцег Нови, овдје предложена израда стратегије развоја паметног града подразумијева снажну подршку развоју пословних инкубатора и кластера на локалном нивоу. Концепт паметног града такође омогућава интеграцију свих јавних и административних услуга што знатно убрзава процесе који олакшавају обраду података и издавање неопходних докумената ка грађанима.

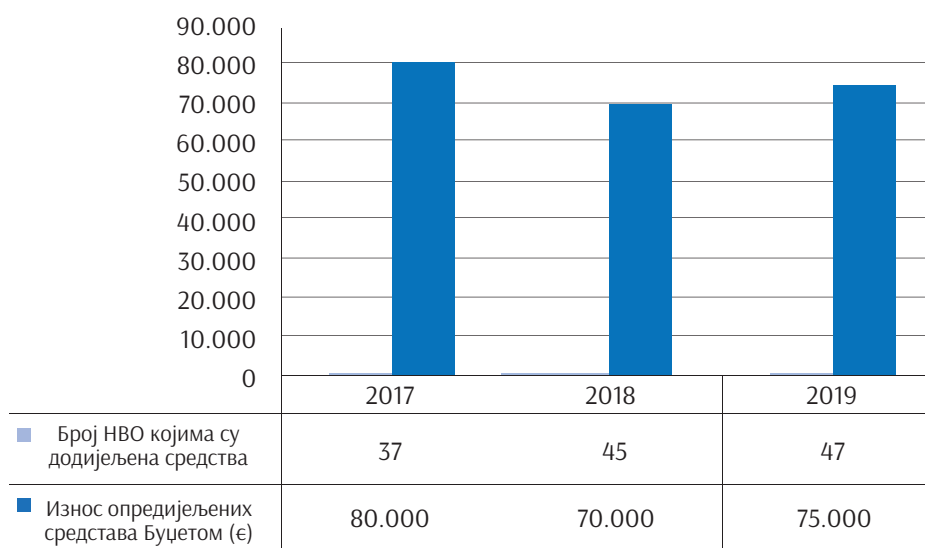
7.1.6. НВО сектор

Према подацима Министарства јавне управе тренутно је регистровано 279 активних невладиних организација са сједиштем у Херцег Новом, а локална самоуправа, односно надлежни секретаријат нема Регистар НВО који би служио за сопствене потребе. Општина Херцег Нови нема скупштинском одлуком проглашене невладине организације које имају посебан статус за Општину, иако су кроз оперативни буџет препознате посебне економске шифре за:

- Црвени крст;
- Удружење бораца;
- Удружење пензионера.

Сваке године Општина Херцег Нови расписује Јавни конкурс за расподјелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови одређених невладиним организацијама у склопу ког су дефинисане приоритетне области, које Комисија издвоји за сваку годину појединачно, а прописани су Одлуком о критеријумима, начину и поступку расподјеле средстава невладиним организацијама (Службени лист Црне Горе – општински прописи, бр. 1/16 и 12/17). Од укупно 19 приоритетних области одреди се њих 5–6, од којих су се три понављале у наведеном периоду, а то су:

- екологија, заштита животне средине и здравља грађана;
- програми за предшколску, школску дјецу и омладину;
- културна баштина, његовања историјских тековина.

Број НВО којима су додијељена средства и износ одређених средстава

Извор: Креација аутора на основу података Секретаријата за друштвене дјелатности

Постоји неколико невладиних организација које имају дугогодишње пројекте међународног карактера. Ови НВО пројекти пружају запажен допринос добром имиџу града и допуни туристичке понуде, као што су:

- НВО „Омладински центар“ – Међународни дјечји карневал;
- НВО „Мото клуб Крсташ“ – Међународни мото скуп;
- НВО „Jazz Вау“ – Џез беј фестивал;
- НВО „Манда“ – Међународни дјечји турнир.

Остале НВО предају, односно пишу пројекте искључиво на локалном нивоу. Запажа се и да не постоји сарадња, удруживање или партнерство са НВО из других градова наше државе или земаља из окружења за неке веће пројекте. За ово постоји више разлога, а неки су:

- недовољна ангажованост;
- недовољна стручност;
- неспремност за сарадњу.

Пројекти су махом слични, тако да се примјећује немаштовитост, недостатак идеја, слаба иновативност. Већина предложених пројеката су феште и радионице. Према приказаној статистици, просјечна вриједност пројекта је 1.600 €. Рјешење може бити у повећању вриједности по пројекту и финансирање мањег броја пројеката као и мотивисање НВО сектора да нуде неке врсте социјалних услуга због раније истакнутог проблема све већег удјела старих у становништву Општине Херцег Нови.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Велики број НВО на територији општине; • Разноликост дјелатности за које су регистроване; • Развијена грађанска свијест; • Активно учешће на изради стратешких докумената на локалном нивоу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нестручност; • Лоши пројекти – нејасна сврха пројеката; • Старосна структура чланова организација (мало омладине и младих); • Исти појединци у више НВО-а; • Недовољна грађанска иницијатива; • Углавном заинтересованост за финансијска средства општинског конкурса; • Недостатак сопствених средстава и мали број спонзора и донатора; • Углавном нетранспарентност; • Недовољна информисаност; • Недовољна активност Ресурсног центра.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Конкурисање за средства одређена од стране разних министарстава; • Аплицирање за средства ЕУ, ИПА фондова; • Међусобно удруживање на заједничким пројектима на локалном нивоу, регионално и мултилатерарно; • Сарадња и партнерство са јавним сектором; • Израда стратегије развоја НВО. 	<ul style="list-style-type: none"> • Коришћење НВО сектора у политичке сврхе; • Могућност утицања на активности НВО-а са политичког аспекта од стране владајућих структура, а у циљу заступања властитих интереса; • Могућност мијешања других држава у домаћи НВО сектор.

ЗАКЉУЧАК

Обзиром на многобројност невладиних организација које су регистроване на територији наше општине, може се се стећи утисак да постоје повољни услови за њихов рад. Овој тврдњи иде у прилог и чињеница да локална управа сваке године издваја 1% текућег годишњег буџета за њихово финансирање. Треба нагласити да је Херцег Нови и у прошлости био град са снажном грађанском свијешћу и постојањем иницијативе, тако да би било лијепо да се и у будућности настави са таквом праксом. Законом о невладиним организацијама дата је могућност НВО сектору да још снажније дјелује, да се организује и унаприједи. Међутим, већи број невладиних организација које су тренутно активне, а иза себе имају вишегодишњи рад, достигле су одређени стадијум и код њих се не препознаје жеља за унапређивањем сопствених потенцијала. Као прилог овој чињеници говоре њихови пројекти и планови који су недовољно јасни, локалног су карактера, махом радионице и феште, које на недовољан начин доприносе развоју и препознатљивости града.

Постоји више начина којим би невладине организације могле да допринесу сопственом развоју а и развоју града: потребно је да пораде на унапређењу знања и вјештина својих чланова, подмлађивањем чланства, опредјељивањем за дјеловање у оквиру једне области, да међусобно више сарађују, да удружују своје снаге, добрим и иновативним идејама анимирају јавни сектор и на тај начин са истима улазе у сарадњу и партнерство, а добрим пројектима стичу сопствена средства проналаском спонзора и донатора. Да би се све ово могло постићи потребна је њихова већа ангажованост и интересовање као и већа активност Ресурсног центра, који је ту да појединцима помогне да се удруже у овај облик организовања те да невладиним организацијама пружи разне врсте помоћи, подршке и информација о могућностима за додјелу средстава (када, гдје и на који начин могу конкурисати код министарстава, европских фондова итд.) Пројекти су махом слични, тако да се примјећује немаштовитост, недостатак идеја, слаба иновативност. Већина предложених пројеката су феште и радионице. Према приказаној статистици, просјечна вриједност пројекта је 1.600 €. Рјешење може бити у повећању вриједности по пројекту и финансирање мањег броја пројеката као и мотивисање НВО сектора да нуде неке врсте социјалних услуга због раније истакнутог проблема, а то је све већи удјео старих у становништву општине Херцег Нови.

7.1.7. Култура

У овом поглављу дат је преглед тренутног стања из области културе у општини Херцег Нови.

7.1.7.1. Културна дјелатност

Реализација дјелатности, односно послова из области културе у Општини Херцег Нови остварује се кроз институционални оквир који чине органи државне и локалне управе, а као актери у области културе у Херцег Новом појављују се јавне установе, образовне и религиозне институције, невладине организације које се баве културом и медији. На националном нивоу, Скупштина Црне Горе је одговорна у оквиру законодавне дјелатности, а у извршеном домену то је Министарство културе Црне Горе. За праћење стања у појединим областима и дјелатностима културе и предлагања мјера за унапријеђење развоја културе Влада Црне Горе је образовала Национални савјет за културу. У локалној заједници, кључну улогу у доношењу одлука у области културе има Скупштина Општине Херцег Нови. Оперативни орган Општине Херцег Нови који прати културне дјелатности

јесте Секретаријат за културу и образовање, на основу члана 11. Одлуке о организацији и начину рада локалне управе Општине Херцег Нови Сл. лист Црне Горе – општински прописи бр. 030/18 од 24.08.2018, по којем Секретаријат обавља вршење и послова управног надзора у вези са остваривањем права оснивача према установама из области културе (ЈУК Херцег Фест, ЈУ Градска библиотека и читаоница, ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и Галерија „Јосип Бепо Бенковић“).¹²²

Планирање развоја културе на локалном нивоу није условљено искључиво локалним околностима и могућностима већ одређено да култура у савременим друштвима, и посебно градовима, представља један од најважнијих фактора друштвеног и економског развоја (смјернице за развој културе 2017–2022).

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Велико културно и споменичко богатство; • Одржавање бројних културних догађаја; • Велики број активних и надарених умјетника; • Међународна препознатљивост Херцег Новог као значајног културног средишта у Црној Гори; • Јака независна културна сцена; • Добра посјећеност манифестацијама љети; • Концентрација великог броја културних догађаја на малој удаљености; • Интерес за културном мобилношћу и међукултуралну сарадњу; • Традиција умјетничког стваралаштва – снага појединачних иницијатива; • Традиција у музичком стваралаштву фотографији филму; • Интерес за позоришну умјетност; • Организоване школске посјете позоришним представама; • Повремене бесплатне представе; • Велики број књижевника и заинтересованост за књижевну продукцију; • Култура читања развијена издавачка дјелатност општине; • Значајна књижничка и архивска грађа; • Промоција музике од стране КУД-ова; • Добра посјећеност филмским пројекцијама; • Интерес туриста за културну баштину. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак средстава, опреме за савремени развој културе у институцијама; • Потреба за умјетничким и стручним кадром; • Недовољна повезаност са Министарством културе и подршке у реализацији манифестација на годишњем нивоу; • Слаба посјећеност културе изузев љети; • Изостанак умрежавања унутра различитих културних сектора; • Недовољна промоција независне културне сцене; • Недовољна валоризација културне баштине; • Недовољна повезаност споменичке баштине и културног туризма; • Слаба мобилност културе на цијели простор Општине; • Не управља се културним развојем он се он догађа; • Потреба за УНЕСКО заштитом ради угрожености добара; • Уситњеност, неповезаност и преклапање догађања; • Слабо развијене креативне и културне индустрије • Недостају приватна улагања у културу; • Подилажење укусу публике; • Нема умјетничке критике; • Нема јединствене базе података у култури; • Културна понуда не задовољава потребе младих и дјеце; • Непрепознатљивост пројекта и програм младих умјетника; • Пропадање задужбина на територији Општине; • Недостатака инфраструктуре за развој аудиовизуелних дјелатности и нових медија; • Недостатака инфраструктуре и простора за позоришну сцену; • Лоша искоришћеност потенцијала културне баштине и недовољна промоција исте; • Монотона и а застарјела презентација културне баштине; • Лоша промоција музеја; • Лоша сарадња ТО, хотелијера, угоститеља и музеја • Не постоји континуитет посјети музеја; • Лоше стање задужбина.

¹²² <https://www.hercegnovi.me/sr/2016-03-27-20-00-48>

ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Статус кандидата за чланство у ЕУ; • Географски положај (ЕУ, БиХ); • Постојање претпоставки за продужетак туристичке сезоне; • Странци резиденти који живе у Херцег Новом; • Успостављање културне сарадње са градовима пријатељима; • Приступ фондовима за финансирање културе; • Успостављање ближе сарадање са установама културе из Црне Горе и региона; • Профилисање Боке Которске као регије културе; • Децентрализација одлучивања о култури од локалног и регионалног значаја. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лоша економска ситуација у граду и држави; • Политизација културе; • Централизација културе у ЦГ и недовољно финансирање програма у ХН од стране државних органа; • Нискобуџетни туризам; • Општа апатија и незаинтересованост грађана; • Смањење броја становника; • Продаја и отуђење културне баштине; • Елементарне непогоде и климатски услови који могу оштетити споменичку баштину; • Промјена законске регулативе.

ЗАКЉУЧАК

СВОТ анализа културне дјелатности показује да Херцег Нови није случајно био једини град кандидат из Црне Горе за престижну титулу Европске пријестонице културе. Предности се огледају у великом културном и споменичком богатству, посебно значајним и сачуваним фортификацијама које представљају добру основу за развој културног туризма. Одржавање великог броја културних манифестација у току туристичке сезоне и током цијеле године од којих многе имају међународни карактер представља велику предност за Херцег Нови. Слабости су изражене кроз недовољну сарадњу са државним институцијама, недовољним улагањима у културу, слабој развијености креативних и културних индустрија, аудиовизуелних умјетности и нових медија којима треба тежити. Прилике су бројне. Свакако да географски положај и близина двије државе пружа могућност за културну сарадњу и могућности за привлачење средстава из различитих међународних пројеката. Пријетње су највише присутне у недовољној заштити културно историјских споменика и објеката од културног значаја и недовољним улагањима у културу.

7.1.7.2. Актери у области културе

У Општини Херцег Нови постоје три јавне установе културе: ЈУК Херцег фест, ЈУ Градска библиотека и читаоница, ЈУ Музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ као и једна републичка, Државни архив Херцег Новог са библиотеком.

Јавна установа културе „Херцег Фест“ конституисана је 24. фебруара 1992, а у јулу 1996. обједињена је са предузећем за приказивање филмова „Орјен“. ЈУК Херцег Фест организује или даје логистичку подршку највећем броју културних манифестација у Херцег Новом. Дјелатности Херцег феста су: организовање празника и фестивала, поетских и књижевних вечери, концерата, позоришних и других представа, научних скупова, семинара, изложби умјетничких и забавних програма, приказивање и дистрибуција филмова, издаваштво, маркетинг и пропаганда, угоститељство, трговина и изнајмљивање простора и опреме. За пословање и редовне активности Установе из буџета се издвајају знатна средства (табела у прилогу). Установа на годишњем нивоу приходује и по основу самосталне дјелатности. Приходи се остварују по разним основама почев од економске валоризације тврђава, до прихода који се остварују од продаје улазница за различита културна дешавања.

У табели 1 приказани су подаци о издвојеним и планираним средствима из буџета општине за потребе ЈУК Херцег Фест-а за 2017, 2018, и 2019. годину.

Табела 1 – Подаци о издвојеним и планираним средствима из буџета општине

ЈУК „Херцег фест“	План 2017	Извршење	План 2018	Извршење	План 2019	Извршење
Нето зараде	155.000,00	153.367,64	156.000,00	154.441,85	145.000,00	100.622,31
Порез на зараде	22.500,00	22.656,77	21.000,00	21.212,88	20.000,00	14.346,99
Доприноси – запослени	58.000,00	57.836,16	55.000,00	54.496,11	52.000,00	36.509,60
Доприноси – послодавац	25.500,00	25.788,23	25.000,00	24.638,13	23.000,00	15.947,56
Прирез порезу на доходак	3.000,00	2.945,37	3.000,00	2.818,43	3.000,00	1.895,55
Свега: 411	264.000,00	262.594,17	260.000,00	257.607,41	243.000,00	169.322,01
Накнаде за превоз	7.000,00	7.111,80	8.000,00	7.475,40	7.000,00	4.977,00
Остале накнаде	1.000,00	4.294,95	10.000,00	10.223,18	10.000,00	12.067,82
Свега : 412	8.000,00	11.406,75	18.000,00	17.698,58	18.000,00	17.044,82
Издаци за текуће одржавање	10.000,00	8.733,27	10.000,00	22.678,96	10.000,00	
Свега: 415	10.000,00	8.733,27	10.000,00	22.678,96	10.000,00	
Издаци ЈУК „Херцег фесту“ за организацију манифестација	390.000,00	318.323,90	251.300,00	179.760,51	322.000,00	211.522,25
Свега: 414990-10	390.000,00	318.323,90		179.760,51		211.522,25
УКУПНО:	672.000,00	601.058,09	539.300,00	477.745,46	593.000,00	397.889,08

Установа на годишњем нивоу приходује по основу самосталне дјелатности. Приходи се остварују по разним основама почев од економске валоризације тврђава, до прихода који се остварују од продаје улазница за различита културна дешавања. Чланом 32. Закона о култури децидно су дефинисане обавезе у дијелу коришћења сопствених средстава. У табели број 2, приказани су укупни приходи ЈУК „Херцег Фест“ у периоду 2017, 2018 и 2019. године.

Табела 2 – Приходи установе по разним основама

ЈУК „Херцег фест“ Херцег Нови	2017	2018	2019
Приходи од посјете тврђави Форте маре	47.350,00	66.905,00	63.461,00
Приходи од посјете тврђави Канли кула	68.098,00	78.607,00	66.674,00
Приходи на тврђави Канли кула – центар за посјетиоце			115,00
Приходи од улазница на програмима (филмске пројекције, позоришта, хапс, Дани музике, Празник мимозе, концерти, Гитар арт, Опероса)	72.698,20	87.411,41	42.748,81
Приходи од закупа	17.852,42	16.014,00	11.614,00
Приходи од фактурисане реализације	11.249,76	2.163,30	
Свега :	217.248,38	251.100,71	184.702,81

Извор: ЈУК Херцег фест

Тенденција пада промета условљена је адаптацијом појединих објеката, међутим и поред тога негативан тренд пада прихода треба зауставити планирањем што више садржаја који ће повећати економске ефекте културних манифестација. У наредној табели је приказан укупан буџет за манифестације као и дио који је из буџета Општине.

Табела 3 – Укупан буџет манифестација и општинско учешће у њима

ЈУК „Херцег фест“	Укупан буџет манифестација	Општинско учешће у њима
48. празник мимозе 2017.	239.089,00	229.100,00
Хапс 2017.	25.090,00	20.000,00
Фестивал „Дани музике“ 2017.	25.482,00	15.000,00
31. филмски фестивал 2017.	179.886,04	68.000,00
49. Празник мимозе 2018.	137.655,97	80.139,78
Хапс 2018.	24.570,84	13.981,84
Фестивал „Дани музике“ 2018.	25.285,25	15.600,00
32. Филмски фестивал 2018.	175.564,01	68.000,00
50. Празник мимозе 2019.	350.611,98	200.737,25
Хапс 2019.	15.000,00	11.000,00
Фестивал „Дани музике“ 2019.	21.616,00	12.000,00
33. Филмски фестивал 2019.	175.843,00	68.000,00

Извор: Секретаријат за културу и образовање Општине Херцег Нови

ЈУК *Херцег Фест* управља сљедећим објектима: дворана Парк, тврђавама Канли кула и Форте маре и кућом Ива Андрића.

Дворана Парк је мултифункционална дворана са великом сценом погодном за позоришне представе, концерте, биоскопске пројекције, разне врсте других приредби.

По величини и потенцијалу спада у највеће и најбоље дворане у Црној Гори. Међутим, техничка опремљеност не прати потенцијале самог простора посебно у поређењу са сличним просторима (у Подгорици и Тивту нпр.). У циљу стварања услова за што квалитетније и свеобухватније пружање услуга и одржавање програма неопходно је значајније улагање у објекат, првенствено сцену и гледалиште које је неопходно технички осавременити (расвјета, разглас, сценска механика, под сцене, биоскоп и биоскопско платно, реновирање сједишта, система за вентилацију, гријање и хлађење). Кроз међународне пројекте у којима је Општина Херцег Нови партнер одређени помаци у овом дијелу су већ урађени.

Канли кула је летња позорница за разне концерте, представе и друго. Исто тако је и туристичка атракција. Од 2019. Кула добија и центар за посјетиоце са виртуалним садржајем гдје преко таблета и VR наочара презентује историја града. Што се инфраструктурних инвестиција тиче на Канли кули није било драстичнијих интервенција од задње реконструкције средином 1980. Стање сцене – подијума је лоше због пропадања изолације, помоћне просторије испод сцене су у јако лошем стању због продора воде у зимском периоду. Расвјета је застарјела преко 30 година, гледалиште је у лошем стању и ван стандарда. Тврђава је на клизишту и из године у годину видно се примећују оштећења и пукотине које настају на тврђави. Тим расједањем се оштећује електро инсталација, водо инсталација, канализација итд. Општина Херцег Нови је упутила иницијативу Министарству културе кад је санација гледалишта и бине у питању. Значајни радови на самој тврђави захтијевају веће ангажовање државе.

Форте маре је љетња позорница за разне концерте, представе и др. Такође је и туристичка атракција. Општина Херцег Нови је у сарадњи са Министарством културе аплицирала за упис тврђаве на УНЕСКО листу. Што се инфраструктурних инвестиција тиче на Форте маре није било значајнијих интервенција од задње реконструкције средином 1980. Стање сцене – подијума је лоше због пропадања изолације, помоћне просторије испод сцене су у јако лошем стању због процора воде у зимском периоду. Расвјета је застарјела преко 30 година, гледалиште је у лошем стању и ван стандарда. Средства из пројекта *Fortresses revived* у којем Општина учествује, омогућавају средства за опремање биоскопа са монтажном – демонтажним платном и функционалним гледалиштем, а у складу са препорукама ИЦОМОС-а у дијелу уписа тврђаве на УНЕСКО листу. Сходно наведеном, тврђава Форте маре ће неминовно бити још значајнији сегмент културне понуде града коме тежимо.

ПРОГРАМИ И ФЕСТИВАЛИ

Унапријеђење квалитета фестивала је могуће константним увећањем буџета и обезбјеђивањем средстава, како из буџета тако и агилнијим дјеловањем менаџмента Херцег Феста, а познато је да оно што се не унапријеђује почиње да назадује. Покретањем сопствене редовне продукције, стварајући сопствени културни производ најбољи је начин да се унаприједи свој рад и присутност на културној сцени не само Херцег Новог, него и Црне Горе и региона. Постојећи фестивали у директној су извршној продукцији Херцег Феста (Празник мимозе, ХАПС, Дани музике и Херцегновски филмски фестивал) могу бити унапријеђени на неки од сљесених начина:

Празник мимозе: благовремено формирање основног програма и његов маркетиншки пласман, већа усмјереност на обезбјеђивање средства од спонзора, модернији маркетиншки приступ самој кампањи и најави празника;

ХАПС: даље концептуално профилисање, интернационализација, сопствена продукција, такмичарски карактер фестивала, правовремено обезбјеђивање средстава из алтернативних извора;

Дани музике: повезивање са међународним организацијама и амбасадама у циљу заједничке организације програма; установљење програмског „костура“ који подразумева присуство оркестра, врхунских солиста и камерне ансамбле; увести едукативне садржаје на фестивал као још један моменат у промовисању „високе културе“ гдје су нам у фокусу млади људи.

У наредном периоду треба радити на развоју публике (статистика и анализа, комуникације, едукативно-анимациони садржаји) и повезивању у циљу културне размјене и сарадње (градови и институције Боке Которске, такође региона и свијета). Осим програмских унапријеђења потребна су и организациона унапријеђења – појачање техничке екипе, а затим и ангажовање висококвалификованог стручног кадра из области културе. Када је редовно функционисање Установе у питању тада је неопходно квалитетно ријешити проблем недостајућег канцеларијског простора што се може дјелимично ријешити аплицирањем за средства из међународних фондова.

Јавна установа Завичајни музеј и Умјетничка галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови (скр. ЈУ Музеј и Галерија Херцег Нови) основана је 1949. године под називом Народни музеј Херцег Нови. Педесетих година ХХ вијека из састава Музеја издвојено је архивско и библиотечко одјељење и формирање самосталне установе, а Музеј наставља рад под именом Завичајни музеј Херцег Нови, као локална институција чији је оснивач Скупштина Општине Херцег Нови. На дан 5. априла 1967. године, одлуком СО Херцег Нови, галерија „Јосип Бепо Бенковић“ је припојена Завичајном музеју, па установа од тада дјелује у постојећем организационом оквиру. Сједиште установе се налази у Галерији „Јосип Бепо Бенковић“. У установи су формиране музејске збирке: археолошка, етнолошка, историјска и збирка савремене умјетности са одговарајућим стручним кадром, документацијом и изложбеним простором. У установи дјелује конзерваторско-рестаура-

торска радионица и библиотека. Укупно запослених је 25 (15 жена и 10 мушкараца), од тога са ВСС 16 запослених и са ССС 9 запослених.

ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и Галерија „Јосип Бепо Бенковић“ управља трима објектима: Музеј Мирко Комненовић на Топлој, Галерија Јосип Бепо Бенковић у Старом граду и Музеј старог капетана „Штумбергер“ у Баошићима.

Што се тиче инвестиционих улагања, у 2017. години је реновиран комплетан кров Музеја Мирко Комненовић на Топлој и износ од 12.922,70 € је утрошен у ту сврху. У 2018. години није било инвестиционих улагања у објекте. У 2019. години је уложено у санацију и изолацију кровне плоче музеја „Штумбергер“ у износу од 1.121,54 €, инсталирана је додатна расвјета у музеју „Мирко Комненовић“ у износу од 395,00 €, купљена су три уређаја за климатизацију просторија у градском музеју у износу од 915,00 €. Такође је израђено једно шкуро у галерији „Јосип Бепо Бенковић“ из средстава која је донирао „Водовод“ д.о.о. у износу од 290,00 €. У градском музеју је у току израда шкура за која су добијена средства у износу од 4.000,00 € од Министарства културе, по Програму заштите културних добара за 2019. годину.

Јавна установа Градска библиотека и читаоница Херцег Нови наставља традицију Српске читаонице, најстарије народне библиотеке у херцеговском крају, која је основана средином XIX вијека (по неким подацима баш 1850. године). Фонд и инвентар Српске читаонице уништени су у I свјетском рату. Могло би се рећи да се континуитет народног библиотекарства наставља оснивањем градске књижнице и читаонице у Херцег Новом.

Од 1985. године, Библиотека се налази на Тргу Херцега Стјепана (трг Белависта), у згради укупне површине 420 m², реновираној за потребе Библиотеке. Међутим, посљедњих година Библиотека се поново суочава са проблемима недостатка простора, што је без сумње најзначајни предуслов за ефикасно обављање библиотечке дјелатности. Трг Херцега Стјепана изузетно је атрактивна локација, али недовољан простор, ненамјенски грађена зграда, па самим тим и нефункционална, онемогућавају реализовање одређених сегмената библиотечке дјелатности. Библиотека има девет запослених (осам у струци): четири библиотекара, једног вишег књижничара и три књижничара. Ревизија фонда, завршена крајем 2006. године, омогућила је увид у његов обим и стање. Библиотека посједује нешто више од 50.000 јединица монографских публикација, око 55.000 свезака серијских публикација и готово 70.000 јединица прес-клипинга. Ситни библиотечки материјал (плакати, позивнице, каталози, разгледнице...) није обрађен ни ти обухваћен овим бројкама.

Библиотечки материјал је смјештен у пет депоа и организован у оквиру сљедећих фондова: основни фонд монографских публикација, основни фонд серијских публикација *завичајни фонд* (монографске и серијске публикације, прес-клипинг и ситни библиотечки материјал) и легати. Године 2007. године библиотека је постала чланица библиотечко-информационог система COBISS Црне Горе, што представља корак напријед у унапријеђењу дјелатности и побољшању квалитета услуга корисницима/цама.

Библиографско истраживање Боке Которске у оквиру Завичајне библиотечке збирке Боке Которске одвија се континуирано већ више од двадесет година, по међународним правилима библиографске обраде библиотечког и прецизно утврђеним критеријумима. Електронска база података Завичајне збирке садржи више од 20.000 библиографских јединица, 5.000 дезидерата, око 70.000 јединица прес-кипинга, преко 1.000 одредница лексиконског типа: аутора Бокеља, знаменитих личности из Боке Которске, топонима, црква, грађевина, историјских споменика у ширем смислу ријечи.

Библиотека је власник и издавач часописа Бока: зборника радова из науке културе и умјетности, који заузима значајно мјесто у бокељској периодици, а коју чине више од 150 наслова: часописа, листова, новина, алманаха, календара, забавника, шематизама. Часопис је почео да излази 1969. године и до сада је објављено 27 бројева. Континуитет излажења нарушен је десетогодишњим прекидом у периоду 1989–1999. године. Покретац часописа и први уредник био је Илија Пушић, археолог и у то вријеме директор Завичајног музеја. Мотив покретања часописа

био је да заинтересује и подстакне научнике/це и истраживаче/чице на мултидисциплинарно проучавање Боке Которске, као изузетно културно-историјски значајне регије.

Библиотека посједује неколико значајних легата и збирки. Велики је број дародаваца који су Библиотеци поклонили извјестан број књига које не чине цјелину, а неки су изразили жељу да књиге буду инкорпориране у основни фонд. Издвојени су легати: Др Сање Суботић, Вељка Радојевића, Милоша Ковача, Илије Зековића и Мираша Мартиновића. Ипак и по обиму (5.500 књига) и садржају, издваја се легат Др Душана Петковића. Легат је обрађен по међународним стандардима библиографске обраде, а примијењен је софтверски пакет CDS/ISIS апликација Библио. У циљу пуне афирмације, каталог легата је у електронској форми доступан заинтересованима на веб сајту Библиотеке www.bibliotekaherceg-novi.org.rs.

Библиотека је власник зграде на Тргу Херцег Стјепана, на четири етаже, површине 420 m², а за потребе смјештаја дијела мање фреквентног фонда, од 2012. године изнајмљује простор површине 100 m². Трошкове изнајмљивања сноси Општина Херцег Нови, која кирију уплаћује закуподавцу директно на рачун. У периоду 2017–2019. године нисмо имали инвестициона улагања у објекат. У капиталном буџету општине за 2020. планирана су средства од 30.000 € за адаптацију пријемног одјељења Библиотеке, електроинсталације и санацију крова.

Једна од основних дјелатности Библиотеке јесте рад са дјецом и младима. Поред редовних програма, *Игром до књиге и Читам, маштам, стварам*, који се одржавају суботом у току школске године, за млађу (3–8 година) и старију (9–12 година) групу, повремено организује и друге програме, за различите узрасте (предшколци, основци, средњошколци): *Први пут у Библиотеци, Библиотека у посјети школама, Часови лектуре у библиотеци, Часови у библиотеци, Истраживачки пројекти у библиотеци, Имаш право да знаш, Читамо заједно, Мој пријатељ библиотекар, Новогодишњи програм*, гостовања писаца за дјецу, пригодни програми поводом обиљежавања значајних датума за књигу и читање. Библиотека са Секретаријатом за културу и образовање Општине Херцег Нови организује Међународни сајам књига Трг од књиге, у периоду 21–28. јул. Сваке године, током 8 сајамских вечери, организује око 20 разноврсних програма: књижевних, драмских, музичких... Како је овај Сајам специфичног карактера, односно не наплаћује се улаз, не постоји прецизна информација о броју посјетилаца. Сви програми су изузетно посјећени и можемо са сигурношћу тврдити да у току једне вечери програмима присуствује преко стотину посјетилаца, а продајни дио Сајма, тј. штандове обиђе више хиљада посјетилаца. Такође, немамо податке о нивоу образовања посјетилаца, а заступљена су оба пола, различите старосне доби. У току године, Библиотека повремено, у зависности од финансијских могућности, организује представљања актуелних издања, награђених књига, наслова са завичајном тематиком и сл. Програми се најчешће одржавају у читаоници Библиотеке, а публика је увијек бројна, око педесеторо посјетилаца по програму у просјеку. Немамо податке о нивоу образовања посјетилаца, а заступљена су оба пола, различите старосне доби.

ПРЕГЛЕД СТАЊА ЗБИРКИ У ПОСЈЕДУ МУЗЕЈА И ГАЛЕРИЈА

Збирка икона, слике помораца у Градском музеју, заједно са збирком модерне и савремене умјетности у Галерији „Јосип Бепо Бенковић“, спада у надлежности кустоса – историчара умјетности. Збирка је пописивана, ревидирана и попуњавана редовно.

Збирка Градског музеја остаје затворена целина из немогућности попуњавања вредним артефактима, најчешће из финансијских разлога, а обухвата око 30 оригиналних умјетничких дјела. Збирка Галерије модерне и савремене умјетности обухвата око 400 дјела, по инвентарним бројевима, односно око 1.000 будући да неки инвентарни бројеви садрже више појединачних умјетничких дјела. У посљедње три године, галеријска збирка добила је око 15 нових умјетничких дјела.

На сликама галеријске збирке већ је рађено у смислу прерамљивања дјела са оштећеним рамовима и конзерваторских радова. У веома угроженом стању су радови на хартији појединачно, фонд Јосип Бепо Бенковић, фонд Иван Лучев, фонд Паја Станковић, али и радови на хартији других уметника. Препорука кустоса је да се наведене цјелине што хитније заштите како би се сприје-

чило даље пропадање. То, осим конзерваторских радова подразумијева и набавку бескиселинског папира ради бољег чувања ових толико драгоцених цјелина. Неке од икона из збирке Градског музеја такође су у веома рунираном стању па захтијевају хитну рестаурацију и конзервацију. Ради се о иконама изузетне вриједности у културолошком, умјетничком и историјском смислу. Овим иконама неопходно је што хитније вратити мајсторство њихове оригиналне израде.

СТАЊЕ АРХЕОЛОШКЕ ЗБИРКЕ

Археолошка збирка Градског музеја се састоји од 415 музејских предмета од којих се 13 налазе у Галерији „Ј. Б. Бенковић“. Валоризацијом културних добара, цијела Археолошка збирка је проглашена културним добром Црне Горе, као таква, подлијеже Закону о заштити културних добара *Службени лист Црне Горе*, бр. 49/10 од 13.08.2010, као и Закону о музејској дјелатности (27. јул 2010. године) као и Правилнику о заштити музејског материјала и музејске документације *Службени лист Црне Горе*, бр. 53/11 од 11.11.2011.

Археолошка збирка је угрожена, највише због услова чувања изложених музејских предмета и музејских предмета смјештених у депоу музеја. Издвајањем одређеног износа новчаних средстава од сопствених прихода, музеј је куповином три клима уређаја дјелимично климатизован (етнолошко одјељење). Због високих осцилација у температури као и великим процентом влаге на овом поднебљу, услови у којима се чувају музејски предмети још увијек нису на задовољавајућем нивоу, услјед чега долази до њиховог пропадања. Музејски материјал се чува по канцеларијама, од којих је само једна климатизована, будући да депо у поткровљу није адаптиран за одлагање и чување музејског материјала. Препорука је да се издвоје, по могућности, средства за адаптацију и привођење намјени депоа за одлагање и чување музејске грађе, као и за улагање у опрему за стварање повољних микроклиматских услова за чување музејских предмета. Такође је неопходно предузети све могуће мјере заштите већине музејских предмета, које је потребно конзервирати и рестаурирати у складу са правилима струке.

ИСТОРИЈСКЕ ЗБИРКЕ МУЗЕЈА „МИРКО КОМНЕНОВИЋ“ ХЕРЦЕГ НОВИ

Историјска збирка Музеја „Мирко Комненовић“ Херцег Нови има 589 инвентарисаних предмета. У оквиру збирке налази се стари метални новац из различитих периода, 220 комада, стари папирни новац из периода XX вијека, 31 комад, оружје које се користило у Другом свјетском рату, 18 комада. Велики дио Историјске збирке су фотографије докумената које су преснимљене из Архива Дубровника и Архива Херцег Новог. Документа се односе на период од оснивања града, па периода различитих окупација све до завршетка Другог свјетског рата. Под једном инвентарском јединицом чувају се фотографије које се односе на учешће Бокеља у Другом свјетском рату (фотографије се односе на славне дане Орјенског партизанског батаљона, на славни пут Прве бокељске народно-ослободилачке бригаде, затим фотографије звјерстава окупатора и фотографије палих бораца нашег краја). Укупан број фотографија је 1521. Свака фотографија има свој идентификациони број. У оквиру историјске збирке чувају се четири оригинал документа из Турског периода. Цјелокупна Историјска збирка је инвентарисана, сваки предмет у Збирци има свој основни лист са описом предмета и подацима важним за предмет.

Стање Збирке је добро, али ипак треба предузети одређене мјере на заштити појединих предмета који су оштећени. Ту се прије свега мисли на металне новчиће, који у ранијем периоду нијесу на адекватан начин заштићени. Поред металних новчића, треба предузети дјелимичне мјере на заштити оружја и на појединим документима, који имају већа и дјелимична оштећења у циљу бољег чувања истих. Укупан број 59. Посебно, заштиту захтјевају већ доста оштећене фотографије које се односе на Други свјетски рат.

ЕТНОЛОШКА ЗБИРКА У МУЗЕЈУ МИРКО КОМНЕНОВИЋ

У етнолошкој збирци постоји 651 предмет. Од 2016. до данас збирка је богатија за 18 музеалија. С тим што су три предмета послје више од 30 година враћене са Цетиња у музеј (били су на колективној изложби у Лондону 1984. године).

Реинвентаризацијом 2016. је комисијски утврђено да 156 предмета треба да се подвргну конзервацији а неки и рестаурацији, а пет предмета је предложено за отпис. То су предмети који су углавном откупљени у првим деценијама рада музеја и никада нису прошли конзервацијски третман. Услијед протока времена и неадекватних услова чувања ти предмети пропадају па би требало што хитније угроженим предметима обезбједити услове за конзерваторско-рестаураторски третман. У таванском простору музеја потребно је формирати депо са условима чувања по правилима струке (адекватна температура и влажност) што би знатно обезбједило продужетак вијека музеалија.

СТАЊЕ У МУЗЕЈУ ДОМ СТАРОГ КАПЕТАНА „ШТУМБЕРГЕР“

Збирка Дом Старог Капетана броји 352 пописана предмета а за које је одрађена прописана документација и евиденциони картони у складу са Законом о заштити културних добара, *Службени лист Црне Горе*, бр. 49/10 од 13.08.2010, као и Законом о музејској дјелатности, као и Правилнику о заштити музејског материјала и музејске документације, *Службени лист Црне Горе*, бр. 53/11 од 11. 11. 2011.

Музеалије морају бити чуване и заштићене, а шта за то може бити боље него иста зграда у којој су предмети изложени. Такође материјал од којег је израђена већина предмета налаже да исти морају бити чувани у затвореном простору. Ово поменуто наводи на обавезни приједлог да се, ако је иста збирка већ сама по себи заштићено културно добро, као таква настави чувати у истој згради у којој су изложени чиме би се оправдао статус заштићеног културног добра, а такође и за зграду и за њену околицу, односно двориште. Требало би инсистирати на томе да се потраже и добију повратне информације о свему овоме наведеном од стране Министарства културе. Препоручује се спровођење конзерваторских мјера на већини предмета који се налазе у музеју.

ПРЕДЛОЗИ И КОНКРЕТНЕ АКТИВНОСТИ НЕОПХОДНЕ ЗА УНАПРИЈЕЂЕЊЕ

Из свега напријед наведеног, као и досадашњих резултата рада и пословања јавне установе, прозилази закључак да би у наредном периоду требало предузети одређене активности усмјерене на издизање квалитета рада установе на виши ниво у односу на досадашњи. Да би се наведени циљеви остварили потребно је да буду испуњене одређене претпоставке које се односе на материјално-техничке могућности у погледу простора и опреме којом би јавна установа требало да располаже. Од конкретних активности потребно је на првом мјесту планирати одређена средства за конзервацију и рестаурацију предмета из свих збирки, које су на високо угроженом нивоу.

Од најхитнијих приједлога и конкретних мјера, потребно је планирати и издвојити средства за замјену кровног покривача на објекту галерије „Јосип Бепо Бенковић“, замјену дотрајалих шкура, обнову расвјете у галеријским просторима као и улагање у аудио-визуелну опрему (озвучење, камера, фотоапарат, пројектор и др.). Након реконструкције крова потребно је просторије у поткровљу реновирати и оспособити за изнајмљивање, па самим тим и остваривање прихода установе.

У градском музеју „Мирко Комненовић“ потребно је у потпуности реконструисати прилазно степениште које од шеталишта води према музеју. Просторије у поткровљу музеја је потребно адаптирати и привести намјени за потребе депоа у којима ће се чувати музејски материјал. Поред реализоване набавке клима уређаја потребно је издвојити средства за набавку још неколико клима уређаја да би се створили повољни микроклиматски услови у којима ће се чувати музејски експонати.

Захваљујући дугогодишњем посвећеном стручном осмишљавању дјелатности ЈУ Библиотека Херцег Нови, са готово свим сегментима и корисничким сервисима, у складу са IFLA/UMESCO смјерницама и стандардима библиотечке струке, херцегновска библиотека веома успјешно остварује прокламовану мисију. Стручност, инвентивност и ентузијазам учинили су да се, уз минимална средства, у нефункционалном и скученом простору и са недовољним бројем извршилаца на стручним пословима, осмишљавају и унапријеђују сложени програми библиотечке дјелатности.

Проблеми у реализацији програма Библиотеке су:

Недовољан и нефункционалан простор. Дјелатност Библиотеке, већ деценију уназад, превазишла је простор у којем се реализује готово 30 година. Забрињавајућа је ситуација у депоима због претрпаности библиотечком грађом, коју смо приморани да смјештамо на неадекватан начин, а слична је ситуација и у радним просторијама. Сходно Рјешењу Министарства културе Црне Горе, којим се одобрава рад ЈУ Градска библиотека и читаоница Херцег Нови, фебруара 2019. године био је рок за испуњење обавезе Библиотеке да „на прописан начин организује одвојено Дјечије одјељење, простор за рад корисницима, и три збирке: завичајни фонд, основни фонд и фонд за дјецу и чување и заштиту библиотечке грађе“. Застарио ентеријер оставља лош утисак на кориснике свих категорија.

Неадекватан и неблагоприятан прилив финансијских средстава. Упркос упорном аргументовању неопходности обезбјеђивања адекватног и благовременог финансирања свих сегмената дјелатности, а посебно неупитне годишње набавке књига за све категорије корисника (дјеца, млади и одрасли) различитих интересовања, средства планирана у Буџету Општине Херцег Нови за Библиотеку, на позицији уговорене услуге – средства за програме, недовољна су. Углавном се приходују неблагоприятно и у значајно мањем износу од планираног.

Недовољан број извршилаца на стручним пословима. Ангажовано је 8 запослених. Широко структурирана дјелатност (изградња библиотечких збирки, стручна обрада по међународним стандардима, представљање збирки, истраживачки рад на Завичајној збирци Боке Которске, стручна обрада легата, чување и представљање јавности, издавачка дјелатност, дигитализација, рад са дјецом, културни програми...), рад у двије смјене и суботом захтијева већи број запослених са одговарајућим образовањем за библиотечку струку. Хендикеп је и чињеница што је за новоупослене библиотекарке, чак и са положеним стручним испитом, за самостално обављање стручних послова, неопходна вишегодишња обука. Такође, проблем је обезбјеђивање замјене запослених који су на дужем одсуствовању са посла, јер на тржишту рада нема библиотекара са одговарајућим искуством.

Сходно поменути проблемима, а у циљу обезбјеђивања услова за квалитетније обављање библиотечке дјелатности и добијања одобрења за рад, потребно је:

- Обезбјеђивање простора за дугорочно и оптимално рјешавање проблема простора у складу са законом, захтјевима струке и потребама грађана Херцег Новог;
- Хитно обезбјеђивање простора за алтернативно и привремено рјешавање проблема за организовање рада Дјечијег одјељења у складу са Рјешењем Министарства културе Црне Горе (рок привремене мјере МКЦГ истекао у фебруару 2019);
- Адекватно и благовремено финансирање Програма рада у складу са усвојеним буџетом Библиотеке, Обезбјеђивање финансијских средстава за конзервацију и рестаурацију најзначајнијих наслова из колекција Библиотеке;
- Развијање постојећих и покретање нових корисничких сервиса;
- Повећање броја запослених са одговарајућим стручним квалификацијама и континуирано стручно усавршавање запослених у складу са законом и потребама Библиотеке;
- Израда идејног рјешења и реализација адаптације ентеријера зграде Библиотеке (пријемно одјељење, читаоница, канцеларије, простор на међуспрату, поткровље и депои, електроинсталације);
- Инсталирање видео надзора.

7.1.7.3. Културна баштина

Очување културне баштине у директној је функцији његовања завичајног идентитета. У том контексту изузетно је важно наставити са реализацијом започетих пројекта обнове материјалне и нематеријалне баштине али и унаприједити сарадњу са институцијама које препознају и промовишу улагања у ту област.

Закон о заштити културних добара Црне Горе, *Службени лист Црне Горе* 49/10 од 13.10.2010. примјењује се преко Министарства културе, односно Директората за културну баштину и Упра-

ве за заштиту културних добара. У члану 12 овог закона препознате су и дефинисане врсте непокретних културних добара: културно-историјски објекат, културно-историјска цјелина и локалитет/подручје за које су законом прецизно дефинисане одредбе у смислу заштићене околине, смјерница, мјера и режима заштите.

Изузетан квалитет градитељства старих градова, насеља и села, профаних и сакралних објеката, те вриједности археолошких локалитета, на простору цијеле општине, били су основ да Стари град Херцег Нови, заједно са градским зидинама и Западним те Источним подграђем рјешењима из 1966, 1984 и 1998. године, буду заштићени као културна добра, односно као културно-историјске цјелине, а многобројни појединачни објекти и подручја, у периоду од 1949–2015. године, добију статус културног добра. Укупан број заштићених културних добара на територији Општине Херцег Нови је 129. Од тога четири културна добра су срушена, а 6 културних добара није рекогносцирано на терену. Најстарији регистрована културна добра су Кућа и парк Олге Комненовић (1949) и порушени хотел „Бока“ (1951). Један дио простора Општине Херцег Нови добио је статус универзалности када је Комитет Свјетске баштине УНЕСКО 26. октобра 1979. године уписао природно и културно-историјско подручје Котора на Листу свјетске баштине. На подручју Општине Херцег Нови то је простор Убаљске котлине и села Убли. Комитет је оцијенио да подручје одликује изузетна универзална вриједност, која је садржана у успјешно оствареном јединству градова и насеља са природним окружењем залива, у јединственом свједочанству улоге коју је подручје имало у ширењу медитеранске културе на подручје Балкана, те у значајном квалитету архитектуре, умјетности и занатства, који свједоче о формирању аутономног израза и идентитета, насталог сједињавањем култура Истока и Запада. Стицање међународног статуса, дало је пресудан допринос да се вриједности, интегритет и аутентичност културних добара сачувају до данашњих дана, упркос девастацијама које је извршио човјек и природним катастрофама које су погодиле подручје. Заштићено подручје које се протеже преко скоро читаве територије Општине Херцег Нови представља примјер изузетног културног пејзажа у коме су повезани и међусобно се прожимају предјели аутохтоне природе и облици људске дјелатности настајали током више историјских епоха. Приобални горски масиви Ловћена и Орјена, као и акваторијум Боке Которске, били су простор континуираног живљења од праисторије до данашњег доба. Древне агломерације срасле су са природом изузетних вриједности. Број регистрованих културних добара заштићених законом прописаним рјешењима надлежних међународних и националних институција на територији Општине Херцег Нови настао је компаративним сагледавањем списка Управе за заштиту културних добара из 2016. године као основу списка из регистра културних добара на основу којих је рађена ревалоризација културних добара током 2013. године, те старог регистра са рјешењима о проглашењу културних добара почевши од 1951. године.

Након спроведених истраживања доступне документације коју је уступила Управа за заштиту културних добара за потребе израде ове студије, те након архивских и теренских истраживања, као и истраживања друге објављене документације утврђено је чињенично стање постојања 129 законом заштићених културних добара од којих:

- 116 (+3) Културних добара која постоје на територији Општине Херцег Нови, 6 културних добара која до данас нису успјешно рекогносцирана на терену (до ове студије било их је 13);
- 4 културна добра која су срушена;
- 1 културно добро заштићено од стране надлежних органа Црне Горе које се данас налази на подручју Републике Хрватске. Након утврђивања чињеничног стања сачињен је списак културних добара заснован на типу културних добара дефинисаних у Закону о заштити културних добара Црне Горе, те исти упоређен са двјема претходним студијама/елаборатима за потребе ПППНОП и ПУП ОХН у којима је констатован мањи број културних добара.

Најважнији сегмент културе у дијелу туристичке валоризације јесте културно наслеђе. Вредновање и обогаћивање туристичке понуде остварује се управо преко туристичке валоризације

појединих видова културног наслеђа означених као културна атракција. У том контексту, неопходно је истаћи да су управо најуспјешније оне дестинације које створе синергију између културе и туризма. Усаглашеност у том дијелу се не постиже по аутоматизму већ она мора бити креирана, развијена и њоме се мора управљати кроз сарадњу свих заинтересованих страна (нпр. водичке туре – обилазак споменика књижевника у граду, ателеа херцеговских умјетника, Музеја, галерија, тврђава, програми малих концерата на новским трговима...). Неспорно је да је један од најважнијих сегмената града управо препознатљивост Херцег Новог као града културе и умјетности са нагласком на фестивалима и вредновању културне баштине (на чему треба додатно радити, посебно у финансијском дијелу) у склопу пројекта *ребрендинга* Херцег Новог.

Неки од предуслова за локални развој културе су:

- Ревитализација тврђава које представљају градске идентитетске маркере и сврсисходније управљање истим;
- Реконструкција сакралних објеката у општини, посебно оних од прворазредног значаја за Херцег Нови;
- Активности усмјерене на обнављање рада Умјетничке школе у Херцег Новом (покретање иницијативе и стварање услова за реализацију);
- Инфраструктурно и организационо јачање установа културе и систематско улагање у обуке кадрова;
- Подршка капиталним пројектима у издавачкој дјелатности;
- Успостављање механизма за финансирање конзерваторских пројеката установа културе.

Предлози за даљи развој културе, унапријеђење управљања културним системом у Општини и унапријеђење рада јавних установа културе су:

- Установљење туристичко – културног савјета који би координисао интерресорну сарадњу на линији култура – туризам и који би тијесно сарађивао са Савјетом за културу;
- Оснивање установе за управљање тврђавама на територији Општине – позитиван примјер града Шибеника и Дубровника;
- Прављење стратешких планова развоја и управљања установама културе у Херцег Новом;
- Обједињавање „Његошевог музеја“ са ЈУ Градским музејом и галеријом „Јосип Бепо Бенковић“;
- Укључивање задужбине Дуковић у систем ЈУ;
- Обезбјеђивање простора за рад дјечијег одјељења Библиотеке (законом дефинисана обавеза);
- Отварање 3-D биоскопа;
- Стварање одрживих финансијских претпоставки за већу независност у дијелу организације програма установа и финансирање пројеката и програма који задовољавају умјетничке стандарде и нова унапријеђена концепција градских манифестација у циљу афирмације Херцег Новог;
- Увођење фестивалске таксе од које би се финансирани фестивали и програми културе у граду;
- Промовисање културног наслеђа Херцег Новог (интернет и РТ ХН) и формирања нових неопходних промоција и вредновања културних потенцијала града;
- Дигитализација грађе Архива Херцег Нови посебно грађе Топалске комунитације;
- Формирање заједничког возног парка градских установа културе (један комби и још једно возило);
- Успостављање ближе сарадње са установама културе у Боки, међународним и националним институцијама културе;
- Редовно конкурисање за ИПА пројекте прекограничне сарадње и друге доступне фондове ЕУ;
- Коришћење тзв. умјетничких амбасадора Херцег Новог у циљу промоције града.

Подршка културно-умјетничком стваралаштву и савременој културној продукцији би подразумијевала:

- Подстицај интерсекторској сарадњи (јавне установе, НВО, привредни субјекти у култури);
- Подршку предузетницима и ММСП из области културе као дијела кварталног сектора привреде;
- Оснивање фестивала намијењених младима и дјеци;
- Подстицање стваралаштва младих новских умјетника посредством одговарајућих конкурса, награда;
- Умјетничке интервенције у јавном простору – оживљавање територије општине скулптурално прилагођеним амбијенту;
- Оспособљавање адекватних простора за активности независне културне сцене, младих и савремених умјетника (нпр. омладински центар);
- Успостављање платформи за развој креативних индустрија.

7.1.8. Образовање

Мрежа објеката из области просвјетне дјелатности обухвата и објекте предшколског, основношколског, средњошколског и високог образовања, те неформалног образовања одраслих. Предшколско васпитање и образовање обухвата дјецу предшколског узраста, од 1–6 година. Реализује се према групама, обим и облици васпитно-образовног рада.

У Општини Херцег Нови се предшколско васпитање и образовање остварује у Јавној предшколској установи „Наша радост“ и зависно од узраста дјеце, обавља се у јаслицама (дјеца узраста до три године живота) и вртићима (дјеца од три године живота до поласка у основну школу). ЈПУ „Наша радост“ Херцег Нови има четири објекта, односно васпитне јединице: Игалу, Топла, Савина и Бијела.

ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Основно образовање и васпитање се у Општини Херцег Нови остварује у оквиру четири матичне основне школе, (ЈУ ОШ „Дашо Павичић“ на Топлој, ЈУ ОШ „Милан Вуковић“ на Савини, ЈУ ОШ „Илија Кишић“ у Зеленици и ЈУ ОШ „Орјенски батаљон“ у Бијелој), седам подручних одјељења и у ЈУ Школа за основно музичко образовање Херцег Нови. Основним образовањем обухваћена су дјеца узраста од 6–15 година. Према попису становништва, домаћинства и станова у Црној Гори 2011. године (Монтстат – Завод за статистику Црне Горе), на херцегновском подручју станује 3.074 дјеце основношколског узраста (10 % укупног броја становника)

ЈУ ОШ „ДАШО ПАВИЧИЋ“

На почетку школске 2018/2019. године у школу је уписано 1.330 ученика, распоређених у 54 одјељења, од тога Матична школа има 1.302 ученика распоређених у 54 одјељења. У подручном одјељењу у Суторини има 22 ученика распоређених у два комбинована одјељења. Од укупног броја одјељења у школи, 10 одјељења раде у згради Института у Игалу, и то два одјељења првог, другог, трећег, четвртог и петог разреда.

Матични школски објекат у насељу Топла је изграђен 1971. године, и пројектован је за капацитет од 700–800 ученика. Објекат је реновиран 2014. године у оквиру Пројекта енергетске ефикасности. Састоји се од: 28 кабинета и учионица, три канцеларије, две техничке просторије, спортске дворане, зборнице, библиотеке, кухиње и санитарних чворова.

Објекат подручног одјељења у Суторини је изграђен 1980. године, а састоји се од: 4 учионице, 5 техничких просторија, дворане, зборнице, кухиње и санитарних чворова.

Подручно одјељење у Мојдежу већ седму школску годину није активно.

У издвојеним одјељењима матичне школе у Игалу – 5 просторија на бившем дјечијем одјељењу Института „Др Симо Милошевић“ Игалу наставу похађају ученици 8 одјељења нижих разреда (од I до IV), распоређени у двије смјене. Простор је у власништву Института.

ЈУ ОШ „ОРЈЕНСКИ БАТАЉОН“ БИЈЕЛА

Јавна установа Основна школа „Орјенски батаљон“ Бијела обухвата ученике са подручја мјесних заједница: Бијела, Баошићи, Ђеновићи и Каменари. Школа на почетку школске 2018/2019. године има 31 одјељење са укупно 608 ученика. У саставу ЈУ ОШ „Орјенски батаљон“ Бијела су три школска објекта:

- објекат матичне школе у Бијелој;
- објекат подручног одјељења у Баошићима – Ђеновићима;
- објекат подручног одјељења у Каменарима.

ЈУ ОШ „МИЛАН ВУКОВИЋ“

На почетку школске 2018/19. године на нивоу школе има укупно 732 ученика који су распоређени у 32 одјељења. Ове године формирано је једно више одјељење деветог разреда због повећаног броја ученика, за што је добијена сагласност ресорног Министарства. У матичној школи имамо 704 ученика, распоређених у 29 одјељења. Подручна одјељења су комбинована одјељења од ученика нижих разреда (I–IV). Подручно одјељење Поди броји 14 ученика у два одјељења: једно (II, III) и друго (IV разред). У четвороразредном подручном одјељењу Крушевице имамо 7 ученика. Остала подручна одјељења не раде због недостатка ученика. Матични објекат ЈУ ОШ „Милан Вуковић“ налази се на Савини. Школи припадају сљедећи објекти:

- стара школа у Србини;
- зграда у Србини;
- објекат старог забавишта у Србини;
- подручно одјељење на Подима;
- подручно одјељење у Крушевицама;
- подручно одјељење на Ситници;
- подручно одјељење на Мокринама;
- подручно одјељење на Каменом;
- подручно одјељење на Ублима.

Објекат Закладне школе у Србини требало би хитно привјести намјени посебно узевши у обзир недостатак простора, традицију и локацију школе.

ЈУ ОШ „ИЛИЈА КИШИЋ“ – ЗЕЛЕНИКА

ЈУ ОШ „Илија Кишић“ на почетку школске 2018/19. године, на основу сагласности Министарства просвјете у редовну наставу уписано је 350 ученика распоређених у 18 одјељења у матичној школи и једно комбиновано одјељење у подручној школи у Кумбору. Поред тога, четири одјељења дјеце са сметњама у развоју (интегрисана одјељења), три одјељења дјеце са аутистичним спектром, 12 (дванаесторо) у једно комбиновано одјељење са лаким и умјереним интелектуалним сметњама. То је скоро паралелна школа. У интегрисаним одјељењима раде четири дефектолога, шест асистената и шест професора редовне наставе који имају сертификате да раде у тим одјељењима. У саставу ЈУ ОШ „Илија Кишић“ у Зеленици су четири школска објекта:

- објекат матичне школе у Зеленици;
- подручно одјељење у Кумбору (у објекту МЗ Кумбор);
- објекат подручног одјељења у Радованићима, на Луштици (није у функцији);
- објекат подручног одјељења у Клинцима на Луштици (није у функцији).

Просјечна површина простора за основношколско образовање по дјетету износи 3,3 m² и варира између 1,4 m² – ОШ „Дашо Павичић“ до 5,2 m² – ОШ „Илија Кишић“. Евидентна је оптерећеност постојећих капацитета у градском и приградским подручјима. Узимајући у обзир прописа-

не нормативе од 6 m² површине објекта и 10–15m² површине дворишта, евидентно је да стандард постојећих површина основношколског простора који у функцији није задовољавајући. Према прогнози, 2030. године у Херцег Новом ће становати 32.988 становника, од чега 3.298 дјеце основношколских узраста (10% укупног броја становника), неопходно је уз постојећих 16.937 m² обезбједити додатних 2.851 m² школског простора. Активирањем руралног подручја, поново ће у функцију бити стављени тренутно неискоришћени капацитет подручних одјељења што ће знатно смањити оптерећеност капацитета у градском и приградском подручју.

ЈУ ШКОЛА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

ЈУ Школи за основно музичко образовање припадају два објекта:

- објекат у Старом граду
- објекат у центру града код Дворане „Парк”.

У школи је запослено укупно 27 запослених, од чега су 23 наставника, двоје запослених у управи и двије хигијеничарке.

СРЕДЊЕШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ

Средња мјешовита школа „Иван Горан Ковачић“ наставља традицију школа које су у Херцег Новом настале током XIX и XX вијека. Од гимназије као матичне школе основане 1953. године, до данас, школа је прошла кроз различите периоде трансформације и прилагођавања образовним и укупним друштвеним промјенама. Садашњи школски објекат саграђен је 1971. године, и поред низа унутрашњих адаптација, реконструкција и редовног одржавања не задовољава у потпуности потребе образовно-васпитног рада. ЈУ Средња мјешовита школа „Иван Горан Ковачић“ регистрована је школске 2004/2005. године. Образовни програм школа реализује кроз Гимназију у трајању од четири године и Стручно образовање у трајању од три и четири године.

Стручно образовање у трајању од 3 године:

- Кувар;
- Конобар;
- Фризер;
- Продавач.

Стручно образовање у трајању од 4 године:

- Туристички техничар;
- Техничар кулинарства /Гастроном од школске 2018. године;
- Техничар услуживања /Ресторатер од школске 2017. године;
- Техничар продаје;
- Техничар маркетинга и трговине;
- Економски техничар;
- Грађевински техничар за високоградњу;
- Дизајнер ентеријера;
- Физиотерапеутски техничар.

На почетку школске 2018/19. године уписано је 1.004 ученика. Од тога у првом разреду 264 ученика, у другом разреду 233 ученика у трећем разреду 249 ученика и у четвртном разреду 259 ученика. Средњошколским образовањем је обухваћено приближно 58% младих узраста од 15–19 година. Задњих година је евидентно смањење броја ученика и броја одељења у херцегновској средњој школи. Истовремено, одржава се константан однос ученика гимназије и ученика средње школе, као и однос броја дјевојака и младића (приближно 56% ученица и 45% ученика). Просјечна површина по ученику, узимајући у обрачун просјечан број ученика за период од 2009–2015.

године, креће се око 5,0 m² по ученику.

Узимајући да ће 2030. године у Херцег Новом становати 1.979 дјеце средњошколског узраста (6% укупног броја становника), од којих ће њих 1.147 уписати средњу школу (уз претпоставку да ће се прекинути континуитет пада броја уписаних ђака) требало би обезбиједити укупно додатних 1.728 m² затвореног школског простора како би био задовољан стандард 6,5 m² по ученику.

НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

На подручју Херцег Новог дјелују двије установе у оквиру којих се спроводи неформално образовање одраслих: Раднички универзитет Херцег Нови и *Altra lingua* – школа енглеског језика.

На Радничком универзитету три је стално запослено, а у спровођењу наставног програма, зависно од потребе, ангажовани су спољни сарадници. Број корисника услуга Радничког универзитета у просјеку се креће око 280 годишње.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Дуга традиција школства у граду;• Стручан наставни кадар;• Солидна распоређеност образовних установа на територији Општине;• Потреба и жеља становника за унапријеђењем система образовања у граду;• Појединачни и екипни успјеси ученика на такмичењима;• Територијална позиција града у регији и окружењу;• Заинтересованост локалне самоуправе за унапријеђење сарадње са надлежнима на републичком нивоу;• Дјелимично организована систем за неформално образовање на локалном нивоу, припремљени документи у дијелу надлежности локалних самоуправа.	<ul style="list-style-type: none">• Смањен број ученика;• Недовољни просторни капацитети васпитно образовних установа;• Недовољна опремељеност кабинета у свим школама;• Неискоришћеност капацитета даровитих ученика (њихово стагнирање, пад мотивације);• Централизација управљања образовањем;• Утицај политике на процесе у образовању;• Недовољна повезаност привреде и образовања;• Недовољно и несистематско улагање у додатно образовање кадрова;• Мала стимулација и видљивост добрих пракси;• Лоша економска позиција просвјетних радника;• Вршњачко насиље;• Потреба за отварањем додатних образовних профила;• Неусклађеност тржишта рада и понуде;• Мали број квалитетних високо школских установа признатих у систему ЕУ школства;• Недовољна укљученост младих у креирање образовних политика;• Значајан број незапослених младих;• Недовољно интересовање одраслих за програме неформалног образовања;• Недефинисана област образовања одраслих кроз надлежности јединице локалне самоуправе (Закон о локалној самоуправи).

МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Побољшање ИТ инфраструктуре у школама; • Унапријеђење неформалног образовања; • Планирана буџетска средства за подршку васпитним установама; • Неискоришћени објекти у власништву Министарства просвјете; • Заинтересованост приватног сектора за улагање у образовање; • Подршка за програме и реализовање програма за младе предузетнике; • Могућност за унапријеђење знања и вјештина службеника Општине и запослених у установама и предузећима чији је оснивач Општина; • Повезаност са НВО у реализацији одређених програма; • Могућност организовања обуке за дефицитарне кадрове у сарадњи са партнерима. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недефинисаност правног оквира; • Недовољна заинтересованост послодавца за додатним улагањем у кадрове; • Централизација; • Недовољан број обучених инструктора практичног образовања; • Структура предузећа.

ЗАКЉУЧАК

Смањен број ученика, недовољни просторни капацитети образовних установа, централизација управљања образовањем, утицај полиције на процесе у систему образовања, недовољна повезаност привреде и образовања, недовољно улагање у додато образовње кадрова, мала стимулација и видљивост квалитетних кадрова, лоша економска позиција просвјетних радника, вршњачко насиље заступљено у свим школама, потреба за ошварњем додато образовних профила, неопходност ошварања факултета у складу са потребама тржишта, укључивање младих у пројекте које ЕУ финансира.

Предшколска установа „Наша радост“ – капацитети установе не задовољавају потребе; санација објекта на Савини; неопходно улагање у објекте на Тојлој, у Ијалу, Зеленици и Бијелој.

ОШ „Дашо Павичић“ – недовољни просторни капацитети за квалитетно и савремено извођење наставе; неопходно улагање у напредну објекта; значајна улагања у подручна одјељења у Суторини; недовољна безбједност ученика на путу ка школи (прилаз са магистрале); неопходност изградње школе у Ијалу.

ОШ „Милан Вуковић“ – неопходна реконструкција фискултурне сале и дворишта; већа безбједност ученика; повраћај у општинско власништво школе у Србини и њено привођење намјени.

ОШ „Илија Кишић“ – реконструкција крова, кабинећа, дворишта; недовољна безбједност ученика (боље рекултација саобраћаја, вертикалана и хоризонтална сигнализација); смањење броја ученика.

ОШ „Орјенски баџалон“ – фискултурна сала, двориште, кров; спортиски терен; изградња парцеле у близини школе.

СМШ „Иван Горан Ковачић“ – санација кабинећа; сређивање дворишта и спортиског терена; већа безбједност ученика; ошварање нових образовних профила у складу са потребама привреде и интересовањима ученика; боља сарадња у дијелу практичне обуке.

За све установе је потребна кувина дидактичког материјала; сређивање кабинећа за практичну наставу; спортиске опреме за све школе.

Ошварање факултета треба да буде један од приоритета у Стратешком плану са циљем ошварања имица студентског рада и обезбјеђивање задржавања младих у раду.

7.1.9. Спорт и физичка култура

У овом поглављу ћемо дати приказ стања из области спорта и физичке културе у општини Херцег Нови

СПОРТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Спортски центар „Игало“

У склопу Спортског центра „Игало“ налази се мултифункционална затворена дворана, отворени спортски терени, објекат за смјештај спортиста са 35 двокреветних соба и објекат за исхрану спортиста капацитета 120 сједећих мјеста.

У оквиру комплекса налази се и трафо станица 10/0.4 kV (2×1000+400) kVA и расхладно топлотно постројење.

Спортска дворана је постављена на терену тако да користи природну разлику у висини терена за смјештај трибина и техничких просторија. У улазном фоајеу површине 463 m² налазе се билетарница, бар-пулт и улази на трибине. На етажи ниже, у нивоу борилишта, на простору укупне површине 2.995 m² смјештени су свлачионице за спортисте, простор за судије, соба за масажу и тоалети за публику. Из улазног фоајеа улази се на простор површине 370 m² гдје су смјештене једнострано оријентисане трибине за публику капацитета 1.775 мјеста за сједање и режијска соба. У Анексу дворане, са десне стране објекта, на простору укупне површине 296 m² смјештени су Управа, теретана и трим кабинет. Спортска дворана је опремљена системом за централну припрему топле воде, системом за климатизацију и вентилацију, противпожарном централом, системом за праћење спортских резултата, озвучењем и системом освјетљења борилишта, као и свим осталим инсталацијама потребним за несметано функционисање спортске дворане као објекта за организацију разноврсних спортских и културних догађаја.

На простору западно од спортске дворане, на површини од 2.040 m² налазе се три отворена тениска терена са подлогом од шљаке. Поред терена налази се 5 редова бетонских трибина и свлачионице (м/ж). Јужно од спортске дворане налазе се помоћно тениско игралиште, укупне површине 670 m² са асфалтном подлогом и поливалентни терен за кошарку и рукомет, укупне површине 924 m² са асфалтном подлогом и са 5 редова бетонских трибина. Поред објекта за смјештај спортиста, налази се терен за бућање укупне површине 350 m².

Паркинг простор са 70 мјеста за паркирање смјештен је јужно од спортске дворане, испред објекта за исхрану спортиста и објекта за смјештај спортиста.

Интерном саобраћајницом омогућен је приступ возилима до техничке просторије спортске дворане, као и до трафо станице и расхладно топлотних постројења.

ФУДБАЛСКИ ТЕРЕНИ

У Херцег Новом постоје четири терена која се користе за такмичења и у солидном су стању и то фудбалски стадион „Солила“, фудбалски терен „Опачица“, фудбалски терен у Бијелој и фудбалски терен „Обилић“ у Суторини, као и три фудбалска терена која се не користе и у лошем су стању и то у Суторини, Мојдежу и на Каменом.

Фудбалски стадион „Солила“ у Игалу је стадион који задовољава услове такмичења у другој Лиги Црне Горе и посједује осредњу травнату подлогу. Трибине поред овог терена су бетонске. Терен је ограђен квалитетном металном конструкцијом и посједује свлачионице и канцеларије у објектима тврде градње. Највећи је градски стадион у Херцег Новом. Поред главног терена, постоји и помоћни терен са вјештачком подлогом. Проблеми овог спортског објекта су квалитети дренаже, травнате и вјештачке подлоге, трибина и неадекватно освјетљење, као и прилаз и недовољан број паркинг мјеста.

Фудбалски стадион „Опачица“ у Зеленици задовољава услове за млађе категорије које се тренутно на овом терену и такмиче. Ограђен је металном конструкцијом уз пратећи објекат тврде градње у коме се налазе канцеларије, свлачионице и економат. Проблеми овог спортског објекта

кта су некавалитетна травната подлога, недостатак трибине за гледаоце, неусловне канцеларије и свлационице, као и прилаз и непостојање паркинг мјеста.

Фудбалски стадион у Бијелој задовољава услове за млађе категорије које се тренутно такмиче на истом. Ограђен је металном и бетонском конструкцијом уз пратећи објекат тврде градње, са малим бетонским трибинама. Проблеми овог терена су прилаз, некавалитетна травната подлога и свлационица, као и непостојање паркинг мјеста.

Фудбалски стадион у Суторини задовољава услове за млађе категорије које се тренутно такмиче на истом, али не задовољава услове за организацију мечева Прве женске фудбалске лиге Црне Горе. Ограђен је металном конструкцијом уз пратеће монтажне објекте. Проблеми овог спортског објекта су некавалитетан помоћни терен, недостатак трибина.

Поред поменутих фудбалских терена постоје још и фудбалски терен у Суторини који је у лошем стању јер се користи једном у току године када се и одради чишћење и сређивање терена, фудбалски терен у Мојдежу који је ван употребе и фудбалски терен на Каменом који је ван употребе.

БАЗЕНИ И ПЛИВАЛИШТА

У Херцег Новом постоји један зимски (затворени) базен у Институту „Др Симо Милошевић“ у Игалу, један љетњи базен (отворени) на Шкверу, четири пливалишта која имају форму базена у мору са четири стране у Кумбору, Ђеновићима, Баошићима и Бијелој и два пливалишта у мору која немају форму базена јер имају само једну страну а налазе се у Зеленици и Каменарима. Број пливалишта у мору одговара броју мањих мјеста на Херцегновској ривијери, па се закључује да је њихов број довољан. Исти су у ингеренцији ЈП „Морско добро“ и њихова се намјена и коришћење регулишу уговорима са истим. Наведена пливалишта могу представљати и локације за организацију других манифестација, прије свега туристичких. Ситуација са базенима је половично задовољавајућа.

Љетњи базен „Јадран“ на Шкверу представља спортски објекат у одличном стању погодан за спровођење тренажних и такмичарских активности, међутим, има проблем сезоналности, период коришћења је само сса пола године.

Зимски базен Института у Игалу, поред лошег стања има и оптерећење приватизације Института, и каснијег упитног коришћења. Изградњом новог зимског базена (потенцијално са покретним кровом) у склопу Спортског центра „Игалу“ трајно и јако квалитетно би се уредила спортска инфраструктура када су базени у питању. У случају градње истога, локација у склопу Спортског центра концепцијски представља најлогичније рјешење.

ТЕНИСКИ ТЕРЕНИ

Када су у питању тениски терени, у Херцег Новом поред четири тениска терена у Спортском центру „Игалу“ (три – шљака, један – бетон) постоје и четири тениска терена на Топлој (четири – шљака), два тениска терена на Шиштету (два – бетон) и један тениски терен у Игалу (један – бетон).

На основу напријед наведеног, јасно произилази да стање тениских терена и будућност тениса као спорта у Херцег Новом није задовољавајућа, јер град нема нити један затворени (покривени) тениски терен.

Потребно је посебно обратити пажњу на који начин ће се поступати са постојећим тениским теренима који су у власништву предузећа која су у поступку приватизације или продаје своје имовине, а који су у одличном стању, односно да ли ће у будућем периоду на истим локацијама бити могућа реконструкција и изградња искључиво објеката за спорт и рекреацију, или ће им се намјена промијенити. То је у овом тренутку од изузетног значаја за град Херцег Нови и развој тениса као спорта у њему.

БУЋАРСКИ ТЕРЕНИ

На територији Општине Херцег Новог постоје два бућарска терена која су погодна за све врсте такмичења од којих је један у склопу Спортског центра „Игалу“ а други на Топлој. Два бућарска терена у одличном стању погодна за такмичења у другој лиги се налазе у Мељинама и Бијелој.

Четири бућарска терена који су погодни за ревијална такмичења, а се налазе у Кумбору, Ђеновићима, на Орјену и на Шпањоли и један бућарски терен који је у фази реновирања од стране локалне самоуправе у Суторини.

Бућарски терени у Општини Херцег Нови налазе се на туристички примамљивим локацијама, погодни за организовање различитих спортских и туристичких манифестација, нарочито у љетњем периоду. Посебан акценат би требало ставити на бућање као спорт јер исти представља један од традиционалних спортова код локалног становништва, а изузетно занимљив и туристима који бораве у нашем граду.

ОТВОРЕНИ СПОРТСКИ ТЕРЕНИ

Отворених спортских терена на територији Општине Херцег Нови има тринаест, од којих је пет у оквиру основних и Средње школе. У склопу Спортског центра „Игало“ како је већ поменуто, налази се отворени терен, као и на Карачи, Савини, Шиштету, Србини, Подима, Мељинама, Баошићима, на Топлој и у Игалу, а који су у фази изградње и реновирања од стране локалне самоуправе.

Отворени спортски терен на Савини је терен који је погодан за тренажне процесе и такмичења млађих узрасних категорија, те спортску рекреацију грађана. Терен је мултифункционалан са тартан подлогом, посједује осам редова трибина са јужне стране испод којих је смјештен канцеларијски простор, а исти је ограђен металном конструкцијом.

У срцу старог града налази се спортски терен „Карача“. Репрезентативан „храм“ кошарке који је створио кошаркаше свјетске класе. Овај терен био је домаћин бројним турнирима док се на трибинама увијек тражило мјесто више.

Реконструкцијом постојећег терена који има велику традицију и који је служио и служи за рекреацију грађана и рад са млађим узрасним категоријама, односно мијењањем подлоге и ширењем истог, створили би се услови за одржавање спортско-забавних и туристичких манифестација, нарочито у љетњој туристичкој сезони.

На шест локација су постављене справе за вјежбање (теретане на отвореном). Постоји велико интересовање за њихово коришћењем истих, нарочито код омладине (узраста 14 –20 година). Јасно сљеди да Локална самоуправа у сарадњи са ресорним Министарством, треба наставити са активностима ове врсте, и обезбиједити већи број сличних локација. Поред наведеног, на територији Општине Херцег Нови постоји већи број затворених теретана, које су у приватном власништву.

ФИСКУЛТУРНЕ САЛЕ И ОТВОРЕНИ ТЕРЕНИ ШКОЛСКИХ УСТАНОВА

Основне школе „Дашо Павичић“, „Илија Кишић“ и „Орјенски батаљон“ као и Средња мјешовита школа „Иван Горан Ковачић“ посједују фискултурне сале у склопу школа и у њима се могу обављати тренажни процеси и само дио такмичења за одређене спортове за млађе узрасне категорије. Наведене школе посједују и отворене терене.

Основна школа „Милан Вуковић“ посједује фискултурну салу која има трибине у којој се одвијају тренажни процеси и дио такмичења за одређене спортове за млађе узрасне категорије.

Изазови са којима се сусрећу спортске организације је да се школске спортске сале комерцијализују. Наплаћује се коришћење истих по термину, а скромни буџети спортских организација не дозвољавају коришћење сала у складу са потребама.

СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

На основу података које спортске организације достављају ресорном органу задуженом за спорт у Општини Херцег Нови (Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт), у табелама испод приказан је преглед заступљености спортских грана и спортских клубова са подручја Општине Херцег Нови, табеларни приказ ранга такмичења и узрасних категорија по спортским гранама. До наведених података, Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт Општине Херцег Нови, дошао је на основу пријава за Конкурс за расподјелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови за 2019. годину.

НАПОМЕНА: Секретаријат за друштвене дјелатности и спорти има сазнања да на територији Општине Херцег Нови постоје и спортиски клубови који су у процесу услашавања акција са важећим Законом о спорти или нису учествовали на конкурс за расподелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови за 2019. годину. Коначни број спортиских организација биће познат средином 2020. године.

ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТА

На основу Закона о спорти Црне Горе (Службени лист Црне Горе, бр. 044/18) Општина Херцег Нови, донијела је Одлуку о условима, начину, поступку и критеријумима за суфинансирање активности у спорти (Службени лист Црне Горе – општински прописи, бр. 001/19). На основу поменуте Одлуке, Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт Општине Херцег Нови је расписао Јавни конкурс за расподелу средстава из Буџета Општине Херцег Нови за суфинансирање програма рада спортиских клубова. Јавни конкурс уредно је објављен и трајао је 30 дана од дана објављивања. Право учешћа на Конкурсу имале су спортиске организације, спортиска друштва и спортиски клубови који су регистровани у Црној Гори са сједиштем у Херцег Новом и који су учествовали у редовном систему такмичења у оквиру гране спорти у складу са спортиским правилима.

Износ финансијских средстава из Буџета Општине Херцег Нови за трансфере за спортиска друштва за:

- 2017. годину износио је 720.000,00 €;
- 2018. годину износио је 750.000,00 €;
- 2019. годину износио је 695.000,00 €

Износ финансијских средстава из Буџета Општине Херцег Нови за издатке за подршку спортиским такмичењима за:

- 2017. годину износио је 30.000,00 €;
- 2018. годину износио је 25.000,00 €;
- 2019. годину износио је 30.000,00 €

У следећој табели је дат списак спортиских клубова и такмичења у Општини Херцег Нови за 2019. годину:

Табела: Спортиски клубови

Р/б	Назив клуба	Р/б	Назив клуба
1.	Фудбалски клуб „ИГАЛО 1929”	13.	Кошаркашки клуб „ПРИМОРЈЕ 1945”
2.	Фудбалски клуб „ОРЈЕН ЗЕЛЕНИКА”	14.	Женски кошаркашки клуб „ПРИМОРЈЕ”
3.	Фудбалски клуб „ОБИЛИЋ ХЕРЦЕГ НОВИ”	15.	Кошаркашки клуб „ГАЛЕБ”
4.	Фудбалски клуб „ПОМОРАЦ”	16.	Кошаркашки клуб „АС”
5.	Пливачки ватерполо клуб „ЈАДРАН”	17.	Кошаркашки клуб „НОВИ”
6.	Ватерполо пливачки клуб „ГАЛЕБ”	18.	Кошаркашки клуб „CASTEL NUOVO”
7.	Ватерполо пливачки клуб „КУМБОР”	19.	Кошаркашки клуб „БИЈЕЛА 2015”
8.	Ватерполо пливачки клуб „РИВИЈЕРА”	20.	Кошаркашки клуб „ВЕТЕРАНИ КАРАЧЕ 2005”
9.	Ватерполо пливачки клуб „БОКЕЉ”	21.	Једриличарски клуб „ЈУГОЛЕ ГРАКАЛИЋ”
10.	Ватерполо клуб „ЈАДРАН ВЕТЕРАНИ”	22.	Једриличарски клуб „ЈОВО ДАБОВИЋ 1947”
11.	Тениски клуб „ХЕРЦЕГ НОВИ”	23.	Одбојкашки клуб „ХЕРЦЕГ НОВИ”
12.	Тениски клуб „ИГАЛО”		

Р/б	Назив клуба	Р/б	Назив клуба
24.	Одбојкашки клуб „АЛБАТРОС“	35.	Карате клуб „БИЈЕЛА“
25.	Ауто-мото спортски клуб „ПОДИ-ХЕРЦЕГ НОВИ“	36.	Стонотениски клуб „БОКА“
26.	Шах клуб „ХЕРЦЕГ НОВИ 1949“	37.	Стонотениски клуб „НОВИ“
27.	Ронилачки клуб „ADRIATIC BLUE“	38.	Боксерски клуб „ХЕРЦЕГ НОВИ '98“
28.	Клуб спортских риболоваца „ЈУГОЛЕ ГРАКАЛИЋ“	39.	Триатлон клуб „ХЕРЦЕГ НОВИ“
29.	Клуб спортских риболоваца „ИГАЛО“	40.	Стрељачки клуб за летеће мете „ХЕРЦЕГ НОВИ“
30.	Клуб спортских риболоваца „КУМБОР“	41.	Jiu Jitsu (Џиу џицу) клуб „ПАНДА“
31.	Клуб за спортских риболоваца „РИБАР“	42.	Стреличарски клуб „САВИНА“
32.	Спортско риболовни клуб „МАМУЛА ХЕРЦЕГ НОВИ“	43.	Гимнастички клуб „ADRIATIC KIDS“
33.	Џудо клуб „ИГАЛО“	44.	Планинарски клуб „СУБРА“
34.	Карате клуб „СХОТОКАН ТИМ“	45.	Алпинистички клуб „НИСКОГОРЦИ“
		46.	Muay Thai клуб „ПОБЈЕДНИК“

Табела 2. Преглед спортских клубова

Р/б	СПОРТСКА ГРАНА	Р/б	СПОРТСКА ГРАНА
1	Фудбал (мушкарци/жене)	13	Џудо (мушкарци/жене)
2	Ватерполо (мушкарци)	14	Карате (мушкарци/жене)
3	Пливање (мушкарци/жене)	15	Стано-тенис (мушкарци/жене)
4	Тенис (мушкарци/жене)	16	Бокс (мушкарци/жене)
5	Кошарка (мушкарци/жене)	17	Триатлон (мушкарци/жене)
6	Једрење (мушкарци/жене)	18	Стрељаштво (мушкарци)
7	Ауто-мото спорт (мушкарци)	19	Muay Thai (мушкарци)
8	Шах (мушкарци)	20	Jiu Jitsu (Џиу џицу) (мушкарци/жене)
9	Роњење (мушкарци/жене)	21	Стреличарство (мушкарци/жене)
10	Спортски риболов (мушкарци/жене)	22	Гимнастика (мушкарци/жене)
11	Алпинизам (мушкарци/жене)	23	Планинарство (мушкарци/жене)
12	Одбојка (жене)		

Извор: Секретаријат за спорт Општине Херцег Нови

Табела – Преглед заступљених спортских грана у систему такмичења у 2019. години

ФУДБАЛ (сви клубови имају млађе категорије)	1.	ФК „ИГАЛО 1929“	Рег. лига ЦГ Лиге младих ФСЦГ
	2.	ФК „ОРЈЕН ЗЕЛЕНИКА“	Рег. лига ЦГ Лиге младих ФСЦГ
	3.	ФК „ОБИЛИЋ ХЕРЦЕГ НОВИ“	Рег. мушка лига ЦГ Лиге младих ФСЦГ
	4.	ФК „ПОМОРАЦ“	Лиге младих ФСЦГ

ВАТЕРПОЛО (сви клубови имају млађе категорије осим ВК „ЈАДРАН ВЕТЕРАНИ“)	5.	ПВК „ЈАДРАН“	Лига шампиона ЛЕН Регионална А лига I лига ЦГ Лиге младих ВПСЦГ Државна и међународна такмичења у пливању
	6.	ВПК „ГАЛЕБ“	у процесу пререгистрације
	7.	ВПК „КУМБОР“	II лига ЦГ Лиге младих ВПСЦГ
	8.	ВПК „РИВИЈЕРА“	II лига ЦГ
	9.	ВПК „БОКЕЉ“	II лига ЦГ
	10.	ВПК „ЈАДРАН ВЕТЕРАНИ“	Европско првенство ЛЕН Међународни турнири Нема такмичења у оквиру ВПСЦГ
ТЕНИС (сви клубови имају млађе категорије) КОШАРКА (сви клубови имају млађе категорије осим КК „ВЕТЕРАНИ КАРАЧЕ 2005“)	11.	ТК „ХЕРЦЕГ НОВИ“	Међународна такмичења Такмичења младих ТСЦГ
	12.	ТК „ИГАЛО“	Такмичења у оквиру ТСЦГ
	13.	КК „ПРИМОРЈЕ 1945“	I лига ЦГ Лиге младих КСЦГ
КОШАРКА (сви клубови имају млађе категорије осим КК „ВЕТЕРАНИ КАРАЧЕ 2005“)	13.	КК „ПРИМОРЈЕ 1945“	I лига ЦГ Лиге младих КСЦГ
	14.	ЖКК „ПРИМОРЈЕ“	I Женска лига ЦГ Лиге младих КСЦГ АБА лига младих
	15.	КК „АС“	Лиге младих КСЦГ
	16.	КК „ГАЛЕБ“	Лиге младих КСЦГ
	16.	КК „НОВИ“	Лиге младих КСЦГ
	17.	КК „CASTEL NUOVO“	Лиге младих КСЦГ
	18.	КК „БИЈЕЛА 2015“	Лиге младих КСЦГ
	19.	КК „ВЕТЕРАНИ КАРАЧЕ 2005“	Међународни турнири Нема такмичења у оквиру КСЦГ
ЈЕДРЕЊЕ (сви клубови имају млађе категорије)	20.	ЈК „ЈУГОЛЕ ГРАКАЛИЋ“	Међународна такмичења Такмичења у оквиру ЈСЦГ
	21.	ЈК „ЈОВО ДАБОВИЋ 1947“	Међународна такмичења Такмичења у оквиру ЈСЦГ
ОДБОЈКА (сви клубови имају млађе категорије)	22.	ОК „АЛБАТРОС“	I Женска лига ЦГ Лиге младих ОСЦГ
	23.	ОК „ХЕРЦЕГ НОВИ“	II Женска лига ЦГ Лиге младих ОСЦГ
АУТО-МОТО СПОРТ (клуб има млађе категорије)	24.	АМСК „ПОДИ-ХЕРЦЕГ НОВИ“	Државна такмичења (трке)
ШАХ (клуб нема млађе категорије)	25.	ШК „ХЕРЦЕГ НОВИ 1949“	I лига у оквиру ШСЦГ

СТРЕЛИЧАРСТВО (клуб има млађе категорије)	26.	СК „САВИНА“	Такмичења у оквиру ССЦГ
СПОРТСКИ РИБОЛОВ (сви клубови имају млађе категорије)	27.	КСР „ЈУГОЛЕ ГРАКАЛИЋ“	Такмичења у оквиру ССРЦГ Међународна такмичења
	28.	КСР „ИГАЛО“	Такмичења у оквиру ССРЦГ Међународна такмичења
	29.	КСР „КУМБОР“	Такмичења у оквиру ССРЦГ
	30.	КСР „РИБАР“	Такмичења у оквиру ССРЦГ Међународна такмичења
	31.	СРК „МАМУЛА ХЕРЦЕГ НОВИ“	Такмичења у оквиру ССРЦГ Међународна такмичења
ЏУДО (клуб има млађе категорије)	32.	ЏК „ИГАЛО“	Такмичења у оквиру ЏСЦГ
КАРАТЕ (сви клубови имају млађе категорије)	33.	КК „СХОТОКАН ТИМ“	Такмичења у оквиру КСЦГ Међународна такмичења
	34.	КК „БИЈЕЛА“	Такмичења у оквиру КСЦГ Међународна такмичења
СТОНО-ТЕНИС (клубови имају млађе категорије осим СТК „БОКА“)	35.	СТК „БОКА“	И лига ЦГ
	36.	СТК „НОВИ“	Супер лига СТСЦГ
БОКС (клуб има млађе категорије)	37.	БК „ХЕРЦЕГ НОВИ ‘98“	Такмичења у оквиру БСЦГ Међународна такмичења
ТРИАТЛОН (клуб нема млађе категорије)	38.	ТК „ХЕРЦЕГ НОВИ“	Првенство ТСЦГ Међународна такмичења
СТРЕЉАШТВО (клуб нема млађе категорије)	39.	СК „ХЕРЦЕГ НОВИ“	Такмичења у оквиру ССЦГ Међународна такмичења
РОЊЕЊЕ (клуб има млађе категорије)	40.	РК „ADRIATIC BLUE“	Нема такмичења у оквиру РСЦГ
JIU JITSU (Џиу џицу) (клуб има млађе категорије)	41.	ЈЈК „ПАНДА“	Такмичења у оквиру ЈЈСЦГ Међународна такмичења
СТРЕЛИЧАРСТВО (клуб има млађе категорије)	42.	СК „САВИНА“	Такмичења у оквиру ГСЦГ
ГИМНАСТИКА (клуб има млађе категорије)	43.	ГК „ADRIATIC KIDS“	Такмичења у оквиру ГСЦГ
ПЛАНИНАРСТВО И АЛПИНИЗАМ (клубови немају млађе категорије)	44.	ПК „СУБРА“	Нема такмичења у оквиру ПСЦГ
	45.	АК „НИСКОГОРЦИ“	Нема такмичења у оквиру ПСЦГ
МУАЈ ТАЈ (клуб има млађе категорије)	46.	МК „ПОБЈЕДНИК“	Такмичења у оквиру МТСЦГ

Извор: Секретаријат за спорт Општине Херцег Нови

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Велики избор различитих грана спорта; • Велико интересовање дјеце свих старосних узраста за бављењем свим гранама спорта; • Таланат дјеце за успјешно бављење спортом; • Успјешна традиција спортских клубова; • Географски положај и климатски услови. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак финансијских ресурса; • Неадекватна спортска инфраструктура и недостатак терена за рекреацију грађана; • Велики број спортских клубова из исте гране спорта; • Зависност од Спортског Центра „Игало“; • Недостатак квалитетног стручног кадра; • Неадекватна подршка спортских савеза; • Висина износа чланарине у већини спортских клубова.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Могућност регионалне сарадње; • Начин функционисања спортских организација кроз модел приватно-јавног партнерства; • Аплицирање код фондова ЕУ за организацију такмичења и развој инфраструктуре; • Примјена добре праксе других општина и држава; • Повећање свијести о потреби бављења спортом; • Проширење смјештајних капацитета хотела „Play“ и унапређење енергетске ефикасности у Спортском центру „Игало“ и самом хотелу; • Изградња хотела код стадиона Солила. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пријевремени одлазак талентованих спортиста у друге спортске средине због бољих услова за рад и спортски напредак; • Непрепознавање значаја развоја спорта од стране привредника и инвеститора кроз спонзорства и донације.

ЗАКЉУЧАК

Обзиром да велики број спортских организација (дворански спортови) своје тренажне и такмичарске обавезе одрађују у хали Спортског центра Игало, квалитет њиховог рада а самим тим и постизање што бољих резултата у потпуности зависе од услова за тренирање и такмичења у тој хали. Самим тим једна од најприоритетнијих обавеза Општине Херцег Нови и Секретаријата за друштвене дјелатности и спорт је проналажење ријешења за замјену постојеће и постављање нове спортске подлоге пошто се иста налази у лошем стању. Због великог броја спортских клубова у истој грани, стиче се утисак да је недовољан износ финансијских средстава одређених за буџетску ставку „Издаци за спортска друштва“, па је прије предложеног разматрања подизања средстава на 4% текућег буџета потребно направити студију о спајању спортских клубова исте гране како би се оптимално користили ограничени ресурси, како људски тако и просторни. Велики број клубова исте гране доводи и до недостатка адекватног броја термина за тренинге у Спортском центру „Игало“.

Поред наведеног, остали проблеми спорта на територији општине Херцег Нови су:

- потреба за још једном помоћном мултифункционалном халом за тренинге;
- недостатак општинског затвореног спортског базена, по могућности у оквиру постојећег Спортског центра Игало;
- потреба за атлетском стазом;
- потреба за осавремењивањем и уређењем фудбалског стадиона „Солила“ у Игалу;
- потреба за фузионисањем спортских клубова у оквиру исте гране спорта због превеликог броја спортских клубова у истој грани у односу на број становника.

Обзиром на свој географски положај и на климу која влада у зимском периоду Херцег Нови има потенцијал да у периоду зимске такмичарске паузе понуди спортским клубовима из окружења, а и шире, одличне услове за обављање припрема за наставак такмичарских обавеза. Недостатак адекватне спортске инфраструктуре као и адекватни смјештајни капацитети у зимском периоду један је од највећих проблема за валоризацију овог потенцијала. Изградњом олимпијског базена, атлетске стазе и фудбалских терена створили би се услови за организацију значајних међународних такмичења и развој специфичног вида туризма који може, између осталог, да креира и зимску туристичку сезону у Херцег Новом.

7.1.10. Здравство

У Општини Херцег Нови се систем здравствене заштите спроводи кроз мрежу јавних (државних) здравствених установа и здравствених установа у приватном власништву. Примарна заштита становништва се остварује у ЈЗУ Дом здравља Херцег Нови, који својим капацитетима, може пружити услуге опште и специјалистичке праксе, лаборантске и друге услуге без болничког смјештаја. Секундарни и терцијални ниво заштите, односно болничке услуге остварују се, приоритетно, на капацитетима Опште болнице Котор, Специјалне болнице за психијатрију Доброта, Специјалне болнице за ортопедију и неурохирургију „Васо Ђуковић“ Рисан, ПЗУ Болница „Мељине“ (бивша војна болница), Институт „Др Симо Милошевић“ Игало.

ЈЗУ Дом здравља Херцег Нови је референтни центар примарне здравствене заштите који здравствену заштиту грађана обезбјеђује на четири локације:

- Централна зграда Дома здравља;
- Амбуланта Игало;
- Амбуланта Топла;
- Здравствена станица Бијела.

Реформа здравственог система поставила је нове принципе организације примарне здравствене заштите, која се остварује преко изабраног доктора, а којег бирају грађани. Подршку тиму изабраног доктора пружа Дом здравља као референтни центар примарне здравствене заштите.

Дјелатност херцегновског Дома здравља се остварује кроз сљедеће службе:

- Изабрани доктори (ИД за одрасле, ИД за дјецу, ИД за жене, изабрани стоматолог);
- Центар за подршку (центар за ментално здравље, центар за плућне болести, центар за дјецу са посебним потребама);
- Центар за дијагностику (биохемијско-хематолошка лабораторија, микробиолошка лабораторија и кабинет за РТГ и УЗ);
- Центар за превенцију: хигијенско-епидемиолошка служба, савјетовалиште за репродуктивно здравље за младе);
- Популациона савјетовалишта (превенција дијабетеса);
- Јединице за подршку (патронажа, физикална терапија, санитетски пријевоз);
- Медицина рада;
- Хемодијализа.

У Дому здравља постоје и у континуитету раде сљедеће специјалистичке амбуланте:

- Офталмолошка;
- Интернистичка-општа;
- Уролошка;
- Ортопедска;
- Хируршка;
- ОРЛ;
- Ендокринолошка;
- Кардиолошка;
- Физијатријска за дјецу и одрасле;
- Конзилијум за карцином дојке.

У специјалистичким амбулантама раде:

– Офтамолог, интерниста, интерниста ендокринолог, интерниста кардиолог, уролог, ортопед, физијатар, реуматолог, ОРЛ, физијатар, дјечији физијатар и два дефектолога-соматопеда.

Као консултанти долазе:

- Гинеколог и интерниста хематолог.

Превентивне активности обављају све организационе цјелине установе у погледу стандарда, норматива и начина остваривања примарне здравствене заштите преко изабраног тима доктора

или изабраног доктора. Хигијенско епидемиолошка служба Дома здравља обавља редовне активности у установи и на терену, контролу и превенцију заразних и незаразних болести. Спровode се и национални скрининг програми за откривање колоректалног и карцинома грлића материце.

Простор свих објеката у саставу херцеговског Дома здравља је опремљен одговарајућом медицинском и другом опремом (у складу са важећим стандардима), што пружа могућност давања квалитетне и одговарајуће здравствене заштите.

Табела – Површине објеката у склопу ЈЗУ Дом здравља Херцег Нови

Централна зграда Дома здравља	4.500 m ²
Амбуланта Игало	120 m ²
Амбуланта Топла	195 m ²
Здравствена станица у Бијелој	760 m ²

Дио простора централног објекта Дома здравља у Херцег Новом користи херцеговска јединица ЈЗУ Завод за хитну медицинску помоћ. Дјелатност хитне медицинске помоћи, као посебна област здравствене дјелатности која се обавља на примарном нивоу, ради преузимања неопходне и неодложне медицинске интервенције пацијентима којима је због природе обољења, стања или повреде неопходна хитна медицинска помоћ, огледала се у амбулантном и теренском раду тимова за ХМП. У херцеговској служби ХМП ради 8 љекара, 13 медицинских техничара и 4 возача. Јединица за Хитну медицинску помоћ у Херцег Новом посједује сву потребну савремену медицинску опрему и апаратуру за реанимацију виталних функција и транспорта пацијената на секундарни ниво здравствене заштите и посједује два санитарска возила.

ПРИВАТНА ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА ОПШТА БОЛНИЦА „МЕЉИНЕ”

Приватна здравствена установа општа болница „Мељине“ је једина здравствена установа на територији општине Херцег Нови која, осим услуга опште, специјалистичке, лаборантске праксе, пружа и услуге болничког смјештаја. Састоји се од сљедећих здравствених капацитета:

- Одјељење за медицинску рехабилитацију;
- Интерно одјељење са коронарном јединицом;
- Хируршко одјељење;
- Офталмолошко и ОРЛ одјељење;
- Гинеколошко-акушерско одјељење;
- Одјељење за радиологију;
- Биохемијско-хематолошко одјељење;
- Микробиолошко одјељење;
- Апотека;
- Служба за трансфузију;
- Дерматовенеролошка амбуланта;
- Психијатријска амбуланта;
- Одјељење за хипербаричну и подводну медицину.

Комплекс болнице заузима површину од 50.000 m² и у свом саставу има 19 објеката укупне површине од 20.000 m². Капацитет болнице су 92 кревета у болничком дијелу и 150 у дијелу рехабилитације.

ИНСТИТУТ ЗА ФИЗИКАЛНУ МЕДИЦИНУ, РЕХАБИЛИТАЦИЈУ И РЕУМАТОЛОГИЈУ „ДР СИМО МИЛОШЕВИЋ” У ИГАЛУ

Услуге рехабилитацијског лијечења грађани Херцег Новог остварују у Институту за физикалну медицину, рехабилитацију и реуматологију „Др Симо Милошевић“ у Игалу, који пружа услуге физикалне и превентивне медицине, рехабилитације, таласотерапије и *wellness*, за све добне групе.

Институт „Др Симо Милошевић“ је за дуги низ година био драгуљ црногорске привреде у области здравственог туризма. Просторним планом Општине Херцег Нови истакнута је и реафирмисана стара препознатљивост Института у области здравства и развоја здравствених услуга. Значај Института за развој херцегновске Општине и Црне Горе у цјелини је несумњив. Циљ је задржати и унаприједити Институт као значајни центар здравства и здравственог туризма не само у Боки и Црној Гори већ и шире у региону. У ППППНОПЦГ је препознат као носећа институција: „Здравствени и рехабилитациони центар на обалном подручју *Др Симо Милошевић* данас чини основу овог производа, уз потенцијал за значајан искорак у сљедећим годинама“. Главну снагу Института чине његова препознатљивост и традиција здравственог лијечилишта на међународном нивоу, знање и професионални капацитет, природни предуслови, са посебним нагласком на значај и богатство пелоида за развој специфичних грана лечења и рехабилитације из области физикалне медицине и реуматологије. Могућности за даљи развој су препознате и у комплементарним сегментима превенције и рехабилитације. Институт „Др Симо Милошевић“ задржава и даље развија постојеће, и отвара нове специјализације и области стручног дјеловања. Постоји могућност његовог проширења у просторном смислу, будући да је у непосредној близини на Солилима предвиђена намјена и перспективна изградња објеката у функцији здравственог туризма. Овакво позиционирање Института „Др Симо Милошевић“ доприноси јачању привреде у Херцег Новом и Црној Гори. Отварају се могућности за позиционирање Херцег Новог на међународном тржишту пружања здравствених услуга и даљег развоја здравственог туризма, утиче се на повећање прихода општине, отварају се нова радна мјеста, подиже квалитет живота становника Херцег Новог, па самим тим и смањују негативни демографски, односно, миграциони трендови.¹²³

Здравствени – медицински туризам је саставни дио здравства, то је јединствена комбинација медицинских и туристичких услуга, тј. ради се о успјешном комбиновању здравствених третмана, хотелских, као и других услуга на одређеној дестинацији. Досадашња пракса и општепознат углед у региону Института „Др Симо Милошевић“ заснивали су се на сљедећим терапијама које је у зависности од потреба корисник одређених медицинских услуга могао примијенити у лијечењу:

- Таласотерапија;
- Термализам;
- Балнеотерапија;
- Медицински програмирани активни одмор (МПАО).

Данас медицински туризам постаје нови вид бизниса и убрзано се развија у многим земљама свијета. Индустрија медицинског туризма вриједна је 60 милијарди долара годишње на свјетском нивоу, а та вриједност из године у годину континуирано расте. Треба додати и то да се број и ширина услуга које се пружају у медицинском туризму данас све више развија, тако да се тај облик здравствених услуга значајно проширује и на друга подручја медицине, нпр. на подручје ортопедије, офталмологије, естетске хирургије, итд. У Црној Гори су цијене медицинских услуга још увијек ниже од земаља западне Европе, што би требало да представља снажан мотив доласка „медицинских туриста“ у земљу. То пружа идеалну прилику за осмишљавање интегрисаног пакет производа, који би се састојао од медицинских и хотелских услуга. У ту сврху, неопходно је освијестити важност развијања оваквог производа који би могао донијети додатна средства приватном, али и јавном сектору, посебно здравственом систему, те постати један од начина супротстављања присутној краткој туристичкој сезони. Здравствени и рехабилитациони центар – Институт „Др Симо Милошевић“, данас чини основу овог производа, уз потенцијал за значајан искорак у сљедећим годинама.

¹²³ Просторно урбанистички план Општине Херцег Нови (2017) књига 2 – планирано стање.

Посебно се фокусирајући на комплементарне услуге, и на услуге „дугог боравка“, је битан искорак у домену медицинског туризма. Институт треба да покрене нове програме у сарадњи са домаћим и страним едукационим и истраживачким институцијама и постаје специфични стручно-научни центар у области бањске рехабилитације. На овај начин се шири дјелатност института и наслањају под-гране здравственог туризма. У циљу реафирмације и јачања здравственог туризма, као главног покретача развоја и свеукупног унапријеђења привреде општине, на подручју Солила се планирају нови капацитети из ове области. Постојећи капацитети здравственог туризма – Институт „Игало“ I фаза чине: 333 собе и 650 лежаја. Постојећи капацитети здравственог туризма – Институт „Игало“ II фаза чине: 417 соба и апартмана, 800 лежаја. Планирани капацитети здравственог туризма на Солилима износе 200 лежаја. Укупно постојећи и нови капацитети здравственог туризма износили би 1.650 лежаја. Планирани капацитети за здравствени и рехабилитациони туризам у оквиру Института „Др Симо Милошевић“ у Солилима су приказани у табели:

Локација	Површина (ha)	Планирани бр. лежаја	Планирана категоризација
Институт „Др Симо Милошевић“ постојеће (I и II фаза)	8,72	1.450	
Планирани капацитети на Солилима	сса 3,00	200	4****
УКУПНО	13,72		

Извор : Просторно урбанистички план Општине Херцег Нови – књига 2 планирано стање

Просторним планом Општине Херцег Нови је предвиђена и зелена зона заштите око самог Института чиме се ово љечилиште штити од додатних притисака урбанизације и буке. Зелене површине објеката здравства су намијењене корисницима здравствених услуга и њихова функција је углавном заштитна (заштита од буке и прашине, са околних саобраћајница, изолација пацијената и корисника) и декоративно-естетска. На територији ГУР-а Игало овој категорији припадају површине око I и II фазе Института „Др Симо Милошевић“ и заузимају приближно 58.000,00 m² површине. На њима се огледају различити стилови уређења. Најчешћи биљни елемент су палме.

Предвиђено је да Институт има двоструку функцију: (1) Центар пружања специјализованих услуга у домену здравства и у склопу здравственог система Црне Горе, и (2) Центар за пружање специфичних услуга из области здравственог туризма.

Усљед више неуспјешних јавних позива за приватизацију „Др Симо Милошевић“ отвара се могућност да Херцег Нови реафирмише своју стару препознатљивост у области здравства и развоја здравствених услуга из примијењене физиотерапије и рехабилитације. Институт „Др Симо Милошевић“ задржава постојеће и већ ради на отварању нових специјализација. Поред здравствених услуга, Институт подржава стручни и истраживачки рад кроз формирање Института. Постојећа образовна институција везана за дјелатност Института – Факултет примењене физиотерапије, нуди специфичне едукационе програме регионалном и ширем међународном тржишту. Институт има шансу да покрене нове програме у сарадњи са домаћим и страним едукационим и истраживачким институцијама и да се позиционира као специфични стручно-научни центар у области бањске рехабилитације.

На подручју Херцег Новог постоји 17 здравствених установа, опште и специјалистичке ординације. Превенцију и лијечење из области стоматологије грађани остварују у 24 приватне стоматолошке ординације.

У Херцег Новом је већи број апотека – три у државном власништву и 20 у приватном власништву. Ниво здравствене заштите је на прихватљивом нивоу, што је резултат и повећања здравствене културе грађана. Највећи проблем и даље представља лоша покривеност руралних подручја здравственим службама, поготово на полуострву Луштица.

Списак здравствених установа, ординација и апотека у Херцег Новом

- ОПШТА БОЛНИЦА „МЕЉИНЕ“
- ИНСТИТУТ „ДР СИМО МИЛОШЕВИЋ“
- ДОМ ЗДРАВЉА ХЕРЦЕГ НОВИ са амбулантама:
 - Амбуланта Игало
 - Амбуланта Топла
- Здравствена станица у Бијелој
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИНТЕРНЕ МЕДИЦИНЕ „КАРДИО МЕДИК“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИЗ ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГИЈЕ „ДР МИРЧИЋ“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИЗ ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈЕ „ДР БАРЈАКТАРОВИЋ“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИЗ ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГИЈЕ „ПРОФЕСОР ДР МАКСИМ ЛУЧИЋ“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИНТЕРНЕ МЕДИЦИНЕ „ИНТЕРМЕДИКА“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИНТЕРНЕ МЕДИЦИНЕ СА КАБИНЕТОМ ИЗ ГАСТРОЕНТЕРОЛОГИЈЕ СА ЕНДОСКОПИЈОМ „НОРМЕДИКА“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА ИНТЕРНИСТИЧКА АМБУЛАНТА „ВИТА ЛОНГА“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА ГИНЕКОЛОШКО-АКУШЕРСКА АМБУЛАНТА СА УЛТРАЗВУЧНОМ ДИЈАГНОСТИКОМ „МАРИЋ“
- ПЗУ МЕДИТЕРАНСКИ ХИРУРШКИ ЦЕНТАР ЗА ПЛАСТИЧНУ И РЕКОНСТРУКТИВНУ ХИРУРГИЈУ – АМЕРИЧКИ ЦЕНТАР ЗА ПЛАСТИЧНУ И ЕСТЕТСКУ ХИРУРГИЈУ ИГАЛО
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИЗ ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГИЈЕ, „ХЕРЦЕГ НОВИ“
- ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКА И ЕНДОКРИНОЛОШКА ОРДИНАЦИЈА „НОРМЕДИКА“
- ПЗУ СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИЗ ОФТАМОЛОГИЈЕ „КУБУРИЋ“
- ИНТЕРНИСТИЧКА ОРДИНАЦИЈА „ИНТЕР МЕДИКА“
- ИНТЕРНИСТИЧКА ОРДИНАЦИЈА „КАРДИО МЕДИК“
- ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА – СПЕЦИЈАЛИСТИЧКА АМБУЛАНТА ИЗ ПЕДИЈАТРИЈЕ „БИМЕДИКА ПЛУС“

Стоматолошке ординације

- ПЗУ АМБУЛАНТА ИЗ ОПШТЕ СТОМАТОЛОГИЈЕ И СТОМАТОЛОШКЕ ПРОТЕТИКЕ „ТОПЛА“
- ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА – ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ДР СЦИ. СТОМАТОЛОГИЈЕ КРСТО КОВАЧЕВИЋ“
- ПЗУ СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ИГА ДЕНТ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ШУШИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА СА ОРТОДОНЦИЈОМ „ВУКОТИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ДЕНТА ДЕМА“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „МЕГАДЕНТ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ГС“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ВЕСЕЛИНОВИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „САНА БОКА“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ДР БОРИС КОЊЕВИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „CANINUS“
- ПЗУ ЗУБОТЕХНИЧКА ЛАБОРАТОРИЈА „МОНОБЛОК“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ОРДИНАЦИЈА БОЈАНИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ЕКСТРА ДЕНТ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ОРДИНАЦИЈА ЈЕЛОВАЦ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „БЕЛАВИСТА“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ДЕНТАТУС“
- ПЗУ ЗУБОТЕХНИЧКА ЛАБОРАТОРИЈА „САВИНА“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ПОЛИДЕНТ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ДР ВЛАОВИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА СА ОРТОДОНЦИЈОМ „ВУКОТИЋ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА ПОЛИКЛИНИКА „КУКОЉАЦ“
- ПЗУ ОПШТА СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА „ШУШИЋ“

Апотеке

- ПЗУ АПОТЕКА „ЧУКВАС“ ХЕРЦЕГ НОВИ
- ПЗУ АПОТЕКА „ЛИЈЕК ХН 2“, ХЕРЦЕГ НОВИ
- ПЗУ АПОТЕКА „ТЕА МЕДИКА 21“
- ПЗУ АПОТЕКА „ТАГОФАРМ“
- ПЗУ АПОТЕКА „ТЕА МЕДИКА 17“
- АПОТЕКА „ОРЈЕН“
- АПОТЕКА „БЕНУ“
- ПЗУ АПОТЕКА „ВУЈОВИЋ“
- ПЗУ АПОТЕКА „РОЈАЛ ФАРМ“
- ПЗУ АПОТЕКА „ТЕА МЕДИКА 1“
- ПЗУ АПОТЕКА „ВЕСЕЛИН“
- ПЗУ АПОТЕКА „НОВИФАРМ“
- ПЗУ АПОТЕКА „ОРЈЕН“
- ПЗУ АПОТЕКА „МИЉА“
- ПЗУ АПОТЕКА „АЛБА“
- ПЗУ АПОТЕКА „ІСН ЦРНА ГОРА“
- ПЗУ АПОТЕКА „ИГАЛО“
- ПЗУ АПОТЕКА „ВИВА МЕДИКА“
- ПЗУ АПОТЕКА „ХУГИЕА“
- ПЗУ АПОТЕКА „АЕСКУЛАВ 1“
- ПЗУ АПОТЕКА „БЕНУ“
- ПЗУ АПОТЕКА „АЕСКУЛАВ ИГАЛО“, ХЕРЦЕГ НОВИ

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Тренд повећања очекиваног трајања живота и смањења стопе смртности; • Висок обухват примовакцинацијом; • Постојање националних превентивних програма; • Велика обухваћеност становништва примарном здравственом заштитом; • Повећан волумен потрошње лијекова и ортопедских и других помагала на свим нивоима здравствене заштите, што указује на већу доступност; • Велики број објеката локалних амбуланти као и радно вријеме прилагођено потребама грађана (Бијела, Херцег Нови, Игало – цјелодневно и суботом); • Електронско заказивање прегледа и е-рецепти; • Рефундирање путних трошкова за пацијенте. 	<ul style="list-style-type: none"> • Хитна служба одвојена од ЈЗУ Дом здравља, евидентан недостатак љекара и возила; • Мањак љекара специјалиста (обично један љекар гинеколог, хирург, ортопед, уролог, офталмолог, ОРЛ) на 31.000 становника као и радно вријеме од 7:30–14:00; • Дуго чекање у здравственим установама; • Непостојање никакве амбуланте ни медицинског особља на Луштици; • Непостојање услова за хемотерапију, као ни обезбијеђеног превоза за ПГ (најтежи болесници често морају аутобусом преко три сата да се возе и враћају са хемотерапије); • Ограничене могућности награђивања квалитетног рада; • ОСИ – непостојање базе података; • Инфраструктура за пружање палијативне његе не одговара потребама.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Едукација кроз доступне фондове; • Увођење европских стандарда и норми у пословање; • Доступност фондова и субвенције на самозапосљавање; • Отварање нових хотела директно утиче на продужетак сезоне на 6–7 мјесеци, што омогућује ЈПП и у погледу примарне здравствене заштите. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ниска примања здравствених радника; • Лоши услови рада у јавном сектору здравства; • Одлив здравствених радника у иностранство; • Лоша пореска контрола уплата доприноса на зараде у приватном сектору као предуслов буџета за здравствену заштиту.

ЗАКЉУЧАК

У општини Херцег Нови се систем здравствене заштите спроводи кроз мрежу јавних (државних) здравствених установа и здравствених установа у приватном власништву. Примарна заштита становништва се остварује у ЈЗУ Дом здравља Херцег Нови, који својим капацитетима, може пружити услуге опште и специјалистичке праксе, лаборантске и друге услуге без болничког смјештаја. Секундарни и терцијални ниво заштите, односно болничке услуге остварују се, приоритетно, на капацитетима Опште болнице Котор, Специјалне болнице за психијатрију Доброта, Специјалне болнице за ортопедију и неурохирургију „Васо Ђуковић“ Рисан, ПЗУ Болница Мељине (бивша војна болница), Институт „Др Симо Милошевић“ Игало.

Ниво здравствене заштите је на релативно прихватљивом нивоу, што је резултат и повећања здравствене културе грађана. Највећи проблем и даље представља лоша покривеност сеоских подручја здравственим службама, поготово на полуострву Луштица.

7.1.11. Саобраћај

Јавни превоз путника - градски и приградски превоз

Подручје Херцег Новог је опслужено са двије градске линије јавног путничког превоза: 1. Игало – Каменари и 2. Игало – Мељине – Игало (кружна линија). Обје линије имају поласке на 30 минута са терминалних тачака, тј. на 20 минута у периоду љетње туристичке сезоне. Градски и приградски превоз на територији Општине Херцег Нови организован је на начин приказан у плану линија датим у прилогу, и покрива сва насељена мјеста у Херцег Новом, као и на дјелу Луштице који припада Општини Херцег Нови. Градски и приградски превоз у Херцег Новом обавља се довољним бројем аутобуса: 14 градских и приградских, 8 малих аутобуса, четири резервна градска и приградска аутобуса и два резервна мала аутобуса. Сходно плану линија и броју аутобуса ангажовано је 32 запослена возача са положеним возачким испитом одговарајуће категорије за управљање возилима у јавном превозу путника сходно Закону о безбједности саобраћаја на путевима и 8 кондуктера. Редови вожње, вансезонски и сезонски који су у примени, сачињени су као резултат задовољења потреба за превозом највећег броја грађана и туриста, посебно обраћајући пажњу на задовољење потреба за превозом радника, ђака и студената.

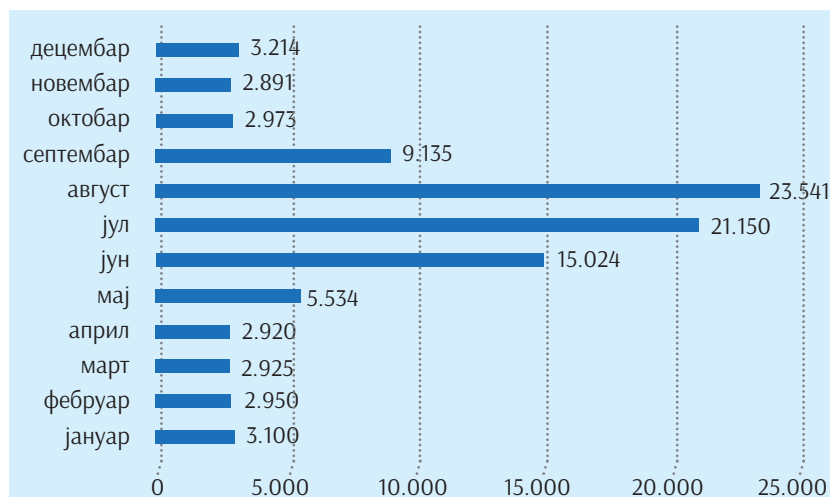
У јавном приградском превозу путника егзистирају линије према сљедећим насељима: Крушевице, Пријевор, Мојдеж, Њивице, Суторина и Бајковина.

ПЛАН ЛИНИЈА				
НАЗИВ И БРОЈ ЛИНИЈЕ	БРОЈ ПОЛАЗАКА		Дужина линија у km	Број аутобуса по линијама
	Ван сезоне	Сезона		
ЛИНИЈА 1				
1.1. ИГАЛО – КАМЕНАРИ	36	61	19	8 градских и приградских аутобуса
1.2. КАМЕНАРИ – ИГАЛО	38	65	19	
ЛИНИЈА 2				
2. ИГАЛО – МЕЉИНЕ – ИГАЛО (КРУЖНА)	23	27	12	3 градска и приградска аутобуса
ЛИНИЈА 3				
3.1. Х. НОВИ – СУТОРИНА	12	13	9	2 мала аутобуса
3.2. СУТОРИНА – Х.НОВИ	12	13	9	

ПЛАН ЛИНИЈА				
НАЗИВ И БРОЈ ЛИНИЈЕ	БРОЈ ПОЛАЗАКА		Дужина линија у km	Број аутобуса по линијама
ЛИНИЈА 4				
4.1. Х. НОВИ – КРУШЕВИЦЕ	7	4	17	2 градска и приградска аутобуса
4.2. КРУШЕВИЦЕ – Х. НОВИ	7	4	17	
ЛИНИЈА 5				
5.1. Х. НОВИ – ВРБАЊ	2	2	25	1 мали аутобус
5.2. ВРБАЊ – Х. НОВИ	2	2	25	
ЛИНИЈА 6				
6.1. Х. НОВИ – ПРИЈЕВОР	4	2	13	1 мали аутобус
6.2. ПРИЈЕВОР – Х. НОВИ	4	2	13	
ЛИНИЈА 7				
7.1. Х. НОВИ – МОЈДЕЖ	4	3	9	1 мали аутобус
7.2. МОЈДЕЖ – Х. НОВИ	4	3	9	
ЛИНИЈА 8				
8.1. Х. НОВИ - ЊИВИЦЕ	3	5	8	1 мали аутобус
8.2. ЊИВИЦЕ - Х.НОВИ	3	5	8	
ЛИНИЈА 9				
9.1. Х. НОВИ - УБЛИ	2 седмично (петак и недеља)	2 седмично (петак и недеља)	25	1 мали аутобус
9.2. УБЛИ - Х. НОВИ	2 седмично (петак и недеља)	2 седмично (петак и недеља)	25	
ЛИНИЈА 10				
10.1. МАРДАРИ - РОСЕ	2	2	30	1 градски и приградски аутобус и 1 мали аутобус
10.2. РОСЕ-МАРДАРИ	2	2	30	

Међуградски саобраћај

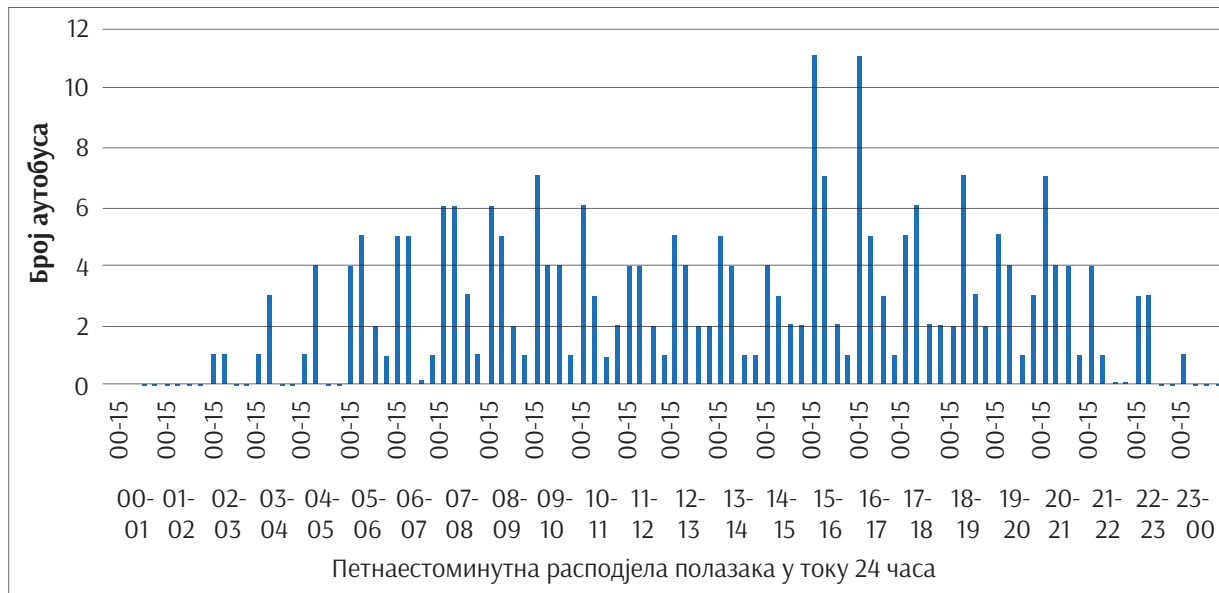
Број путника који посјети аутобуску станицу у Херцег Новом значајно се разликује у сезонским и вансезонским периодима.

Са дијаграма се може видјети да се број путника у одласку у периоду туристичке сезоне увећа више пута

Број путника који посјети аутобуску станицу у Херцег Новом добијен је истраживањем и износи 91550¹²⁴.

Према важећем реду вожње за, љетњи период, број полазака са постојеће аутобуске станице износи 251.

На основу резултата истраживања може се доћи до закључка да се само у два временска периода јавља потреба да аутобуси од 11 линија буду истовремено постављени на одлазне пероне. То је период од 15:00 до 15:15 и период од 16:00 до 16:15.

Са графика се јасно може видјети да је лоша организација времена поласка главни разлог несразмјере између броја полазака у вршним временским интервалима, и броја полазака у осталим интервалима, и да се бољом организацијом времена поласка број аутобуса који истовремено креће са одлазног перона, у вршном временском периоду, може значајно смањити.

У току истраживања евидентирано је да један број превозника због немогућности да приме све путнике у један аутобус уводи тзв. бис поласке. Највећи број бис поласка јавља се периоду 15:20 и 15:45 на линији Херцег Нови – Београд.

ДРУМСКИ САОБРАЋАЈ

Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Бр. рег. мот. воз (Σ)	12.513	12.747	12.331	12.313	12.739	13.241	14.114
Степен моторизације (ПА/1000 ст.)	340	347	346	347	359	373	393

Степен моторизације на подручју Општине Херцег Нови:

На основу утврђених стопа раста степена моторизације и тренда испољеног у посматраном раздобљу указује да се за планску 2030. годину може очекивати да ће степен индивидуалне моторизације на подручју ПУП-а општине Херцег Нови бити око 400 путничких аутомобила на 1.000 становника.

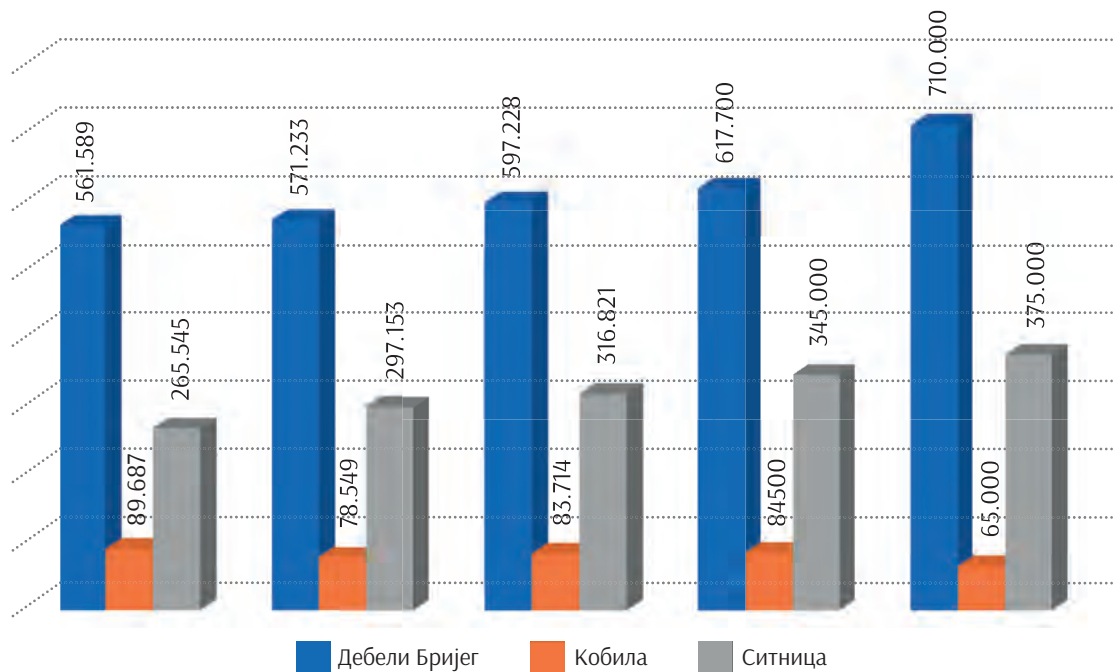
Мобилност становништва у анализама које су рађене за обално подручје утврђено је да коефицијент мобилности износи 3.064 путника/ст./дан, те за подручје Општине Херцег Нови може се очекивати да има сличне вриједности.

¹²⁴ Овај број представља пројекцију укупног броја путника у одласку који посјете аутобуску станицу у Херцег Новом у току године

ТРАНЗИТНИ САОБРАЋАЈ

Укупан број моторних возила који пређе граничне прелазе Дебели Бријег, Кобила, и Ситница, у претходних пет година:

Са графикана се може видјети да се број возила који пређе ова три гранична прелаза из године у годину увећава. Процентуално посматрано може се констатовати да проценат повећања броја моторних возила који пређе ова три гранична прелаза износи од 4 до 13 % на годишњем нивоу.

ЗАКЉУЧАК

Саобраћајна повезаност центра општине Херцег Нови на регионалном аспекту је релативно добра, за разлику од унутрашњих веза сеоских насеља и постојећих или потенцијалних туристичких локалитета. Из претходног прегледа стања постојећег транспортног система, евидентно је, да је повезаност унутрашњих насеља лоших капацитета и слабих интезитета. Такође је идентификовано да су путеви у подручјима, која су оријентисана на примарну путну мрежу, доминатнији и у експлоатационом погледу прихватљивији. На развој путне мреже, главни утицај су имале карактеристике рељефа, тј. диспозиција терена природно погодних за успостављање саобраћајних веза. У насељима уз морску обалу, формирану су локални путеви усмерени према деловима примарне путне мреже, магистралном путу.

Стање примарне путне мреже (магистрални путеви) на општини Херцег Нови је прихватљиво и може се оцијенити као средње прихватљиво. Укупна дужина примарне путне мреже у обухвату Плана је око 47,2 км што је 0,2 дужних км путне мреже по км² површине обухвата Плана. Пролазак магистралног пута кроз уже урбано подручје Херцег Новог је велики проблем у транспортном систему општине, нарочито у летњим месецима када су честа загушења, како на градској деоници магистралног пута М-2 тако и у зони Верига, тј. на трајектном прелазу Каменари – Лепетане.

Посматрајући у целини путну мрежу која опслужује територију општине Херцег Нови, може се рећи да постојеће трасе локалних путева, уз нужне рехабилитације и ревитализације техничко-експлоатационих елемената, пружају добар основ за изградњу савремене путне мреже чиме ће се обезбедити приступ, отварање и унапријеђење подручја. Посебна повољност положаја општине је свакако та што је пресеца магистрални путни правац на који су оријентисани многи градови у Црној Гори.

7.1.12. Комуналне дјелатности и инфраструктура

КОМУНАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Комуналним дјелатностима се углавном баве предузећа чији је оснивач Општина Херцег Нови. Већину комуналних послова обављају слjedeћа друштва са ограниченом одговорношћу:

- „Водовод и канализација“ д.о.о.
- „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о.
- „Чистоћа“ д.о.о.
- „Комунално стамбено“ д.о.о.

„Водовод и канализација“ д.о.о.

Процес дистрибуције воде одвија се посредством разгранате мреже градског водовода и канализације. Када је Херцег Нови у питању, изградњом водовода „Ловац“ у селу Мојдеж, далеке 1955. године, стекли су се услови за оснивање предузећа које ће управљати процесом водоснабдјевања, потом сепарације и одвођења отпадних фекалних вода. Јавно предузеће Водовод и канализације Херцег Нови, већ више од пет деценија, са великим успјехом, уз бројне организационе и структуралне трансформације, опскрбљује водом високог квалитета приобаље Херцег Новог, од 0 до 360 метара надморске висине.

Херцегновска општина се водом снабдјева из хидросистема „Плат“ у Републици Хрватској и из подземне акумулације „Опачица“ у Зеленици. Од око 30.000 становника, њих 90% као главни извор снабдјевања водом за пиће, користи воду из градског водовода.

Примарна водоводна мрежа износи 118 km, а секундарна 135 km.

У систему водовода се налази 19 хидро станица, које служе за водоснабдјевање височијих зона града. Најзначајнијим инвестиционим захватом, изградњом регионалног цјевовода Плат – Херцег Нови, дужине 32 km, 1980. године, Новљанима је омогућено коришћење воде из слива Требишњице.

Ријека Требишњица је главни водоток у источној Херцеговини, а цјелокупно подручје, површине 6.500 квадратних километара, третира се као јединствена водопривредна цјелина. У хидролошком погледу, ово подручје одликује се изузетно високим падавинама, а доминантно подземно отицање воде условило је израду вјештачких акумулација.

Билећко језеро, иначе највећа вјештачка акумулација на Балканском полуострву, настала је 1968. године у потопљеном дјелу долине Требишњице, изградњом лучне бране, високе 123 метра. Доводним тунелом пречника 6 метара и дужине 15 km, хидроелектрана „Плат“ се повезује са требињском акумулацијом.

„Паркинг сервис“ д.о.о.

Одлуком предсједника Општине Херцег Нови новембра 2006. године основана је Агенција за управљање јавним паркиралиштима и гаражама на територији Општине Херцег Нови са циљем рјешавања проблема нарушене безбједности саобраћаја у граду чији је редован ток био озбиљно поремећен. Одлуком СО Херцег Нови априла 2010. године друштво мијења облик и назив и постаје Јавно предузеће „Паркинг сервис“ Херцег Нови и под тим називом почиње пословати 01. 02. 2011. године. Дана 14.03.2014. године Предузеће прелази у Друштво са ограниченом одговорношћу и од тада послује под називом „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о. Херцег Нови.

Као највећи разлог оваквом стању био је нерегулисан мирујући саобраћај (паркирање) за који је било неопходно увести контролу и наплату, као и изградњу нових и уређење постојећих паркиралишта. Због специфичности режима саобраћаја условљеног постојећом једносмјерном саобраћајницом у дужини око 5 km морало се на систематичан начин и постепено приступити рјешавању ових проблема, а приоритетно у централним зонама града.

Из тог разлога успјешно је урађена студија мирујућег саобраћаја у свим зонама града, а на основу које су примјењена најквалитетнија рјешења за успостављање режима контроле и наплате паркирања.

Организовањем рада Агенције, уз велики ентузијазам и уложен труд запослених у њој, а у сарадњи са надлежним службама локалне управе, у релативно кратком року је дало видљиве резултате, првенствено тако што је обезбијеђен нормалан проток саобраћаја у граду.

Као најмлађе комунално предузеће у Херцег Новом и као правни следбеник Агенције преузима сва права и обавезе и континуирано наставља обављати ову комуналну дјелатност модернизуюћи и унапријеђујући културу и начин паркирања у граду.

Обављањем намијењене дјелатности: изградња, одржавање, коришћење и управљање јавним паркиралиштима у Херцег Новом, предузеће постиже видљиве резултате од којих неке истичемо:

- Изградњом и постављањем привремених паркиралишта на јавним површинама које нијесу приведене намјени повећали смо број паркинг мјеста нарочито у ужим градским језгрима;
- Први у Црној Гори примјењујемо зонски систем коришћења паркирања и могућност плаћања паркирања путем СМС порука, чиме смо постигли потребну измјенљивост на једном паркинг мјесту;
- Стручне службе предузећа успијшно рјешавају трајни задатак – усавршавање и прилагођавање услова и начина паркирања, потребама грађана Херцег Новог и његових гостију.

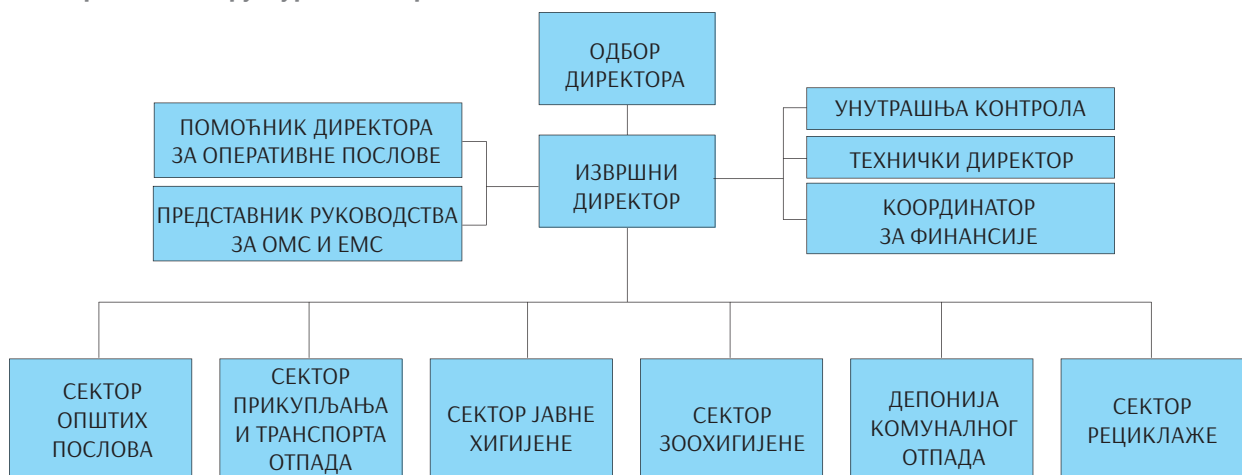
Данас „Паркинг сервис Херцег Нови“ д.о.о. управља, користи и одржава преко 1.000 паркинг мјеста. Од тога око 900 се налази под режимом наплате у зонираним подручју, док се око 150 паркинг мјеста налази у гаражама и паркиралиштима.

„Чистоћа“ д.о.о.

Дјелатности привредног друштва су:

1. Сакупљање безопасног отпада;
2. Сакупљање опасног отпада;
3. Рециклажа сортираног отпада;
4. Одржавање и поправка моторних возила;
5. Трговина на велико отпацама и остацима;
6. Дезинфекција објеката и уништавање штеточина;
7. Погребне и сродне активности;
8. Услуге збрињавања кућних љубимаца.

Управљачка структура и сектори

Извор: <http://www.cistoca-hn.com/sektori.php>

„Комунално стамбено“ д.о.о.

Комунално стамбено предузеће основано је 01. јула 1999. Настало је сегментацијом тадашњег јединственог Јавног комуналног предузећа (ЈКП) на три предузећа: ЈП „Комунално стамбено“, ЈП „Чистоћа“ и ЈП „Водовод и канализација“. На основу важећих закона предузеће је 2014. године

пререгистровано у друштво ограничене одговорности, преуредивши сва акта и задржавајући основне дјелатности.

Основне дјелатности предузећа су:

1. Одржавање јавне расвјете;
2. Одржавање јавних зелених површина;
3. Одржавање локалних путева;
4. Одржавање канала и потока за одвод атмосферских падавина;
5. Пружање услуга на градским пијацама;
6. Пружање услуга на Градском гробљу на Савини.

Комунално стамбено је било носилац послова на изградњи и реконструкцији великог броја траса јавне расвјете, што је уз редовно текуће одржавање постојећих, доприњело да је јавно осветљење на територији читаве општине из године у годину било свеобухватније.

Редовно одржавање јавних зелених површина уз уређивање новоформираних скверова и видиковаца, садњи и обнављању зеленог фонда била је стална активност Сектора за одржавање јавних зелених површина.

Недовољна улагања у одржавање и обнову локалне путне мреже у дужем временском периоду, посебно у турбулентној посљедњој декади прошлога вјека, створила су велику потребу на интензивирању одржавања ове инфраструктурне гране. Предузеће је, у обиму који је општина могла финансијски да испрати, чинило напоре да се и на овом плану оствари позитиван помак.

У континуитету су рађени значајни и обимни послови на регулисању канала и потока за одвод атмосферских падавина, чишћење снијега у појединим дјеловима наше општине, новогодишња свјетлосна декорација и низ других послова.

Водоснабдијевање и каналисање отпадних вода

Једна од основних карактеристика подручја као предуслов за развој је покривеност подручја водоводном мрежом. У сљедећим табелама дати су подаци о степену покривености водоводним системом Општине Херцег Нови, броју станова, броју прикључака на водовод, као и начину снабдијевања водом Херцег Новог. Од укупног броја станова (стамбених јединица) градског подручја, преко 99% (скоро 100%) има прикључак на водовод. Процент прикључености приморских мјеста на ривијери и села у залеђу је 94% од укупног броја стамбених јединица. Покривеност Општине водоснабдијевањем у цјелини је 96,5%. Од укупног броја стамбених јединица, готово 94% има прикључак на јавни водовод, 5,64% је прикључено на сопствени водовод (хидрофор или слично), а тек мање од 0,40% је ријешено индивидуалним снабдијевањем.

Број станова, домаћинства и прикључака на водовод у општини Херцег Нови, према попису 2011. године

ОПШТИНА ХЕРЦЕГ НОВИ	Станови	Домаћинства	Станови, домаћинства, привреда прикључени на водовод (бр. прикључака)	Степен покривености услугом водоснабдијевања%
УКУПНО	24.451	11.133	12.732	96,5
Градско (урбано)	13.501	7.213	8.488	99
Приморска мјеста на ривијери и села у залеђу	10.950	3.920	4.244	94

Подаци о дужини мреже, прикључцима, кваровима и потрошњи воде 2018–2019. година

ОПШТИНА ХЕРЦЕГ НОВИ Јавни водовод	2018.	2019.
Укупна дужина примарне, секундарне и терцијалне мреже (km)	309.427	314.500
Укупан број прикључака на водоводној мрежи	14.334	14.461
Укупан број кварова на водоводној мрежи	1.725	1.652
Број кварова по километру мреже (бр/km)	5,49	5,29
Потрошња воде домаћинства m ³ /по потрошачу	8,48	8,46
Потрошња воде привреда m ³ /по потрошачу	34,50	41,25

Начин снабдијевања водом, број прикључака по категоријама, према попису 2011. године

ОПШТИНА ХЕРЦЕГ НОВИ

Јавни водовод	Сопствени водовод (хидрофор и слично)	Индивидуално водоснабдијевање	Укупно	Број становника		Број становника	
				Број становника	%	Број становника	%
				11.510	93,97	691	5,64
				47	0,39	12.248	100

Висока је покривеност градског подручја водоснабдијевањем, скоро 100%, док је мања покривеност сеоског подручја. У водоводном систему Херцег Нови постоји велики проценат губитка од 50–80% који је највећи у зимском периоду. То су технички губици које узрокују стари оштећени цјевоводи, неадекватно зонирана мрежа, неефикасно управљање радом резервоара. Такође постоје и административни губици од нелегалних потрошача.

Водоводни систем Херцег Новог има примарно снабдијевање из хидросистема на Требишњици, посредством хидроакумулације Билећко језеро, хидротехничког тунела између ХЕ „Требиње“ и ХЕ „Дубровник“, од којег преко водостан „Плат“ у Конавлима води цјевовод пречника 700 mm до Херцег Новог. Овим дотоком се обезбјеђује количина од 380 до 480 l/s. Други водни ресурс је локални, подземна акумулација Опачица, у Кућанском пољу. Извориште Опачица је рањива категорија због урбанизације простора у окружењу, непостојања колектора канализације те угрожавања водоизворишта отпадним и фекалним водама. Могуће је и укључивање воде из система Регионалног водовода (које користи воду из изворишта Боље сестре), али по постојећем стању водоводне инфраструктуре, те количине могу да стигну само до Бијеле.

Херцегновски систем снабдијевања водом је лоше функционално постављен, јер се из ФС „Мојдеж“ (кота терена на 148 mnm) гравитационо вода спушта на прву зону, гдје је изграђен и највећи број резервоара (прва зона снабдијевања 0–60 mnm), а из резервоара прве зоне се вода потискује у резервоаре друге зоне (60–120 mnm) односно, из друге у трећу зону (120–180 mnm). Изграђено је 27 резервоара од којих 10 није у функцији због просторног, урбанистичког развоја. Постоји 8 пумпних станица и 21 локална бустер станица за потискивање воде у височије зоне. Резервоари и пумпне станице се сматрају виталним објектима водоводног система и за ефикасан рад водоводног система неопходна је њихова исправна позиција у простору. Недостатак водоводног система Херцег Нови је велики број хидрофорских станица, које служе за подизање притиска у височијим зонама, како би се обезбједило уредно водоснабдијевање. Од 21 хидрофорске станице 20 има резервоар изграђен уз хидрофорску станицу или су у оквиру постојећих резервоара од запремине 10 m³, али то генерално не умањује проблем нестабилности система. Проблем који се истиче у покривености системом снабдијевања, је подручје Луштице.

Покривеност општинског подручја системом јавног снабдијевања је скоро 100 %, док је мања покривеност сеоског подручја. У водоводном систему Херцег Нови постоји велики проценат губитка од 65% љети, до 80 % током зимског периода. То су технички губици које узрокују стари оштећени цјевоводи, неадекватно зонирана мрежа, неефикасно управљање радом резервоара, високи притисци у мрежи који узрокују оштећења цјевовода, али и немаран однос према инфраструктури у вријеме извођења разних грађевинских радова. Такође постоје и административни губици од којих су најзначајнији нелегални потрошачи.

СВОТ анализа водоснабдијевање и каналисање отпадних вода

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Херцегновски систем снабдијевања примарно добија воду из екстерног ресурса, ријеке Требишњице, што обезбјеђује количину од 400 до 490 l/s (током цијеле године);• Сирова вода пролази вишестепени третман у Филтер станици „Мојдеж“, гдје је и модерна лабораторија у којој се врше редовне дневне контроле физичко-хемијских параметара квалитета воде прије упуштања у систем ка потрошачима;• Покривеност општинског подручја системом јавног снабдијевања је скоро 100%;• Примарну мрежу чине магистрални цјевоводи пречника 600 и 400 mm положени лонгитудинално што омогућава равномјеран доток у све дјелове прве зоне снабдијевања, гдје је и највећа густина становања, и највећи број привредних потрошача (хотела);• У резерви је и локални водни ресурс капацитета до 150 l/s;• Резервоарски простор је довољан да обезбједи сигурно једнодневну резерву воде свим грађанима;• Постојање простора за побољшање водовода градског подручја и проширења водовода сеоског подручја.	<ul style="list-style-type: none">• Систем је лоше функционалан, неплански грађен и развијан, вријеме развоја у простору га је превазишло па је у лошој функцији, са три висинске зоне и препумпним системима и великим бројем малих препумпних система;• Изворишта за водоснабдијевање су удаљена од подручја потрошње и налазе се изван граница Црне Горе;• Нису у потпуности јавним системом снабдијевања покривена сеоска подручја, изнад 300 mnm до 600 mnm и подручје полуострва Луштице;• Велики технички губици воде у водоводном систему од 70 % зими и 60 % љети;• Водоводна мрежа није тачно геореференцирана, или је има у неком мањем обиму;• Високи притисци у мрежи који имплицирају великим бројем кварова;• Не постоји зонирање (припадајућа мрежа уз резервоаре).
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none">• Повећање ефикасности система кроз отклањање губитака у систему изградњом нових цјевовода, резервоара и зонирањем;• Смањење потрошње уз рационално коришћење воде и кроз могућност коришћења пречишћене сиве воде (од прања) у руралним подручјима у техничке сврхе, у недостатку изворишта воде;• Успостављање мјера заштите изворишта и очување високог квалитета воде;• Повезивање са водоводима Котор и Тиват као начин повећања сигурности водоснабдијевања у ванредним ситуацијама;• Доградња система ХЕ „Дубровник 2“ и паралелног цјевовода за снабдијевање Херцег Новог са додатних 500 l/s.	<ul style="list-style-type: none">• Постоји могућност загађења локалног изворишта Опачица;• Недостатак воде за целокупно подручје услед неефикасног коришћења водних ресурса;• Обустава воде из дотока са водостана „Плат“;• Нестанак електричне енергије и престанак рада пумпних система, посредством којих се 1/3 потрошача снабдијева преко пумпних и препумпних станица.

ЗАКЉУЧАК

Водоводни систем Херцег Новог се снабдијева са разбијеног карстног изворишта Опачица чија је заштита по самој природи карстних изворишта осјетљива – рањива категорија. Исто тако је рањива категорија заштита воде у акумулацији Требишњица из које се преко система „Плат“ снабдијева Херцег Нови, а који се налази на територији сусједне државе. Снабдијевање се врши и путем регионалног водовода са Изворишта „Боље сестре“ у Скадарском језеру. У зонама санитарне заштите долази до сукоба дјелатности водоснабдијевања и осталих које по природи могу бити неусклађене са захтијевима заштите изворишта. Водоводни систем Херцег Нови има слабост да се снабдијева са рањивих карстних изворишта, са изворишта из сусједне државе, али истовремено и предност да се снабдијева са три водна ресурса, што истовремено и повећава сигурност у снабдијевању.

САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА И МРЕЖА САОБРАЋАЈНИЦА

Магистрални путеви

Територију Општине Херцег Нови опслужују следећи магистрални путеви:

- магистрални пут М-1 (граница са Хрватском – Херцег Нови – Котор – Прчањ – Тиват – Будва – Петровац, опслужује територију општине уз Јадранску обалу). На територији општине Херцег Нови протеже се у дужини од 27 km.
- магистрални пут М-12 (Мељине – Ситница – граница са Републиком Српском (БиХ), пресијеца централни дио општине Херцег Нови. На територији општине Херцег Нови протеже се у дужини од 20,2 km.

Општински путеви

Општинске путеве чине локални путеви и улице у насељима. Према расположивим подацима идентификовано је око 45 km уличне мреже која је дио мреже општинских путева.

Према расположивим подацима идентификовано је око 66 km локалних путева:

Р. бр.	Назив улице	(km)
1	Камено – Дугуња	6,8
2	Крушевиће – Врбањ	3,6
3	Врбањ – Оријенско седло	8,2
4	Петровићи – Забрђе – Клинци – Радованићи – Беговићи	22,0
5	Клинци – Росе	4,0
6	Јадрански пут – Пријевор	2,5
7	Јадрански пут – Кобила	4,5
8	Змијица – Кумбор – Ђеновићи – Баошићи – Бијела	8,0
9	Гомила – Ратишевина	6,5
УКУПНО		66,1

Напомена: Према расположивим подацима идентификовано је око 92 km некатегорисаних путева.

Просјечна густина општинских и некатегорисаних путева у Општини Херцег Нови износи 67,23 km/100km². Са аспекта техничко експлоатационих карактеристика ширина коловоза се претежно креће од 2,5–4,0 m са изузетком до 6,0 m. Према врсти коловозног застора око 10–15% путева је са земљаним коловозним застором, а преостали дио је са лаким асфалтним застором или бетонском коловозном конструкцијом, намијењеним за саобраћај путничких возила и лаких теретних возила.

	Назив улице	(km)
1	Пријевор – Радановићи	3,0
2	Радановићи – Малта	0,8
3	Пријевор – Коњевићи	1,2
4	Јадрански пут – Рабовина	1,5
5	Јадрански пут – Горњи Шћепосевићи	1,7
6	Јадрански пут – Лућићи	0,9
7	Јадрански пут – Тијесни кланац – Доњи Мојдеж	1,5
8	Школа Суторина – Томин	0,6
9	Школа Суторина – Мишевићи	0,8
10	Јадрански пут – стара жељ. станица Суторина	0,8
11	Јадрански пут – Ченић	1,8
12	Њивиће – Жвиње – Шпуље	5,3
13	Мојдешки пут – Доњи Сушћепан	1,6
14	Мојдешки пут – Горњи Сушћепан	2,0
15	Ратишевина – Шипак	0,5
16	Ратишевина – Андрћи	1,0
17	Мојдеж – Зорићи – Влаовићи	1,0
18	Мојдеж – Брајовићи	1,3
19	Мојдеж – Поробићи	1,0
20	Чела – Топла III	1,5
21	Поди – Црница	1,2
22	Миштица – Требесин	1,5
23	Поди – Сасовићи – Пресјека – Ластва – Репаци	6,9
24	Сасовићи – Брајковина	0,8
25	Камено – Жлијеби	3,6
26	Борићи – Вратло	1,8
27	Мокрине – Убли	4,7
28	Мокрине – Свечуге	0,9
29	Мокрине – Петијевићи	0,8

	Назив улице	(km)
30	Мокрине – Гојковићи	0,3
31	Мокрине – Горњи Лепетићи	0,5
32	Мокрине – Градина	0,5
33	Мокрине – Радановићи	0,5
34	Мокрине – Вучковићи	0,6
35	Мокрине – Црвена греда	0,6
36	Врбањ – Вучији До	3,1
37	Џоров мост – Сасовићи	3,0
38	Џоров мост – Накићеновићи – Пресјека	3,0
39	Џоров мост – Пландиште – Горњи Марићи – Доњи Марићи	1,8
40	Прљага – Песторићи – Глоговик – Буквица	3,0
41	Ђеновићи – Чокац	1,0
42	Јадрански пут – Бјелска Вала	1,5
43	Јадрански пут – Желалићи – Петровићи	1,5
44	Граби – Ковачина	0,5
45	Вала – Балабушићи	0,4
46	Маловићи – Задворина	0,5
47	Маловићи – Ђурићи – Бјелске Крушевице	0,6
48	Јадрански пут – Лаловина – Јошица	0,8
49	Јадрански пут – Бара	0,6
50	Јадрански пут – Ђуровина	0,6
51	Јадрански пут – Комадине	0,5
52	Баошићи – Св. Никола	1,3
53	Јадрански пут – Поткулина	1,0
54	Јадрански пут – Дубравица	0,6
55	Змијица – Мијочевићи – Гробље	3,2
56	Јадрански пут – Мијочевићи – Гробље	1,8
57	Јадрански пут – Ђиловићи	1,2
	УКУПНО	91,9

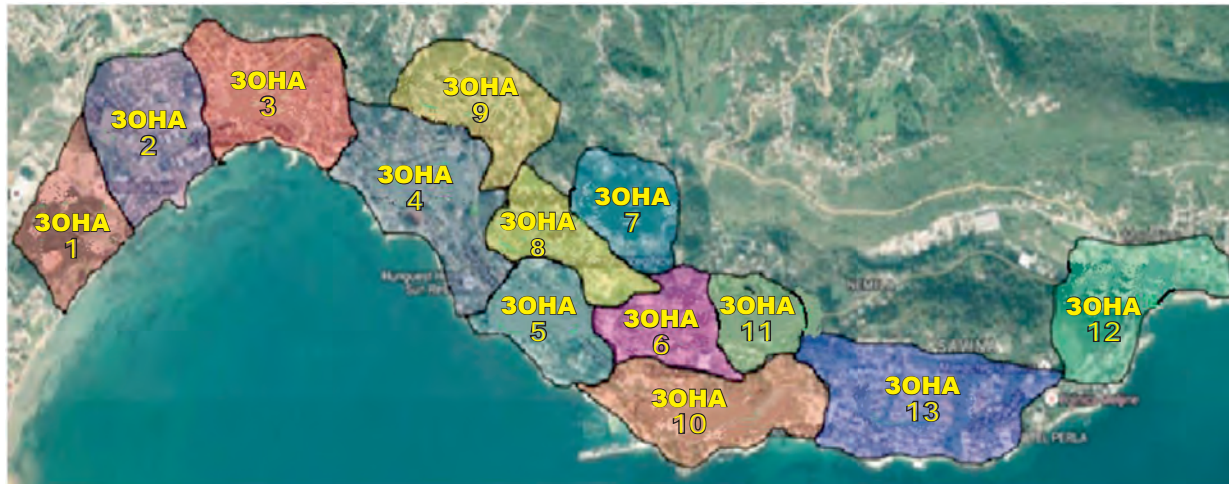

	Назив улице	(km)
1	Дубровачка	0,8
2	Требињска	1,2
3	Луке Вукаловића	2,0
4	Др. С. Живоиновића	0,4
5	Рибарска	0,3
6	Сава Илића	2,2
7	Јанка Бека	0,1
8	Скојевска	0,4
9	Призренска	0,3
10	Норвешка	0,5
11	Петe црногорске бригаде	0,6
12	Јована Вавића	0,3
13	Сарајевска	0,2
14	Осјечка	0,3
15	29. децембра	0,4
16	Његошева	2,8
17	Мића Вавића	0,3
18	Николе Љубибратића	1,1
19	Мајки палих бораца	0,2
20	Света Бубала	0,1
21	Мирка Комненовића	0,1
22	Орјенски батаљон	1,6
23	Бањалучка	0,2
24	Сава Бајковића	0,4
25	13. јула	0,2
26	Србина	1,2
27	Устаничка	0,6
28	Партизански пут	0,4
29	Десете херцеговачке бригаде	0,3
30	Саве Ковачевића	2,4
31	Стјепа Шаренца	0,5
32	Прве бокешке бригаде	1,1
33	Манастирска	1,0

	Назив улице	(km)
34	Спасића и Машаре	0,3
35	Браће Гракалић	1,8
36	Бранка Ћопића	0,5
37	Битољска	0,2
38	Бокeљских морнара	0,3
39	Браће Педишића	0,4
40	Радничка	0,6
41	Рисанска	0,1
42	Даниће Томашевић	0,12
43	Сима Матавуља	0,1
44	Ново Место	0,6
45	Даша Павичића	0,05
46	Марка Цара	0,15
47	Марка Вујиновића	0,15
48	Степениште краља Твртка	0,05
49	Степениште 28. Октобра	0,2
50	Бата Вранковића	0,15
51	Крајинска	0,16
52	Јова Дабовића	0,1
53	Михаила Мустура	0,07
54	Винковачке	0,4
55	Степениште Ива Андрића	0,15
56	Луке Матковића	0,15
57	Обала Николе Ковачевића	1,3
58	Шеталиште Пет Даница	4,6
59	Браће Грбића	1,3
60	Земунска	1,4
61	Пут II Далматинске бригаде	1,6
62	Братства и јединства	1,2
63	Др Јована Бијелића	1,0
64	Народног Фронта	0,4
65	Пут жртава фашизма	0,6
	УКУПНО	44,7

Паркиралишта

За потребе паркинг студије вршено је истраживање у 13 зона Општине Херцег Нови

На основу тог истраживања дошло се до броја паркираних возила, при чему су раздвојена паркирања у односу на мјесто маркирања:

Р. бр.	На обилъ. парк. мјес.	На паркиралишту	На мјесту не предв. за пар. (на улици)	На мјесту непредв. за паркирање. (тротоар-зелена површина)	Укупно
Зона 1	90	722	221	106	1.138
Зона 2	228	449	146	202	1.024
Зона 3	61	203	24	80	368
Зона 4	96	380	87	280	842
Зона 5	123	180	28	39	370
Зона 6	75	38	180	13	306
Зона 7	0	24	380	78	482
Зона 8	179	31	211	25	446
Зона 9	0	293	590	36	919
Зона 10	45	98	78	12	232
Зона 11	0	75	167	63	306
Зона 12	43	445	465	154	1.107
Зона 13	71	239	283	34	627
Укупно	1.011	3.175	2.860	1.121	8.167

За градско подручје рађено је детаљно истраживање. Анализом података добијених истраживањем стационарног саобраћаја у градским зонама и зонама у којима је проблем паркирања најизраженији могуће је констатовати следеће:

1. Вриједности обрта за сваку појединачну локацију су приближно уједначене и крећу се у распону од 3,3 до 3,8 возила по паркинг мјесту. Просјечан обрт паркирања по једном паркинг мјесту за сва паркиралишта обухваћена истраживањем износи 3,6 возила по паркинг мјесту.
2. Снимањем на 288 паркинг мјеста у посматраној зони утврђено је да је у периоду снимања било паркирано 1.034 возила, а да је број возила који је за то вријеме ушао и изашао 561.

3. Анализом резултата трајности паркирања утврђено је да се највећи број корисника паркиралишта задржава у периоду до једног сата. Од укупног броја евидентираних возила у трајању до једног сата задржало се 512 возила, или 33,20 %, што у односу на укупан број возила који се измијенио на паркиралиштима износи 50,00 %.
4. Просјечна заузетост на подручју које је истраживано, у времену од 07 до 18 сати износи 99,0%. Обзиром да је у већем периоду дана изражен висок проценат заузетости паркиралишта, може се доћи до закључка да су захтјеви за паркирањем веома високи.
5. Станари најоптерећенијих зона које су посматране заузимају 78,5 % од укупног капацитета паркиралишта, што значи да за посјетиоце зоне остаје мање од 22,0 % расположивих капацитета. На основу спроведених истраживања и утврђених карактеристика паркирања возила у Херцег Новом, може се закључити да је у постојећем стању дефицит од 3.980¹²⁵ паркинг мјеста.

Луке и марине

Према закону о лукама *Службени лист Црне Горе*, бр. 51/08, луке се према значају дијеле на: луке од националног значаја и луке од локалног значаја. Лука од националног значаја на подручју Општине Херцег Нови је бродоградилшна Лука Бијела, док су Лука Зеленика и Лука Херцег Нови – Градска лука Шквер, луке локалног значаја.

Назив луке	Локација	Намјена	Дужина оперативне обале	Наутички план
Шквер	Херцег Нови	Лука од локалног значаја – Градска лука и марина са комерцијалним привезима	580 m	Да
Зеленика	Зеленика Херцег Нови	Лука од локалног значаја – Лука, марина, пристаниште	310 m	Да

Лука Зеленика

Гранични прелаз користи *NW* гат луке дужине 134 m и физички је одвојен оградом од осталог дијела луке. На гату граничног прелаза налази се осам битви за превоз пловила, два прикључка за струју, два прикључка за крцање погонског горива и хидрант за воду.

У луци се уз оперативну обалу налазе хидранти за воду и прикључци за струју. На обали у зони граничног прелаза на *NW* гату налазе се два прикључка за гориво. У Зеленици се налазе испоставе Лучке капетаније и Царине.

Градска лука Шквер

Већи бродови у градској луци могу се сидрити од главе лукобрана на дубинама од 13 до 15 m на поуздано муљевитом дну. Зими ова сидришта не могу се користити због великих валова од *SE* и *SW* вјетрова. За везивање пловила може се користити унутрашња страна лукобрана са изграђеном обалом дужине 210 m, смјештајног капацитета око 40 везова. На овом потезу дубине уз обалу су веће од 2 m, а за вез се располаже са 14 металних и 20 камених битви. На унутрашњој страни лукобрана налази се шест сервисних ормарића са прикључцима за струју и воду. Код коријена лукобрана егзистира станица за снабдијевање бродова горивом.

¹²⁵ Овај број односи се на период вршног оптерећења, односно за мјесеце када су захтјеви за паркирањем најизраженији.

Бродоградиле и ремонт бродова у Бијелој

Некадашње бродоградиле више није у функцији док је његов један дио предвиђен за ремонт јахти, међутим још увијек није уређена државна студија о локацији бившег бродоградиле па је непознаница шта је планирано на том простору.

Остали елементи лучко-оперативне обале

На подручју Општине Херцег Нови постоји 13 пристаништа. Укупна дужине пристаништа износи око 700 m.

Када је ријеч о привезиштима у заливу Боке Которске, у просјеку је једно привезиште на 5,2 km дужине обале. Бококоторски залив располаже са 1.278 m изграђене привезишне обале или 89,9% укупне привезишне обале и 10.897 m² површине оперативне обале или 70,7% оперативне обале свих привезишта на црногорској обали.

Поред привезишта на подручју Боке Которске, а самим тим и Херцег Новог у значајној мјери заступљени су и мандраци, који представљају специфичну амбијентално – архитектонску карактеристику Боке Которске.

Према Каталогу рибарских пости Бококоторског залива број оваквих постаја на подручју општине Херцег Нови износи 17.

Бицикличке и пјешачке стазе и комуникација

Најатрактивнија пјешачка комуникација на подручју Општине Херцег Нови је шеталиште Пет Даница. Пјешачки повезује Игало и Зеленику и дугачко је скоро 5,5 km.

На потезу Мељине – Зеленика уређен је некадашњи жељезнички тунел „Лаловина“ и претворен у пјешачку комуникацију која обезбјеђује несметану везу између ова два насеља. Укупна дужина ове трасе пјешачке комуникације је око 400 m, од чега је у тунелу 178 m, а остатак изван тунела – дио на страни Мељина (52 m) и дио на страни Зеленике (168 m).

Од Кумбора до Бијеле, постојећи пут уз море се планира као интегрисана улица у којој у режиму коришћења предност имају пјешаци и бициклисти. Дужина ове дионице је 7,5 km.

У залеђу Херцег Новог егзистира мрежа диференцираних и маркираних панорамских стаза и то: излетничких тј. рекреативних, бицикличких, пјешачких и планинарских стаза (у зависности од зона и атракције пејзажа) за кретање пјешака и планинских бициклиста, у функцији рекреације и презентације културних и природних вриједности.

Најзначајније пјешачко-бицикличке стазе, изузев горе наведених:

Р. бр.	Почетак – завршетак	Дужина стазе (km)	Вријеме пјешачења (мин)
1	Херцег Нови – Котобиљ	9	30–50
2	Село Камено – село Жлијеби	6	30–45
3	Село Камено – Каменска равана	8	60–110
4	Село Камено – село Убли	16	70–95
5	Мокрине – село Ситница	14	80–110
6	Петивијевићи – Вучији до	12	60–100
7	Врбањ – Оријенско седло	10	70–110
8	Игало – Св. Илија	8	35–60

Најзначајнија и најатрактивнија пјешачко-планинска стаза у Црној Гори је тзв. „приморска планинска трансверзала – ППТ“ Оријен – Ловћен – Румија, која се значајним дијелом своје трасе налази и на територији Општине Херцег Нови. Укупна дужина трансверзале је 138 km и подијељена је на 6 дијелова (Оријен, Бока, Ловћен, Паштровићи, Црмница и Румија). Укључује 15 кон-

тролних тачака и 3 планинска врха: Зубачки кабао на Орјену (1894 mnnv), Језерски врх на Ловћену (1657 mnnv), и врх Румије (1595 mnnv). Трансверзали се може приступити са сјевера (из Цетиња и Скадарског језера) и југа – од Херцег Новог и Рисна у подручју Боке Которске. Такође јој се може приступити на западној страни у близини старог мотела Борићи на јужним падинама Орјена.

На полуострву Луштица егзистира мрежа маркираних панорамских стаза које повезују луштичка села и шетачима и бициклистима пружају јединствен доживљај типично бокешког, природног, историјског и културног амбијента. Бројне стазе и путеви на Луштици, потичу или су обнављани у доба власти Аустроугарске монархије у Боки. Најатрактивније су стазе које су уређене и маркиране и повезују сљедећа насеља: Росе – Тићи, кружна стаза – Обосник, Забрђе – Пристан, Крашићи – Радовићи и Радовићи – Тићи, у дужини од око 10 km.

СВОТ анализа Саобраћајне инфраструктуре

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Близина аеродрома Тиват и Чилипи; • Изузев у централном дјелу општине у ободним зонама као и подручјима за изградњу има капацитета за формирање квалитетне саобраћајне мреже и усаглашавања са наменом земљишта и изградњом; • Планови за јачање саобраћајне мреже и повезаности на националном и међународном нивоу у које се Херцег Нови укључује; • Теренски услови као потенцијал за успостављање трансверзалних веза алтернативним средствима транспорта; • Планови вишег реда који укључују и саобраћајно јачање и повезаност Херцег Новог са осталим дјеловима Црне Горе и околних држава. 	<ul style="list-style-type: none"> • Наслијеђена саобраћајна мрежа чије карактеристике нису усаглашене са функционалном структуром насеља; • Изградња која не уважава функционалну повезаност: саобраћај – намјена – градња; • Недовољан капацитет постојеће саобраћајне мреже; • Саобраћајна презагушеност током љетње сезоне; • Недовољан капацитет паркинга; • Неразвијена саобраћајна повезаност подручја Херцег Нови – ривијера са Луштицом и руралним залеђем; • Не постоји јавни превоз морем.
МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ/ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • ПППНОПЦГ успоставља трасу Јадранске магистрале за брзи моторни саобраћај; • Израда документације за обилазницу око Херцег Новог на траси Јужна Магистрала за брзи моторни саобраћај; • Саобраћајно-географски положај олакшава приступ међународним фондовима за унапријеђење саобраћајне инфраструктуре; • Отвореност према приватном капиталу, флексибилност у утврђивању одговорности и обавеза (концесије и сл.); • Повезивање инвестирања у туризам и изградњу инфраструктуре. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прилагођавање постојећем и приступ „малих поправки“; • Даља изградња која не уважава везу између саобраћаја, намена површина и изградње; • Одлагање рјешења паркиралишта; • Дозволе за изградњу без решеног питања приступа, капацитета паркинга и потенцијалног даљег оптерећивања саобраћајне мреже; • Здржавање <i>status quo</i> и непрепознавање развоја саобраћаја као предуслова за просторни развој општине.

7.1.13. Електроенергетски систем

Преносна и дистрибутивна мрежа Општине Херцег Нови захватају сљедеће елементе електроенергетског система Црне Горе: преносне далеководне 110 kV, постројење трансформаторске станице 110/35 kV „Поди“, дистрибутивне високонапонске ваздушне и кабловске водове 35 kV, трансформаторске станице 35/10 kV, средњенапонске ваздушне и кабловске водове 10 kV, трансформаторске станице 10/0.4 kV, ваздушне и кабловске водове ниског напона 0,4 kV. Општина Херцег Нови се напаја електричном енергијом из електроенергетског система Црне Горе преко постојеће ТС 110/35 kV „Поди“. То је тренутно једина постојећа преносна трансформаторска станица напонског нивоа 110kV на подручју Општине Херцег Нови. Трансформаторска станица „Поди“ је напојена

из два правца и то из правца Тивта далеководом 110 kV Al-Fe 3x150/25mm², дужина далековода је 20,7 km, а Тиват је напојен из правца Подгорице.

У периоду великих оптерећења у лјетњој туристичкој сезони овај далековод услед велике дужине не може се третирати као најпозданији прикључак из разлога што је на њему напон у границама 90 kV. Друго напајање омогућено је из правца Требиња, далеководом 110 kV Al-Fe 150/25mm², дужина далековода је 30,8 km. ТС је повезана у прстен тако да је обезбијеђена задовољавајућа сигурност напајања. Испад једног од далековода ДВ 110 kV није критичан управо из разлога што је трансформаторска станица напојена из два правца, чиме је задовољен критеријум n-1.

Тренутно стање далековода услед амортизације, честих испада далековода приликом атмосферских пражњења која су на овом подручју веома изражена (број дана са грмљавином Тд=52), повећаног угиба ланчаница и др, карактерише експлоатација у непројектованом капацитету, па се предвиђа његова скора реконструкција (замјена ужади, изолаторских ланаца), како би се исти довео у пројектовано погонско стање. Најоптерећенији елемент црногорског преносног система је управо ДВ 110 kV Херцег Нови – Требиње који је оптерећен са 90% своје термичке границе (470А, Al-Fe 150/25 mm²).

СВОТ анализа Енергетика

СНАГЕ/ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">Енергетика као стуб свеукупног, одрживог и дугорочно стабилног развоја града, са евидентно позитивним макроекономским ефектима;Капацитет за коришћење обновљивих извора енергије – постоји значајан потенцијал за искоришћавање обновљивих извора енергије, а посебно сунчеве енергије;Двострано напајање општине на нивоу 110 kV што чини поузданост високом;Улагања у сектор туризма утичу на стварање материјалне основе за даљи развој читаве инфраструктуре, па тако и електроенергетике.	<ul style="list-style-type: none">Непостојање енергетског менаџмента Општине Херцег Нови;Зависност од напајања са ДВ из сусједне државе;Веза према сусједној држави није у складу са ЕНТ-СО нормама о интерконекцији;Постојећи ДВ изложен честим испадима услед атмосферских пражњења у лјетњој сезони кад је и конзум најзахтијевнији;Дужина ДВ из правца ТВ утиче на велики пад напона па је у сценарију рада само овог ДВ, руралних подручја и ободних зона;Висока амортизованост постојеће енергетске инфраструктуре и потреба њене убрзане ревитализације и технолошке модернизације;Губици у преносу и дистрибуцији електричне енергије, као и енергетска неефикасност у потрошњи финалне енергије, што повећава иначе већ висок енергетски интензитет;Недостатак знања и свести да улагање у ЕЕ и ОИЕ могу да буду добар пословни потез за домаћинства да остваре добит на средњи и дуги рок;Недовољна истраженост одређених ресурса: нафте и гаса, као и појединих обновљивих извора енергије;Недовољна развијеност институционалног оквира за енергетску ефикасност;Непостојање фондова за истраживање и технолошки развој у енергетици, као и недовољност модела финансирања за подршку инвестицијама у енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије;Недовољна укљученост домаћих научних и стручних институција у рјешавање проблема енергетског сектора;Неискоришћен потенцијал обновљивих извора енергије.

МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ/ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Заинтересованост ино-инвеститора за улагање у инфраструктуру; • Изградња нове ТС 110/35 kV Луштица у Тивту; • Даљи развој преносне и дистрибутивне мреже; • Висок ниво сунчаних дана који омогућава значајне добитке у енергији уз употребу ПВ; • Могућност валоризације простора, замјеном постојећих далековода полагањем каблова; • Отвореност према приватном капиталу, флексибилност у утврђивању одговорности и обавеза (концесије и слично); • ОИЕ за домаћинства и сектор туристичких услуга; • Могућност повезивања Херцег Новог у гасоводни систем регије преко Јонско-јадранског гасовода и/или Транс-јадранског гасовода; • Херцег Нови има могућност за коришћење великог потенцијала обновљивих извора енергије; • Висок потенцијал уштеде енергије у Општини Херцег Нови помоћу мјера енергетске ефикасности; • Потенцијално постојање комерцијално исплативих резерви нафте и гаса у Црногорском подморју гдје је имплементација могућа. 	<ul style="list-style-type: none"> • Начин прилагођавања постојећег стања – партиципални приступ и приступ „малих поправки“; • Искључење интерконективног ДВ према Требињу због препорука ЕНТСО; • Задржавање status quo и непрепознавање развоја инфраструктуре као предуслова за просторни развој општине; • Велика разуђеност руралних насеља; • Зависност инвестирања у изградњу инфраструктуре од стране оператера и општине; • Евентуални наставак високог нивоа увоза електричне енергије – изложеност непредвидљивим условима и трошковима (пријетња за буџет, спољнотрговински биланс, потрошаче, сигурност снабдијевања, конкурентност економије Црне Горе у цјелини и друго); • Недовољно развијена свијест грађана о важности развоја и унапријеђења електроенергетског сектора и његовим могућим позитивним учинцима на функционисање цијеле општине.

ЗАКЉУЧАК

Херцег Нови се тренутно налази у фази планирања и реконструкције електроенергетске инфраструктуре и развоја енергетике који би омогућили квалитетније снабдијевање и мању зависност општине када је ријеч о електричној енергији.

Постојеће стање електроенергетске инфраструктуре није задовољавајуће, добар дио опреме је застарјео и/или недовољног капацитета за будућу употребу, па је потребно детаљно анализирати постојећу опрему и прилагодити је будућим потребама снабдијевања електричном енергијом (замјенити застарјелу опрему, проширити постојеће капацитете). Посебну пажњу треба посветити реконструкцији постојећих далековода, нарочито на градском подручју, гдје је због валоризације простора и урбанистичких зона препоручљиво извршити замјену далековода полагањем каблова, што има позитивне учинке на просторно планирање градских зона.

У погледу развоја енергетике општина се тренутно налази на нултом нивоу. Потребно је покренути развој производње енергије на нивоу саме општине, позитивно утицати на недовољну информисаност и неразвијену свијест грађана о важности ефикасне употребе електричне енергије и производњи енергије из обновљивих извора. Уз правилно искоришћавање потенцијала којим располаже Херцег Нови, општина би могла смањити потребе за увозом електричне енергије у значајном проценту и самим тим постићи већу сигурност напајања корисника, уз искоришћавање „зелене“ енергије.

Херцег Нови има могућност за коришћење великог потенцијала обновљивих извора енергије, прије свега соларне енергије, што би могло довести до мање зависности од увоза енергије и повећане сигурности снабдијевања, инвестиционих прилика и одрживог развоја на националном и локалном нивоу, добре позиције за учествовање у трговини правима за емисију CO₂, као и до испуњавања националних циљева по питању учешћа обновљивих извора енергије у укупној финалној потрошњи енергије.

7.1.14. Телекомуникације и ИЦГ

У циљу адекватног процјењивања степена развоја електронских комуникација на територији Општине Херцег Нови, за поређење могу послужити подаци о пенетрацији фиксне и мобилне телефоније и фиксног широкопојасног приступа за Црну Гору и за неколико држава Европске Уније, које су обухваћене извјештајем *Cullen International – Enlargement countries monitoring report 4 – February 2014*. Према подацима из „Монстат“-а са посљедњег пописа, Општина Херцег Нови броји 30.864 становника и 11.133 домаћинства. Сходно претходно наведеним подацима од оператора и „Монстат“-а, примјеном уобичајене методологије која је заснована на укупном броју становника и укупном броју прикључака, направљено је поређење пенетрације фиксне и мобилне телефоније, и фиксног широкопојасног приступа за територију Општине Херцег Нови са просјеком за Црну Гору као и просјеком за посматране земље и просјеком за ЕУ-27:

- пенетрација фиксне телефоније у Општини Херцег Нови износи 43,85%, што је значајно изнад просјека у Црној Гори, а у нивоу, па чак и изнад просјека у ЕУ;
- пенетрација фиксног широкопојасног приступа у Општини Херцег Нови износи 24,08%, што је знатно изнад просјека у Црној Гори, а у нивоу ЕУ;
- пенетрација мобилне телефоније у Општини Херцег Нови износи 147,92%, што је испод просјека у Црној Гори, а знатно изнад просјека у ЕУ.
- пенетрација фиксне телефоније у Општини Херцег Нови износи 108,82%, што је знатно изнад просјека у Црној Гори;
- пенетрација фиксног широкопојасног приступа у Општини Херцег Нови износи 60,87%, што је изнад просјека у Црној Гори;
- пенетрација броја прикључака услуга дистрибуције АВМ садржаја у Општини Херцег Нови износи 96,37%, што је изнад просјека у Црној Гори.

СВОТ анализа ИТ-Телефонија

СНАГЕ/(постојеће):	СЛАБОСТИ (унутрашње):
<ul style="list-style-type: none"> • Потпуна дигитализација електронских комуникационих чворова и њихово позиционирање; • Релативно добар број укључених прикључака; • Потпуна дигитализација електронске комуникационе мреже; • Изграђеност магистралних и локалних спојних оптичких каблова; • Постојање електронске комуникационе канализације са ПВЦ цијевима пречника 110mm и ПЕ цијевима пречника 40mm, у свим дјеловима покривеним електронском комуникационом мрежом. 	
МОГУЋНОСТИ (развојни потенцијал):	ПРИЈЕТЊЕ (у развоју):
<ul style="list-style-type: none"> • Повећање доступности услуга и повећање броја корисника широкопојасног приступа, како у дијелу фиксне тако и у дијелу мобилне телефоније, у складу са усвојеним стратегијама у овој области; • Потпуна дигитализација преноса у дијелу пружања услуге дистрибуције аудиовизуелних медијских садржаја, у складу са стратегијама које су усвојене у тој области; • Технолошка замена постојећих и инсталација великог броја нових базних станица у области мобилне телефоније; • Инфраструктурно покривање локација планираних за инвестирање у туристичке капацитете. 	<ul style="list-style-type: none"> • Велика разуђеност руралних насеља; • Релативно тежак терен за изградњу нове електронске комуникационе инфраструктуре, како у ужој градској зони, тако и у руралним насељима, а нарочито на локалитетима за која се тек предвиђа интензивнија туристичка изградња; • Зависност инвестирања у изградњу инфраструктуре од стране оператора и општине.

ЗАКЉУЧАК

Сходно изнијетим наведеним ујоредним подацима за оштинину Херцеџ Нови, Црну Гору и неке од земаља Европске Уније, електронска комуникациона инфраструктура на подручју оштинине Херцеџ Нови мога би се оцијенићи као релативно добро развијена, како са аспекта пенетрације, тако и са аспекта територије на којој се налази.

Потенцијали у области фиксне телефоније, на територији оштинине Херцеџ Нови, могу се пронаћи у:

- још једној дигитализацији електронских комуникационих чворова и њиховом позиционирању;
- релативно добром броју укључених прикључака;
- још једној дигитализацији електронске комуникационе мреже;
- изграђености мајстралних и локалних својних оптичких каблова;
- постојању електронске комуникационе канализације са ПВЦ цијевима пречника 110mm и PE цијевима пречника 40mm, у свим дјеловима покривеним електронском комуникационом мрежом.

Највеће ограничење у области фиксне телефоније, на територији оштинине Херцеџ Нови, може се првенствено

пронаћи у:

- великој разуђености руралних насеља;
- релативно шешком терену за изградњу нове електронске комуникационе инфраструктуре, како у ужој градској зони, тако и у руралним насељима, а нарочито на локалитетима за која се тек предвиђа интентивнија територијска изградња.

У дијелу пружања услуга интернета и широкојасних сервиса, потребно је наставити са реализацијом повећања доступности услуга и повећањем броја корисника широкојасног приступа, како у дијелу фиксне тако и у дијелу мобилне телефоније, у складу са усвојеним стратегијама у овој области.

У дијелу пружања услуга дистрибуције аудиовизуелних медијских садржаја, потребно је извршити још једну дигитализацију преноса, у складу са стратегијама које су усвојене на том пољу.

Што се тиче стања у области мобилне телефоније, према подацима добијеним од стране сва три мобилна оператора, најређе мобилне услуге оператори нуде углавном на територији урбане дијела оштинине и у једном дијелу руралних насеља.

За очекивати је да ће се стање у области мобилне телефоније и у наредним годинама значајно побољшавати, што ће се првенствено постићи технолошким значајним инвестицијама и инсталацијом великог броја нових базних станица на територији оштинине Херцеџ Нови.

На тај начин ће становници оштинине Херцеџ Нови добити, не само квалитетније покривање мобилним сигналом, већ ће се, што је посебно значајно, обезбиједити већем броју становника могућност коришћења нових електронских комуникационих сервиса путем GSM мрежа најновије генерације.

7.1.15. Животна средина

КВАЛИТЕТ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Животна средина представља све оно што нас окружује, односно све оно са чиме је директно или индиректно повезана човјекова животна и производна активност. Током својих активности човјек мијења природно окружење и то често тако што нарушава природну околинду. Интензивном урбанизацијом, изградњом акумулација, захватањем водотокова, сјечом шума, пошумљавањем, експлоатацијом минералних сировина, стварањем депонија, емисијом гасова, човјек утиче на промјену читавих подручја. Као резултат човјевих активности долази до промена или нарушавања екосистема и климатских промјена на локалном и глобалном нивоу.

Упркос увијеженом мишљењу да је стање животне средине у Црној Гори генерално, а и у Општини Херцег Нови на задовољавајућем нивоу, интензивна урбанизација, посебно приобалног дијела општине, значајно угрожавају сегменте животне средине. Ширење путне инфраструктуре, посебно реконструкцијом пута Петијевићи – Мељине и дефинисањем истог као путног правца регионалног карактера, са собом носи појачану урбанизацију дуж путног правца, односно залеђа општине. Конфликти у простору који настају као посљедица људског фактора, неизоставан су елемент спровођења смјерница одрживог развоја, гдје се примат даје економском развоју. Посматрајући простор Општине Херцег Нови најочљивији елементи деградације настају дјеловањем појачане урбанизације у уском приобалном простору, а чији развој не прати и адекватна комунална инфраструктура. Надаље, цијенећи да је привредни развој општине усмјерен приоритетно на туризам, током љетњих мјесеци, усљед боравка великог броја гостију, долази до значајног нарушавања еколошких параметара и екстремних ситуација, опет у великом дијелу због неадекватне инфраструктурне опремљености. Посебно идентификована угрожена подручја су слив ријеке Суторине, водоизвориште Опачица, Бродоградилште „Бијела“, локација привременог складиштења комуналног отпада Тисове греде и морска обала са морским акваторијумом, посебно Топљанског залива.

Од идентификованих подручја квалитетне животне средине истичу се Регионални парк „Орјен“, Савинска дубрава, Парк Боке, парковске површине Института Игало, као и дјелови полуострва Луштица који се предлажу за заштиту, а то су Добра лука, рт Кочишта и Бргули.

КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

На подручју Херцег Новог нема већих загађивача ваздуха. Локално загађење потиче у највећој мјери од гријања било привредних и здравствених објеката, било домаћинства, док су хотелски капацитети загађивачи само уколико раде у сезони гријања. Повољна је околност што је број корисника гријања у грејној сезони најмањи, у односу на укупне рецептивне капацитете подручја, обухватајући стално становништво и туристе.

Други и најзначајнији извор загађења ваздуха је саобраћај. Он је најдинамичнији у другом дијелу године, у љетњој сезони. Неповољни ефекти могу се осјетити на малом простору, уз фреквентне саобраћајнице, усљед смањене брзине кретања аутомобила, у релативно кратким периодима и неповољним метео условима.

Карактеристичан извор загађења ваздуха су пожари четинарских шума и другог медитеранског растиња, који су чести у љетњем периоду године на овом простору.

Праћење квалитета ваздуха на подручју Херцег Новог врши ЈУ Центар за екотоксиколошка испитивања Црне Горе у оквиру годишњих Програма контроле квалитета ваздуха Црне Горе. На основу узорковања ваздуха на садржај дима и сумпордиоксида (CO₂) и добијених параметара, ваздух на подручју Херцег Новог припада класи чистог. Без обзира на добро оцјењено стање загађења у Херцег Новом, неопходно је и за ово подручје урадити Катастар загађивача, цјелисходно у оквиру интегралног Катастра загађивача за цијелу Црну Гору. Ово не само због чињенице да осим неких зона у Боки Которској, овдје нема локално већих загађивача, већ прије свега због евентуалног транспорта загађења са даљине и његове процјене.

На прометној раскрсници у Херцег Новом (раскрсница код МУП-а) се уочавају повећане концентрације азот диоксида, PM10 честица који као средње дневне, а самим тим и максималне 24-

часовне за овај период узорковања прелазе прописане нормe. Остале загађујуће материје нијесу током овог периода мјерења прелазиле прописане нормe као средње дневне вриједности, али су прелазиле као максималне дневне и максималне једночасовне. Важно је напоменути да је мјерење извршено крајем јула, током периода сувог времена и високих дневних температура.

Преглед полутаната ваздуха на локацији Херцег Нови
– поред јадранске магистрале (раскрсница код МУП-а)

		CO	NO	NO ₂	NO _x (NO+NO ₂)	SO ₂	O ₃	PM10
		mg/m ³	µg/m ³		ppb	µg/m ³		
Дневне средње вриједности	Csr 24h	0.90	17.00	62.00	36.14	2.29	81.86	53.71
	Cmax24h	1.00	21.00	68.00	39.00	5.00	94.00	72.00
	Cmax, 1h	4.00	61.00	157.00	75.00	19.00	132.00	204.00
Годишња средња вриједност		10		40			110	110
Циљна вриједност						120		

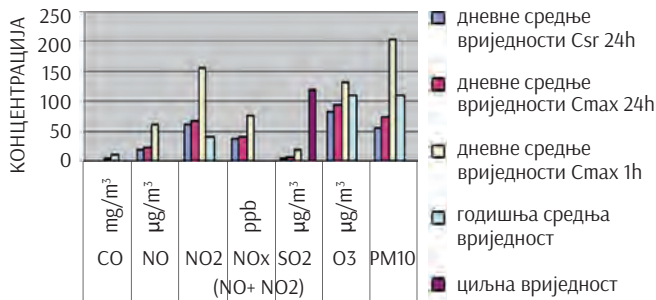
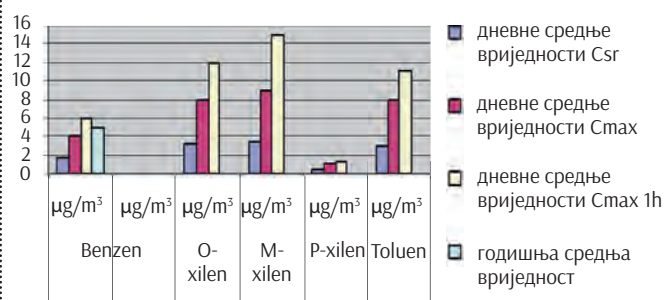
		Benzen	Etilbenzen	O-xilen	M-xilen	P-xilen	Toluen
		µg/m ³					
Дневне средње вриједности	Csr	1.80	1.83	3.10	3.40	0.40	3.00
	Cmax	4.00	4.00	8.00	9.00	1.00	8.00
	Cmax, 1h	6.00	6.00	12.00	15.00	1.30	11.00
Годишња средња вриједност		5					

Извор: ОХН

Да би се указало на изузетан значај загађења од моторних возила и пловила, оцјена квалитета ваздуха приказана је на основу једнодневних средњих и максималних вриједности као и максималних једночасовних вриједности, да би се добила слика изложености становништва у дневним шпицевима са изузетно високим концентрацијама азотних оксида NO₂(NO_x) и честица PM10, које су носиоци PAH. Добијени резултати указују да је од изузетне важности правилно планирање посебно магистралних саобраћајница и њихово измјештање из урбаних цјелина, као и планирање увођења алтернативног превоза на струју, регулисање одлагања комуналног отпада и спријечавање његовог паљења, као и спријечавања шумских пожара који су такође узрочници стварања PAHs и PM10.

Мора се истаћи да и шумски пожари у лјетњој сезони значајно доприносе повећању честица и PAHs.

Оцјењујући квалитет ваздуха у Херцег Новом на основу једнодневних Csr и Cmax концентрација NO_x и PM10, ваздух се може оцијенити као нездрав јер садржај NO_x прелази MDK (максимално дозвољену концентрацију) 5 пута, а PM10 четири пута.

1. Х. Нови – поред Јадранске магистрале
(раскрсница код МУП-а)1. Х. Нови – поред Јадранске магистрале
(раскрсница код МУП-а)

Веома је важно истаћи да, и ако се ради о краткотрајним епизодама које се јављају у дневним и вечерњим интервалима, удисање овако загађеног ваздуха може имати велике негативне посљедице на здравље људи, посебно дјече и ризичних група (асматичари, срчани болесници и др).

Квалитет ваздуха у приградским насељима, заштићеним еколошким зонама, и осјетљивим зонама у околини болница и љечилишта углавном одговара прописаном квалитету.

Утицај индустријских објеката на приморју, већином каменолома и дробилишних постројења, на квалитет ваздуха је релативно мали јер се односе само на инертне честице камене прашине и заштитна зона од око 250 m осигурава добар квалитет ваздуха у околини осим у случајевима изузетно јаких вјетрова.

Једна од главних посљедица спајања загађења из ваздуха са водом је настајање „киселих кише“. Киселе кише представљају један од главних узрока одумирања шума и велики извор загађења животне средине. Оне посједују висок степен сумпор диоксида, азотних оксида и других хемијских једињења, која се у додиру са водом претварају у киселину. Сумпорна киселина, на пример, има негативно дјеловање нарочито на биљке, јер ремети процес фотосинтезе, што има за посљедицу оштећење лишћа и одумирање шума. У Херцег Новом киселе кише су евидентирале два пута у току 2014. године и то у августу и у септембру.

Значајан утицај на хемизам падавина има састав ваздуха на локалитету на ком се јављају атмосферске воде па је стога за очекивати овакав састав атмосферских вода. Пошто за параметре квалитета падавина не постоје законски нормативи, не може се дати оцјена о његовом квалитету, али је познавање квалитета падавина значајан индикатор у одређивању квалитета и вода и земљишта. Хемизам атмосферских вода се испитује на основу сакупљених узорак на мјерној станици Херцег Нови. Према подацима Хидрометеоролошког завода у посљедњих десетак година рН вриједност падавина је варијала од 3,11 до 7,46 са средњом вриједношћу од 6,68.

КВАЛИТЕТ ВОДА

Црногорско обално море је најзначајнија хидрографска вриједност Црне Горе и велико национално природно добро. У приобалном појасу, гдје се на истом простору сусријећу привредне гране као што су: рибарство, пољопривреда, индустрија, туризам и саобраћај и гдје је сконцентрирано мноштво урбаних насеља, који су традиционално оријентисани на море као извор хране, од посебног интереса је процјена степена уноса опасних и штетних материја у море и деградације животне средине морског екосистема. Извори загађења која се путем водених токова уносе у море настају услед:

- примјене пестицида и других токсичних једињења која се масовно користе у пољопривреди и комуналној хигијени;
- индустријског загађивања тј. штетних отпадних материја које се у море избацују кроз отпадне и друге воде;
- загађивања фекалним и уопште канализационим ефлуентима, услед неадекватно ријешених одвода отпадних вода;
- загађивања металним једињењима, првенствено оловом услед близине магистралног пута

- који је у одређеним периодима годинама максимално оптерећен;
- улива бујичних вода са којима у море доспијевају све растворне компоненте које су нашле на свом путу;
 - осталих човјекових активности (гдје подразумијевамо спортске, рекреативне и сличне активности на мору).

На подручју Општине Херцег Нови постоји само један стални водоток, ријека Суторина.

КВАЛИТЕТ ПОВРШИНСКЕ ВОДЕ

Ријечна мрежа Херцег Новог прилагођена је рељефу и конфигурацији терена, као и режиму падавина. Ријечни токови су кратки и по правилу буичави, са обилнијим водама током зиме, а са дефицитом воде у лјетњој сезони када је најпотребнија. Ријечна корита, осим пар изузетака, у току лјета пресуше.

Цијело подручје може се подијелити у седам већих бујичних сливова и низ мањих сливних подручја са различитим хидрауличним и хидролошким карактеристикама: ријека Суторина, „Бабин“ поток, „Љути“ поток, поток „Немила“, ријеке „Сопот“ и „Зеленика“, поток „Баошић“ и „Пијавица“ у Бијелој. Од акумулација и водоизворишта на подручју Општине или битне за водоснабдијевање Општине су: акумулација на Требишњици, подземна акумулација „Опачица“, извориште „Ловац“ у Мојдежу, „Врела“ у Сасовићима, „Црница“ Поди и извориште „Пијавица“ у Бијелој.

Сливна подручја бујичних токова

Бр	Назив	Површина слива (km ²)	Дужина тока (km)	Дужина регулисаног тока (m)
	Ријека Суторина	36,57	9,1	2.600
	Њивички поток	3,0	0,5	0
	Бабин поток Игало	1,64	1,15	275
	Татар башта	4,84	2,15	485
	Љути поток	5,3	5,1	520
	Немила	7,1	3,8	600
	Зеленика (Сопот и Репајски)	18,37	4,4	575
	Змијица	0,53	0,95	100
	Кумбор 1	0,83	1,3	250
	Кумбор 2	1,08	1,25	610
	Ђеновић	1,2	1,6	100
	Кукуљица	2,65	2,75	0
	Баошић	1,07	2,3	75
	Желалићи	1,88	1,4	75
	Пијавица	6,3	5,1	400
	Плоче	0,48	1,0	180
	Јошићки поток	1,15	1,85	390
	Росин поток (Ђурички)	0,74	2,15	40+56

Извор: Студија – Хидросистеми Општине Херцег Нови, ИПГ Завод за пројектовање и урбанизам Херцег Нови, 2000.

У току 2009. и 2010. рађена су испитивања квалитета водотока Суторине у оквиру Програма мониторинга животне средине Црне Горе. У оба периода мјерења водоток Суторине је био веома загађен органским загађењем и прелази изван АЗ класе квалитета што је од изузетне опасности на квалитет муља у Игаљском заливу који се користи у балнеолошке сврхе. Морају се учинити значајне мјере на спријечавању загађивања овог водотока који очигледно представља колектор отпадних вода за насеља у његовој околини. Подаци добијени у 2010. години показују даљи тренд повећања загађења, како органског, тако и тешким металима. Посебно је забрињавајуће повећање микробиолошког загађења ријеке Суторине што је утицај антропогеног фактора и одраз великог броја упојних септичких јама на овом потезу. Овај проблем ни до данас није ријешен.

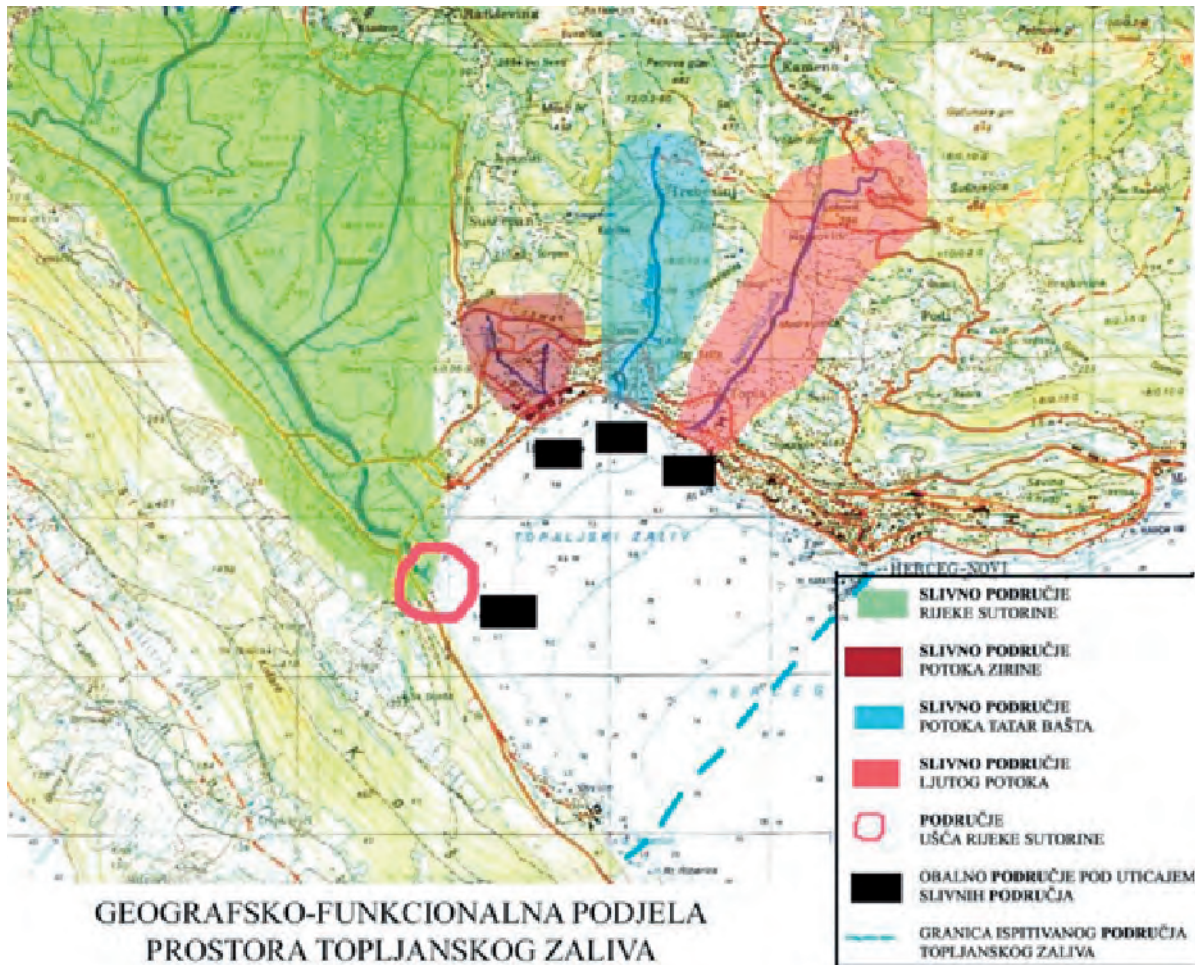
У студији *Катастар расутих загађивача Топлањског залива* др Љубомира Радојичића, посебан акценат је стављен на загађење сливног подручја ријеке Суторине са њеним притокама, као и потока Зирине, Татар башта и Љутог потока који се сви уливају у Топљански залив. Студија је анализирао загађење настало антропогеним утицајем, неуређеним системом фекалне канализације у посматраном подручју. Према доктору Радојичићу западни дио Топљанског залива представља најкритичније подручје загађивања мора у Бокоторском заливу. Отпадне воде су највећи проблем загађивања мора у овом дијелу залива. Оне нарушавају висок квалитет мора који се захтијева за здравствено-рекреативне сврхе. Од Њивица до Топле постоји више подморских канализационих испуста од којих ниједан не задовољава нити санитарно-техничке нити естетске вриједности. Што је најважније дужина и дубина ових испуста не задовољава санитарно-техничке стандарде, чиме је угрожен приобални појас, што има најнепосреднијег утицаја на квалитет животне средине у овом простору. Други проблем је да насеље Њивице као и насеља дуж ријеке Суторине нијесу повезана на главни канализациони колектор. Септичке јаме које се користе нијесу у складу са прописима (непропусне) што нарочито важи за насеље дуж ријеке Суторине, које своје јаме празне директним испуштањем у ријеку.

То се исто дешава са насељима дуж притока Суторине (Тртор и Пресјека) као и насељима дуж потока Татар башта, Љутог потока и потока Зирине, који се улива на плажу Института „Др Симо Милошевић“ у Игалу.

У сливу ријеке Суторине имамо велики број притока од којих су најзначајније Пресјека и Тртор. Пресјека долази из правца села Мојдежа док Тртор долази са подручја села Ратишевина. Ови потоци такође имају своје притоке (Рашки поток и др.) гдје се налази више насеља са новоизграђеним кућама. Потребно је напоменути да се ова насеља налазе на крашком терену, да нијесу обухваћена канализационом мрежом, тако да њихове отпадне воде имају врло велики коефицијент инфилтрације (вријеме задржавања воде у подземљу је врло кратко) па сва загађена вода врло брзо доспијева у водене ресурсе свих потока и тиме у ријеку Суторину.

Осим ових значајних притока у ријеку Суторину се улива више других потока као што су: Лучића поток, Јаруга, Столовац, Грађа, Завидрак, Лукановић поток, Борошевина Зајасење. Сва насеља која се налазе у зони ових потока отпадне воде сакупљају у септичке јаме које су свепропусне па се отпадне воде процјеђују директно у подземље, односно водотокове и даље у обално море. Овај слив ријеке Суторине као и сама ријека имају значајну улогу у формирању локалних слатких вода. Међутим, у сушном љетњем периоду ови локални водени ресурси, а најчешће и ријека Суторина углавном пресуше. Изградњом великог броја кућа у овој зони промијенила се и сливна површина па сада коритима ових потока и ријеке Суторине у сушном периоду тече само загађена вода настала у овим урбаним цјелинама.

Географско-функционална подјела простора Топљанског залива

Извор: ОХН

Поток Зирине купи воду из слива Мојдешког пута до Јадранске магистрале а подземно је канализан од улице испод Игаљске петље па до мора. У галерији непосредно испред Института у њега се улива један мањи поток. Дуж цијелог тока овога потока у њега су прикључене цијеви фекалне и кишне канализације. У овом потоку су постављене, непосредно прије ушћа у море испод моста код плаже Института „Др Симо Милошевић“, двије жељезне цијеви промјера 400 mm које служе као алтернативни канализациони прелив када пумпе не раде, најчешће услед нестанка струје. Премда у простору Игала испод магистрале постоји градска канализација на више мјеста на цијеви атмосферске канализације прикопчана је фекална канализација. Мимо ових прикључака у овај поток су, судећи по његовом садржају прикључени преливи септичких јама породичних стамбених зграда изнад магистрале што овај поток чини највећом опасношћу за опстанак здравственог туризма у Игалу.

Поток Татар башта има ушће код хотела „Игало“. Његово корито је избетонирано. Средња висинска разлика овога потока је 230 m. У свом средњем току, узводно од хотела „Игало“ па према изворишту поток је реципијент фекалних и употребљених вода насеља које му гравитирају.

Љути поток је најзначајнији водоносник на подручју Топле. Утицаји из виших стамбених зона Топле преносе се коритом Љутог потока. Овај поток је значајан преносилац отпадних вода и највећи проблем и код овог потока представља што су дуж његовог корита прикључени изливи фекалне канализације из индивидуалних објеката. Љути поток је такође бујични, корито му је регулисано великом дужином. Његова средња висинска разлика износи 690 m.

ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ

Регија Боке Которске и сливно подручју је подручје с највећом количином падавина у Европи, али у овом подручју нема довољно вода које се могу користити за водоснабдијевање јер се изворишта налазе испод нивоа мора. Случај салинизације изворишта везан је за прекомјерну експлоатацију извора. У наредном периоду потребно је утврдити повезаност између падавина, акумулације у подземљу и ефекта заслањивања изворишта у Бококоторском заливу.

Неопходно је поменути два издашнија издана која омогућују бар минимално љетње снабдијевање водом становништва, а то су Опачица у Кутском пољу и Ловац у Мојдежу. Водоресурс посебног значаја су изворишта минералне воде, посебно извориште Слатина које снабдијева Институт за физикалну медицину и рехабилитацију „Др Симо Милошевић“ у Игалу довољним количинама за разноврсне терапеутске сврхе.

У периоду од 1979–1982. године, након катастрофалног земљотреса на црногорском приморју (15.04.1979. године), урађене су сеизмогеолошке подлоге за сва урбана подручја на територији Црне Горе као и бројна детаљна хидрогеолошка истраживања за различите потребе, чији су резултати синтетизовани у фондовским материјалима Геолошког завода и објављеним радовима, од којих се дио односи и на обално подручје. Рађена су испитивања хемизма подземних и изданих вода Опачице, Слатине, квалитет изворишта Ловац, Поткоп и Поткучје у Мојдежу. Испитивања су првенствено рађена за потребе утврђивања водних резерви, а не за дефинисање степена и врсте антропогеног загађења вода.

Такође су вршена и бушења водоистражних бунара у Суторинском пољу у током 2003. и 2004. године. Циљ истраживања је био изналажење нових количина воде за пиће те је поред хемијског састава воде рађено и испитивање загађења исте. Уочено је повећање органских загађења на пар истражних бушотина. Воде карстне издани у обалном подручју су калцијум-хидрокарбонатног типа, ниско до средње тврде воде погодне за воду за пиће (Опачица), осим изворишта која се у контактної зони заслањују или се заслањују након црпљења (Слатина – Њивице).

Каптажа минералне воде на Њивичком путу окружена новоизграђеним кућама са септичким јамама

Извор: ОХН

Извориште у Суторинском пољу значајно је и са аспекта снабдијевања водом зоне око Института „Др Симо Милошевић“ у Игалу, који је од изузетног значаја за здравствени туризам Црне Горе. Доктор Радојичић у својој студији наводи да је појава минералних вода Игала везана за дубље дотоке дуж расједа кроз Суторинску долину.

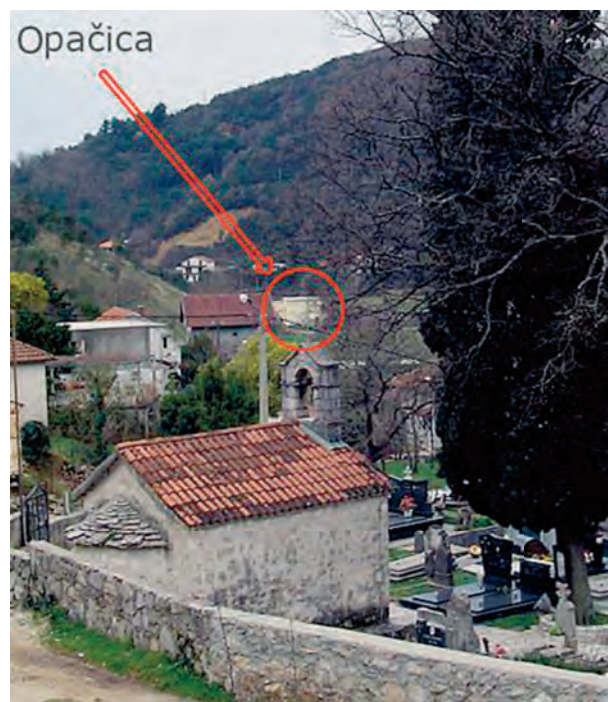
Минералне воде извиру на неколико мјеста. Оне се јављају дуж десне обале ријеке Суторина, близу њеног ушћа, односно у правцу Њивица. Извори истичу тако да слиједе тектонску линију расједа која иде од брда Превлака ка Суторини. На овом дијелу има четири већа и неколико мањих извора. Воде избијају на контакту нумулитског кречњака и еоценског флиша и генетски су везане за дубље слојеве кречњачких и доломитских колектора доње креде. Количине воде су знатне. На тим природним изворима укупно истиче 50–60 l/s. За сада је каптирано само најјаче врело које даје *cca* 30 литара воде у секунди. Поред садашње употребе ове воде у балнеолошке сврхе која је дала добре резултате у лијечењу одређених болести, могућа је интерна употреба ове воде, пијењем, у циљу лијечења. И минералне воде чији се извори налазе на обали залива су због повећане урбанизације угрожени. Нарочито опасност за квалитет ових вода пријети од села Жвиње које се налази изнад извора. Због карстног терена, односно његове пропустљивости, испуштање отпадних вода у пропустне септичке јаме може уништити овај значајни природни љековити ресурс.

Посебан акценат ставља се на извориште Опачица и његове зоне санитарне заштите. Ово извориште налази се на само метар од локалног асфалтног пута са интензивним саобраћајем. Сам пут нема систем за одвођење атмосферске воде од цесте, већ оне завршавају у околном земљишту. На тај начин у извориште стиже олово, тешки отровни метал који долази из издувних гасова аутомобила. У оквиру захвата зона санитарне заштите изворишта Опачица налазе се бројни објекти са упојним септичким јамама. Изградња у зони изворишта догађа се годинама без адекватног одговора надлежних инспекција. Такође у другој заштитној зони изворишта налази се и активно гробље код цркве Св. Госпође, што представља посебну опасност по инфилтрацију загађујућих органских материја и бактерија.

Извориште Опачица

Извориште Опачица
у односу на цркву Св. Госпође

Извор: ОХН

На основу природних карактеристика терена, истраживања на теренима Црне Горе, Динарида уопште, као и досадашњих истраживања обрађивача у карстним срединама, може се са одговарајућом поузданошћу констатовати да постоји брзо пропагирање загађења са хидрогеолошког слива, а посебно из непосредне околине изворишта. Ово доводи до великих ризика по здравље корисника ових вода. За свођење ризика на прихватљив ниво, неопходно је формирање санитарних зона заштите и предузимање превентивних мјера на простору са кога се извориште прихрањује.

Осим тога, потребно је дефинисати за која је изворишта неопходно, поред дезинфекције, предвидјети одговарајући додатни третман ових вода. Како код нас не постоје стандарди за ово раздвајање, препоручује се коришћење *US EPA* стандарда.

Посебна пажња мора бити посвећена дефинисању непосредних и ужих зона санитарне заштите изворишта за водоснабдијевање и зона око објекта водовода, затим зона налазишта пелоида и минералних извора. Пошто за сва изворишта укључена у водоснабдијевање нијесу урађени или су недовољно квалитетни елаборати утврђивања зона заштите, потребно је што прије ријешити тај проблем. О Игалском пелоиду ће бити више ријечи у поглављу – Квалитет животне средине акваторијума морског добра.

КВАЛИТЕТ ЗЕМЉИШТА

У посљедњих неколико деценија најважнију улогу у формирању али и деградацији земљишта има човјек. Врло важне активности које утичу на формирање тла су: озелењавање и сјеча шума, наводњавање и исушивање земљишта као и изградња хидроцентрали и вјештачких језера, а посебно наглашена урбанизација. Са свим овим активностима долази до загађења земљишта. Земљиште захваљујући својој способности самопречишћавања успјешно се, до одређене границе, бори са штетним супстанцама и онемогућава им да загађују подземне воде и уђу у ланац исхране, али је услед све већих притисака на околину та борба све тежа. Ради утврђивања степена загађења земљишта врше се периодична узорковања и анализе на присуство опасних и штетних неорганских и органских материја.

Мониторингом стања животне средине који за потребе Агенције за заштиту животне средине врши Центар за екотоксиколошка испитивања, врши се узорковање земљишта са локација које се сматрају најугроженијим као што су локација Градске депоније на Дугуњи, Савини и Суторини. Такође СЕТИ је по налогу инспекција вршио испитивања загађености земљишта на локацији Бродоградилшта Бијела у више наврата. Земљиште узето са депонија и њиховој околини на свим локацијама, обзиром да се одлаже не-селектиран и опасан отпад из домаћинства, показује висок степен загађености. Земљиште у околини депонија такође садржи значајне количине тешких метала, ПАНс и РСВс, који су посљедица паљења депонија или разношења загађења вјетром и падавинама.

Мора се истаћи да постојеће депоније комуналног отпада на приморју нису санитарне депоније, већ привремена одлагалишта мијешаног кућног и грађевинског отпада који садржи и опасни отпад из домаћинства (батерије, сијалице, разна уља, хемикалије и др). С тим у вези је и уочено значајно повећање никла и хрома на локацији депоније на Дугуњи.

Резултати анализа загађености земљишта у околини значајнијих индустријских објеката у приморском региону (Бродоградилште Бијела)

Насеље	Привредни субјекат	Тешки метали и Органокалајна једињења (преко МДК)	Органски токсиканти: ПАН, РСВ, Пестициди: О-Chlorini, карбамати, О-Ph. Пестициди (преко МДК)
Херцег-Нови	Бродоградилште Бијела	Hg, As, Cr, Ni, Cu, Zn,	ПАНс, РСВс, ОТСс !!!

Извор: Review and update of existing Environmental and Social Impact assessment report (ESIA) and EMP for Bijela Shipyard in accordance to the comprehensive analysis of transport of wastes by road and rail, 2017.

Из приказаних резултата види се да је загађење земљишта узроковано дуготрајним одлагањем индустријског отпада (грита од пјескарења бродова) и другим индустријским активностима, веома озбиљно и захтијева предузимање мјера отклањања њиховог утицаја. То посебно важи за загађивање земљишта са перзистентним органским полутантима – *POPs*, као и тешким металима и полицикличним ароматичним угљоводиницима – *PAHs* (једна од компоненти *PAHs* је бенз-а-пирен – *BaP*, директно канцерогена материја) који се тешко или никако не елиминишу из животне средине. Обзиром да се ове материје водом спирају у подземне воде и море, неопходно је осигурати локације индустријских одлагалишта опасног отпада, као и грађевинског, који може садржати опасни отпад, као и азбестни отпад, који такође може угрозити здравље људи и живог свијета на копну и мору.

Како је Јадранско бродоградилиште „Бијела“ препознато у локалним и државним планским и стратешким документима као црна еколошка тачка, Влада Црне Горе у сарадњи са Свјетском банком покренула је пројекат ремедијације тла контаминиране депоније отпадног грита у бродоградилишту „Бијела“ са намјером да се изврши „извоз отпадног грита са обавезом третмана одређене количине грита на локацији Бродоградилишта“. Предмет ремедијације односи се на сав стари отпадни грит који се налази на депоима А, Б и Ц, сав нови отпадни грит који се налази на депоима Д и Е, сав приповршински материјал у простору неуређене депоније који садржи преко 50% отпадног грита, сав отпадни грит и контаминирани површински слој који се јавља на депоима и у зони ремедијације до максималне дубине од 0,10 m, сво земљиште у простору неуређених депонија и њиховог окружења код којег концентрација нафтних угљоводоника прелази 5.000 мг/кг суве масе. Депонија контаминираног отпада грита у бродоградилишту „Бијела“ има неколико негативних утицаја на природну средину и друштвено-економско окружење. Циљ ремедијације је ограничити негативне утицаје, који су се јављали током дугогодишњег рада бродоградилишта „Бијела“.

БУКА

Пратећа карактеристика развијеног свијета је константна бука. По дефиницији, бука је сваки нежељени звук који наше чуло слуха може осјетити. У оквиру овог поглавља посебно ће бити обрађен утицај саобраћаја на градску буку. Општина Херцег Нови донијела је Рјешење о утврђивању акустичких зона у Општини Херцег Нови, маја 2013. године. Сходно овом Рјешењу, у Општини Херцег Нови одређено је 8 акустичких зона са дефинисаним граничним вриједностима од 35 до 60 дБ у зависности од зоне, као и доба дана.

Мониторинг буке почео је да се реализује на државном нивоу 2004. године и то у свим градовима Црногорског приморја. Максимални измјерени нивои буке, који се јављају у саобраћајним шпигелима, у близини градских раскрсница у дневним и ноћним терминима и у близини угоститељских објеката у насељима и на плажама, вишеструко прелазе дозвољене нивое и могу представљати опасност по здравље при дужем излагању таквим нивоима.

У Информацији о стању животне средине за 2012. годину приказани су подаци о мјерењу буке на територији Општине Херцег Нови. Мјерење нивоа буке вршено је у центру града, у интервалу дневног (*Lday*) 7–19h, вечерњег (*Levening*) 19–23h и ноћног периода (*Lnight*) 23–7h. Резултати мјерења указују да су одступања од прописаних граничних вриједности највећа током ноћног периода (од 23 до 7 часова).

Мјерење буке на плажама Црногорског приморја се спроводи од 2009. године, периодично. Мјерење врши ЈУ Институт за развој и истраживања у области заштите на раду. Резултати мјерења буке на плажама у Херцег Новом у већини случајева прелазе прописане нивое, посебно као максималне измјерене вриједности.

Мјерења буке из угоститељских објеката су вршена по налогу инспекцијских органа у Херцег Новом у ноћним условима, углавном на основу жалби грађана који живе у околини угоститељских објеката. Мјерења су вршена и за случај када се емитује и када се не емитује музика у њима. У већини случајева максимална бука далеко прелази прописане граничне нивое што значајно угрожава комфор становника у околини објеката.

КВАЛИТЕТ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ АКВАТОРИЈУМА МОРСКОГ ДОБРА

Херцегновски залив у еколошком смислу представља изразито специфичну средину. Институт за биологију мора из Котора и Завод за хидрометеорологију и сеизмологију из Подгорице прате физичко-хемијске карактеристике морске воде и седимента. Анализирају се сљедећи физичко-хемијски параметри на три нивоа дубине: површина, средина и дно и то: температура воде, провидност, суспендоване материје, фосфати, растворљиви кисеоник, засићење кисеоником, нитрати, нитрити, силикати, амонијак, ВРК₅, рН, тешки метали.

На основу ранијих истраживања на Херцегновском подручју просјечне површинске температуре крећу се кроз годину од 11,93 °С до 25,60 °С.

Салинитет и густина морске воде због утицаја слатководних доноса и честих падавина биљеже и сталне осцилације. У Херцегновском заливу су вриједности између 14,60 и 27,98. Најниже су на почетку зиме, а највише крајем лета и почетком јесени (прије почетка киша).

У септембру и октобру просјечна густина је највиша на плажама Херцегновског подручја (највјероватније је да улазна струја која уз нашу обалу доноси медитеранску воду у површинским слојевима улази директно и на Херцегновско подручје).

Концентрација кисеоника (ml/l) у мору истовремено показује провјетреност морске воде, али и продукцију биљног планктона (фитопланктон) при којој долази до ослобађања кисеоника. Како се продукција не може одвијати без присуства хранљивих соли у мору, вриједност кисеоника морске воде индиректно показује и присуство хранљивих соли које у највећој мјери стижу у приобално море канализационим доносима с копна. Просјечне количине кисеоника у Херцегновском заливу крећу се између 5,00 и 7,49 ml/l, што показује добру провјетреност и високу продукцију, обзиром да се у Јадрану ове вриједности обично крећу око 6 ml/l. Најнижа концентрација измјерена је на површини у септембру мјесецу и износи 6,10 mg/l а највећа 10,38 mg/l на површини у априлу.

Засићење кисеоником је веома високо у цијелом заливу и прилично уједначено обзиром на високу продукцију. Вриједности се крећу између 95,8 и 162,63 (што је посљедица интензивне фотосинтетске активности, али и метеоролошких фактора (вјетар, струја). Постотак засићења кисеоника се креће од 80,76% у новембру мјесецу на 20 m дубине до 120% на 20 m у јулу. Најмања провидност износи 4 m у октобру а највећа 14,5 m у августу. Средња вриједност засићеног кисеоника у 2015. износила је 85,53%. Салинитет се кретао од 28,3% (што је и минимална вриједност измјерена на површини у априлу мјесецу) до 37,90% (што је максимална вриједност измјерена на дубини од 20 и 40 m у октобру). Боја морске воде, креће се од плаве до зеленкасте, а затим, без обзира на годишње доба, за вријеме јаких киша иде и до жуто-смеђе. Боја морске воде у Херцегновском заливу од тамно плавозелене (III-VI) до мрке (XXI), по *Форел-Ухлеовој скали*. Провидност мора највиша је у спољашњем – Херцегновском заливу. Како и провидност и боја мора између осталог зависе и од количине распршених чврстих честица у води, у подручјима са високом продукцијом и приливом слатке воде, као што је Которски залив (нарочито његови ивични дјелови), оваква расподјела провидности сасвим је очекивана. Пливајући чврсти отпад је риједак и само се понекад јављају отпаци уз саму обалу (папир, најлон кесе, комади стиропора или кроз лето откинути комади морских цвјетница). Трагови масноће на површини се најчешће јављају спорадично у појединим дјеловима Херцегновског залива. Већа засићења морске воде кисеоником, која су на површини мора између 95,08% и 162,65% засићености, указују на високу продукцију фитопланктона у Бокоторском заливу, што је обзиром на положај залива и јак утицај копна потпуно разумљиво.

КВАЛИТЕТ МОРСКЕ ВОДЕ НА ПЛАЗАМА

Вишегодишња истраживања квалитета приобалног мора на најпосјећенијим плажама Црногорског приморја врше се од 1995. године, и то претежно кроз сезону купања. То је са аспекта загађења и најоптерећенији период године у току којег се у приобално плитко море изливају вишеструко повећане количине органског отпада. Као бактериолошки параметри којима се пратио и изражавао ниво загађења су хетеротрофне бактерије и бактерије индикатори фекалног загађе-

на, којима се одређивала категорија вода за купање. Као индикатори фекалног загађења годинама су рађени укупни и фекални колиформи а у новије вријеме као параметри који се прате су и *E.coli* и фекалне стрептококе.

У Херцеговском заливу је констатована периодично виша концентрација бактерија те квалитет воде у том периоду није оцјењен као прва категорија, најчешће на плажи Института Игало, али да су вриједности повремено више и на другим наведеним локацијама.

Број становника љети се на приобаљу Општине Херцег Нови повећа за око 5–7 пута, што сигурно оптерећује приобално море. Додатни проблем је висока температура мора, мирно вријеме без вјетра и циркулације воде и вишеструко повећање количине органског отпада услед просјечно 3–5 пута повећаног броја становника уз обалу.

Квалитет морске воде на херцеговским плажама увелико зависи од броја и дистрибуције канализационих испуста у море, као и великог броја септичких јама које се и даље користе, а њихово пражњење се не врши у складу са законским обавезама корисника. На тим потезима уочено је нерегулисано коришћење одвода атмосферске канализације са већим број нелегалних прикључака фекалне канализације.

Тек са спровођењем пројекта изградње новог примарног канализационог колектора, те повећањем секундарне и терцијалне канализационе мреже, као и строгом примјеном законских одредби и забране коришћења септичких јама гдје постоји колектор, може се очекивати да се стање херцеговских плажа побољша.

АНАЛИЗА СТАЊА ОБАЛНОГ ПОЈАСА И ПЛАЖА

У посљедњих неколико деценија у свјету је све израженија ерозија морских обала и плажа. Од 90-тих година само 10% свјетских плажа расте, док чак 70% биљежи смањење¹²⁶ услед ерозије, што уз глобално загријавање и повећање нивоа мора може имати само негативне утицаје у будућности. Осим природних фактора на повећани интензитет ерозије обала и плажа су веома значајно утицале људске активности у приобаљу. Како плаже представљају један од најзначајнијих природних ресурса туристичких земаља, заштита обала и плажа је постала једна од најзначајнијих области у поморском инжењерству. Да би се утврдио степен угрожености појединих плажа, неопходно је вршити систематска мјерења и осматрања кроз реализацију пројекта мониторинга плажа.

Један од значајнијих конфликта у животној средини на територији Општине Херцег Нови је питање плажа и то са више аспеката, као што су природно прихрањивање плажа, ерозија, вјештачко прихрањивање плажа насипањем материјала, одабир материјала за насипање, али и бетонирање плажа. Сви ови елементи утичу на изглед обалне линије Херцег Новог, али и на подморје херцеговског залива.

Некадашњи изглед Игала, за који се некада користио и назив „Жало“, као и слике из периода од прије 100 година недвосмислено указују на неумитан губитак плажа. Слична ситуација је и на цијелој Херцеговској обали, с тим да је Игало, због специфичног састава земљишта, Суторинског поља у залеђу и ријеке Суторине која је уз обиље мањих потока била главни природни прихрањивач игалских плажа, али и изразито плитког мора у овом дијелу Топласког залива, посебно угрожено и сви елементи природне ерозије и антропогеног утицаја су највидљивији.

Уобичајено, природно прихрањивање плажа врши се са копна и то наносима пијеска и шљунка који до плажа и мора долазе путем ријека и потока. Изразитом урбанизацијом посебно приобалног појаса у посљедњих 50-так година, као и непланском градњом, долази до пресијецања, канализања и затварања корита ријека и потока што онемогућава природно прихрањивање. Такође природна појава губитка плажа је услед ерозије која настаје дјеловањем мора и спирањем наноса са плажа у море. Са друге стране, морски таласи уједно врше и прихрањивање плажа носећи материјал у зависности од морских струја и годишњег доба.

Питање очувања плажа је постало посебно актуелно посљедњих деценија са изразитим притиском туристичке привреде и потребе обезбјеђења адекватних плажних капацитета који ће

¹²⁶ Eric C. F. Bird, *Beach Management (Coastal Morphology and Research)*.

задовољити потребе све већег броја туриста. Како је природно прихрањивање плажа све мање присутно услед урбанизације приобалног појаса и прекидања водних токова који су допремали природни материјал на плаже, све се више прибјегава вјештачком прихрањивању. Овакав начин прихрањивања је упитан из више разлога. Првенствено, прихрањивање се најчешће врши са копна директно на локацијама самих плажа без адекватних студија о морским струјама и дјеловања мора на тим локацијама што често има за посљедицу врло краткотрајне ефекте, јер море спере већи дио материјала. Други, врло важан разлог је избор самог материјала којим се врши насипање плажа. Врло често је то материјал из разних ископа, шљунак са остацима земље који за посљедицу имају значајно замућење мора на тим локацијама, или је у питању шљунак и пијесак који својом гранулацијом не одговарају морским плажама.

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Комунални отпад је отпад настао у домаћинствима или отпад који је настао приликом обављања дјелатности који је по својствима сличан отпаду насталом у домаћинствима. Главни извори комуналног отпада су: домаћинства и комерцијалне, индустријске и институционалне дјелатности које производе отпад који је по свом саставу сличан отпаду из домаћинства. Поред ова два главна извора отпада постоје и други извори производње комуналног отпада као што су отпад из башта и паркова, отпад са тржница, остаци од чишћења улица, муљ из септичких јама, отпад који настаје приликом чишћења канализације, кабасти отпад.

Одлуком о одржавању чистоће (*Службени лист Црне Горе – општински прописи*, бр. 18/06, 37/11, 17/15) послови одржавања чистоће на јавним површинама које припадају Општини повјерени су предузећу „Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови. Процент покривености услугом сакупљања комуналног отпада у Општини Херцег Нови је у 2015. години 86,34% (100% у урбаном дијелу општине и 34,30% у руралном дијелу општине). Подаци „Чистоћа“ д.о.о. за 2015. годину показују да је у тој години укупно сакупљено 18.238,20 тона отпада, од чега мијешаног комуналног отпада 15.841,40 тона. Податак је добијен на основу редовног мјерења, јер се сваки камион вага на колској ваги у Рециклажном центру у Мељинама.

Са друге стране сакупљање зеленог и грађевинског отпада је у надлежности „Комунално-стамбено“ д.о.о. а сакупљене количине зеленог и грађевинског отпада се не вагају, те нема прецизних података о количини. На основу праксе и дневног броја тура сакупљеног отпада, те просјечне запремине приказан је податак за количине зеленог отпада у 2015. години и износи 4.897 m³, што уз фактор конверзије¹²⁷ од 0,35 износи 1.714 mg.

Сакупљени отпад (Mg)	2013	2014	2015
Мијешани комунални отпад	16.838,20	16.693,90	18.238,20
Зелени отпад ¹²⁸	-	-	1.714
Укупно			19.952,20

Изградњом и стављањем у функцију Погона за рециклажу чврстог комуналног отпада у јуну 2012. године наставља се пројекат који се реализује на нивоу Општине Херцег Нови од 2006. године, а који је дефинисан кроз пројекат смањења отпада на извору, односно пројекат сепаратног одлагања отпада. У Општини Херцег Нови од 2006. године постоји систем сепаратног сакупљања отпада: пластика, папир, картон и алуминијумска амбалажа, који се одлаже у посебним контејнерима на јавним површинама. Овај отпад се допрема камионима до Рециклажног

¹²⁷ Извор Агенција за статистику БиХ, Одређивање тежине отпада, ISSN 1840-1074.

¹²⁸ Процјењена количина на бази броја одвезених тура.

центра у Мељинама гдје се врши, балирање, пресовање итд. чиме се добијају секундарне сировине спремне за даљи транспорт према онима који откупљују такве производе. Такође, на истој локацији је и Рециклажно двориште где грађани могу, 24 часа на дан, сами да донесу отпад. Општи комунални отпад (онај који није селектован) сакупљен на територији Општине Херцег Нови допрема се у Рециклажни центар Мељине, затим се врши његово вагање, одвајање фракција за рециклирање путем посебног постројења за обраду отпада – сортирнице и дијела отпада гдје се преко трансфер сатнице транспортује теретним камионима на привремено складиште комуналног отпада „Тисове греде“. У оквиру Рециклажног центра у Мељинама којим управља Чистоћа д.о.о. Херцег Нови, налази се посебан дио – трансфер-станица у којем се врши претовар комуналног отпада. Обзиром да је трансфер станица саставни дио комплетног Рециклажног центра у којем су и постројење за обраду отпада и рециклажно двориште, овим је систем комплетно заокружен и међусобно повезан.

Општина Херцег Нови је у 2015. години остварила степен рециклаже од 9,43% од укупно потенцијалних рециклабила, те спада у једну од водећих општина по том питању у Црној Гори, иако је степен рециклаже знатно испод циљних вриједности дефинисаних ранијим државним Планом управљања отпадом за 2012. годину (22% метал, 22,5% пластична амбалажа, 50% стакло, 52% папир и картон).

Сав остали комунални отпад се након селекције одвози и одлаже на Привремено складиште комуналног отпада „Тисове греде“ до изградње нове санитарне депоније која је планирана на локацији „Дубоки До“. Локација „Дубоки До“ је одабрана првенствено захваљујући расположивом простору, повољном облику простора и великим удаљеностима од насеља и свих осталих објеката који би могли доћи у колизију са депонијом. Локација се налази ван урбаног, пољопривредног, индустријског и туристичког подручја и ван заштићене зоне за водоснабдијевање. Локација се налази око 40 m западно од регионалног пута Херцег Нови – Убли – Црквице, на 18 km удаљености од Мељина. На том мјесту се налази природно оформљена удолина (природна депресија) приближно кружног облика, пречника при врху око 300 до 350 m, дубине око 50 m, са малим доцем на заравњеном дну. Сама градња предвиђена је у двије фазе. У I Фази ће се изградити комплекс санитарне депоније, а у II Фази ће се завршити прекривање отпада, односно затварање депоније и привођење коначној намјени простора – шума. Дакле након затварања депонија ће постати уређен дио животне средине. Планирано вријеме коришћења депоније је 20 година, а након њеног затварања, мора се спроводити мониторинг и чување 30 година (прописано урађеним Елаборатом процјене утицаја). За реализацију овог пројекта урађена је сва планска и техничка документација, а одобрење за градњу је у процедури.

Постојеће стање управљања отпадом у Херцег Новом је у односу на непосредно окружење релативно задовољавајуће, али са аспекта животне средине неодрживо. Неопходност дефинисања крајњег збрињавања комуналног отпада је од примарног значаја. Постојеће одлагалиште првременог карактера мора у овом планском периоду да буде затворено и извршена квалитетна ремедијација тла, како би се обезбједио најмањи могући утицај на животну средину. Упоредо са овим неопходно је отпочети са радовима и изградити нову санитарну депонију која ће бити направљена у складу са домаћим и ЕУ стандардима. Будућа санитарна депонија мора имати ИППЦ дозволу, као и константан мониторинг ваздуха, земљишта и депонијског одцједка.

ПОСЕБНО УГРОЖЕНА ПОДРУЧЈА

На основу анализа сегмената животне средине приказаних у претходним поглављима могу се одредити посебно угрожена подручја Општине Херцег Нови, са аспекта загађења и/или прекомјерне експлоатације.

Ријека Суторина

Из приказаних података и анализа јасно се види да је водоток Суторина веома загађен органским загађењем и прелази изван А3 класе квалитета што је од изузетне опасности на квалитет муља у Игаљском заливу који се користи у балнеолошке сврхе. Морају се учинити значајне мје-

ре на спријечавању загађивања овог водотока који очигледно представља колектор отпадних вода насеља у његовој околини. Подаци добијени у 2010. години показују даљи тренд повећања загађења, како органског, тако и тешким металима. Корито ријеке Суторине се у мјесецима ниског водостаја користи и као дивље одлагалиште грађевинског и комуналног отпада, а посебну забринутост ствара насипање терена у непосредној близини водотока, те стварање нових грађевинских зона без претходне регулације корита ријеке. У периодима високог водостаја, као и све чешћих поплава, велике количине земље, шута и отпада завршава у ушћу ријеке Суторине којем се континуирано смањује дубина, а наноси разних врста отпада остају на дну због недовољне циркулације воде у том дијелу залива.

Водоизвориште Опачица

Прекомјерна урбанизација у непосредној околини водоизворшта Опачица у дугом временском периоду без санкционисања надлежних органа изазвала је велики ризик по квалитет воде за пиће којом се са овог изворишта снабдијева већи дио херцеговске Ривијере. Како на овом захвату нема уређеног система сакупљања фекалних вода, истраживања су показала да су стамбени објекти у овој зони најчешће опремљени септичким јамама, а динамика пријављених пражњења ових септичких јама, само у акцидентним ситуацијама, наводи на недвојбен закључак да се ради о водопрпусним, упојним септичким јамама. Чињеница да се у другој зони заштите налази гробље које је још увијек активно, додатно усложњава ситуацију угрожености водоизворишта, односно подземне акумулације Опачица.

Постојећа Одлука о одређивању зона санитарне заштите изворишта Опачица није предупредила настанак нових конфликта у простору, али није ни сагледала алармантну постојећу ситуацију. Ради заштите изворишта неопходно је планирати изградњу канализационог колектора Зеленике, Кутског поља, као и хитно рјешавање постојећих септичких јама.

Комплекс Јадранског бродоградилшта „Бијела“

Услед вишедеценијских активности на бродо-ремонту у бродоградилшту „Бијела“ анализе воде, земљишта, седимента, показују континуирано високо загађење у непосредној близини локације, али и продужено негативно дејство на марикултуру залива. Депоније отпадног грита – опасног отпада, иако тренутно ограђене, производе негативно дјеловање на околни простор. Посебно је високо загађење воде у непосредној околини бродоградилшта „Бијела“ које су загађене тешким металима и органским загађењем. Узорковање и анализа воде из Бијеле показале су садржај живе у концентрацији која је по том параметру сврстава у А2 класу квалитета вода. Садржај органкалних једињења (ТБТ) у води из Бродоградилшта Бијела кретао се укупно до 0,000025 mg/l–0,025 µg/l. Поред високог садржаја ТМ, ПАНs и РСВs, утврђене су и повећане концентрације NO₂, NH₄, PO₄ и минералних уља, које указују на збирни ефекат загађености из индустријских и комуналних извора као и пловила и других активности на мору. Загађени седименти су трајан извор загађивања морске воде и један од главних узрока акумулације токсиканата од стране биоиндикатора – шкољки, риба, ракова и других биолошких организама, као битан фактор за одражавање биолошких заједница, а који утичу и на здравље људи њиховим конзумирањем. Такође треба истаћи да седимент мигрира при таласању вода, струјањем мора (око 3,5m/s) као и проласком бродова, тако да се загађење лако шири по акваторијуму. Посебно је важна биоаккумуляција од стране шкољки на узгајалиштима у околини „хот спот“ локације Бродоградилшта Бијела.

Привремено складиште комуналног отпада Тисове греде

Привремено одлагалиште комуналног отпада Тисове греде је суштински дугогодишње нерегулисано одлагалиште комуналног отпада. Испитивања на самој локацији су рађена у претходним периодима од стране Центра за екотоксиколошка испитивања у програму мониторинга ваздуха и земљишта. Анализе су показале високе концентрације загађења, значајне количине тешких метала, ПАНs и РСВs, који су посљедица паљења депонија или разношења загађења вјетром и падавинама, што је и за очекивати обзиром на намјену и начин коришћења простора. У процесу

планирања нове санитарне депоније која би требала да буде у непосредној близини постојеће локације, вршена су хидрогеолошка испитивања бојом која нису показала директну повезаност локације одлагалишта отпада са Морињским заливом, иако је уврежено мишљење да ово одлагалиште директно загађује залив. Недовољни подаци о испитивањима на предметној локацији никако не умањују значај утицаја исте на животну средину. Како се у дугогодишњем периоду ова локација користила за одлагање свих врста отпада, неопходно је прије одлуке о начињу њене санације и рекултивације извршити детаљно узорковање и испитивање садржаја свих полутаната, као и утицаје на животну средину.

Морска обала Општине Херцег Нови и Топљански залив

Интензивна урбанизација општине посебно концентрисана у обалном подручју, односно дијеловима општине који гравитирају обалном подручју, донијела је са собом низ конфликта у простору. Једна од основних посљедица убрзане, често и непланске урбанизације је притисак на простор и на инфраструктуру која је најчешће недовољно развијена. За посљедицу имамо загађења земљишта, ваздуха, вода и загађење буком. Овај појас херцеговске општине је и најнасељенији сталним становништвом, али трпи највећи притисак током љетње туристичке сезоне. У тим периодима су и најчешће акцидентне ситуације, пикови загађења, која поред осталих загађења предњачи загађење буком, како од саобраћаја, још више од емитовања музике путем акустичних уређаја у вриједностима које далеко превазилазе законом дефинисане границе. Једна од специфичности овог појаса јесте и „бетонизација“ морске обале, јер се у пракси све више превазилази концепт пјешчаних/шљунковитих плажа и прелази на бетонске плаже, што чини додатно оптерећење на постојећи простор, одузимање од акваторијума, те угрожавање биљног и животињског екосистема мора. Уз нелегално коришћење водотока у височијим периурбаним и урбаним зонама, корита водотока који се користе као испусти фекалне канализације, али и дивља одлагалишта комуналног, грађевинског и осталог отпада, у периодима великих падавина, сво наведено загађење долази до мора, односно залива. Како је Херцег Новски залив релативно плитак (25,5 m средње), посебно Топљански залив (испод 7 m), смањена је циркулација воде и способност самопречишћавања, а имајући у виду да још увијек постоји велики број септичких јама и у зонама гдје постоји канализациони колектор (које су на основу истраживања суштински упојне септичке јаме), долази до загађења морске воде, посебно микробиолошког. Велики притисак на ово подручје, као и концентрација загађења свих сегмената животне средине сезонског карактера, али у континуираном дјеловању, опредјелили су да ова зона морске обале и мора, посебно Топљанског залива, добије ознаку посебно угроженог подручја.

СВОТ АНАЛИЗА (ЖИВОТНА СРЕДИНА)

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> Велика инсолација – предуслов имплементације соларних колектора; Колектор и погон за третман отпадних вода; Рециклажно двориште; Одређена локација и завршен пројекат будуће депоније „Дубоки До“; Висока свијест становништва о потребама заштите животне средине; Разноврсна флора и фауна; Парк природе „Орјен“. 	<ul style="list-style-type: none"> Непостојање енергетског менаџмента Општине Херцег Нови, ЛЕП-а и Програма побољшања ЕЕ; Недостатак свијести и знања о економским бенефитима инвестиције у ЕЕ и ОИЕ повећава конкретност/смањује трошкове; Сезонски карактер потрошње енергената; Саобраћај кроз уско градско језгро; Непостојање простора за складиштење и дистрибуцију биомасе; Знатан број септичких јама; Недовољна заштита осјетљивих локалитета; Нестручност у успостављању енергетског менаџмента града и неадекватно планирање буџета за спровођење мјера ЕЕ и употребу ОИЕ.

МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ (у развоју):
<ul style="list-style-type: none"> • Значајан удио топлотног конзума може се задовољити употребом сунчеве енергије; • Употребом пасивне архитектуре и мјера ЕЕ у Херцег Новом стамбени простори могу да се приближе нултој енергетској потрошњи; • Употреба алтернативних превозних средстава пјешака за вертикално савладавање простора: коси лифтови и панорамски лифтови, успињаче, значајно би смањили потребу за коришћењем аутомобила у градском језгру; • Бициклически саобраћај дуж херцеговске ривијере; • Развијен поморски саобраћај током туристичке сезоне би значајно смањео употребу аутомобила (смањео емисије гасова, гужве и повећао ЕЕ); • Рециклажа коришћеног биљног уља за добијање обновљивог био-горива; • Пролазак магистралног гасовода кроз територију Општине Херцег Нови би отворило могућност употребе овог енергента и створило предуслов за високоефикасну когенерацију; • ЈПП у третману отпада и ОИЕ; • Потенцијал вјетроенергије на подручју Општине Херцег Нови. 	<ul style="list-style-type: none"> • „Будванизација“ Херцег Новог. Развој града по мјери инвеститора, лоби; • Проблем транзитног саобраћаја; • Претежно ослањање на необновљиве енергетске изворе; • Глобално загађење.

ЗАКЉУЧАК

На основу анализираних података можемо закључити да је у Општини Херцег Нови стање задовољавајуће осим у дијелу бившег бродоградилоништва у Бијелој. Квалитет ваздуха и морске воде има израженију сезоналност услед прилива великог броја возила и туриста током лјетње туристичке сезоне. Значајан број сејачких јама и одбијање домаћинстава да се прикључе на канализациону мрежу су проблеми које хитно треба да се рјешавају због пријетње по људско здравље услед микробиолошког онечишћења. Ово је велики проблем у дијелу ријеке Сушорина и водоизвориштва Ојачица. Израдња и довршење пројекта за пречишћавање вода у мноштво рјешавајући проблем канализације, а скоро израдња дејоније „Дубоки До“ омогућиће оптималније управљање отпадом. Израдњом нове дејоније ријешит се и проблем привременог одлагања комуналног отпада Тисове преде. Потребно је максимално ангажовати капацитете рециклажног центра у Мељинама и подстићи привредна предузетства и домаћинства да појачају активност усмјерене на селекцију отпада. Треба радити на успостављању енергетских сертификата објеката и уштеди обновљивих извора енергије, нарочито соларне. Еколошки видови локалног саобраћаја, укључујући и поморски, морају бити укључени у планове урбане мобилности и хитно треба радити на измјештању транзитног саобраћаја из урбаног дијела града. Велика количина загађених часатица у ваздуху, из издувних гасова, забиљежена је управо у зонама града са најосетљивијим дијелом популације. Како је локална економија оријентисана на туризам, треба радити на развоју нискокарбонских видова туризма и сирјечити онај инвеститорски лоби који је суворан принципима одрживости и заштити животне средине.

7.1.15.1. Парк природе „Орјен“

Иницијатива за заштиту планинског масива Орјена датира још из 1965. године. Представници три Републике (БиХ, Хрватска и Црна Гора) тадашње Југославије су подручје површине од око 300.000 ha предложили за заштиту и то као Национални парк. Читав посао је стопиран 1968. године, све до 1978. године, када је основан нови Иницијативни одбор у Херцег Новом, састављен од представника заинтересованих општина из три Републике и одређеног броја привредних субјеката ОУР-а. Пројекат није до краја реализован.

Приликом припреме предлога граница новог Парка водило се рачуна да се обухвате све значајније природне, културне и друге вриједности и да се парком прогласи најзначајнији дио масива Орјена као цјелине. Подручје је захватало водене акумулације, споменике културе, изворе, пећине, шкрапе, вртаче и друге природне вриједности. Територија није била пуно насељена, што је олакшавало спровођење заштите. Орјен је планиран за заштиту као парк са либералнијим режимом заштите због планираног развоја планинског туризма.

Важећи Просторни план Црне Горе до 2020. године такође предвиђа формирање новог Националног парка Орјен, поред пет постојећих (Скадарско језеро, Дурмитор, Биоградска Гора, Ловћен и Проклетије). Заштита овог природног добра треба да омогући стварање прекограничног заштићеног подручја са сусједним подручјима у БиХ и Хрватској. Ова питања се регулишу међународним споразумом (члан 27, Закона о заштити природе). Просторним планом Општине Херцег Нови до 2020. године такође је предвиђено стављање Орјена под заштиту и то као регионалног парка. Овакви паркови не постоје по важећој легислативи, па се студијом превиђа да се ово подручје заштити као парк природе. Према раније важећем Закону о заштити природе из 2008. године дефиниција регионалних паркова и паркова природе је била идентична.

У прољеће 2018. Парк природе „Орјен“ уписан је у Централни регистар заштићених подручја, чиме је учињен важан корак у вишедеценијским напорима Херцег Новог да заштити своје планинско залеђе, окосницу одрживог развоја овог краја. Наредна важна степеница пређена је у августу исте године, када је предсједник Општине Херцег Нови донио Приједлог одлуке о оснивању „Агенције за развој и заштиту Орјена – Херцег Нови“ као друштва са ограниченом одговорношћу, а са циљем управљања Парком природе „Орјен“.

ВЕГЕТАЦИЈА

Орјен је највиша планина у зони приморских Динарида (1894 m) те су на његовом вертикалном профилу развијени и бројни вегетацијски појасеви од зоне макије до појаса мунике, који досеже до највиших врхова ове планине. У научном погледу Орјен представља кључни објекат приликом изучавање флоре и вегетације Далмације и Динарида уопште те са аспекта флористичко-вегетацијских и фитогеографских специфичности овај планински масив представља једну од најзанимљивијих планина у систему јужних Динарида.

Поред изразитог фитогеографског значаја, специфичности флоре и вегетације подручја Орјена огледају се кроз присуство великог броја стеноендемичних, балканско-ендемичних и реликтних врста биљака и биљних заједница.

Посебно је интересантна заједница шума мунике (*Pinetum heldreichii*) која у Црној Гори заузима највећи простор управо на Орјену. Распрострањена је у субалпијском појасу на надморској висини од око 1450–1850 m. Испод муникених шума надовезују се, непосредно на њих, простране и добро развијене букове шуме, које су ипак на многим мјестима девастиране или чак и потпуно уништене сјечом. Такође, може се издвојити заједница медвеђе лијеске и црног граба (*Corylo colurnae – Ostryetum carpinifoliae*) која заслужује посебну заштиту јер је састављена од великог броја терцијарно-реликтних и ендемичних дрвенстих врста.

У појединим екосистемима Орјена, може се, у укупном броју виших биљака наћи чак и до 1/3 ендемичних. Ове ендемичне врсте, дају специфично обиљежје вегетацији Орјена у којој има велики број ендемичних асоцијација и виших вегетацијских јединица које су одраз готово необичних петрографско-едафских и орографских услова, те надасве климатских. Процијењени број

посјетилаца Парку природе „Орјен“ у 2018. износио је око 7.000, са осјетним растом у 2019. (преко 9.000 посјетилаца), понајвише захваљујући повећаној посјети Авантуристичком парку „Врбањ“, који је забиљежио 2.070 посјетилаца током љетње сезоне.

СНАГЕ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Очуваност природе; • Авантуристички парк; • Угоститељски објекти са домаћим производима; • Густа мрежа пјешачких и планинарских стаза; • Излетничка дестинација локалног становништва – изграђен локални бренд. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лоша инфраструктура; • Недостатак сопствених финансијских средстава за улагање и скромна економска моћ становништва у залеђу; • Недовољна активност у промоцији садржаја; • Компликовани систем ингеренција; • Неадекватна брига о културној баштини залеђа; • Смањење производње домаћих пољопривредних производа; • Управљање отпадом; • Депопулација.
ПРИЛИКЕ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none"> • Нови туристички трендови окренути ка природи и здравим стилевима живота; • Близина дубровачког аеродрома; • Идеална позиција за развој излетничког туризма из Херцег Новог, Дубровника и Требиња; • Зимски туризам нижег интензитета. 	<ul style="list-style-type: none"> • Климатске промјене; • Девастација природе и аутентичности краја; • Све јача регионална конкуренција.

ЗАКЉУЧАК

Природне вриједности Орјена су у највећој мјери очуване, са великим степенем изворности, нарочито у централном-гребенском дијелу. Авантуристички парк „Врбањ“ је одличан оквир за покрећње и одржавање значајније посјете Парку природе. Густа мрежа планинских стаза омогућава бољи избор пјешачких и планинарских стаза, и важан је дио понуде заштићених области уопште. Велика старина вредности Парка природе „Орјен“ као исходишта посјете је крајко временско трајање пута: из Херцега Новог до Врбања се стиже у садашњим, не идеалним, саобраћајним условима за свега пола сата вожње, до јужног поријетала још и прије. Туристички трендови у свијету иду на руку посјети природним заштићеним површинама, од којих се тражи предах од урбаних услова живота. Са друге стране, то може лоше утицати на животно средину услед неадекватног управљања простором, прејераном и нејерменом изградњом а већи инфраструктурни захвати, као што је изградња далековода и широких саобраћајница, моћу негативно утицати на биолошке параметре.

Климатске промјене су чињеница и њихово дјеловање поља и простор Парка природе кроз учесталост екстремних временских прилика, а прије свега топлих и сушних раздобља током којих трајно страда дио вегетације. Инфраструктура, нарочито путна, још увијек није ријешена у довољној мјери. Посејено пројектовање културне баштине може довести до трајног губитка значајног дијела прејознајливости и атрактивности понуде Парка природе „Орјен“. Ту се ради јервенствено о некадашњим кајунима у склопу са сувозидном баштином аустроугарског раздобља (колским и пјешачким путевима, те војним положајима), као и могућности губљења нематеријалне баштине која није евидентирана, а чије практиковање нестaje. Неадекватно управљање отпадом је све већи проблем збој бројније посјете Парку природе. У наредном периоду потребно је радити на томе да се негативности наведене у СВОВ анализи у доброј мјери умање а неке и анулирају активностима управљача Парком природе, у сарањи са надлежним органима и институцијама, туристичким посланицима и мјештанима. Дио недостигајућих средстава за развој и заштити Парка природе реално је очекивати и кроз јеркојраничне пројекте јер се управо код њих акценати ставља на заштити животно средине.

7.1.16. Инвестициони амбијент и потенцијал

У наредном поглављу је урађена анализа инвестиционог амбијента и потенцијала Општине Херцег Нови, као интегралног дијела инвестиционог потенцијала Црне Горе.

СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ

Страни инвеститори имају исти статус као и домаћи инвеститори. Страном инвеститору је омогућено да инвестира у било коју област индустрије и слободно преноси финансијска средства, имовину и остала добра, укључујући добит и дивиденде.

Страни инвеститор може бити страно правно или физичко лице са сједиштем у иностранству, привредно друштво у којем је учешће страног капитала веће од 25%, црногорски држављанин са пребивалиштем, односно боравиштем у иностранству дужином од годину дана и привредно друштво које је страно лице основало у Црној Гори.

Страна инвестиција се може остварити кроз:

- оснивање нове компаније (самостално или са другим инвеститорима);
- инвестирање у постојеће компаније;
- оснивање огранка стране компаније;
- куповину компаније.

Стране директне инвестиције (у даљем тексту: СДИ) не само за Црну Гору, него за многе земље представљају један од веома значајних и најзаступљенијих облика финансирања. Посебно су значајне за земље у развоју, односно транзиционе економије. Према расположивим подацима у Црној Гори нето СДИ су имале различит тренд кретања, при чему су достигле свој врхунац у 2009. години, када су износиле 1.066.496,8 €. На графику који следи се даје приказ кретања нето СДИ у периоду од 2006–2018. године:¹²⁹

Извор: МИПА

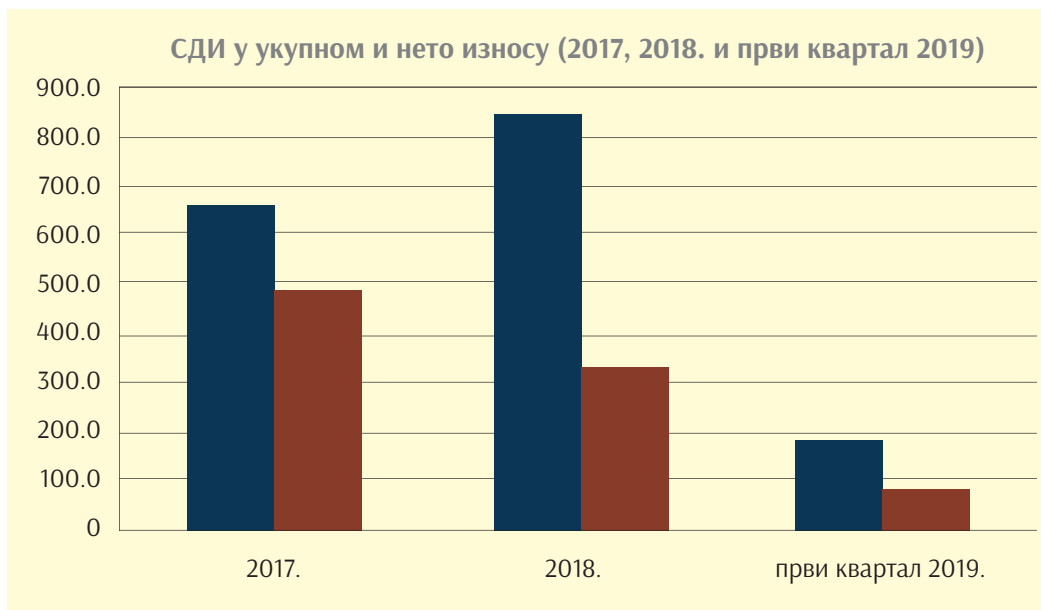
У Црној Гори, у 2018. години укупан прилив директних страних инвестиција (СДИ) износио је 843,1 милиона €, док се из земље одлило 515,5 милиона €. ¹³⁰ У упоредном периоду током 2017. године, укупан прилив је износио 659,2 милиона €.

¹²⁹ Преузето са <http://www.mipa.co.me/me/sdi-statistika/> и допуњено.

¹³⁰ Извјештај Централне банке Црне Горе.

Упоредни приказ укупних и нето СДИ за 2017, 2018. и први квартал 2019. године је дат на графику који следи:

Извор: ЦБЦГ

Према расположивим подацима,¹³¹ нето прилив СДИ у првом кварталу 2019. године износио је 82,7 милиона €, што представља повећање од 62,9% у односу на упоредни период прошле године (2018). У односу на нето прилив СДИ, укупан прилив СДИ износио је 181,8 милиона €, што чини раст од 31,3% у односу на упоредни квартал 2018. године. Приказ је дат у следећем графику:

Извор: ЦБЦГ

¹³¹ <https://senat.me/wp-content/uploads/backup/prolje%C4%87na-analiza-makroekonomija-crna-gora-2019.pdf>

Странци су у Црну Гору у 2018. години уложили 30,2% више у односу на претходну годину. Два највећа дијела односе се на улагања у црногорске компаније различитих профила 337 милиона €, те у инвестиције у виду интеркомпанијског дуга, односно улагања које не повећавају основни капитал од 300 милиона €. Посматрано процентуално, у структури укупних прилива СДИ, учешће интеркомпанијског дуга износило је 35,6%, инвестиције у компаније и банке износиле су 40% улагања, док се на улагање у некретнине односило 21,7%.

Држављани Италије, са 116,74 милиона €, највише су уложили у Црну Гору за 12 мјесеци прошле године, али скоро половину или 53,49 милиона чини покривање интеркомпанијског дуга, а 59,13 милиона € инвестиције у финансијске и друге компаније основане у нашој земљи¹³². Приказ се даје у табели која сљеди:

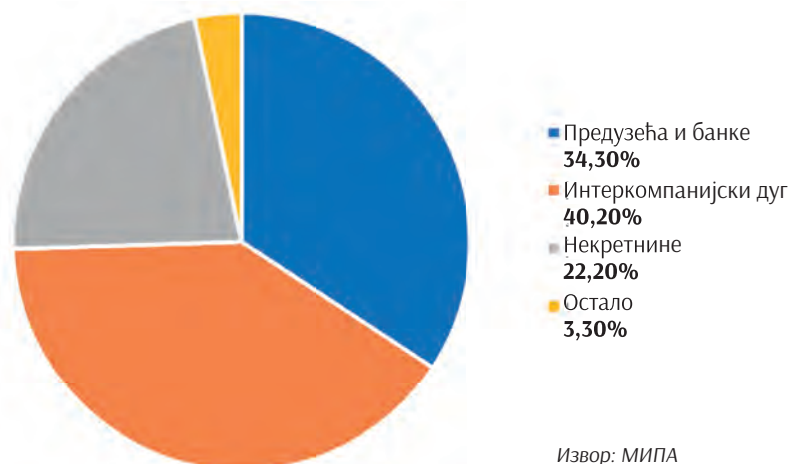
Државе из којих су дошли инвеститори и уложена средства

Држава	Италија	Руска Фед.	Србија	Мађарска	Турска
Милиона €	116,74	66,8	65,5	59,4	53,1

Извор: МИПА

Према прелиминарним подацима ЦБЦГ у периоду јануар – октобар 2019. године, нето прилив страних директних инвестиција износио је 290 милиона €, што је за 14,8% више у односу на исти период 2018. године. Укупан прилив страних директних инвестиција износио је 651,8 милиона евра (раст од 2,2%), што је резултат повећања прилива по основу интеркомпанијског дуга. У форми власничких улагања остварен је прилив од 368,5 милиона €, што чини 56,5% укупно оствареног прилива. У структури власничких улагања 223,9 милиона € односило се на инвестиције у компаније и банке (-9%), док је прилив по основу улагања у некретнине износио 144,6 милиона € (-1,9%). Прилив СДИ у форми интеркомпанијског дуга износио је 262 милиона € или 40,2% укупног прилива, што је за 17,1% више него у истом периоду претходне године. Приказ је дат у графику:

Структура укупног прилива страних директних инвестиција

Укупан одлив страних директних инвестиција у периоду јануар – октобар 2019. године износио је 361,8 милиона €, што је за 6% мање у односу на исти период 2018. године. Одлив по основу

¹³² <http://www.mipa.co.me/me/sdi-statistika/>

улагања резидената у иностранство износио је 79,8 милиона €, док су повлачења средстава не-резидената инвестираних у нашу земљу износила 282 милиона €. ¹³³

У 2019. је Централна банка Црне Горе (ЦБЦГ) први пут почела да објављује нето међународну инвестициону позицију (НМИП) Црне Горе. Према (НМИП) Црна Гора је нето дужник, јер има негативну позицију која је према прелиминарним подацима у 2018. износила минус 7,9 милијарди € (раст од 8,4%) или 169,4% БДП-а.

На крају 2018. укупна потраживања резидената према иностранству износила су 2,6 милијарди €, а обавезе су биле 10,5 милијарди €. У поређењу са крајем 2017, негативна нето међународна инвестициона позиција на крају 2018. године повећана је за 609,9 милиона €, а како је наведено то се у највећој мјери десило због раста финансијских обавеза (за 899,1 милион €), који је донекле ублажио истовремени раст финансијске имовине (за 289,2 милиона €). ¹³⁴

ИНВЕСТИЦИОНИ АМБИЈЕНТ У ЦРНОЈ ГОРИ

Економија Црне Горе се темељи на малим и средњим предузећима, која стварају више од половине БДП-а. Сектор услуга учествује са више од половине у БДП-у. Због доступних природних ресурса црногорска економија се у великој мјери ослања на туризам и енергетику, које истовремено привлаче највећу пажњу инвеститора. Расту економије највише доприносе инвестиције које су 2019. године веће за 15% у односу на 2018. годину. Економски модел раста базира се на наставку инвестиционе активности, диверзификацији домаће привреде уз јачање производње и извоза, умјереном расту приватне и државне потрошње и стабилизацији увоза.

Црна Гора, на жалост, нема значајнијих инвестиција у производњу, нове фабрике, индустрију нити у високу технологију, а има урушену металопривреду и бродоградњу. Супротно томе, остварени су одлични резултати туристичког промета, гдје постоје велике могућности за даљи развој при чему се морају ријешити бројни идентификовани проблеми и ограничења као што су недо-вољан броја смјештајних капацитета више и високе категорије, недостатак радне снаге и високо степен сезоналности.

Туризам је јако осјећљива и нејредвидива гјелатност, ња туризам не би смио бити главни а њојшво не једини сѡрајешки ѡравац развоја Црне Горе.

Глобални индекс конкурентности (*Global Competitiveness Index*) показује да се Црна Гора налази на 73. мјесту (испред су Словенија, Хрватска и Србија) од укупно 141 рангиране земље што је пад за двије позиције у односу на претходни извјештај. Посматрано из угла категорија, најбољи ранг Црна Гора је остварила у области тржишта рада (26), односно финансијског система (44). Такође, Црна Гора је 51. мјесту по динамици пословања ¹³⁵ (из нашег региона боље је рангирана само Словенија на 26. мјесту), тако да се према овом параметру Црна Гора налази далеко испред Хрватске, Мађарске, Пољске и Малте. ¹³⁶ Ово је значајно из угла инвеститора јер показује отвореност ка новим технологијама, иновативним пословним моделима и прихватањима посебних менаџерских вјештина.

Црна Гора је у *Doing Business* 2018. извјештају рангирана 8 мјеста ниже него 2017. године и налази се на 50. мјесту. Лошије рангирање не значи нужно да се пословно окружење у Црној Гори погоршало. То у ствари наглашава чињеницу да су друге земље побољшале своје пословно окружење путем значајних реформи и тиме постале конкурентније, док у Црној Гори није дошло до

¹³³ <https://www.cbcbg.me/me/publikacije/redovne-publikacije/bilten-cbcbg>

¹³⁴ http://www.gov.me/naslovna/Program_ekonomskih_reformi_Crne_Gore/

¹³⁵ Процјењује способност приватног сектора да генерише и усвоји нове технологије и нове начине организовања рада кроз пројмене, управљање ризиком, нове пословне моделе и административна правила

¹³⁶ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/competitiveness-rankings/>

побољшања ни у једној од области које се мјере у извјештају. По укупној лакоћи пословања, рангирање осталих земаља западног Балкана је сљедеће: БЈР Македонија (10), Србија (48), Албанија (63), и Босна и Херцеговина (89).¹³⁷

Према листи Регионални ризици за пословање 2019. (*Regional Risks for Doing Business 2019*) највећи ризик у Црној Гори представља појава фискалне кризе због високог јавног дуга и бојазан за неуспјех финансијског механизма и институција. Са друге стране, јако је мали ризик од пропасти државе, банкарски систем је стабилан, постоје јако мале могућности оштећења критичне инфраструктуре¹³⁸ и присутан је висок ниво заштите од сајбер-криминала што представља велику предност за развој ИТ сектора.¹³⁹

Црна Гора има потписан Споразум о узајамној промоцији и заштити инвестиција¹⁴⁰ са 24 земље: Републиком Аустријом, Републиком Словачком, Републиком Србијом, Чешком Републиком, Краљевином Данском, Финском, Катаром, Републиком Сјеверном Македонијом, Малтом, Француском, Грчком, Холандијом, Израелом, Кипром, Румунијом, Литванијом, Сједињеним Америчким Државама, Њемачком, Пољском, Шпанијом, Швајцарском Конфедерацијом, Републиком Азербејџан, Молдавијом и Уједињеним Арапским Емиратима.

Економска регулатива Црне Горе је у великој мјери усаглашена са правилима Европске уније. Званична валута је евро. Ниске пореске стопе, слободан трговински режим и пренос капитала, уз константно унапријеђиван пословни амбијент црногорску економију чине атрактивном за стране инвестиције.

Црна Гора је 2011. постала чланица Свјетске трговинске организације. Уговори о слободној трговини, које је Црна Гора потписала са Европском унијом, ЕФТА, ЦЕФТА, Руском Федерацијом, Турском и Украјином, црногорским компанијама омогућавају приступ тржишту од преко 800 милиона становника.

Црногорска економија је кроз трговинске токове, инвестиције и туризам, највише повезана са непосредним окружењем и Европском унијом. Спољнотрговинска размјена највећа је са потписницама ЦЕФТА споразума и Европском унијом. Највећи број туриста долази из Србије, Русије и Босне и Херцеговине. Инвеститорима који се одлуче да послују у Црној Гори, захваљујући потписаним билатералним споразумима, омогућен је неометан извоз производа на тржиште од преко 800 милиона људи.

Алтернативно рјешавање спорова¹⁴¹ (енгл. *Alternative dispute resolution*) су неформални поступци, односно процеси рјешавања спорова који представљају „алтернативу“ судском поступку, а који се у многим земљама уређују законом или бар уговором. Арбитража као алтернативно и економичније рјешење привредних спорова представља устаљену праксу код инвестиционих спорова. Ово доводи до повећања правне сигурности поготово када су у питању страни инвеститори јер велики број спорова у свјету се ријешују кроз арбитражу што штеди свим актерима новац и доводи до знатно бржег рјешења.

¹³⁷ https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreconomies/montenegro#DB_pi

¹³⁸ Представља имовину и услуге, систем или његов дио који је виталан за неку земљу или заједницу и неопходан за одржавање кључних друштвених функција, економског и социјалног благостања а чије оштећење или губитак води до губитка испоруке неке услуге – енергетика, саобраћај, снабдевање водом и храном, здравство, финансије и банкарски систем, телекомуникационе и информационе технологије, заштита животне средине и др.

¹³⁹ <http://reports.weforum.org/regional-risks-for-doing-business-2019/interactive-results-by-country/>

¹⁴⁰ Ови споразуми теже креирању стабилног оквира за инвестиције и боље употребе економских ресурса. Дефинишу услове инвестирања између земаља, омогућавајући слободно преношење финансијских средстава, право на суброгацију, компензацију у случају експропријације и рјешавање спорова између инвеститора и земаља, укључујући рјешавање спорова између самих земаља.

¹⁴¹ Најзаступљенији су: преговори, посредовање/медијација (медијација или концилијација), обавезна необавезујућа арбитража, медијација-арбитража (мед-арб), рана неутрална оцјена спора, мини суђење, рочисте за поравнање, приватни судија, недјеља поравнања на суду и заштитник људских права (омбудсман).

Реномирани домаћи и страни инвеститори захтијевају предвидљиво пословно окружење које подразумијева владавину права и ефикасан правосудни систем. Благовременост у рјешавању евентуалних спорова је један од битних захтјева савременог бизниса, па шира примјена арбитраже доприноси унапријеђењу пословног и инвестиционог амбијента.

Од укупног броја поступака у којима је спроведено посредовање 2016. године, споразум је постигнут у 82% случајева. Црна Гора има Закон о арбитражи од средине 2015. и Арбитражни суд при Привредној комори од децембра исте године. Арбитражни спор, према црногорском пропису, мора бити ријешен најкасније шест мјесеци од његовог покретања. Усвајање новог закона, Закона о алтернативном рјешавању спорова, ће допринијети јачој афирмацији арбитраже и унапријеђењу пословног и инвестиционог амбијента.

Закон о јавно-приватном партнерству је закон по коме ће се од средине 2020. године реализовати већина инфраструктурних и осталих друштвених пројеката за које постоји интересовање приватног сектора, а који су истовремено јавни интерес. Влада је припремала Нацрт Закона о јавно-приватном партнерству још од љета 2012. године, да би након седам година усвојила Закон, чиме је створен нови оквир за инвестициону политику у Црној Гори по моделу ЈПП уговора. Законом је предвиђено оснивање Агенције за инвестиције.¹⁴²

Овај закон у дијелу институционалног оквира, не само јавно-приватног партнерства него и у цјелокупну инвестициону политику Црне Горе, доноси цијели нови сегмент који подразумијева израду тендерске документације и анализу оправданости, односно цијелу процедуру кроз коју пролази приједлог једног пројекта до коначног усвајања. Када је ријеч о јавном интересу, анализа оправданости коју прати сваки пројекат јавно-приватног партнерства је његов важан сегмент.

Ипак, поред свих позитивних карактеристика овог закона постоји и потенцијалан проблем за локалне самоуправе, самим тим и за Општину Херцег Нови. Сви чланови Одбора и Директор Агенције за инвестиције ће бити директно номиновани од Владе, што доводи до централизације у одлучивању јер нема представника локалних самоуправа а ни учешћа чланова Скупштине Црне Горе у Управном одбору.

Црна Гора поправља ситуацију у вези управљања у јавном сектору, али владавина права, упркос реформама за усклађивање са правном тековином ЕУ, и даље заостаје за државама чланицама ЕУ што штети имиџу државе и може да одбије инвеститоре.

ИНВЕСТИЦИОНИ ПОТЕНЦИЈАЛ ХЕРЦЕГ НОВОГ

У савременом свијету, потражња за инвестицијама је велика, као и конкуренција око њих, а капитал има мноштво опција од којих покушава да „бира“ најповољније. Влада Црне Горе покушава да подстакне раст СДИ¹⁴³, између осталог и стварањем адекватног пореског оквира¹⁴⁴ на националном нивоу што су неке од мјера за привлачење инвеститора у Црну Гору.

¹⁴² Даном уписа Агенције у Централни регистар привредних субјеката престају са радом три институције – Секретаријат за развојне пројекте, Агенција Црне Горе за промоцију страних инвестиција (МИПА) и Комисија за концесије.

¹⁴³ <http://www.mipa.co.me/files/documents/1513766929Uredba%20o%20podsticanju%20direktnih%20investicija%2028122015.pdf>

¹⁴⁴ ПДВ са стопама од 21% и 7% и стопа пореза на добит правних лица од 9% чини да је Црна Гора у групи земаља са најнижим стопама у свијету, што представља значајну предност у привлачењу страних инвеститора.

На избор локација за инвестиције једну од кључних улога имају локалне администрације, чије су одлуке од пресудној значаја за квалитет животне и инвестиционе климе. Самим тим улога локалних власти јесте и то да истраже нове могућности за инвестирање у пројекте важне за локално становништво. Битно је да они уоче који тип инвестиција је оптималан за нове инвестиције и да припреме и понуде што боље услове за њих.

У циљу унапријеђења инвестиционог потенцијала, неопходно је дефинисати ресурсе са којима располаже Општина Херцег Нови, прије свега што ресурсна основа представља темељ на којем почива цјелокупна економија једног простора. Општина има знатне просторне ресурсе и опште је мишљење да инвеститори у Херцег Нови углавном долазе због љепоте природе (просторни ресурси). Међутим, плански оквир до краја 2018. године није одговарао стварним потребама развоја општине што је проузроковало инвестициона ограничења и застој изградње. Ово је за посљедицу имало незаинтересованост инвеститора и банака за улагање. Ресурсну основу не представљају само природни ресурси, те потенцијал Херцег Новог треба посматрати из угла следећих фактора који утичу на раст и развој једне привреде:

- просторни ресурси;
- људски капитал;
- аспект времена и окружења;
- расположива средства за финансирање тог развоја.

Уравнотеженост ових фактора води уравнотеженом развоју (што је супротност стихијском развоју који локална самоуправа жели да избјегне јер води неадекватној валоризацији ресурса и неискоришћеном потенцијалу привреде). Самим тим стварамо и повољно „тло“ за инвеститоре и омогућавамо им да уложе свој капитал односно горе поменуто расположива средства за финансирање тог развоја, који је битан из угла локалног становништва а профитабилан је из угла самог инвеститора.¹⁴⁵ Само у оваквој комбинацији улагања инвеститора позитивно се утиче на локални развој и сви имају користи од њих.

У анализи урађеној 2108. године, од стране инвеститора на територији Општине Херцег Нови дефинисане су највеће слабости:¹⁴⁶

- лоша инфраструктура;
- непостојећа планска документација;
- недостатак кадрова услед структурних промјена у привреди.

Општина Херцег Нови већ ради на превазилажењу проблема инфраструктуре (колектор, третман отпадних вода, саобраћајна инфраструктура, аутобуска станица, водоснабдијевање...) а усвајањем ПУП-а 31/12/2018. године смањени су и проблеми везани за просторно-планска документа. Према до сада расположивим подацима, на основу ПУП-а, укупан износ планираних инвестиционих улагања износи преко двије милијарде €.

Остаје проблем квалификоване радне снаге. Са стране инвестиционог потенцијала општине ово представља велики проблем, са којим се сусрећу не само потенцијални инвеститори већ и постојећи инвеститори са започетим пројектима у Херцег Новом.

Овај проблем је најизраженији у области туризма. Колико је ово велики проблем јасно се види из изјава појединих инвеститора¹⁴⁷ у којима се истиче да, без обзира што је црногорски туризам

¹⁴⁵ Ово треба да буде основни постулат односа између локалне самоуправе и потенцијалних инвеститора.

¹⁴⁶ Интерна документа.

¹⁴⁷ Колико овај проблем одвраћа инвеститоре, говори и макроекономиста Сплитске банке Здеслав Шантић за bankar.me (www.bankar.me 03/05/2018. год.) у тексту „Раст хрватских инвестиција у Црну Гору“.

јак адут за инвеститоре, хрватске фирме су више окренуте улагању у Србију и БиХ због недостатка радне снаге у Црној Гори. Постојећи програми средњег стручног образовања у Херцег Новом више не пружају потребан ниво знања и стручне оспособљености усљед промјена које су донијели нови туристички трендови, карактеристике и особености елемената туристичке потражње. Туризам није самостална привредна грана и састоји се од неколико привредних дјелатности као што су угоститељство, превоз путника, рад путничких агенција, комуналне дјелатности, трговина и др. тако да постоји велики број различитих услуга и производа потребних за правилно функционисање туризма. Свака од ових дјелатности са својим елементима утиче на развој туризма те се у циљу тога мора радити на побољшању квалитета услуга из свих ових области. Условљеност туристичком тражњом, као и комплексност и разноврсност дјелатности укључених у туризам, са собом носи и нужност нових, специфичних образовних профила¹⁴⁸ адекватних тој тражњи, што је највјероватније узроковало и садашњу неусаглашеност између образовања и тржишта рада у области туризма. За разлику од трендова у туризму од прије пар деценија, данас се траже високообразовани радници различитих профила, стручно оспособљени да одговоре на све веће захтјеве гостију, поготово што је стратегија развоја туризма Црне Горе окренута ка елитном туризму тј. услузи на нивоу хотела са 5*. Туристичка понуда нису само луксузни хотели већ она укључује и остале туристичке ресурсе, кадрове и инфраструктуру, као и остале носитеље туристичке понуде и домицилно становништво, чиме се придноси развоју цијеле локалне заједнице.

Суштина рјешења овог проблема, који је и ограничавајући фактор за развој локалне економије, јесте да локална самоуправа треба да стимулише инвеститоре како би се отварале потребне високошколске установе на територији општине. Не треба стимулисати отварање факултета за кадрове који нису дефицитарни на тржишту рада, а оне које треба субвенционисати морају да имају потврђен ниво квалитета наставе. Остаје отворено питање на које треба дати конкретан и јасно дефинисан одговор – које подстицаје дати за отварање високошколских установа у Херцег Новом, посматрајући ово као једну од мјера за привлачење инвестиција.

За општину је значајно и то што ће се Црна Гора у планском периоду развијати унутар финансијских ограничења, уз неопходну даљу реформу економског система која је битна за креирање повољног инвестиционог амбијента. Остварење дугорочног развоја Црне Горе, па и Херцег Новог између осталог се заснива и на:

- стварању конкурентних добара и услуга на унутрашњем и међународном тржишту;
- постепеном повећању домаћих инвестиција;
- привлачењу страних директних инвестиција.

Највећи приходи локалној привреди и становништву се остварују у трговини, хотелима и грађевинарству односно промету непокретности. Управо из области угоститељства (поред грађевинарства и некретнина) у Херцег Нови долазе највећи страни и домаћи инвеститори.

Свјетска Туристичка организација (*WTO*) је означила неколико кључних предуслова за развој туристичке дестинације, те се на основу њих на нивоу државе могу одредити неопходни кораци у циљу оптималног развоја Црне Горе као туристичке дестинације. Локалне самоуправе морају да дефинишу факторе који се могу побољшати на локалном нивоу, пружајући подршку напорима државе за развој туризма. Економски развој оријентисан је на унапријеђење туризма као водеће економске дјелатности у Херцег Новом, па самим тим локална самоуправа мора обезбједити услове за развој туризма кроз побољшање локалне инфраструктуре, обезбијеђивање услова за развој свих видова транспорта, те промоцију општине не само као туристичке дестинације већ и промоцију њеног инвестиционог потенцијала у области туризма.

У складу са природним условима, степену развоја и врсти туристичких дјелатности, област туризма у Општини Херцег Нови има препознатљиву регионалну диференцираност. Потреба за

¹⁴⁸ Нпр. запослени у спа или фитнес центру у склопу хотела.

уравнотеженим развојем туризма уз друштвене и еколошке захтјеве је услов за све регионе. Све инвестиције у изградњу нових туристичких објеката, или у проширење постојећих туристичких капацитета (хотели, марине и др.) морају бити у складу са очекиваним процјенама о одрживом развоју и утицају на животну средину, а не само са очекиваним економским утицајем.

Актуелни политичко-економски програми Црне Горе који се спроводе на основу Споразума о приближавању ЕУ, требало би да резултирају и повећањем СДИ у локалне ресурсе туристичке привреде. Постојеће стање херцеговске туристичке привреде намеће потребу снажнијег инвестиционог циклуса ради стварања предуслова за оптимални развој туризма.

У Херцег Новом је прилично урађено по овом питању па се на територији општине одвијају најзначајније инвестиције у туризам Црне Горе. То што су инвеститори изабрали да баш у Општини Херцег Нови отворе први *One&Only* хотел у Европи и први *Ritz Carlton* ризорт реномиране свјетске хотелске компаније *Marriott* у Европи, управо говори да је ово најатрактивнија локација за развој туризма у Црној Гори, а и шире. Општина се налази високо на листи рачунајући СДИ по глави становника.

Тржишна и друга логика налажу да се коришћење компаративних предности настави и у будућности, што значи да ће у Херцег Новом доминирати постојећа или благо измијењена производна оријентација. Стратегијом ћемо дефинисати и увести нове правце развоја (интересантне инвеститорима) за које Општина Херцег Нови има потенцијал и обратити посебну пажњу и на производну оријентацију која тек треба да се актуелизује усљед брзог напретка нових технологија. Ипак се Стратешки план ради за период до 2027. године, што је дуг период због брзих промјена када су неке области у питању нпр. ИКТ. Због тога ће органи локалне самоуправе, при дефинисању политике развоја и предузимања подстицајних мјера за инвеститоре на својој територији, ову чињеницу морати узети у обзир.

Информационо-комуникационе технологије – ИКТ (енг. ICT) су кључни покретач процеса иновација и развоја у већини индустрија и већини друштава у савременој економији. Трансформишући свијет, ИКТ су стварале окружење које је омогућило пораст иновативности и продуктивности, ефикаснији начин повезивања и стварање нових могућности за побољшање животног стандарда широм свијета. ИКТ су се показале као кључни предуслов економског и друштвеног развоја. Број ИКТ компанија је у сталном порасту и ове технологије представљају развојно најдинамичнију област. Данас је, на примјер, извоз ИТ компанија из Србије, са око 50.000 запослених, преко 10% БДП-а и пола процента укупне вриједности свјетског ИТ тржишта, у финансијском смислу већи од извоза FIAT фабрике у Крагујевцу. Глобализација ствара огроман тржишни простор али и приморава компаније широм свијета да се такмиче на том глобалном тржишту. Након економске рецесије, почетком овог вијека, јавио се тренд радикалног мијењања пословних процеса и измјештање производње на локације са ниским трошковима. Ово свакако није новина јер је још прије неколико деценија више западних земаља измјестило своју производњу у Азију. Оно што је новина односи се на глобалну дигиталну инфраструктуру која „омогућава извршење активности, које се базирају на информацијама свуда у свијету и испоручује резултате свуда у свету“ (*Corbett M.F.*). То је довело до тога да пословање модерне организације није просторно везано, што је постало још актуелније током пандемије вирусом Ковид 19. Ово се посебно односи на ИТ компаније. Херцег Нови никад није разматран у овом контексту али је евидентан потенцијал (добра дигитална инфраструктура, ниски трошкови, домаћа памет и креативност...) из угла ИТ компанија. Ове компаније најчешће раде на софтверима за најразноврсније секторе, од пољопривреде до медицине, као и на апликацијама разних компанија. Водеће свјетске технолошке фирме, укључујући *Microsoft*, *IBM* и *Intel*, већ су у окружењу основале развојне центре или су дале лиценце за аутсорсинг услуге локалним компанијама. То говори да имамо довољну стручност у тој области, као и да је привредно окружење такво да стране компаније желе да дођу. Источна Европа постаје једна од најпопуларнијих дестинација за аутсорсинг, јер компаније дио послова селе у своју временску зону и у културолошки ближи простор, у чему засад добро пролазе и земље Балкана. Према подацима сајта Статистика, глобални приход од аутсорсинга износио је око 85,6 милијарди долара у 2018. години, од

чега је више од половине остварено у Америци. Југ Европе био је регија са највећим удјелом предузећа која се баве или планирају да се баве аутсорсингом. Треба напоменути да се на овај начин обезбјеђује и трансфер знања према домаћем ИТ сектору. Из свих ових разлога који у коначници резултирају развојем локалне привреде и њеном позиционирању на глобалном тржишту, локална самоуправа мора радити на привлачењу компанија и инвеститора из ИТ сектора, како би оне своје пословање везале за Херцег Нови.

Највеће цјелине пољопривредног земљишта – Суторинско и Кутско поље се скоро уопште не користе за пољопривреду, али није дошло ни до знатне градње на овим земљиштима. Присутан је тренд даљег претварања пољопривредног у грађевинско земљиште, али се углавном ради о појединачним парцелама, најчешће пашњацима и ливадама који се више не користе у пољопривредне сврхе. Не може се рећи да урбанизација узрокује нестајање пољопривредног земљишта – основни узрок је нестајање мотива за бављење пољопривредом. Углавном је присутна екстензивна производња¹⁴⁹ за сопствене потребе, са малим бројем пољопривредних произвођача окренутих ка робно-новчаној производњи. Разлога има много од којих ћемо неколико напоменути: недостатак воде, различита плодност земљишта, неорганизован откуп производа, ниска цијена меса (поготово свињетине и др.). Ови проблеми могу бити превазиђени примјеном нових технологија¹⁵⁰ у пољопривреди што је одавно узело маха у свијету. Код нас је тај процес још увијек у повојима а једну од препрека са којом се суочава овај процес представља ситни земљишни посјед који преовладава на нашим просторима. На овај начин би се искористио сав пољопривредни потенцијал, уз правилан одабир култура, и знатно унаприједила производња, што је и приоритет државе. И на локалном нивоу треба стимулисати пољопривредну производњу, а нарочито производњу и прераду раних сорти поврћа, зачинско биље и узгајање медитеранских култура. Овдје се отвара велики потенцијал за инвестирање, а поготову у пластеничку производњу, због идеалних климатских услова у Херцег Новом, високе цијене пољопривредних производа (поготово у приморским градовима) и великог увоза хране. У циљу даљег развоја локалне пољопривреде и инвестиционог потенцијала у овој области, потребно је урадити мапирање и анализу земљишта које није препознато као пољопривредно а има потенцијал за узгој медитеранских биљака попут смиља, лаванде, кадуље, матичњака али и смокве, винове лозе и др.

Потенцијали Луке Зеленика до сада нису валоризовани на прави начин, па је кроз организационо реструктурирање неопходно наћи бољи оквир за њено експлоатисање. Обзиром на атрактивност локације на којој се налази Лука Зеленика, требало би да се кроз израду стратегије развоја повежу сви заинтересовани субјекти и ускладе њихови интереси, те да се дефинишу капацитети и понуди оптимално рјешење и компромис између функција теретне и туристичке луке са комерцијалним привезиштем, уз могућност формирања и слободне зоне, на мањем дјелу који је у зони Морског добра. У Црној Гори још увијек не постоје рибарске луке, па на обали, посебно у току љетње сезоне, проблем представља и вез за бродове у постојећим лукама. Не постоје ни мјеста на обали где би рибари могли извући брод на суво и радити ремонт пловила. Ранијим плановима је предвиђена могућност отварања рибарске луке у Зеленици тачније на локацији Змијице, чиме би се створили услови за озбиљан развој марикултуре, индустријског „привредног“ рибарства и прераду рибе. Треба напоменути да море Црне Горе обилује ситном плавом рибом, првенствено сарделом и инђуном, што би омогућило одрживи риболов са 3.000 тона улова на годишњем нивоу. Овдје се мора истакнути одличан положај Херцег Новог због близине континенталне падине и границе шелфа на око 9,5 НМ (код ушћа Бојане на око 34 НМ) од обале што омо-

¹⁴⁹ Коришћењем примитивних средстава за рад, малим приносима по хектару и грлу стоке и великом утрошњом људске радне снаге.

¹⁵⁰ У свим индустријама постоје јасни докази да технологије које су основа Четврте индустријске револуције имају велики утицај на пословање.

гућава економски исплативији лов бентоских врста а поготово шкампа. Општина Херцег Нови, уз испуњење поменутих предуслова, идеална је инвестициона дестинација за улагање у риболов и представља нову пословну прилику и на нивоу државе. Отварањем фабрике или једноставног погона за брзо замрзавање и паковање рибе у залеђу луке, напоскон би се покренула и ова битна извозно оријентисана привредна грана не само у Херцег Новом него и у Црној Гори уопште. Од дефинисања статуса Луке Зеленика и њеног окружења зависи и изградња једне овакве фабрике, што је и битан предуслов за све остале уско повезане активности.

Коришћење појединих видова транспорта у реализацији регионалних робних токова зависи од географског положаја и развијености саобраћајне инфраструктуре у региону. Херцег Нови има одличан положај и релативно добро развијену инфраструктуру јер се налази у контакт зони са ЕУ, између два међународна аеродрома, са луком у урбаном дијелу града и кроз општину пролази Јадранска магистрала. Врсте робе и интензитети робних токова условљени су величинама насеља, нивоом привредног развоја, (структуром и капацитетима привреде), степеном развијености услуга и нивоом животног стандарда становника. Дакле, потребно је дефинисати смјернице даљег развоја, што ће неминовно привући инвеститоре и њихов капитал и утицати на развој производних програма на повољним локалитетима у општини, уз поштовање принципа кружне економије, одрживог развоја и високог степена заштите животне средине. Самим тим, реализација физичке дистрибуције постаће неминовност а потреба за изградњом логистичког центра реалност. Међутим, концепт хаотичног настајања логистичких центара мора бити напуштен. За даље анализе, а у сагласности са плановима изградње односно ПУП-ом, потребно је предложити локацијске варијанте регионалног центра. Управљачки задатак избора локације, односно одабирање једне од алтернатива које се оцјењују по више критеријума представља доста сложен проблем за чије се рјешавање користи најчешће вишекритеријумска анализа. Тако изабрана локација је најближа идеалној и ствара предуслов за отварање логистичког центра, који има одговарајуће саобраћајне, технолошке и информационо-комуникационе везе на међународном, републичком и локалном нивоу. На тај начин омогућиће се интензивније привлачење транзитних и транспортних робних токова. То би имало велики утицај на развој цјелокупног саобраћајног система, што је од великог значаја за Општину Херцег Нови, а и укупне привреде уопште. Модернизацију постојећих и изградњу нових терминала требало би реализовати на основу сарадње јавног и приватног сектора. Поред тога, за успјешан развој интермодалног транспорта неопходно је развијати и техничку базу: транспортна и претоварна средства, товарне јединице и технологију компатибилну у свим карикама логистичког ланца.¹⁵¹ Ово је још један од потенцијала за инвеститоре и логистичке провајдере, а Суторина и дио око луке Зеленика имају можда и највећи просторни потенцијал.

Како би превазишли све негативне ефекте лоших приватизација у Херцег Новом, а у циљу привлачења нових инвеститора, Кабинет председника Општине је у сарадњи са Агенцијом за развој и изградњу града мапирао пројекте који су интересантни за инвеститоре а важни за локално становништво. Мапа обједињава пројекте значајне за унапријеђење квалитета живота локалног становништва, у смислу развоја инфраструктуре, отварања нових радних мјеста и обогаћивања туристичке понуде града а потенцијалним инвеститорима пружа све битне информације о врсти, типу и величини локација за ове пројекте. Пројекти су пажљиво осмишљени и изабрани на начин да се њиховом реализацијом рјешавају највећи инфраструктурни проблеми општине и подстичу инвестирања битна за даљи локални економски развој. Овом Мапом започет је нови инвестициони циклус и намјера локалне самоуправе је да се овим пројектима промијени претходна оријентација економских активности у уском појасу урбаног дијела општине, те да се, умјесто концентрације развоја искључиво на приобалном дијелу, промовише ширење развоја и интегрално посматрање територија општине укључујући и њен рурални дио. Ово се поготово од-

¹⁵¹ http://ttl.masfak.ni.ac.rs/til2011/ZR/TIL2011_P2.pdf

носи на Луштицу и искоришћавање укупних њених ресурса, због чега се кренуло у пројектовање и изградњу путне и водоводне инфраструктуре на овом полуострву.

Рачунајући на ефекат праћења конкуренције¹⁵² као и на то да је развој туризма за нас приоритет, Мапа инвестиција садржи најбитније локације за нове хотеле и туристичка насеља. Од укупно 15 приоритетних пројеката у Мапи, 11 се директно или индиректно односи на развој туризма.

- На двије локације предвиђена је изградња хотела са специфичним циљем развоја тзв. спортског туризма чиме би се омогућио продужетак сезоне и рад хотела у зимском периоду. Овоме би требало и додати пројекат проширења капацитета хотела „Play“ и повећања функционалности самог „Спортског центра“ чија се поливалентност огледа у могућности организовања не само спортских већ и других манифестација као што су концерти, сајмови, конгреси, семинари, конференције и друго. Ово ће првенствено позитивно утицати на одрживост објекта, али је значај много већи за даљи развој Херцег Новог као туристичке дестинације јер ће се напоскон стећи услови за MICE (*Meetings, Incentives, Conferences, and Exhibitions*) туризам као новог вида понуде града.
- Пројекат панорамске гондоле од Игала преко Жвиња до Илинице са планираним видиковцем, представљао би нову атракцију Херцег Новог. Овај пројекат осмишљен је како би се обогатила наша туристичка понуда и пласирао производ који је интересантан не само туристима у нашем граду, већ и великом броју излетника који пролазе кроз Херцег Нови. Опционо са међустаницом у селу Жвиње, побољшала би се повезаност овог дијела општине са морем при чему би се ослободио велики потенцијал за развој руралног туризма.
- Самим својим положајем, Шквер и Градска лука у цјелини су препознати као велики потенцијал развоја града па је сасвим логично да је развој наутичког туризма такође обухваћен мапом инвестиција.
- Поред овога треба посебно нагласити и планирани пословни центар са подземном гаражом у центру Игала што ће знатно смањити притисак на паркинг мјеста у зони улице Саве Ковачевића. Реализацијом овог пројекта, Игало би напоскон добило уређену и адекватно опремљену зелену пијацу.

У Мапи се налазе и најзначајнији инфраструктурни објекти за локалну заједницу: аутобуска станица у Игалу, градска обилазница, санитарна депонија и гаража у центру Херцег Новог.

- У току је израда главног пројекта аутобуске станице за фазе I и II након чега ће се приступити избору стратешког партнера за изградњу Аутобуске станице на основу јавног позива или ће локална самоуправа започети изградњу сопственим средствима.
- Градска обилазница са трајектом Зеленика – Росе је највећи инфраструктурни пројекат општине, чиме би се регулисале љетње саобраћајне гужве а полуострво Луштица напоскон квалитетно повезала са матичном општином. Овај пројекат се може урадити само уз добру вољу и подршку државе због потребних гаранција за овакве инфраструктурне пројекте или заједнички са општинама Тиват и Котор. Овом заобилазницом потпуно би се регулисао саобраћајни хаос на Јадранској магистралаи не само у Херцег Новом већ и у Боки. Стога је овај пројекат од велике важности и за остале бокељске општине са чијим руководством ће се иницирати разговори на ову тему.
- Према доступним информацијама са којима располаже локална самоуправа, у наредним мјесецима се очекује издавање грађевинске дозволе за санитарну депонију Дубоки До, а средства за овај пројекат би требала бити обезбијеђена из капиталног буџета Црне Горе.
- Рјешавање хроничног проблема недостатка паркинг простора у центру града локална самоуправа ће започети градњом подземне гараже поред зграде Општине, на чијем врху ће бити нови трг са пословним садржајем. Општина Херцег Нови ће градити ову гаражу из сопствених средстава и завршетак градње је предвиђен до краја 2020. године.

¹⁵² Конкурентске компаније се често прате када је ријеч о одабиру локација за улазак на нова тржишта.

Свакако је важно истакнути да Општина Херцег Нови води рачуна о квалитету живота локалне заједнице и жели и даље да промовише здраве стилове живота, кроз програме превенције здравља, спортске и рекреативне програме, а за шта је потребно изградити пратећу инфраструктуру.

- Управо из тог разлога осмишљен је пројекат ревитализације трасе некадашње уско-трачне жељезничке пруге као бицикличке стазе у циљу подстицања активног одмора и боравка у природи грађана Херцег Новог, али и бројних туриста у граду. Самим тим не треба занемарити и туристички потенцијал овог пројекта.

На нивоу локалне самоуправе још нису дефинисане бизнис зоне од локалног значаја као ни општинске олакшице за инвеститоре тако да је Мапа инвестиција само први корак ка упознавању свих заинтересованих о потенцијалима развоја нашег града и могућностима за инвестирање. Локална самоуправа ће кроз креирање повољног инвестиционог амбијента до 2027. године покушати да обезбједи боље услове за инвеститоре што ће бити још једна од предности Херцег Новог у наредном периоду.

Детаљном елаборацијом инвестиционог потенцијала Општине Херцег Нови долази се до закључка да општина посједује велики инвестиционо-капитални капацитет.

СВОТ АНАЛИЗА ИНВЕСТИЦИОНОГ ПОТЕНЦИЈАЛА

ПРЕДНОСТИ:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Богатство природним ресурсима као потенцијал за привлачење СДИ; • Добра инвестициона клима; • Еуро као средство плаћања; • Ликвидан и солвантан банкарски систем; • Ниске царинске и пореске стопе за туризам као и порез на добит; • Потенцијал за развој привреде; • Близина Шенген зоне; • Добра саобраћајна повезаност и доступност; • Ефикасна локална самоуправа – посебан сектор за односе са инвеститорима; • Погодна клима и географски положај; • Богато културно-историјско наслијеђе; • Присутност One&Only, Meriott и Iberostar-a; • Расположивост простора и услова за изградњу нових туристичких капацитета високе категорије; • Квалитет домаћих производа – хране и пића; • Активан рад ЛТО; • Висок степен безбједности – ниска стопа криминала; • Добри односи са сусједним државама; • Развијени регионални и економски односи и уговори са ЕУ, ЕФТА, ЦЕФТА, Руском Федерацијом, Турском и Украјином. 	<ul style="list-style-type: none"> • Присутна неликвидност реалног сектора; • Недовољно развијена инфраструктура; • Нефлексибилно тржиште рада и неусаглашеност тржишта рада са образовањем; • Низак ниво гринфилд инвестиција и инвестиција у области производње; • Зависност од увоза; • Мала и уситњена пољопривредна газдинства са ниским обимом производње; • Недовољна посвећеност Владе у рјешавању инфраструктурних проблема који су у њеној надлежности а на територији Општине Херцег Нови; • Изражена сезоналност и неинтегрисана туристичка понуда; • Зависност од туризма; • Лоша диверсификација привреде; • Непланска градња; • Дефицит кадрова за управљање бизнисом; • Недостатак орјентације ка услужним дјелатностима (менталитет); • Недостатак потребних високошколских установа; • Правна сигурност; • Недовољно коришћење медијације и алтернативних начина рјешавања привредних спорова.

ШАНСЕ:	ОПАСНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> • Тенденција смањења кредитних каматних стопа – неискоришћен кредитни потенцијал локалних банака; • Брже издавање грађевинских дозвола, краћи период до реализације пројекта; • Јачање прерађивачког сектора у пољопривреди, доступност државне помоћи; • Бизнис зоне; • Коришћење соларне енергије – нижи трошкови; • Планирани развојни пројекти, посебно у сектору саобраћајне инфраструктуре и енергетике у Боки; • Развој МЦСЕ, авантуристичког и руралног туризма; • Привлачење СДИ у производне дјелатности; • Развој ММСП; • Приватно-јавна партнерства; • Интеграција у ЕУ и могућност коришћења ЕУ фондова; • Растућа међународна тражња за туризмом који је оријентисан на природу и на органску храну; • Риболов и марикултура; • ИТ сектор; • Могућност ЈПП у области образовања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Даљи раст јавног дуга; • Висок ПДВ (осим за туризам) и доприноси; • Опасност од активирања издатих државних гаранција; • Висок ниво буџетског дефицита; • Смањени прилив СДИ, низак ниво реинвестирања и потенцијални одлив страног капитала; • Велика конкуренција за привлачење СДИ на међународном тржишту; • Спори опоравак свјетске економије; • Недостатак капитала за развој индустријског сектора; • Монопол привилегованих компанија; • Ниска продуктивност пољопривредне производње, недостатак савремене технологије и знања; • Права власништва и права располагања имовином локалне самоуправе; • Централизација власти; • Повећање трошкова превоза; • Висока зависност од радне снаге из иностранства; • Одлазак младих и квалификоване радне снаге у иностранство.

ЗАКЉУЧАК

Поред значајној приливи страних директних инвестиција у Црну Гору, не можемо бити у потпуности задовољни њиховом структуром јер се у главном ради о инвестирању у банкарски сектор, енергетику и телекомуникације, у објекте и изградњу некретнина како за личну употребу тако и за даљу продају, док се веома мали дио односи на тринилд инвестиције и инвестиције у области производње. Све то доводи до крајкорочних ефеката инвестиција на домаћу економију и слабије утицаја на отварање нових радних мјеста, усвајање нових знања и технологија, повећање продуктивности и извоза, односно дуорочној развоја Општине Херцег Нови. Ипак, Херцег Нови има највећи број новоизграђених објеката и планираних пројеката из области туризма и туристичекства у Црној Гори што је добар тренд који треба искористити.

Усвајање Закона о јавно-приватном партнерству биће подстицај за веће укључивање приватног сектора у инфраструктурне и друге пројекте што ће Општини Херцег Нови донијети користи у смислу валоризације локалних страних пројеката. Највеће баријере на државном нивоу су порези и доприноси као и несајлашеност образовног система и тржишта рада, а на локалном нивоу треба радити на брзини и ефикасности административних услуга, доношењу подстицајних мјера за привлачење инвеститора као и на оснивању бизнис зона од локалног значаја. Велики потенцијал Херцег Новог, поред инвестирања у туризам и туристичекство, лежи у пољопривреди а нарочито у власничкој производњи поврћа и рибарству. У наредном периоду би требало интезивно радити на привлачењу компанија из ИКТ сектора користећи позитивне трендове. Овдје треба скренути пажњу и на потенцијал за инвестирање у високо образовне установе. На тај начин би се дјелимично превазишао проблем недостатака радне снаге што је од круцијалног значаја нарочито за локални развој туризма а инвеститори би имали високообразовани и стручно осјобљени кадар који одговара нивоу и захтјевима њихових инвестиција.

7.1.17. Међународна сарадња

Канцеларија за међународну сарадњу је организациона јединица у Кабинету предсједника Општине Херцег Нови, која обавља послове везане за координацију међународне сарадње Општине Херцег Нови. Рад Канцеларије усмјерен је на повезивање релевантних међународних субјеката са Општином Херцег Нови, организовање и непосредно спровођење међународне сарадње, билатерална и мултилатерална сарадња, припрема пројеката и аплицирање за средстава Европских фондова за реализацију пројеката на територији општине Херцег Нови. Ове активности подразумевају успостављање и остваривање нових контаката и учвршћивање постојеће међународне сарадње.

МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ

Канцеларија за међународну сарадњу Општине Херцег Нови учествује у пројектима који су, између осталог, усмјерени ка очувању и заштити животне средине, валоризацији историјског наслеђа, унапријеђењу туристичке понуде, промоцији међукултурног дијалога, промовисању европских вриједности и повезивању локалних самоуправа на регионалном нивоу. Канцеларија за Међународну сарадњу Општине Херцег Нови једна је од водећих јединица локалне самоуправе не само у Црној Гори него и у региону по броју реализованих и одобрених ЕУ пројеката.

ЦИЉЕВИ ЕВРОПСКИХ ФОНДОВА – „Ради промовисања свеукупног складног развоја, Заједница ће развијати и обављати послове који воде јачању њене економске и социјалне кохезије. Заједница ће тежити да смањи разлике међу регионима и заосталост најмање привилегованих региона, укључујући и руралне области“ (члан 130а, Јединственог европског акта, 1986).

ПРОГРАМИ ЕУ ФИНАНСИРАЊА ДОСТУПНИ У ЦРНОЈ ГОРИ – Црна Гора добија финансијску подршку Европске уније од 1998. године, која је веома важна за достизање европских стандарда у најважнијим друштвеним областима и унапријеђивање квалитета живота грађана. Поред доступних средстава кроз Инструмент за предприступну подршку – *IPA*, општине у Црној Гори имају могућност да користе и друге програме подршке Европске уније, као што су:

- *COSME*
- *ERASMUS+*
- *EUROPE FOR CITIZENS*
- *HORIZONT 2020*
- *CREATIVE EUROPE*
- *IPA II (2014-2020)*

У оквиру *IPA II (2014–2020)*, Црна Гора ће учествовати у 9 прекограничних и транснационалних програма, међу којима су четири билатерална програма (са Албанијом, Босном и Херцеговином и Србијом), два трилатерална програма (Хрватска – Босна и Херцеговина – Црна Гора и Италија – Албанија – Црна Гора) и три транснационална програма (*DTP, MED* и *ADRION*).

Узимајући у обзир чињеницу да се финансијско раздобље 2014–2020. ускоро завршава, очекује се наставак коришћења *IPA* средстава у финансијском раздобљу 2021–2027. Државе чланице ЕУ тренутно преговарају о правним основама за будућу кохезијску политику, укључујући *INTERREG*. Осам тематских приоритета коришћених у програмима *Interreg IPA* за раздобље 2014–2020. замјениће пет циљева политике Европског фонда за регионални развој :

- Паметнија Европа – иновативна и паметна економска трансформација;
- Зелена, нискокарбонска Европа;
- Повезанија Европа – мобилност и регионална ИКТ повезаност;
- Социјалнија Европа – имплементација европског стуба социјалних права;
- Европа ближа грађанима – одрживи и интегрисани развој урбаних, руралних и обалних подручја путем локалних иницијатива.

У предложеном документу утврђена су два циља специфична за *INTERREG*:

1. боље управљање *INTERREG*-ом
2. безбједнија Европа.

Канцеларија за међународну сарадњу је у сарадњи са Заједницом општина, Тимом за техничку подршку локалним самоуправама и Канцеларијом за европске интеграције организовала одржавање више информативних састанка за представнике органа локалне управе, установа и предузећа чији је општина оснивач на којем су упознати са доступним ЕУ фондовима, условима коришћења и искуствима јединица локалних самоуправа у коришћењу средстава.

ИМПЛЕМЕНТИРАНИ ПРОЈЕКТИ 2016–2020.

Општина Херцег Нови је у периоду од 2016. до 2020. године имплементирала следеће пројекте:

бр.	Назив пројекта	Програм	Буџет пројекта (€)	Средства намијењена Општини Херцег Нови (€)
1.	„Отворимо границе за пустоловине и нове могућности путовања”	Европа за грађане	294.966,90	136.838,42
2.	„Пут грађана у огледалу историје”	Европа за грађане	120.000,00	9.975,00
3.	„Добродошли у Европу: интеграција, инклузија и интернационализација” – ЗИ	Европа за грађане	150.000,00	35.000,00
4.	„Алати за инклузивнију, партиципативнију и одрживију Европску унију – „TIPS4EU”	Европа за грађане	150.000,00	14.700,00
5.	„Еволуција солидарног удомљавања посматрана кроз европске регије „SHELTER”	Креативна Европа	25.000,00	
6.	<i>Young@Opera</i>	Европа за грађане	138.950,00	55.000,00
7.	„Japan’s Grant Assistance for Grassroots Human Security Projects”	Донација Амбасаде Јапана РОПС		63.687,37
8.	„Едукација стручњака зелене градње”	Амбасаде Савезне Републике Њемачке		30.000,00
9.	<i>Čerpin and Herceg Novi: Together in the past -Together in the future</i>	Европа за грађане Братимљење градова	14.615,00	
10.	<i>FORTRESS REINVENTED-Innovative approach and digital contents in historical fortification monuments</i>	INTERREG CBC CRO-BA-MNE	1.310.232,30	202.609,25
11.	PANACEA	MED	1.500.000,00	62.977,15
	УКУПНО		3.703.764,20	610.787,19

ПРОЈЕКТИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

Општина Херцег Нови тренутно имплементира сљедеће пројекте:

1. Назив пројекта: „Јадранска мрежа за морске еко-системе” (ADRINET)

Назив програма: INTERREG IPA CBC Италија–Албанија–Црна Гора

Одобрена средства: Укупна вриједност пројекта – 1.344.567 € (од тога 1.142.881,95 € из ЕУ фондова); Средства намијењена Општини Херцег Нови – 239.900 € (од тога 203.915 € из ЕУ фондова)

Опис пројекта: Циљ пројекта је предузимање свеобухватних акција усмјерених ка стварању заједничког система за управљање приобалним подручјем, као и израда планова о очувању биодиверзитета и приобалних екосистема у програмској регији. Пројекат тежи укључивању локалне заједнице прије свега оних који се баве риболовом у очувању морског биодиверзитета, нарочито морског дна. Пројекат предвиђа: мапирање риболовних активности и рута које користе рибарска пловила; одређивања броја рибарских пловила; одређивање врста и материјала од којег је направљен алат за риболов; одређивање мјеста гдје има највише изгубљеног алата за риболов која ће касније бити очишћена. Поред наведеног кроз пројекат је набављена опрема за чиповање мрежа и врша како би се могле лоцирати у случају да буду изгубљене те успостављање ресурсног центра.

2. Назив пројекта: „Очување, унапријеђење и промовисање природног и културног наслеђа приморских заједница кроз јачање модела еко-музеја чији је циљ паметно и одрживо управљање туризмом” (Co.Co TOUR)

Назив програма: INTERREG IPA CBC Италија–Албанија–Црна Гора

Одобрена средства: Укупна вриједност пројекта – 1.439.385,08 € (од тога 1.223.477,31 € из ЕУ фондова); Средства намијењена Општини Херцег Нови – 224.360 € (од тога 190.706 € из ЕУ фондова)

Опис пројекта: Пројекат тежи стварању услова за одрживи развој приобалних општина који ће се заснивати на иновативном приступу у области очувања и валоризацији културно-историјског наслеђа, као и туристичких потенцијала. Посебан акценат стављен је на јачање модела еко-музеја по узору на музеј који постоји у Општини Тирказе. Захваљујући пројекту Општина Херцег Нови је обезбиједила 120.000 € за обнову куће јединог јужнословенског нобеловца Ива Андрића. Поред тога дио пројектних средстава ће бити искоришћен за унапријеђење туристичке привлачности куће нобеловца Ива Андрића, прије свега са увођењем нових дигиталних садржаја. На састанку чланова платформе *Panoramed Governance, Co.Co. Tour* пројекат, изабран је као најбољи примјер добре праксе из области одрживог туризма. Резултати и начин спровођења пројекта *Co.Co. Tour* биће коришћени као примјер добре праксе на подручју ширег Медитерана.

3. Назив пројекта: „Јачање очувања животне средине кроз повећање мјера контроле” BEGIN

Назив програма: Јадранско-јонски програм 2014–2020.

Одобрена средства: Укупна вриједност пројекта – 1.246.440 € (од тога 632.300 € из ЕУ фондова); Средства намијењена Општини Херцег Нови – 65.940 € (од тога 56.049 € из ЕУ фондова)

Пројектни партнери: *RRA Nova Gorica* (Словенија), *Consorzio Emmanuel, Sol.Co. Network* и *Asp Romagna Faentina* (Италија), Град Лабин (Хрватска), *Baashkia Shkodra* (Албанија); Град Чачак (Србија), Општина Градишка (БиХ).

Опис пројекта: Главни циљеви пројекта су развој алата и пословних модела за покретање и управљање друштвеним стартаповима који ће својим радом допринијети јачању очувања животне средине, као и укључивању и запошљавању угрожених друштвених група. Пројекат предвиђа преношења искуства и примјера добре праксе од стране партнера из Италије ка осталим партнерима на пројекту.

4. Назив пројекта: Знање, не скептицизам

Назив програма: Европа за грађане

Вриједност пројекта: 148.680,00 €

Одобрена средства: Средства намијењена Општини Херцег Нови 6.000,00 €

Пројектни партнери: *Repashuta i Bukkszentkereszt* (Мађарска), *Vila Nova de Cerveira* (Португал), *Herrera del Duque* (Шпанија), *Lanskroun* (Чешка), *Siret* (Румунија), *Wieliszew* (Пољска), *Amt Trittau* (Немачка), *Derynia* (Кипар), *Mellieha* (Малта) и Иванчна Горица (Словенија) и *EILD* (Грчка).

Опис пројекта: Пројекат тежи стварању платформе за размјену ставова и искустава везаних за савремене демократске вриједности. Размјена примјера добре праксе у вези са идентификовањем и разоткривањем лажних вијести у матичним земљама допринијеће борби против дезинформисања.

5. Назив пројекта: *Awareness of Common History for Identifying and Extending the Values of Europe (ACHIEVE)*

Назив програма: Европа за грађане

Вриједност пројекта: 148.680,00 €

Одобрена средства: Средства намијењена Општини Херцег Нови 6.050,00 €

Пројектни партнери: *Municipality of Brengaze* (Италија) као водећи партнер; *CRLDS – Centre for European Policy Studies on Regional and Local Development* (Албанија); *RAM Central Stara Planina* (Бугарска); Општина Завидовићи (Босна и Херцеговина); *House of National Minorities* (Чешка); *ALDA* (Француска); Општина Ердут (Хрватска); *Institute Rezzara* (Италија); *SEGA* (Македонија); *Municipality of Mioven* (Румунија); Општина Чајетина (Србија); *CEE CN* (Словачка).

Опис пројекта: Циљ пројекта је јачање и промоција заједничких европских вриједности, као и сузбијање растућег евроскептицизма.

6. Назив пројекта: *European Youth Empowerment – Festivals (EYE)*

Назив програма: Европа за грађане

Укупна вриједност пројекта: 120.960,00 €

Одобрена средства: Средства намијењена Општини Херцег Нови 25.000,00 €

Пројектни партнери: *Municipality of Kalajoki* (Финска) као водећи партнер; *Municipality of Pordenone* (Италија); Општина Јајце (Босна и Херцеговина); Технолошки универзитет Каунас (Литванија); *Artifactory* (Грчка); *Yilieveska* (Финска).

Опис пројекта: Пројекат има за циљ побољшање разумијевања ЕУ, посебно младих. Уз то, пројекат позива на активно учешће грађана у друштвено-политичком развоју, као и подстицање отворене расправе о будућности Европе. Окосница пројекта су Омладински фестивали ЕУЕ, који ће послужити као платформа за размјену мишљења и погледа на: Европу, ЕУ, заједничке вриједности, друштвене промјене, улогу младих у савременом друштву и евроскептицизам.

7. Назив пројекта: Еуропска мрежа за волонтирање (EVEN)

Назив програма: Европа за грађане

Укупна вриједност: 148.680,00 €

Пројектни партнери: *Municipality of Gesztely* (Мађарска) као водећи партнер; Културни центар *Meilnie* (Пољска); *El Verger* (Шпанија); *Deryneia* (Кипар); *Ješovice* (Чешка); *Ermesinde* (Португал); *Comune di Gallese, Bassano in Taverina* (Италија); *Dimonis Agia* (Грчка); *Belitsa Municipality* (Бугарска); *Ettenheim* (Немачка); Баскиа Схијак (Албанија); Иванчна Горица (Словенија); Келме (Литванија); *Lagardelle sur Leze* (Француска); *Swieqi Local Council* (Малта); *Valea lui Mihai* (Румунија).

Опис пројекта: Главни циљ пројекта је јачање грађанског активизма кроз промоцију волонтеризма у мањим локалним заједницама.

8. Назив пројекта: *EUrope IS a State of Mind – EUISIM*

Назив програма: Европа за грађане

Вриједност пројекта: 148.680,00 €

Пројектни партнери: *Qala* (Малта), *Yeri* (Кипар), *Filipstad* (Шведска), *Novo Mesto* (Словенија), *Alimos* (Грчка), *Trittau* (Немачка), *Canale Monterano* (Италија), *Dobsice* (Чешка), *Arnot* (Мађарска), *Jurmala* (Литванија), *Fundacion Cibervoluntarios Madrid* (Шпанија), *ASS Ermesinde* (Португал), *Saarijarvi* (Финска), *Valea lui Mlhai* (Румунија), Книн (Хрватска)

Опис пројекта: Циљ пројекта је повезивање градова, као и разматрање актуелних изазова са којима се сусреће Европа.

9. Назив пројекта: *FLOOD & FIRE*

Назив програма: *INTEREGG IPA CBC CRO-BA-ME 2014-2020*

Пројектни партнери: Општина Херцег Нови као водећи партнер; Општина Конавле и Општина Требиње.

Опис пројекта: Циљ пројекта је унапријеђење система заштите од поплаве у прекограничном подручју Херцег Новог, Требиња и Конавала. Између осталог кроз овај пројекат ће бити набављено високо-софистицирано ватрогасно возило за потребе Службе заштите и спасавања Општине Херцег Нови.

Одобрена средства: Укупна вриједност пројекта – 2.030.944,00 €; Средства намијењена Општини Херцег Нови – 502.289,00 €

10. Назив пројекта: *FORTITUDE*

Назив програма: *INTEREGG IPA CBC CRO-BA-ME 2014-2020*

Пројектни партнери: Тврђава културе Шибеник као водећи партнер, Општина Херцег Нови, Град Карловац, Град Бања Лука и Општина Бар.

Опис пројекта: *Fortitude* је пројекат усмјерен ка очувању и валоризацији културно-историјског наслеђа, превасходно фортификационих објеката у градовима партнерима, као и диверсификацију туристичке понуде. Пројектом се оснажује креативна туристичка валоризација тврђава и унапријеђује имиџ града на међународном туристичком тржишту и подстиче ширење понуде увезивањем различитих туристичко-културних садржаја намијењених домаћој и иностраној публици. У случају Херцег Новог, на тврђави Форте Маре ће бити постављена: мобилна бина, мобилно гледалиште, мобилно платно, 3D пројектор, модерни аудио систем, сценско освјетљење са паметном расвјетом. Такође, биће уређен и опремљен изложбени простор са одговарајућим реквизитима, као и отворена модерна сувенирница. Набавком опреме биће ријешен велики проблем у финансијском и техничком смислу институције Херцег Фест која управља тврђавом Форте Маре. Пројекат је у складу са стратешким документима на националном и ЕУ нивоу.

Одобрена средства: Укупна вриједност пројекта – 1.651.150,80 €; Средства намијењена Општини Херцег Нови – 374.109,40 €

11. Назив пројекта: : *WOOD KEY*

Назив програма: *INTEREGG IPA CBC CRO-BA-ME 2014-2020*

Пројектни партнери: *РЕГЕА* Хрватска, Карловачка жупанија, ЈУ Развојна агенција Унско-санског кантона Бихаћ, Општина Херцег Нови .

Опис пројекта: Пројекат је усмјерен на промовисање употребе обновљивих извора енергије, односно коришћење ових извора за гријање јавних објеката. Током реализације пројекта биће урађен комплетан систем топлификације спортске дворане у Игалу, поред тога биће одржане радионице о енергетској ефикасности и обновљивим изворима енергије. Овим пројектом ће бити ријешено питање финансијски неодрживог система гријања у спортској дворани у Игалу.

Одобрена средства: Укупна вриједност пројекта – 1.157.451,96 €; Средства намијењена Општини Херцег Нови – 200.177,58 €

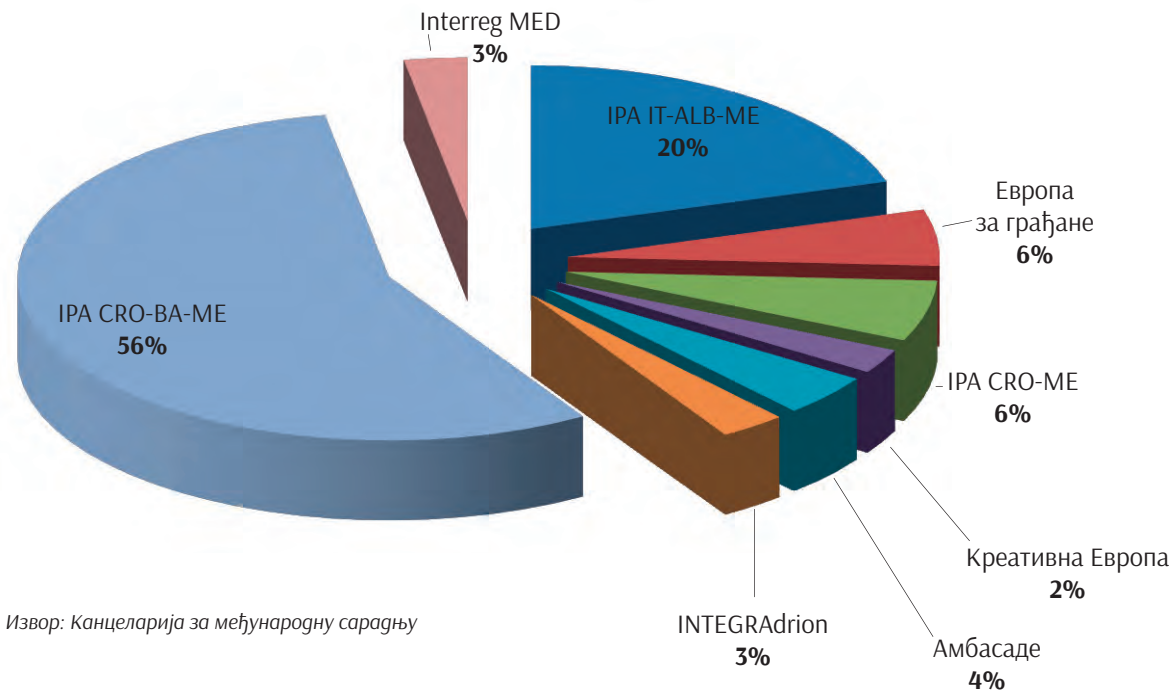
Међународни пројекти

бр.	Назив пројекта	Програм	Буџет пројекта (€)	Средства намијењена Општини Херцег Нови (€)
1.	<i>ADRINET – Adriatic Network for Marine Ecosystem</i> <i>INTERREG CBC ITA–ALB–MNE</i>	<i>INTERREG CBC ITA–ALB–MNE</i>	1.344.567,00	239.900,00
2.	<i>BEGIN – Boost Environmental Guardianship For Inclusion</i>	<i>ADRION</i>	1.246.440,00	65.940,00
3.	<i>CO.CO TOUR – Safeguarding, enhancing and promoting the natural and cultural heritage of coastal communities by boosting the eco-museum model aiming at smart and sustainable tourism management</i>	<i>INTERREG CBC TA–ALB–MNE</i>	1.439.385,08	224.360,00
4.	<i>ACHIEVE – Awareness of Common History for Identifying and Extending the Values of Europe</i>	Европа за грађане	148.680,00	6.050,00
5.	<i>EYE–FESTIVALS – European Youth Empowerment Festivals</i>	Европа за грађане	120.960,00	25.000,00
6.	<i>KNOTS!</i>	Европа за грађане	148.680,00	6.000,00*
7.	Европска мрежа за волонтирање (EVEN)	Европа за грађане	148.680,00	10.000,00*
8.	<i>EUrope IS State of Mind–EUISIM</i>	Европа за грађане	148.680,00	20.000,00
9.	<i>Flood & Fire</i>	<i>INTERREG CBC CRO–BA–MNE</i>	2.030.944,00	502.289,00
10.	<i>FORTITUDE</i>	<i>INTERREG CBC CRO–BA–MNE</i>	1.651.150,80	374.109,40
11.	<i>WOOD KEY</i>	<i>INTERREG CBC CRO–BA–MNE</i>	1.157.451,96	200.177,58
	УКУПНО		9.585.618,84	1.673.825,98

Извор: Канцеларија за међународну сарадњу

Извори средстава оквирног буџета:

Из приказаног графика се види да је Општини Херцег Нови у протеклом периоду највише средстава одобрено кроз програм INTERREG CBC CRO-BA-ME. Кроз програмске приоритете поменутог програма постојало је највише могућности за остваривање развојних потреба Општине Херцег Нови.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Један од приоритета Канцеларије за међународну сарадњу је билатерална и мултилатерална сарадња. Успостављањем друштвених, културних, привредних и других веза Општине Херцег Нови са релевантним међународним субјектима доприноси се бољој видљивости и препознатљивости нашег града на међународној сцени. При томе треба имати у виду да оваква сарадња представља идеалан начин да се представе сви инвестициони, културни и туристички потенцијали наше општине страним тржиштима. Поред тога сарадња између градова омогућава размјену искуства, идеја и примјера добре праксе и могућности остваривања партнерстава на ЕУ пројектима. Поред Канцеларије за међународну сарадњу, Кабинет председника је директно укључен у реализацију састанака дипломатског кора у Црној Гори са представницима Општине Херцег Нови, као и састанцима везаним за билатералну сарадњу. У периоду од 2015. до 2020. године склопљено је укупно 10 различитих споразума и повеља о пријатељству, сарадњи и братимљењу;

1. **Barletta (Италија)** – Обновљена Повеља о братимљењу, 2015. Обновљено братимљење, које датира од 1969. године, значи и обнову сарадње на културном, економском, спортском и другим пољима .
2. **Мали Зворник (Србија)** – Повеља о сарадњи и братимљењу, 2018. Повељом о сарадњи и братимљењу Општине Мали Зворник са Општином Херцег Нови предвиђено је оснивање Савета за билатералну сарадњу, као средства за континуирану сарадњу и ефикасну међусобну комуникацију две општине. Кроз институционалну сарадњу међу општинама биће омогућена размена искуства и добрих пракси, те припрема и реализација заједничких активности од интереса и значаја за развој локалних заједница, што, поред осталог, конкрет-

но подразумијева заједничку припрему и подношење пројеката на доступним домаћим и међународним конкурсима.

3. **Јагодина (Србија)** – Меморандум о привредној, културној, туристичкој и спортској сарадњи Јагодине и Херцег Новог, 2017. година.
4. **Sanerina из Италије, Gallese (Италија), Херцег Нови (Црна Гора), Ново Место (Словенија), Kelme (Литванија) и Laragne-Monteglin (Француска)** – Споразум о пријатељству и сарадњи („Европа за грађане и грађанке” програм Братимљење градова пројекат *SHALTER*), 2017. година.
5. **Вишеград (БиХ)** – Споразум о сарадњи, 2018. Споразум има за циљ да ојача везе два града у области културе и образовања која су била значајан дио живота и стваралаштва Ива Андрића.
6. **Хејин (Кина)** – Споразум о пријатељству и сарадњи, 2018. година. Овим споразумом успостављена је сарадња на више поља. У борби против корона вируса Хејин је упутио донацију нашем граду у виду заштитне опреме, маске и рукавица за личну заштиту, као и традиционалних кинеских љекова.
7. **Чепин (Хрватска)** – Споразум о успостављању сарадње, 2018. Братимљење је резултат пројекта „Заједно у прошлости – заједно у будућности“ финансиран из програма Европа за грађане са 14.615 €. Идеја на којој се заснива пројект лежи у обнови пријатељства Општине Херцег Нови и Чепин, које су се побратимиле још давне 1965. године, када је Чепин још био у саставу града Осиека. Циљ је остваривање сарадње и размјена искустава између двије општине, као и подизање свијести свих грађана ЕУ о припадности заједници једнаких вриједност.
8. **Рибинск (Руска Федерација)** – Споразум о сарадњи, 2018. Споразумом о сарадњи у области туризма, привреде, културе и спорта остварено је више пројеката који су резултирали да Херцег Нови постане центар руске културе у Црној Гори.
9. **Estarreja (Португал)** – Меморандум о пријатељству и сарадњи, 2019. година. Меморандум о сарадњи има за циљ учвршћивање сарадње и пријатељства између европских општина, са акцентом на размјену искуства у различитим областима развоја и промовисања међукултурног дијалога као и заједничког учешћа на пројектима који се финансирају из ЕУ фондова.
10. **Источно Сарајево (Република Српска)** – Споразум о сарадњи и пријатељству, 2019. Сарадња у областима туризма, економије, културе, образовања, спорта и локалне политике, дефинисана је Споразумом о сарадњи и пријатељству. Туризам представља јаку везу између два града. Такође, фокус партнерства биће партнерско учешће на међународним пројектима.

ЧЛАНСТВО У МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

- Општина Херцег Нови је чланица Мреже медитеранских градова маслиновог уља од 02.03.2012. године, Одлуком о проглашењу града Херцег Новог градом маслиновог уља (*Службени лист Црне Горе – општински прописи*, бр 07/12 од 02.03.2012). Статус чланства: Финансијске обавезе чланства нису редовно испуњавање. Годишња чланарина износи 500,00 €.
- *ALDA* – Асоцијација за локалну демократију, Општина Херцег Нови је члан од 9. маја 2015. године. *ALDA* је организација посвећена промоцији доброг владања у локалној самоуправи и учешћа грађана на локалном нивоу. *ALDA* је посвећена активностима које олакшавају везу између локалних власти и грађанског друштва. Постоји већ 15 година и њихови чланови су из свих земаља ЕУ. *ALDA* данас представља лидера у великим европским програмима који се односе на теме учешћа грађана и децентрализоване сарадње. Учешће грађана у раду локалне администрације и локалне самоуправе *ALDA* подржава преко локалних Агенција за развој демократије. Црногорска Агенција је у Никшићу гдје функционише од 2006. године. Агенције за локалну демократију представљају линк између пројеката на локалном нивоу и онога што *ALDA* ради у цијелој Европи. *ALDA* има сједишта у Вићенци, Стразбуру, Суботици и Скопљу, те је нарочито активна у земљама западног Балкана. Годишња чланарина: 600,00 €.
- Јадранско-јонске еуро регије (*AEI*) – 2015. године Општина Херцег Нови постала је 27. чланица те организације. Удружење броји 33. Члана (регионалне и локалне власти из Италије, Хрватске, Грчке, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Албаније). *AEI* представља модел прекограничне и међурегионалне сарадње која има за циљ промовисање координираног и интегрираног развоја између регија тог подручја. Укупна територија укључених региона је преко 200.000 квадратних километара и у њима живи преко 2 милиона становника. Питања којима се бави Јадранско-јонска Еуро регија су: стварање подручја мира, стабилности и сарадње, заштита културне баштине, заштита животне средине, одрживи економски развој у области туризма, рибарства, пољопривреде, рјешавање инфраструктурних питања и подршка уласка свих чланова у Европску унију. Годишња чланарина: 1.000,00 €
- Федерацији карневалских градова (*FECC*), је међународна организација која се бави организовањем карневала на свим меридијанима. Чланство у *FECC* обезбјеђује међународне контакте кроз организацију карневалских свечаности. 15. маја. 2017. године, Општина Херцег Нови је обновила чланство на церемонији одржаној у Валети на Малти. Годишња чланарина: 300,00 €.
- Чланство у организацији *Newcastles of the World* – Херцег Нови је постао члан међународне организације *Newcastles of the World* која окупља преко 40. свјетских градова са овим именом. Активности ове организације усмјерене су ка бољем повезивању чланова кроз успостављање сарадње у различитим областима а прије свега у култури и туризму. *Newcastles of the World* – први дан одржан је у недјељу, 3. фебруара 2019. на тераси Градске кафане. У програму су учествовали извођачи: Хејина из Кине, *Newcastle upon Tyne* из Велике Британије, Шиншира из Јапана, *Newcastle* из Аустралије. На догађају су учествовали КУД АС, ученици и професори Музичке школе и клупа „Лира“. Цијели догађај су обогатили домаћи и страни представници који су на штандовима креативно представили своје садржаје: Шинширо из Јапана – калиграфска умјетност; Нове Замки из Словачке – традиционални национални специјалитети; НВО Руке – традиционални бокелски локални специјалитети и производи; витешки штанд – интерактивна презентација те упознавање са историјом, те презентација културних и туристичких атракција градова *Newcastle upon Tyne* и Требиња. Организација *Newcastles of the World* покренула је у септембру 2019. године онлине платформу која има за циљ да омогући размјену идеја, наставног особља, студената и ђака из градова-чланица. Општина Херцег Нови преко Канцеларије за међународну сарадњу придружила се овој корисној и занимљивој иницијативи. Годишња чланарина: 1.000,00 €.

СВОТ АНАЛИЗА ИНВЕСТИЦИОНОГ ПОТЕНЦИЈАЛА

СНАГА (С):	СЛАБОСТИ (W):
<ul style="list-style-type: none"> Искуство у аплицирању код ЕУ фондова; Искуство у имплементацији пројеката финансираних из ЕУ фондова; Добра репутација код пројектних партнера; Компетенције у кључним подручјима; Добра мрежа пројектних партнера; Чланство у међународним организацијама. 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољна финансијска средства за предфинансирање и израду пројектне документације; Недостатак пројектне и техничке документације за квалитетну израду пројектне апликације; Недостатак напредних обука, семинара, конференција; Стална брига у вези унутрашњих оперативних проблема.
МОГУЋНОСТИ (O)	ПРИЈЕТЊЕ (T):
<ul style="list-style-type: none"> Унапријеђење билатералне сарадње са циљем ширења мреже поузданих пројектних партнера; Јачање капацитета; Коришћење Фонда за подршку Општинама за предфинансирање донаторских пројеката; Фондови ЕУ, доступност већег износа средстава; Други донатори; Програми и јавни позиви на националном нивоу; Унапријеђење сарадње са представништвима међународних организација у Црној Гори; Подршка канцеларије за Европске интеграције у стручном и техничком смислу; Аплицирање за финансирање пројеката утврђеним циљевима развоја; Заговарање интереса Општине Херцег Нови код релевантних институција Европске уније. 	<ul style="list-style-type: none"> Укидање Фонда за подршку Општинама за предфинансирање донаторских пројеката; Недостајућа пројектна и техничка документација; Незадовољство запослених – финансијски елемент; Ограниченост услед рестриктивних прописа програмских позива (број партнерстава, износ суфинансирања, неопходност унапријед припремљене пројектне и техничке документације).

ЗАКЉУЧАК

Главна предност Општине Херцег Нови је једна од водећих јединица локалне самоуправе не само у Црној Гори него и у региону по броју реализованих и одобрених ЕУ пројеката.

Велико искуство у припреми и имплементацији пројеката финансираних из ЕУ фондова треба искористити јер је извјесна већа доскопност средстава у наредном финансијском раздобљу. Ипак, успјех у повлачењу средстава из ЕУ фондова и имплементација ових пројеката зависе од више чинилаца те је нужно на одговарајући начин да се искористе следеће могућности :

- Унапријеђење билатералне сарадње – проширивања мреже пројектних партнера;
- Аплицирање за финансирање пројеката утврђеним циљевима развоја;
- Улажењем у људске ресурсе како би се ојачали капацитети службеника;
- Доскопност већег износа средстава код ЕУ фондова;
- Укључивање у рад међународних организација које повезују локалне самоуправе;
- Унапријеђење сарадње са представништвима међународних организација у ЦГ.

Истовремено јављају се бројни недостаци и пријетње, чији је утицај потребно минимизирати. Као главни недостаци издвајају се недовољна финансијска средства за предфинансирање реализације пројеката суфинансираних од стране ЕУ и израду пројектне и техничке документације. Као главне пријетње издвајају се укидање коришћења Фонда

за подршку ојшћинама за префинансирање донаџорских пројеката и ораниченост услед ресџрикџивних пројиса пројрамских позива (број парџнерсџава, износ суфинансирања, неохожност унајријед припремљене пројекџне и џехничке докуменџације).

Међународна сарадња Ојшћине Херцеј Нови џреба да се развија у складу са друшћвено-полиџичким, економским и кулџурним приориџејима ојшћине, одржавањем и унајријеђењем добросусједских односа и рејоналне сарадње кроз јачање билаџералних и мулџилаџералних односа. Мојћност сарадње Ојшћине Херцеј Нови на мулџилаџералном нивоу би се мојла осџвариџи кроз учешће у међународним орјанизацијама које би на јрави начин афирмисале мојћности и пошћенцијале Ојшћине Херцеј Нови. Једна од џаквих је Евројска мрежа уџврђених ірадова и локалиџејта (EFFORTS). Мрежа јружа мојћности размјене искусџава и добрих јракси у јрављању кулџурном башћином, јроналажење парџнерсџава, осџваривања сарадње на различџим нивоима џе јромоцију наше кулџурне башћине. Чланарина за Ојшћину Херцеј Нови би износила 1.000€ на јодишњем нивоу. Херцеј Нови би мојао имаџи вишесџруке корисџи овим учлањењем јер је један од циљева ове орјанизације погсџицај размјене искусџава, знања и сџручности у јуризму које је неохожно за развој Херцеј Новој. Такође лакше би се размојрили и ријешили јроблеми везани за рејулисање јурисџичких џокова, очување и валоризацију кулџурне башћине и локалној економској развоја. Ојшћина Херцеј Нови џреба да развија сарадњу са ірадовима сличне исџоријске и кулџуролошке позадине у јравцу размјене искусџава и преузимање јримјера добре јраксе.

Шџо се џиче билаџералне сарадње џреба радиџи на јачање парџнерсџава на локалном и рејоналном нивоу. Имајуџи у виду да јроцес евројских инџејрација има посебну важност за све ірађане као и да се 75% законских норми Евројске уније имјлеменџира на локалном нивоу, локална самоујрава добија на још већем значају и чак јридобаја фондемајталну улоју у џом јроцесу. Процес евројских инџејрација јружа велике мојћности за акџере на локалном нивоу, корисџеџи се појодностима које носи, јобољшају квалиџеј и начин живојта ірађана. Овај јроцес, међуџим захџијева парџнерсџиво и сарадњу као неохожан услов да би се џејови пошћенцијали заисџа и осџварили. Парџнерсџиво у јроцесу евројских инџејрација омојћава јрисџуј средсџивима која овим акџерима, у сујројном, не би била досџујна. Парџнерсџиво помаже да се ријеше јроблеми, који су јревелик залојај за локалну и рејоналну заједницу, а исџовремено недовољно велики да би се џима позабавила држава.

7.1.18. Просторно планирање и изградња

Овим планом обухваћена је цјелокупна територија Опшћине Херцег Нови, која захвата дио приобалног подручја Јадранског мора, смјештена на крајњем југо-западу Црне Горе, чија укупна површина износи 26.209,35 ha – површина копна 23.549,35 ha, површина мора 2.660,00 ha.

Усвајањем Просторно урбанисџичког плана Опшћине Херцег Нови (у даљем тексту ПУП ОХН) крајем 2018. године, створене су претпоставке за даљи плански развој, у погледу туризма, привреде, развоја цјелокупне инфраструктуре, као и низ рјешења из области зашџите животне средине, културног и пејзажног насљеђа. Другим ријечима, овим локалним планским документом највишег реда, разрађена су начела просторног уређења, утврђени циљеви просторног развоја кроз подјеле на центре локалне самоуправе, планске цјелине, планске јединице и зоне, и на тај начин створени предуслови за свеобухватну зашџиту, коришћење и намјену цјелокупног простора.

У циљу лакшег спровођења ПУП-а ОХН дефинисане су подјеле по планским јединицама, у складу са природним и просторно-функционалним особеностима простора, стеченим урбанисџичким обавезама, развојним опредељењима локалне самоуправе, исказаним инвеститорским интересовањима, као и законским обавезама.

На тај начин, смјерницама за спровођење овог локалног кровног планског документа по планским јединицама, простор општине уређиваће се:

- директном примјеном државних планских докумената;
- примјеном донијетих локалних планских докумената у дијеловима који су у складу са рјешењем ПУП-а ОХН;
- даљим детаљним разрадама;
- израдом планова по посебном поступку;
- директном примјеном ПУП-а за поједине дефинисане дјелове;
- примјеном прописа јединице локалне самоуправе, којима се уређују локални објекти од општег интереса.

Покривеност територије локалне самоуправе планским документима на основу којих се врши организација, коришћење и намјена простора остварује се кроз државна и локална планска документа, чији преглед је дат табеларно (Табела бр.1).

Табела бр.1: Важећа планска документација ОХН;			
Бр.	ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ	Број Службеног листа ЦГ односно Службеног листа ЦГ – општински прописи	Површина у ха
А.	Државни плански документи		
1.	Просторни план Црне Горе – измјене и допуне	(„Сл. лист ЦГ“, бр. 24/08, 44/12,08/16)	–
2.	Просторни план посебне намјене за Обално подручје Црне Горе Детаљна разрада локације „Монтеросе“, Општина Херцег Нови Детаљна разрада локације „Мркови – Бијела Стијена“, Општина Херцег Нови	(„Сл. лист РЦГ“, бр.56/18)	23360 (копно) 26600 (море)
2.1.	Урбанистичко-архитектонско рјешење за хотел „Casa del Mare“ у Каменарима, ОХН	(„Сл. лист ЦГ“, бр.58/16,77/16)	0,6
2.2.	Идејно архитектонско-урбанистичко рјешење хотелског ризорта „Лазарет“ у Мељинама	(„Сл. лист ЦГ“, бр.37/15, 72/16)	7,4 (копно+море)
3.	Државна студија локације „Сектор 32“ Росе – Добреч са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ“, бр.71/09)	67
4.	Државна студија локације „Сектор 34“ Жањиц –Мириште – Арза	(„Сл. лист ЦГ“, бр.8/12)	51
5.	Државна студија локације „Сектор 5“ – Кумбор са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ“, бр.50/12 и 60/12)	35,63 (копно) 62,92 (море)
6.	Измјене и допуне Државна студија локације „Сектор 5“ – за дио бивше касарне Орјенски батаљон	(„Сл. лист ЦГ“, бр.28/14)	58,85
7.	Измјене и допуне Државна студија локације „Сектор 5“ – (ЗОНА Б)	(„Сл. лист ЦГ“, бр.52/18)	58,98
8.	Државна студија локације „Сектор 1“ Рт Кобила –Њивице – ушће Суторине са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ“, бр.62/18)	80,87(копно) 70,64(море)
9.	Државна студија локације „Сектор 2“ – ушће Суторине – Игало са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ“, бр.01/19)	Укупно 34,53 13,10 (копно) 21,43 (море)

Табела бр.1: Важећа планска документација ОХН;

Бр.	ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ	Број Службеног листа ЦГ односно Службеног листа ЦГ – општински прописи	Површина у ха
А.	Државни плански документи		
10.	Измјене и допуне Државне студије локације „Сектор 5“ – (ЗОНА А)	(„Сл. лист ЦГ“; бр.21/19)	Укупно 15,86 4,93(копно) 10,93(море)
Б.	Локални плански документи		
И	Ниво – локални план највишег реда		
1.	Просторно – урбанистички план Општине Херцег Нови са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр. бр.52/18,04/19)	23.549,35
II	Ниво ГУП-а		
	Измјене и допуне ГУП-а ОПХН за дио насеља Требесин	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“ бр.05/07)	4
	Измјене и допуне ГУП-а ОПХН – зона преко пута аутобуске станице	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.14/07)	1,2
	Измјене и допуне ГУП-а ОПХН у зони Бијеле	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.07/09)	56
	Измјене и допуне ГУП-а ОПХН у дијелу Игала за подручје Шиштет – Сушћепан	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“ бр.07/07)	26
	Измјене и допуне ГУП-а ОПХН у зони Игала изнад петље	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.23/09)	10,74
III	Ниво ДУП-а		
1.	ДУП Поди са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.11/13)	48
2.	ДУП Бајер	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр. 8/11)	13
3.	Измјене и допуне ДУП Њивице	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр.26/12)	31
4.	ДУП Топла ИИИ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр. 31/11)	14,8
5.	ДУП Топла од Шеталишта до Његошеве	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр. 8/11)	7,6
6.	ДУП Ђеновићи	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.11/13)	72
7.	ДУП Блаца – Јошица	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“ бр.31/11)	16,6
8.	ДУП Србина	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр. 01/10)	17,4
9.	ДУП Игало – Баре са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр. 31/11)	11
10.	ДУП Стара Бања – Игало са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“;бр. 07/12)	21
11.	ДУП Кумбор са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.36/13)	110
12.	ДУП Зеленика – Центар	(„Сл. лист ЦГ о.п. бр. 31/11)	36,6
13.	ДУП „Мељине“	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.26/12)	41
14.	Измјене и допуне ДУП-а Игала – кат. парцелу 469	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.30/09)	0,71
15.	Измјене и допуне ДУП-а Игала – кат. парцелу 708/5	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“; бр.23/09)	0.12

Табела бр.1: Важећа планска документација ОХН;

Бр.	ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ	Број Службеног листа ЦГ односно Службеног листа ЦГ – општински прописи	Површина у ха
A.	Државни плански документи		
16.	ДУП за локацију „Синдикат“ Мељине	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр. 22/11)	1
17.	ДУП Бијела – Центар	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр. 35/09)	6
18.	Измјене и допуне ДУП Блаце Јошица за локалитет хотела Парк	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“ бр.08/16)	0,97
19.	Измјене и допуне ДУП-а Топла	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“,бр. 07/09)	0,85
20.	Измјене и допуне ДУП-а „Стара Бања – Игало“ за УП 122 И УП 168 са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“,бр. 21/16)	0,719
21.	ДУП Немила – пословна зона са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“,бр. 35/17)	26.54
22.	Измјене и допуне ДУП-а „Блаце Јошица“ за кат. парц.351, 352, 353/1 и 353/2 К.О. Јошица	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“,бр. 35/17)	0.98
IV	Ниво УП-а		
1.	УП хотел „Плажа“	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.16/10)	1,571
2.	УП хотел „Тамарис“	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.35/09)	0,67
3.	УП за хотелски комплекс „Жагер“ у Бијелој са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.36/12)	0,72
4.	УП Брежине – Убојно	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.31/11)	12
5.	УП апартманско-пословни комплекс „БЕЛКО“ у Баошићима	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.07/12)	0,33
6.	УП за стамбено пословни комплекс Златник	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.11/13)	0,61
7.	УП за комплекс Дневни центар за дјецу са сметњама и тешкоћама у развоју са објектом старе школе у Суторини	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.08/15)	0,36
8.	УП хотел „Металург“	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.08/15)	0,17
9.	УП „Аматист“ Ђеновићи	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“ бр.11/09)	1,78
10.	УП комплекс мјешовите намјене „Villdor“ у Игалу	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.32/15)	1,83
11.	УП „Mimosa Estate“ у Игалу са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.32/16)	1,1
V	Ниво ЛСЛ-а		
1.	ЛСЛ „Сасовићи“ са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр. 48/15)	2,6
2.	ЛСЛ „Ситница за к.п. 1407/11, 1407/12, 1407/13 све КО Крушевице“ – са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр. 45/15)	1,4
3.	Измјене и допуне ЛСЛ „Стари Виногради“ – Кути	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.02/14)	0,6
4.	ЛСЛ „Монкаро“ на Луштици са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ о.п. бр. 36/12)	17,2

Табела бр.1: Важећа планска документација ОХН;

Бр.	ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ	Број Службеног листа ЦГ односно Службеног листа ЦГ – општински прописи	Површина у ха
A.	Државни плански документи		
5.	ЛСЛ „Добар сат“ Врбањ са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.26/10)	1,524
6.	ЛСЛ „Кочиста – Бргули“ на Луштица са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ о.п. бр. 31/11)	1,74
7.	ЛСЛ туристичко рекреативни комплекс Марат – Врбањ са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.11/13)	3,44
8.	ЛСЛ за гробље у Ратишевини са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ о.п. бр. 31/11)	1
9.	ЛСЛ за санитарну депонију „Дубоки До“ са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.16/11)	14,36
10.	ЛСЛ Мркови Њивице на Луштици са Извјештајем о СПУ	(„Сл. лист ЦГ оп.пр.“, бр.32/15)	7,7

Простор Општине Херцег Нови је покривен са 58 планова, и то: 10 државних и 48 локалних планских докумената, од чега државни планови (детаљне разраде и државне студије локације) процентуално покривају сса 1,56% територије, док локални планови (детаљни урбанистички планови, локалне студије локације и урбанистички планови) процентуално покривају сса 2,73%. Овако мали проценат покривености територије општине локалном планском документацијом произилази из одредби Закона о планирању простора и изградњи објеката, гдје је након ступања на снагу новог Закона октобра 2017. године, приближно 50% до тада важеће планске документације Општине Херцег Нови укинута.

Међутим, проценат од сса 2,73% планске покривености (изузев зоне морског добра), усвајањем ПУП-а ОХН је значајно повећан, кроз директну примјену и он износи 45,90% (директна примјена ПУП-а ОХН у износу од сса 43,17%), и то према следећим правилима уређења за одређена подручја:

- уређивати унутар грађевинског подручја, гдје се не предвиђа обавеза израде детаљних разрада (за „површине насеља и површине за индустрију и производњу“),
- изван грађевинског подручја у складу са законом за одређене врсте објеката (на „пољопривредним и осталим природним површинама, шумским површинама, концесионим подручјима“);
- унутар и изван грађевинског подручја (за „објекте инфраструктуре, објекте за одбрану“ и сл.);

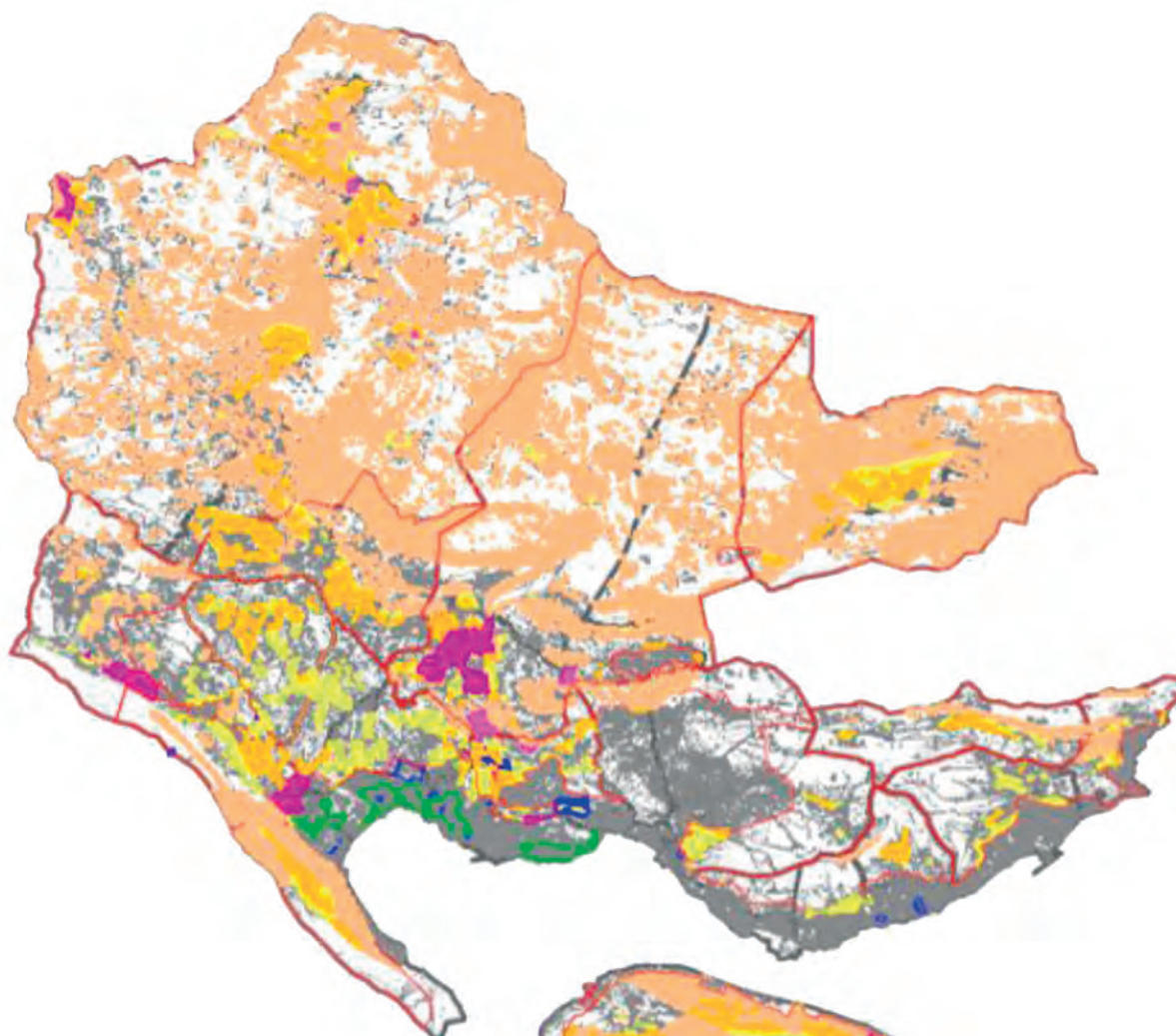
као и кроз планом датих детаљних услова грађења и уређења за посебно издвојена подручја и локације.

У складу са одредбама Закона о планирању простора и изградњи објеката и смјерницама из ПУП-а, могућа је израда и доношење планова, будућих детаљних разрада или измјена и дојуна већ донијетих детаљних разрада (у надлежности Министарства одрживој развоја и туризма), као и израда планова по посебном поступку за оне планове за која је вријеме за које су донијети истекло (у надлежности локалне самоуправе).

Што се тиче планираних површина на којима се предвиђа израда планова детаљне разраде она износи сса 6,425 % (1.499.52 ha), док за потребе израде планова по посебном поступку она износи сса 0,78% (182.88 ha).

На слици приказана је намјена површина према намјенама са директном примјеном:

ПРОСТОРНО-УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН ОПШТИНЕ ХЕРЦЕГ НОВИ

Намјена површина (зоне) са директном намјеном

■ ПОВРШИНА НАСЕЉА	(P 732 ha) – 3,1%
■ ПОЉОПРИВРЕДА	(P 1.387 ha) – 5,5%
■ ТУРИЗАМ	(P 204 ha) – 0,9%
■ ИНДУСТРИЈА И ПРОИЗВОДЊА	(P 162 ha) – 0,7%
■ ОСТАЛЕ ПРИРОДНЕ ПОВРШИНЕ	(P 7.448 ha) – 31,7%
■ ЛОКАЦИЈЕ НА УТУ	(P 43 ha) – 0,2%

ГЕНЕРАЛНА УРБАНИСТИЧКА РЕШЕЊА ИГАЛО, ХЕРЦЕГ НОВИ, ЗЕЛЕНИКА

■ ЗОНЕ СА ДИРЕКТНОМ ПРИМЈЕНОМ	(P 107 ha) – 0,5%
-------------------------------	-------------------

У наредним табелама дат је упоредни биланс површина по планским јединицама (извор: ПУП ОХН).

Упоредни биланс површина: 01. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – ШИРЕ ГРАДСКО ПОДРУЧЈЕ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	217,6	24,68	187,61	21,28
2	Пољопривредно земљиште	55,95	6,35	49,95	5,65
3	Остале природне површине	159,09	1,04	157,04	17,81
4	Воде	3,62	0,41	3,62	0,41
5	Насеља	433,1	49,13	459,11	52,08
6	Концесиона подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	12,25	1,39	22,57	2,56
8	Површина од интереса за одбрану	0	0,00	0	0,00
9	Туризам	0	0,00	1,7	0,19
10	Површине остале инфраструктуре	0	0,00	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0,00	0	0,00
УКУПНО		881,59	100,00	881,61	100,00

Упоредни биланс површина: 02. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – ТОПАЉСКИ АМФИТЕАТАР		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	361,11	67,31	331,96	61,87
2	Пољопривредно земљиште	43,03	8,02	32,92	6,14
3	Остале природне површине	16,16	3,01	14,70	2,74
4	Воде	113,97	21,24	145,37	27,10
5	Насеља	0	0	0	0,00
6	Концесиона подручја	0	0,00	9,29	1,73
7	Индустрија и производња	0	0	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0
УКУПНО		536,51	100,00	536,51	100,00

Упоредни биланс површина: 03. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – ПОЂАНСКА ВИСОРАВАН		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	155,44	46,62	144,44	13,32
2	Пољопривредно земљиште	40,86	12,25	28,54	8,56
3	Остале природне површине	14,21	4,26	8,25	2,47
4	Воде	0	0	0	0
5	Насеља	122,92	36,87	139,45	41,82
6	Концесиона подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	0	0	3,38	1,01
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	8,52	2,56
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0,84	0,25
УКУПНО		333,43	100,00	333,42	100,00

Упоредни биланс површина: 04. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА - ЗЕЛЕНИКА		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	1.020,8	71,31	1.020,8	71,34
2	Пољопривредно земљиште	120,12	8,40	115,87	8,10
3	Остале природне површине	77,73	5,43	57,98	4,05
4	Воде	12,8	0,89	12,8	0,89
5	Насеља	189,76	13,26	219,48	15,34
6	Концесиона подручја	0	0	0	0,00
7	Индустрија и производња	5,72	0,40	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	3,92	0,27	3,92	0,27
9	Туризам	0	0,00	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0,00	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0,00	0	0,00
УКУПНО		1.430,85	100,00	1.430,85	100,00

Упоредни биланс површина: 05. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – ЦЕНТРАЛНА РИВИЈЕРА		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	398,98	61,02	336,53	51,55
2	Пољопривредно земљиште	44,25	6,78	20,10	3,08
3	Остале природне површине	6,34	0,97	6,34	0,97
4	Воде	1,35	0,21	1,35	0,21
5	Насеља	202,56	31,03	287,47	44,03
6	Концесиона подручја	0	0	0	0
7	Индустрија и производња	0	0	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	1,09	0,17
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0
УКУПНО		652,88	100,00	652,88	100,00

Упоредни биланс површина: 06. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – КАМЕНАРИ–БИЈЕЛА		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	485,87	62,86	497,76	64,39
2	Пољопривредно земљиште	24,62	3,18	10,56	1,37
3	Остале природне површине	36,3	4,70	25,94	3,36
4	Воде	8,08	1,05	8,08	1,05
5	Насеља	206,53	26,72	230,66	29,84
6	Концесиона подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	11,6	1,50	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0,00
УКУПНО		773,00	100,00	773,00	100,00

Упоредни биланс површина: 07. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – БЈЕЛСКЕ КРУШЕВИЦЕ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	406,33	82,12	406,04	82,06
2	Пољопривредно земљиште	25,96	5,25	25,59	5,17
3	Остале природне површине	51,81	10,47	51,59	10,43
4	Воде	1,02	0,21	1,02	0,21
5	Насеља	9,7	1,96	10,58	2,14
6	Концесиона подручја	0	0	0	0,00
7	Индустрија и производња	0	0,00	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0,00	0	0,00
9	Туризам	0	0,00	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0,00	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0,00	0	0,00
УКУПНО		494,82	100	494,82	100,00

Упоредни биланс површина: 08. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – СУТОРИНА		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	399,06	58,65	375,19	55,14
2	Пољопривредно земљиште	77,85	11,44	39,03	5,74
3	Остале природне површине	109,96	16,16	97,06	14,27
4	Воде	9,96	1,46	9,96	1,46
5	Насеља	83,2	12,23	91,67	13,47
6	Концесиона подручја	0	0	0	0
7	Индустрија и производња	0,35	0,05	53,29	7,83
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	1,09	0,17
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0
УКУПНО		680,38	100,00	680,38	100,00

Упоредни биланс површина: 09. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – МОЈДЕЖ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	373,59	75,91	371,24	75,43
2	Пољопривредно земљиште	53,81	10,93	52,07	10,58
3	Остале природне површине	2,66	0,54	0,00	0,00
4	Воде	1,89	0,38	1,89	0,38
5	Насеља	60,2	12,23	66,95	13,60
6	Концесиона подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	0	0	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0,00
УКУПНО		773,00	100,00	773,00	100,00

Упоредни биланс површина: 10. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – ПРИЈЕВОР		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	540,22	81,93	543,51	81,06
2	Пољопривредно земљиште	1,67	0,25	1,67	0,25
3	Остале природне површине	95,33	14,46	89,68	13,60
4	Воде	4,83	0,73	4,83	0,73
5	Насеља	17,33	2,63	16,63	2,52
6	Концесиона подручја	0	0	0	0,00
7	Индустрија и производња	0	0,00	12,06	1,83
8	Површина од интереса за одбрану	0	0,00	0	0,00
9	Туризам	0	0,00	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0,00	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0,00	0	0,00
УКУПНО		659,38	100,00	659,38	100,00

Упоредни биланс површина: 11. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – КРУШЕВИЦЕ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	3955,56	59,56	3942,90	59,37
2	Пољопривредно земљиште	180,21	2,71	179,69	2,71
3	Остале природне површине	2421,58	36,46	2401,62	36,16
4	Воде	0	0	0	0
5	Насеља	66,87	1,01	73,44	1,11
6	Концесиона подручја	17,45	0,26	17,46	0,26
7	Индустрија и производња	0	0	10,98	0,17
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	5,96	0,009
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	7,11	0,11
11	Спорт и рекреација	0	0	2,51	0,04
УКУПНО		6.641,67	100	6.641,67	100,00

Упоредни биланс површина: 12. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – МОКРИНЕ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	370,79	48,74	370,79	48,74
2	Пољопривредно земљиште	97,44	12,81	97,18	12,77
3	Остале природне површине	268,83	35,34	267,83	35,20
4	Воде	0	0	0	0
5	Насеља	23,72	3,12	24,98	3,28
6	Концесиона подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	0	0	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0	0	0,00
9	Туризам	0	0	0	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	0	0	0	0,00
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0,00
УКУПНО		760,78	100,00	760,78	100,00

Упоредни биланс површина: 13. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – КАМЕНО – ЖЛИЈЕБИ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	1.973,53	54,98	1.973,53	0,00
2	Пољопривредно земљиште	58,08	1,62	44,58	1,24
3	Остале природне површине	1.501,6	41,83	118,81	3,31
4	Воде	0	0	0	0
5	Насеља	56,16	1,56	48,81	1,36
6	Концесиона подручја	0	0	0	0,00
7	Индустрија и производња	0	0,00	82,96	2,31
8	Површина од интереса за одбрану	0	0,00	0	0,00
9	Туризам	0	0,00	15,69	0,44
10	Површине остале инфраструктуре	0	0,00	3,67	0,10
11	Спорт и рекреација	0	0,00	0	0,00
УКУПНО		3.589,37	100,00	2.288,05	100,00

Упоредни биланс површина: 14. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – УБЛИ		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ха)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	584,81	34,12	584,51	34,11
2	Пољопривредно земљиште	69,67	4,07	68,49	4,00
3	Остале природне површине	1.010,99	58,99	1.012,44	59,08
4	Воде	0,3	0,02	0,3	0,02
5	Насеља	44,6	2,60	44,63	2,60
6	Концесиона подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	0	0,00	0,00	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	0	0,00	0,00	0,00
9	Туризам	0	0,00	0,00	0,00
10	Површине остале инфраструктуре	3,44	0,20	3,44	0,20
11	Спорт и рекреација	0	0,00	0,00	0,00
УКУПНО		1.713,81	100	1.713,81	100,00

Упоредни биланс површина: 15. ПЛАНСКА ЦЈЕЛИНА – ЛУШТИЦА		ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ		ПЛАНИРАНО СТАЊЕ	
Р.бр.	Намјена	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)	Површина (ha)	Учешће у цјелини (%)
1	Шуме	196,08	6,10	166,78	5,19
2	Пољопривредно земљиште	805,14	25,05	757,28	23,56
3	Остале природне површине	2.101,05	65,37	2.007,37	62,46
4	Воде	0	0,00	0	0,00
5	Насеља	104,97	3,27	126,74	3,94
6	Леж. мин сир./Конц. подручја	0	0,00	0,00	0,00
7	Индустрија и производња	0	0	0	0,00
8	Површина од интереса за одбрану	3,66	0,11	0,66	0,02
9	Туризам	0	0	152,73	4,75
10	Површине остале инфраструктуре	3,08	0,10	2,42	0,08
11	Спорт и рекреација	0	0	0	0,00
УКУПНО		3.213,98	100,00	3.213,98	100,00

Табеле бр.2. Упоредни биланс површина по планским јединицама (извор ПУПОХН);

ЛЕГАЛИЗАЦИЈА БЕСПРАВНИХ ОБЈЕКТА

Што се тиче легализације, доношењем новог Закона о планирању простора и изградњи објеката (Службени лист Црне Горе бр. 64/17, 44/18, 63/18, 11/19), Секретаријат за просторно планирање и изградњу Општине Херцег Нови спроводи процедуре сходно поглављу X горе наведеног закона које се односи на легализацију бесправних објеката, почев од 14. октобра 2017. године када је овај закон ступио на снагу.

С тим у вези, овом Секретаријату укупно је поднешено 4.519 захтјева за легализацију бесправних објеката, од којих се 3.947 захтјева односи на стамбене објекте, 104 захтјева на пословне објекте, 150 захтјева на стамбено-пословне објекте, а преосталих 318 захтјева на остале односно помоћне објекте. Примљени захтјеви се и даље интензивно обрађују обзиром да је велики број захтјева неуредан и непотпун, па се сходно одредбама Закона о управном поступку (Службени лист Црне Горе бр. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17), исти уређују како би се по њима могло даље поступати. Сходно законским одредбама (члан 159 новог Закона) којима се дефинише поступак легализације бесправних објеката, горе наведени Секретаријат укупно је донио 900 рјешења о прекиду поступка за објекте који су прекорачили основне урбанистичке параметре важећег планског документа. Број захтјева у којима је тражена допуна износи 3.064 док је поступак обустављен у 9 предмета. Број захтјева након истека рока за подношење захтјева односно након 16. јула 2019. године износи 10.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА	АНАЛИЗА
<ul style="list-style-type: none"> Усвајањем ПУП-а ОХН као локалног планског документа највишег реда, одређени су циљеви и мјере просторног и урбанистичког развоја; Повољним географским положајем са повољним климатским, привредним, природним и културним карактеристикама, омогућен је мултифункционални привредни развој; Јасно планско опредељење у погледу развојних пројеката, има за циљ јачање и повезаности Херцег Новог на националном и међународном нивоу (инфраструктура, туризам, пољопривреда и сл.); Локалним планским документом највишег реда (ПУПОХН) дефинисан је уравнотежени просторни развој; Постојећим планским рјешењима жели се заштити простор и очувати природно и културно наслеђе, кроз просторни развој; У циљу унапријеђења туристичке привреде, укинута је накнада за опремање грађевинског земљишта за хотеле 4* и 5*. 	<ul style="list-style-type: none"> Застарјелост и непостојање планске документације на већем дијелу територије општине; Неадекватан приступ у комбинацији са одсуством реализације општих планских циљева из планова вишег и нижег реда (државни и локални планови); Непостојање детаљних планских рјешења за локалне центре (нпр. Луштица), као и неадекватан третман руралних насеља; Слаба инфраструктурна опремљеност залеђа општине и Луштице; Недовољна функционална интегрисаност три урбана центра (Херцег Нови, Котор и Тиват), неадекватна саобраћајна инфраструктура и неријешена остала инфраструктурна питања; Вишедеценијски проблем непостојања адекватних детаљних планских докумената на појединим значајним подручјима (Баошићи, Солила, Савинска Дубрава, језгро Старог града, Радованића и сл.);
ПРИЛИКЕ:	ОПАСНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Отварање могућности инвестирања у развој важних привредних грана – пољопривреде и туризма; Јачање свијести за коришћење локалних ресурса и диверсификационе активности; Стварање конкурентних прилика у односу на окружење; Развој ICT сектора; Повећање међународне потражње за туризмом орјентисану на аутентичну природну и културну баштину; Интегрисање и очување привредних, природних и културних ресурса; Бржи развој и рјешавање проблема кроз унапријеђење целокупне инфраструктуре. 	<ul style="list-style-type: none"> Успорен и неадекватан процес развоја целокупне инфраструктуре; Могућност стварања конфликта између развоја и заштите културног и природног наслеђа; Нерационално коришћење привредних, природних и културних ресурса; Неадекватним приступом реализације планских циљева, доводе се у питање будуће инвестиције на територији општине, као и неуравнотежени развој привреде – развој туризма депопулација пољопривреде.

Херцег Нови као погранични град, са изузетно повољним географским положајем стиче нове позиције и предности – близина других важних урбаних центара у сусједним земљама. С друге стране Херцег Нови се граничи са Тиватом, Котором и Никшићем, при чему заједно са Котором и Тивтом представља највећи регионални ресурс. Снага наведеног регионалног ресурса огледа се у обезбјеђењу функционалне разноврсности и међусобне усклађености.

Према локалном плану највишег реда ПУП-у ОХН, створен је формални и плански основ за уравнотежен и равномјеран територијални развој, као и развој, организација и уређење простора општине и заштите и унапријеђења средине, у складу са развојним опредељењима на државном нивоу, а на принципима одрживог развоја.

Када су у питању слабости она се огледала у занемаривању сопствених предности – недовољној функционалној интегралности три урбана центра, неадекватној инфраструктури и недовољној искоришћености природних, културних и др. ресурса, веома важних, а препознатих кроз плански документ ПУПОХН, чије важење је ограничено, до доношења Плана генералне регулације. С тим у вези, за потребе одређивања и постизања стратешког циља неопходно је одредити

приоритетне области са дефинисаним низом мјера кроз интервенције и активности, како би се на тај начин створили услови за припрему и израду конкретних развојних пројеката.

Међутим, Законом о планирању простора и изградњи објеката уведене су новине у погледу планирања и планске документације, уређивање грађевинског земљишта, услова изградње објеката, стручног надзора и легализације бесправних објеката, које у многосте отежавају одређивање и постизање стратешког циља, када је у питању планирање и планска документација. Ово се наводи из разлога што новим Законом, израда и доношење планских докумената није у надлежности локалне самоуправе, чиме се општини отежало управљање простором на својој територији, као и локални економски развој.

Даље, у недостатку детаљне планске документације, инфраструктурна опремљеност великог дијела територије општине рјешава се преко важећих општинских прописа, тачније преко Одлуке о грађењу, постављању и уклањању локалних објеката од општег интереса.

ЗАКЉУЧАК

Захваљујући свом географском положају, природном и културном бојасиву, Херцег Нови билијежи раст домаћих и страних инвестиција. Такође, све је више туриста који траже очувану природу, што даје шансу руралном залеђу рада и полуострву Луштица, стварајући прилике за привредни развој и конкуренцију у окружењу. Проспективно урбанистичким планом Општине Херцег Нови велики дио простора предвиђен је за развој пољопривреде и сеоског туризма, првенствено као грађевинско подручје насеља руралног карактера и издвојено грађевинско подручје ван насеља, кроз планиране намјене: пољопривредне површине – обрадиво земљиште и грубо пољопривредно земљиште и остале природне површине, које у мноштво могу допринијети развоју привреде – елитног и сеоског туризма са пољопривредом, позиционирајући Херцег Нови као престижну туристичку дестинацију. Конкурентност на тржишту у погледу инвестиција захтева и развој информационе технологије. С тим у вези, неопходно је уређивати и унапријеђивати електронско пословање, на начин да се комуникације у области планирања, изградње, легализације бесправних објеката и слично обављају електронским путем, а све у складу са законском регулативом.

Једна од опасности тиче се развоја инфраструктуре, првенствено саобраћајне и хидротехничке инфраструктуре, која се олега у усвореном и неадекватном присуству, како руралних подручја тако и градских и приградских, кроз њихову изградњу и реконструкцију.

Сходно одредбама новог Закона процедуре легализације бесправних објеката на територији Општине Херцег Нови сирово се отежало, из разлога што постоји легалација представља комплексну процедуру која обухвата провјеру више услова, гдје су постојања одређена специфичностима за свакој од њих понаособ. Да би се донијело рјешење о легализацији бесправног објекта, неопходно је да исти буде израђен у складу са основним урбанистичким параметрима важеће планске документације донесене до постојања на снагу овог Закона, односно планске документације донесене сходно законом прописаном процедуром или се постоји прекида до доношења Плана генералне регулације. Имајући у виду специфичности постојања легализације гдје су утврђени одређени недостаци, неопходно је присуствовати новим измјенама и допунама Закона о планирању простора и изградњи објеката, чије усвајање се очекује до краја 2019. године.

7.1.19. Заштита и спашавање

Служба заштите и спашавања израдила је слиједеће планове: План заштите и спашавања од пожара 2012. године; План одбране Општине Херцег Нови 2014. године; План заштите и спашавања од поплава 2014. године; План заштите и спашавања од земљотреса 2015. године; План заштите и спашавања од клизишта и одрона који је завршен 2017. године и на који се чека сагласност од МУП-а Директората Подгорица због усвајања планских докумената на нивоу државе. У усвојеним Плановима дефинисане су мјере и активности у циљу заштите и спашавања од елементарних непогода. У наредном периоду наставиће се са израдом планова заштите и спашавања и од других елементарних непогода, техничко-технолошких и других несрећа које угрожавају људе, материјална и културна добра и животну средину на територији Општине Херцег Нови.

- Специјално радно возило IVECO DAILY 45C 15 500L воде и 50L пјене купљено је 2016. године – Општина Херцег Нови;
- Купљен је нови компресор за пуњење боца марке „Вауер 100 L“ 2017. године;
- Дана 08.03.2018. године Амбасада Јапана званично је донирала ново ватрогасно навално возило марке „NISSAN NAVARA“ NP 300 2.3 DCI 4x4 и осталу опрему Служби заштите и спашавања Општине Херцег Нови;

„Како већи број високих објеката нема противпожарне стенице, потребно је Службу заштите и спашавања (Ватрогасну јединицу) опремити потребном опремом за гашење пожара на оваквим објектима / аутоматске – хидрауличне лествице 44м, ваздушна ускочница, предвиђеном Планом заштите од пожара Општине Херцег Нови из 2004. године који је усвојила Скупштина Општине Херцег Нови на XXVIII редовној сједници одржаној дана 02.04.2004. године“.

**Цитат из плана Заштите и спашавања од пожара на територији Општине Херцег Нови из 2012. године – усвојеног од стране Скупштине Општине Херцег Нови*

- У јулу мјесецу 2018. године купљено је специјално ватрогасно возило – цистерна марке MERCEDES BENZ ATEGO 1828, капацитета 13.000 l, произведено 2001. године за потребе Службе заштите и спашавања Општине Херцег Нови;
- Дана 26.04.2019. године, купљено је ватрогасно возило NISSAN NAVARA 2.5 DCI, година производње 2008. године;
- У августу мјесецу 2019. године, Служба заштите и спашавања Општине Херцег Нови је путем донације од „M.G.S. GRUPA“ DOO из Краљевице (Република Хрватска) добила специјално ватрогасно возило марке „ТАМ“, тип возила 260, модел Т26В (држава производње Словенија) 8.000 l;
- На почетку љетње сезоне 2019. године купљене су љетње униформе;
- Дана 03.09. 2019. године купљена је опрема за ПСД „Субра“ од стране Општине Херцег Нови.

Што се тиче активности које је неопходно предузети у наредном периоду потребно је побољшати хидрантску мрежу у којасу Шеталишта „Петр Даница“, на Савини и у трагском залеђу. Такође потребно је обезбједити слободан приступ ватрогасним возилима високим објектима, нарочито у којасу Ијала, као и бољу проходност уским улицама града збој проблема нейроисној паркирања возила.

Служба заштите и спашавања ће и у наредном периоду наставити са набавком неопходне опреме и средстава, те су у том смислу и побројана ватрогасна возила и дио опреме који је претходних година стигао у Службу.

Број интервенција Службе заштите и спашавања у Општини Херцег Нови 2015–2018.

2015.	2016.	2017.	2018.
386 интервенција	413 интервенција	791 интервенција	665 интервенција

Из наведене табеле се види увећање броја интервенција у 2017. години од 104% у односу на 2015. годину и увећање броја интервенција 2017. од 91% у односу на 2016. годину.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА:	СЛАБОСТИ:
<ul style="list-style-type: none">• Посједовање квалитетних ватрогасних возила и обучених припадника за успјешан одговор за разне врсте акцидентата;• Посједовање квалитетне, модерне опреме и техничких средстава;• Добри услови за боравак и сталну обуку ватрогасаца – спасилаца Ватрогасни дом Мељине;• Перманентно обучавање и слање ватрогаца – спасилаца на додатне обуке за разне врсте акцидентата;• Праћење појаве нових технологија у систему заштите и спашавања и набавка истих;• Довољан и оптималан број припадника службе сходно стандардима који се примјењују према броју становника Општине Херцег Нови;• Одређено повећање броја припадника у току пожарне сезоне 01.06-30.09.2020. године (ангажовање чувара, додатних извршиоца посла);• Основана су три нова ДВД-а на територији Општине Херцег Нови : „Бијела“, „Луштица“ и „Пријевор“;• Активности на опремању и обучавању људства нових ДВД-а и њихово бројно увећавање;• Стална комуникација и повезаност са сусједним службама заштите и спашавања општина Тиват и Котор;• Сарадња са најближим службама заштите и спашавања сусједних држава ХР и БиХ;• Сарадња са МУП ЦГ, ВЦГ, МУП Директоратом за ванредне ситуације Подгорица – подручна јединица Херцег Нови.	<ul style="list-style-type: none">• Недостатак потребне опреме;• Разуђеност терена;• Дио општине који није копном повезан са остатком општине.
МОГУЋНОСТИ:	ПРИЈЕТЊЕ:
<ul style="list-style-type: none">• Доступност државне и ЕУ помоћи;• Учешће тј. пријављивање на разне међународне конкурсе типа ИПА пројеката за набавку ватрогасних возила и опреме;• Развој савремене противпожарне технике и опреме;• Обука људства са технолошки савременом опремом и у најпрестижнијим центрима за обуку – слање људства на различите обуке за разне врсте акцидентата;• Израда акустичне студије ради успостављања система обавештавања и узбуњивања за територију Општине Херцег Нови;• Израда општинске стратегије за смањење ризика од катастрофа и мапе хазарда .	<ul style="list-style-type: none">• Природне непогоде;• Транспорт опасних материја кроз територију Општине Херцег Нови.

ЗАКЉУЧАК

Као највећи проблем за правилно функционисање Службе заштитне и сјашавања дефинисан је проблем неадекватне опремености. Поред побољшања постојеће опреме потребно је набавити и: ватројасно возило са аутоматским - хидрауличним љесцима за гашење пожара и сјашавање на високим објектима; Ваздушна ускочница; Ваздушни јастук; 2 (два) мања ловила за транспорт особа у везивању обала на територији општине Херцег Нови (полуострво Луштица, острво Мамула итд); Комби возило за транспорт припадника Службе заштитне и сјашавања; Дрон за надзор територије Општине Херцег Нови (пожари, потрага за несталним лицима итд.)

Обзиром на међусобну сарадњу и заједничке активности са Службом заштитне и сјашавања Општине Херцег Нови, ПСД "Субра", Радио аматери Херцег Новој, ДВД-а шакође изражавају потребу за опремом.

За службу сјашавања у планини : вишло за шеренско возило, ради уградње у постојеће возило, ланци за постојеће возило, два комплета, вишло са ђецалком, за извлачење из јама и лишца, високих објекта Petzl Nest, носила за вертикално сјашавање, комплет (за сјашавање из јама и лишца, високих објекта итд); 8 комбинеzona од кордуре, за сјашавање из јама, лишца и урушених објекта. Кордура је материјал екстремно отпоран на цијепање и ђуљење и користи се за израду сјасилачких комбинеzona. Комбинеzone које сада имамо су од обичној ланца и потпуно су безусловни за ову врсту сјашавања. Моторне санке са приколицом за транспорт и прикључком за носила са скијама, ради извлачења у зимским условима 200 метара ужења, сувер сјашик 100 метара ужења, динамик. Разној потпуној материјала и опреме као што су праке, карабинери, болтови, кошураче, сјашови за лочацама итд Специјална ланца бањеријска бушилица за брзо сјашавање сигурности за извлачење у камену/бетону Petzl Gri-gri, Petzl ID, Petzl absorbica Y, PETZL Paw M све по 6 комада 8 ручних и 2 стационарне (снага 50w) аналогно – дигиталне (ДМР) радио станице, са потребним антенама и најјањем (за стационарне) и резервним батеријама (за ручне) Дрон за брзо претраживање шере на са камером и што већом аутономијом лета, аутоматским врањем на почету позицију. Резервне батерије за исти.

За ДВД-а и службу у цијелини: аналогно-дигитални ДМР рејитиор марке Хушера са одговарајућим дуплексером, антеном, најјањем, заштитом од удара грома. 60 метара квалитетној РГ-214 или РГ-213 коаксијалној кабла ради сјашавања рејитиора на стуб на Обоснику. Постојећи заштитни аналогно рејитиор се може искористити за боље покривање дијела ланинској залеђа (који се не може покрити са Обосника) са неке групе локације. 16 ручних и 4 стационарне (снага 50w) аналогно – дигиталне (ДМР) радио станице, са потребним антенама и најјањем (за стационарне). 120 метара квалитетној РГ-58 коаксијалној кабла (без алу фолије, ђуна бакарна олаца). У Општинским Плановима заштитне и сјашавања од полава, пожара, земљотреса, клизишта и огрона које је израдила Служба заштитне и сјашавања Општине Херцег Нови описане су локације на територији Општине Херцег Нови које представљају евентуалну опасност приликом природних непогода и представљају одређени ризик, шако да ти погаци моју послужити за израду маје хазарда за територију Општине Херцег Нови. Што се тиче активности које је неопходно предузети у наредном периоду потребно је побољшати хидрантску мрежу у појасу шеталишта „Пет Даница“, Савини, залеђу града. Такође потребно је обезбједити слободан приступ ватројасним возилима високим објектима, нарочито у појасу Ијала, као и бољу проходност уским улицама града збој проблема нејојсној паркирања возила.

7.1.20. Локална самоуправа

У наредном поглављу је приказана анализа стања у локалној самоуправи у три потпоглавља:

1. Административна организација и стање кадрова
2. Финансије и буџет
3. Имовина и власнички удјели

7.1.20.1. Административна организација и стање кадрова

Општина Херцег Нови је своју унутрашњу организацију утврдила Одлуком о организацији и начину рада локалне управе Херцег Нови и донијела је 2018. године, али је исту мијењала у 2019. години. Наиме Одлука је објављена у Службеном листу Црне Горе – општински прописи број 30/18,10/19 и 39/19. Вршење локалних послова обавља се преко органа локалне управе, стручних и посебних служби и то кроз рад 7 секретаријата, једне дирекције, три посебне и три стручне службе.

Секретаријат за културу и образовање – запослено је 7 извршилаца заједно са старешином службе секретаркомса ВСС. У Секретаријату раде два лица са ВСС (дипломиране правнице), једно лице са ВСС (VI ниво квалификације образовања) и технички секретар са ССС.

Секретаријат за локалну самоуправу броји 22 службеника укључујући секретарку као старешину органа, мср туризма. Са ВСС запослена су три службеника, са вишом школском спремом 6 лица и 12 лица са ССС. У Секретаријату ради реализовања пројекта „Њега старих лица“ запослено је 8 геронто-домаћица са средњом стручном спремом и сертификатом о стеченим посебним знањем из области коју покривају. Ради замјене лица привремено одсутних у Секретаријату раде још два лица са ССС у мјесним заједницама, тако да се број од 22 запослена повећава за 10 лица запослених на одређено вријеме.

Секретаријат за друштвене дјелатности и спорт броји 7 лица укључујући секретара са ВСС. Пет службеника је са високом стручном спремом и један са средњом стручном спремом.

Секретаријат за просторно планирање и изградњу запошљава укупно 14 запослених укључујући в.д. секретара, дипломираног инжењера геодезије, затим 10 запослених са високом стручном спремом из области архитектуре, грађевине и права и три лица са средњом стручном спремом од којих два грађевинска техничара.

Секретаријат за комуналне дјелатности, екологију и енергетску ефикасност – ради 9 лица на неодређено вријеме укључујући секретара као старешину органа који је дипл. инж. шумарства – заштита ерозије од бујица. У Секретаријату ради 6 лица са високом стручном спремом, једно лице са средњом стручном спремом, а број се повећава за још једно лице са високом стручном спремом (дипл. инж. саобраћаја), запослен на одређено вријеме.

Секретаријат за финансије и локалне јавне приходе запошљава у оквиру три сектора (финансије, локални приходи и јавне набавке), укључујући високоруководни кадар, 34 лица на неодређено вријеме. Тај број се повећава за још 7 лица запослених на одређено вријеме.

Секретаријат за туризам, економски развој и предузетништво запошљава 9 лица укључујући секретарку са ВСС. Са високом стручном спремом запослено је још 7 лица и једно са средњом стручном спремом.

Дирекција за имовину и заступање броји 7 запослених од којих укључујући директорицу и помоћницу директорице има 5 дипломираних правника, четири са правосудним испитом, једна административна службеница са ВСС (VI ниво квалификације образовања) и геодета са средњом стручном спремом.

Служба комуналне полиције и инспекцијског надзора запошљава 24 запослена на неодређено вријеме и два запослена на одређено вријеме. Састав ове службе због специфичних послова које обављају, у свом саставу има 12 лица са високом стручном спремом укључујући начелницу која као и још два запослена са ВСС има положен испит за послове комуналне полиције. Са ВШС запослена су три извршиоца који имају положен посебан испит за комуналну полицију као и четири комунална полицајца са посебним испитом. Три извршиоца са средњом стручном спремом раде као оператерке у кол центру и једна техничка секретарица. Два запослена на одређено вријеме повећавају број запослених од којих је један комунални полицајац (ССС) са положеним испитом за комуналне полицајце и једна дипломирана правница (ВСС).

Служба за заједничке послове броји 28 запослених укључујући начелника са високом стручном спремом. Шест лица раде са ВСС од којих два са VII нивоом квалификације образовања и четири са VI нивоом квалификације образовања, 15 са ССС и 6 намјештеника.

Служба заштите и спасавања има стално запослено 33 ватрогасца укључујући командира и замјеника командира. На неодређено вријеме запослена су још два извршиоца и то један са високом стручном спремом и један намјештеник, што је укупно 35 извршилаца на неодређено вријеме. Девет ватрогасаца запослено је на одређено вријеме.

Служба за унутрашњу ревизију има два извршиоца са високом стручном спремом: руководиоц, дипломирани економиста са положеним испитом за унутрашњу ревизију и виши унутрашњи ревизор, дипл. менаџер такође са положеним испитом за унутрашњег ревизора.

Служба за праћење усаглашености прописа запошљава три извршиоца укључујући руководиоца која је дипл. правница као још један запослени са правним факултетом. Трећи запослени је са средњом стручном спремом.

Кабинет предсједника Општине – кабинетом руководи предсједник Општине. У Кабинету раде два потпредсједника Општине и два савјетника предсједника Општине, сви са високом стручном спремом, на одређено вријеме и прате мандат предсједника. У Кабинету ради 14 лица са високом стручном спремом који покривају позиције високо руководног кадра, експертско руководног кадра и експертског кадра.

Три лица су са средњом стручном спремом, што значи да послове у Кабинету покрива 17 извршилаца, не укључујући функционере и савјетнике предсједника општине.

Служба главног администратора има укупно 6 запослених од којих су поред Главног администратора још три извршиоца дипломирани правници. Један запослени је са VI нивоом квалификације образовања а један са средњом стручном спремом. Главни администратор је функционер и руководиоца Службе, по звању дипл. правник са положеним правосудним испитом.

Служба главног градског архитекте – запослено је 4 извршиоца укључујући главног градског архитекту која је по звању дипл. инж. архитектуре. У служби раде још два лица са ВСС, дипл. инж. архитектуре и дипл. правник као и једно лице са средњом стручном спремом.

Служба Скупштине је служба која није обухваћена Одлуком о организацији, већ је основана посебном Одлуком. У Служби Скупштине је запослено 7 лица од којих Секретар и помоћник секретара су високо рукоководни кадар, по звању дипломирани правници као и још једна службеница у Служби. Још три лица су са високом стручном спремом од којих један са VII нивоом квалификације осигурања и два са VI нивоом квалификацијом образовања. Једно лице је са средњом стручном спремом.

Укупно запослених на неодређено вријеме на дан 01.11.2019. године је 238 а на одређено вријеме 28 што укупно износи 266 запослених. По полној структури 118 су мушкарци а 120 је жена.

122 запослена су са ВСС и стеченим VII-1 нивоом квалификације образовања, VI ниво квалификације образовања има 11 запослених, V ниво квалификације образовања има 11 запослених, а остали су са средњом стручном спремом.

Без обзира на релативно висок број запослених са ВСС, неопходно је радити на јачању компетенција запослених са посебним нагласком на иновативност и стицање специфичних знања за повећање успјешности рада организације. Треба радити на мобилности стручног кадра тражећи за запосленог радно мјесто на којем ће показати најбоље резултате. Посебну пажњу посветити кадровском планирању за наредну годину ослањајући се на оцјењивање запослених које би требало спровести на основу реалних показатеља. Оцјењивање које има сврху може се спровести само ако се прати рад запосленог цијеле године. Не смијемо заборавити израду програма рада а не само извјештаја о раду, јер извјештавање без утврђених планова губи свој смисао. Од људи зависи успјех организације јер организацију чине људи, а на основу њиховог понашања ствара се слика о цијелој општини. Прави људи морају бити на правим мјестима. Људски потенцијал се мора правилно распоредити, зато кадровско планирање не смије бити само законска обавеза већ кадровско планирање мора одражавати стварне потребе општине.

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА	АНАЛИЗА
<ul style="list-style-type: none"> • Висок ниво образованих младих људи; • Добра сарадња са корисницима; • Процедуре запошљавања; • Мобилност – могућност промјене; радног мјеста унутар организације. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно искуство запослених; • Недовољне и неажуриране базе података; • Недовољна обученост запослених; • Недовољна подршка државе; • Мали број пријављених кандидата; • Неадекватно награђивање; • Неадекватан систем одговорности; • Незаинтересованост запослених за промјене; • Недовољна комуникација.
МОГУЋНОСТИ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Школовање нових, потребних кадрова путем стипендија; • Обуке постојећих кадрова; • Прекогранична сарадња; • Приватизација комуналних служби; • Приватно јавна партнерства. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак радне снаге на тржишту рада; • Веће плате у непосредном окружењу; • Већа могућност напредовања у приватном сектору; • Одлив младих и способних кадрова у иностранство; • Хиперпродукција диплома; • Неусаглашеност ВСС потребне за конкурсе (240ЕЦТС) и система високог образовања у Црној Гори (180ЕЦТС+120ЕЦТС).

ЗАКЉУЧАК

Збој неадекватној наирађивања, лошеј ојиса радној мјестиа, без поуде за радна мјестиа која траже посебну стручност, дешко ћемо постоићи основну улогу локалне управе а то је задовољство корисника – грађанина услугама које пружају орани локалне управе. Збој неадекватној образовној сисџема, лоших правилника о сисџемајизацији радних мјестиа окренутих према постојећем а не стварно пошребном кадру, упућује на пошребу адекватних обука како би се превазишле наведене слабости и унушрашње пријешње. Сисџем наирађивања треба промјенићи али и сисџем одговорности.

Високи менаџмент без обзира на политичку приагности мора посједовати знања и вјештине или их постоићи обукама на које дешко или уопште не прислају. Оцењивање зајослених мора се вршићи одговорно јер сировођењем адекватној оцењивања стварамо услове за развој кадра кроз пошребу унапријеђења знања и вјештина које је моуће наградити. Такође оцењивањем стварамо моућности побољшања људских ресурса било да се ослобађамо оних који не задовољавају, или добијамо адекватан кадар који ушиче на усјешности цијеле ошштине. Оцењивање је унушрашња шанса коју треба искористићи. Треба побољшати комуникацију како хоризонталну тако и вертикалну како би сваки службеник био уознат са визијом и стратегијом ошштине. Зајослени у ошштини морају мјенати навике, иновирати знања и сталанно учити јер брзе промјене захтијевају примјену нових технологија и нових процеса рада.

Висок проценат образованих и релативно млада стручњака зајослених без континуираној образовања неће постоићи основни циљ ошштине – задовољство грађана збој брзој, тачној и иновиранио рјешавања њихових пошребу. Још на крају да се осврнемо на неопходну оптимализацију броја зајослених у Ошштини Херцеј Нови. Број зајослених у Ошштини није забрињавајући као ни квалификациона стручњака. Међушим, збој лоших ојиса радних мјестиа, још чешће збој уопштено пројисаних услова за радно мјесто пројисано Правилником осим „поплаве“ дипломираних менаџера недостлају дил. правници, дил. инжињери из разних обласи, архитекте, финансијски стручњаци и информатичари.

Недостлају зајослени који се брзо прилапођавају промјенама. У наредном периоду када прешане обавеза оптимализације, одређени број лица оде збој испуњења услова за пензију, на лични захтјев или збој неопходне промјене организације рада, новим Правилницима пошребно је ушврдити стварне пошребу ошштине и услове неопходне за рад у одређеним обласима. Стратешко планирање мора бити испред политичкој и тек тада прави људи наћи ће се на правом мјесту без обзира на њихово политичко одређење. Процедуре запошљавања омоућиће да најбољи кандидати буду изабрани за рад на пошребно радно мјесто. Промјена законских пројиса али и понашања према зајосленима омоућиће задржавање и привлачење највреднијеј ресурса ошштине а то су људи.

7.1.20.2. Финансије и буџет

У сљедећој табели дат је преглед остварених примитака и издатака Општине Херцег Нови од 2014. до 2018. године.

Преглед остварених примитака и издатака Општине Херцег Нови 2014–2018. година

Година	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Пренијета средства из претходне године	364.300,17	56.240,05	59.169,30	502.698,69	330.229,56
Уступљени приходи	2.560.571,96	2.577.151,57	2.297.811,61	2.453.600,54	2.273.745,76
Донације и трансфери	0,00	0,00	2.500,00	164.035,40	64.143,25
Позајмице и кредити	110.000,00	1.000.000,00	707.499,00	1.500.725,44	1.695.255,09
Укупни приходи	13.817.017,15	11.209.232,61	14.521.993,62	13.785.085,25	14.473.729,79
Издаци	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Бруто зарада запослених	3.021.020,25	3.215.524,23	3.523.735,76	3.700.199,46	3.751.991,41
Остала лична примања	155.257,17	168.482,72	200.164,69	240.421,88	265.431,42
Расходи за материјал и услуге	1.209.685,38	1.370.275,53	2.155.049,48	1.598.716,51	1.834.176,62
Текуће одржавање	1.956.082,55	1.769.850,44	1.581.612,24	1.507.209,79	226.436,13
Трансфери институцијама, појединцима, невладином и јавном сектору	1.266.338,15	1.107.997,28	1.377.101,90	1.368.867,97	3.205.660,25
Капитални издаци	2.141.946,24	682.787,42	1.981.075,36	1.271.361,27	1.911.839,52
Позајмице и кредити	1.182.659,32	1.005.039,15	505.778,06	1.874.400,99	1.156.554,30
Отплата обавеза из претходних година	2.662.197,82	1.720.186,47	2.571.282,14	1.805.916,47	1.673.115,11
Средства резерве	165.590,22	109.920,07	123.495,30	87.761,35	95.760,50
Укупни издаци	13.760.777,10	11.150.063,31	14.019.294,93	13.454.855,69	14.120.965,26

У наредној табели је приказано стање дуга Општине Херцег Нови за 2017. и 2018. годину.

Стање дуга Општине Херцег Нови 2017. и 2018. годину

Година	2017.	2018.
Задуженост према добављачима	646.963,10	1.151.208,18

СВОТ АНАЛИЗА

СНАГА	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> Постојање стратешког документа (ПУП) за развој општине; Допуна смештајног капацитета изградњом нових хотела; Боља наплата пореза, накнада и такси; Постојање законског оквира за развој Система унутрашње финансијске контроле и Интерне ревизије у јавном сектору. 	<ul style="list-style-type: none"> Повећана задуженост општине у односу на раније године; Укидање појединих прихода од стране државе, док се новим законским рјешењима нису успјели надомјестити ови изгубљени приходи који су општинама укинута; Непостојање других стратешких докумената за развој општине (ЛЕАП, Стратегија развоја); Недовољно изграђена и неразвијена инфраструктура може бити ограничавајући фактор, јер изискује велика средства из буџета.

ПРИЛИКЕ	ОПАСНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Унапријеђење локалног правног оквира у области управљања јавном својином у општини; • Формирање регистра (базе) података о земљишту у јавној (општинској) својини; • Јачање капацитета запослених у општини у области управљања имовином; • Успостављање процедура за пренос права коришћења општинске имовине на друге локалне институције/установе; • Могућност изнајмљивања или залога имовине као хипотеке за финансирање разних пројеката без оптерећивања сопственог буџета; • Узимајући кредите, емитујући муниципалне обвезнице и улазећи у партнерства са приватним сектором; • Усвајање регистра ризика ради уочавања одређених претњи опасности које треба идентификовати и предложити начине отклањања или ублажавања истих; • Коришћење фондова ЕУ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Већа јавна потрошња на локалном нивоу; • Константно повећавање броја запослених; • Оперативно руководство није довољно свјесно улоге и функције које има финансијско управљање, контрола и интерна ревизија; • Низак праг толеранције за другачија и опречна мишљења код оперативних руководиоца; • Судски спорови покренути против општине.

ЗАКЉУЧАК

Распоредивање средстава по основу законом усвојених прихода врши се преко Државног буџета на рачун општине. Сваки од тих прихода има свој конто који се свакодневно уклапа у једном износу, иако да немо евиденцију ко је уклапао. Приходи по овом основу евидентирају се искључиво на основу извода пословних банака, преко којих општина води своје финансијско пословање. Тако остајемо ускраћени за било какву контролу у случају да је желимо извршити. Ово је најважније уједно и за контролу највеће усвојене прихода пореза на промет непокретности. Није усвојен реидентификациони ризика што је требало учинити у складу са смерницама Министарства финансија Црне Горе, а ради лакше праћења тих ризика и адекватној реакцији у случају истих. Није усвојен систем контроле износа прихода пореза на доходак физичких лица, а неопходно је у циљу боље наплате прихода. Расходи за службена путовања су буџетска ставка која је знатно прекорачена у 2018. години у односу на претходне што представља пријетњу обзиром на задуженост општине која прелази 10% текућих прихода остварених у претходној години. Такође су прекорачене и уговорене услуге 727.547,62 € преко 60% у односу на претходне године у које спадају и културни програми, као и остале услуге 408.724,96 € у којој су ипак уврштени програми попут дочека Нове године.

Општина није донијела акт о лицима која имају право коришћења реидентификације, висини реидентификације и сл. те се не може утврдити оправданост упуштања средстава по наведеном основу. Буџетска ставка текуће одржавање – евидентно је да је 2018. године ова ставка знатно мања него ранијих година, јер од те године сви преноси средстава „Чистоћи“ и „Стамбено-комуналном“ се евидентирају као трансфери привредним друштвима (1.859.935,50 €).

Наплата пореза на непокретност је већа у односу на раније године из разлога што је у децембру 2018. г. повећан коефицијент којим се користи просјечна тржишна цијена m^2 стамбеног објекта ради утврђивања просјечне тржишне вриједности m^2 пословног објекта и пословне просторије, помоћног простора, гараже, гаражног мјеста и

складишта. Накнаде за комунално опремање грађевинској земљишта је мања у односу на претходне године, посебно у односу на 2014. годину када је износила око 5.000.000,00 € са „Azmont Investments“. То је утицало на смањено остварење Капиталној буџета, односно на смањење инвестиција у изградњу инфраструктуре у нашој општини. Задужење општине, са стањем дана на да 31.12.2018. године исказано по основу домаћих кредита износи 604.090,18 € – основу иностраних кредита износи 6.092.966,28 € (KFW банка), укупно задужење: 6.697.056,46 €. Закон о државној имовини обавезује на попис и вођење евиденције о покретним и непокретним стварима које су у државном власништву при чему се локалне управе смајрају власницима државне имовине. Активности на увођењу посебне књиговодствене евиденције предметне имовине није завршено.

Укупна вриједност судских сиорова (шужби) покренутих од стране једној броја физичких и правних лица у 2018. години износи 681.570 €. Вриједност судских сиорова покренутих против општине у ранијим периодима, а који нису окончани до 31.12.2018. износи око 1.690.090 €. У наредном периоду општина би могла имати значајан одлив средстава по наведеном основу. Видно је да су у посљедње двије године улаћивана средства на име донација, а која представљају приходе од међународних заједница за поједине пројекте за које смо аплицирали. Ти пројекти по финансијској вриједности нису тако велики и значајни, али изискују трошкове који увећавају ставку службена путовања.

7.1.20.3. Имовина и власнички удјели

ИМОВИНА ОПШТИНЕ ХЕРЦЕГ НОВИ

Закључно са 2018. годином Општина Херцег Нови је у евиденцији непокретности као носилац својинских права (која су и даље неуједначено књижена) укњижена на непокретностима – земљишту у површини од 30.985.525,90 m².

Површина земљишта које је било укњижено на Општину Херцег Нови у 2017. години је износила 126.182.897 m², дакле дошло је до значајној умањења непокретне имовине на којој Општина Херцег Нови има својинска права, а исто је резултат намјенутој сировођења одредби Закона о државној имовини, гдје се Влада Црне Горе уписала као носилац права располања на имовини која је претходно била у корисништву Општине Херцег Нови.

Општина Херцег Нови у свом власништву има укњижено површину од 5.506 m² пословних објеката, те 37 стамбених јединица, укупне површине 1.843,31 m².

Општина је носилац права располагања на комуналној инфраструктури, градским гробљима, пијацама, објектима које користе мјесне заједнице којих има 18, градским тврђавама, домовима културе и дворани „Парк“, спортским теренима укњиженим на име Општине Херцег Нови, спортској хали, хотелу у склопу Спортског центра.

ВЛАСНИЧКИ УДЈЕЛИ ОПШТИНЕ ХЕРЦЕГ НОВИ

Општина Херцег Нови је оснивач комуналних предузећа у граду, јавних установа као и привредних друштава који се баве дјелатностима од значаја за обављање послова локалне самоуправе.

У прилогу је преглед предузећа чији је оснивач Општина Херцег Нови:

Ред.бр.	ПРЕДУЗЕЋЕ	Удио Општине Херцег Нови	НОМИНАЛНА ВРИЈЕДНОСТ ОСНИВАЧА
1	„Агенција за развој и заштиту Орјена – Херцег Нови“ д.о.о.	100%	
2	Туристичка организација Општине Херцег Нови	100%	
3	„Паркинг сервис“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
4	„Спортски центар – Игало“ д.о.о. Игало	100%	
5	„Водовод и канализација“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
6	„Комунално стамбено“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
7	„Чистоћа“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
8	„Агенција за изградњу и развој Херцег Новог“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
9	„Друштво за изградњу водоводне и канализационе инфраструктуре у Општини Херцег Нови“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
10	„Агенција за газдовање градском луком“ д.о.о. Херцег Нови	100%	
11	ЈУ „Градска библиотека и читаоница“ Херцег Нови	100%	
12	ЈУ „Дневни центар за дјецу са сметњама и тешкоћама у развоју Херцег Нови“ Херцег Нови	100%	
13	ЈУ Градски музеј „Мирко Комненовић“ и галерија „Јосип Бепо Бенковић“ Херцег Нови	100%	
14	Јавни радио дифузни сервис Радио Телевизија Херцег Нови д.о.о.	100%	
15	Јавна установа културе „Херцег Фест“ Херцег Нови.	100%	
16	„Раднички универзитет“ Херцег Нови	100%	

Општина Херцег Нови је такође суоснивач предузећа „Водаком“ д.о.о. Тиват.
Општина Херцег Нови има удио у предузећу „РТ Мимоза“ д.о.о. Херцег Нови од 10%,

Општина Херцег Нови не посједује податке о укљученој вриједности имовине те би било неопходно у наредном периоду покренути процедуре за процјену и утврђење вриједности имовине којом располаже.

7.1.21. Утицај глобална криза услијед пандемије Ковид-19 на локални развој

Глобална криза пандемије КОВИД-19 представља незапамћени шок који је изненадио свијет и његову економију. Земље су се пребациле на о(п)станак код куће како би успориле и зауставиле ширење вируса а владе и друштва се суочавају с великим људским, друштвеним и економским трошковима. Ово је неистражено подручје, а економске прогнозе су нарочито тешке због велике неизвјесности које проистичу из непознатих фактора, као што су обим и утицај интервенција, социјална изолација, напредак на проналаску вакцине, мјере поремећаја снабдијевања и промјена људског понашања.

Земље које се у великој мјери ослањају на директне стране инвестиције (СДИ), попут Црне Горе, у већем су ризику од наглог прекида СДИ. Раст продуктивности фирми може бити смањен за неко вријеме, с обзиром да су раније продуктивне фирме присиљене на затварање, везе радника и послодаваца се губе, а иновативне али ризичније инвестиције се не могу финансирати, јер су банке несклоне ризику а страни инвеститори прибјегавају сигурности. Ово би имало директне посљедице на привреду Херцег Новог обзиром на велико присуство страних инвеститора и пројеката. У средњорочном периоду се очекује снажан опоравак раста у свим земљама Западног Балкана како се живот и економска активност буду враћали у нормалу, иако брзина економског опоравка зависи од трајања и интензитета епидемије. У 2021. години се очекује обнављање повјерења и потрошача и инвеститора, као и раст приватне потрошње и инвестиција. Опоравак инвестиција и активности у виталним секторима, попут услуга, туризма, грађевинарства и енергетике, омогућит ће отварање радних мјеста. Ипак, очекивано обнављање економских активности зависи од претпоставке ефективног ишчезавања епидемије у другој половини 2020, што за сада не изгледа реално.

Главни ризик за општину Херцег Нови, уз изазован друштвени и политички амбијент, јесте крах туризма услијед продужене пандемије у комбинацији с дубљом рецесијом у ЕУ, што би довело до све тежег управљања економском кризом која је у току. Поред повећања људских и друштвених трошкова, дужа пандемија би повећала преношење глобалних утицаја преко трговинских, финансијски и робних канала на локално тржиште. Такође би интензивирала несклоност инвеститора ка ризику, и тиме повећала трошкове задуживања, што би имало значајне фискалне трошкове за Црну Гору која има висок ниво односа дуга и БДП-а. Неповољна курсна кретања би даље повећала трошкове сервисирања дуга. Већина до сада уведених мјера у регији се фокусира на подршку приливу готовине пословним субјектима у сврху заштите од стечаја и заштите радних мјеста у наредних неколико мјесеци, док се не укину ограничења уведена за сузбијање КОВИД-19. Те су мјере дизајниране да ублаже непосредан социјални, као и економски утицај смањења економске потражње и понуде током прве и друге фазе кризе, док су на снази ограничења за успоравање ширења пандемије. Циљ је конкретно очување прихода и продуктивних капацитета у сегментима економије највише погођеним привременим затварањем пословних субјеката и ограничењем путовања и другим рестрикцијама, које угрожавању одрживост пословања у нпр. угоститељским и транспортним услугама, малопродаји, осим малопродаје прехранбених производа и апотека, неким личним услугама и производњи трајних добара. Црна Гора је, као и већина земаља Западног Балкана, донијела комбинацију мјера за ублажавање кризе,

До сада уведене мјере одговора на кризу, попут подршке за фирме, па тиме и радна мјеста, као и за најугроженије, у складу је с одговором политике већине земаља ЕУ. С обзиром на природу тих мјера, њих ће примарно користити фирме и радници у формалном сектору. Али локална тржишта рада се разликују од земаља ЕУ: стопе запослености су ниске, самозапосленост, повремен рад и фирме и радници у неформалном сектору су много присутнији. Приходи већине угрожених потичу из неформалних активности; с обзиром да велики број тих људи нема посао у формалном сектору и нису обухваћени програмима социјалне помоћи усмјереним на сиромашне, они ће можда добити врло мало подршке. Те специфичне карактеристике локалног тржишта рада би требале бити узете у обзир приликом провођења мјера одговора на кризу и утврђивања критерија за остваривање права. Неизвјесно трајање пандемије представља критичну дилему

за креаторе политике: оптималне мјере ублажавања краће кризе уз брзи опоравак могу бити не-ефикасне и скупе ако криза потраје. Трајање кризе зависи од тока пандемије, па је стога неизвјесно. Неизвјесност трајања кризе условљава пристајање на критичне компромисе приликом дизајнирања одговора политике. Краткорочне мјере ублажавања за премошћавање проблема ликвидности погођених фирми могу бити врло ефективне за очување прихода у првих неколико мјесеци кризе. Али оне су скупе и могу постати неодрживе и неефективне ако криза потраје, а ликвидност фирми постане ограничење за солвентност. Исцрпљивање фискалног простора би у коначници захтијевало да власти ограниче подршку, што би фирме које су имале помоћ приморало да престану с радом или отпусте раднике. А до тада би већ била потрошена средства која су се могла искористити за дугорочне програме или економске потицаје у фази опоравка. Као и већина економија тржишта у настанку, земље Западног Балкана, нарочито оне с ограниченим фискалним простором, требају пажљиво одвагати те компромисе. Да би економски опоравак био одржив у средњорочном периоду, неке земље у регији требају своје економије учинити отпорнијим на шокове; а све земље требају наставити с провођењем структуралних реформи за јачање раста продуктивности. Неколико земаља Западног Балкана је ушло у ову кризу са пројектима унапређења јавних услуга у циљу јачања људског капитала. Комбинација таквих структуралних реформи би потакла јачи, равномјернији и одрживији раст, те тиме осигурала брже приближавање нивоима прихода ЕУ и већу отпорност на вањске шокове, попут пандемије КОВИД-19.¹

Пројекције тока ширења и трајања пандемије су јако неповољне и не могу се и даље сагледати у пуном обиму, па самим тим постоје и ограничења у сагледавању утицаја пандемије на Стратешки план развоја општине. За примјер треба узети државне пројекције од краја прољећа 2020. године када се сматрало да ће пад туризма бити за 30% а тренутна ситуација у општини Херцег Нови је око 90% туриста мање у односу на 2019. годину. Најоптимистичнији сценарио је да се мјере сузбијања не могу укинути до краја аугуста, уз почетак опоравка економске активности тек у четвртом кварталу. У свом прољећном извјештају Европска комисија процијенила је да ће стварни пад свјетске економије у 2020. години бити 3,5%, док ће пад еврозоне и ЕУ износити 7,7%, односно 7,4%.² ММФ је објавио пројекције пада свјетске економије од 4,9% у 2020. години али и опоравак сљедеће године, са процијењеном стопом раста од 5,4% у 2021. години.³ Процјене релевантних међународних институција указале су и на то да ће Западни Балкан значајно осјетити посљедице здравствене ситуације, што ће резултирати рецесијом 2020. године, чија ће дубина зависити од трајања пандемије и стављања болести под контролу. Специфичности ових економија су: релативно мали фискални маневар због постојеће презадужености, високо заступљена неформална и привремена запосленост, што значи да ће бити тешко спасити радна мјеста, те значајан удио туризма у укупној економији.

Глобалне и националне мјере сузбијања вируса, од социјалног дистанцирања до затварања пословних субјеката, довеле су до поремећаја на страни понуде и смањују приходе и потрошњу домаћинства – двоструки шок понуде и потражње. Услуге могу бити захваћене продуженим утицајем док су на снази мјере ограничења путовања и социјалног дистанцирања, а оне чине нарочито велик удио укупне запослености у Црној Гори и Херцег Новом, чак и до 70 процената. У економском смислу, новонастале околности најтеже су погодиле услужно оријентисане привреде, укључујући Црну Гору која значајно зависи од туризма. У намјери да ублажи ефекте пандемије КОВИД-19, Влада Црне Горе донијела је три пакета мјера, усвојила ребаланс буџета и наставља да прати реакције тржишта и привреде у контексту попуштања мјера чији је циљ спрјечавање ширења инфекције. Први сет мјера био је ограниченог трајања и са фокусом на одржавање ликвидности привреде, кроз одлагање пореских и кредитних обавеза привреде и грађана. Други сет

¹ Zapadni Balkan Redovni ekonomski izvještaj br.17, 2020. <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/western-balkans-regular-economic-report>

² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip125_en.pdf

³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>

мјера имао је за циљ очување радних мјеста и стварање предуслова за убрзани привредни опоравак, док трећи пакет мјера има примарно развојни карактер, кроз комбиновање краткорочних и дугорочних мјера у правцу: (а) усклађивања економског раста и одрживе употребе ресурса; (б) брзе дигиталне трансформације у широком обиму; (в) економског опоравка уз паметан и иновативан раст; (г) страних директних инвестиција као битног покретача економског развоја, и (д) економског раста и напретка по мјери човјека уз смањење сиромаштва и значајнија улагања, уз фокус на образовање и здравство⁴.

Док су сектори оријентисани на домаће тржиште или везани за онлајн услуге – као што су пољопривреда, информационе и комуникационе технологије и енергетика – мање погођени пандемијом, саобраћај и туризам у 2020. години биљежи драстичан пад. Управо из разлога што се локална привреда углавном ослања на туризам, економски развој у Стратешком плану развоја општине Херцег Нови за период до 2027. мора се конципирати на дјелимичном заокрету ка привредним дјелатностима које су отпорније на овакве шокове и кризе те тако омогући стабилнији и равномјернији развој, подразумјевано у комбинацији са даљим развојем туризма. Из тог разлога, нужно је да ова стратегија развоја буде осмишљена у складу са реално сагледаним потенцијалима и могућностима за развој Херцег Новог. Из тог разлога, нужно је да ова стратегија развоја буде осмишљена у складу са реално сагледаним потенцијалима и могућностима за развој Херцег Новог. У фази стратешког планирања откривене су, поред пријетњи, и до сада препознате прилике и нови могући правци развоја. Неке од ових новостворених шанси односно прилика добрим дијелом не би се препознале да није било сагледавања опасности попут пандемије Ковид-19. Активација просторних ресурса општине кроз интезивнију пољопривредну производњу медитеранских култура (маслина, винове лозе, смокви, агрума и др.), пластеничку производњу поврћа, градњу рибарске луке и развоја рибарства и прераде пољопривредних производа, омогућило би ублажавање посљедица ове, али и адекватнији одговор на све будуће економске кризе. Новина је и могућност коришћења соларне енергије и формирање енергетских постројења на локацијама гдје не постоји могућност пољопривредне производње. Све ове дјелатности су се показале отпорне током тренутне економске кризе, али ту треба напоменути и друге дјелатности. Тако су као шансе за развој локане економије препознате бројне стваралачке делатности: креативне индустрије, културна и уметничка сцена, ИКТ. Млади људи не би одлази, већ би успјешно покретали и радили глобалне послове из свог предивног града, привлачећи и своје пословне партнере, сараднике и клијенте. Херцег Новом би постао мјесто не само доласка туриста због одмора, већ трајног боравка и живота нових стручњака и талената који би постали највриједнији ресурс града. А управо у развијеним економијама се сматра да људски капитал представља преко 70% националног богатства што додатно, са претходно наведним, условљава и интезивнији развој образовања као интегралне компоненте људског капитала. На овај начин се смањује опасност од економских криза и удара којима су посебно изложени градови и региони који се баве искључиво туризмом или само једном доминантном привредном граном. Тако би Херцег Нови добио диверсификацију привредних дјелатности и разноликост понуде, те постао економски и политички стабилнији град. Херцег Нови би на овај начин развио другачију бизнис средину, и након пропасти бродоградње и нестанка великих локалних компанија попут Првоборца, истовремено смањио зависност локалне економије од туризма, релативно брзо санирао ефекте постојеће кризе биљежећи економски раст уз правилно конципиран средњорочан развој. Пандемија КОВИД-19 вирусом нам је показала крхкост наше досадашње орјентације локалне привреде на туризам али управо овај стратешки планом нам омогућава да сагледамо будући концепт економског развоја проистекао из нове реалности и прилику за успостављање нових пословних модела отпорнијих на економске кризе и пандемије пружајући економску сигурност и просперитет становницима Херцег Новог.

⁴ Izvor: Vlada Crne Gore "Treći paket socio-ekonomskih mjera", jul 2020.

ХИТНИ ОДГОВОР У КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА И ОПОРАВАК ОД ПОСЉЕДИЦА ПАНДЕМИЈЕ

Пратећи дешавања на глобалном нивоу и развој ситуације у Црној Гори и земљама региона, општина Херцег Нови оформила је тим који је континуирано пратио епидемиолошку ситуацију у општини и сходно томе, доносио мјере које су се односиле на начин рада општинских служби, али и поштовање наредби и препорука Националног координационог тијела за заразне болести.

Предсједник Општине Херцег Нови донио је закључак о утврђивању мјера и олакшица за превазилажење посљедица изазваних епидемијом заразне болести КОВИД-19. Усвојено је десет различитих мјера и олакшица за грађане и привреду које су временски ограничене, пет мјера за рационализацију трошкова локалне самоуправе, такође временски ограничене, те предложене мјере Влади Црне Горе за олакшање функционисања свих локалних самоуправа у земљи.

Отварањем граница очекује се долазак туриста и оживљавање економске активности. Ипак, у којој мјери ће "скраћена" сезона допринијети стабилизацији привредних токова, остаје да се види. Ово зависи не само од туристичке сезоне, већ и од даљег развоја епидемиолошке ситуације.

У том контексту и на основу досадашњих искустава повезаних са КОВИД-19 пандемијом, уз континуирано праћење стања на терену и развоја ситуације, препознате су потенцијалне области за хитан одговор на кризу и опоравак, како слиједи.

ЕКОНОМИЈА

У оквиру пружања свеобухватног економског одговора на кризу, идентификоване су следеће приоритетне привредне гране: туризам, угоститељство, пољопривреда и предузетништво, укључујући креативне индустрије, на које ће се Општина фокусирати приликом осмишљавања конкретних мјера помоћи, како би се омогућило лакше превазилажење тренутне неликвидности предузетника и ММСП, и нарочито умањио ризик од укидања радних мјеста.

Мјере подршке могу се односити на:

- ослобађање плаћања камате по основу задужења пореза на непокретности на ограничени период;
- одлагање принудне наплате по основу доспјелог дуга када је у питању порез на непокретности, на ограничени период;
- одлагање или ослобађање плаћања закупа објеката (пословни простори, привремени објекти и др.) у власништву Општине, за привредне субјекте у приоритетним секторима;
- одлагање или ослобађање плаћања комуналне таксе за јавне површине у функцији угоститељских тераса,
- одлагање плаћања приреза порезу на доходак физичких лица на ограничени период, за све оне који обављају привредну дјелатност у приоритетним секторима;
- одлагање или ослобађање плаћања рачуна за одвоз смећа за привреднике у приоритетним секторима;
- забрана утуживања по основу рачуна за воду и одвоз смећа за привреднике у приоритетним секторима;
- редовна испорука воде свим привредницима у приоритетним секторима без обзира на неизмирена дуговања, и сл.

Подршка угроженим категоријама становништва и социјални сервиси

Дио мјера које се предвиђају за сектор привреде, био би примијењен и на грађане-физичка лица, и то:

- ослобађање плаћања камате по основу задужења пореза на непокретности на ограничени период;

- одлагање принудне наплате по основу доспјелог дуга када је у питању порез на непокретности, на ограничени период;
- одлагање или ослобађање плаћања рачуна за одвоз смећа;
- забрана утуживања по основу рачуна за воду и одвоз смећа;
- редовна испорука воде свим потрошачима без обзира на неизмирена дуговања, и сл.

Поред наведеног, у области социјалне и дјечје заштите, могуће мјере подршке биле би усмјерене на најосјетљивије категорије становништва, и то кроз:

- ослобађање плаћања закупа станова у власништву Општине за социјално угрожене категорије становништва;
- додјелу једнократне помоћи за домаћинства без прихода;
- развој социјалних сервиса у сарадњи са Црвеним крстом (помоћ у кући, успостављање посебне СОС телефонске линије за старије особе и особе са инвалидитетом).

ЈАВНЕ УСЛУГЕ

Кроз посебан специфични стратешки циљ који би се односио на јачање администрације и капацитета локалне самоуправе, пожељно је дефинисанити приоритете који се тичу даље рационализације, оптимизације и побољшања ефикасности, те развој е-управе и сервиса. Приоритете усмјерити ка дигитализацији услуга у јавном сектору, у смислу промоције коришћења већ постојећих електронских услуга и/или увођења нових, како би се грађанима омогућио прелазак на електронске процесе као алтернативу за традиционални начин комуникације и рада у што већем броју области. Посебну пажњу посветити дигиталном усавршавању службеника јавне управе.

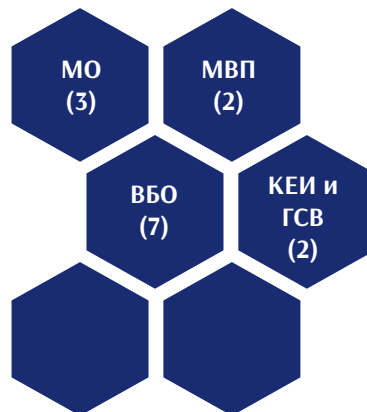
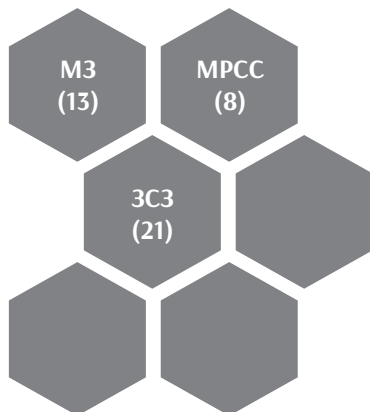
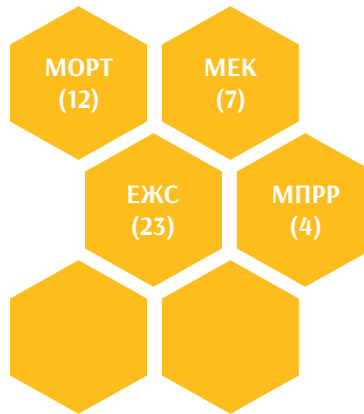
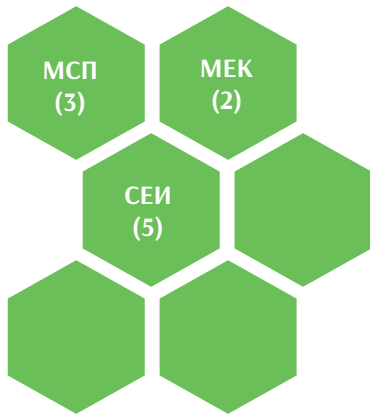
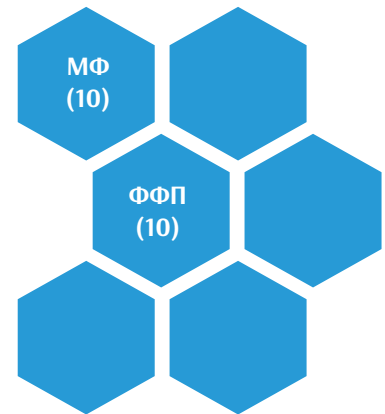
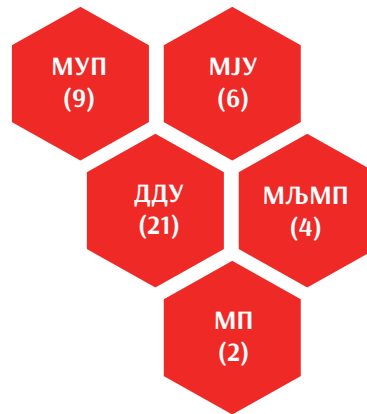
Сарадња са невладиним сектором

Сарадња са Црвени крстом и волонтерима, током пандемије КОВИД-19, указала је на значајне друштвене ресурсе који се могу ставити у функцију подршке најосјетљивијим категоријама у условима кризе. У том контексту, Општина ће наставити са унапређењем сарадње са невладиним сектором, и подржати плурализам у пружању услуга социјалне и дјечје заштите, тамо гдје за то постоје могућности.

7.2 Преглед важећих секторских стратегија у Црној Гори

Финансијска и фискална политика – ФФП
Саобраћајна, енергетска и информациона инфраструктура – СЕИ
Економски развој и животна средина – ЕЖС
Наука, образовање, култура, млади и спорт – НОК
Запошљавање, социјална политика здравство – ЗСЗ
Вањска и безбједносна политика и одбрана – ВБО

- Министарство правде – МП
- Министарство јавне управе – МЈУ
- Министарство унутрашњих послова – МУП
- Министарство за људска и мањинска права – МЉМП
- Министарство финансија – МФ
- Министарство саобраћаја и поморства – МСП
- Министарство економије – МЕК
- Министарство пољопривреде и руралног развоја – МПР
- Министарство одрживог развоја и туризма – МОРТ
- Министарство просвјете – МП
- Министарство Министарство науке – МНА
- Министарство спорта – МС
- Министарство културе – МК
- Министарство рада и социјалног старања – МРСС
- Министарство здравља – МЗ
- Министарство вањских послова – МВП
- Министарство одбране – МО
- Канцеларија за европске интеграција – КЕИ
- Генерални секретаријат владе – ГСВ

Стратегија информационо-комуникационих технологија правосуђа 2016–2020.
Стратегија извршења кривичних санкција за период 2017–2021.
Стратегија реформе правосуђа 2019–2022.

Програм развоја алтернативног рјешавања спорова 2019–2021.

СЕКТОР ФИНАНСИЈА И ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

КРОВНА ДОКУМЕНТА

Фискална стратегија Црне Горе 2018–2020.*
Правци развоја Црне Горе 2018–2021.*
Програм економских реформи 2019–2021.*
Смјернице макроекономске и фискалне политике 2018–2021.*

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Средњорочна стратегија управљања дугом 2018–2020.
Стратегија трговинских олакшица 2018–2022.
Стратегија за прелазак јавног сектора на обрачунско рачуноводство
Национална стратегија за борбу против
нелегалног промета дуванских производа
Стратегија развоја система јавних набавки у Црној Гори 2016–2020.
Стратегија развој званичне статистике 2019–2023.
Стратегија за борбу против превара и управљање неправилностима у
циљу заштите финансијских интереса ЕУ, за период 2019–2022.

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМИ:

Програм реформе управљања
јавним финансијама 2016–2020.
Програм званичне
статистике 2019–2023.

СЕКТОР САОБРАЋАЈНЕ, ЕНЕРГЕТСКЕ И ИНФОРМАЦИОНЕ

МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА И ПОМОРСТАВА

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегија развоја жељезнице 2017– 2027.
Стратегија развоја и одржавања државних путева
Стратегија реструктурирања жељезнице 2017–2027.
Стратегија развоја саобраћаја 2019–2035.

МИНИСТАРСТВО ЕКОНОМИЈЕ

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ

Енергетска политика Црне Горе 2011–2030.
Стратегија развоја енергетике Црне Горе 2014–2030.

СЕКТОР ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

МИНИСТАРСТВО ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ТУРИЗМА

КРОВНА ДОКУМЕНТА

Национална стратегија развоја до 2030.

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Национална стратегија за траспозицију, имплементацију и примјену правне тековине ЕУ у области животне средине и климатских промјена с Предлогом акционог плана за период 2016-2020.
Стратегија развоја туризма у Црној Гори до 2020.
Национална стратегија у области климатских промјена 2015-2030.
Наоционална стратегија управљања квалитетом ваздуха 2013-2020.
Национална стратегија интегралног управљања обалним подручјем Црне Горе 2015-2030.
Национална стратегија управљања хемикалијама 2019-2022.
Национална стратегија биодиверзитета са Акционим планом 2016-2020.
Стратегија за заштиту од јонизујућих зрачења, радијационе сигурности и управљања радиоактивним отпадом за период 2017-2021. године с Предлогом акционог плана за период 2017-2021.
Национална стамбена стратегија 2011-2020.
Стратегија развоја грађевинарства у Црној Гори до 2020.
Национални план за имплементацију Стокхолмске конвенције
План управљања комуналним отпадним водама у Црној Гори (2020-2035)

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМИ:

Програм развоја културног туризма Црне Горе 2019-2021.
Програм заштите од радона 2019-2023.
Програм развоја руралног туризма 2019-2021.

МИНИСТАРСТВО ЕКОНОМИЈЕ

КРОВНА ДОКУМЕНТА:

Стратегија регионалног развоја Црне Горе за период 2014-2020.

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Индустријска политика Црне Горе до 2019-2023.
Стратегија за цјеложивотно предузетничко учење 2015-2019.
Стратегија развоја микро, малих и средњих предузећа у Црној Гори 2018-2022.
Стратегија развоја женског предузетништва у Црној Гори 2018-2022.
Стратегија поштанске дјелатности 2019-2023.
Стратегија тржишног надзора Црне Горе

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМИ:

Програм за унапређење конкурентности привреде за 2019 годину
Национални програм заштите потрошача 2019-2021

МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја Црне Горе 2015-2020.
Ревизија Стратегије развоја шуме и шумарства (2014-2023)
Стратегија рибарства Црне Горе 2015-2020.
Стратегија управљања водама 2018-2035.
Акциони план за сузбијање нелегалне експлоатације рјечних наноса и водотока 2019-2021

СЕКТОР ЗАПОШЉАВАЊА, СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ И

МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Здравствена политика у Републици Црној Гори до 2020. Године
Стратегија развоја здравства Црне Горе
Национална стратегија ревенције штетне употребе алкохола и алкохолном узрокованих поремећаја у Црној Гори 2013-2020
Национална стратегија за ријетке болести у Црној Гори 2013-2020.
Стратегија Црне Горе за спрјечавање злоупотребе дрога 2013-2020.
Стратегија за очување и унапређење репродуктивног и сексуалног здравља 2013-2020.
Национална стратегија за борбу против ХИВ/АИДЦ 2015-2020.
Стратегија за унапређење медицинског рада у Црној Гори 2015-2020.
Мастер План развоја здравства Црне Горе 2015-2020.
Стратегија развоја Интегралног здравственог информационог система и е-здравља за период 2018-2022
Национална стратегија за контролу резистенције бактерија на антибиотике 2017-2021.
Национална стратегија здравствене заштите лица са шећерном болешћу 2016-2020.
Стратегија заштите и унапређења менталног здравља у Црној Гори 2019-2023
Стратегија за побољшање квалитета здравствене заштите и безбједности пацијената за период од 2019–2023.

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМИ:

Програм за контролу и превенцију незаразних болести у Црној Гори 2019-2021
Програм мјера за унапређење стања ухрањености и исхране у Црној Гори

МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНОГ СТАРАЊА

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Национална стратегија запошљавања и развоја људских ресурса 2016-2020.
Стратегија за унапређење заштите и здравља на раду у Црној Гори 2016-2020.
Стратегија развоја система социјалне заштите старијих 2018-2022.
Стратегија развоја система социјалне и дјечје заштите 2018-2022.
Стратегија заштите од насиља у породици 2016-2020.
Стратегија за превенцију и заштиту дјецe од насиља 2017-2021.
Стратегија за интеграцију лица са инвалидитетом у Црној Гори 2016-2020.
Стратегија за трајно рјешавања расељених и интерно расељених лица у Црној Гори са посебним освртом на област Коник 2017-2019
Стратегија за остваривање права дијетета 2019-2023

СЕКТОР НАУКЕ, ОБРАЗОВАЊА, КУЛТУРЕ, МЛАДИХ И СПОРТА

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегија раног и предшколског васпитања и образовања у Црној Гори 2016-2020.
Стратегија општег средњег образовања у Црној Гори 2015-2020.
Стратегија развоја стручног образовања у Црној Гори 2015-2020
Стратегија за развој и подршку даровитим ученицима 2015-2019
Стратегија развоја високог образовања у Црној Гори 2016-2020.
Стратегија развоја и финансирања високог образовања у Црној Гори 2011-2020
Стратегија инклузивног образовања 2019-2025
Национална стратегија цјеложивотне каријерне оријентације 2016-2020.
Стратегија образовања наставника у Црној Гори 2017-2024.

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМ:

Програм за сузбијање насиља и вандализма у образовно-васпитним установама у Црној Гори (АП 2019-2020)

МИНИСТАРСТВО НАУКЕ

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегије иновативне дјелатности 2016-2020.
Стратегија научноистраживачке дјелатности 2017-2021
Смјернице Стратегије паметне специјализације 2018-2024

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМИ:

Колаборативни програм за иновације 2019-2024
Програм подстицања иновативних стартапова у Црној Гори 2019-2021

МИНИСТАРСТВО СПОРТА И МЛАДИХ

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегија за младе 2017-2021
Стратегија развоја спорта у Црној Гори 2018-2021

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

СЕКТОРСКИ ПРОГРАМИ:

Програм „Креативна Црна Гора:идентите, имиџ,промоција“ 2017-2020
Програм заштите и очувања културних добара за 2019. годину

МИНИСТАРСТВО ОДРАНЕ

КРОВНА ДОКУМЕНТА:

Стратегија одбране Црне Горе
Стратегија националне безбједности

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегијски преглед одбране Црне Горе 2018-2023.
Акциони план за примјену Резолуције Савјета безбједности УН 1325
– Жене, мир и безбједност у Црној Гори (2019-2022)

МИНИСТАРСТВО ВАЊНСКИХ ПОСЛОВА

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Комуникациона стратегија – Црна Гора чланица НАТО 2018-2020.
Стратегија за непрофилиферацију оружја за масовно уништење за период 2016-2020

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ И ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР ВЛАДЕ

КРОВНА ДОКУМЕНТА:

Програм приступања Црне Горе Европској унији 2019-2020.

СЕКТОРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ:

Стратегија информисања јавности о процесу приступања Црне Горе Европској унији 2019-2023

7.3. Важећи стратешки документи и одлуке Општине Херцег Нови

У наредној табели биће приказани важећи стратешки документи и одлуке на нивоу локалне самоуправе:

Стратешки документи и одлуке на нивоу локалне самоуправе

Стратешка документа Општине	Општинске одлуке
Стратегија развоја спорта у Општини Херцег Нови за период од 2019–2021. године.	ОДЛУКА о усвајању Смјерница за Програм развоја културе за период 2017–2022. године.
Стратегија за младе Општине Херцег Нови за период од 2019–2022. године.	ОДЛУКА о усвајању Плана управљања комуналним и неопасним грађевинским отпадом за период од 2016–2020. године на територији Општине Херцег Нови.
	ОДЛУКА о доношењу Програма привремених објеката на територији Општине Херцег Нови за период од 2019–2024. године.

7.4. Анализа анкете

У току израде Стратешког плана постојала је континуирана сарадња локалне самоуправе са јавним сектором, НВО, заинтересованим актерима, организацијама и локалним становништвом. У складу са добром праксом, спроведена је онлајн анкета на званичној веб страници Општине Херцег Нови од 30. октобра 2019. године до 30. јануара 2020. године која је укључивала питања о кључним проблемима, развојним опцијама и могућностима. Анкета се састојала од 45 питања за оцјену постојећег стања и 12 могућих стратешких праваца на основу претходних анализа, а дата је могућност коментара као и предлагања додатних стратешких приоритета.

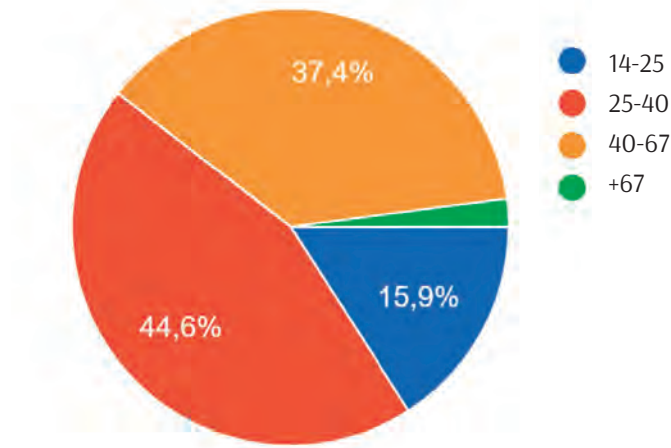
1. Развијеност туризма
2. Могућност за развој туризма и подграна туризма (планински, гастро, еко, рурални...)
3. Коришћење културне баштине у туристичке сврхе
4. Чистоћа и уређење у вријеме туристичке сезоне
5. Могућност за развој обновљивих извора енергије
6. Технолошка развијеност локалних предузећа
7. Услугне дјелатности и занатство
8. Однос понуде и потражње на тржишту рада
9. Подршка локалне самоуправе предузетницима
10. Подстицај младима за samozapošljavanje
11. Подршка НВО сектору
12. Подршка вјерским организацијама
13. Подршка родној равноправности и заштити људских и мањинских права
14. Могућност школовања на факултетима и високошколским установама у Херцег Новом
15. Културна и забавна дешавања у општини
16. Заштита споменика културе
17. Спортска дешавања
18. Подстицаји и финансирање спортских клубова и удружења
19. Квалитет здравствене заштите
20. Развијеност капацитета и услуга за особе треће доби
21. Развијеност капацитета и услуга за особе са ОСИ

22. Опремљеност постојећег дома здравља и амбуланти
23. Квалитет саобраћајне инфраструктуре на територији општине
24. Потреба за градском обилазницом
25. Квалитет јавног превоза
26. Доступност паркинг мјеста
27. Регулација поморског саобраћаја
28. Бициклически и пјешачки саобраћај
29. Очување животне средине
30. Управљање отпадним водама и чврстим отпадом
31. Парк природе „Орјен“
32. Присутност бесправне градње
33. Одржавање плажа и морског појаса
34. Развијеност општине
35. Привлачење директних страних инвестиција
36. Присуство сиве економије
37. Лакоћа пословања
38. Потреба за развојем предузетништва
39. Могућности за развој пословних зона
40. Коришћење ЕУ и других међународних фондова за финансирање инфраструктурних пројеката
41. Јавно приватна партнерства као облик заједничког финансирања инфраструктурних пројеката
42. Ефикасност локалне самоуправе и јавних предузећа
43. Потреба за увођење електронске управе и Smart City концепта управљања
44. Покривеност простора одговарајућом просторно-планском документацијом
45. Легализација бесправно изграђених објеката

Резултати анкете показују велику сличност са резултатима анкета и јавних расправа које су спроведене у процесу израде ПУПОХН у току 2018. године.

У анкети је учествовало 195 испитаника. 82,6% испитаника су житељи Херцег Новог, 7,7% туристи и 9,7% остали. Према полу 57,4% мушкараца и 42,6% жена. Старосна структура испитаника дата је у сљедећој графици:

Од овог броја испитаника 70,8% је запослених, 13,3% ђака/студената, 10,8% незапослених и 5,1% пензионера. Структура запослених испитаника приказана је у сљедећој графици:

Од стране испитаника најслабије су оцијењени квалитет саобраћајне инфраструктуре, управљање отпадом, ефикасност издавања дозвола за градњу, подстицај младима за samozapošljavanje, одржавање плажа и морског појаса нарочито у току туристичке сезоне као и лакоћа пословања. Као највећи проблеми наведени су недостатак паркинга мјеста, саобраћајне гужве, квалитет здравствене заштите и однос понуде и тражње на тржишту рада. Испитаници су најбоље оцијенили културна, спортска и забавна дешавања у граду, квалитет јавног превоза, подршку вјерским организацијама и парк природе „Орјен“. Највећи потенцијал за развој испитаници виде у економској сфери, унапријеђењу техничке инфраструктуре и друштвеним дјелатностима. Као приоритети су наведени градња градске заобилазнице, развој свих видова туризма, одрживи економски развој, СДИ, заштита животне средине, образовање и култура. У наставку је дат приказ стратешких праваца развоја на основу резултата анкете:

1. Унапријеђење техничке инфраструктуре

(саобраћајнице, водовод и канализација...) – 80,4%

Према спроведеној анкети, унапријеђење техничке инфраструктуре је најважнији стратешки приоритет. Анализа постојећег стања нам указује на недостатке инфраструктуре (поготово саобраћајне), потребу урбанизације руралног подручја и побољшавању услова за живот на селу

али висок резултат односно проценат за овај приоритет од стране учесника анкете није у сагласности са том анализом. Овако висок резултат се може очекивати само у срединама у којој је инфраструктура урађена у малом дијелу насеља или је у катастрофалном стању. Ипак, у теорији постоје и друга тумачења за овакав резултат анкете. Наиме, једном када се повећају приходи и када се смањи брига, немир и страх за будућност узрокована недостатком посла и одмакне од ивице сиромаштва, људи повећавају своја очекивања у погледу квалитета живљења. А квалитет живота, између осталог, зависи и од инфраструктуре у мјесту живљења. Ово би могло значити да се Херцег Нови налази међу развијеним општинама у окружењу са релативно добрим условима за рад и могућностима за зараду. У прилог овоме говори и економска миграција у нашу општину, мали број незапослених, висок праг зараде испод којег незапослени неће да раде (у односу на неке општине у Црној Гори) и др. Анкета није осмишљена да показује економски статус учесника анкете па нисмо у могућности да горенаведено провјеримо. Овако висок проценат може да значи и разумијевање локалног становништва о значају инфраструктуре за економски раст и развој, поготово за туризам.

2. Туризам – 63,9%

Као што је било и за очекивати, велики број учесника анкете су означили развој туризма као стратешки правац развоја. Међутим, очекиван је много већи проценат што нам говори да становници (доминантно учешће у анкети) виде и друге области у којима Херцег Нови треба да се развија. Ово показује и висок степен свјесности локалног становништва и потребе за економским развојем кроз ММСП, развојем предузетништва, ИТ технологија и креативних индустрија. У објашњавању туристичких потреба, свака основна људска потреба може пронаћи свој смисао. Туризам припада секундарним појавама, односно у потребе вишег реда, што значи да ако ми не успијемо задовољити своје основне или примарне потребе у самоме процесу задовољавања потреба, до секундарних потреба нећемо ни стићи. Ово се управо види из податка да је унапријеђење техничке инфраструктуре препознато као најбитнији стратешки приоритет односно правац развоја.

3. Економски развој уз очување животне средине (одрживи развој) – 35,6%

Одрживи развој је заснован на стратешком планирању који подразумева интегрални приступ у усмјеравању развоја туризма као водеће економске гране што је препознато 35,6% анкетираних. Услјед економског раста и све већег притиска на простор долази до великог броја негативних еколошких утицаја, један од њих је и снажан притисак на неразвијена подручја близу града у циљу задовољења растуће потражње за примарним и секундарним смјештајем. Пракса у другим приморским општинама је показала да су намјене површина за туризам рјеђе планиране концептуално, а чешће по логици заузимања неизграђеног простора и преузимања локација одређених претходно важећим просторним плановима, уз обавезно усклађивање са новим законским документима. У Просторном плану Општине Херцег Нови је препознат сценарио развоја „Еволуцијом до хармоничне општине“ који подразумева максималну бригу о простору, повећање конкурентности, ефикасности и ефективности економије овога подручја, кроз равнотежу економије и екологије, то јест одрживи развој. То укључује: даљи развој туризма и валоризацију културних вриједности, развој зелене економије, иновације у пољопривреди и развој предузетништва као и малог и средњег бизниса, креативних индустрија, енергетске ефикасности, стварање ефикасног транспорта и покретљивости и развој људског капитала.

4. Привлачење нових и задржавање постојећих инвеститора (нова радна мјеста, трансфер знања и технологија...) – 28,9%

Резултат од 28,9% показује да локално становништво схвата бенефите које доносе СДИ. Када погледамо да највећи број учесника анкете сматра унапријеђење инфраструктуре, туризам и одрживи развој за стратешке приоритете, поставља се и логично питање финансирања ових пројеката. Управо су овим високим процентом учесници анкете дали своје мишљење како би

се пројекти за реализацију ових стратешких праваца требали реализовати кроз СДИ. Херцег Нови, на жалост, нема инвестиција у производњу, нове фабрике, индустрију нити у развој информационо-комуникационих технологија. Свакако да спознаја ове чињенице није добра за дугорочан развој општине, будући да продукује значајан број негативних реперкусија, посебно на велики број домаћих научника, истраживача, инжињера, програмера и др. што ће сигурно убрзати одлазак овог дијела популације у иностранство. Ово је препознато од стране учесника анкете управо из разлога што ће привлачење нових инвеститора у овим областима омогућити останак и запослење са платама далеко изнад просјека за Црну Гору. Самим тим ће се зауставити одлив високообразовног кадра и стручњака. На другој страни се, као логична потреба, отварају могућности за инвестирање у високо образовање и стручне школе због специфичних знања и вјештина за потребе инвеститора. Када се упореди резултат од 63,9% испитаника који сматрају да туризам мора бити стратешки приоритет развоја и висок проценат од чак 28,9% испитаника који сматрају СДИ као стратешки приоритет развоја, долазимо до закључка да је инвестирање у даљи развој туризма кроз СДИ и ЈПП правац који локална самоуправа треба да потенцира. Како је већина инвестиција у нашој општини управо у области туризма, учесници анкете су на овај начин сугерисали локалној самоуправи да би требало унаприједити односе и посветити већу пажњу постојећим инвеститорима у нашој општини. Дакле, потребно је дефинисати смјернице даљег развоја и на основу њих привући адекватне инвеститоре и усмјерити њихов капитал ка повољним локалитетима у општини, у складу са стратешким приоритетима уз поштовање принципа кружне економије, одрживог развоја и високог степена заштите животне средине.

5. Унапријеђење друштвених дјелатности (образовање, култура...) – 27,8%

Велики број испитаника 27,8% је препознао могућност за даље унапријеђење друштвених дјелатности, при чему је највећи потенцијал постоји у култури и образовању. Херцег Нови није случајно био град кандидат из Црне Горе за престижну титулу Европске пријестонице културе. Предности се огледају у великом културном и споменичком богатству, посебно значајним и сачуваним фортификацијама које представљају добру основу за развој и даље унапријеђење културног туризма. Одржавање великог броја културних манифестација у току туристичке сезоне и током цијеле године од којих многе имају међународни карактер представља велику предност за Херцег Нови. Неусклађеност образовног система са потребама тржишта рада је проблем из којег произилази неадекватност локалне радне снаге. На основу доступних податка може се закључити да у већини занимања постоји суфицит радне снаге, док је у свега пар група занимања присутан дефицит радне снаге. Развој туризма, грађевинарства и пратећих дјелатности подразумијева усклађивање школства са растућим потребама за кадровима у овим секторима. Због свега наведеног потребне су корјените промјене како у самом систему образовања, тако и у преференцијама ученика и студената. Наведени проблеми морају бити препознати и систематски ријешени кроз мјере садржане не само у државним већ и у свим базним одлукама и стратегијама на локалном нивоу.

6. Рурални развој, рибарство и пољопривреда – 26,8%

Као што показују резултати анкете 26,8% анкетираних сматра да је недовољно искоришћен потенцијал руралног развоја, рибарства и пољопривреде. Потребно је систематски и планирано радити на циљном повезивању руралних са урбаним срединама, што ће утицати на побољшавање квалитета живота становништва руралног подручја и одрживо коришћење природних ресурса. Пољопривреда је заједно са туризмом, развојни и економски приоритет националне економије. У Херцег Новом пољопривреда треба да буде у директној конекцији са туризмом, кроз креирање квалитетних производа који се могу пласирати у туристичким капацитетима. Упркос дугој традицији морско рибарство је још увијек недовољно развијено у Херцег Новом. У развоју рибарства постоји велики потенцијал који је потребно у будућем периоду искористити. Марикултура чини значајни дио ове привредне гране у свијету јер надокнађује смањене потенцијале природних ресурса. Осим два узгајалишта шкољки која се баве узгојем двије врсте: мушуље и

каменице, а која се налазе у подручју Каменара, остатак Херцегновског залива није искоришћен за програме марикултуре. Потребно је систематски радити у сарадњи са Институтом за биологију мора и Министарством пољопривреде и руралног развоја на подизању капацитета за развој ове привредне гране.

7. Херцег Нови као универзитетски град и научно технолошки центар (друштво знања) – 23,2%
Сва друштва која остварују бржи развој су заснована на знању. Ту шансу за Херцег Нови је препознало 23,2% испитаника. Овако висок проценат испитаника управо нам говори да није само школовање за дефицитарне области и потребе тржишта рада у питању, већ је показан висок степен свјесности потребе за квалитетним образовањем уопште. Тренутно постоје три факултета на територији општине, међутим постоји потенцијал за развојем постојећих и отварање нових факултета. Ако се узме у обзир број студената који напусте Општину Херцег Нови ради квалитетног школовања долазимо до закључка и како је неопходно отварање Универзитета Херцег Нови. На овај начин би се, поред квалитетног образовања, стварало друштво знања као тренутно највећи степен развоја цивилизације, смањио одлив младих из општине, омогућили мањи трошкови школовања и подигао квалитет живота локалног становништва. Поред здравствених услуга, Институт „Игало“ подржава стручни и истраживачки рад а постојећа образовна институција везана за дјелатност Института – Факултет примјењене физиотерапије, нуди специфичне едукационе програме регионалном и ширем међународном тржишту. Институт отвара нове програме у сарадњи са домаћим и страним едукационим и истраживачким институцијама и постаје специфични стручно-научни центар у области бањске рехабилитације што је основа за подизање нивоа комплетног здравственог туризма и рехабилитације. Успостављање инкубатора, као центра за обједињавање знања и бизнис идеја, развој и праћење пројеката у новим креативним индустријама и предузетништву, представља један од важнијих приоритета што је препознато од стране локалне самоуправе и кандидовано кроз неке од ЕУ пројеката прекограничне сарадње.

8. Развој предузетништва, малог и средњег бизниса – 22,7%

Развој предузетништва и малог и средњег бизниса директно се утиче на повећање запослености, повећање конкурентности локалне привреде, те на побољшање животног стандарда свих грађана. Велики проценат испитаника 22,7% сматра да постоји могућност за унапријеђење институционалног амбијента за подизање нивоа start up пројеката предузетничких подухвата. У Црној Гори је прошле године било је 25.991 мало и средње предузеће, а њихово учешће у бруто друштвеном производу (БДП) земље износило је 69%. Учешће малих и средњих предузећа у укупном броју предузећа је доминантно и износи 99,75%. Развојни бизнис концепт Херцег Новог треба да буде окренут ка подстицању пословног амбијента што подразумијева стављање развојног акцента на микро, мала и средња предузећа, породични бизнис, односно све оно што нуди концепт креативне индустрије. Предузетништво, микро, мала и средња предузећа су се наметнула као покретачи промјена, и представљају значајне изворе иновативне активности, тако да превладава општеприхваћено мишљење да предузетништво ове врсте чини суштину националне конкурентске предности и здраве економије у цјелини. Пословни инкубатор би имао позитивну улогу у развоју ММСП, покретању нових пројеката и бизниса, посебно у ИТ сектору и предузетничким областима које су комплементарне са туризмом.

9. Урбани развој града – паметни град (Smart City) – 21,6%

Резултати показују да је 21,6% учесника онлајн анкете о Стратегији развоја Херцег Новог, као једну од најважнију ставку, изабрали урбани развој града – паметни град (Smart City). Ради се о јасном показатељу да је увођење елемената паметног града од великог значаја за даљи развој Херцег Новог, те да су значај и могућности овог концепта препознати од стране локалног становништва као неопходне за унапријеђење слједећих области кључних за одрживо функционисање заједнице. Концепт паметног града у суштини представља визију урбаног развоја градских цјелина употребом напредних информационо-комуникацијских технологија (ИКТ) са циљем побољшања

квалитета живота грађана и унапријеђења услуга локалне администрације. Првобитно концепт паметног града односио се на економски моћне и технолошки напредне земље, међутим у преходних неколико година он је постао један од приоритета многих градова у нашем окружењу (Дубровник, Подгорица). Предуслови које неопходно треба испунити да би се Херцег Нови развијао као паметни град су следећи:

- Свеобухватна анализа потреба локалне администрације, јавних предузећа и грађана Херцег Новог и могућности њиховог испуњавања кроз концепт паметног града;
- Визија и концептуални развој Херцег Новог као паметног града;
- Стратешки програм Херцег Новог као паметног града;
- Разматрање извора финансирања пројеката заснованих на концепту паметног града.

Анализа постојећег стања одговара резултатима анкете по питању развоја општине заснованог на принципима паметног града.

10. Хумано оријентисан и еколошки прихватљив град

(одрживо просторно планирање, енергетска ефикасност, еко јавни превоз...) – 19,6%

Као што су показале анкете и приликом израде ПУП-а, велики број учесника анкете је препознао принцип развоја заснован на хуманој оријентацији и екологији. Општина Херцег Нови је усвајањем кровног документа Просторно урбанистичког плана општине препозната као општина туризма и културе, и као мјесто подстицања развоја „зелене“ економије, равномјерног територијалног развоја, рационалног коришћења необновљивих ресурса и оптималног коришћења обновљивих. Херцег Нови ће подстицати и настојати да у свим развојним питањима енергетска ефикасност буде у фокусу, и тежиће развоју у корак са технолошким прогресом, нарочито у области ИТ сектора. У Херцег Новом највећи потенцијал, везано за коришћење обновљиве енергије, постоји у коришћењу сунчеве енергије а овај потенцијал није у довољној мјери искоришћен. Уштеде у сектору саобраћаја могуће је остварити: замјеном дијела друмског саобраћаја поморским, бицикличким и пјешачким, као и унапројеђењем јавног градског саобраћаја. У току трајања љетње туристичке сезоне потребно је успоставити редовне бродске линије дуж херцеговске ривијере, насеља Њивица и полуострва Луштица. Све наведене мјере су препознате у планским документима и одговарајућим стратешким документима која су усвојена као и мјера која је предвиђа стратешки план.

11. Јачање административних капацитета локалне управе,

јавних установа и предузећа (е-управа, оптимизација пословања...) – 14,9%

Потребу за јачањем административних капацитета локалне самоуправе и јавних предузећа је препознало 14,95% анкетираних. Рационализација броја запослених се већ спроводи кроз програм добровољних отпремнина и пензионисања. Ефикасност се унапријеђује кроз мјере оптимизације које се спровode на нивоу локалне самоуправе као и јавних предузећа чији је оснивач општина. Развој информационо-комуникационих технологија значајно убрзава радне процесе и потребно је тежити ка увођењу система е-управе како у грађанском бироу тако и у комплетној локалној администрацији. Специфичност прописа који се генерално баве ИТ сектором доводи до неразумијевања и отпора код запослених који нису из ИТ струке. Због тога је едукација запослених у јавној управи, представљање свих релевантних прописа и њихова примјена, од изузетне важности за будућу имплементацију нових ИТ рјешења. Почетни корак треба да буде спремност да се дигитализује комплетан процес за пружање услуга и тиме грађанима и привреди олакша поступак пред органима локалне самоуправе. Дигитализација је неминован процес који побољшава ефикасност локалне самоуправе и јавних предузећа. Овај поступак је посебно значајан за Секретаријате који се баве просторно планским рјешењима као и за јавна предузећа за које је потребно обавити дигитализацију, нпр. катастар подzemних инсталација у ГДИ-ГИС технологији или увођење централне базе података.

12. Развој конкурентне и иновативне локалне економије помоћу интелектуалног капитала, нових технологија и креативне индустрије – 9,3%

Херцег Нови има потенцијал за развој културне и креативне индустрије (ККИ) која представља нову грану свјетске економије (креативне економије), дефинисана прије двадесетак година. Развој културних и креативних индустрије (ККИ) је као потенцијал препознато 9,3% анкетираних. У креативне и културне индустрије спадају: индустрија реклама (адвертајзинг), издаваштво и штампани медији, видео игре, музичка индустрија, филмска индустрија, телевизија, радио, извођачке умјетности, занати, дизајн и графичка индустрија. Генерално говорећи ту су: умјетност, дигитални медији, индустрија забаве и популарна култура. Иновативне технологије у туризму, пољопривреди и марикултури, енергетском сектору, транспорту и свим осталим гранама у будућности чине одрживе и комерцијално исплативе системе. Боља и ефикаснија доступност новим технологијама чине кључни аспект ове стратегије, а на свим субјектима је да препознају и омогуће примјену истих. Ово је препознато и од учесника анкете. Развој ИТ сектора подразумијева велики број такозваних „путујућих номада“ којима није битно у којим државама живе и раде. Обзиром да Херцег Нови има изузетну географску позицију, као и због великог броја сунчаних дана значајан број ИТ стручњака одлучује да у току љета овдје борави и ради. ИТ индустрија је једна од најбрже растућих у свијету тако да покретањем пословних инкубатора и coworking простора треба да се интензивно ради на привлачењу ових експерата.

